

שבוע חג הסוכות

(05 - 11 Oktober 2025)

י"ג - י"ט תשרי תשפ"ו

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספות כמפורט בתוכן עניינים

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם.

משיחת י"א שבט תשכ"ח

בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִמֶּנּוּ אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דָגְגָךְ וְתִירֶשֶׁךְ וְיִצְהָרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ לְבַהֲמֶיךָ, וְאִכְלָתָ וְשִׂבְעָתָ: הַשְׁמִירוּ לָכֶם בֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסִרְתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יי בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשְׁמִימִים וְלֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ וְהִאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ, וְאֲבַרְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָחָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם: וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֵלָה עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדָבָר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֶת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְׁמִימִים עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כִּנְפֵי בְגֵדֵיהֶם לְדִרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכִּנֹּף פֶּתִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אוֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִמִּצְרָיִם מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן:

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקִּבְל עָלִי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָה לְרַעְדָּ בְּמוֹד: מַצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחְרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תְּהִלִּים כְּפִי שְׁמֵתֶחֱלַק לִימֵי הַחוּדוּשׁ. יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיכְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹךְךָ: אֵךְ צְדִיקִים יִדְּרוּ לְשִׁמְךָ, וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֶיךָ:

טוב להרגיל עצמו לומר... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקימורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף!

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של יד לשל ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיכרך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבַבְךָ, וּבְכָל נַפְשְׁךָ, וּבְכָל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם, עַל לְבַבְךָ: וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְקִשְׁרְתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמֵעוּ אֶל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִי מַצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ,

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמישה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מזמורי תהלים

קכד

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לְוִי יְיָ שְׁהִיָּה לָנוּ יְאֹמֵר נָא
יִשְׂרָאֵל: בְּלוּלִי יְיָ שְׁהִיָּה לָנוּ בְּקוֹם עָלֵינוּ אָדָם:
ג אֲזִי חַיִּים בְּלַעְיוֹנוֹ בְּחֶרֶת אָפָם בָּנוּ: ד אֲזִי חַמִּים
שְׁטוֹנוֹנוֹ נְחֹלָה עָבַר עַל־נַפְשָׁנוּ: ה אֲזִי עָבַר עַל־
נַפְשָׁנוּ חַמִּים הִזְדוֹנִים: ו בְּרוּךְ יְיָ שְׁלֹא נִתְּנָנוּ טָרֶף
לְשֹׁנֵיהֶם: ז נַפְשָׁנוּ בְּצַפּוֹר נִמְלְטָה מִפֶּחַ יוֹקְשִׁים
הִפַּח נִשְׁבָּר וְנִנְחָנוּ נִמְלָטָנוּ: ח עֲזָרְנוּ בְּשֵׁם יְיָ עֲשֵׂה
שְׁמִים וְאָרֶץ:

קכה

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבְּטָחִים בְּיָי בְּהֶרֶצִיּוֹן לֹא־
יִמּוּט לְעוֹלָם יֵשֵׁב: ב יְרוּשָׁלַם הָרִים סָבִיב
לָהּ וַיִּי סָבִיב לַעֲמוֹ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם: ג כִּי
לֹא יָנוּחַ שְׁבֹט הָרָשָׁע עַל גּוֹרֵל הַצַּדִּיקִים
לְמַעַן לֹא־יִשְׁלַח הַצַּדִּיקִים | בְּעוֹלָתָהּ
יָדֵיהֶם: ד הִיטִיבָהּ יְיָ לַטּוֹבִים וְלִישָׁרִים
בְּלִבּוֹתָם: ה וְחַמְטִים עֲקֹלְקוֹתָם וּלְיָכֶם יְיָ
אֶת־פְּעָלֵי הָאֵן שְׁלֹם עַל־יִשְׂרָאֵל:

סוף זמן קידוש לבנה: יום שני בערב, י"ד תשרי
(נוהגים לקדש רק בימות החול)

אגרות קודש

ב"ה, ערב חג הסוכות, בעלות המנחה,
ה'תשכ"ה. ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הרה"ח אי"א נר"נ עוסק בצ"צ צנמ"ס כו' מו"ה שלמה יוסף שי

שלום וברכה!

ת"ח בעד דברי הנחומים ששלח כת"ר,

ויהי רצון אשר בקרוב בימינו נזכה, בתוך כלל ישראל, לראות בנחמת ציון וירושלים,
ולקיום היעוד בלע גוי ומחה ה"א דמעה מעל כל פנים גוי, והקיצו ורננו שוכני עפר שיחיים ה'
בטל של אור גדול של מעלה,

לפלא קצת שלא מצאתי ציון לפיהמ"ש (דמאי א, ב) באנצ' [מסייע לפי' הרא"ש (סוף
מע"ש)] דמותר במע"ש לאחר הקבורה [אלא שבפיה"מ שהו"ל הרב קאפח כותב - שהרמב"ם
העביר קולמוס ע"ז].

בברכה לבשורות טובות ולחג שמח

מ. שניאורסאהן

תוכן עניינים

מתורת רבותינו נשיאי הב"ד

אדמו"ר הזקן

- 238..... שולחן ערוך עם הערות וציורים
240..... שולחן ערוך לפי לוח 'רב יומי'
244..... לקוטי תורה.

אדמו"ר האמצעי

- 249..... תורת חיים.

אדמו"ר ה'צמח צדק'

- 250..... דרך מצוותיו.

אדמו"ר מוהר"ש

- 252..... תורת שמואל תרל"ג.

אדמו"ר מוהרש"ב

- 253..... ספר המאמרים - המשך תער"ב.

אדמו"ר מוהרי"צ

- 254..... ספר המאמרים - תרפ"ט.
255..... לקוטי דיבורים - בלה"ק.
257..... רשימות אדמו"ר מוהרי"צ - אבות החסידות.
258..... אגרות קודש - כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ.

הוספות

- 91..... ילקוט לוי יצחק על התורה.
93..... נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח.
199..... נביאים וכתובים.
209..... עין יעקב - מסכת ברכות.
259..... נקודה משיחת קודש מעובדת.
260..... קריאת התורה למנחה בשבת קודש.
261..... לוח זמנים.
263..... סדר מצות הדלקת נרות לערב חג הסוכות וערב ש"ק.

מאמרי ושיחות הרבי

מאמר דא"ח

- ד"ה ולקחתם לכם, אור לערב חג הסוכות, 'תשל"ה. 5

התוועדויות

- שיחת י"ג תשרי, אור לערב חג הסוכות, ה'תשל"ה. 24
שיחת ליל שמחת תורה, (קודם הקפות), ה'תשל"ה. 30
שיחת יום שמחת תורה, ה'תשל"ה. 42
ברכת כ"ק אדמו"ר לאנשי כפ"ח, ערב חג הסוכות ה'תשנ"ב. 52
משיחות לילות חג הסוכות, מעייני הישועה, ה'תשנ"ב. 52

לקוטי שיחות

- הושענא רבה, כך כט. 79
פורים קטן (תצוה), כך כו. 85

שיעורים יומיים ע"פ תקנת רבותינו נשיאינו

- חומש יומי - פרשת וזאת הברכה. 94
לוח לתהלים היומי. 116
תניא יומי. 117
לוח 'היום יום'. 127

רמב"ם

- הלכה יומית לעיון ברמב"ם. 129
שלושה פרקים ליום. 133
פרק אחד ליום. 179
ספר המצוות. 198

לימוד מהולק לפי ימים

- משניות עם ביאור קהתי - מסכת מנחות. 201
גמרא עם ביאור - מסכת זבחים. 210
שולחן ערוך הרב - לפי לוח 'רב יומי'. 240

מאמר דא"ח

27 **שְׁבַשְׁנֵיהֶם*** הן ביום הראשון של חג הסוכות ובין ביום השמיני שלו **יש**
28 **איסור מלאכה** (כמו שכתוב **כָּל מְלָאכָה עֲבוּדָה לֹא תַעֲשׂוּ⁵**),
29 **מה שאין בן בימי חול המועד שבינתיים** שאינם ימי 'שבתון'
30 **ומותרים במלאכה, אבל בנוגע לנטילת ארבעה מינים** (שעל כך
31 **מדבר הכתוב ולקחתם לכם**),
32 **בין שהחייב מן התורה אינו**
33 **אלא ביום חמשה עשר**
34 **בחדש⁶ ונטילת ארבעת המינים**
35 **בשאר ימי חג הסוכות היא מדרבנן,**
36 **הרי אי אפשר לקרותו יום**
37 **ראשון, בין שבענן זה של**
38 **נטילת ארבעת המינים אין שני**
39 **לו⁷, ואף על פי כן נאמר**
40 **ולקחתם לכם ביום הראשון**
41 **דקא וצריך ביאור מדוע נאמר 'ביום**
42 **הראשון' ולא נאמר שנטילת ארבעת**
43 **המינים צריכה להיות ביום החמשה**
44 **עשר בחודש?**

1 נאמר בתורה אודות מצות נטילת ארבעת המינים בחג הסוכות:
2 **וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן** של חג הסוכות, בט"ו תשרי **פְּרִי עֵץ**
3 **הַדֶּר אֲתוּרוֹ פֶּתַת תְּמָרִים** לולב ו**עֶנֶף עֵץ עֲבֹת** הדס ו**עֶרְבֵי נָחַל**
4 **ערבה¹. וידוע הדיוק** השאלה **בזה במדרש רבה פרשת אמור**
5 **(על אתר במקומו, על פסוק זה)²,**
6 **ביום הראשון זה ט"ו, ואתה**
7 **אומר ביום הראשון ומאחר**
8 **שהכוונה ליום ט"ו בחודש מדוע נאמר**
9 **'ביום הראשון. ובפרט שלפני זה**
10 **בכתובים אלו בפרשה זו, בתחילת**
11 **הענין נקרא יום זה על שם**
12 **מגן ימי החודש, כמו**
13 **שכתוב³ בחמשה עשר יום**
14 **לחדש השביעי, ואף על פי**
15 **כן נאמר כאן ביום הראשון**
16 **וצריך להבין מהו טעם הדבר שנאמר**
17 **כאן 'ביום הראשון. וכי יותר אינו**
18 **מוכן, דבשלמא בשלום, כלומר**
19 **הדבר מוכן ומתקבל מה שכתוב**
20 **בפסוק לפני זה⁴ ביום**
21 **הראשון שבתון, היינו שביום**
22 **הראשון של חג הסוכות צריך לשבות**
23 **ממלאכה, דבר זה מוכן כי הרי זה**
24 **לפי שגם ביום השמיני יום**
25 **שמיני עצרת, שהוא היום השמיני**
26 **מתחילת חג הסוכות שבתון⁴,**

אור לערב חג הסוכות, ה'תשל"ח

(הנחה בלתי מוגה)

1 **וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הַדֶּר פֶּתַת**
2 **תְּמָרִים וְעֶנֶף עֵץ עֲבֹת וְעֶרְבֵי נָחַל¹.**
3 **וידוע הדיוק בזה במדרש רבה פרשת אמור (על**
4 **אתר)², ביום הראשון זה ט"ו, ואתה אומר ביום**
5 **הראשון. ובפרט שלפני זה בכתובים אלו נקרא**
6 **יום זה על שם מגן ימי החודש, כמו שכתוב³**
7 **בחמשה עשר יום לחדש השביעי, ואף על פי**
8 **כן נאמר כאן ביום הראשון. וכי יותר אינו מוכן,**
9 **דבשלמא מה שכתוב בפסוק לפני זה⁴ ביום הראשון שבתון,**
10 **שגם ביום השמיני שבתון⁴, ששבשניהם* יש איסור מלאכה (כל מלאכה**
11 **עבודה לא תעשו⁵), מה שאין בן בימי חול המועד שבינתיים, אבל בנוגע**
12 **לנטילת ארבעה מינים (ולקחתם לכם), בין שהחייב מן התורה אינו אלא**
13 **ביום חמשה עשר בחדש⁶, הרי אי אפשר לקרותו יום ראשון, בין שבענן**
14 **זה אין שני לו⁷, ואף על פי כן נאמר ולקחתם לכם ביום הראשון דקא.**

(* **היינו ששניים בכל, והחילוק רק שזהו ראשון וזה שמיני⁵, מה שאין בן בנוגע לארבעה מינים שהוא הפכו לגמרי** — אינם כלל בימים שלאחריו, רק ביום טו תשרי.

(* **היינו ששניים** החג הראשון של סוכות והחג בשמיני של סוכות **בכל** ושניהם 'שבתון' במידה שווה, **והחילוק** בין שני הימים הללו הוא **רק שזהו ראשון וזה שמיני⁵, מה שאין בן בנוגע לארבעה מינים שהוא הפכו לגמרי** היום הראשון ושאר הימים אינם דומים כלל אלא הופכיים לגמרי — כי, מן התורה, ארבעת המינים אינם **כלל בימים שלאחריו**, ומצוה זו היא **רק ביום טו תשרי**.

(1 **אמור כג, מ. 2**) ויק"ר פ"ל, ז. 3) שם, לד"ט. 4) שם, לט. 5) ולכן נזכר כאן הענין ד"ביום הראשון" ביחס ל"ביום השמיני", ולא ביחס למ"ש לפני" תחוגו גר' שבעת ימים" (המור"ק. 6) שם, לה"ל. 7) רמב"ם הל' לולב פ"ז הי"ג.

- 1 (ב) וַיְדוּעַ אֶחָד הַבְּיאוּרִים בָּזָה⁹, עַל פִּי מָה שֶׁאָמְרוּ בַּמִּדְרָשׁ
 2 רַבָּה¹⁰ פְּרִשְׁתַּת תּוֹלְדוֹת*, בְּזִכּוֹת וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם
 3 הָרִאשׁוֹן, בּוֹכּוֹת נְטִילַת אַרְבַּעַת הַמִּינִים בְּסוֹכּוֹת אֲנִי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 4 נִגְלָה לָכֶם רִאשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמָר¹² אֲנִי רִאשׁוֹן וְאֲנִי
 5 אַחֲרָיו, וּפּוֹרֵעַ לָכֶם נִפְרַע
 6 בְּשִׁבְלֵכֶם מִן הָרִאשׁוֹן, זֶה עָשׂוּ, 1
 7 דְּכָתִיב¹³ שְׁכָתוּב עַל עֲשׂו בְּתוֹרָה 2
 8 וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן, וּבּוֹנָה לָכֶם 3
 9 וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בּוֹנֵה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 10 רִאשׁוֹן, זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, 4
 11 דְּכָתִיב בֵּיה¹⁴ שְׁכָתוּב בו, שֶׁעַל בֵּית 5
 12 הַמִּקְדָּשׁ נֶאֱמָר בִּישְׁעִיה **כֶּסֶף כְּבוֹד** 6
 13 **מְרוֹם מְרִאשׁוֹן, וְאֶבִיָּא לָכֶם** 7
 14 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יְבִיא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 15 רִאשׁוֹן, זֶה מֶלֶךְ הַמַּשְׁיָח, 8
 16 דְּכָתִיב בֵּיה¹⁵ שְׁכָתוּב בו, כַּמֶּלֶךְ 9
 17 הַמַּשְׁיָח, כַּמֶּקוֹם אַחֵר בִּישְׁעִיה, 10
 18 רִאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הֵנָּה. 11
 19 וְהַעֲנִין בָּזָה⁹, דְּהִנֵּה, אֵיתָא בַּמִּדְרָשׁ¹⁶ שֶׁכֶּסֶף
 20 מוֹבָא בַּמִּדְרָשׁ¹⁶ שֶׁכֶּסֶף הַכְּבוֹד
 21 שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּבֵית
 22 הַמִּקְדָּשׁ וּשְׁמוֹ שֶׁל מַשְׁיָח
 23 שְׁלוֹשֶׁת הַדְּבָרִים הַנּוֹכְרִים בַּמִּדְרָשׁ
 24 בְּשִׁיכּוֹת נְטִילַת אַרְבַּעַת הַמִּינִים 'כִּיּוֹם
 25 הָרִאשׁוֹן קָדְמוֹ לְבְרִיאַת
 26 הָעוֹלָם, וְלָכֵן נִקְרָאִים בָּשֵׁם 18
- 27 רִאשׁוֹן, שְׁמוֹרָה הַמוֹשֵׁג 'רִאשׁוֹן' עַל הַקְדִּימָה לְסִדְרֵי זְמָנִים
 28 (שֶׁהַתְּחִיל בְּשַׁעַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם, שֶׁאֵז כֹּאשֶׁר נִבְרָא הָעוֹלָם נִבְרָא
 29 גַּם הַזְמַן (פִּיּוּעַ תּוֹרַת הַמַּגִּיד שֶׁהוּבָאָה בְּסִידוּר¹⁷ הוּא 'סִידוּר
 30 עַם דֹּא"ח', זֶה לְשׁוֹנוֹ, "הִנֵּה בְּתַחֲלַת סֵפֶר הָעֵץ חַיִּים מִקְשָׁה בְּשֵׁם הַמִּקְבָּלִים
 31 לְמַה לֹא הִיתָה הַבְּרִיאָה בּוֹמֵן קֶדֶם...
 32 אֵךְ הַתִּירוֹן הָאִמִּיתִי יָדוּעַ בְּשֵׁם הָרֵב
 33 הַמַּגִּיד ז"ל, מִשּׁוֹם דְּחוּמֵן עֲצוּמוֹ הוּא
 34 בֹא וְנִמְשָׁךְ בְּבַחֲנִית בְּרִיאָה יֵשׁ מֵאֵין,
 35 וְהוּא בַּחֲנִית נִבְרָא מִתּוֹדֵשׁ כּו' כֹּאשֶׁר
 36 כָּל הַנִּבְרָאִים"). וְכִמּוֹ כֵּן וְכִשֶּׁם
 37 שְׁכָסָא הַכְּבוֹד, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּשְׁמוֹ שֶׁל
 38 מַשְׁיָח קָדְמוֹ לְעוֹלָם כֵּךְ גַּם הַתּוֹרָה
 39 קָדְמָה לְעוֹלָם¹⁶. וְלָכֵן, בְּזִכּוֹת
 40 וּלְקַחְתֶּם גו' מִצְוֹת נְטִילַת אַרְבַּעַת
 41 הַמִּינִים שֶׁהוּא מִבְּחִינַת מִצְוֹת
 42 הַתּוֹרָה (שֶׁקָדְמָה הַתּוֹרָה
 43 לְעוֹלָם, וְלָכֵן נִקְרָאֵת בָּשֵׁם
 44 רִאשׁוֹן), עַל יְדֵי זֶה יִזְכּוּ
 45 לְבַחֲנִית רִאשׁוֹן הַנּוֹצֵרֶת לְעִיל
 46 הֵינּוּ שְׁלוֹשֶׁת הַדְּבָרִים הָאֲמוּרִים
 47 הַנִּקְרָאִים 'רִאשׁוֹן'.

(*) כִּף מִצִּיּוֹן הַצֵּמַח צֶדֶק (אוֹר הַתּוֹרָה אֲמוּר⁹): "בְּרִבּוֹת סִדְרֵי תּוֹלְדוֹת", אֵף שֶׁיִּשְׁנֹו גַּם בַּמִּדְרָשׁ רַבָּה פְּרִשְׁתַּת אֲמוּר¹¹
 עַל הַפְּסוּק וּלְקַחְתֶּם לָכֶם. וְהַטַּעַם פְּשׁוּט: בַּמִּדְרָשׁ רַבָּה פְּרִשְׁתַּת אֲמוּר לֹא הוּבָא הַכְּתוּב אֲנִי רִאשׁוֹן גו'.

(*) כִּף מִצִּיּוֹן הַצֵּמַח צֶדֶק (אוֹר הַתּוֹרָה אֲמוּר⁹): "בְּרִבּוֹת בְּמִדְרָשׁ רַבָּה תּוֹלְדוֹת", אֵף שֶׁיִּשְׁנֹו גַּם בַּמִּדְרָשׁ רַבָּה פְּרִשְׁתַּת
 אֲמוּר¹⁵ עַל הַפְּסוּק וּלְקַחְתֶּם לָכֶם. וְהַטַּעַם שֶׁהַצֵּמַח צֶדֶק מִצִּיּוֹן לְמִדְרָשׁ בְּפִרְשַׁת תּוֹלְדוֹת וְלֹא לְמִדְרָשׁ בְּפִרְשַׁת אֲמוּר הוּא פְּשׁוּט: בַּמִּדְרָשׁ
 רַבָּה פְּרִשְׁתַּת אֲמוּר לֹא הוּבָא הַכְּתוּב אֲנִי רִאשׁוֹן גו'.

(8) ע"פ לְשׁוֹן הַכְּתוּב – קֵהֶלֶת ד, ח. (9) רֹאֵה ד"ה וּלְקַחְתֶּם בְּאוֹרָתָא אֲמוּר ע' שֶׁלֵּב. (10) ב"ר פִּסְ"ג, ח. וְרֹאֵה גַם פִּסְחִים
 ה, א. (11) וִיק"ר שֵׁם, טז. (12) יִשְׁעִי מִד, ו. (13) תּוֹלְדוֹת כֹּה, כה. (14) יִרְמִי יז, יב. (15) יִשְׁעִי מֵא, כז. (16) ב"ר פ"א,
 ד. וְרֹאֵה פִּסְחִים נד, א. (17) שֶׁעַר הַק"ש עה, סע"ד [קכא, ד] וְאֵילָךְ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְעַל פִּי זֶה מוֹכֵן גַּם בְּנוֹגַע לְפֹרַע לָכֵם מִן הָרָאוּן זֶה עָשׂוּ
- 2 דְּכָתִיב וַיֵּצֵא הָרָאוּן, שְׁגַם עַל כֵּךְ נִאֲמַר בְּמִדְרַשׁ שֶׁדָּבָר יִהְיֶה בִּזְכוּת
- 3 נְטִילַת אַרְבַּעַת הַמִּינִים בְּסוּכוֹת 'בְּיוֹם הָרָאוּן' שְׁגַם מִה שֶׁעָשׂוּ נִקְרָא
- 4 רָאוּן הָרִי זֶה לְפִי שֶׁקָּדַם עָשׂוּ לְעוֹלָם. וּמִתְאַים עַל פִּי
- 5 הַמְּבֹאֵר⁹ בַּחֲסִידוֹת שֶׁקָּאִי
- 6 שֶׁהַכּוֹנֵה הִיא עַל שֶׁרָשׁוּ שָׁל
- 7 עָשׂוּ בְּעוֹלָם הִתְהַוָּה שֶׁקָּדַם
- 8 לְעוֹלָם זֶה שֶׁהוּא עוֹלָם
- 9 הַתִּיקוֹן, הַעוֹלָמוֹת כִּפִּי שֶׁנִּבְרָאוּ
- 10 ב'סֹדֵר הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת' מְסוּדֵר שֶׁל אִוְרוֹת
- 11 הַמְּלוּבָשִׁים בְּכָלִים הַמְּגַבִּילִים אֶת
- 12 הָאוֹרוֹת, אִוְרוֹת מְעוּטִים בְּכָלִים
- 13 מְרֻבָּבִים, שִׁיכִים לְעוֹלָם הַתִּיקוֹן וְקָדַם
- 14 לוֹ 'עוֹלָם הַתּוֹהוֹ' שֶׁבּוֹ הָאוֹרוֹת מְרֻבָּבִים
- 15 וְהַכָּלִים מְעוּטִים וְהָאוֹרוֹת לֹא מְלוּבָשִׁים
- 16 בְּכָלִים וְהַקְדִּימָה וְהַמַּעֲלָה שֶׁל עוֹלָם
- 17 הַתּוֹהוֹ עַל עוֹלָם הַתִּיקוֹן הִיא גַּם
- 18 בְּמַעֲלָה, כִּיּוֹן שֶׁדּוֹקָא בְּעוֹלָם
- 19 הִתְהַוָּה יֵשׁ אִוְרוֹת תַּקִּיפִין¹⁸
- 20 וְחֻקִּים, יוֹתֵר מֵאִשֶׁר בְּעוֹלָם הַתִּיקוֹן,
- 21 כְּמִבּוֹאֵר בְּתוֹרַת הַסּוּד כִּי מֵאֲחֵר
- 22 שֶׁבְּעוֹלָם הַתּוֹהוֹ הָאוֹרוֹת הֵם בְּרִיבּוֹ
- 23 וּבְתוֹקֶף וְהַכָּלִים, הַמְּגַבִּילִים אֶת הָאוֹרוֹת
- 24 הֵם בְּמִיעוּט וּבַחֲלִישׁוֹת, הַכָּלִים לֹא יִכְלוּ
- 25 לְהַכִּיל אֶת הָאוֹרוֹת וְהִיא 'שְׂבִירַת
- 26 הַכָּלִים'.
- 27 וּמִזֶּה מוֹכֵן גַּם בְּנוֹגַע לְאַנִּי
- 28 הַקְדוּשׁ כְּיוֹן הוּא נִגְלָה לָכֵם
- 29 רָאוּן שְׁגַם עַל זֶה נִאֲמַר בְּמִדְרַשׁ
- 30 הַנּוֹכַח לַעֲלִיל שֶׁזֶה בִּזְכוּת נְטִילַת אַרְבַּעַת
- 31 הַמִּינִים 'בְּיוֹם הָרָאוּן' שֶׁנֶּאֱמַר אֲנִי
- 32 רָאוּן וְאַנִּי אַחֲרוֹן, שֶׁהִקְבִּי'ה
- 33 נִקְרָא כָּאֵן בְּשֵׁם רָאוּן (אֶף)
- 34 שֶׁמִּצִּינוּ שֶׁשְׂבָעִים שְׁמוֹת
- 35 נִקְרָאוּ לוֹ¹⁹), שְׂאָף עַל פִּי
- 36 שֶׁיִּשְׁנֻ עֲנִין הָאֱלֻקוֹת בְּכָל
- 37 סֹדֵר הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת שֶׁל יִידֵית
- 38 הָאוֹר הָאֱלֻקִּי מִלְּמַעַל לְמַטָּה, הָרִי
- 39 כָּאֵן מְדוּבָר עַל דְּרַגַּת הָאֱלֻקוֹת שֶׁלְּמַעַל מְסֹדֵר

- 40 הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת לְגַמְרִי אִוֵּר אֵין סוּף בְּלִי גְבוּל, לְמַעַלָּה גַּם מְסֹדֵר
- 41 הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת בְּסִפִּירוֹת עֲצָמָם, שֶׁזֶּהוּ עֲנִין סִפִּירַת הַפֶּתֶר²⁰
- 42 'כֹּתֵר עֲלִיּוֹן' שֶׁלְּמַעַל מֵעֵשֶׂר הַסִּפִּירוֹת שֶׁתְּחִילָתן בְּסִפִּירַת הַחֲכָמָה, שֶׁהָרִי
- 43 חֲכָמָה הִיא רָאוּשִׁית הַסִּפִּירוֹת כִּפִּי שֶׁהֵם בְּהַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת כִּפִּי
- 44 שֶׁהַסִּפִּירוֹת הֵן ב'סֹדֵר הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת' שֶׁבּוֹ
- 45 הָאוֹר הָאֱלֻקִּי בֹא בְּצַמְצוּם וּבְהַגְבָּלָה,
- 46 וְאֵילּוֹ סִפִּירַת הַפֶּתֶר קוֹדֶמֶת
- 47 לָזֶה וְעֵינָהּ הוּא הָאוֹר הַבְּלִי גְבוּל.
- 48 וְזֶהוּ גַּם הָעֲנִין דְּבִיּוֹם
- 49 הָרָאוּן, שֶׁמּוֹרָה עַל הַפֶּתֶר,
- 50 כְּמוֹכָא בְּכָמָה מְקוֹמוֹת²¹
- 51 בַּחֲסִידוֹת שֶׁ"בִּיּוֹם הָרָאוּן"
- 52 בְּגִימְטְרִיא פֶתֶר לְהוֹרוֹת שׁוֹ
- 53 בַּחֲנִינָה שֶׁלְּמַעַל מ'סֹדֵר הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת'
- 54 וְלַמַּעֲלָה מֵעֵשֶׂר הַסִּפִּירוֹת. וְעֵנִין זֶה
- 55 מִתְאַים גַּם עִם הַמְּבֹאֵר
- 56 בְּכָמָה מְקוֹמוֹת²² בַּחֲסִידוֹת
- 57 שֶׁחֵג הַסּוּכוֹת כָּאֵן עַל יְדֵי
- 58 הַקְדָּמַת שְׁלִימוֹת עֲבוֹדַת
- 59 הַתְּשׁוּבָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים
- 60 שֶׁהוּא יוֹם הַכִּפּוּרִים יוֹם
- 61 הַתְּשׁוּבָה²³ [שֶׁלֹּכַן מֵאֲחֵר שֶׁחֵג
- 62 הַסּוּכוֹת בֹּא אַחֲרֵי עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה
- 63 בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים נַעֲשִׂית לְאַחֲרֵי זֶה
- 64 (בְּחַג הַסּוּכוֹת) שֶׁמֶחָה גְדוֹלָה
- 65 בְּיוֹתֵר, כְּמִשְׁלֵל²⁴ בֶּן הַמֶּלֶךְ
- 66 שֶׁהָיָה בְּשִׁבְיָה וְהָיָה רְחוּק מֵאֲבִיו
- 67 הַמֶּלֶךְ וְחֻזְרוֹ לְאַבְיוֹ הַמֶּלֶךְ שֶׁאֵז
- 68 הַקְרֵבָה לְמֶלֶךְ הִיא בְּשִׁמְחָה גְדוֹלָה
- 69 בְּיוֹתֵר, שִׁמְחָה שֶׁלָּה הִיא קִיּוּמָה לִּלּוּלִי
- 70 הַרְחִיק שֶׁקָּדַם לְחֻזְרוֹתוֹ, וְכְּמִבּוֹאֵר בְּסֹפֵר
- 71 הַתְּנִי, "וּזְמַן הָיָה עֲבוֹדָתוֹ כֹּל יְמֵיו
- 72 בְּשִׁמְחָה רַבָּה הִיא שִׁמְחַת הַנֶּפֶשׁ
- 73 בְּצִאתָהּ מֵהַגּוֹף הַמְּתוּעָב וּשְׁבָה אֶל בֵּית
- 74 אֲבִיהָ כְּנַעֲרִיָּה בְּשַׁעַת הַתּוֹרָה וְהַעֲבֹדָה
- 75 וְכִמְאֹמֶר רְבוּתִינּוּ וְזִכְרוֹנָם לְבִרְכָּה לְהִיּוֹת
- 76 כֹּל יְמֵיו בְּתוֹכָהּ וְאֵין לָךְ שִׁמְחָה
- 77 גְדוֹלָה כְּצֵאתָ מֵהַגּוֹלָתוֹ וְהִשְׁבִּיָּה כְּמִשְׁלֵל
- 78 בֶּן מֶלֶךְ שֶׁהָיָה בְּשִׁבְיָה וְשׁוֹחֵן בְּבֵית הָאֲסוּרִים וּמְנוּל בְּאַשְׁפָּה וַיֵּצֵא לְחוּפְשִׁי אֵל

(18) ראה עץ חיים שער יא (שער המלכים) פ"א. תורת חיים בראשית ט, א. ובכ"מ. (19) ראה במדבר"ר פ"ד, יב. בעה"ט בהעלותך יא, טז. (20) ראה לקו"ת שלח מז, ד. (21) לקו"ת דרושים לשמע"צ פה, ד – בשם מגלה עמוקות. אוה"ת שם. (22) ראה המשך וככה תרל"ז פרק פד (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרב ואילך). וראה לקו"ש חכ"ד ע' 249 ובהנסמן שם. (23) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ז. (24) ראה תניא פל"א. ועוד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בית אביו המלך. וזהו הטעם שדוקא בחג הסוכות נאמר בתורה
 2 ענין השמחה שלשה פעמים²⁵, וגם בנוסח שנקבע בתפלה
 3 נקרא חג הסוכות דוקא ולא שאר החגים זמן שמחתנו²⁶, אף
 4 על פי שכל המועדים הם מועדים לשמחה²⁷ כי עיקר ענין
 5 השמחה הוא בחג הסוכות, לאחר
 6 שלימות עבודת התשובה ביום
 7 הכיפורים, וכמרומו גם
 8 בהמשך מאמר המדרש רבה²
 9 המובא לעיל ביום הראשון זה
 10 ט"ו ואתה אומר ביום
 11 הראשון, משל למדינה
 12 שחייבת וכו' אמר להון
 13 מלכא אמר להם המלך מה דאזל
 14 אזל מה שהלך הלך, מן הקא
 15 נחיל חושבנא מכאן נתחיל את
 16 ההשבון, כך כו' ביום הכיפורים
 17 כו' והקב"ה אומר להם
 18 לישראל מה דאזל אזל, מן
 19 הקא ולהלן נחיל חושבנא
 20 כו' (ראשון לחשבון) וזה לשון
 21 המדרש: "ביום הראשון זה ט"ו ואתה
 22 אומר ביום הראשון ר' מנא דשאב ר'
 23 יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר משל
 24 למדינה שחייבת ליפס למלך והלך
 25 המלך לגבותה, בתוך עשרה מילין יצאו
 26 גדולי המדינה וקלסוהו התיר להם
 27 שליש מדרוסא שלהם, בתוך חמשה
 28 מילין יצאו בינוני המדינה וקלסוהו
 29 התיר להם עוד שליש, כיון שנכנס
 30 למדינה יצאו כל בני המדינה אנשים
 31 ונשים וטף וקלסוהו והתיר להם הכל,
 32 אמר להון מלכא מה דאזל אזל מן הכא
 33 נחיל חושבנא, כך בערב ראש השנה
 34 גדולי הדור מתענין והקדוש ברוך הוא
 35 מתיר להם שליש מעונותיהן ומראש
 36 השנה ועד יום הכיפורים היחידים
 37 מתענין והקדוש ברוך הוא מתיר להם
 38 שליש מעונותיהן וביום הכיפורים כולן
 39 מתענין אנשים ונשים וטף והקדוש ברוך הוא אומר להם לישראל מה דאזל
 40 אזל מן הכא ולהלן נחיל חושבנא, ומיום הכיפורים עד החג כל ישראל עסוקין
 41 במצות, זה עוסק בסוכתו וזה בלולבו וביום טוב הראשון של חג כל ישראל
- עומדין לפני הקדוש ברוך הוא ולולביהן ואתרוגיהן לשמו של הקדוש ברוך
 הוא, ואומר להם מה דאזל אזל מן הכא נחיל חושבנא, לפיכך משה מזהיר
 לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון¹, כי, גם תשובה שהיא עבודת יום
 הכיפורים שממנה באה השמחה בחג הסוכות קדמה לעולם¹⁶, ובפירט
 שלימות התשובה ביום
 הכיפורים שעל ידה נפעל
 הענין דתטהרו²⁸ ככתוב בתורה
 על יום הכיפורים, "כי ביום הזה יכפר
 עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם
 לפני ה' תטהרו", ויהי גם
 "תטהרו" בגימטריא כתר²⁹.
 (ג) אף על פי זה המבואר לעיל
 שהתוכן הפנימי של דברי המדרש
 אודות הדברים הנקראים 'ראשון'
 שזוכים בהם על ידי נטילת ארבעת
 המינים 'ביום הראשון' הוא שענינים
 אלו קדמו לעולם והם למעלה מ'סדר
 השתלשלות' צריך ביאור מהו
 המשך הענינים בכתוב,
 שביום הראשון צריך להיות
 ולקחתם לכם פרי עץ הדר
 פת תמרים וענף עץ עבות
 וערבי נחל היינו נטילת ארבעה
 מינים אלו דוקא, דלכאורה,
 מהי השייכות המיוחדת של
 ארבעה מינים אלו במיוחד עם
 הענינים (הקשורים עם יום
 הראשון) שלמעלה מסדר
 השתלשלות, הן באלקות, הן
 ענין הכתר, והן לאחר זה
 בעולמות, עולם התהו, כפי
 שמתהפך כפי שעולם התהו,
 שורשו של עשו, מתהפך (פורע
 לכם כו' הקדוש ברוך נפרע מעשו
 בשביל ישראל) להיות ענין
 ששייך לבני ישראל, ואלקחתם
 לכם ר'לכם' היינו לבני
 ישראל דוקא. וגם בנוגע
 לעולם זה (עולם התיקון) עצמו, בית המקדש, שהוא
 המקום והענין המובהק שבעולם, וממנו (מאכן) שתיה שהיתה
 בקודש הקדשים) הושגת כל העולם כולו³⁰.

(25) ילקוט שמעוני אמור רמז תרנד. (26) בכ"ז – ראה לקו"ת שם פת, ד ואילך. (27) נוסח התפלה וקידוש דיו"ט. (28) אחרי
 טז, ל. (29) רמ"ז ס"פ אחרי (הובא בלקו"ת אחרי כו, ריש ע"ד. דרושים לשמע"צ פט, סע"ד). אוה"ת שם (ס"ע שלד).
 (30) יומא נג, ב. נד, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 "אבן ירה הקדוש ברוך הוא בים ממנו נשתת העולם שנאמר (באיוב) על מה
- 2 אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה". וגם בנוגע לנשמות, משיח,
- 3 שנשמתו של משיח היא מובחר הנשמות, וכמבואר בכמה
- 4 מקומות³¹ בחסידות שכל הנשמות שהיו בסדר ההשתלשלות
- 5 (כולל גם אפילו נשמות
- 6 דאצילות ששורשן בעולם האצילות, 1
- 7 העולם הראשון והנעלה מארבעת
- 8 העולמות של 'סדר השתלשלות'
- 9 אצילות, בריאה, יצירה, עשיה) הם
- 10 מבחינת נפש (ולמעלה יותר)
- 11 רוח (ולמעלה יותר) נשמה
- 12 ועד לחיה, ארבעת הדרגות של
- 13 הנשמה מה שאין פן משיח
- 14 שיהיה מבחינת היחידה
- 15 שבנשמה, שהיא הדרגה החמישית,
- 16 הגבוהה יותר מארבעת הדרגות
- 17 האמורות, יחידה הפלגית של
- 18 כל הנשמות של כל סדר
- 19 ההשתלשלות שבנשמה. ועל
- 20 זה נאמר כתוב זה ולקחתם
- 21 לכם ביום הראשון פרי עץ
- 22 הדר וגו', שכל הענינים
- 23 הנעלים הקשורים עם בחינת
- 24 ראשון, המנויים לעיל, נמשכים
- 25 ובאים למעלה על ידי זה שבני
- 26 ישראל מקיימים מצות
- 27 נטילת ארבעה מינים, שהיא
- 28 מצוה מיוחדת בכך שאף על פי
- 29 שהיא מצוה אחת³², הרי
- 30 היא צריכה להיות מורכבת
- 31 דוקא מארבעה מינים, ודוקא
- 32 ארבעה המינים שנימנו
- 33 בכתוב, פרי עץ הדר וגו'.
- 34 וצריך להבין את 'שיבות הענינים'
- 35 בכתוב לפי פנימיות הדברים.
- 36 וגם צריך להבין דבר נוסף בפסוק
- 37 זה הסדר שבו נימנו ארבעת
- 38 המינים בכתוב, החל מפרי
- 39 עץ הדר הוא האתרוג. דלכאורה,
- 40 הרי סדר לקיחת ארבעת המינים הוא
- 41 לוקחים את הלולב ומיניו ההדסים והערבות, ורק לאחר זה
- 42 מצרפים את האתרוג. ויתירה מזה, שאפילו פשטן צריכים
- 43 את האתרוג לאחר נטילת הלולב ומיניו, הרי מקומו של
- 44 האתרוג הוא בסיומו בכתוב
- 45 של הלולב ומיניו³³, ועד להמובא בשיחה הידועה³⁴ שיש קא
- 46 להמובא בשיחה הידועה³⁴
- 47 (כמובא בספר המנהגים, מנהגי חב"ד
- 48 'משיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר בריגא'
- 49 שבאמת האתרוג היה צריך להיות מעל
- 50 הלולב אבל מפני טעם אין עושים כן)
- 51 שיש קא סלקא דעתך
- 52 שעולה על הדעת (על פי דעה
- 53 בפלגה) שהאתרוג יהיה לא
- 54 רק בסיום הלולב אלא אפילו תחת
- 55 הלולב ומיניו. ואילו סדר
- 56 הכתוב הוא באופן שמתחיל
- 57 עם פרי עץ הדר, היינו שהאתרוג
- 58 מוזכר ראשון, ורק לאחר זה
- 59 מונה את שאר המינים.
- 60 ומוכן שהקדימה של פרי עץ
- 61 הדר היא לא רק בפתיכה
- 62 בפסוק, שהרי זו קדימה
- 63 בפתיכה בתורה, שגם הסדר
- 64 בה גם סדר בתורה הוא ענין של
- 65 תורה³⁵ ואם כן הקדמת האתרוג
- 66 בכתוב היא קדימה גם במעלה.
- 67 וכמוכן גם מזה שמפרי עץ
- 68 הדר שבו מפורש בתורה 'הדר'
- 69 למדים הענין דהדר גם בנוגע
- 70 לשאר המינים³⁶, ומזה מוכח

(31) ראה רמ"ז לזהר ח"ג רס, ב. סה"מ תרח"ץ ע' ר. תרצ"ט ע' 207. תש"ב ע' 51. וראה ספר הליקוטים – דא"ח צ"צ ערך משיח. וש"נ. (32) ספר המצות להרמב"ם שורש יא. (33) פרי עץ חיים שער הלולב פ"ב. סידור אדה"ז במקומו. (34) ראה ספר המנהגים ע' 66 הערה 14 "משיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר". תורת מנחם – רשימת היומן ע' קסג. וש"נ. (35) ראה פסחים ו, ב. לקו"ד ח"א ח, א. לקו"ש חל"ד ע' 187. וש"נ. (36) ראה סוכה לא, א. פירוש המשניות להרמב"ם

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁעֵנֶן הַהָדָר הוּא בְּעֵיקָר בְּאַתְרוֹג, וּמִמֶּנּוּ נִמְשָׁךְ עֵנֶן הַהָדָר
2 בְּלוּלָב הַדָּסִים וְעֶרְבוֹת, וְלֹכֵן גַּם הַלִּימֹוד שֶׁל עֵנֶן הַהָדָר
3 בארבעת המינים בפסוק הוא באופן כזה, שבעיקר ובגלוי
4 נֶאֱמַר הָעֵנֶן דֶּהָדָר בְּנוּגַע לְאַתְרוֹג, וּמִזֶּה לְמַדִּים (עַל יְדֵי
5 המדות שהתורה נדרשת
6 בהם) גם בְּנוּגַע לְשָׁאֵר
7 שְׁלֹשֶׁת הַמִּינִים³⁷, וכמבואר
8 בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן הלכות
9 לולב, "הדר, שיהיה נאה והדר בתארו
10 ובגדולו... ולפי שכל ארבעה מינים אלו
11 כתובים בפסוק אחד, הרי הקשו זה לזה
12 ולמדין זה מזה, לפיכך כל ד' מינים
13 אלו צריכים להיות נאים ומהדרים
14 בתארו ובגדולם...", וכיון שכן, צריך
15 ביאור מדוע מצד אחד האתרוג יש לו
16 קרימה ומעלה על שאר המינים ולכן
17 הוא נזכר ראשון בכתוב ומצד שני
18 נוטלים תחילה את הלולב ומנינו ורק
19 אחר כך נוטלים את האתרוג.
20 (ד) וְיִוְבֵן עַל פִּי הַמְּבֹאֵר
21 בְּאַרְבָּעָה בְּהִמְשָׁךְ וְכִכָּה³⁸
22 קבוצת מאמרים שתחילתם בפסוק
23 "וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים"
24 לְבַעַל הַהִילּוּלָא אֲדַמּוּ"ר
25 מְהַר"ש שנסתלק ביום י"ג תשרי
26 בשנת תרמ"ג [מיוסד על מאמרי
27 רבובתינו נשיאנו שלפניו,
28 אֲדַמּוּ"ר הַזֶּקֶן, אֲדַמּוּ"ר
29 הָאֱמָצְעִי וְהָצִמַח צֶדֶק, וְהוּבָא
30 גַּם בְּמֵאמְרֵי רַבּוֹתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ
31 שְׁלֹאֲחֵרֵי, כְּבוֹד קְדוּשַׁת
32 אֲדַמּוּ"ר (מְהוֹרֵשׁ"ב) נִשְׁמָתוֹ
33 עֶזְרָה וְכְבוֹד קְדוּשַׁת מוֹרֵי וְחָמִי
34 אֲדַמּוּ"ר³⁹], שִׁיחּוּדָם שֶׁל
35 אֲרַבְּעָה מִינִים אֵלּוּ מִכְּלֻלֹת
36 מִן הַצִּמּוּחַ, הִדְבֵּר שְׁבוּ אַרְבַּעַה
37 מִינִים אֵלּוּ מִיּוֹחָדִים שׁוֹנִים מִכָּל שָׂאֵר
38 מִיני הצמחים וְהַצֵּד הַשָּׁנָה
- 1 מוכח שְׁעֵנֶן הַהָדָר הוּא בְּעֵיקָר בְּאַתְרוֹג, וּמִמֶּנּוּ
2 נִמְשָׁךְ עֵנֶן הַהָדָר בְּלוּלָב הַדָּסִים וְעֶרְבוֹת, וְלֹכֵן
3 גַּם הַלִּימֹוד בְּפִסּוּק הוּא בְּאֹפֶן כֵּזֶה, שְׁבַעֲיָקָר
4 וּבְגִלּוֹי נֶאֱמַר הָעֵנֶן דֶּהָדָר בְּנוּגַע לְאַתְרוֹג, וּמִזֶּה
5 לְמַדִּים (עַל יְדֵי הַמִּדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בִּיהֶם)
6 גַּם בְּנוּגַע לְשָׁאֵר שְׁלֹשֶׁת הַמִּינִים³⁷.
7 (ד) וְיִוְבֵן עַל פִּי הַמְּבֹאֵר בְּאַרְבָּעָה בְּהִמְשָׁךְ
8 וְכִכָּה³⁸ לְבַעַל הַהִילּוּלָא אֲדַמּוּ"ר
9 מְהַר"ש [מִיּוֹסֵד עַל מֵאמְרֵי רַבּוֹתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ
10 שְׁלֹפְנִי, אֲדַמּוּ"ר הַזֶּקֶן, אֲדַמּוּ"ר הָאֱמָצְעִי
11 וְהָצִמַח צֶדֶק, וְהוּבָא גַּם בְּמֵאמְרֵי רַבּוֹתֵינוּ
12 נְשִׂיאֵינוּ שְׁלֹאֲחֵרֵי, כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדַמּוּ"ר
13 (מְהוֹרֵשׁ"ב) נִשְׁמָתוֹ עֶזְרָה וְכְבוֹד קְדוּשַׁת מוֹרֵי
14 וְחָמִי אֲדַמּוּ"ר³⁹], שִׁיחּוּדָם שֶׁל אֲרַבְּעָה מִינִים
15 אֵלּוּ מִכְּלֻלֹת מִן הַצִּמּוּחַ, וְהַצֵּד הַשָּׁנָה שֶׁבִּיהֶם,
16 שֶׁהוּא בְּגִלּוֹי וּבְהִדְגָּשָׁה בְּפָרִי עֵץ הָדָר, הֲרִי זֶה
17 עֵנֶן הָאֲחָדוֹת.
18 וְהָעֵנֶן הוּא, דְּהִנֵּה, בְּנוּגַע לְלוּלָב שְׁנִיקְרָא
19 בְּכַתּוּב (לֹא בְּשֵׁם לִוְלָב, אֱלֹא) בְּשֵׁם
20 כַּפֹּת תְּמָרִים [לְפִי שֶׁזֶּהוּ עֵיקָר עֲנִינוֹ, וְלֹכֵן
21 מְקַיְימִים בּוֹ מִצְוֹת וְלִקְחָתֶם לָכֶם גּו', הִנֵּה מִמֶּה
22 שְׁכַתּוּב כַּפֹּת (חֶסֶר) לְמַדּוּ בְּגִמְרָא⁴⁰ שְׁצִרְיָךְ
23 לְהִיּוֹת כַּפּוֹת, שִׁיְהִי עֲלֵים הָרְאוּיִין לְאַגְדָן
24 וְלִכְפּוֹתָן כּו'⁴¹, וְהִינֵנוּ, שְׂאָף שְׁלִכְאוּרָה הֵם עֲלֵים
25 נִפְרָדִים, וְכָל עֲלָה כְּפֹל מְשִׁנֵּי עֲלֵים, מְכַל מְקוֹם,
26 אֵינָם בְּאֹפֶן שֶׁל פִּירוּד (נִפְרָדוּ עֲלִיו, וְעַל אַחַת
27 כְּפֹה וְכִמְהָ נִפְרָצוּ עֲלִיו⁴²), אֱלֹא הֵם כַּפּוֹתִים
28 וּמְחוּבְרִים בְּיַחַד. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה בְּנוּגַע לְהִדָּס
- 1 שְׁבַעֲהֶם, והדבר המשותף לארבעת מינים אלו, למרות שהם ארבעה מינים
2 שונים שהוא בגלוי ובהדגשה בפרי עץ הדר באתרוג, הרי זה
3 עֵנֶן הָאֲחָדוֹת וכיון שבאתרוג ענין האחדות הוא 'בגלוי ובהדגשה', יש
4 לאתרוג מעלה ויתרון על שאר המינים, כפי שממשיך ומבאר.
5 והענין הוא, דְּהִנֵּה, בְּנוּגַע
6 לְלוּלָב שְׁנִיקְרָא בְּכַתּוּב (לֹא
7 בְּשֵׁם לִוְלָב, אֱלֹא) בְּשֵׁם כַּפֹּת
8 תְּמָרִים [והסיבה לכך שהלולב נקרא
9 בכתוב דווקא בשם 'כפות תמרים' היא
10 לפי שזהו עיקר ענינו, ולכן
11 מקיימים בו מצוות ולקחתם
12 לכם גו'], הנה ממה שכתוב
13 כַּפֹּת (חֶסֶר) וְלֹא 'כפות' (מלא)
14 לְמַדּוּ בְּגִמְרָא⁴⁰ שְׁצִרְיָךְ לְהִיּוֹת
15 כַּפּוֹת, שִׁיְהִי עֲלֵים הָרְאוּיִין
16 לְאַגְדָן וְלִכְפּוֹתָן כּו'⁴¹, היינו
17 לחבר אותם ביחד, וכמבואר בשולחן
18 ערוך אדמו"ר הזקן, "ומתוך שכתבה
19 התורה לשון 'כפת' ולא כתבה 'עלי
20 תמרים', מכאן אתה למד שצריך שיהיה
21 אותן עלים הראויין לאגדן ולכפותן עם
22 השררה מחמת שהן עדיין רכים",
23 וְהִינֵנוּ, שְׂאָף שְׁלִכְאוּרָה הֵם
24 עֲלֵים נִפְרָדִים, וְכָל עֲלָה
25 כְּפֹל מְשִׁנֵּי עֲלֵים שׁוֹנִים, מְכַל
26 מְקוֹם, אֵינָם בְּאֹפֶן שֶׁל
27 פִּירוּד (נִפְרָדוּ עֲלִיו, וְעַל
28 אַחַת כְּפֹה וְכִמְהָ נִפְרָצוּ
29 עֲלִיו⁴² כלשון המשנה, "נפרצו עליו,
30 פסול. נפרדו עליו, כשר". ופירש רבי
31 עובדיה מברטנורא, "נפרצו עליו -
32 ואינו מחוברין אלא על ידי אגידה.
33 נפרדו עליו - מחוברים הן בשדרה,
34 אלא שלמעלה הן נפרדין לכאן ולכאן
35 כענפי אילן"), אֱלֹא הֵם עֲלֵי
36 הַלּוּלָב וְהוּוּ כַּפּוֹתִים וּמְחוּבְרִים
37 בְּיַחַד וְהוּוּ עֵנֶן הָאֲחָדוֹת כְּפִי
38 שֶׁהוּא בְּלוּלָב. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה בְּנוּגַע לְהִדָּס שְׁנִיקְרָא

סוכה פ"ג מ"א. ר"ן וריטב"א סוכה שם. שו"ע אדה"ז או"ח סתרמ"ה ס"ב. (37) ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 33 הערה 39. וש"נ. (38) תרל"ז פרק פז (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תריג ואילך). (39) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ח ח"א ע' תמו. סידור שער הלולב רסא [שפא], ג ואילך. שם רסד, ד [שפז, א] ואילך. אוה"ת דרושים לשמע"צ ע' ב'תקמג ואילך. ד"ה ולקחתם לכם תרל"ז ותרנ"ב. סדי"ה ולקחתם לכם תרס"א. תרפ"ג. תרצ"ו. ובכ"מ. (40) סוכה לב, א. (41) שו"ע אדה"ז שם ס"ג. (42) ראה סוכה כט, ב (במשנה). שם לב, א. שו"ע אדה"ז שם ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **כָּאן** בפסוק זה 'ולקחתם לכם' **בָּשֶׂם עֲנַף עֵץ עֲבֹת (אָף עַל פִּי**
- 2 **שְׁמִצְיָנוּ בַּתְנ"ךְ גַּם הַשֶּׁם הִדָּס** ⁴³ ככתוב בנחמיה "ואשר ישמעיו
- 3 יועבירו קול בכל עריהם ובירושלם לאמר צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ
- 4 שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לעשת סוכות ככתוב", **שְׁעָלֵיו**
- 5 של ההדס **קְלוּעִין וּמוֹרְכָבִין זֶה**
- 6 **עַל זֶה**, ⁴⁴ והיינו שהעלים אינם
- 7 נפרדים אלא קשורים זה בזה **שְׁעָהוּ**
- 8 **עֲנֵין הָאֲחֵדוּת. וְכֵן עֲרָבִי נַחַל,**
- 9 **שְׁנִקְרָאִים בָּשֶׂם אֲחֻוּנָא**, ⁴⁵
- 10 לשון אחדות **עַל שֵׁם שְׁגָדִלִים**
- 11 **בְּאֲחֻהָ** ⁴⁶ (ובמאמר דיבור המתחיל
- 12 בסכת תשבו, י"ג תשרי תשל"ג: "שאף
- 13 שצריך להיות ערבי (נחל) לשון רבים,
- 14 הרי זה צריך להיות באופן שנקרא
- 15 בשם אה, על ידי זה שגדלים באחווה,
- 16 שזהו ענין האחדות, שמאחדים שני
- 17 דברים להיות כאחד").
- 18 **וְעַל דֶּרֶךְ זֶה** בדומה לאמור לעיל
- 19 אודות ענין האחדות בלולב **יִשְׁנוּ**
- 20 **עֲנֵין הָאֲחֵדוּת בְּאֲתֵרוֹג,**
- 21 **שְׁנִקְרָא כָּאן** בפסוק זה **פְּרִי עֵץ**
- 22 **הָדָר,** והתואר 'הדר' הוא **עַל שֵׁם**
- 23 **שָׁדֵר בְּאֵילָנוּ מִשְׁנֵה לִשְׁנֵה**, ⁴⁷
- 24 **וְהֵינִי** שהאתרוג איננו פרי שגדל
- 25 דווקא בעונה מסוימת בשנה, אלא
- 26 **שָׁדֵר בְּאֵילָנוּ בְּמִשְׁךְ שְׁנֵה**
- 27 **שְׁלִימָה, שְׁיֵשׁ בָּהּ** במהלך השנה
- 28 **כָּל שִׁינוּיֵי הָאֲוִירִים,** כל
- 29 השנויים האפשריים במזג האויר ומן
- 30 **הַקָּצֵה אֶל הַקָּצֵה,** והשנויים הם
- 31 קיצוניים כלשון הכתוב **זֶרַע וְקָצִיר**
- 32 **וְקָר וְחֹם וְקִיץ וְחֹרֶף וַיּוֹם**
- 33 **וְלִילָה**, ⁴⁸ **וְאָף עַל פִּי כֵן** למרות
- 34 שהאתרוג נמצא בעץ כל השנה
- 35 ובמהלך השנה יש שינויים קיצוניים
- 36 במזג האויר, בכל זאת **הָרִי הוּא**
- 37 **גֹּדֵל וְצוּמָה מִכָּל הָאֲוִירִים** וכל
- 38 סוגי מזג האויר מוסיפים ומועילים לצמיחת האתרוג. **וְעַד** כדי כך יש לכך

- תוקף **שְׁעָנִין זֶה הוּא בְּאֹפֶן שְׁבִשְׁלֵשׁ פְּעָמִים הָיִי חֲזָקָה**, ⁴⁹
- כדברי הגמרא שדבר שנעשה שלוש פעמים יש לו תוקף מיוחד הנקרא 'חזקה'
- כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּעַל הַהִילּוּלָא** ⁵⁰ אדמו"ר מהר"ש: **וְכַמְדוּמָה**
- שְׁגִידוּלוֹ** של אתרוג הוא **לְשַׁלֵּשׁ שָׁנִים**, ⁵¹ **שְׁבִשְׁלֵשׁ שָׁנִים נִגְמָר**
- כָּל גִּידוּלוֹ** צמיחתו **בְּשָׁלִימוּת**
- וכיון שגידול האתרוג נמשך שלוש
- שנים, נמצא שענין זה שהאתרוג צומח
- וגדל במזג אויר שונים, מוכיח שיש
- באתרוג את ענין האחדות בתוקף
- מיוחד, באופן של 'חזקה'.
- וְעַל פִּי זֶה** המבואר לעיל כיצד ענין
- האחדות בא לידי ביטוי מודגש בכל
- אחד מארבעת המינים **מוֹכֵן גּוֹדֵל**
- מַעֲלָת אַרְבָּעָה מִיָּנִים אֱלוֹ**
- לְגַבֵּי כְּלָלוּת מִין הַצּוּמָח, פִּי,**
- מִין הַצּוּמָח** בכללו **גִּידוּלוֹ**
- בְּעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי, שֶׁהוּא**
- העולם הזה **אֶחָד הָעוֹלָמוֹת**
- הַשְּׁיִיכִים לְעֵלְמָא דְּפִרּוּדָא**, ⁵²
- עולם הפירוד **שְׁעַל זֶה** על ענין
- הפירוד **נֶאֱמַר** ⁵³ בתורה **וּמִשֵּׁם**
- יְפָרָד, הַחֵל מְעוֹלָם הַבְּרִיאָה,**
- הבא לאחר עולם האצילות שהוא עולם
- האחדות ובו הכל בטל לאלוקות ואין
- מציאות נפרדת מאלוקות, וכן עולם
- היצירה, הבא לאחר עולם הבריאה,
- הוא עולם הפירוד **וְעַל אַחַת פְּמָה**
- וְכַמָּה בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה, שֶׁהוּא**
- עוֹלָם הַתַּחְתּוֹן שְׂאִין תַּחְתּוֹן**
- לְמִטָּה מִמֶּנּוּ**, ⁵⁴ **שָׁבוּ נַעֲשֶׂה**
- הפירוד עוד יותר מאשר
- בעולמות יצירה ובריאה שמעליו. **וְעַד**
- שְׂאִפִּילוֹ בְּקִדּוּשָׁה, הִגָּה עֲנִין**
- רִיבּוּי הַכָּלִים וְרִיבּוּי הָאוֹתִיּוֹת**
- הוא **בְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה דּוֹקָא,**
- דְּכִיּוֹן שְׁשֵׁם מִתְחַלֵּק הָאוֹר**
- האלוקי הבא ויורד מלמעלה יותר
- לחלקים וענינים רבים יותר, **אֲזִי בְּמִילָא** כשיש ריבוי אורות, ממילא

(43 נחמ"י ח, טו. 44) שו"ע אדה"ז שם סתרמ"ו ס"א. (45) ראה שבת כ, א ובפרש"י שם ד"ה אחווה. שם, ב ובפרש"י שם ד"ה אחווה. (46) כן הובא במאמרי אדה"ז ובסידור שם (ובכ"מ בדא"ח) – מפרש"י שבת שם. ובפרש"י שלפנינו ליתא. (47) סוכה לה, א. (48) נח ח, כב. (49) ראה ב"מ קו, ב. (50) המשך וככה שם פרק צד (ס"מ תרל"ז שם ע' תרכז ואילך). (51) ראה פרש"י ר"ה יד, ב (ד"ה דאידך). סוכה שם (ד"ה ה"ק). (52) תניא ספ"ג. ובכ"מ. (53) בראשית ב, י. וראה תו"א בראשית ו, ב. ובכ"מ. (54) ראה תניא פל"ו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 נַעֲשֶׂה גַם רִיבוי הַכֵּלִים יוֹתֵר. וְזֶהוּ גַם מֵה שֶׁמִּצִּינוּ
2 בַּמֶּקְרָא⁵⁵ בְּנוֹגַע לְגִשְׁמִים, כָּל טִיפָה וְטִיפָה בְּרֹאֲתִי לָהּ
3 דְּפוּס צוּרָה מִיחֻדָּת בִּפְנֵי עֲצָמָה כו', וְדוֹקָא בְּאוֹפֶן כֶּזֶה שֶׁ
4 חִלּוּקַת הַדְּרָכִים לְרִיבוי חִלְקִים שׁוֹנִים יְכוֹל לְהִיטֵר קִיוֹם הָעוֹלָם [כְּמוֹ
5 בְּעוֹלָם קָטָן זֶה הָאָדָם⁵⁶,
6 בְּנוֹגַע לְשַׁעֲרוֹת הָאָדָם, שֶׁכָּל
7 נִימָא וְנִימָא שֶׁבִשְׁעֵר הָאָדָם
8 בְּרֹאֲתִי לָהּ גּוּמָא בִּפְנֵי עֲצָמָה
9 כו'⁵⁵ וְנִמְצָא שֵׁשׁ בִּשְׁעוֹת רִיבוי
10 נִימָן וְרִיבוי גּוּמוֹת], וְהַחֲלֻקָּה שֶׁל
11 הַנְּבִרָאִים לְחִלְקִים רַבִּים בִּיּוֹתָר בָּאָה
12 לִירֵד בִּיטוי בּוֹלֵט בְּטִיפּוֹת הַגֶּשֶׁם כִּי,
13 עֲנִין הַגִּשְׁמִים שֶׁהֵם הַשְּׁפָעָה
14 מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה מוֹרָה עַל כָּלֹלָת
15 עֲנִין הַהִמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה
16 לְמַטָּה [נִמְצָא בְּמִמָּה שֶׁכָּתֵב
17 הַרְמַבְּ"ן בִּפְרִיּוֹשׁ הַתּוֹבֵב⁵⁷
18 וְנִתְּתִי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם, שֶׁעֲנִין
19 הַגִּשְׁם כּוֹלָל אֶת כָּל הַבְּרָכוֹת
20 כּוֹלָם⁵⁸ וְזֶה לְשׁוֹן הַרְמַבְּ"ן, "וְנִתְּתִי
21 גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם. הַקֳּרִים דְּבֵר הַגִּשְׁמִים
22 כִּי בְּכוּאֵם בְּעֵתָם כֹּאשֶׁר יֵאוֹת יִהְיֶה
23 הָאִיר זָךְ וְטוֹב וְהַמַּעֲנִיּוֹת וְהַנְּהֻרוֹת
24 טוֹבִים וְיִהְיֶה זֶה סִיבָת בְּרִיאֹת לְגוֹפִים
25 וְהַפִּירוֹת כּוֹלֵם יִרְבוּ וְיִתְבָּרְכוּ בָּהֶן
26 כֹּאשֶׁר יֹאמֶר, וְנִתְּנָה הָאָרֶץ יִכּוֹלָה וְעֵץ
27 הַשֹּׂדֶה יִתֵּן פִּרְיוֹ, וְהִנֵּה עַם זֶה לֹא יִחַלָּה
28 הָאָדָם וְלֹא יִהְיֶה בָּהֶם מִשְׁכָּלָה וְעִקְרָה
29 וּבִבְהֻמָּתָם וְיִמְלָאוּ יִמְיָהֶם כִּי בְּהִיּוֹת
30 הַגּוֹפִים גְּדוּלִּים וְבוֹרִיאִים יִתְקִימוּ כִּימֵי
31 הָאָדָם וְהִנֵּה הִיא גְּדוּלָּה שֶׁבְּרָכוֹת..."]
32 וְכִינִין שֶׁהַשְּׁתִּלְשּׁוֹת
33 הַהִמְשָׁכָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה הִיא
34 מַעֲלָמָא דְּפִירוּדָא כִּמְבוּאָר לְעִיל
35 שֶׁמֻּעוֹלָם הַבְּרִיאָה וְמַטָּה כֹּל הָעוֹלָמוֹת
36 נִקְרָאִים עוֹלָם הַפִּירוּד, הָרִי זֶה
37 בְּאוֹפֶן שֶׁכָּל הַמְשָׁכָה יֵשׁ לָהּ
38 דְּפוּס תְּבִנָּת וְצִינּוֹר מִיּוֹחַד לָהּ
39 בִּפְנֵי עֲצָמָה. וְכַעֲנִין זֶה הוּא
40 יְחֻדָּם שֶׁל אֲרֻבַּע הַמִּינִים,
41 שֶׁבִּהְיֵם רֹאִים בְּגִלּוֹי עֲנִין
- הָאֲחֻדוֹת אֵף עַל פִּי שִׁגְם הֵם בְּעוֹלָם זֶה, שֶׁכָּל עֲנִינֵי הֵם בִּפְרִירוֹד
וּבְהַתְחַלְקוֹת.
וּכְזֶה בְּעִינֵי הָאֲחֻדוֹת שֶׁבִּדְ הַמִּינִים גּוּפָא עֲצָמָה יֵשׁ עִילּוֹי מִיּוֹחַד בְּמִין
הָאֲתֵרוֹג, כִּי, בְּנוֹגַע לְפָפּוֹת תְּמָרִים עֲנִין עֵץ עֲבוֹת וְעֶרְבִי
נָחַל, שְׁלוֹשֶׁת הַמִּינִים הָאֲחֵרִים, לֹוֹלֵב,
הַדְּסִים וְעֶרְבוֹת, אֵף שְׁרֹאִים בְּהֵם
עֲנִין הָאֲחֻדוֹת (בְּנוֹכָר לְעִיל),
מִכָּל מְקוֹם, רֹאִים בְּהֵם גַּם
עֲנִין הַפִּירוּד וְכִפִּי שֶׁמִּמִּשְׁיךְ
וּמִפֶּרֶט. וְכִמּוֹ בְּכַפּוֹת תְּמָרִים,
אֵף שֶׁצִּירֵף לְהִיטֵר כְּפּוֹת,
לְאֶגְדָן וְלִכְפּוֹתָן, וְזֶהוּ כֹאמֹר עֲנִין
שֶׁל אֲחֻדוֹת הַנְּרָאָה כְּעִיל הַלּוֹלֵב הָרִי
הַמְצִיאֹת בְּפּוֹעַל הִיא (וּבְאוֹפֶן
הַנְּרָאָה בְּגִלּוֹי) שֵׁשׁ לֹוֹלֵב
עֲלִים נִפְרָדִים, וְכָל עֲלָה
נִחְלָק לְשָׁנִים, אֲלֹא שְׁכוּפָתִים
אוֹתָם אֵת הָעֲלִים הַנִּפְרָדִים בִּיחֻד,
אֲכָל אֵינָם נַעֲשִׂים מְצִיאֹת
אֲחֵת. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה בַּעֲנָף עֵץ
עֲבוֹת, הַהֵדֶס, אֵף שֶׁעֲלִיו
קְלוּעִין וּמוֹרְכָבִין זֶה עַל זֶה,
זֶה אֲכָן עֲנִין שֶׁל אֲחֻדוֹת הָרִי אֵינּוּ
נִקְרָא עֲבוֹת אֲלֹא אִם כֵּן
יּוֹצֵאִין מִמֶּנּוּ לְפָחוֹת שְׁלֹשָׁה
עֲלִין מִקֵּץ אֶחָד (וְזֶהוּ הַנִּקְרָא הַדֵּס
מִשְׁוֹלֵשׁ)⁴⁴, הֵינִי, שֶׁצִּירֵף
לְהִיטֵר כְּפָה עֲלִים דּוֹקָא וְלֹא
רַק עֲלָה אֶחָד. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה עֶרְבִי
נָחַל, עֶרְבִי (דִּיִּיקָא הַכְּתוּב מִדִּיק
וְאוֹמֵר 'עֶרְבִי') לְשׁוֹן רַבִּים,
וּכְהַמְסָקְנָא לְדִינָא שֶׁצִּירֵף
לְהִיטֵר לְקִיוֹם הַמַּצּוּה עַל כָּל
פְּנִים לְכָל הַפָּחוֹת שְׁתֵּי עֲרָבוֹת⁵⁹,
אֲלֹא שֶׁהֵם הַעֲרָבוֹת הַנִּפְרָדוֹת
מִמֶּיךָ שֶׁגָּדֵל בְּאַחְוּנוּת וְלֹכֵן גַּם
בְּעֶרְבָה יִשְׁנוּ עֲנִין הָאֲחֻדוֹת. אֲכָל
בְּאַתְרוֹג מוֹדָגֵשׁ עֲנִין הָאֲחֻדוֹת
בְּגִלּוֹי יוֹתֵר מֵאִשֶׁר

(55) ב"ב טז, א. (56) תנחומא פקודי ג. תקו"ז תיקון סט (ק, ב. קא, א). (57) בחוקותי כו, ד. (58) ראה ב"ר פיי"ג, טז. ספרי עקב יא, יד. (59) ראה סוכה לד, ב. רמב"ם הל' לולב פ"ז ה"ז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בשלושת המינים האמורים, כי, התאחדות השפעת כל שינויי
- 2 האוירים מזגי האויר השונים וההפכיים דקר וחם וכו' שישנם
- 3 במשך כל השנה כולה, שעם היותם שונים והפכיים זה
- 4 מזה, הנה כולם יחד גורמים ומסייעים ומסבכים ומהווים
- 5 סיבה את גידול האתרוג,
- 6 ובאופן שכל חלק מפרי
- 7 האתרוג גדל מכל האוירים
- 8 השונים (שהרי אין זה באופן
- 9 שחלק מסויים שבו גדל
- 10 מקור וחלק מסויים גדל
- 11 מחום כו' שאלו היה כן היה זה
- 12 סימן לפירוד בין החלקים השונים של
- 13 האתרוג), הרי זה באופן (שלא
- 14 זו בלבד שאין באתרוג שום ענין
- 15 של פירוד של מזגי אויר שונים
- 16 והפכיים, אלא) שנעשה מהם
- 17 שהם דברים שונים והפכיים, דברים
- 18 נפרדים דבר אחד ממש, פרי
- 19 אחד. וכיון שענין האחדות
- 20 ניכר בגלוי יותר באתרוג,
- 21 לכן נקרא דווקא האתרוג בשם
- 22 (פרי עץ) הדר, וממנו נמשך
- 23 ענין ההדר בשאר שלשת
- 24 המינים שענין הדר בהם נלמד
- 25 מענין הדר שבאתרוג, כנכר לעיל,
- 26 וכפי שממשיך ומבאר.
- 27 וכללות הענין בזה, דהנה,
- 28 תכלית הפונה האלוהית העליונה
- 29 היא שגם אפילו בעלמא
- 30 דפרודא יפעלו ענין האחדות
- 31 שגם בעולמות שהנבאים נראים
- 32 למציאות בפני עצמה, כדבר נפרד
- 33 מאלוקות, יהיה ביטול לאחדות
- 34 האלוהית. וכפי שאומרים
- 35 בקריאת שמע⁶⁰ שמע ישראל
- 36 ה' ה' אלקינו ה' אחד, אחר,
- 37 היינו⁶¹, שצריך להמשיך
- 38 ולהביא לידי גילוי את הקדוש ברוך
- 39 הוא הנקרא אלופו של עולם
- 40 (א' שלוח רומז האות א' במילה
- 41 'אחר') בשבעה רקיעים וארץ

- 42 בגימטריא שמונה (ח' שלוח רומז האות ח' במילה 'אחר') ובארבע
- 43 בגימטריא ד' (ד' שלוח רומז האות ד' במילה 'אחר') ורחות העולם
- 44 מורח, מערב, צפון ודרום, ובאופן שהתחלת התיבה ההתחלה של
- 45 המילה 'אחר' היא באות א', היינו, שהאל"ף נעשה אלופו
- 46 המלך והשליט של העולם
- 47 שנקמו ב'ח' וד' והיינו שהעולם
- 48 בטל לאלוקות. וכללות התיבה
- 49 והמילה בכללותה, בנוסף לרמזים
- 50 שבכל אחת משלוש האותיות היא
- 51 "אחד" שפירושה הוא ענין
- 52 האחדות שבמקום להיות עולם
- 53 הפירוד, העולם יהיה בטל לאלוקות
- 54 ותהיה ניכרת בו אחדות ח'.
- 55 והנה, אף שאחדות זו של
- 56 ביטול העולם, עולם הפירוד, לאחדות
- 57 ח', בכללותה נעשית על ידי
- 58 עבודת האדם שעובד את ה'
- 59 בקיום התורה והמצוות, הנה
- 60 בעולם גופא עצמו ישנם גם
- 61 ענינים כאלו שמצד בריאת
- 62 העולם ללא עבודת האדם ניכר
- 63 בהם כבר ענין האחדות יותר
- 64 מבשאר עניני העולם. וזהו
- 65 הצד השווה הדבר המשותף
- 66 שבכל ארבעת המינים, שאף
- 67 ששייכים לכללות מין
- 68 הצומח שבעולם הזה הגשמי
- 69 שהוא כל העולם הזה הגשמי
- 70 באופן של פירוד והתחלקות
- 71 וישות דברים שהם 'יש' ומציאות
- 72 בפני עצמה הנפרדת מהאלוקות, מכל
- 73 מקום ניכר בהיש עצמו
- 74 הביטול לשרשו ומקורו
- 75 האלוהי שממנו הוא נברא ומתקיים,
- 76 עד כדי כך, והביטול הוא עד כדי
- 77 כך שנקראה בו וניכר בו בגלוי
- 78 ענין האחדות וזה, כאמור,
- 79 החידוש המיוחד שבארבעת המינים.

האחדות בגלוי יותר, כי, התאחדות השפעת כל שינויי האוירים דקר וחם וכו' שישנם במשך כל השנה כולה, שעם היותם שונים והפכיים זה מזה, הנה כולם יחד גורמים ומסייעים ומסבכים את גידול האתרוג, ובאופן שכל חלק מפרי האתרוג גדל מכל האוירים (שהרי אין זה באופן שחלק מסויים שבו גדל מקור וחלק מסויים גדל מחום כו'), הרי זה באופן (שלא זו בלבד שאין ענין של פירוד, אלא) שנעשה מהם דבר אחד ממש, פרי אחד. וכיון שענין האחדות ניכר בגלוי יותר באתרוג, לכן נקרא בשם (פרי עץ) הדר, וממנו נמשך ענין ההדר בשאר שלשת המינים.

וכללות הענין בזה, דהנה, תכלית הפונה היא שגם בעלמא דפרודא יפעלו ענין האחדות. וכפי שאומרים בקריאת שמע⁶⁰ שמע ישראל ה' ה' אלקינו ה' אחד, היינו⁶¹, שצריך להמשיך את אלופו של עולם (א') בשבעה רקיעים וארץ (ח') ובארבע (ד') רוחות העולם, ובאופן שהתחלת התיבה היא באות א', היינו, שהאל"ף נעשה אלופו של העולם שנקמו ב'ח' וד'. וכללות התיבה היא אחד שפירושה הוא ענין האחדות. והנה, אף שאחדות זו בכללותה נעשית על ידי עבודת האדם, הנה בעולם גופא ישנם גם ענינים כאלו שמצד בריאת העולם ניכר בהם כבר ענין האחדות יותר מבשאר עניני העולם. וזהו הצד השווה שבכל ארבעת המינים, שאף ששייכים לכללות מין הצומח שבעולם הזה הגשמי שהוא באופן של פירוד וישות, מכל מקום ניכר בהיש הביטול לשרשו ומקורו, עד כדי כך, שנקראה בו ענין האחדות.

(60) ואתחנן ו, ד. 61) ראה סמ"ק הובא בבית יוסף לטור או"ח סימן סא. שו"ע ודאדה"ז שם סעיף ו. לקו"ת תזריע כג, ג. וראה ברכות יג, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ה) וְהָיָה כָּל־לֵיל עֶנְיָן הָאֶחָדוֹת שְׂבָאֲרַבְעַת הַמִּינִים, מוֹדָגֵשׁ
2 גַּם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, שֶׁקָּשׁוּר הַמוֹשֵׁג 'רִאשׁוֹן' עִם דְּרָגַת הָאֱלֻקוֹת
3 שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת (בְּנוֹכַח לַעֲלִיל סְעִיף ב') שֶׁם נִתְבָּאֵר גַּם
4 שֶׁרִאשׁוֹן קָשׁוּר בְּבַחֲנֵית ה'כֹּתֶר' שֶׁלֹּמַעֲלָה מַעֲשֵׂר הַסְּפִירוֹת שֶׁל 'סֹדֶר
5 הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת'. דְּהֵנָּה, כָּל עֶנְיָן
6 סֹדֶר הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת, שְׁמוֹ מוֹדָה
7 עָלָיו שֵׁשׁ בּוֹ שִׁנּוּי
8 הַמְּדִירִיגוֹת, דְּרָגוֹת שְׁנוֹת וְחֻלּוֹקוֹת
9 זֶה מִזֶּה וְלֹא בַּחֲנִינָה אַחַת שֶׁהָרִי עֵצָם
10 עֶנְיָן הַהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת הוּא
11 שֶׁמְדִירִיגָה אַחַת מִשְׁתַּלְשָׁלוֹת
12 וְבִאֵה וְנִמְשַׁכֶּת מִמְּדִירִיגָה
13 שְׁלֹפְנִיָּה וְלִמְעָלָה מִמְּנָה,
14 וּמִמְּנָה מִשְׁתַּלְשָׁלוֹת הַמְּדִירִיגָה
15 שְׁלֹפְנִיָּה וְלִמְעָלָה מִמְּנָה, וּמִמְּנָה מִשְׁתַּלְשָׁלוֹת
16 הַמְּדִירִיגָה שְׁלֹמֶטָה הַיִּמְנָה. וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה
17 הַתַּחֲלָקוֹת גַּם בְּהַמְּדִירִיגוֹת עֵצָמָם, בִּינּוֹן שֶׁהֵם
18 נִמְשָׁכִים מִעֶנְיָן שֶׁל הַתַּחֲלָקוֹת, שֶׁזֶּהוּ כָּל־לֵיל עֶנְיָן
19 הַהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת. אֵךְ בְּכָל־לֵיל עֶנְיָן הַסְּפִירוֹת יֵשׁ גַּם
20 אֲזוֹרוֹת מְקִיפִים, אוֹ כָּפִי שֶׁנִּקְרָאִים בְּשֵׁם סוֹבֵב,
21 שֶׁזֶּהוּ כָּל־לֵיל עֶנְיָן סְפִירַת הַכֹּתֶר, שֶׁסּוֹבֵבֶת אֶת
22 כָּל־לֵיל עֶנְיָן הַהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת
23 שֶׁתּוֹכְנוּ הַכֹּלִי הוּא הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת וְיִירֶדֶת
24 הָאוֹר הָאֱלֻקִּי מִדְּרָגָה לְדְרָגָה. אֵךְ
25 בְּכָל־לֵיל עֶנְיָן הַסְּפִירוֹת לְמִדּוֹת
26 שֶׁבִּדְרֵךְ כֹּלֵל הַסְּפִירוֹת הֵן חֵלֶק מִסֹּדֶר
27 הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת, בְּכָל זֹאת בַּסְּפִירוֹת יֵשׁ
28 גַּם אֲזוֹרוֹת מְקִיפִים שֶׁמִּפְנֵי
29 מַעֲלָתָם אֵינֶם יוֹרְדִים לְהַתְּלַבֵּשׁ
30 בַּפְּנִימִיּוֹת וּמֵאִירִים בְּדֶרֶךְ 'מְקִיף'
31 מִלְּמַעְלָה, אוֹ כָּפִי שֶׁנִּקְרָאִים
32 בְּשֵׁם סוֹבֵב מַעַל הַדְּבָר וְלֹא יוֹרֵד
33 לְהִיטֵי אוֹר 'מִמְּלָא' הַמְּתַלְבֵּשׁ בַּפְּנִימִיּוֹת
34 (וּכְמִבּוֹאֵר בַּחֲסִידוֹת מִשַׁל לֹה מִכּוֹחוֹת
35 הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הָאָדָם שֶׁהַשֶּׁכֶּל וְהַמִּידוֹת וְכֵן
36 הַכּוֹחוֹת הַגּוֹפְנִים כִּמוֹ שֶׁמִּיעָה וְרֹאִיהָ
37 וְהַיּוֹלֵךְ וְכוּ' הֵם כּוֹחוֹת 'פְּנִימִים'
38 שֶׁמְתַלְבָּשִׁים בְּאִבְרֵי הַגּוֹף בַּהֲתַלְבְּשׁוֹת פְּנִימִיּוֹת. וְהַרְצוֹן וְהַעֲנָג הֵם עֲנִינִים
39 'מְקִיפִים' וְכֹלֵלִים שֶׁלֹּא קָשׁוּרִים לְאִבְרֵים מִסּוּמִיּוֹת, שֶׁזֶּהוּ עֶנְיָן ה'מְקִיף'
40 וְהַסּוֹבֵב' כָּל־לֵיל עֶנְיָן הַתּוֹכֵן הַכֹּלִי שֶׁל סְפִירַת הַכֹּתֶר, שֶׁסּוֹבֵבֶת
41 אֶת כָּל הַדְּרָגוֹת בְּשִׁנּוּי וְאֵין בָּהּ הַתַּחֲלָקוֹת, וְעַד כִּי כָּן לֹא שִׁיךְ
- ב'כֹּתֶר' הַתַּחֲלָקוֹת שֶׁלֹּא שִׁיךְ לִזְמַר שֵׁם בְּבַחֲנֵית ה'כֹּתֶר' עֶנְיָן שֶׁל
רֹאשׁ וְסוֹף וְהַתַּחֲלָקוֹת הַמְּדִירִיגוֹת אֲלֵא כְּאִמּוֹר ה'כֹּתֶר' מֵאִיר בְּכָל
הַדְּרָגוֹת בְּשׁוּה, שֶׁזֶּהוּ עֲנִינוֹ שֶׁל הָאוֹר הָאֱלֻקִּי ה'סּוֹבֵב כָּל עֲלִמִּין'. וְאַף
שֶׁבְּזֶה גּוֹפֵא בְּעִנֵּין זֶה עֲצָמוֹ שֶׁה'כֹּתֶר' הוּא בְּבַחֲנֵית 'סּוֹבֵב' ו'מְקִיף' כְּמִזֶּה
אֲפָנִים וְכְּמִזֶּה דְּרָגוֹת וְכוּ',
כְּמִבּוֹאֵר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת⁶² בְּנוֹגֵעַ לְהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת
בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת בְּנוֹגֵעַ
לְהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת הַכֹּתֶרִים, הָרִי
זֶה בְּאוֹפֶן דִּהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת
הַכֹּתֶרִים זֶה מִזֶּה⁶², כְּלוֹמֵר,
אִמָּנִם הָאוֹר הָאֱלֻקִּי נִמְשָׁךְ לְעוֹלָמוֹת
ב'סֹדֶר הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת' שָׁבוּ כָּל בַּחֲנִינָה
מִקְבֵּלֶת רַק אֶת הַסּוֹף וְאֶת הַחֲצִיּוֹנוּת
שֶׁל הַדְּרָגָה שֶׁמַּעֲלִיהָ וְגַם מִשְׁפִּיעַ
לְדְרָגָה שֶׁתַּחְתֶּיהָ רַק אֶת הַסּוֹף
וְהַחֲצִיּוֹנוּת שֶׁלָּהּ עֲצָמָה, מִכָּל מְקוֹם,
ה'כֹּתֶרִים' שֶׁבְּכָל בַּחֲנִינָה מִשְׁתַּלְשָׁלִים זֶה
מִזֶּה 'יִשְׁרוֹת' וְגַם ה'כֹּתֶר' שֶׁבִּדְרָגָה
תַּחְתּוֹנָה קָשׁוּר ב'כֹּתֶר' שֶׁבִּדְרָגָה עֲלִיּוֹנָה
(וְכַפִּי שֶׁמּוֹבָא בַּחֲסִידוֹת בִּסְגָנוֹן שֶׁל
תּוֹרַת הַסּוֹד שֶׁגַּם ה'עִיגוּלִים' שֶׁלֹּאֲחֵרִי
הַצִּמְצוּם, אֵף שֶׁנִּמְשָׁכִים מֵאוֹר ה'קֶר'
שֶׁלֹּאֲחֵר הַצִּמְצוּם, מִכָּל מְקוֹם הֵם
קָשׁוּרִים עִם בַּחֲנִינָה 'הַעִיגוּל הַגָּדוֹל'
שֶׁלִּפְנֵי הַצִּמְצוּם), הַיִּינוּ, שֶׁבַּחֲנִינָה
הַכֹּתֶר שֶׁל הָעוֹלָם הֵכִי תַּחְתּוֹן
הוּא לְמַעְלָה מִבַּחֲנִינָה הַחֲקֵמָה
שֶׁבְּעוֹלָם שְׁלֹמֶעֱלָה הַיִּמְנָה,
וְאֵף שֶׁהַחֲקֵמָה הִיא בְּעוֹלָם נְעִלָה יוֹתֵר,
בַּחֲנִינָה הַכֹּתֶר שֶׁבְּעוֹלָם נִמּוֹךְ יוֹתֵר נְעִלָה
מִמֶּנָּה, כִּי הַחֲקֵמָה בְּמַהוּתָהּ הִיא אוֹר
'פְּנִימִי' שֶׁל 'סֹדֶר הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת' וְהַכֹּתֶר
בְּמַהוּתוֹ הוּא אוֹר 'מְקִיף' שֶׁלֹּמַעֲלָה
מ'סֹדֶר הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת' וְעַד שֵׁשׁ לֹא
לְעִנֵּין הַכֹּתֶר, גַּם כָּפִי שֶׁהוּא בְּעוֹלָם
תַּחְתּוֹן קָשׁוּר וְשִׁיכּוֹת עִם
בַּחֲנִינָה הַכֹּתֶר שֶׁל הָעוֹלָם הֵכִי
עָלִיז, שֶׁזֶּהוּ לְפִי שְׁפָלּוֹת עֶנְיָן הַכֹּתֶר הוּא לְמַעְלָה מִעֲנִינִים
שֶׁל הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת וְהַתַּחֲלָקוֹת כִּי, כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל, וְלִכְּן כָּל
הַכֹּתֶרִים (בְּכָל מְקוֹם וְדְרָגָה שֶׁהֵם) שִׁיכּוֹת זֶה לְזֶה וְגַם כֹּתֶר
בְּעוֹלָם נִמּוֹךְ הוּא בְּמַהוּתוֹ לְמַעְלָה מִהַשְׁתַּלְשָׁלוֹת וְלִמְעָלָה מִהַתַּחֲלָקוֹת.

(62) ראה לקו"ת קרח נב, ג. סה"מ תרמ"ג ע' קטו. תרנ"ט ע' יא [ס"ע יד] ואילך. תרס"ה ע' רס [שצח] ואילך. המשך תער"ב פקפ"ז (ח"א ע' שפב [ח"ב ע' תקכז]). פש"מ (ח"ב ע' תרצט [ח"ג ע' תתקמז]).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְזֶהוּ הַטַּעַם הַפְּנִימִי לִכְךָ שְׂשִׁיּוֹם הָרָאשׁוֹן (בְּחִינַת הַפֶּתֶר) בָּא
- 2 לְאַחֲרֵי עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה שְׂבִיּוֹם הַכַּפּוּרִים, כְּנוֹכַח לַעֲלֵל כִּי,
- 3 עֵיקַר עֲנִין הַפֶּתֶר בְּעֲבוּדַת הָאֵדָם כְּפִי שֶׁהוּא בֹא לִידֵי בִיטוּי בַּעֲבוּדַת
- 4 ה' שֶׁל הָאָדָם הוּא עֲנִין הַתְּשׁוּבָה כְּפִי שֶׁמִּמְשִׁיךְ וּמְבַאֵר. דְּהֵנָּה, אָף
- 5 עַל פִּי שְׂשִׁיּוֹם עֲנִין הַפֶּתֶר
- 6 בְּעֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים, שְׂזָהוּ 1 וְזֶהוּ שְׂשִׁיּוֹם הָרָאשׁוֹן (בְּחִינַת הַפֶּתֶר) בָּא לְאַחֲרֵי
- 7 כָּלִלוֹת הָעֲנִין דְּהַקְדַּמַּת נַעֲשֶׂה 2 עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה שְׂבִיּוֹם הַכַּפּוּרִים, כִּי,
- 8 לְנִשְׁמָע⁶³, שֶׁהוּא עֲנִין 3 עֵיקַר עֲנִין הַפֶּתֶר בְּעֲבוּדַת הָאֵדָם הוּא עֲנִין
- 9 הַבִּיטוּל שֶׁל הָאָדָם הַעוֹבֵד אֶת ה' 4 הַתְּשׁוּבָה. דְּהֵנָּה, אָף עַל פִּי שְׂשִׁיּוֹם עֲנִין הַפֶּתֶר
- 10 לְבַעַל הָרָצוֹן שְׁלֹמֶעֱלָה יוֹתֵר 5 בְּעֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים, שְׂזָהוּ כָּלִלוֹת הָעֲנִין דְּהַקְדַּמַּת
- 11 גַּם אִפִּילוֹ מִהַבִּיטוּל אֶל 6 נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע⁶³, שֶׁהוּא עֲנִין הַבִּיטוּל לְבַעַל
- 12 הָרָצוֹן⁶⁴ (וּכְמוֹבֹאֵר בְּלִיקוּטֵי תוֹרָה 7 הָרָצוֹן שְׁלֹמֶעֱלָה יוֹתֵר גַּם מִהַבִּיטוּל אֶל הָרָצוֹן⁶⁴,
- 13 לְאִדְמוּר'ר הַזֶּקֶן, "כִּי הִנֵּה אִמְרוּ רִז"ל 8 מִכָּל מְקוֹם, כְּפִי שֶׁהָעֲנִין הוּא בְּגִלּוּי בְּעֲבוּדַת
- 14 בִּשְׁעָה שֶׁהִקְדִּימוּ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע 9 הָאֵדָם, הֵנָּה עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים הִיא בְּאוֹפֶן מְסוּדָר,
- 15 בְּאוֹ מִלֵּאכִי הַשֶּׁרֶת וּקְשֵׁרוֹ לֹהֶם שְׁנֵי 10 מִה שְׂאִין כֵּן עֲבוּדַת בְּעֲלֵי תְּשׁוּבָה הִיא בְּחִילָא
- 16 כְּתִירִים, א' כִּנְגַד נַעֲשֶׂה וְאַחֵר כִּנְגַד 11 יְתִיר וּבְחִילָא סָגִי⁶⁵, וּבִשְׁעֵמֶתָ חֲדָא וּבְרִגְעָא
- 17 נִשְׁמָע. וּבִיאור הַדָּבָר כִּי הִנֵּה פִירוּשׁ 12 חֲדָא⁶⁶, וְהֵינִי, שֶׁעֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה מוֹצִיָּאָה אֶת
- 18 וּבִיאור מִלֵּת נִשְׁמָע הוּא לְהִיטוֹת בְּטֵל 13 הָאֵדָם מִכָּל סֵדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת שְׁלוֹ, וּכְדִבְרֵי
- 19 לְדָבָר תוֹרָה הַמְדַּבֵּרֶת בְּכַפּוּי שֶׁהִיא רְצוֹנוֹ 14 הַגִּמְרָא⁶⁷ שְׁעַל יְדֵי הַרְהוּר תְּשׁוּבָה, הֵנָּה מְבַלִּי
- 20 וְחִמְכֵתוּ יִתְבָּרַךְ כִּאִילוֹ שׁוֹמַע שֶׁשֶׁשְׂכִינָה 15 הַבֵּט עַל מַעֲמָדוֹ וּמַצְבּוֹ, גַּם אִם הוּא בִּקְצָה חֲכִי
- 21 מְדַבֵּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוּנוֹ... וְהִקְדִּימוּ לִזֶּה 16 תַּחְתּוֹן וְלִמְטָה יוֹתֵר, נַעֲשֶׂה צִדִּיק גִּמְרוּר⁶⁸ (בְּיַחֲד
- 22 בְּחִינַת נַעֲשֶׂה לְהִיטוֹת בְּטֵל לְבַעַל הָרָצוֹן 17 עַם הַמַּעֲלָה שֶׁל בַּעַל תְּשׁוּבָה). וְעֲנִין זֶה הוּא
- 23 הוּא אִזְכָּר אֵין סוֹף בִּירוֹן הוּא לְבָדוֹ 18 בְּאוֹפֶן שְׁקוּנָה עוֹלָמוֹ בִּשְׁעָה אַחַת⁶⁹, וְהֵינִי,
- 24 כְּעֲצָמוֹ שְׁעַל יְדֵי בִיטוּל זֶה נִמְשָׁךְ 19 שְׂשִׁיּוֹנוֹ עוֹלָם שְׁלָם, וְהוּא קוּנָה אוֹתוֹ, וְהִקְנִין
- 25 בְּחִינַת נִשְׁמָע הַמְשַׁכָּה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה 20 הוּא בִּשְׁעָה אַחַת (וְעַל זֶה בִּכְהָ רַבִּי וְאָמַר יֵשׁ
- 26 כִּי רוּחַ אִייתִי רוּחַ וְאִמְשִׁיךְ רוּחַ), 21 קוּנָה עוֹלָמוֹ בִּשְׁעָה אַחַת⁶⁹), לְפִי שְׂזָהוּ עֲנִין
- 27 מִכָּל מְקוֹם, כְּפִי שֶׁהָעֲנִין הוּא 22 שְׁלֹמֶעֱלָה מְסַדֵּר הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת. אָף אֵין זֶה בְּאוֹפֶן
- 28 בְּגִלּוּי בְּעֲבוּדַת הָאֵדָם, הֵנָּה 23 שְׂאִין לוֹ שְׂשִׁיכוֹת לְסֵדֵר הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, שֶׁהִרִי עַל
- 29 עֲבוּדַת הַצִּדִּיקִים הִיא בְּאוֹפֶן 24 יְדֵי זֶה קוּנָה עוֹלָמוֹ (עוֹלָם שְׂשִׁיּוֹם בּוֹ סֵדֵר
- 30 מְסוּדָר וּבַחֲלִיכָה מְסוּדֶרֶת וּמְדוּרָגָת 25 הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת כו'). וְעַל דֶּרֶךְ עֲנִין הָאֲחֻדוֹת
- 31 מְדוּרָגָה לְדִרְגָּה וּלְכֵן יֵשׁ בָּהּ גִּדְרִים 26 שְׂבָאֲרַבְעַת הַמִּינִים, שְׂאִין הַפְּנוּנָה שְׂבָאֲרַבְעַת
- 32 וְהַגְבָּלוֹת מְסוּיָמוֹת, מִה שְׂאִין כֵּן 27 הַמִּינִים הֵם בְּאוֹפֶן שֶׁל יְצִיאָה מְסַדֵּר
- 33 עֲבוּדַת בְּעֲלֵי תְּשׁוּבָה הִיא 28 הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, שְׂאִינָם שְׂשִׁיכִים לְמִין הַצּוּמָח כו',
- 34 כְּלִשׁוֹן הַזֶּהוּר בְּחִילָא יְתִיר 29 אֶלָּא כְּפִי שֶׁהֵם בְּמִין הַצּוּמָח, רוֹאִים בָּהֶם עֲנִין
- 35 וּבְחִילָא סָגִי⁶⁵, בִּיּוֹתֵר כּוֹחַ 30 הָאֲחֻדוֹת. וְכֵן הוּא בְּעֲנִין יֵשׁ קוּנָה עוֹלָמוֹ בִּשְׁעָה
- 36 וּבִרְכִּיבֵי כּוֹחַ וּבִשְׁעֵמֶתָ חֲדָא 31 מְדוּרָגָה לְדִרְגָּה וּלְכֵן יֵשׁ בָּהּ גִּדְרִים
- 37 וּבְרִגְעָא חֲדָא⁶⁶, וּבִשְׁעָה אַחַת 32 וְהַגְבָּלוֹת מְסוּיָמוֹת, מִה שְׂאִין כֵּן
- 38 וּבִרְגַע אַחֵר וְהֵינִי, שֶׁעֲבוּדַת 33 עֲבוּדַת בְּעֲלֵי תְּשׁוּבָה הִיא
- 39 הַתְּשׁוּבָה מוֹצִיָּאָה אֶת הָאֵדָם 34 כְּלִשׁוֹן הַזֶּהוּר בְּחִילָא יְתִיר
- 40 מִכָּל סֵדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת שְׁלוֹ 35 וּבְחִילָא סָגִי⁶⁵, בִּיּוֹתֵר כּוֹחַ

(63) משפטים כד, ז. שבת פח, א. 64) ראה סה"מ תש"ח 148 ואילך. 65) זהר ח"א קכט, ב. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' תפז ואילך. אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרנא ואילך. 66) זהר שם סע"א ואילך. 67) קידושין מט, ב. שו"ע אה"ע סל"ח סל"א. 68) ראה אור זרוע סק"ב. לקו"ת ר"פ דברים (א, ב). 69) ע"ז יז, סע"א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 קִנְיָה עֹלָמוֹ בְּשָׁעָה אַחַת, שְׁעָנִין הַתְּשׁוּבָה שְׁלֹמֶעֱלָה
 2 מִהֶתְחִלָּקוֹת (שָׁעָה אַחַת וַיְחִידָהּ, וְלֹא בְּתַהֲלִיךְ הַרְגָּתִי שְׁלֹקָה הִרְבָּה
 3 זְמַן) מֵאַחַד אֶת כָּל עֲנִינֵי וּפְרָטֵי הָעֲבוּדָה (שְׁבַעֲוָלָמוֹ)
 4 שְׁחִלּוּקִים זֶה מִזֶּה כָּל אֶחָד לְפִי עֲנִינֵי וּבְכָל זֹאת הֵם מֵתֹאחֲדִים
 5 לְעִנֵּין אֶחָד. וְזֶהוּ גַם הַטַּעַם שֶׁיֵּשׁ
 6 בְּכַח עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה לַפְּעוּל
 7 בִּיטוּל הַחִילּוּק שֶׁבֵּין זְדוּנוֹת
 8 עֲבִירוֹת שְׁנַעְשׂוּ בְּמִדֵּר לְזִכִּיּוֹת,
 9 וְלִהְיוֹן 'זְדוּנוֹת' ל'זִכִּיּוֹת' שֶׁהָרִי
 10 תְּשׁוּבָה שְׁלִימָה [שְׁזָהוּ אוֹפֵן
 11 הַתְּשׁוּבָה דַּעֲשֶׁרֶת יָמֵי תְּשׁוּבָה
 12 בְּכֻלָּל, וְעַל אַחַת פְּמָה וְכִמְהָ
 13 יוֹם הַכַּפּוּרִים (שְׁעִיצוּמוֹ שֶׁל
 14 יוֹם מִכְּפָר⁷⁰), שְׁמָזָה מַעְבֻּדָּה
 15 הַתְּשׁוּבָה בְּשִׁלּוּמוֹת בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים
 16 נִמְשָׁכִים אַחֵר כִּף (לְיוֹם
 17 חֲגִגָּה⁷¹) עֲנִינֵי חֲג הַסּוּפוֹת
 18 הֵיא בְּאוֹפֵן שְׁזָדוּנוֹת נַעֲשׂוּ לוֹ
 19 כְּזִכִּיּוֹת⁷², כְּדִבְרֵי הַגִּמְרָא שֶׁעַל יְדֵי
 20 תְּשׁוּבָה נַעֲלִית 'תְּשׁוּבָה מֵאַחֲבָה', מֵתוֹךְ
 21 אַחַת ה', זְדוּנוֹת נַעֲשִׂים כּוֹכּוּיּוֹת וְעַד
 22 שְׁזָדוּנוֹת נַעֲשׂוּ לוֹ זִכִּיּוֹת מִמֶּשׁ
 23 בְּדָגֶשׁ עַל 'מִמֶּשׁ', וְכִיּוֹן שֶׁגַּם
 24 הַזְדוּנוֹת נַעֲשִׂים זִכִּיּוֹת, הָרִי
 25 מִתְּבַטֵּל הַחִילּוּק שֶׁבֵּין זְדוּנוֹת
 26 לְזִכִּיּוֹת, וְהִינֵנוּ לְפִי שְׁעָנִין
 27 הַתְּשׁוּבָה הֵיא בְּאוֹפֵן שֶׁל
 28 אַחֲדוֹת שְׁלֹמֶעֱלָה מִהֶתְחִלָּקוֹת
 29 כְּמִבְּאוּר לְעִיל.
 30 וְעַל דֶּרֶךְ זֶה כֹּשֶׁם שְׁעָנִין 'בְּיוֹם
 31 הָרֵאשׁוֹן' הָאִמּוֹר לְגַבִּי נְטִילַת אַרְבַּעַת
 32 הַמִּינִים בְּחַג הַסּוּכוֹת, קֶשׁוֹר בְּלִמְעַלָּה
 33 מ'מִסְדֵּר הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת' כְּמִבְּאוּר לְעִיל
 34 בְּאִרְיוֹת, כִּךְ גַּם בְּשָׁאֵר הָעֲנִינִים
 35 שְׁנִקְרָאִים בְּשֵׁם רֵאשׁוֹן, כְּמִבְּאוּר
 36 לְעִיל מִדְּבָרֵי הַמִּדְרָשׁ פּוֹרַע לָכֵם
 37 מִן הָרֵאשׁוֹן זֶה עֲשׂוֹ דְּקִתִּיב
 38 וַיֵּצֵא הָרֵאשׁוֹן, וּבִנְיָה לָכֵם
 39 רֵאשׁוֹן זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
 40 דְּקִתִּיב בֵּיה פֶּסֶא כְּבוֹד מְרוֹם
 41 מִרֵּאשׁוֹן, וְאָבִיא לָכֵם רֵאשׁוֹן
- זֶה מִלֶּךְ הַמִּשְׁתִּי שְׁנִקְרָאִים רֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הֵנָּה, שְׁבַכּוֹלֶם
 כָּל עֲנִינִים אֱלֹה שְׁנוֹכְרוּ בְּמִדְרָשׁ בְּשִׁיכּוֹת ל'וֹלְקָחֶתֶם לָכֵם בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן'
 מוֹדָגֶשׁ עֲנִין אַחֲדוֹת שְׁלֹמֶעֱלָה מִהֶתְחִלָּקוֹת כְּפִי שְׁמִמְשִׁיךְ
 וּמִבְּאוּר.
 דְּהִנֵּה, הָעֲנִין דְּפוֹרַע לָכֵם מִן
 הָרֵאשׁוֹן זֶה עֲשׂוֹ, שְׁקָאֵי עַל
 עוֹלָם הַתְּהוֹ שְׁבוּ הָאוּרוֹת מְרוּבִים
 וְתִקְיָפִים וְאִינִם מְלוּבָשִׁים בְּכָלִים וְשִׁיךְ
 לְלִמְעַלָּה מ'מִסְדֵּר הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת' שְׁקָדֶם
 לְתִקְיוֹן שְׁבוּ הָאוּרוֹת מוֹעֲטִים
 וּמְלוּבָשִׁים בְּכָלִים וְשִׁיךְ ל'סֹדֶר
 הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת' (פְּנִזְכָּר לְעִיל סְעִיף
 ב), קֶשׁוֹר עִם עֲבוּדָת
 הַתְּשׁוּבָה שְׁהֵיא עֲבוּדָה לְמַעַלָּה
 מִהַגְבִּלָּה, כְּמִבְּאוּר לְעִיל, שְׁלֹאֲחֶרֶיָּה
 אַחֲרֵי עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה שְׁקִשׁוּרָה בְּעוֹלָם
 הַתְּהוֹ צְרִיכָה לְהִיּוֹת גַּם
 עֲבוּדָה מְסוּדֶרֶת דְּעוֹלָם
 הַתִּקְיוֹן, אֲלֹא שְׁזָהוּ הָעֲבוּדָה
 הַמְסוּדֶרֶת שְׁבָאָה אַחֲרֵי עֲבוּדַת
 הַתְּשׁוּבָה אֵינָה עֲבוּדָה מוֹגְבִּלָּה רִגִּילָה
 אֲלֹא בְּאוֹפֵן שֶׁהָעֲבוּדָה בְּעוֹלָם
 הַתִּקְיוֹן פּוֹעֶלֶת הָעֲנִין דְּפוֹרַע
 לָכֵם מִן הָרֵאשׁוֹן, הִינֵנוּ,
 שְׁמִהֶפְכִּים זֹאת כּו', אֵת עֲנִינוּ
 שֶׁל עֲשׂוֹ הַנִּקְרָא 'רֵאשׁוֹן' וּבִלְשׁוֹן הוֹוֶה
 אֶתְהַפְּכָא חֲשׁוּכָא לְנִהוּרָא
 וּמִרִירוֹ לְמִיתְקָא⁷³ הַפִּיכַת חוֹשֶׁךְ
 לְאוֹר וּמִרֵּאשׁוֹן לְעוֹלָם נַעֲשׂוּ
 לוֹ כְּזִכִּיּוֹת וְעַד לְזִכִּיּוֹת
 (מִמֶּשׁ), שְׁזָהוּ עֲנִין שְׁלֹמֶעֱלָה
 מִהֶתְחִלָּקוֹת, פְּנִזְכָּר לְעִיל
 וְנִמְצָא שֶׁגַּם בּוֹה יֵשׁ חִיבּוּר שֶׁל הָעֲנִינִים
 כְּפִי שֶׁהֵם ב'סֹדֶר הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת' עִם
 לְמַעַלָּה מ'מִסְדֵּר הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת', כְּמוֹ
 בְּאַרְבַּעַת הַמִּינִים שֶׁהֵם הִיוֹתֵם עֲנִינִים

(70) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג-ד (ושם: עצמו של יום... מכפר. אבל בקרית ספר להמב"ט לרמב"ם שם: עיצומו).
 וראה תוס' שבועות יג, סע"א. (71) תהלים פא, ד. (72) יומא פו, ב. וראה תניא פ"ז. (73) ראה זהר ח"א ד, א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 מחולקים בעולם הזה, מכל מקום ניכר בהם ענין האחדות שמבטל ומתקן את
- 2 הפיור. וכן הענין דבונה לך ראשון זה בית המקדש, דקאי
- 3 על תכלית השלימות בבית המקדש, שזהו שהשלימות של בית
- 4 המקדש בית המקדש השלישי, עליו נאמר⁷⁴ לא פאברקהם
- 5 שפכתוב בו הר כו', ולא
- 6 פיצחק שפכתוב בו שדה כו',¹ לעיל. וכן הענין דבונה לך ראשון זה בית
- 7 אלא פיעקב שקראו בית (וזה)² המקדש, דקאי על תכלית השלימות בבית
- 8 לשון הגמרא, "ואמר ר' אלעזר מאי³ המקדש, שזהו בית המקדש השלישי, עליו
- 9 דכתב והלכו עמים רבים ואמרו לכו⁴ נאמר⁷⁴ לא פאברקהם שפכתוב בו הר כו', ולא
- 10 ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב⁵ פיצחק שפכתוב בו שדה כו', אלא פיעקב שקראו
- 11 וגר, אלהי יעקב ולא אלהי אברהם⁶ בית, שכללות החילוק בין שני הקוין לקו
- 12 ויצחק, אלא לא כאברהם שכתוב בו⁷ האמצעי⁷⁵ הוא שקו האמצעי, בחינתו של
- 13 הר שנאמר אשר יאמר היום בהר ה'⁸ יעקב, הוא מברית מן הקצה אל הקצה⁷⁶,
- 14 יראה, ולא כיצחק שכתוב בו שדה⁹ ויתירה מזה, שזהו ענין של נחלה בלי מצרים⁷⁷
- 15 שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה, אלא¹⁰ שזהו ענין נעלה יותר מאשר מברית מן הקצה
- 16 כיעקב שקראו בית שנאמר ויקרא את¹¹ אל הקצה, שפנין שיש בו קצוות, הרי זה נקרא
- 17 שכללות החילוק ההבדל הכללי¹² בשם קטן, כמו שפכתוב⁷⁸ מי יקום יעקב כי קטן
- 18 בין שני הקוין קו הימין, קו החסד¹³ הוא, וזהו גם ענינו של בית המקדש השלישי,
- 19 שהוא ענינו של אברהם אבינו וקו¹⁴ שיהיה באופן של נצחיות⁷⁹, כפי שענין
- 20 השמאל, קו הגבורה שהוא ענינו של¹⁵ הנצחיות הוא בעולם הזה הגשמי. וכן הענין
- 21 יצחק אבינו לקו האמצעי⁷⁵ קו¹⁶ דאביא לך ראשון זה מלך המשיח, שנאמר
- 22 התפארת שהוא ענינו של יעקב אבינו¹⁷ ראשון לציון הגה הנם, כי משיח הוא בחינת
- 23 הוא שקו האמצעי, בחינתו¹⁸ של יעקב, הוא מברית מן
- 24 הקצה אל הקצה⁷⁶, ובא ומאיר¹⁹ ג, וגם בחינת היחידה שבנשמת כל אחד
- 25 ונמשך מלמעלה ביותר עד למטה²⁰ מישראל, במבואר במאור עינים⁸⁰ שבכל אחד
- 26 ביותר (כמעלת הבלי גבול על הגבול)²¹ מישראל יש ניצוצו של משיח, בשם שבמשיח
- 27 ויתירה מזה, שזהו ענינו של²² יש ניצוץ מנשמת כל אחד מישראל, שלכן יוכל
- 28 יעקב ענין של נחלה בלי²³ ללמוד תורה עם כל אחד מישראל⁸¹, ולהמשיך
- 29 מצרים⁷⁷ ללא גבולות, כדברי²⁴ כל ההמשכות וההשפעות לכל אחד ואחד,
- 30 הגמרא, "כל המענג את השבת נותנין²⁵ ולהוציא מהגלות את כל אחד ואחד. והרי ענין
- 31 לו נחלה בלי מצרים שנאמר אז תתענג²⁶ היחידה הוא למעלה מכל הדרגות כפי שהם
- 32 על ה' והרכבתך על במתי ארץ²⁷ בהתחלקות, ואפילו כפי שנעשים לאחדים
- 33 והאחלקך נחלת יעקב אביך וגר', לא²⁸ כאברהם שכתוב בו קום התהלך בארץ
- 34 לארכה וגר' ולא כיצחק שכתוב בו כי²⁹ לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל, אלא כיעקב שכתוב בו ופרצת ימה
- 35
- 36
- 37
- 38

(74) פסחים פח, א. ובחרא"ג מהרש"א שם. וראה לקו"ש חט"ו ע' 231 ואילך. (75) ראה לקו"ש מטות פג, ג ואילך. וראה לקו"ש שם ע' 240. (76) ע"פ תרומה כו, כח. ויקהל לו, לג. וראה זח"ב נא, ב. קעה, ב. לקו"ש שה"ש יג, סע"א ואילך. (77) ראה שבת קיח, סע"א ואילך. ד"ה והי' זרעך תשכ"ב (סה"מ תשכ"ב ע' נא ואילך). לקו"ש שם ע' 226 ואילך. (78) עמוס ז, ב. וראה חולין ס, ב. (79) ראה זהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א. (80) ס"פ פינחס. וראה סה"מ תרמ"ג ע' ע. (81) ראה סה"מ תרח"ץ ותרצ"ט שבעה ע"א. ועוד. וראה לקו"ש צו יז, א ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שכל הדברים מתאחדים להיות מציאות אחת אלא דבר אחד ממש,
- 2 שזהו ענין היחידה, כמו דרגת האלקות שנקראת בשם
- 3 יחיד (למעלה מהו' אלקינו הו' אחד), כפי שהקדוש ברוך
- 4 הוא נקרא מלך יחיד חי העולמים⁸².
- 5 (ו) והנה נתבאר לעיל (סעיף
- 6 ד) שבאתרוג מודגש ענין
- 7 האחדות בגלוי יותר מבשאר
- 8 שלשת המינים, ולכן נקרא בשם
- 9 האתרוג בתורה בשם הדר, וממנו
- 10 מהאתרוג נמשך ענין ההדר
- 11 בשאר שלשת המינים. ומזה
- 12 מובן, שגם השייכות לביום
- 13 הראשון (שקשור עם ענין
- 14 האחדות) שלמעלה
- 15 מהתחלקות כמבואר לעיל
- 16 (באריכות) מודגשת במיוחד
- 17 בנוגע לאתרוג יותר מאשר
- 18 בשלושת המינים האחרים, כפי
- 19 שממשך ומבאר.
- 20 ויובן על פי ביאור הצמח
- 21 צדק⁸³ בפירוש ולקחתם לכם
- 22 ביום הראשון, שבמקדש
- 23 מלך⁸⁴ פירוש על הוזהר מאת
- 24 המקובל ר' שלום בחגלו פירש על
- 25 שם ספירת הבינה הנקראת
- 26 ראשון, ויותר יש לומר כי
- 27 ביום הראשון הוא פתר
- 28 כנזכר לעיל. וענין זה שייך
- 29 במיוחד לאתרוג, כי קדשא
- 30 בריך הוא הקדוש ברוך הוא איהו
- 31 הוא לולב, ואתרוג הוא
- 32 שכינתא עילאה השכינה העליונה
- 33 (דשריא השורה על ישראל)⁸⁵,
- 34 וכפי שמבאר הצמח צדק⁸³,
- 35 שיותר נראה דפירוש
- 36 שכינתא עילאה היינו (לא
- 37 בינה, אלא) מלכות בשהיא
- 38 עטרת בעלה, על דרך לא זו
- 39 מחבבה עד שקראתא אמי⁸⁶
- 40 וכמבואר בתורת הסוד, הכוונה היא

- שכניטל ד' מינים, חיבור הלולב והאתרוג, נפעל 'יחוד קודשא בריך הוא
- ושכינתיה' בדרגא נעלית. וזהו ולקחתם לכם ביום הראשון פרי
- עץ הדר, כי המלכות (אתרוג, שכינתא עילאה) מקבלת על
- ידי הבינה הארת עתיקא קדישא, הארה מבחינת 'עתיק יומין'
- שהיא פנימיות הפתר (ביום
- הראשון). לפי ששרש
- המלכות הוא מרישא דלא
- אתידע דוקא בחינה הנקראת
- בתורת הסוד 'ראש שלא נודע', וכמובא
- בחסידות שבחינה זו נקראת 'רישא
- דלא אתידע מאי דהוי ברישא דא',
- ראש שלא נודע מה שהיה בראש זה,
- וכמבואר בליקוטי תורה: "גם בחינת
- רישא עלאה הנקרא רישא דלא
- אתידע... אינו אלא שבו מלושב אור
- אין סוף ממש..." (מה שאין כן
- שאר המדות שרשם מאריך
- אנפין, שהוא ענין חיצוניות הכתר,
- שלמטה מ'עתיק, פנימיות הכתר
- כמבואר בכמה מקומות⁸⁷
- בקבלה וחסידות).
- ועל פי זה יובן גם הטעם
- שהאתרוג נקרא פרי עץ
- הדר, ודווקא באתרוג נאמר בתורה
- 'הדר' ואף על פי כן, הסדר
- הוא שהאתרוג נלקח בפועל
- לאחרונה (לאחרי שלשת
- המינים), וגם בעת לקיחת כל
- ארבעת המינים הנה מעמדו
- ומצבו של האתרוג הוא
- בסיום בסוף הלולב ומיניו

- הדר, כי המלכות (אתרוג, שכינתא עילאה)
- מקבלת על ידי הבינה הארת עתיקא קדישא, פנימיות הפתר (ביום הראשון),
- לפי ששרש המלכות הוא מרישא דלא אתידע דוקא (מה שאין כן שאר
- המדות שרשם מאריך אנפין, כמבואר בכמה מקומות⁸⁷).
- ועל פי זה יובן גם הטעם שהאתרוג נקרא פרי עץ הדר, ואף על פי כן,
- הסדר הוא שהאתרוג נלקח לאחרונה (לאחרי שלשת המינים),
- וגם בעת לקיחת כל ארבעת המינים הנה מעמדו ומצבו של האתרוג הוא
- בסיום הלולב ומיניו (ועד שיש דעה שצריך להיות תחת הלולב ומיניו), דכיון

(82) ברכת ישתבח. (83) אוה"ת שבעה עשר. (84) לזח"ב קפו, א. (85) אוה"ת שם – מזח"ג רנו, א. (86) ראה שמו"ר ספנ"ב. (87) ראה עץ חיים שער יג (שער א"א) פ"ב. סה"מ עטר"ת ע' סה ואילך. תרצ"ט ע' 20 ואילך. תש"ד ע' 264 ואילך. ד"ה זה היום תשמ"א (תורת מנחם ספר המאמרים תשרי ע' לו ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (וְעַד שֵׁשֶׁת יָמֵי שְׁמִירָתוֹ הָאֶחָד לְהִיטֵת תַּחַת הַלּוּלָב וּמִיָּנִי
- 2 וּלְמִטָּה מִהֶם, כְּזֹכֶר לַעֲלִי, דְּכִיּוֹן שְׁאֵתְרוֹ הוּא שְׁכִינְתָּא עֵילָאָה,
- 3 הַשְׂכִּינָה הַעֲלִינָה, בְּחִינַת הַמַּלְכוּת, הָרִי זֶה עַל דְּרָף הָעֲנָן
- 4 דְּאֵשֶׁת חֵיל עֲטָרַת בַּעֲלָהּ⁸⁸, שֶׁאִמָּם הָאֵשֶׁת הִיא בְּחִינַת הַמִּקְבֵּל
- 5 וְהָאִשָּׁה הוּא בְּחִינַת הַמִּשְׁפִּיעַ וְאִם כֵּן יִשׁ
- 6 מַעֲלָה בְּאִשׁ, מִכָּל־מְקוֹם הָאֵשֶׁת הִיא
- 7 'עֲטָרַת בַּעֲלָה' וְזוֹ מַעֲלָה בְּאֵשֶׁת עַל
- 8 הָאִשׁ וְהִינֵנו, שְׁהֵאֲתָרוֹ הוּא
- 9 לְמִטָּה מִהַלּוּלָב וּמִקְבֵּל מִמֶּנּוּ,
- 10 בְּדוּגְמַת אֵשֶׁת חֵיל (שְׁמִקְבֵּלַת
- 11 מִבַּעֲלָה), וּמִקְבֵּל מְקוֹם עֵיקָר
- 12 עֲנֵן הַהָדָר הוּא בְּאֵתְרוֹ, כִּיּוֹן
- 13 שְׁאֵשֶׁת חֵיל (הִיא) עֲטָרַת
- 14 בַּעֲלָה, מִצַּד שְׂרָשָׁהּ שֶׁל סְפִירַת
- 15 הַמַּלְכוּת, עִם הַיּוֹתָהּ הַסְפִירָה הָאֲחֵרוֹנָה
- 16 בְּסֹדֶר הַסְפִירוֹת בְּרִישָׁא דְלֵא
- 17 אֲתִידַע, כְּאִמּוֹר לַעֲלִי.
- 18 זֶה וְזֶה וּלְקַחְתָּם לְכֶם בְּיוֹם
- 19 הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר וְגו',
- 20 דְּהִנֵּה, גַּם בְּהַתְחַלַּת הַכְּתוּבִים
- 21 בְּנוֹגַע לְחַג הַסּוּכוֹת, שֶׁם נִאֲמַר
- 22 שְׁחֹמֵן שֶׁל חַג הַסּוּכוֹת הוּא בְּחִינַת הַמִּשְׁפָּה
- 23 עֲשֵׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי גו',
- 24 וְעִידִין לֹא נִזְכָּר שֶׁחַג שִׁיךְ לַעֲנִין
- 25 'רִאשׁוֹן' (שְׁעִינֵנו וּמַעֲלָתוֹ נִתְבָּאֵר לַעֲלִי
- 26 בְּאִרְיָכוֹת) מִתְחִילָה כְּכָר הַדְּגִשָּׁת
- 27 מַעֲלַת הַמַּלְכוּת, כְּמִבּוֹאֵר
- 28 בְּדִהַר⁸⁹ כִּיּוֹן דְּמִטָּא יוֹמָא
- 29 דְּחִמְסִיר כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ יוֹם חֲמִישֶׁה
- 30 עֶשֶׂר כו' סִיְהָר הִירָח (שְׁהוּא
- 31 בְּחִינַת מַלְכוּת) אֲשֶׁתְּלִימַת נִשְׁלָם
- 32 וְאֲתִנְהִירַת וּמִקְבֵּל אֹר מֵאִמָּא
- 33 עֵילָאָה בְּחִינַת הַבֵּינָה כו'. אֲמָנָם,
- 34 בְּחִינַת הַמִּשְׁפָּה, בְּנוֹגַע
- 35 לְעֵצִים עֲנֵן הַמִּצְוָה שֶׁל נְטִילַת
- 36 אֲרִבְעַת הַמִּינִים, מִצְוָה שְׁפִתְרָה
- 37 שְׁקָדְמָה לְעוֹלָם, שְׁזָהוּ עֲנֵן
- 38 דְּרִאשׁוֹן הַקִּשּׁוֹר בַּלְמַעֲלָה מִסֹּדֶר
- 39 הַשְׁתַּלְשׁלוֹת שֶׁל יִרְדָּת וְהַמְשַׁכַּת הָאֹר
- 40 לְבִרְוֹא אֶת הָעוֹלָם (בְּנוֹזְכָר לַעֲלִי
- 41 סֵעִיף ב), נֶאֱמַר (וּלְקַחְתָּם
- 42 לְכֶם) בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ

- 43 הָדָר וְגו', שְׁבֻזָּה בְּעֵינֵי רִאשׁוֹן מוֹדְגִשָּׁת מַעֲלַת הַמַּלְכוּת כְּפִי
- 44 שְׁמִקְבֵּלַת עַל יְדֵי בִינָה לֹא רַק אֶת הָאֵרֶת סְפִירַת הַבֵּינָה עֲצֻמָּה, כְּדִבְרֵי
- 45 הַזֹּהָר לַעֲנִין יוֹם חֲמִישֶׁה עֶשֶׂר, אֲלֵא יִתְרָה מִזֹּו הָאֵרֶת עֲתִיקָא קְדִישָׁא
- 46 (בְּנוֹזְכָר לַעֲלִי), וְאֵז בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן צְרִיכִים לְקַחַת כָּל אֲרִבְעַת
- 47 הַמִּינִים, שֶׁהֵם עֲנֵינִים בְּעוֹלָם
- 48 שְׁמִצָּד עֲצֻמָּם נִיכָר בָּהֶם עֲנֵן
- 49 הָאֲחֵדוּת, וְעַד לְהַאֲפֵן כְּפִי
- 50 שְׁנִירָאָה עֲנֵן הָאֲחֵדוּת בְּאֵתְרוֹ
- 51 (שְׁזָהוּ בְּאֵתְרוֹ נַעֲלָה יוֹתֵר
- 52 מֵאֲשֶׁר בְּלִילָב וְהַדְסִים
- 53 וְעִרְבּוֹת כְּמִבּוֹאֵר לַעֲלִי), שְׁמִקְבֵּל
- 54 שִׁנְיָנִי הָאֲוִירִים שֶׁהֵם
- 55 הַפְּכִיִּים זֶה מִזֵּה גָדֵל פְּרִי
- 56 אֶחָד בְּנוֹזְכָר לַעֲלִי.
- 57 וְעַל יְדֵי זֶה קִיּוֹם מִצְוֹת נְטִילַת
- 58 אֲרִבְעַת הַמִּינִים וּפְעוּלָתָהּ בְּרוּחָנוּת
- 59 פּוֹעֲלִים אֶת הַגְּאוּלָּה
- 60 הָאֲמִיתִית וְהַשְׁלִימָה,
- 61 שְׁנִמְשָׁכַת בְּגִלּוּי עַל יְדֵי
- 62 מַעֲשִׂינוּ וְעִבּוּדֵהֶנּוּ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת
- 63 בְּמִשְׁךְ זְמַן הַגְּלוּת⁹⁰, וּבְפֶרֶט
- 64 עַל יְדֵי הַתְחַלַּת הָעִבּוּדָה
- 65 הַכְּלָלִית שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה⁹¹
- 66 בְּעֵינֵי חוֹדֶשׁ תִּשְׁרִי שֶׁהוּא חוֹדֶשׁ כְּלָלִי
- 67 שְׁעִינֵנו הָעִבּוּדָה שְׁכּוֹ פּוֹעֲלִים עַל כָּל
- 68 הַשָּׁנָה שְׁבֻזָּה לְאַחֲרֵי עֲבוּדַת
- 69 יוֹם הַכְּפּוּרִים וְעֲשֶׂרֶת יָמֵי
- 70 תְּשׁוּבָה בְּכָלֵיחֶם, וְלְאַחֲרֵי
- 71 אֲרִבְעַת הַיָּמִים שְׁבִין יוֹם
- 72 הַכְּפּוּרִים לְסוּפּוֹת, שְׁבָהֶם כָּל
- 73 יִשְׂרָאֵל עֲסוּקִין בְּמִצְוֹת, זֶה
- 74 עוֹסֵק בְּסוּפּוֹתָהּ זֶה בְּלִילָב²,
- 75 כְּדִבְרֵי הַמִּדְרָשׁ שְׁזָהוּ הַטִּירָדָא
- 76 בְּהִקְנֻת לְמִצְוֹת שְׁמִיּוּמִים
- 77 בְּפּוֹעֵל בְּחַג הַסּוּכוֹת, וְלְאַחֲרֵי זֶה,

(ח) וְעַל יְדֵי זֶה פּוֹעֲלִים אֶת הַגְּאוּלָּה

- הָאֲמִיתִית וְהַשְׁלִימָה, שְׁנִמְשָׁכַת בְּגִלּוּי עַל יְדֵי מַעֲשִׂינוּ
- וְעִבּוּדֵהֶנּוּ בְּמִשְׁךְ זְמַן הַגְּלוּת⁹⁰, וּבְפֶרֶט עַל יְדֵי הַתְחַלַּת הָעִבּוּדָה הַכְּלָלִית שֶׁל
- כָּל הַשָּׁנָה⁹¹ שְׁבֻזָּה לְאַחֲרֵי עֲבוּדַת יוֹם הַכְּפּוּרִים וְעֲשֶׂרֶת יָמֵי תְּשׁוּבָה בְּכָלֵיחֶם,
- וְלְאַחֲרֵי אֲרִבְעַת הַיָּמִים שְׁבִין יוֹם הַכְּפּוּרִים לְסוּפּוֹת, שְׁבָהֶם כָּל יִשְׂרָאֵל עֲסוּקִין
- בְּמִצְוֹת זֶה עוֹסֵק בְּסוּפּוֹתָהּ זֶה בְּלִילָב², שְׁזָהוּ הַטִּירָדָא בְּהִקְנֻת לְמִצְוֹת,

(88) משלי יב, ד. (89) שבהערה 84. 90) ראה תניא רפ"ל. 91) ראה "רשימות" חוברת סב ע' 10.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **ביום הראשון, ראשון לחשבון (פנזכר לעיל סעיף ב),**
 2 **מתחילה עבודת המצות בהענין דולקחתם לכם גו' פרי**
 3 **עץ הדר וגו', והיינו, שאף על פי שמצות סוכה מתחילה**
 4 **כבר מתחילת הלילה של יום זה, היום הראשון ואילו מצות**
 5 **נטילת ארבעה מינים**
 6 **מתחילה רק בבוא היום** 1 **ולאחרי זה, ביום הראשון, ראשון לחשבון**
 7 **של אחרי הלילה, מכל מקום,** 2 **(פנזכר לעיל סעיף ב), מתחילה עבודת המצות**
 8 **מדגיש הפתיב ולקחתם לכם** 3 **בהענין דולקחתם לכם גו' פרי עץ הדר וגו',**
 9 **ביום הראשון פרי עץ הדר** 4 **והיינו, שאף על פי שמצות סוכה מתחילה כבר**
 10 **וגו' שקיומה בפועל הוא אחרי קיום** 5 **מצות סוכה, שזהו ענין מעשינו**
 12 **ועבודתנו בארבעת המינים,** 6 **ארבעה מינים מתחילה רק בבוא היום של אחרי**
 13 **דאף על פי שמצד הבריאה** 7 **הלילה, מכל מקום, מדגיש הפתיב ולקחתם**
 14 **עצמה עומדים הם כל ארבעת** 8 **לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו', שזהו ענין מעשינו ועבודתנו בארבעת**
 15 **המינים, ובמיוחד האתרוג כבר** 9 **המינים, דאף על פי שמצד הבריאה עצמה עומדים הם כבר באופן של ביטול**
 16 **באופן של ביטול ואחדות,** 10 **ואחדות, פועל בהם איש ישראל על ידי עבודתו להיות ענין של מצוה, ועד**
 17 **פועל בהם איש ישראל כל** 11 **למצוה נעלית ביותר, שעליה נאמר ולקחתם לכם, יהיו לך לבדך ואין לזרים**
 18 **יהודי על ידי עבודתו ופועלתו** 12 **אתה⁹². ועל זה נאמר במדרש רבה¹⁰ שבזכות ולקחתם לכם ביום הראשון,**
 19 **בארבעת המינים להיות ענין של** 13 **אני כו' בונה לכם ראשון זה בית המקדש דכתיב ביה פסא כבוד מרום**
 20 **מצוה, ועד למצוה נעלית** 14 **מראשון, ואביא לכם ראשון זה מלך המשיח דכתיב ביה ראשון לציון הנה**
 21 **ביותר, שעליה נאמר** 15 **הנם, בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה, ובעגלא דידן.**
 22 **ולקחתם לכם, ואת ענין 'לכם' יש**
 23 **לפרש גם במשמעות של לשון הכתוב**

(92) משלי ה, יז. שמו"ר פט"ו, כג.

המשך ביאור למס' צנחנים ליום רביעי עמ' א

- 1 והואיל ולא נאמרה 'ד' בקבלה אלא 'אצבע', ואי אפשר לאחוז את
 2 המזרק ולקבל בו את דם הבמה בתפיסתו באצבע, אלא רק ביד
 3 שלמה, על כרחך שאין כוונת התורה במלה 'אצבע' לקבלה
 4 שלפניה אלא רק לזריקה הכתובה לאחריה ונעשית באצבע,
 5 ולפיכך אם קיבל בשמאל בשר, שהרי לא נאמר בקבלה לא 'יד'
 6 ולא אצבע.
 7 הגמרא דוחה אף תירוץ זה: אמר ליה רב ספא בריה דרב אשי

המשך ביאור למס' צנחנים ליום שבת קודש עמ' א

- 1 במחשבה הפוסלת או שנתנם ביד שמאל, לא יאספנו בשביל לחזור
 2 ולזרוק במצותו, שכיון שניתן במקומו הראוי נסתלקה ממנו תורת
 3 זריקה. ולא נחלקו התנאים אלא בדם שניתן שלא במקומו, וכגון
 4 בניתנין למעלה שנתנין למטה, וכן בניתנים למטה שנתנין למעלה,
 5 שרבי יוסי אומר, אף על פי שזריקה שלא במקומו אינה במקומו,

מכתב כללי

ב"ה, י"ג תשרי, אור לל"ד ערב חג הסוכות, ה'תשל"ז
ברוקלין נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה

בבואנו מן היום הקדוש "אחת בשנה", סיומם וחזרתם של עשרת ימי תשובה, ובעמדתנו בערב חג הסוכות, זמן שמחתנו, החג שבו נפתחת המחצית השנייה של חודש תשרי, ושהוא גם סיומם וחזרתם של החגים של "החודש השביעי" –

מושג שנוסף למשמעותו הפשוטה כחודש שביעי למנין הוא גם "חודש של שובע" ("שביעי" מלשון **שובע**) החודש "המשובע בכל", בכל הדברים הטובים, הן בגשמיות והן ברוחניות, כהסבר חכמינו זכרונם לברכה –

- ראוי להתעכב על משמעותם של הימים הבאים ביחס אל החלק הראשון של החודש, ולהסיק את המסקנה המתאימה.

כללית, חודש תשרי חלוק לשני חלקי-יסוד, השונים אחד מן השני אך יחד עם כך הם משלימים זה את זה ויוצרים חודש אחד ואחיד ככניסה והתחלה של השנה החדשה:

החלק הראשון של החודש חדור בענין התשובה, יהודיים שרויים בהלך-רוח של "ציאה" ממצבם הקיים להתרומם מעלה מעלה לכיוון של רוחניות (יתר) ואלקות.

שהרי זה תוכנם הכללי של עשרת ימי תשובה, כפי שחז"ל מסבירים לגבי הציווי (וכן – הבקשה): "דרשו ה' בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב", שהוא מתייחס לעשרת ימי תשובה. כך גם

"ג'תשרי: יום הילולא של אדמו"ר מהר"ש (בשנת תרמ"ג). ראה ס' התולדות – אדמו"ר מהר"ש. ערב חג הסוכות: להעיר שאז "צריך לפזר מעות לעניים" (סידור ש' הסוכות רנז, ג). ועד"ז בשע"ת לשו"ע או"ח סתרכ"ה (ומפרע"ח ש' חה"ס בסופו).
"אחת בשנה": להעיר מתוד"ה עד (מנחות יח, א).
("שביעי" .. "המושבע" .. בגשמיות .. ברוחניות: ויק"ר פכ"ט, ח).

לשני חלקי יסוד: שמאלו תחת לראשי (עשי"ת) וימינו תחבקני (חה"ס) – זח"ג ריד, ב (אוה"ת ראה ע' תרצז. ובכ"מ). בנוגע הימים שבין יוהכ"פ וחה"ס – הם ימי שמחה (מהרי"ל הובא באחרונים לשו"ע או"ח סו"ס תרכ"ד). וראה פני"ח ש' חה"ס פ"א (ושה"כ וסי' האריז"ל במקומם). לקו"ת סוכות (עט, א). פתגם אדני"ע שאז "דארפן ערש תשובה טאן" (סה"מ תש"ט ע' 42). ימים שלאחרי החג – שאין אומרים בהם תחנון כו' (סידור אדה"ז. וראה מג"א סו"ס תרס"ט). אין מתענין כו' מפני שהחודש מרובה במועדות (ב"י או"ח סתצ"צ). ואכ"מ.

התשובה .. מעלה מעלה: כמרו"ל כל ימיו בתשובה (שבת קנג, א) וראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ח בסופה. תניא פכ"ט (לו. ב). לקו"ת ר"פ האזינו.

תוכנם הכללי: "דרשו": וישנה תשובה מיוחדת לר"ה ותק"ש (רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד), ליוהכ"פ (רמב"ם שם פ"ב ה"ז) ועוד. וראה תורת הבעש"ט עה"פ כי לולא התמהמנו כתר ש"ט הוספות סי"ג). שהז"ל מסבירים: ר"ה יח, א. במכתב דוא"ו תשרי בארכה. "דרשו .. קרוב": ישע"י נח, ו.

ארבעת הימים שלאחריהם עומדים תחת הרושם של תשובה, עד שרק היום החמשה עשר בחודש נקרא בשם "היום הראשון", כיום ראשון לחשבון חדש.

החלק השני של חודש תשרי עומד בהשפעתו של הלך-רוח המופנה לכיוון של הבאת אלקות לעולם, על-ידי עשיית הדברים הגשמיים של העולם לעניינים של קדושה ומצוות, ועד לדרגה המעוררת שמחה, שירה וריקודים. זו הרי הנקודה התמציתית של חג הסוכות, זמן שמחתנו: המצות מתבטאות בכך שאכילתו ושתייתו היום-יומית של האדם וכו' ייעשו בסוכה, האכילה הופכת למצוה, זכירת הנסים בשעת היציאה ממצרים, וכו'.

במיוחד באה השמחה הזאת לידי ביטוי בארבעת המינים, שיש ליטול אותם החל ביום הראשון (פרט ליום השבת), כפי שהתורה אומרת: "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר" (הפרי צריך להיות מהודר דווקא) יחד עם שלושה מינים נוספים, ולעשות מהם מצוה אחת, בצירוף ברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו" ובשמחה של "ושמחתם לפני הוי' אלוהיכם".

ושני הכיוונים האמורים של חודש תשרי, כפי שהם באופן של "ממטה למעלה" ו"ממעלה למטה", משלימים זה את זה ויוצרים יחידה אחת, כאמור לעיל.

* * *

נוסף לכך ישנה נקודה עיקרית זהה בשני החלקים, הבאה גם כפתיחה לחודש וחודרת ומקיפה את כל עניני החודש. הכוונה לענין של **אחדות** יהודית.

עוד לפני תחלת החודש, בשבת שלפני ראש-השנה, קוראים בתורה בציבור, לפני כל ישראל: "אתם נצבים היום כולכם לפני הוי' אלקיכם". יהודים מתייצבים איתן, כולם יחד: "כולכם – לאחדים כאחד", כ"קומה אחת שלימה".

כך גם המחצית השניה של החודש נפתחת במצות סוכה, המקיפה ומאחדת את כל הנמצאים בסוכה, למגדול ועד קטן, במדה שוה עד שאומרים: "כל ישראל ראוים לישב בסוכה אחת".

ביתר הדגשה מתבטא ענין האחדות שבעם ישראל במצות ארבעת המינים – האתרוג, הלולב, ההדסים והערבות – המשקפים, כידוע, את ארבעת הסוגים בישראל, למן אלה שיש להם

עומדים תחת הרושם: טאו"ח סתקפ"א שאז "עוסקים במצות סוכה ולולב ואין עושין עונות". וראה ט"ז שם.

זכירת הנסים: ובפרט להפס"ד דבסוכות הושבתי היינו ענני הכבוד (שו"ע או"ח סתרכ"ה. וכ"פ רש"י ויקרא כג, מג). וראה שו"ע אדה"ז שם שזהו חלק בקיום המצוה (ועפ"ז יובן מה שהובא זה בשו"ע הבי"ב בסיומן בפ"ע).

"ולקחתם... אלוהיכם: ויקרא כג, מ.

לפני תחלת: טאו"ח סתכ"ח.

"אתם נצבים... שלימה": ר"פ נצבים, לקו"ת שם.

סוכה... ומאחדת: להעיר מענין האושפיזין (והזמנת עניים) דבסוכה (זח"ג קג, ב (ועיי"ש צד, ב)). ובס"י ש' הסוכות. וראה או"ת ס"פ בהר. – לי אושפיזא ראה לקוטי לוי"צ לזוהר (ח"א ע' רסו, ח"ב ע' שו).

"כל... אחת": סוכה כז, ב. וראה ד"ה בסוכות תשבו תרצ"ד (בסה"מ תשי"א).

ביתר הדגשה: להעיר שע"י הלולב כו' נמשך הגילוי דסוכה בפנימיות (סד"ה לולב וערבה תרס"ו. ובכ"מ).

המשקפים: ויק"ר פ"ל, יב.

"טעם" ו"ריח" (תורה ומצוות) עד לאלה שהם (לעת-עתה) בלי "טעם" וכלי "ריח". **דווקא** כאשר כל ארבעת המינים מתאחדים לחטיבה אחת – אפשר לקיים בהם את המצוה.

* * *

כבכל עניני התורה – כך גם בענינים האמורים ישנן הוראות רבות ורמזים רבים. אחת ההוראות הפשוטות והברורות ביותר מן האמור, הוראה הקשורה במעשה בפועל שהרי המעשה הוא העיקר, היא מצות "ואהבת לרעך כמוך", וכפי שהדבר מוסבר במקומות רבים, פירוש הדבר – לאהוב יהודי, כל יהודי, כמו שהוא והיכן שהוא "כמוך", כמו אותך עצמך, **כחלק** ממך, כפי שהדבר מוסבר בתלמוד הירושלמי שעלי לראות את השני כעצם מעצמי ובשר מבשרי, כגוף אחד ממש.

ו"כמוך" גם במובן זה: כשם שלגבי האדם עצמו, למרות שהוא רואה את חסרוניו שלו, הרי (מצד אהבת עצמו) "על כל פשעים תכסה אהבה", ולמרות חסרוניו הוא משתדל לספק לעצמו את כל צרכיו בגשמיות וברוחניות, בהתאמצות הגדולה ביותר. והוא עושה זאת בחינניות – כך צריך להיות גם היחס שלו ליהודי אחר.

במיוחד לאחר שבאשר לחסרוניו שלו יודע כל אחד את האמת, ואילו באשר לחסרוניו של האחר הרי "אין אדם יודע מה בלבו של חברו", והוא עלול בקלות לטעות בחשבון ובהערכה.

* * *

ויהי רצון שיהא "זמן שמחתנו" במלוא המדה, ובהתאם לתכליתו של כל חג הדורשת שתוכן החג ישפיע ויחיה את הימים הבאים לאחר החג – יהא כך גם לגבי זמן שמחתנו, שהשמחה תרומם ותחיה את כל ימי כל השנה, ובלשון הכתוב: "ואני אגיד לעולם (=אספר תמיד את נסי הקב"ה), אזמרה לאלוקי יעקב".

בכבוד ובברכה לחג שמח

מנחם שניאורסאהן

מתאחדים לחטיבה: וגם שבכא"א אחדות (סי' ש' הלולב. המשך וככה תרל"ז – פפ"ז, צג ואילך). ולהעיר מדעת רע"ק כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כך חדס אחד וערבה אחת (סוכה פ"ג מ"ד).
 "ואהבת לרעך כמוך": קדושים יט, יח. וראה קונטרס אהבת ישראל בארוכה.
 הירושלמי: נדרים פ"ט, ה"ד.
 כעצם... תכסה אהבה": סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל.
 "אין... חבירו": פסחים נד, ב. ולהעיר שהשווה זה שם לידיעת מלכות ב"ד מתי תחזור (ראה אגה"ק סכ"ב).

ויהיה: לקו"ת ברכה צח, ב.

"ואני... יעקב": תהלים עה. יו"ד. ובתרגום.

התוועדויות

בס"ד. שיחת י"ג תשרי, אור לערב חג הסוכות, ה'תשל"ה.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ולקחתם לכם גו'.

* * *

ב. כיון שאיתא במדרש¹ ש"מיום הכפורים עד החג כל ישראל עסוקין במצות", הרי אין לעכב אותם זמן ארוך, כי אם כפי ההכרח, ולכן ידוברו הענינים בקיצור:

איתא במדרשים² (ובקיצור בגמרא³) שכשם שישנם ד' מינים במין הצומח שבעולם, כך ישנם גם אצל בני".

ובהקדמה – שענין זה מובן ע"פ מה שמביא רש"י בתחילת פירושו על התורה (שמזה מובן שכך מונח ומתקבל אפילו אצל בן חמש למקרא) בפירוש תיבת "בראשית", "בשביל התורה שנקראת ראשית .. ובשביל ישראל שנקראו ראשית" [והיינו, שכאשר בני" אוחזים בתורה, אזי העולם כולו שנברא בשבילם הוא תחת בעלותם ומתנהל על ידם], ומזה מובן, שכל ענין שישנו בעולם, הרי זה בגלל שישנו תחילה בישראל, ועוד לפני"ז ישנו כבר בתורה, שלכן אמרו "אסתכל באורייתא וברא עלמא"⁴, ועד"ז בנוגע לד' המינים שהם מינים כלליים, שלכן ממשיכים על ידם ברכה על כל מין הצומח שבעולם.

ובהתאם לכך מבאר במדרש², שכשם שישנו אתרוג שהוא מין ש"ש בו טעם ויש בו ריח", ועד לערבה ש"אין בה טעם ואין בה ריח" – "כך ישראל, יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים" – מצוות [שזהו הענין של טעם וריח, כי, התורה ענינה מזון (כמ"ש⁵ "לכו לחמו בלחמי") שנעשה דם ובשר כבשרו, כמ"ש⁶ "ותורתך בתוך מעי" (כמבואר בתניא⁷), ומצוות נקראים בשם "ריח" (כמבואר בכ"מ⁸)], שהם בדוגמת מין האתרוג, ועד"ז שאר חילוקים, עד לאלו שהם בדוגמת מין הערבה שאין בה טעם ואין בה ריח, אבל גם הם "גדלים באחוונה"⁹, שהרי כולם בני אברהם יצחק ויעקב ובנות שרה רבקה רחל ולא, וכמבואר בתניא פרק "לב" ש"אב אחד לכולנה", שענין זה נאמר על כל אחד מישראל, באיזה מעמד ומצב שיהי'.

ג. אך עפ"ז צריך להבין:

מהו הצורך במצוה ד"ולקחתם לכם ביום הראשון וגו'"¹⁰, ליקח אתרוג גשמי ולולב גשמי והדס גשמי וערבה גשמית, שמציאותם בעולם היא לפי שכן הוא אצל בני" – הרי לכאורה היו יכולים לצאת י"ח (ואדרבה – זהו העיקר) עי"ז שיקחו יהודי שיש בו "טעם" ו"ריח", תורה ומצוות, ולצרפו עם עוד שלשה יהודים שאחד מהם הוא בדוגמת לולב, אחד בדוגמת הדס, ואחד בדוגמת ערבה, ולנענע ("א טרייסל טאן"¹¹) את ארבעתם ביחד, ועי"ז יפעלו הענין ד"ולקחתם לכם ביום הראשון"; לשם מה צריכים להתעסק עם גשמיות העולם?!

(7) פ"ה.

(8) ראה אוה"ת חנוכה רפז, ב. ועוד.

(9) ראה לקו"ש חכ"ט ע' 224. וש"נ.

(10) אמור כג, מ.

(11) ראה גם לעיל ס"ע 87 ואילך.

(1) ויק"ר פ"ל, ז.

(2) שם, יב. וראה תנחומא אמור יז.

(3) מנחות כז, א.

(4) זח"ב קסא, ריש ע"ב. וראה ב"ר בתחלתו.

(5) משלי ט, ה.

(6) תהלים מ, ט.

1 אך מזה גופא רואים, שרצונו של הקב"ה שהכוונה תהי' אמנם כדי לאחד את כל בני, אבל צריך
2 שיומשך גם בעוה"ז הגשמי ועד לגשמיות העולם.

3 צריך להתקשר עם יהודים – לא רק עם הנשמות שלהם, אלא גם עם הגופים שלהם (כמובן מביאור
4 רבינו הזקן בתניא פרק לב), ועדיין אין זה מספיק; יש צורך להבטיח שאינו מסתגר בבית-הכנסת
5 ובית-המדרש שאין בהם דבר מלבד יהדות, מבלי שיהי' איכפת לו מה נעשה בעולם שמבחוץ, אלא
6 המצוה היא – ליקח אתרוג ועד"ז לולב והדס וערבה שגדלו בשדה וכרם שיכול להיות אפילו בין גוים
7 [שלכן יש צורך בזהירות והבהרה בנוגע לקניית ד' המינים¹², ובפרט ערבה, שע"פ מ"ש בשו"ע¹³, מובן
8 שע"פ רוב גדלה בין גוים], ולעשות מזה ענין של מצוה.

9 וככל הענינים של חודש תשרי, שלהיותו חודש כללי לכל השנה, הרי כל עניני חודש תשרי הם כללים
10 לכל השנה (כמבואר¹⁴ בנוגע לחג הסוכות, "זמן שמחתנו", שהוא מקור השמחה על כל השנה כולה),
11 כן הוא גם בנוגע לעבודה והמצוה של ד' מינים – שמורה על הצורך לאחד את כל ד' הסוגים-מינים
12 שיש בבני, ולא רק את נשמותיהם, אלא גם את הגופים שלהם, ולא להסתפק בכך, אלא גם לאחד את
13 כל חלקי העולם לעשות מהם דירה לו ית' – שזוהי כללות שליחותו של יהודי לעשות לו ית' דירה
14 בתחתונים¹⁵, עד לתחתון שאין למטה הימנו¹⁶, ששם עושה "בכל דרכיך"¹⁷ ענין של תורה כו' [ובלבד
15 שזהו דבר של היתר ורשות, שהרי לולי זאת, אי אפשר שתהי' מצוה הבאה בעבירה וכו', כמבואר גם
16 בדיני אתרוג ולולב ומיניו¹⁸].

4 ד. וזהו גם מה שדובר לאחרונה כמ"פ בנוגע למבצעים – שאין זה רק הענין של לימוד התורה,
5 הנחת תפילין, מזוזה ובית מלא ספרים, אלא גם מבצע צדקה, והרי ענין הצדקה כפשוטה הוא – שיהודי
6 לוקח מעות גשמיים, שהרויח אותם ע"י עבודתו בדברי הרשות, ועל ידם הוא מחי' נפש העני וכו'¹⁹,
7 וענין זה נעשה כלי שכולל כל המצוות כולן²⁰.

8 ועד"ז גם המדובר לאחרונה בנוגע להדלקת הנרות – שלא די בכך שמדברים אודות יהדות בלהט
9 וחמימות כו', שהרי ענין זה לא ימנע מכשלון בעץ או באבן (כלשון השו"ע²¹), אלא צריך ליקח נר גשמי,
10 ולהדליק אותו לשם מצוה, לשם שבת ולשם יו"ט (כהדין בשו"ע²²),

11 ואז, ע"י האור הגשמי שמאיר את הגשמיות של הבית וכל הענינים שבו, נעשה "שלום בית" כפשוטו,
12 וגם "שלום בית" בנוגע לביתו של הקב"ה שזהו כל העולם כולו, כפי שמסיים הרמב"ם²³ לאחר ששמבאר
13 הדין ש"נר ביתו קודם משום שלום ביתו": "שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם" – לא סתם בבית
14 של איש פרטי, אלא "בעולם".

5 ה. וכאן גם המקום להוסיף עוד נקודות:

6 נוסף לכך שהדלקת הנרות היתה תמיד ענין עיקרי, כדברי הגמרא²⁴ שמביא הרמב"ם ש"נר ביתו עדיף
7 משום שלום ביתו" (כנ"ל) – הנה במיוחד בתקופתנו זו, מכמה טעמים, צריך להשתדל בכל התוקף שבנות
8 שהגיעו לחינוך יתחילו מיד להדליק נרות, מבלי להמתין עד שיפעלו על האם שהיא תדליק וכו', אלא
9 כיון שהגיעה לחינוך, עלי' לקיים כבר את המצוה,

(12) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתרמ"ט ס"ח ואילך. וש"נ.

(13) ראה שו"ע או"ח סתרס"ד ס"י.

(14) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' שעט. אוה"ת סוכות ע'
א'תשנ"ו. ברכה ע' א'תתסו. סה"מ תרנ"ד ע' לו. תרע"ח ע' רעה.
תש"ב ע' 49. ועוד.

(15) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר
פי"ג, ו. ובכ"מ.

(16) תניא רפ"ו.

(17) משלי ג, ו.

(18) ראה שו"ע אדה"ז שם ס"ד ואילך. וש"נ.

(19) ראה תנחומא משפטים טו.

(20) ראה ב"ב ט, א. תניא פל"ז.

(21) ראה שו"ע אדה"ז שם רסרס"ג. וש"נ.

(22) ראה שם ס"ו. וש"נ.

(23) בסוף הלי' חנוכה.

(24) שבת כג, ב (כדלקמן ס"ז).

- 1 וכדרכם של ילדים – שעושים כל דבר מתוך חיות יותר מאשר עשי' של גדול, וכפי שרואים אצלם
2 חביבות מיוחדת לדבר חדש, שמשתדלים לעשותו ביופי ובהידור.
- 3 ועפ"ז סרה שאלת המטרידים ("טשעפען זיך"), היתכן שמדברים אודות הדלקת הנרות ע"י קטנות,
4 בה בשעה שהברכה שמבטיחה הגמרא²⁴ היא בנוגע למי ש"רגיל בנר", או בלשון השו"ע²¹ ש"יהא זהיר
5 בו לעשותו יפה", ולכאורה הצורך בהבהרה זו הוא בנוגע לגדול, ולאחרי שכבר נתרגל בדבר (ע"ד תורת
6 הבעש"ט²⁵ ש"ענין הנס הוא שנתחדש הדבר בפעם הראשון על הטבע .. ואח"כ נעשה זה טבע ג"כ ..
7 כמו חק קבוע .. חק לישראל"), וכמובן גם לילדים, שהרי רש"י מביא בפירושו על התורה: "לא יהיו
8 בעיניך כדיוטגמא ישנה .. אלא כחדשה"²⁶ ("בכל יום יהיו בעיניך כחדשים"²⁷), ועד ש"יהיו בעיניך
9 חדשים"²⁸, ללא כ"ף הדמיון – שהרי אדרבה, דוקא אצל ילדים יש חביבות מיוחדת לדבר חדש, ולכן,
10 כאשר יספרו לילדה אודות מצוה חדשה שתתחיל לקיים בערב שבת או בערב יו"ט זה, להדליק ולברך
11 על נר בפמוט משלה (לאחרי נתינת צדקה בקופה משלה²⁹), לא יצטרכו להתווכח עמה ולשכנע אותה,
12 כיון שבודאי תעשה זאת מתוך חיות, ובאופן של הידור ויופי.
- 6 ו. ועד"ז בנוגע למה ששאלו, מדוע אינני משתדל³⁰ בנוגע לטלית גדול שנוהגים ללבוש לאחר
7 החתונה, שילמדו בחורים וילדים שגם הם ילבשו טלית גדול – שמצד "חורפא" באו לידי "שבשתא"³¹:
8 לכל לראש – הרי כללות ענין מצות ציצית אינו כמו הדלקת נר בשבת שחובה לקיימה³², שהרי "אין
9 אדם מחוייב לקנות לו טלית ולהתעטף בה כדי שיעשה בה ציצית", אלא רק "אם יתכסה בכסות הראוי
10 לציצית יטיל לה ציצית"³³. כלומר: אפילו כשנעשה גדול – אינו מחוייב לקנות טלית גדול ולהתעטף
11 בו וכו'; אין זה חיוב מן התורה, וגם לא חיוב מדרבנן, כי אם ש"בזמן דאיכא ריתחא", אזי יש צורך
12 בזהירות שלא יהיו טענות כו' (כדברי הגמרא במסכת מנחות³⁴). ולכן, אי אפשר לומר שמצד חינוך יהי'
13 חיוב לעשות דבר שלא מחוייב להדר ולקיים אפילו לאחר החתונה.
- 14 ונוסף על האמור שזהו טעם ע"פ נגלה, הרי מלכתחילה אין מקום לשאלה הנ"ל (אלא כאמור ש"אגב
15 חורפא שבשתא") – כי, בשעה שמרגילים ילד ללבוש טלית קטן, אזי מחנכים אותו במצות ציצית, שאין
16 בה חילוק בין טלית גדול לטלית קטן, ואין בה שני עניני חינוך, חינוך אחד לטלית קטן וחינוך אחד
17 לטלית גדול, שהרי זו אותה המצוה, ולכן מצינו שקו"ט איך יכולים לברך על טלית גדול לאחר שכבר
18 בירכו על טלית קטן³⁵.
- 7 ז. וכן בנוגע להמדובר בשבת שלפנ"ז³⁶ אודות תמיהה בדברי הגמרא שמתורצת ע"פ דברי הזהר
8 שמוסיף על דברי הגמרא:
- 9 איתא בגמרא³⁷: "הרגיל בנר הויין לי' בנים תלמידי חכמים" (דכתיב³⁸ כי נר מצוה ותורה אור, על
10 ידי נר מצוה דשבת וחנוכה בא אור דתורה). ובהמשך הגמרא מובא הסיפור גם בנוגע ל"חתנו כבנו".
11 ולכאורה מתעוררת מיד השאלה: מדוע נאמר ענין זה בנוגע לבנים, ולא בנוגע לעצמו – שהרגיל בנר
12 יהי' הוא בעצמו תלמיד חכם?!

(25) כש"ט סק"ט. סרנ"ו.

(26) ואתחנן ו, ו.

(27) ראה שו"ע אדה"ז שם סס"א ס"ב. וש"נ.

(28) תבוא כו, טז.

(29) ראה גם לעיל ע' 58. וש"נ.

(30) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר זאת בכת-שחוק (המו"ז).

(31) ע"פ לשון חז"ל – עירובין צ, רע"א. ב"מ צו, ריש ע"ב.

וש"נ.

(32) ראה רמב"ם הל' שבת רפ"ה.

(33) רמב"ם הל' ציצית פ"ג ה"י"א.

(34) מא, א.

(35) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ח סכ"ב ובקו"א שם. וש"נ.

(36) שיחת ש"פ האזינו ס"ט (לעיל ע' 109) – ראה לקו"ש

חי"ז ע' 147.

(37) שבת שם (ובפרש"י).

(38) משלי ו, כג.

- 1 ואם בגלל שכדי להיות ת"ח אין דרך אחרת מלבד יגיעה כו', שהרי "לא יגעת ומצאת אל תאמין" ³⁹
- 2 — הרי גם בנוגע ל"בנים תלמידי חכמים" ישנו הכלל "לא יגעת ומצאת אל תאמין", ועכצ"ל, שהזכות
- 3 דנר שבת יועיל שיהי' להם רצון להתייגע כו', וא"כ, אפשר לומר כן גם בנוגע אליו בעצמו.
- 4 והביאור בזה מובן — לפי מ"ש בזהר פ' תרומה ⁴⁰ (ובאריכות יותר בזהר חדש רות ⁴¹), שע"י נר
- 5 מצוה" של האשה, נעשה אצל הבעל הענין ד"תורה אור", כמבואר שם ש"נר מצוה" "דא נר דאיהי מצוה
- 6 דנשין זכיינ ב"י ואיהי נר דשבת", וממשיך, "דאף על גב דנשין לא זכאן באורייתא, הא גוברין זכיינ
- 7 באורייתא וכו'", והיינו, שנר מצוה דשבת של האשה קשור עם החיוב באורייתא של הבעל כו'.
- 8 ואין זה פלא שלא הובא גם בגמרא — שהרי יש כמה ענינים בגמרא שבהם הובא החידוש, ולא הובא
- 9 העיקר, שמובן מעצמו:
- 10 הגמרא מחדשת שאם הוא בעצמו אינו זקוק לכך ⁴² — אם בגלל שהוא ת"ח בלאו הכי, או (כהלשון
- 11 בהמשך דברי הגמרא) ש"לאו בר הכי הוא" (מאיזו סיבה שתהי', ויתכן שאין זה באשמתו) — אזי יקויים
- 12 הדבר בנוגע לבנו או חתנו שיהיו תלמידי חכמים, ע"ד שמוכא בזהר, שאם אין הדבר יכול להתקיים
- 13 בנוגע לבעל, אזי יתקיים הדבר בנוגע לבנים (כסיפור המעשה המובא שם), כך, שהזהר משלים האמור
- 14 בגמרא.
- 15 ח. וענין זה בא בהמשך להאמור לעיל בשבת ³⁶, שבגלל המצב בימינו בנוגע לשידוכים (אם הוא טוב
- 16 או לא טוב), שהבנות סומכות על עצמן הרבה יותר ממה שסמכו בזמן הש"ס בנוגע לציווי האם, יש
- 17 צורך בסגולה נוספת וענין נוסף בהדלקת הנרות ע"י הבנות עצמן, כיון שבשעה שיבואו אח"כ לענין של
- 18 שידוך, תהי' להן דעה יותר ממה שהי' בדורות שלפנ"ז.
- 19 ונקודת הדברים — שכיון שנעשה ענין של "בקעה", צ"ל "גדר בה גדר" ⁴³, שתהי' הוספה בעניני אור,
- 20 בעניני מצוות בכלל, ובפרט במצוות שנשים ובנות מחוייבות בהן במיוחד ובחצטינות, ומהדורות בהן
- 21 ביותר.
- 22 ויה"ר שיוסיפו בהשתדלות בהדלקת הנרות ע"י בנות אפילו קודם הנישואין, ואפילו אלו שבאות לגיל
- 23 חינוך.
- 24 ט. ולהעיר, שמצד ענין החינוך, סרה שאלה נוספת בענין זה ⁴⁴:
- 25 בשעה שבת שהגיעה לחינוך, לפני בת-מצוה, מדליקה נר, אזי מקיים האב מצות החינוך שמוטלת
- 26 עליו (כידוע שענין החינוך הוא באופן שעשיית המצוה היא ע"י הגוף של הבן או הבת, אבל מצות
- 27 החינוך מוטלת על האב ⁴⁵), ועי"ז זוכה האב לחתן ת"ח.
- 28 ורק ליתר שאת ניתוסף שגם הבת תזכה בבעל ת"ח, כיון שגם לקטן או הקטנה שהגיעו לחינוך יש
- 29 ענין של שכר שמגיע עבור קיום המצוות — במכ"ש וק"ו ממ"ש רבינו הזקן בשו"ע ⁴⁶ בנוגע לדבר
- 30 בלתי-רצוי שנעשה בקטנותו ש"טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה", וכיון שמרובה
- 31 מדה טובה חמש מאות פעמים ככה ⁴⁷ (כמדובר לעיל ⁴⁸), הרי בודאי מגיע להם שכר עבור הענינים שעשו
- 32 בתור חינוך.
- 33 ובמיוחד — השכר הקשור עם ענינה של עקרת הבית, שזהו עיקר תפקידה של האשה — להקים בתים

(39) מגילה ו, ריש ע"ב.
(40) ח"ב קסו, א.
(41) פו, ג.
(42) ראה לבוש וב"ח ופר"ח או"ח רסתרע"א. עץ יוסף לע"י
(43) עירובין ו, א. וש"נ.
(44) ראה לקו"ש שם הערה 48.

(45) ראה אנציק' תלמודית (כרך טז) ערך חנוך בתחלתו (ע' קסב ואילך). וש"נ.
(46) או"ח סוסשמ"ג.
(47) תוספתא סוטה רפ"ד. הובאה בתוד"ה מרים — סוטה שם.
(48) פרש"י יומא עו, א (ד"ה מרובה). פרש"י יתרו כ, ו.
(49) שיחת וא"ו תשרי ס"א (לעיל ע' 77).

1 בישראל, עד ל"בתי כהונה" ו"בתי מלכות"⁴⁹, ועד ל"בתי כהונה" של הכהן גדול בביהמ"ק השלישי,
2 שיבנה במהרה בימינו ע"י "בתי מלכות" – משיח בן דוד, ובעגלא דיין.

* * *

10 י. דובר כמ"פ אודות מ"ש בשו"ע⁵⁰ בהלכות הוראה, שבשעה שמגיעה שאלה בענין שהזמן גרמא
11 ובענין שאין הזמן גרמא (אפילו אם זו מצוה חשובה והלכה חשובה וכו'), צריך להשיב תחילה על
12 השאלה שהזמן גרמא, ומובן גם בפשטות טעם הדבר.

13 ועד"ז בנדו"ד, שאע"פ שמדובר אודות חמשת מבצעים והמבצע של הדלקת הנרות, אין לשכוח ח"ו
14 על ענין שהזמן גרמא – המצוה לזכות יהודים במצות סוכה ובמצות נטילת ד' מינים, שמתחילה אמנם
15 בחמשה עשר לחודש, כמ"ש⁵⁰ "ולקחתם לכם ביום הראשון", אבל כדי שיוכלו לקיימה יש צורך בהכנות
16 לזה מבערב יו"ט. וכאמור, זוהי מצוה שהזמן גרמא, וגם ההכנות – הזמן גרמא, והם קודמים לשאר
17 הענינים.

18 וכן יש להוסיף המובא בחסידות⁵¹ וגם בספרי נגלה⁵² בנוגע לנתינת צדקה בערב סוכות, שלכן, צ"ל
19 גם מבצע צדקה ביתר שאת בנוגע לערב סוכות (נוסף על ענין הצדקה כפי שהוא אח"כ בחוה"מ סוכות,
20 אבל בינתיים עומדים בימי ההכנה של ערב סוכות).

21 וכן גם המבצע של הדלקת הנרות, שגם הוא ענין שהזמן גרמא – בנוגע למחר בערב, ועד"ז מחרתיים,
22 ובברכת "שהחיינו" בשני הימים⁵³, ובארץ הקודש – עכ"פ ביום ראשון; ולאח"ז – בשבת חוה"מ סוכות,
23 ואח"כ בימי שמע"צ ושמח"ת – כפי שהם בנפרד בחוץ-לארץ, וכפי שבאים ביחד ב"ארץ אשר גו' עיני
24 ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה"⁵⁴, ובברכת "שהחיינו", כיון שזהו משה הענינים
25 ששמע"צ הוא "רגל בפני עצמו"⁵⁵.

11 יא. ובכל ענינים אלו – "בחילא יתיר ובחילא סגי"⁵⁶.

12 וענין זה בא בהמשך להמדובר לעיל, ביום השבת⁵⁷, בנוגע לפרשת האזינו, שמצינו בגמרא⁵⁸
13 שחלוקתה קשורה עם השיר שהיו הלויים אומרים בביהמ"ק "במוספי דשבתא" (שזהו עיקר הקרבן של
14 שבת) – לא רק פעם אחת בשנה, אלא בכל שבת היו אומרים חלק מהשירה של פרשת האזינו, ובאופן
15 שכשסיימו פעם אחת התחילו מיד עוד הפעם מחדש, כך, ששמונה-תשע פעמים בשנה אמרו בשיר של
16 הלויים פרשת האזינו בשבתות שמינייהו מתברכין כולהו יומין⁵⁹.

17 וענין זה קשור עם ענין התשובה שהוא "בחילא יתיר ובחילא סגי":

18 ובהקדם מה ששאלו⁶⁰: מהו ההכרח שדוקא פרשת האזינו קשורה עם ענין התשובה, ולא פרשת נצבים
19 או וילך, או פרשת תבוא או פרשת בחוקותי?

20 ובכן: לכל לראש – הרי זה פשוטו של מקרא⁶¹; אבל כמדובר שכל ענין צריך לבוא בהלכה – הרי
21 זה רמב"ם מפורש בנוגע להלכה: בנוגע לאופן חלוקת פרשת האזינו לששה חלקים, מבאר הרמב"ם

(55) סוכה מח, רע"א. וש"נ.

(56) ע"פ זח"א קכט, ב.

(57) בתחלתה (לעיל ס"ע 101 ואילך).

(58) ר"ה לא, א.

(59) זח"ב סג, ב. פח, א.

(60) כנראה בקשר להמדובר בשיחת ש"פ האזינו ס"ג ואילך

(המו"ל).

(61) ראה פרש"י האזינו לב, יב: "דברי תוכחה הם".

(49) ראה פרש"י שמות א, כא.

(50) ראה יו"ד סרמ"ו סי"ד ובט"ז (בשם הר"ן).

(51) סידור (עם דא"ח) שער הסוכות רנז, ג [שעה, סע"ב

ואילך].

(52) קיצושו"ע סוסקל"ד. וראה גם נטעי גבריאל (להר"ג

צינער) ה'י' חה"ס פל"ב ס"ה. וש"נ.

(53) ראה גם לעיל ריש ע' 110. וש"נ.

(54) עקב יא, יב.

בהלכות תפלה⁶²: "ולמה פוסקין בה בענינות אלו, מפני שהן תוכחה, כדי שיחזרו העם בתשובה", והיינו,¹
 שפרשת האזינו פועלת להחזיר את העם בתשובה.²

וכיון שמיום השבת "מתברכין כולהו יומין" שלאח"ז, ובקביעות שנה זו שפרשת האזינו היא לאחר יוהכ"פ,³
 קשורים הימים שבין יוהכ"פ לסוכות עם פרשת האזינו,⁴

— ובפרט ע"פ הסיפור⁶³ אודות המענה של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לרבינו נשיאנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר,⁵
 "איצטער דאָרף מען ערשט תשובה טאָן" (עתה ביחוד יש לעשות תשובה), וביאר, שהתשובה⁶
 בד' ימים אלו קשורה עם ד' אותיות שם הוי', אלא שזוהי תשובה עילאה שהיא "בשמחה רבה" (כמ"ש⁷
 רבינו הזקן באגרת התשובה⁶⁴) —⁸

הנה יה"ר שיעסקו בכל הענינים שבחודש הכללי "בחילא יתיר ובחילא סגיי", ועד לאופן ש"בשעתא⁹
 חדא וברגעא חדא"⁶⁵ מהפכים כו' מן הקצה אל הקצה.¹⁰

יב. וכאן גם הזמן להזכיר פתגם בעל ההילולא, אדמו"ר מהר"ש, בתור חלק מהמשך "וככה" (שזהו¹²
 ענין של תורה):¹³

בכלל רגיל לומר⁶⁶ שבמוצאי שמחת-תורה הי' המנהג להכריז שמתחיל הענין ד"ויעקב הלך לדרכו"⁶⁷.¹⁴

אמנם, בהמשך "וככה"⁶⁸ מבואר שבמוצאי יוהכ"פ מתחילה העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו" בעניני¹⁵
 תורה ומצוות'.¹⁶

והרי מוצאי יוהכ"פ נמשך עד סוכות, שהרי ד' הימים שבין יוהכ"פ לסוכות ענינם לחבר יוהכ"פ¹⁷
 לסוכות.¹⁸

וע"פ האמור שענינם תשובה עילאה שהיא בשמחה רבה, והרי שמחה ענינה שהיא פורצת גדר⁶⁹ —¹⁹
 צ"ל ניכר ונראה פשוט בגשמיות שבנ"י יהיו בשמחה רבה בימים שלפני הסוכות, ועאכו"כ בימים של²⁰
 "זמן שמחתנו",²¹

ולהמשיך את הענין של פריצת גדר בנוגע לכל המדידות וההגבלות בעניני תומ"צ ויהדות בכלל,²²

ועי"ז יפרצו את הגדרים וההגבלות של הגלות, ויבטלו את ה"שיריים" של הגלות, חושך כפול²³
 ומכופל, ויבואו מתוך ריקוד ("אַריינטאַנצן") לגאולה האמיתית והשלמה ביחד עם משיח צדקנו, ובקרוב²⁴
 ממש.²⁵

(66) ראה סה"ש תרצ"ו ע' 43. וש"נ.

(67) ויצא לב, ב.

(68) תרל"ז רפצ"ו (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תרלא). וש"נ.

(69) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(62) פיי"ג ה"ה.

(63) ראה סה"ש תרפ"ט ע' 25. וראה גם תורת מנחם חע"ב

ע' 138. לעיל ע' 100. וש"נ.

(64) ספ"א.

(65) זח"א שם, סע"א.

המשך ביאור למס' זנחים ליום שני עמ' א

1 וְקַדְיָשִׁי מְעֻלְיָתָא הִיא – וכי מה שמי הכיור קדושים מעלה היא
 2 לגביהם, שמפני כך נבשירים להדחת הקרבים, וְהָא תָּנָא דְּבִי
 3 שְׁמוּאֵל, שכל מקום שכתוב 'מִים' הכוונה למים שְׁאִין לָהֶם שֵׁם לְוִי
 4 – שְׁאִין לָהֶם שֵׁם נוסף אלא נקראים 'מים' סתם,

1 מי הכיור היא (לְקָדֹשׁ) דְּקָדִישׁ – שהם מים קדושים, שהכיור כלי
 2 שרת ונתקדשו מימיו. ואם מי חולין כשרים לרחיצה, כל שכן שמי
 3 הכיור שקדושים הם שבשרים לרחיצה.
 4 הגמרא דוחה שאין לפרש כן את הקל וחומר. תמדה הגמרא:

בס"ד. שיחת ליל שמחת תורה (קודם הקפות), ה'תשל"ה.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א קידש על היין, ואח"כ הורה שיאמרו "לחיים".

א. בנוגע לציווי "ושמחת בחגך"¹ – צריך להבין:

כשאומרים לאדם, ובפרט מ"עם חכם ונבון"², שיום מסויים הוא חג שלו, "חגך", הרי בודאי שמצד עצמו הוא שמח (ע"פ טבע, ובפרט מצד השכל), וא"כ, מהו הצורך בציווי התורה (שבודאי אין בה דבר מיותר, בבחי' "לא תוסף", כמו ש"לא תגרע")³ "ושמחת בחגך"?!

והרי אין כוונת הכתוב "ושמחת בחגך" להודיע שזהו "חגך", אלא משמעות הדברים היא שהעובדה שיום זה הוא "חגך" ה"ה יודע מעצמו, והכתוב מצווה אותו "ושמחת בחגך". ולכאורה, כיון שיודע שזהו "חגך", הרי הוא שמח מעצמו, ומהו הצורך בציווי התורה "ושמחת בחגך"?!

ב. וא' הביאורים בזה:

השמחה "בחגך" שיש לאדם מצד עצמו (מצד הטבע, ואפילו מצד זה שלהיותו "עם חכם ונבון" ה"ה מבין גודל השמחה שצ"ל "בחגך") – הרי היא שמחה שבמדידה והגבלה;

ועל זה ניתוסף הציווי בתורה "ושמחת בחגך" – שזהו ציווי של הקב"ה שהוא בלי גבול, וכיון ש"מצוה" היא לשון צוותא וחיבור (כפירוש הרב המגיד⁴ שמביא רבינו הזקן בכ"מ⁵), הרי גם קיום המצוה ע"י האדם שמתחבר עם הקב"ה הוא באופן של בלי גבול, ובמילא גם השמחה (שמצד ציווי הקב"ה) היא שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה.

[וע"ד הידוע בביאור מארז"ל⁶ "אילמלא לא ניתנה תורה [ח"ו] – כפי שכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הי' מוסיף מזמן לזמן⁷] היינו למידין צניעות כו' וגזל כו'" (מענינים שבטבע הבריאה), כמ"ש⁸ "מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו" – שהטעם שהתורה ציוותה על ענינים אלו (אף שיכולים ללמדם מטבע הבריאה) הוא, כדי שקיומם יהי' לא מצד טבע הבריאה, שאז הוא באופן של מדידה והגבלה, אלא מצד ציווי נותן התורה שהוא למעלה ממדידה והגבלה⁹].

ומובן, שע"י הציווי "ושמחת בחגך" ניתוסף בענין השמחה באופן שלא בערך כלל, ויתירה מזה, שאינו באותו גדר ומהות כלל – דכיון שבין נברא לבורא אין דמיון והשתוות כלל, הרי מובן שהשמחה "בחגך" מצד טבע ושכל הנברא אין לה ערך כלל ואינה בגדר ומהות השמחה שמצד ציווי הבורא, ועד שאין לקרותם באותו שם כלל, אלא שאין לנו לשון אחר מלבד הלשון "שמחה"¹⁰ (וע"ד לשון הרמב"ם בתחלת ספרו "יסוד היסודות כו' לידע שיש שם מצוי ראשון כו'", אע"פ שאין לומר עליו ית' התואר "מצוי" כמו כל הנמצאים, כפי שממשיך לבאר ש"אין אמתתו כאמתת אחד מהם"¹¹ – כיון שאין לנו לשון אחר מלבד הלשון "מצוי").

(7) ראה תורת מנחם – רשימת היומן ע' שלו. וש"נ.

(8) איוב לה, יא. וראה עירובין שם.

(9) ראה גם תורת מנחם חע"ה ע' 213 ואילך. וש"נ.

(10) לשלימות הענין – ראה שיחת ש"פ בראשית ס"ב (לקמן ע' 220 ואילך).

(11) שם ה"ג.

(1) פ' ראה טז, יד.

(2) ואתחנן ד, ו.

(3) פ' ראה יג, א. וראה ואתחנן שם, ב.

(4) או"ת סק"ג. סש"ג. סת"ז. לקו"א ס"הא. סרנ"ט.

(5) לקו"ת בחוקותי מה, ג. מז, ב.

(6) עירובין ק, סע"ב.

ג. אך עדיין צריך להבין:

ידועה הפלוגתא בנגלה דתורה (שהרי יש לקשר כל ענין עם נגלה דתורה¹²) אם מילתא דאתיא מסברא כתב לה קרא או לא¹³, ומבואר בזה במפרשי הש"ס¹⁴, שהדעה ש"כתב לה קרא" ס"ל שענין שנאמר בקרא הוא בתוקף יותר מענין שהוא מצד הסברא, והדעה ה' ס"ל שענין שהוא מצד הסברא הוא בתוקף יותר מענין שנאמר בקרא (והיינו לפי שהכוונה היא שכל הענינים יומשכו בטבע ושכל האדם כו').

ועפ"ז, ביאור הנ"ל שע"י הציווי "ושמחת בחגך" ניתוסף שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה, אתי שפיר רק להדעה שענין שנאמר בקרא הוא בתוקף יותר מענין שהוא מצד הסברא, שלכן "כתב לה קרא", שכן הוא בכל ענין, שכפי שהוא מצד הסברא הרי הוא במדידה והגבלה, ואילו כפי שהוא מצד התורה, שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ועד לענין התענוג (כמ"ש¹⁵ "ואהי אצלו גו' שעשועים גו'") שלמעלה מחכמה, נעשה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

אבל ביאור הנ"ל אינו מתאים, ועכ"פ אינו מספיק, לפי הדעה שענין שמצד הסברא הוא בתוקף יותר מענין שנאמר בקרא, שעפ"ז נשאלה מהו הצורך בציווי התורה "ושמחת בחגך", בה בשעה שענין השמחה מובן ומחוייב מצד הסברא.

ד. והביאור בזה לפי דעה זו – שהשמחה "בחגך" שמצד הטבע וגם מצד השכל היא רק בהתחלת החג, אבל לאחר משך זמן, כעבור כמה שעות, ועאכ"כ יום שלם, כשהיו"ט נמשך כמה ימים, אזי נתיישן הענין אצלו, כיון שלא ניתוסף בו חידוש, ושוב לא נרגשת השמחה; אך ע"י ציווי התורה "ושמחת בחגך", שבכל רגע במשך החג צ"ל ענין השמחה, הנה ציווי זה – שמתחדש בכל רגע – מוסיף ומגלה ענין חדש בשמחת החג.

דוגמא לדבר:

בנוגע לאמירת שבע ברכות בשמחת נישואין – הנה לאחר הפעם הראשונה, יש צורך ב"פנים חדשות"¹⁶, כיון שהשמחה נתיישנה כבר, ולכן יש צורך בענין של חידוש (פנים חדשות) שמוסיף בשמחה, ואז אפשר לומר שבע ברכות בכל ה"שטורעם", ככפעם הראשונה.

ומובן, שהשמחה שמוסיפים הפנים חדשות היא לא מצד הפנים חדשות עצמם, שהרי אמירת שבע ברכות היא על שמחת חתן וכלה (ולא על הפנים חדשות), אלא ע"ז שיש פנים חדשות שמשתתפים ונוטלים חלק בסעודה, מתגלה ענין חדש בשמחת חתן וכלה שעד עתה הי' בהעלם.

ועד"ז בנוגע לשבת, שאז אין צורך בפנים חדשות¹⁷, לפי ש"לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת כמו שהוא דומה בשבת"¹⁸ – שהחידוש במאור פניו בשבת מגלה ענין חדש בשמחת חתן וכלה.

ומזה מובן גם בנוגע לשמחת יו"ט, ובמיוחד שמחת תורה שנערכת (לא בחג השבועות, אלא) לאחר ובהמשך ליוהכ"פ, שעז"נ¹⁹ "ביום חתונתו", "זה מתן תורה", דקאי על יוהכ"פ שניתנו בו לוחות שניות – ששמחת החג מצ"ע היא רק בשעות הראשונות, אבל לאחר"ז מתיישן הענין; אך ע"י ציווי התורה "ושמחת בחגך" מתגלה ענין חדש בשמחת החג, כשם ש"פנים חדשות" מגלים ענין חדש בשמחת הנישואין.

(17) ראה שם ס"ח ובנו"כ.

(12) ראה גם לעיל ע' 101. וש"נ.

(18) ב"ר פי"א, ב. וראה סה"מ תרל"ז ח"א ריש ע' כ. ח"ב

(13) ראה ברכות לה, א. כתובות כב, א.

ריש ע' תרמא. ועוד.

(14) ראה תוד"ה איבעית – שבועות כב, סע"ב. וראה גם

(19) שה"ש ג, יא. וראה תענית כו, ב (במשנה) ובפרש"י. שם

שד"ח כללים כלל סג. וש"נ.

ל, ב.

(15) משלי ח, ל.

(16) ראה טושו"ע אה"ע ס"ב ס"ז.

1 והדברים קל וחומר – שהרי "פנים חדשות" אינם אלא של בשר ודם, ומה גם שאין כאן חידוש
2 אמיתי, אלא רק מה שמשתתף בסעודה שנערכת בקשר לנישואין שידע אודותם עוד לפני²⁰, ואעפ"כ הרי
3 זה מגלה ענין חדש בשמחת הנישואין; ועאכ"כ בנוגע לחידוש שמצד ציווי הבורא "ושמחת בחגך",
4 שהו"ע שבאין ערוך לגמרי לגבי הנברא (כנ"ל), הרי בודאי שפועל ענין חדש בשמחת החג גם כפי שהיא
5 מצד טבע ושכל הנברא.

5 ה. ונמצא, שהעילוי שניתוסף ע"י הציווי "ושמחת בחגך" הוא בשתים (בהתאם לב' דעות הנ"ל):
6 השמחה היא (לא רק מצד הטבע והשכל כו', אלא גם) מצד ציווי הקב"ה, שאז השמחה היא למעלה
7 ממדידה והגבלה (בהתאם לדעה שענין שנאמר בקרא הוא בתוקף יותר מענין שהוא מצד הסברא, להיותו
8 למעלה ממדידת והגבלת השכל);

9 וביחד עם זה, הנה גם השמחה שלמעלה ממדידה והגבלה נמשכת ובאה במדידה והגבלה של טבע
10 ושכל הנברא (בהתאם לדעה שענין שבסברא הוא בתוקף יותר כו', כיון שהכוונה היא שיומשך בשכל
11 האדם כו').

6 ו. וענין זה מודגש גם באופן השמחה דשמח"ת:

7 השמחה דשמח"ת היא באופן ד"בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל"²⁰ – כל בני" ביחד, מ"ראשיכם
8 שבטיכם" עד "חוטב עציך" ו"שואב מימך"²¹, באופן שכולם שוים, שזה מורה על ענין שלמעלה
9 ממדידה והגבלה, שהרי כאשר כל אחד נמצא בהגבלותיו כו', אזי לא יכולים להיות כולם ביחד; וביחד
10 עם זה, צריכה השמחה לבוא גם בענינים שבמדידה והגבלה.

11 וכפי שרואים בענין הריקוד – שעם היותו בכל אברי הגוף, מהראש עד הרגל, שכולם מתעלים כו',
12 הרי ביחד עם זה יש חילוק בין הריקוד של הראש לריקוד של הרגל, שכל אחד רוקד לפי האופן שלו:
13 הרגלים קופצים על הארץ, והראש מתנענע כו', ועד"ז בנוגע לשאר האברים שביניהם.

14 והיינו, שאע"פ שהשמחה דשמח"ת היא למעלה ממדידה והגבלה, הרי אין זה באופן שע"י השמחה
15 מתבטלת המדידה וההגבלה של האברים, אלא כל אבר, כפי שהוא במדידה והגבלה שלו, נמשכת בו
16 שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה, שכוללת את כל האברים והכחות בשוה.

7 ז. וזהו גם ביאור המנהג להכריז לאחר כל הקפה "עד כאן הקפה א'", "עד כאן הקפה ב'" וכו' (כפי
8 שרבותינו נשיאנו דייקו בזה²²) – כי, אע"פ שהריקוד שבהקפות הוא למעלה ממדידה והגבלה, צריך
9 להמשיך זאת במדידה והגבלה, "עד כאן כו'".

10 כלומר: הריקוד שבהקפות מצד עצמו הו"ע של בלי גבול, וכל זמן שלא מכריזים "עד כאן הקפה
11 כו'", נמשכת עדיין ההקפה הקודמת, ולכן יש צורך להכריז "עד כאן כו'".

12 אמנם, הרוקד בעצמו, שעומד בבחי' המקיף ד"הקפות"²³ באופן שחודר את כולו כו' ("דאָס נעמט
13 אים אַרום אינגאַנצן") – לא שייך שיגביל את עצמו; ולכן יש צורך שמישהו אחר יכריז "עד כאן הקפה
14 כו'", ועי"ז נעשית ההגבלה כו', היינו, שהמקיף דהקפות נמשך גם בענינים של מדידה והגבלה.

8 ח. וענין זה (שהשמחה דשמח"ת היא באופן שהשמחה שלמעלה ממדידה והגבלה נמשכת גם
9 בענינים שבמדידה והגבלה) הוא גם בנוגע להמשכת השמחה דשמח"ת על כל השנה כולה:

10 ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, ש(בשמע"צ ובפרט ב) שמח"ת "תרעין פתיחין"²⁴, ולכן צריך לייקר
11 כל רגע²⁵ ו"לחטוף" ("כאפן") על כל השנה כולה.

(23) ראה אוה"ת שמע"צ ס"ע א'תשצה.

(24) סה"ש תש"ה ע' 59.

(25) סה"ש תש"ד ע' 31.

(20) ברכה לג, ה. וראה אוה"ת ברכה ע' א'תתסז.

(21) ר"פ נציבים.

(22) ראה גם שער הכולל פמ"ה ס"ו. התוועדיות תשמ"ו ח"ג

ע' 353.

- ובהקדמה – שמה שצריך לקחת משמח"ת אינו רק ענין השמחה בלבד,¹
 – ענין השמחה שלוקחים משמח"ת על כל השנה הוא בודאי ענין גדול כו', אבל אעפ"כ, ח"ו לומר²
 שכל מה שלוקחים משמח"ת הוא ענין השמחה בלבד –³
 שכן, הענין ד"תרעין פתיחין" שבשמח"ת (שמזה לוקחים על כל השנה כולה) הוא בנוגע לכל הענינים,⁴
 ולכל לראש בנוגע ללימוד התורה בהתמדה ושקידה, והצלחה בהבנה והשגה בתורה, ובהם ממשיכים⁵
 השמחה דשמח"ת שלמעלה ממדידה והגבלה, באופן שנמשכת (בשמח"ת גופא) בענינים הפרטיים⁶
 שבמדידה והגבלה,⁷
 החל מלימוד התורה, שגם בהבנה והשגה ניתוסף ענין שלמעלה מהגבלה – שיש בזה שני ענינים:⁸
 (א) שנמשכים בהבנה והשגה גם ענינים שעד עתה היו אצלו למעלה מהבנה והשגה, (ב) וגם אז ישנם⁹
 ענינים שלמעלה מהבנה והשגה, אלא שהם באופן נעלה יותר – ע"ד הידוע בענין השגה ואמונה, שגם¹⁰
 לעתיד לבוא ש"מלאה הארץ דעה את ה'"²⁶, יהי' עדיין ענין האמונה, אלא שהאמונה תהי' בענינים נעלים¹¹
 יותר.²⁷¹²
 ט. וזהו ענין השמחה דשמח"ת, שממנה לוקח כל אחד מישראל ענין השמחה על כל השנה כולה,¹³
 באופן שהשמחה שלמעלה מהגבלה נמשכת בענינים הפרטיים כו', החל מלימוד התורה, ובאופן ש"גדול¹⁴
 תלמוד שמביא לידי מעשה"²⁸, שע"ז נמשך גם בעניני שמים וארץ, כמ"ש²⁹ "אם בחוקותי תלכו (שתהיו¹⁵
 עמלים בתורה) ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם", אזי "ונתתי גשמיכם (מן השמים) בעתם ונתנה הארץ¹⁶
 יבולה וגו'".³⁰¹⁷
 ובפשטות – שמשמח"ת ממשיכים על כל השנה שתהי' שנת תורה, ובמילא תהי' שנת אורה ושנת¹⁸
 ברכה וכו', שתהי' שנה מבורכת בגשמיות ושנה מבורכת ברוחניות, ובגשמיות וברוחניות גם יחד.¹⁹

* * *

- י. ע"פ האמור לעיל שמצד הציווי "ושמחת" ניתוסף שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה, שהיא נעלית¹⁰
 באין ערוך מהשמחה שע"פ טבע ושכל מצד "חגך" – נשאלת השאלה לאידך גיסא: אחרי שכבר נאמר¹¹
 "ושמחת" – מהי ההוספה "בחגך"?!¹²
 ואין לומר ש"בחגך" הוא רק הוראת הזמן שבו צ"ל "ושמחת", שהרי משמעות הלשון "ושמחת¹³
 בחגך" היא שהשמחה היא בענינו של "חגך", וא"כ, נשאלת השאלה האמורה: מה מוסיף "בחגך" על¹⁴
 "ושמחת"?¹⁵
 וא' הפירושים בזה – שבתיבת "בחגך", בחג שלך, מוסיף הכתוב שהציווי "ושמחת" ניתן לו, שיכול¹⁶
 לנצל אותו כרצונו, כאדם העושה בתוך שלו (כיון שזהו חג שלו).¹⁷
 אך עדיין דרוש ביאור, שהרי מובן בפשטות שההוספה ד"בחגך" (להורות שהשמחה ניתנה לאדם¹⁸
 ותלוי ברצונו) לא באה לגרוע ח"ו, אלא אדרבה כו', ואינו מובן: איך שייך שהאדם יוסיף על השמחה¹⁹
 שמצד ציווי הקב"ה שהוא בלי גבול?!²⁰
 וא' הביאורים בזה – ע"פ מארז"ל³¹ שישאל מוסיפין כח בפמליא של מעלה, ולא רק בפמליא של²¹
 מעלה, אלא גם בהקב"ה עצמו כביכול.²²

(29) ר"פ בחוקותי (ובתור"כ ופרש"י).

(30) שם, ד.

(31) איכ"ר פ"א, לג.

(26) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם הל' תשובה ספ"ט. הל' מלכים בסופן.

(27) ראה לקו"ת ואתחנן ז, ב ואילך.

(28) קידושין מ, ב. וש"נ.

- 1 ועד"ז בנוגע לשמחה דשמח"ת – שנוסף על השמחה שמצד ציווי הקב"ה ("ושמחת"), בכחו של
 2 יהודי להוסיף בזה עוד יותר, וזוהי ההוספה ד"בחקך" על "ושמחת".
- 11 יא. ויש לקשר גם ענין זה עם נגלה דתורה:
- 12 איתא בגמרא³² בנוגע לפרשת ויכולו (אחת הפרשיות שקורין בשמח"ת), ש"כל המתפלל בערב שבת
 13 ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית", היינו, שיהודי פועל
 14 ענין חדש במעשה בראשית בהוספה על ההתהוות שמצד הקב"ה.
- 15 ויתירה מזה – מצינו בגמרא³³ שהקב"ה אומר "מי מושל בי, צדיק, שאני גזור גזרה, ו(הצדיק)
 16 מבטלה"; "הקב"ה גזור גזירה וצדיקים מבטלין אותה"³⁴.
- 17 והענין בזה – שהפירוש ד"הקב"ה גזור גזירה" הוא גם בנוגע לגזרות טובות, ואעפ"כ "צדיקים
 18 מבטלין אותה", כיון שההמשכה שמצד הקב"ה היא עדיין בבחי' גזירה, שזהו"ע של מדידה והגבלה,
 19 ואילו צדיקים – "עמך כולם צדיקים"³⁵, אפילו במשך כל השנה, ועאכ"כ לאחר העבודה דחודש אלול,
 20 ר"ה, עשי"ת, יוה"כ"פ וחג הסוכות, שאז הם בודאי בדרגת צדיקים – מבטלים את הגזירה, המדידה
 21 וההגבלה, שמצד הקב"ה, וממשיכים בחי' שלמעלה ממדידה והגבלה לגמרי.
- 22 ובפרטיות יותר – הנה גם כשמדובר אודות הדרגא היותר נעלית בבחי' שנקראת הקב"ה [כפי
 23 שאדמו"ר מהר"ש מאריך בהמשך וככה³⁶ בביאור הפירושים והדרגות שבבחי' הקב"ה], שהיא בודאי
 24 בבחי' בלי גבול – הרי זה עדיין בבחי' גזירה, מדידה והגבלה, לגבי אמיתית ענין הבלי גבול שנמשך
 25 ע"י צדיקים, שטוענים שאינם מסתפקים בגזירות טובות הנ"ל, אלא רוצים יותר מזה כו'.
- 12 יב. ובאותיות הקבלה – הרי זה החילוק שבין חיצוניות הכתר לפנימיות הכתר:
- 13 כתר – הוא בלי גבול, שלכן נקרא בשם "כתר", מלשון סובב ומקיף³⁷. אבל בכתר גופא יש חילוק
 14 בין חיצוניות הכתר, שנקרא "אריך אנפין", היינו, שישנו ענין של "אנפין", אלא שזהו באופן של "אריך",
 15 לפנימיות הכתר, שנקרא "עתיק יומין", שנעתק ונבדל גם מהבחי' היותר נעלית ד"יומין", ועד שאפילו
 16 ז' תחתונות דעתיק נקראים בשם עתיק, מלשון נעתק ונבדל. והיינו, שבכתר גופא שהוא בחי' בל"ג,
 17 החילוק בין אריך לעתיק הוא חילוק שבאין ערוך.
- 18 וזהו הפירוש ש"הקב"ה גזור גזירה וצדיקים מבטלין אותה" – שהענינים שמצד הקב"ה הם בבחי'
 19 אריך, ולכן הם בבחי' "גזירה", מדידה והגבלה, לגבי בחי' עתיק שנמשכת ע"י צדיקים.
- 13 יג. וענין זה (הבל"ג שניתוסף ע"י ישראל) שייך במיוחד לשמח"ת, שקשור עם לוחות שניות שניתנו
 14 ביוה"כ"פ (כנ"ל ס"ד), שהם למעלה מלוחות ראשונות שניתנו במ"ת:
- 15 אע"פ שבמ"ת הי' ביטול הגזירה והמחיצה שבין עליונים לתחתונים, כדאיתא במדרש³⁸ "כשברא
 16 הקב"ה את העולם, גזר ואמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם"³⁹, כשבקש ליתן התורה, בטל
 17 גזירה ראשונה, ואמר התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים, מ"מ, הקישור שנעשה בין
 18 העליונים ותחתונים הי' רק בנוגע לעניני תומ"צ, ועדיין נשארו ענינים שלגבם נשארה הגזירה והמחיצה;
 19 אך ביוה"כ"פ שבו ניתנו לוחות שניות, שאז הי' הענין ד"סלחתי כדברך"⁴⁰, באופן שגם החטאים נעשו
 20 "כזכיות"⁴¹, אזי נתבטלה הגזירה והמחיצה לגמרי.

(37) ראה לקו"ת ראה כא, א. ברכה צט, א. ובכ"מ.

(38) שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וארא טו. ועוד.

(39) תהלים קטו, טז.

(40) שלח יד, כ. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 570 הערה 10. וש"נ.

(41) ראה יומא פו, ב. תניא פ"ז.

(32) שבת קיט, ריש ע"ב. שו"ע אדה"ז או"ח סרס"ח. וראה

גם לקו"ש ח"ו ע' 23 הערה 73.

(33) מו"ק טז, ב.

(34) תנחומא תבוא א.

(35) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.

(36) תרל"ז פכ"ו ואילך (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תמא ואילך).

וטעם הדבר – לפי שביטול הגזירה במ"ת בא מלמעלה, ובלשון המדרש³⁸: "אני המתחיל", ואילו נתינת לוחות שניות נפעלה ע"י עבודת התשובה שמצד המטה [וכמו בפשטות הענינים, שבלוחות שניות נאמר⁴² "פסל לך", שמשה רבינו, רועה ישראל, ה' השליח של כל ישראל לחצוב את הלוחות, משא"כ לוחות ראשונות היו מעשי ידיו של הקב"ה⁴³], ועליית התחתונים בכח עצמם היא באופן נעלה יותר מעלייתם בכח ההמשכה מלמעלה באופן ש"אני המתחיל", ועל ידה נעשית גם ההמשכה מדרגא נעלית יותר.

ונמצא, שמעלת לוחות שניות על לוחות ראשונות היא לא רק בנוגע לעליית התחתונים (שביהכ"פ ה' ענין הסליחה על חטאים כו'), אלא גם בנוגע לירידת העליונים – שבלוחות שניות נמשך מבחי' עתיק שלמעלה מהגבלה לגמרי, למעלה גם מהבל"ג דבחי' אריך שנמשך בלוחות ראשונות.

[וכמו מעלת בעלי תשובה על צדיקים, שלא זו בלבד ש"מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין"⁴⁴, אלא יתירה מזה, ש"אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו"⁴⁵ – ש"יכולת" הו"ע שלמעלה ממדידה והגבלה, ו"אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו" פירושו שזהו למעלה אפילו מהיכולת שלהם⁴⁶, היינו, למעלה מהבל"ג של צדיקים, כי הבל"ג של צדיקים הוא מבחי' אריך, והבל"ג של בעלי תשובה הוא מבחי' עתיק].

וזהו הטעם שלוחות שניות הם באופן ד"כפלים לתושי"⁴⁷ – שבהם נתגלה אמיתית ענין הבלי גבול שבתורה, ועד ל"עלמות אין מספר"⁴⁸, "אלו הלכות"⁴⁹, היינו, שגם כשנמשך בענינים פרטיים שבגדר מספר, הרי זה באופן ד"אין מספר".

ועפ"ז מובנת השייכות המיוחדת של "ושמחת בחגך" לשמח"ת – כיון שהמעלה ד"בחגך" על "ושמחת", שבכחו של יהודי לפעול שמחה גדולה יותר מאשר השמחה שמצד ציווי הקב"ה, שייכת במיוחד למעלת עבודת התשובה שמצד המטה שבלוחות שניות, שעל זה היא השמחה דשמח"ת.

וע"פ המבואר לעיל שהשמחה שמצד ציווי הקב"ה "ושמחת" היא בבחי' בלי גבול, הרי מובן שההוספה ד"בחגך" ע"י עבודת בני"ה היא בבחי' בלי גבול נעלה יותר.

יד. וענין זה ראינו בהנהגת רבותינו נשיאינו בעת הריקודים דשמח"ת (כנ"ל שהענין ד"ושמחת בחגך" שייך במיוחד לשמח"ת):

עצם ענין הריקודים כו' אצל בעל שכל, שמניח את ההתעסקות במושכלות ופונה לרקוד – הרי זו כבר יציאה ממדידה והגבלה; ובזה גופא ניתוסף עוד ענין – ההשתדלות שהריקודים גופא יהיו למעלה מהגבלה, כפי שראו בעיני בשר כל העומדים מסביב, שהריקודים נערכו באריכות הזמן, ובכל החיות וההתלהבות כו'.

וע"פ תורת הבעש"ט⁵⁰ שכל דבר שיהודי רואה או שומע הוא הוראה בעבודת ה', מובן, שכל אלו שראו זאת, וכן אלו ששמעו זאת אח"כ, צריכים גם הם להתנהג באופן כזה.

והיינו, שזהו ענין ששייך לכל אחד מישראל, אפילו למי שנמצא למטה ביותר – כי, כשם שכללות עבודת התשובה היא למטה דוקא (וכמשנת⁵¹ שהכח לעבודת התשובה הוא למטה דוקא, בגלל ששם ישנו אור הבלי גבול כו'), כן הוא גם בנוגע לענין ד"ושמחת בחגך" (שהרי ההוספה ד"בחגך" על "ושמחת" היא ע"ד מעלת בעלי תשובה על צדיקים), ששייך למטה דוקא, לכל אחד מישראל, גם מי

(48) שה"ש ו, ח.

(49) נסמן בלקו"ש חכ"ט ע' 111.

(50) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום

יום" ט אייר).

(51) ראה ד"ה כי חלק הוי' עמו דש"פ האוינו, י"ב תשרי פ"ה

(לעיל ע' 100). וש"נ.

(42) תשא לד, א.

(43) ראה פרדר"א פמ"ו.

(44) ברכות לד, ב.

(45) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

(46) ראה גם תורת מנחם חצ"ה ס"ע 13 ואילך. וש"נ.

(47) איוב יא, ו. וראה שמו"ר רפמ"ו.

- 1 שנמצא למטה ביותר, שמבלי הבט על מעמדו ומצבו ברגע שלפניו, הנה בבוא שמח"ת, יש בכחו לפעול
2 שמחה בלי גבול, באופן נעלה יותר מהשמחה בל"ג שמצד ציווי הקב"ה.
3 ועי"ז ממשיך שמחה גדולה על כל השנה, שמחה מופלגה בכמות ושמחה מופלגה באיכות, בלימוד
4 התורה וקיום המצוות וגם "בכל דרכיך דעהו"⁵², והרי שמחה פורצת גדר⁵³, ועאכ"כ שמחה גדולה
5 שפורצת כל הגדרים, ועד ל"שמחת עולם על ראשם"⁵⁴.

* * *

- 15 טו. כיון שהקב"ה מצוה לבני להיות בשמחה, ולא רק בשמחה מוגבלת, אלא גם בשמחה שלמעלה
16 ממדידה והגבלה, ועד שיוסיפו גם בשמחה שלמעלה ממדידה והגבלה שמצד למעלה (כנ"ל בארוכה),
17 הרי בודאי שיש לבני"ח כח על זה, כיון ש"איני מבקש כו' אלא לפי כחן"⁵⁵.
18 והכח להוסיף גם על הבל"ג שמצד למעלה – הוא מצד הענין ד"אתה בחרתנו מכל העמים"⁵⁶ שנפעל
19 במ"ת⁵⁷.

- 20 ואף שנת"ל שהענין ש"הקב"ה גוזר גזירה וצדיקים מבטלין אותה" הוא מצד עבודת התשובה ששייכת
21 ללוחות שניות – הרי גם הנתינת כח על עבודת התשובה קשורה עם הענין ד"אתה בחרתנו" שבמ"ת,
22 שאז ניתנו כל הענינים, כולל גם הענין דלוחות שניות, ועד לשלימות הענין דדירה בתחתונים⁵⁸ שיהי'
23 לעתיד לבוא [שגם זה נכלל בלוחות שניות, שלכן נקראים גם בשם לוחות אחרונות, כיון שבהם נמצא
24 תכלית העילוי הכי אחרון], שכל זה ניתן כבר במ"ת;

- 25 אלא שבפועל הרי זה מתגלה ע"י לוחות שניות, כיון שיש צורך בענין ד"דירה בתחתונים" (לא כפי
26 שהוא ברצון הקב"ה, "נתאוה כו"⁵⁸, אלא) כפי שנעשה בפועל ע"י מעשינו ועבודתנו, אבל הנתינת כח
27 על זה היא מהענין ד"אתה (הקב"ה בעצמו) בחרתנו מכל העמים .. ורוממתנו מכל הלשונות", שמצד
28 זה יש בכחם של בני"ח לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

16 טז. והענין בזה:

- 17 רואים במוחש, שענין שנעשה מצד הבחירה הוא בתוקף יותר ומגיע בעומק יותר מאשר ענין שנעשה
18 מצד הטבע או מצד חשבון מסויים.

- 19 כאשר אדם עושה דבר מסויים בגלל שיודע שע"ז יתוסף לו תועלת וריוח, אין זה בתוקף כ"כ, ויכול
20 להשתנות כו', דכיון שעשיית הדבר אינה מצד עצמו, אלא רק בגלל שע"ז ישיג איזה ריוח, הרי מובן,
21 שאם יש אפשרות להשיג הריוח ע"י ענין אחר, אפילו אם הוא ענין הפכי מהענין שעשה לפניו, אזי יוכל
22 לעזוב הענין הקודם ולהתחיל ענין אחר.

- 23 ואפילו בנוגע לדבר שאדם עושה בגלל שאוהב את הדבר מצד טבע מדותיו, הנה כשיהי' דבר אחר,
24 אפילו הפכי, שמאיזה טעם יכריע את טבע מדותיו, הנה אע"פ שלא שייך שיהי' לו רגש של אהבה כלפי
25 דבר זה שהוא היפך טבע מדותיו, יכול להיות שיבחר לעשות הדבר ההפכי.

- 26 וכפי שמצינו לדינא בנוגע לשבת, שאף שמצוה לענגו, ולכן אסור להתענות בו, כיון שתענית הוא
27 היפך העונג – מותר להתענות תענית חלום⁵⁹, לפי שרצון הנפש מכריע את הצער שמצד התענית. ומזה
28 מובן גם בנוגע לענין האהבה שמצד טבע המדות, שרצון הנפש יכול להכריע את טבע האהבה.

(57) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ס ס"ד. וש"נ.

(58) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא פל"ו.

(59) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ח ס"ג. וש"נ. וראה גם תורת מנחם חס"ד ע' 428. וש"נ.

(52) משלי ג, ו. וראה ברכות סג, א.

(53) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(54) ישע"י לה, יו"ד. נא, יא.

(55) תנחומא נשא יא. במדב"ר פ"ב, ג.

(56) נוסח תפלת יו"ט.

- ועד"ז בנוגע לענינים שנעשים מצד השכל – שע"י הרצון יכול להיות חלישות בדבר, ועד לשינוי
 לגמרי. וכידוע בפירוש הכתוב⁶⁰ "כי השוחד יעור עיני חכמים", שאין הכוונה שמוצד השוחד ירצה לפסוק
 להיפך ממה שמבין בשכלו, אלא שהשוחד מטה את השכל, והיינו, שאף שהתורה אומרת שהוא "חכם",
 פועל השוחד להטות את שכלו, כיון שהרצון מטה ומשנה את השכל.
- הדבר היחידי שבו לא שייך שינוי ואפילו לא חלישות – הרי זה כאשר בוחר בדבר בבחירתו החפשית,
 כי, בחירה חפשית היא לא מצד חשבון מסויים, או מצד תכונה פרטית שבו, טבע המדות וכיו"ב, אלא
 מצד עצם מציאותו, ולכן לא שייך בזה שינוי או חלישות, כיון שזהו העצם שלו.
- וזהו האמור לעיל שענין שמוצד בחירה חפשית הוא בתוקף יותר ומגיע בעומק יותר: בתוקף יותר –
 שלא שייך בו שינוי וחלישות, ובעומק יותר – שנוגע בעצם מציאותו.
- יז. וכן הוא בענין הבחירה למעלה – "אתה בחרתנו מכל העמים" – שבחירת הקב"ה בבנ"י היא
 מצד עצמותו ית', ולכן היא בתוקף בלתי מוגבל, שלא שייך בה שינוי וחלישות ח"ו.
- וענין זה ישנו רק אצל נשמות ישראל, שהם "חלק אלקה ממעל ממש"⁶¹, שפירשו, שעצמותו ית'
 ממש בא למטה ממש (כידוע ב' הפירושים ב"חלק אלקה ממעל ממש": אלקה ממש, ומלשון מישוש),
 ועי"ז יש לו את הכח לעשות דירה בתחתונים.
- ומצד זה יש כח לבנ"י לעשות דירה בתחתונים – כי, הענין של דירה בתחתונים, שענינו המשכת
 העצמות בעוה"ז שאין תחתון למטה ממנו, יכול להיות נמשך דוקא ממקום שלא שייך בו ענין של שינוי.
- וזהו גם הכח שיש לבנ"י לבטל גזירה של הקב"ה, כאמור לעיל (סי"א) שהכוונה היא גם לגזירות
 טובות אלא שהם באופן של גזירה ומחיצה בין עליונים לתחתונים, ואילו בנ"י ממשיכים מבחי' נעלית
 יותר, בחי' עתיק – כיון שמוצד הענין ד"אתה בחרתנו" בכחם של ישראל להמשיך למטה את הענינים
 הכי נעלים.
- וזהו גם הכח לענין ד"ושמחת בחגך" – שהחידוש ד"בחגך" הוא שבנ"י ממשיכים למעלה מבחי'
 הבל"ג שמוצד ציווי הקב"ה, וממשיכים זאת למטה עד לדרגא הכי תחתונה דריקוד ברגלים – כיון שמוצד
 הענין ד"אתה בחרתנו" ישנו הכח להמשיך העצמות למטה.
- יח. וזהו גם ביאור הענין דשמחת תורה, שפירשו שבנ"י משמחים את התורה⁶² – דכיון שבנ"י
 מושרשים בעצמותו ית', למעלה משרש התורה⁶³, לכן בכחם לשמח את התורה, עי"ז שממשיכים בה
 בחי' העצמות כו'.
- וכל זה – לפי שגם כפי שבנ"י נמצאים למטה הרי הם מאוחדים עם עצמותו ית', ובאופן שאין זולתם,
 כי אם "ישראל ומלכא בלחודוהי"⁶⁴.
- וענין זה נפעל כבר ביוהכ"פ, כמובן ממ"ש בירושלמי⁶⁵ על הפסוק⁶⁶ "וכל אדם לא יהי' באוהל מועד",
 "אפילו אותן שכתב בהן⁶⁷ ודמות פניהם פני אדם", שהם אופנים חיות ושרפים כו'; ומיזהכ"פ הרי זה
 נמשך – באמצעות סכך הסוכה כו' – בשמע"צ ושמח"ת בגילוי וקליטה בפנימיות.
- וזהו סיבת השמחה דשמח"ת, שיהודי רוקד בשמחה בלתי מוגבלת, וממשיך אותה בפנימיות, וכנ"ל
 (ס"ו) שאע"פ שהריקוד הוא בכל אברי הגוף, הרי כל אבר רוקד לפי אופנו, והיינו לפי שהכוונה היא

[ח"ב ע' תקיד] ואילך) אודות ה' המדרגות שבתורה – חסר הענין
 (המו"ל).

(64) ראה זהר ח"א סד, א"ב. רח, ב. ח"ג לב, א.

(65) יומא פ"ה סה"ב. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1153.

(66) אחרי טז, יז.

(67) יחזקאל א, יו"ד.

(60) פ' שופטים טז, יט.

(61) תניא רפ"ב (וראה תניא עם לקוט פירושים מרבתינו
 נשיאנו לשם אות י (ע' צט ואילך). וש"נ).

(62) ראה ד"ה להבין ענין שמח"ת דיום שמח"ת (לקמן ע'
 157 ואילך). וש"נ.

(63) נזכר גם המבואר בארוכה בהמשך תער"ב (ח"א ע' שעד

1 שהשמחה שלמעלה ממדידה והגבלה תומשך במדידה והגבלה, כך, שבכל אבר, כפי שהוא במציאותו,
2 תומשך בפנימיותו שמחה שלמעלה מהגבלה.

3 וממשיכים זאת למטה מטה עד לבחי' עקביים, כפי שרואים במוחש שכל ענין הריקוד הוא עי"ז
4 שהעקביים (החלק הכי תחתון שברגל גופא) נוגעים בארץ ואח"כ מקפצים ומדלגים ממנה, ועי"ז נעשה
5 ריקוד והגבלה כל הגוף. וענינו ברוחניות – המשכת הבל"ג בעקבתא דמשיחא כו'⁶⁸.

19 יט. וכיון שכן, צריך כל אחד מישראל לדעת גודל והפלאה האחריות שמוטלת עליו,

20 – שהרי הקב"ה בעצמו יורד כו' לבחור בו בתור שליח שלו, וגם לאחר שבוחר בו, מבואר בתניא⁶⁹
21 ש"ה נצב עליו⁷⁰ [כולל גם הפירוש שהקב"ה מתקיים עליו] . . ומביט עליו ובוחר כליות ולב אם עובדו
22 כראוי" (ע"י ההתבוננות בזה כו') –

23 שלא לגרום שהכחות שנתן לו הקב"ה יהיו לבטלה ח"ו, אלא לנצלם במילואם, ועד לעשות יותר
24 ממה שניתן לעשות מצד הכחות שניתנו לו, כנ"ל בענין ההוספה ד"בחהגך" על "ושמחת", שהרי אין זה
25 ענין שנוגע רק לשמחת", אלא רישומו צ"ל ניכר במשך כל השנה, בקיום התומ"צ ו"בכל דרכיך דעהו".

26 ואלו שהם בעלי השפעה – שגם ענין זה הוא מצד הנתינת כח שמלמעלה, שהרי אפילו "ריש גריגיתא
27 מן שמיא מנו לי"⁷¹ – צריכים לידע שיש להם אחריות לא רק בנוגע לעצמם, אלא גם בנוגע לשאר
28 בני".

29 ועד שאלו שיש להם השפעה גם על אומות העולם, צריכים לידע שמוטלת עליהם אחריות להשפיע
30 גם על אומות העולם, כפסק הרמב"ם⁷² ש"צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל
31 מצות שנצטוו בני נח", ולעשות זאת "מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו ע"י משה רבינו שבני
32 נח מקודם נצטוו בהן", ובנ"י צריכים להשתדל לסייע להם כו'.

20 כ. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

21 וכיון שמצות היום דשמח"ת היא בריקודים⁷³, שבזה ניכר מעלת הרגל על הראש, שזוהי מעלת
22 המעשה בפועל – לא מספיק דרשות או החלטות כו', אלא כל הענינים צריכים לבוא בפועל ממש, והיינו,
23 שלא להסתפק בשמחה וריקודים דשמח"ת, ולחשוב שכבר יצא ידי חובתו... אלא להמשיך זאת בעניני
24 התומ"צ במשך כל השנה, כולל גם בנוגע להשפעה על הזולת, באופן שכל אחד יהי' גדול בחוג שלו,
25 וכולם יהיו נשמעים לקולו כו' (ועאכו"כ יצרו הרע, שיתבטל לגמרי לפניו).

26 וזה יביא שתהי' שנת אורה, שנת ברכה, שנת גדולה וכו', וזו תהי' גם הכנה קרובה לשנת גאולה,
27 ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

21 כא. הסדר בהקפות – ששייך להתוועדות זו שנערכת קודם הקפות – שמנהג ישראל שלפני ההקפות
22 אומרים פסוקים מסויימים (החל מהפסוק⁷⁴ "אתה הראת וגו'") בתור הקדמה והכנה להקפות, והיינו,
23 שבכדי שההקפות יהיו כדבעי, בשמחה גדולה כו' בענין דשמח"ת, בחרו פסוקים מסויימים מתנ"ך שבהם
24 מדובר אודות גדלות התורה, גדלות ישראל, ועאכו"כ גדלות הקב"ה, לאמרם קודם הקפות.

(72) הלי' מלכים ספ"ח.

(73) ראה סה"ש תש"ג ריש ע' 8. תש"ה ע' 58.

(74) ואתחנן ד, לה. וראה גם שיחת ליל שמח"ת (קודם הקפות) דאשתקד סי"א (תורת מנחם חע"ד ע' 125 ואילך). וש"נ.

(68) חסר קצת (המו"ל).

(69) רפמ"א (וראה תניא עם לקוט פירושים מרבותינו נשיאנו לשם. וש"נ).

(70) ויצא כח, יג.

(71) ברכות נח, סע"א. וש"נ.

וכיון שענין אמירת הפסוקים וסדרם נקבע ע"י גדולי ישראל ברי סמכא, הרי מובן, שכל סדר הפסוקים הוא בדיוק, היינו, לא רק כסדרת העולם שבסדר הפסוקים נוגע בעיקר מהו הפסוק הראשון (שהוא התחלת הענין שכולל כל הענינים שלאחריו) ומהו הפסוק האחרון (שהוא סיום וחזרתם כל הענינים שלפניו, ש"הכל הולך אחר החיתום"⁷⁵), אלא גם סדר כל שאר הפסוקים שבין הפסוק הראשון והפסוק האחרון הוא בדיוק, ויכולים ללמוד כמה ענינים מקישור וסמיכות הפסוקים זל"ז.

[ולהעיר גם מענין דרשת סמוכים (א' הכללים לדרשות התורה, שהרי לימוד דינים מהתורה צריך להיות מיוסד (לא על שכל האדם, אלא) על כללי התורה, כמו י"ג מדות שהתורה נדרשת בהם), שמצינו ש"אפילו מאן דלא דריש סמוכים בכל התורה, במשנה תורה דריש"⁷⁶,

ומהביאורים בזה⁷⁷, שהאור והגילוי שבד' הספרים הראשונים הוא למעלה מהאור וגילוי שבמשנה תורה שנאמר ע"י משה, שאף ש"שכינה מדברת מתוך גרונו"⁷⁸, הרי זה באופן שנתצמצם האור ע"י גרונו של משה – ספירת המלכות⁷⁹, ונתלבש בשכלו כו' (בדוגמת מלך בשר ודם, שכאשר נותן פקודה ע"י השרים, הנה אע"פ שזוהי פקודת המלך (ולא פקודת השר), הרי היא נאמרת בלשון השר וכו', ואין בה התוקף והגילוי כפי שנאמרת ע"י המלך עצמו), ולכן, דרשנים סמוכים רק במשנה תורה, אבל לא בד' ספרים ראשונים, שבהם הסמיכות היא למעלה מגדר השגתנו כו'.

ומזה מובן, שבתושבע"פ ששם נתצמצם האור עוד יותר מאשר הצמצום שבמשנה תורה, בודאי יכולים ללמוד מענין הסמיכות. ומזה מובן גם בנוגע לסדר הפסוקים שקודם הקפות שנקבע בדורות שלאח"ז כו'.

ומובן, שהלימוד מהפסוקים וסמיכותם זל"ז בנוגע להקפות צריך להיות באופן המובן בפשטות לכל אחד, שהרי גם אנשים פשוטים אומרים פסוקים אלו בתור הכנה להקפות, ובפרט שהסדר בזה אינו באופן של לימוד בעיון כו', אלא רק אמירת הפסוקים עצמם בפירוש המילות כפשוטם (אלא שהאמירה היא מתוך חיות כו', כמנהג ישראל); וכפי שכבר דובר בשנים הקודמות הביאור בכמה מהפסוקים והמשכם כו'.

כב. בין הפסוקים שאומרים קודם הקפות אומרים גם "ה' מִלֶּךְ ה' מִלֶּךְ ה' ימלוך לעולם ועד". וצריך להבין:

בשלמא "ה' מִלֶּךְ" (בהוה) ו"ה' ימלוך" (בעתיד) – הרי זה נוגע לענין של שמח"ת, כיון שהדיעה שהקב"ה, נותן התורה, הוא מלך בהוה וגם בעתיד (לעולם ועד), נותנת חיזוק בשמירת התורה ובשמחה דשמח"ת; אבל מה נוגע הענין ש"ה' מִלֶּךְ" (בעבר) – לשמחה שצריך לשמוח עם התורה עתה?!

וביותר יוקשה – לפי שאין זה פסוק שלם כמו כל שאר הפסוקים (שהרי בכל התנ"ך לא נמצא פסוק כזה), אלא זהו צירוף מג' מקומות שונים, שתוקן לאמרו בתפלה וקודם ההקפות. ובכן: אילו הי' פסוק כזה, הי' אפשר לומר (בדוחק עכ"פ) שאע"פ שלענין ההקפות נוגע רק "ה' מִלֶּךְ" ו"ה' ימלוך", מ"מ, אומרים את כל הפסוק בשלימותו, גם "ה' מִלֶּךְ"; אבל כיון שזהו צירוף מג' מקומות, אי אפשר לתרץ כן.

ועכצ"ל, שגם הענין ד"ה' מִלֶּךְ" נוגע לענין ההקפות דשמח"ת.

גם צריך להבין סדר ג' הענינים, דלכאורה, כיון שסדר הזמן הוא עבר הוה ועתיד, הי' צ"ל הסדר ה' מִלֶּךְ ה' מִלֶּךְ ה' ימלוך (או בסדר הפוך: עתיד, הוה ועבר), ולמה הסדר הוא "ה' מִלֶּךְ ה' מִלֶּךְ ה' ימלוך"?!

(78) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087.

(79) ראה ס' ויכוחא רבא (הוצאת תשע"ד) פ"ה אות טז.

וש"נ.

(75) ברכות יב, א.

(76) שם כא, ב. וש"נ.

(77) ראה לקו"ש ח"ו ע' 42 ואילך. וש"נ.

כג. והביאור בזה:

- 23 כשאומרים ליהודי שצריך לשמוח עם התורה בגלל שהקב"ה, נותן התורה, הוא מלך של כל העולם
24 — יש צורך להבהיר שידע שמלכותו של הקב"ה אין בה שינוי ח"ו.
25 ישנם החושבים שבעבר, בזמן הבית וכיו"ב, ה' הקב"ה מלך ומנהיג כל העולם, וכך יהי' גם לעתיד
26 לבוא, וכמ"ס⁸⁰ "והי' ה' מלך על כל הארץ"; אבל עכשיו, בזמן הגלות, יש בזה שינוי וחלישות ח"ו.
27 ועל זה אומרים "ה' מְלֶכְךָ ה' ימלוך לעולם ועד" — שאין שינוי ח"ו במלכותו של הקב"ה, אלא כשם
28 שהי' מלך בעבר, הנה באותו אופן ימלוך גם לעתיד.
29 ומה שיש חילוקים בין זמן הבית לזמן הגלות, אין זה פוגע ח"ו במלכותו של הקב"ה, אלא זהו
30 בדוגמת החילוקים שבזמן הבית גופא, ש"ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות", ובארץ ישראל גופא יש
31 חילוקים בין כללות הארץ לירושלים וכו' עד לקודש הקדשים⁸¹ (ששם נכנס רק כה"ג ביוהכ"פ כו'), והרי
32 מובן שחילוקים אלו אינם פוגעים ח"ו במלכותו של הקב"ה, אלא זהו כמשל מלך בשר ודם שיש חילוק
33 בין היכל המלך לחדרים שלפני היכלו ועד לכללות המדינה, אבל הוא המלך גם על כללות המדינה, וכך
34 גם אין חילוק במלכותו של הקב"ה בין זמן הבית לזמן הגלות כו'.
35 ובתור הוכחה והסברה — מקדימים "ה' מְלֶכְךָ", שאינו לשון הוה (שמוֹלךְ בהוה), אלא שם התואר,
36 היינו, שהוא מלך בעצם.
37 והטעם שנאמר רק "ה' מְלֶכְךָ (בעבר) ה' ימלוך" (בעתיד), ולא נזכר ענין המלכות בהוה — יובן ע"פ
38 מאמר החוקרים הידוע⁸² שאין מציאות של הוה, כיון שכל נקודה של זמן שייכת או לעבר או לעתיד⁸³.
39 ולאידך גיסא, הנה גם לאחר שאומרים "ה' מְלֶכְךָ", שהוא מלך בעצם, צריך להוסיף "ה' מְלֶכְךָ ה'
40 ימלוך" בעבר ובעתיד [שהרי אין הכוונה כאן שמלכותו של הקב"ה היא באופן תמידי, כמו "וממשלתך
41 בכל דור ודור"⁸³, אלא הכוונה היא לענין המלכות כפי שהוא בגדרי הזמן שיש בו החילוקים דעבר
42 ועתיד] — כי, כשאומרים ליהודי שהקב"ה הוא מלך בעצם, אין זה מספיק להבהיר ולהבטיח שהנהגתו
43 בחייו היום-יומיים תהי' כרצון הקב"ה, ולכן צריכים לומר לו שהקב"ה הוא מלך בגדרי הזמן; אלא כדי
44 שלא יטעה לחשוב שגדרי הזמן פועלים שינוי או חלישות ח"ו במלכותו של הקב"ה, מקדימים לומר "ה'
45 מְלֶכְךָ", שהוא מלך בעצם, שלכן אין שינוי במלכותו גם כשבאה בגדרי הזמן, שכשם שְמֶלְךָ בעבר, כך
46 ימלוך לעולם ועד.
47 כד. אך לאחר כל זה, עדיין יכול יהודי לחשוב: הן אמת שגם עכשיו הקב"ה הוא מלך בכל התוקף
24 כו', אבל אעפ"כ, הרי רצונו של הקב"ה שענין המלכות יומשך בעולם ע"י בני", כפי שמבקש מהם
25 "שתמליכוני עליכם"⁸⁴ [הוא אמנם לא מבין טעם הדבר, אבל הוא יודע שזהו רצונו של הקב"ה...], וא"כ,
26 כיצד יוכל לפעול התגלות מלכותו של הקב"ה בעולם?
27 ועל זה נאמר בפסוק שלאח"כ: "ה' עוז לעמו יתן"⁸⁵, היינו, שנוסף לכך שישראל הם עזין שבאומות⁸⁶,
28 הנה הקב"ה (שעליו נאמר זה עתה "ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד") נותן לכל אחד מישראל
29 התוקף שלו — ע"י התורה שנקראת "עוז"⁸⁷ — שיוכל לגלות בעולם מלכותו של הקב"ה.
30 ומדייק בכתוב "ה' עוז לעמו יתן", שע"ז נשללת הטענה שגם אם ח"ו לא יתנהג כפי רצונו של
31 הקב"ה, הרי זה ענין שנוגע אליו בלבד — כיון ש"ה' עוז לעמו יתן", לכללות עם ישראל, כך, שההנהגה
32 שלו נוגעת לכללות עם ישראל, שע"ז שהוא יתנהג כרצונו ית', יתן הקב"ה תוקף לכל בני" לנצח בכל
33 העינים.
34

(84) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.

(85) שם כט, יא.

(86) ביצה כה, ב.

(87) ראה סנהדרין כו, ב. מדרש תהלים עה"פ. ועוד.

(80) זכרי' יד, ט.

(81) כלים פ"א מ"ו ואילך.

(82) ראה ספר העיקרים מאמר שלישי ספכ"ז.

(83) תהלים קמה, יג.

ועדיין יש מקום להסתפק אם ענין זה יהי' בדרכי נועם כו', או שיהי' צורך בענין של כפי' ע"י מלחמה
כו'. ועל זה מוסיף בכתוב "ה' יברך את עמו בשלום" – שאין זה באופן שיש מלחמה, ורק מצד התוקף
כו' מנצחים במלחמה, אלא התוקף ("עוז") שנותן הקב"ה לעמו הוא באופן שמטיל מורא ופחד על כל
המנגדים, שמלכתחילה יראים להכנס למלחמה, כך, שיש מעמד ומצב של שלום.

כה. אמנם, כיון שע"י לימוד התורה וקיום המצוות נותן הקב"ה "עוז" ששולל מלכתחילה את ענין
המלחמה – יכולים לחשוב שלא צריך כלל להתעסק עם הסביבה, כי אם ללמוד תורה ולקיים מצוות,
ואז יהי' נצחון ושלום כו'. אך האמת היא, שרצונו של הקב"ה שכל ההשפעות יהיו בהתלבשות בטבע,
ולכן צריך להתעסק גם עם העולם, ועד שצריך לדבר עם אומות העולם וכו'. אלא שכדי לפעול בהנ"ל,
צריך להתנהג כרצון הקב"ה, שהוא המלך שמנהיג את כל העולם.

אך עדיין צריך להבהיר: בשלמא כשיהודי נמצא לעצמו, יודע הוא שכיון ש"ה' מלך וגו'", ו"ה' עוז
לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום", לכן צריך להתנהג כרצונו של מלך מלכי המלכים הקב"ה; אבל
בשעה שיוצא לרחוב, ובפרט כשצריך לדבר עם אינם יהודים – יתכן שיתחיל לחשוב מה יאמרו הגויים,
השכנים וכו', "שבעים הזאבים" שביניהם נמצאת ה"כבשה אחת"⁸⁸, וירצה לשאת חן בעיניהם, ובגלל
זה יתבייש לדבר כרצון המלך. – הוא בלבד, יודע את האמת גם בשעה שמדבר עם אינו יהודי, אבל זה
נשאר אצלו במחשבה, ואילו כשבא לדיבור, שגם הזולת שומע, אזי מתבייש כו'.

ועל זה נאמר לאח"ז: "ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל", שזוהי תפלה ובקשה ש"אמרינו" יהיו
"לרצון" לא לפני בשר ודם, שירצה לישא חן בעיניו כו', אלא "לפני אדון כל".

והענין בזה:

כאשר רוצה לישא חן בעיני בשר ודם, אזי נעשה משוחד כו', ואז, גם אם ירצה שדיבורו יהי' מכוון
ע"פ תורה, הנה מצד ה"שוחד" ש"יעור עיני חכמים", יתכן שיחפש למצוא היתר על ענין שאינו מתאים
כו'.

ולכן מבקשים "ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל", שמיד בתחלת דיבורו תהי' כוונתו שאמרו
יהיו לרצון לפני אדון כל, והיינו, לא באופן שתחילה מחפש דיבורים כאלו שעל ידם ישא חן בעיני בשר
ודם, ואח"כ ישתדל שיהיו הדברים מתאימים ע"פ שו"ע, אלא מלכתחילה כל מגמתו ב"אמרינו" אינה
אלא שיהיו "לרצון לפני אדון כל".

וטעם דיוק הלשון "אדון" (ולא הלשון "מלך" שנאמר לפני"ז) – כיון שכאן נוגע הדגשת הענין
ד"אדון", היינו, שהוא כמו עבד שקנוי לאדונו ואין לו מציאות בפ"ע כלל (ולא שהוא מציאות לעצמו
אלא שבטל אל המלך).

וכיון שהקב"ה הוא (לא רק אדון שלו, אלא) "אדון כל", שהכל קנוי לו – הנה עי"ז שאמרו יהיו
"לרצון לפני אדון כל", אזי במילא יהיו לרצון גם עבור ה"כל", כולל גם אומות העולם, שגם הם יכירו
את האמת שבדבריו, וכמו הענין שארץ ישראל שייכת לבנ"י וכו'.

אך היסוד לזה הוא הענין ד"ה' מלך וגו'", לידע ולא להתבייש לומר את האמת שהקב"ה הוא מלך
גם עתה, והוא זה שנתן את ארץ ישראל לבנ"י וכו'. והדיבור באופן כזה שהוא "לרצון לפני אדון כל",
יתקבל לרצון גם אצל אומות העולם כו'.

ומזה באים גם לענינים שבפסוקים שלאח"ז, ועד לפסוק "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"⁸⁹,
שמציון וירושלים בא אמיתת ענין התורה ודבר ה', ללא פשרות וכו'.⁹⁰

(תורת מנחם שם ע' 127 ואילך). וש"נ.
(90) חסר הסיים (המו"ל).

(88) ראה תנחומא תולדות ה. אסת"ר פ"י, יא.
(89) ישע"י ב, ג. וראה גם שיחת ליל שמחת ה"ל בסופה

- 26 כו. (בסיום ההתוועדות אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:)
- 27 כיון שעומדים כבר בסיום ההתוועדות, וצריך כבר ללכת ל"הקפות" – הנה כל אלו שהלכו
- 28 ב"תהלכה" לשמח יהודים, ולא רק בקירוב מקום, אלא גם בריחוק מקום (בגשמיות בלבד, כיון
- 29 שברוחניות לא שייך ענין של ריחוק מקום), וטרחו והתעייפו וכו' – יאמרו עתה "לחיים", וינגנו שיר
- 30 של נצחון.
- 31 ויה"ר שיהי' הנצחון בכל הענינים – החל מנצחון היצה"ר אצל כל אחד בנוגע לעצמו וביתו, וכן
- 32 בחוץ, ועד בכל העולם כולו⁹⁰.
- 33 [כ"ק אדמו"ר שליט"א ברך ברכה אחרונה, ואח"כ צוה להגבאי להכריז אודות סדר ההכנה
- 34 ל"הקפות"⁹¹].

בס"ד. שיחת יום שמחת תורה, ה'תשל"ה.

בלתי מוגה

- כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה (וצוה להכריז שכל הקהל יטלו ידיהם לסעודה).
- 1 א. ההתוועדות שנערכת בסיום שמח"ת קשורה עם ההתוועדות שנערכה בהתחלת שמח"ת, כמו בכל
- 2 ענין שבקדושה, שהסוף קשור עם ההתחלה, וכהלשון בספר יצירה¹: "נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן
- 3 בסופן".
- 4 ובהתאם לכך יש להוסיף ולהזכיר עוד הפעם ענין שנאמר בקיצור בהתוועדות הנ"ל מפני קוצר הזמן
- 5 (כדלקמן ס"ג).
- 2 ב. ובהקדמה – שהענין דנעוץ סופן בתחלתן (שזוהי השייכות של ההתוועדויות שבסיום והתחלת
- 3 שמח"ת) שייך במיוחד לשמח"ת:
- 4 בקריאת היום דשמח"ת נאמר² "ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל", וכמבואר
- 5 בחסידות³ שענין זה שייך במיוחד לשמח"ת.
- 6 והענין בזה:
- 7 בפסוק זה נקראים בני"ב בשם "ישורון",
- 8 – שזהו שם נעלה יותר⁴ לא רק מהשם "יעקב", ע"ש "וידו אווזת בעקב עשו"⁵ (מלשון עקב, ובזה
- 9 גופא, "עקב עשו"), אלא למעלה גם מהשם "ישראל" (אותיות "לי ראש"⁶), ע"ש "כי שרית עם אלקים
- 10 ועם אנשים"⁷ (שכולל ב' הענינים דרוחניות וגשמיות, נפש וגוף, שישנם בכל ענין שבעולם, ובעולמות
- 11 העליונים הו"ע אורות וכלים, ועד לשרשי האורות ושרשי הכלים) –

(3) ראה לקו"ש ח"ד ע' 165 ובהנסמן שם.
 (4) ראה לקו"ת נצבים מה, רע"א. אוה"ת שם ע' א'תתנ ואילך.
 ע' א'תתע ואילך. וראה גם תורת מנחם חנ"ט ע' 345. וש"נ.
 (5) תולדות כה, כו.
 (6) פע"ח שכ"ט פ"א. שעה"פ עה"פ וישלח לב, כט. סה"ל
 ויחי מז, כח. מת, ב. ועוד. הנסמן בתורת מנחם ספר המאמרים
 תשרי ע' לד.
 (7) וישלח שם.

(91) כאשר הגבאי הכריז בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א שכולם יצאו מבית הכנסת כדי שיוכלו לסדרו, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בבית שחוק: אם מכריזים בשמי – לא אמרתי שיצאו מביהכנ"ס!... וחייך להגבאי (שהתבלבל ולא ידע מה להכריז) והורה לו לומר "לחיים" על כוס גדול, ואח"כ להעביר את ידו על מצחו (להפיג היין). וסיים, שיקויים הענין ד"יהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל".
 (1) ספר יצירה פ"א מ"ז.
 (2) ברכה לג, ה.

שהוא מלשון "שיר"⁸, שפירושו ניגון, וגם טבעת עגולה שנותנים בצואר הבהמה⁹, כמאמר¹⁰ "כל בעלי השיר יוצאין בשיר כו'", והרי גם שיר וניגון הוא באופן של עיגול, שבו נעוץ התחלה בסוף, שהרי יש קשר וחיבור בין סופו של הניגון עם התחלתו, שסיום הניגון מכריח לחזור לתחילתו כו', ולא רק באופן שחזור הניגון כמו בפעם הראשונה (שגם בזה ישנו העילוי דכפל הענין עד מאה פעמים ומאה פעמים ואחד¹¹), אלא גם באופן שבפעם הב' (לאחרי שיש לו כבר כל הענין מתחילתו ועד סופו) הרי זה נעשה בתוקף יותר מאשר בפעם הא' (כפי שמצינו בנוגע לאמירת כל נדרי ג"פ, שכל פעם מגבי' הש"ץ הקול יותר מבראשונה¹², ועד"ז מצינו בנוגע לקריאת מגילה שבכל פרק צריך הקורא להגבי' קולו¹³).

והעילוי ד"ישורון" הוא דוקא כשישנו הענין ד"בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל"³ (לא כמו השמות "יעקב" ו"ישראל", שבהם מודגש החילוק שבאין ערוך שבין עקב לראש, שישנם גם ביחיד); וכיון שבר"ה ישנו הענין ד"בהתאסף ראשי עם"¹⁴ ("ראשי" דייקא, כמו ר"ה שהוא בחי' "ראש" בזמן, שכולל את החיות של כל השנה, וממנו נמשך ומתחלק ליי"ב חדשי השנה כו'¹⁵), הנה עי"ז נעשה בשמח"ת הענין ד"יהי בישורון מלך".

ג. וע"פ האמור בנוגע להתחלת וסיום שמח"ת שנעוץ סופן בתחלתו, יש להזכיר עזה"פ המדובר בשמח"ת¹⁶ אודות אלו שהלכו לשמח יהודים (ובלשון רש"י¹⁷: "שמחתי ושימחתי"), ובשביל זה הלכו גם למקום רחוק – בגשמיית, כי ברוחניות הרי גם הוא קרוב כו'.

ובפרטיות יותר – שעשו זאת באופן ד"יחד שבטי ישראל", מבלי לחשוב תחילה אם נמצאים שם כאלו ששייכים למעולה ומשובח שבשבטים, יהודים שיודעים ללמוד תורה כו', וצריך רק לשמח אותם יותר, או שנמצאים שם כאלה ששייכים לפחות וירוד שבשבטים, וצריך להסביר להם מעלת התורה כו',

– והרי ענין זה יכול להיות באופן שמתאים לו להתעסק רק עם המעולה שבישראל, ולא עם הירוד שבישראל, או להיפך, שחשוב שצריך לעסוק רק עם הירוד שבישראל, כיון שההתעסקות עמו היא בבחי' פיקוח נפש, ובשביל זה צריך לוותר מעצמו כו', משא"כ המעולה שבישראל, שבלאה"כ הוא כבר למדן וכו', והצורך לעסוק עמו הוא רק מצד הענין ד"מעלין בקודש"¹⁸ –

אלא בידעו שבמקום פלוני יש יהודים שצריך לשמח אותם בשמח"ת, אזי הולך לשם ללא חשבונות כו'.

ולכן: כל אלו שהשתתפו בזה – יאמרו עתה "לחיים", וינגנו ניגון נצחון הידוע, ובאופן שיגביהו קולם, ולא רק מעט, אלא כדבעי למהרי, ועד ל"קול גדול ולא יסף"¹⁹ (כפירוש רש"י: "ולא פסק"),¹⁶

ב. שה"ש (כרך ב) ע' תיד], ועד לעצמות המלך.

(10) שבת רפ"ה (נא, ב).

(11) ראה חגיגה ט, ב. תניא פט"ו.

(12) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתר"ט ס"ה. וש"נ.

(13) ראה רמ"א או"ח רסתקנ"ט.

(14) ראה לקו"ת ר"פ נצבים.

(15) ראה שם דרושי ר"ה נח, א ואילך. ובכ"מ.

(16) שיחת ליל שמח"ת בסופה (לעיל ע' 156).

(17) תבוא כו, יד.

(18) ברכות כח, א. וש"נ.

(19) ואתחנן ה, יט.

(8) ראה לקו"ת שה"ש א, ג. אוה"ת שם ס"ע א'תתסא ואילך.
(9) נתבאר שענין זה מצינו רק אצל בעלי חיים, אבל לא אצל בני אדם (ומזה מובן שאין אצלם גם הענין הרוחני שברבר, שאז ה' צריך להשתלשל גם בגשמיות) – אף שמצינו אצלם ענין של טבעת, וכמו טבעת המלך, שעז"נ נאמר במגילה (אסתר ח, ח) ש"כתב אשר גו' נחתום בטבעת המלך" * [שקאי על הקב"ה, מלכו של עולם] אין להשיב" (שזוהי מעלת החתימה לגבי כתיבה שיכול להיות בה שינוי כו'), שזהו ענין הקשור עם בחי' המקיף שבמלך [שאפילו "משכמו ומעלה גבוה מכל העם" (שמואל"א ט, ב), ועאכ"כ ראשו, ועאכ"כ בחי' המקיף שלמעלה מכל הכחות הפנימיים, כולל גם הראש כו' (ראה אוה"ת וירא (כרך ד) תשסד,

(*) אף שיכול להיות חותם שאינו קשור עם טבעת דוקא.

1 [ואף שענין זה נאמר במ"ת דלוחות ראשונות – הרי נוסף על מעלת לוחות ראשונות, הקשורה עם
2 עבודת הצדיקים²⁰ (בקיום התומ"צ, שעי"ז נפעל הענין דדירה בתחתונים²¹), יש גם המעלה דלוחות
3 אחרונות (ששייכים לשמח"ת²²), הקשורה (לא כ"כ עם קיום התומ"צ, אלא) בעיקר עם עבודת התשובה²⁰
4 (כפי שמצינו בנוגע לתשובה דראב"ד ש"בכה רבי ואמר . . יש קונה עולמו בשעה אחת²³, אף שמצד
5 עצמו לא הי' לו "עולם" שנעשה ע"י קיום התומ"צ כו'²⁴), שהיא "בחילא יתיר"²⁵, שלכן משיח אתא
6 לאתבא צדיקייא בתיובתא²⁶, שאצל צדיקים תהי' גם מעלת התשובה, מתוך שמחה גדולה ביותר].
7 ועי"ז תומשך ברכת ה' בכל הענינים, הן ענינים רוחניים והן ענינים גשמיים, על כל השנה כולה,
8 שתהי' שנת תורה ושנת אורה וכו', בגשמיות וברוחניות גם יחד.

* * *

4 ד. כל האמור לעיל שייך לענינו של שמח"ת (שיש בו כמה חיובים מן התורה ומדרכן כו') מצד
5 ענינו הוא;
6 ונוסף לזה ישנו גם ההמשך לענינים שלפנ"ז, כמודגש בשמע"צ (שכולל גם שמח"ת) שנקרא בשם
7 "שמיני", להיותו בהמשך לשבעת ימי הסוכות (החל מיום הראשון שעליו נאמר²⁷ "ולקחתם לכם ביום
8 הראשון"), ולפנ"ז – העבודה דד' הימים שבין יוה"כ לסוכות, ולפנ"ז – עבודת התשובה דיוה"כ"פ,
9 עשי"ת ור"ה, ועד לכללות העבודה במשך ארבעים ימים האחרונים החל מ"ר"ח אלול כו' שאז עלה
10 (משה להר) לקבל לוחות אחרונות" (כדאיתא בטור²⁸).
11 אמנם, אע"פ שכל הענינים הנ"ל הם הכנה לשמע"צ, הרי מובן, שמבלי הבט על מעמדו ומצבו של
12 כל אחד בנוגע לעניני ההכנה לשמע"צ, יכול להיות אצלו הענין דשמע"צ בפני עצמו באופן היותר נעלה.
5 ה. ובהקדמה – שבכללות ענין המצוות מצינו כמה סוגים באופן השייכות של מצוה אחת לחברתה:
6 יש סוג מצוות שבאים בהמשך זל"ז, ועד שמעכבים זה את זה, וכמו בקרבנות שז"ל שחיטה קבלה
7 הולכה וזריקה²⁹, שעם היותם ד' עבודות, הנה לא זו בלבד שבאים בהמשך זל"ז, אלא שמעכבים זה את
8 זה, שאי אפשר לקיים את העבודה הבאה לפני שמקיימים העבודה שלפני.
9 יש סוג מצוות שבאים אמנם בהמשך זל"ז, אבל אינם מעכבים זה את זה, וכמו בתפילין של יד ושל
10 ראש, שאף שדרשו חז"ל³⁰ "אמר קרא³¹ והיו לטוטפת בין עיניך, כל זמן שבין עיניך יהיו שתיים", שבאים
11 בהמשך זל"ז, ועד שמברכין עליהם ברכה אחת³², מ"מ, אינם מעכבים זה את זה³³.
12 ויש סוג מצוות שאינם שייכים זל"ז (אף שבפנימיות הענינים שייכים כל המצוות זל"ז, שלכן "העוסק
13 במצוה פטור מן המצוה"³⁴), וכמו טלית ותפילין, שבעצם אינם שייכים זל"ז, ורק בגלל הכלל שתדיר
14 ושאינו תדיר תדיר קודם, יש להקדים טלית לתפילין³⁵, ועד למצוות שבהם לא שייך הכלל דתדיר ושאינו
15 תדיר, שאז מקדים איזה מהם שירצה (כפס"ד הרמב"ם³⁶).

ה"ד. וראה גם אנציק' תלמודית ערך ארבע עבודות (כרך ב ע' קסד). וש"נ.

(30) מנחות לו, א.

(31) ואתחנן ו, ח.

(32) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סכ"ה סי"ג. וש"נ.

(33) ראה שו"ע אדה"ז שם. וראה גם לקו"ש חיי"ט ע' 49 ואילך.

(34) סוכה כה, סע"א. וש"נ. וראה גם תורת מנחם חע"ו ס"ע

282. וש"נ.

(35) ראה שו"ע אדה"ז שם ס"ב. וש"נ.

(36) הל' תמידין ומוספין פ"ט ה"ב.

(20) ראה גם שיחת ליל שמח"ת תשי"ז ס"ב (תורת מנחם חיי"ח ע' 15). שם ע' 69. ועוד.

(21) ראה תורת מנחם ספר המאמרים אייר ע' רנה. וש"נ.

(22) ראה ד"ה ביום השמע"צ תש"מ רפ"ב (תורת מנחם ספר המאמרים תשרי ריש ע' רטז). וש"נ.

(23) ע"ז יז, סע"א.

(24) ראה תורת מנחם חע"ז ריש ע' 21. וש"נ.

(25) זח"א קט, ב.

(26) ראה זח"ג קנ"ג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

(27) אמור כג, מ.

(28) או"ח רסתקפ"א.

(29) ראה זבחים יג, א. רמב"ם הל' פסולי המוקדשין פי"ג

- ובנוגע לשמע"צ ושמח"ת – הנה אף שהסדר הוא שתחילה צ"ל העבודה דחודש אלול וכו' עד לחג הסוכות, מ"מ, אין זה מעכב את העבודה של שמע"צ ושמח"ת, שלכן, גר שנתגייר קודם שמע"צ, בודאי חייב בכל הענינים של שמע"צ, אע"פ שלא היתה אצלו ההכנה בימים שלפנ"ז (ולא כמו גר שנתגייר באמצע ימי הספירה, שיש בזה שקו"ט כו'³⁷).
- אבל אעפ"כ, מובן וגם פשוט, שכאשר ישנה ההכנה הראוי' בימים שלפנ"ז, אזי העבודה דשמע"צ ושמח"ת היא באופן נעלה יותר.
- ו. ומזה מובן גם בנוגע להמדובר לאחרונה אודות חמשת המבצעים, שכולם מצוות כלליות:
- מבצע תורה; מבצע תפילין – ש"הוקשה כל התורה כולה לתפילין³⁸; מבצע מזוזה – שפועלת העלאת הבית כולו, ועד שפועלת ענין השמירה לא רק ב"בואך", אלא גם ב"צאתך"³⁹; מבצע צדקה – שכל המצוות נקראות בשם צדקה, כמ"ש⁴⁰ "וצדקה תהי' לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת" (כיון שבמצות צדקה מודגש כללות ענין המצוות), ו"בכל תלמוד ירושלמי היא נקראת בשם מצוה סתם"⁴¹;
- ועד"ז בית מלא ספרים, שמעורר ומחזק כל שאר הענינים, וכמדובר כמ"פ שבכל בית צ"ל לכל הפחות חומש (תושב"כ), סידור (שיש בו גם מתושבע"פ) וספר תהלים, שענינו תפלה, וגם תורה⁴² – להיות א' מכ"ד ספרי קודש, ומה גם שיש לו שייכות מיוחדת עם התורה, שמספר הספרים (כמבואר בשער היחוד והאמונה⁴³ ענין המספר) הוא שווה בשניהם;
- וכן הענין דהדלקת נרות שבת ע"י נשי ובנות ישראל (שני נרות, כנגד זכור ושמור⁴⁴, או עכ"פ נר אחד), שע"ז פועלים להאיר את העולם – ללא נפק"מ אם מבינים זאת או לא, כיון שכך היא המציאות בפועל, שע"י הדלקת נר גשמי ניתוסף אור רוחני כו' [כמו בסעודת שבת, שע"י ההוספה בבשר שמן ויין ישן גשמיים ניתוסף בענין הקדושה כו'], ולא רק אצלו, אלא אצל כל בני, שהם "קומה אחת"⁴⁵, ואור זה מאיר את העולם כולו.
- ובכל ענינים אלו ניתוסף עליו מיוחד בשמח"ת – ע"ד שמצינו שקדושת יוהכ"פ "אהנאי לתמידין"⁴⁶, שגם הקרבת התמיד היא ע"י כה"ג שבו נעשית עבודת היום⁴⁷.
- ומזה מובן, שאלו שעסקו במבצעים הנ"ל במשך כל הזמן שלפנ"ז, נעשית אצלם השמחה דשמח"ת באופן נעלה ביותר.
- ובהתאם לכך, הנה ה"טניקסטון" שעסקו במבצעים הנ"ל במשך כל הקיץ – יאמרו עתה "לחיים", וישמחו בשמח"ת בשמחה גדולה מאד [ובלשון הכתוב⁴⁸: "שמחים וטובי לב", ובפרט מצד עבודתם באופן ד"טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו גו'⁴⁹], וימשיכו זאת בתוככי כלל ישראל⁴⁹.
- ועד שזוכים לענין ד"ירום ונשא וגבה מאד"⁵⁰, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

* * *

(44) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסרס"ג. וש"נ. וראה גם מכתב כ"ח מ"ח שנה זו (אג"ק ח"ל ע' כט).

(45) ראה זבחים צא, רע"א.

(46) ראה יומא לב, סע"ב.

(47) מלכים"א ח, סו – סיום הפטרת שמע"צ.

(48) משלי כב, ט. וראה נדרים לח, א. זח"ג קל, א.

(49) חסר קצת (המו"ל).

(50) ישע' נב, יג.

(37) ראה גם לקו"ש חל"ח ע' 12 הערה 36. תורת מנחם ח"ח ע' 115. וש"נ.

(38) קידושין לה, א. וש"נ.

(39) תהלים קכא, ח. וראה זח"ג רסג, ב. רסו, ב.

(40) ואתחנן ו, כה. וראה תו"א מקץ מב, ג. לקו"ת אמור לר, סע"ב. ובכ"מ.

(41) תניא פל"ז (מח, ב).

(42) ראה גם תורת מנחם חע"ה ס"ע 145. וש"נ.

(43) ספ"ז.

- 7 ז. המוזכר לעיל (ס"ו) אודות מבצע תורה, קשור גם עם המדובר לאחרונה⁵¹ אודות התלמידים
8 השלוחים שהתנדבו מרצונם לקיים הוראת חז"ל⁵² "הוי גולה למקום תורה".
- 9 ובהקדים המבואר בתניא⁵³ בנוגע לענין ד"עובד אלקים" ו"אשר לא עבדו"⁵⁴, שגם מי שעבודתו היא
10 בשלימות כו', הנה לאחר שנתרגל בזה, והרגל נעשה טבע⁵⁵, הרי הוא בבחינת "אשר לא עבדו", ולכן,
11 מלבד זאת שכללות לימוד התורה צריך להיות באופן ד"לאפשא לה"⁵⁶, שמידי יום ביומו צריך להוסיף
12 ולחדש בתורה (כלשון חז"ל⁵⁷): "תלמיד ותיק עתיד לחדש" – צריך גם לשנות טבע רגילותו, ורק אז
13 נקרא "עובד אלקים".
- 14 ועד"ז בנוגע לענין הלימוד ב"מקום תורה", שלאחרי שנתרגל בלימוד התורה במקום מסוים, צריך
15 לשנות את מקומו הגשמי למקום חדש – "הוי גולה למקום תורה".
- 16 וכמשנת⁵⁸ לשיש ללמוד הוראה מדברי המדרש⁵⁹ (שלכאורה הוא מדרש מוזר...) על הפסוק⁶⁰ "ויטע
17 ה' אלקים גן בעדן מקדם", שמביא על זה מ"ש⁶¹ "ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע", ומפרש ש"עקרון
18 הקב"ה ושתלן בתוך גן עדן", היינו, שמלכתחילה היו כבר בבחינת "ארזי לבנון", ואעפ"כ עקרון הקב"ה
19 ממקומם ושתלן במקום אחר, ודוקא עי"ז הצליחו ונעשו "עצי ה'" ב"גן עדן", שזהו עילוי שבאין ערוך,
20 שבשביל זה כדאי טרחתו של הקב"ה לעקרון ולשתלן מחדש כו'.
- 21 וכיון שמאמר המדרש הוא חלק מתושבע"פ, שיש בזה התוקף ד"דבר משנה" נולהעיר ממ"ש רבינו
22 הזקן בהל' ת"ת⁶², ש"בזמן הזה (לאחרי חתימת התלמוד) גם הלכות פסוקות של פסקי הגאונים הפוסקים
23 כמו הטור והשלחן ערוך והגהותיו (שנתפשטו בכל תפוצות ישראל) בכלל משנה יחשבו", ש"טעה בדבר
24 משנה חוזר"⁶³ – הרי מובן שכן הוא גם בנוגע להוראה הנ"ל אודות העילוי שנעשה אצל ה"גולה למקום
25 תורה", ע"י העקירה ממקומו הקודם למקום החדש.
- 26 וזוהי המעלה שבענין ד"גולה למקום לתורה" לגבי "מבצע תורה" בכללותו – שהרי מבצע תורה יכול
27 להיות גם באופן שלומד כפי טבעו הטוב, לאחר שכבר נתרגל בזה כו'; ובזה ניתוסף העילוי דשינוי
28 הרגילות עי"ז שגולה למקום חדש כו'.
- 29 ומזה מובן גם בנוגע לאלו שהתנדבו ברוח נדיבה ולב נדיב להתמסר ולנסוע בשליחות להיות תלמידים
30 במקום תורה חדש – ובודאי לא באופן שיהפכו להיות מנהיגים ("אנפירער'ס") לומר דעות ל"הנהלה"
31 מה לעשות... שכן, לא שררה אני נותן לכם אלא עבדות... אך לא עבדות במובן הפשוט, כי אם עבדות
32 כלפי מלך מלכי המלכים הקב"ה – עי"ז שיהיו דוגמא חי' להתמסרות ללימוד התורה, מבלי להתחשב
33 במניעות ועיכובים כו' (אפילו אם המניעה ועיכוב באה מצד חבר הנהלה שאינו ממלא תפקידו כדבעי,
34 כדלקמן).
- 8 ח. ויש להוסיף ולהבהיר:
- 9 כשהגיעה הידיעה ששולחים תלמידים לכמה ישיבות – הנה לדאבוננו יש כאלו שהתחילו לפחד
10 שההוצאה הכספית הכרוכה בדבר (עבור תשלום לראשי-הישיבה, ועבור אכילה ושתי' – ארוחת בוקר
11 וצהריים וכו') תביא לידי גרעון ("דעפיציט") במצב הכלכלי הדחוק בלאה"כ...

(51) ראה שיחת יום ב' דר"ה בסופה (לעיל ע' 19 ואילך).
(52) אבות פ"ד מ"ד.
(53) שבהערה 11.
(54) מלאכי ג, יח. וראה חגיגה שבהערה 11.
(55) ראה שבילי אמונה נ"ד ש"ב. שו"ת הרמ"ע מפאנו סל"ו.
(56) תניא ספ"ד. פט"ו (כא, א). פמ"ד (סג, ב).
(57) נסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.
(58) שיחת ש"פ נצבים, כ"ז אלול תשל"ד סט"ז ואילך (תורת מנחם חע"ז ע' 343 ואילך). וש"נ.
(59) ב"ר רפט"ו.
(60) בראשית ב, ח.
(61) תהלים קד, טז.
(62) רפ"ב. וש"נ.
(63) כתובות פד, ב. וש"נ.

(51) ראה שיחת יום ב' דר"ה בסופה (לעיל ע' 19 ואילך).
(52) אבות פ"ד מ"ד.
(53) שבהערה 11.
(54) מלאכי ג, יח. וראה חגיגה שבהערה 11.
(55) ראה שבילי אמונה נ"ד ש"ב. שו"ת הרמ"ע מפאנו סל"ו.
(56) תניא ספ"ד. פט"ו (כא, א). פמ"ד (סג, ב).
(57) נסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.
(58) שיחת ש"פ נצבים, כ"ז אלול תשל"ד סט"ז ואילך (תורת מנחם חע"ז ע' 343 ואילך). וש"נ.
(59) ב"ר רפט"ו.
(60) בראשית ב, ח.
(61) תהלים קד, טז.
(62) רפ"ב. וש"נ.
(63) כתובות פד, ב. וש"נ.

אך על זה אמרו רז"ל⁶⁴ "כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר", והמדובר הוא אודות מעמד ומצב של "עוני" כפי שהי' בזמן הש"ס, שלא בערך כלל לגבי הדוחק בימינו, ואעפ"כ מבטיחה המשנה ש"סופו לקיימה מעושר" – עושר בגשמיות כפשוטו.

ובענין זה ישנה הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁵, שאין לחשוש ולהתיירא מפני הגרעון כו', שיוכלו להשלימו מחר ולאחר זמן, ורק יהי' צורך לכוף את עצמו ("בייגן זיך") שלמשך זמן יהי' אצלו אי-הנעימות של ההרגש ד"עבד לזה לאיש מלוה"⁶⁶, אבל לא יחסר ח"ו ענין עיקרי – כמו לאידך גיסא, אם לא מנצלים את ההזדמנות להגדיל את מספר התלמידים בישיבה ע"י הוספת תלמידים חדשים כו', שזהו מעוות שלא יוכל לתקן, כיון שאלו שהיו יכולים להכניס לישיבה, נשארים ברחוב שבו שורר חושך כפול ומכופל ונושבות רוחות שאינן מצויות וכו'; ואף שישנה ההבטחה ש"לא ידח ממנו נדח"⁶⁷, הרי מובן שאין זה נוגע לעבודתו של חבר הנהלת הישיבה כו'⁶⁸.

ולהעיר:

יש שמתפארים בכך שמדייקים בלשון שכתבתי⁶⁸ ש"על ההנהלות להחליט האם בכלל טוב בשבילם לקבל עוד תלמידים", כך, שיש מקום לדיון אם כדאי להם להכניס את עצמם למצב של הגדלת ההוצאות וכו'.

אך כוונתי היתה באופן אחר לגמרי – שהנהלת הישיבה צריכה להתבונן ולהגיע למסקנא שברור הדבר ללא כל ספק שזוהי טובת הישיבה!...

ובהקדם מה שמצינו בגמרא בנוגע לארץ ישראל, ש"ארץ צבי כתיב בה"⁶⁹, מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו, אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עלי' רווחא וכו'⁷⁰, היינו, שכל שניתוסף במספר בני"ש שנמצאים בה הרי היא הולכת ומתרחבת כפשוטה, ומזה מובן גם בנוגע לעשיית ארץ ישראל בכל מקום (כהתגסם "עשה כאן ארץ ישראל"⁷¹), וכן לפעול בארץ ישראל עצמה שתהי' בגלוי במעמד ומצב ד"עניי ה' אלקיך בה וגו'⁷², ע"י בתי-כנסיות ובתי-מדרשות (כולל גם בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחוץ לארץ שעתידין שיקבעו בארץ ישראל⁷³).

ומזה מובן גם בנוגע לענייננו, שהעצה היחידה לפעול הרחבה במצב הכספי של הישיבה היא – עי"ז שיתוספו עוד תלמידים בישיבה, שבזכותם תבוא הרחבה כו', ולכן כדאי לקחת הלוואה בשביל לקלוט תלמידים נוספים, כיון שזוהי טובת הישיבה!

אם הוא חושב על עצמו, אזי יכול להיות "סוחר" ולהתפרנס בכבוד... אבל אם הוא חושב על טובת הישיבה, אזי לא יסתפק בכך שיש עשרה תלמידים, עדה שלימה... אלא ישתדל שיתוספו ריבוי תלמידים – ריבוי בכמות, שע"ז יתוסף גם ריבוי באיכות, כמובן ממאדו"ל⁷⁴ "אלף נכנסים למקרא .. אחד יוצא להוראה", בריבוי מופלג, "עד כי חדל לספור"⁷⁵, שלא בערך כלל לגבי התקציב כו'.

וכיון שזוהי טובתה של הישיבה, הרי זו גם טובתם של מנהלי הישיבה – כפי שמצינו אצל מנהל הישיבה הראשונה, משה רבינו, שאמר לו הקב"ה "כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל"⁷⁶, והיינו,

(64) אבות שם מ"ט.

(65) ראה אג"ק חכ"ז ע' לר. קונטרס משיחות ש"פ וירא, כ"ף מרחשון תשמ"ז ס"ו (התוועדות תשמ"ז ח"א ע' 498). וראה גם תורת מנחם חכ"ו ע' 124. וש"נ.

(66) משלי כב, ז.

(67) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג. וש"נ.

(68) במענה להנהלת הישיבה באה"ק – נדפס באג"ק ח"ל ריש ע' ט.

(69) יחזקאל יא, טז-מא.

(70) גיטין נז, א. וש"נ.

(71) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' תפה.

(72) עקב יא, יב.

(73) ראה מגילה כט, א ובחדא"ג מהרש"א.

(74) ויק"ר רפ"ב. קה"ר פ"ז, כח.

(75) מקץ מא, מט.

(76) ברכות לב, א.

1 שכאשר ניתוסף בישראל ניתוסף במשה כו'; ועד"ז בנוגע לאתפשטותא דמשה, שבכל דור מתפשטת
2 הארתו לששים ריבוא נשמות, כמו שמש המאיר לששים ריבוא כוכבים⁷⁷.

3 ובכל אופן, גם במקרה שהתלמידים שיבואו למקום החדש יפגשו פנים זועפות... אין להם להתפעל
4 מזה, בידעם שהם נוסעים בשליחותו של מלך מלכי המלכים הקב"ה – לא בשביל לתת "מוסר" להנהלת
5 הישיבה, אלא ללמוד תורה, נגלה וחסידות, מתוך חיות, ובאופן של לימוד המביא לידי מעשה כו'.

ט. ובנוגע לפועל: 9

10 אותם תלמידים שהתנדבו לנסוע לשליחות לאחת הישיבות, וזכו להסכמת הנהלות ב' הישיבות –
11 יה"ר שתשרה שכינה בהחלטתם, ויזכו למלאותה בפועל בהצלחה רבה ומופלגה, החל מהצלחה בלימוד
12 התורה, כמבואר בתו"א פ' בראשית⁷⁸ שע"י ענין הצדקה (ובנדו"ד – צדקה רוחנית) נעשים מוחו ולבו
13 זכים אלף פעמים ככה, ואין זה ענין של גוזמא, אלא כפשוטו⁷⁹, שבשעה אחת של יגיעה בתורה [שזהו
14 דבר המוכרח, שהרי לא מקבלים תורה מן המוכן, אלא חייבים להתייגע בתורה], הרי הוא משיג מה
15 שמישהו אחר ה' משיג במשך אלף שעות, וכשילמד י"ב שעות, יהיו לו י"ב אלף שעות של לימוד
16 התורה בהצלחה!

17 ועוד זאת, שבמקום בואם יצליחו לפעול ולהשפיע גם על שאר התלמידים שמהם יראו וכן יעשו,
18 ועד לענין נפלא – שיפעלו גם על חברי ההנהלה שיתוסף אצלם בלימוד התורה, והיינו, שנוסף לכך
19 שבזכותו ובהנהלתו לומדים ריבוי תלמידים בשיבה, יראה "נסי נסים" שהוא בעצמו יהי מתמיד
20 בלימודו, ובדאי לא יגרע הדבר ח"ו בעבודתו בניהול השיבה; הלואי שזמנו הפנוי מניהול השיבה
21 ינוצל ללימוד התורה (כדת הניתנה לו בהלכות תלמוד תורה), ויה"ר שישתוקק ויזכה להיות בעצמו למדן
22 גדול!

23 ויה"ר שכל זה יומשך ויבוא בפועל, ומתוך שמחה, שפורצת גדר⁸⁰ ומבטלת כל המדידות וההגבלות, 24 ומובטח ש"הקב"ה עוזרו"⁸¹, באופן ש"מאיר עיני שניהם ה'"⁸², וכמארוז"⁸³ "אדם מקדש עצמו מעט 25 למטה (ועאכו"כ כשמוסיף בזה כו') מקדשים אותו הרבה מלמעלה".

26 ויעשו זאת בהקדם האפשרי, שהרי בקרוב ממש ובעגלא דידן "הנה משיח בא", ולכן צריכים למחר
27 ולחטוף ("אַרְיִינֵכָאֶפֶן") ולעשות זאת ברגעים האחרונים של הגלות, ועי"ז ממהרים עוד יותר ביאת משיח
28 צדקנו, שילמד תורה את כל העם כולו⁸⁴.

* * *

10 י. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה להבין ענין שמחת תורה.

* * *

11 יא. בהמשך להמדובר אתמול⁸⁵ אודות פסוקי "אתה הראת" – "ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם
12 ועד", "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום"⁸⁶, "ויהי נא אמרינו לרצון לפני אדון כל" – יש
13 להוסיף ולבאר הפסוק שלאח"ז: "ויהי בנסוע הארון וגו'"⁸⁷.

(77) תניא אגה"ק סוסכ"ז.

(78 א, ב.

79 ראה אוה"ת בראשית (ח"ו) תתרכו, ב.

(80) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(81) סוכה נב, ריש ע"ב. וש"נ.

(82) משלי כט, יג. וראה תמורה טז, א. הקדמת התניא.

(83) ראה יומא לט, רע"א. תניא ספכ"ז.

(84) ראה רמב"ם הל' תשובה ספ"ט. ועוד. לקו"ת צו יז, א.

ובכ"מ.

(85) שיחת ליל שמח"ת סכ"א ואילך (לעיל ע' 151 ואילך).

וש"נ.

(86) תהלים כט, יא.

(87) בהעלותך יו"ד, לה.

ובהקדים – שתוכן הפסוקים שאומרים לפני ההקפות הוא בענין גדולת ה', גדולת התורה וגדולת ישראל כו', וכן הוא בנוגע לפסוק "ויהי בנסוע הארון וגו'" (בעת מסעות בני" במדבר), שבו מודגשת גדולת התורה שפועלת ש"יפוצו אויבך וינוסו משנאיך גו'"⁸⁷; אבל עדיין צריך לבאר הקשר וההמשך של פסוק זה לפסוקים שלפניו.

יב. ובכן:

נתבאר לעיל שלכל לראש מדגישים ענין מלכותו של הקב"ה – "ה' מֶלֶךְ ה' מֶלֶךְ ה' ימלוך לעולם ועד", בהוה, בעבר ובעתיד, באופן נצחי.

וכיון שה' הוא המלך שבידו הכח והממשלה כו' – הנה "ה' עוז לעמו יתן",

ומהביאורים בזה – דלכאורה: כיון שישראל מצד עצמם הם עזין שבאומות⁸⁸, מהו הצורך בברכה מיוחדת ש"ה' עוז לעמו יתן" – שה"עוז" של ישראל מצד עצמם הוא בערך ה"עוז" של האומות, אלא שישראל הם עזין יותר, ועל זה מוסיף הכתוב "ה' עוז לעמו יתן", שהקב"ה נותן להם את ה"עוז" שלו, עוז נצחי שאין בו שינויים, שזהו ענין נעלה באין ערוך לגמרי לגבי העוז של האומות,

ולכן, הנה לא זו בלבד שבנ"י אינם מתייראים מאוה"ע בגלל שהם גבורים יותר ומנצחים אותם במלחמה, אלא יתירה מזה: "ה' יברך את עמו בשלום", היינו, שמלכתחילה אין ענין של מלחמה כלל, כי, ענין של מלחמה שייך רק כאשר שני הצדדים הם בערך זל"ז, שאז גם אם צד אחד חזק יותר, יכול הצד השני לנסות להתגבר עליו ע"י תכסיסי מלחמה כו'; אבל כאשר אומות העולם שומעים ש"ה' עוז לעמו יתן", היינו, שיש לבני" את עוזו של הקב"ה, שזהו תוקף ועוז שלא בערך, אזי סר מהם ה"חשק" לצאת למלחמה נגד בני", ובמילא יש אצל בני" מעמד ומצב של שלום – "ה' יברך את עמו בשלום".

ובהמשך לזה באה הוראה נוספת, שכאשר יהודי יוצא לרחוב וצריך לדבר עם אלו שנמצאים שם, אזי יתכן שיהי' מושפע מכל מיני חשבונות כו' – ולכן מבקשים: "ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל", היינו, שדבריו צריכים להיות לאחר הכנה וחשבון צדק מהו האופן המכוון ומתאים לרצון הקב"ה, ואז בודאי יפעלו הדברים פעולתם גם בנוגע לענינים הגשמיים שבעולם, שכולם הם בבעלותו של הקב"ה – "אדון כל".

יג. אך כאן יכול יהודי לשאול: מהו הצורך שתהי' לו שייכות עם עניני העולם; מה לו ולעניני העולם? ... – עליו רק להכריז ולהודיע ש"ה' עוז לעמו יתן", ולכן יש לו לעסוק אך ורק בעניני תומ"צ, ותו לא מידי, ובדרך ממילא יתנהלו כל עניני העולם בהתאם לרצונו של הקב"ה, "אדון כל".

ועל זה נאמר בפסוק שלאח"ז "ויהי בנסוע הארון וגו'":

מיד לאחר עשיית הארון נקבע הסדר ש"ארון ברית ה' נוסע לפניהם" (זה הארון היוצא עמהם למלחמה ובו שברי לוחות מונחים)⁸⁹ – בכל מקום שנסעו, גם במדבר, ולא סתם מדבר, אלא "מדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים"⁹⁰, היינו, לא רק מדבר שאין בו מים, אבל אין בו גם נחשים כו', אלא מדבר שיש בו "נחש שרף ועקרב", ולשם הלך משה רבינו יחד עם כל בני", ולקחו עמהם את הארון (עם הס"ת, שברי לוחות והלוחות – ככל פרטי הדעות שבזה⁹¹), וזאת – למרות החומרות שישנם בדיני טלטול ס"ת ממקום למקום⁹², ועאכ"כ כשמדובר אודות הארון שבו היו מונחים הלוחות שהיו כתובים באצבע אלקים⁹³ (וכפי שמצינו בנוגע לארון שעשה בצלאל, שכאשר יצא למלחמה בימי עלי, נענשו עליו ונשבה⁹⁴).

(92) שו"ע או"ח סוסקל"ה. סתקפ"ד ס"ג. וראה תורת מנחם חמ"א ע' 43. וש"נ. וראה גם "נתיבים בשדה השליחות" (לונדון, תשס"ח) ח"א פ"ג. וש"נ.

(93) תשא לא, יח. עקב ט, יו"ד.

(94) פרש"י עקב יו"ד, א.

(88) ביצה כה, ב.

(89) בהעלותך שם, לג (ובפרש"י).

(90) עקב ח, טו.

(91) ראה אנציק' תלמודית ערך ארון (כרך ב' ע' קעה. ע' קעז).

וש"נ.

1 והיינו, שגם לאחר שנבנה המשכן ושרתה שכינה במעשה ידיהם⁹⁵ (לאחרי הענין ד"סלחתי
2 כדברך"⁹⁶), שענין זה הוא בעיקר ע"י הארון⁹⁷ בהיותו במקומו הקבוע – הוצרך להיות גם הענין ד"ויהי
3 בנסוע הארון", ודוקא בזה תלוי השלימות של הארון.

4 ועד שזהו ענין שנוגע להקב"ה – "קומה ה' ויפוצו אויביו וינוסו משנאיך מפניך"⁸⁷, שמתבטלים
5 אויבי ומשנאי ה', וכפי שמצינו במלחמת מדין, שכדי לפעול "נקמת ה' במדין"⁹⁸, לקחו בני עמהם את
6 "כלי הקודש", "זה הארון וכו'"⁹⁹.

14 יד. ועפ"ז יש לבאר ענין מוזר לכאורה שמצינו בנוגע לפרשת ויהי בנסוע הארון:

15 מצינו בגמרא¹⁰⁰ שהשיעור לספר תורה שנמחק או בלה להיות עומד בקדושתו הוא שמונים וחמש
16 אותיות, שזהו מספר האותיות שיש בפרשת ויהי בנסוע הארון, שהוא ספר לעצמו, שלכן ישנם שבעה
17 ספרי תורה (כיון שספר במדבר נחלק לשלשה ספרים: עד ויהי בנסוע, ויהי בנסוע, ולאחרי ויהי בנסוע).

18 וצריך להבין: מהי השייכות של מספר שמונים וחמש אותיות שבפרשת ויהי בנסוע לשאר פרשיות
19 התורה – דלכאורה אדרבה: ענין זה שייך לפרשת ויהי בנסוע דוקא, בגלל חשיבותה המיוחדת בתור ספר
20 בפ"ע, ואיך יכולים ללמוד מזה בנוגע לקדושת ס"ת שמכל הפרשיות שבה נשארו רק שמונים וחמש
21 אותיות?!

22 אך הענין הוא – שזהו לפי ש"ויהי בנסוע הארון" הו"ע עיקרי בתורה:

23 התורה מצד עצמה היא שעשועים של הקב"ה, כמ"ש¹⁰¹ "ואהי אצלו גו' שעשועים גו'", ולכן היא
24 למעלה לגמרי מהעולם, כמארוז"ל¹⁰² "אלפים שנה קדמה תורה לעולם".

25 אך אעפ"כ "התורה ירדה ממקום כבודה שהיא רצונו וחכמתו יתברך .. ומשם נסעה וירדה בסתר
26 המדרגות ממדרגה למדרגה בהשתלשלות העולמות עד שנתלבשה .. בצירופי אותיות גשמיות בדיו על
27 הספר כו'"¹⁰³ – שכאן מודגש ענין הנסיעה, "נסעה וירדה", היינו, לא רק ענין של ירידה, שזהו דבר
28 המוכרח כדי שתבוא ממקום כבודה למעלה עד למטה בעוה"ז הגשמי, אלא גם ענין של נסיעה.

29 ולכן גם לאחר שנסעה וירדה עד שנתלבשה בצירופי אותיות גשמיות כו', הנה גם בהיותה למטה
30 צריך להיות הענין ד"ויהי בנסוע הארון" דוקא.

15 טו. ועז"נ⁸⁷ "ויהי בנסוע הארון ויאמר משה":

16 ענינו של משה – עליו נאמר¹⁰⁴ "ומשה הי' רועה", ש"כל מי שכתוב בו הי' מתוקן לכך"¹⁰⁵ – שהוא
17 משבעה רועים, והוא כללות כולם, ונקרא רעיא מהימנא¹⁰⁶.

18 ובכחו של משה יכול להיות אצל כל אחד מישראל הענין ד"ויהי בנסוע הארון", שפועל הענין ד"קומה
19 ה' ויפוצו אויביו וינוסו משנאיך מפניך".

20 וכאשר יהודי טוען שלאחרי שפעל הענין ד"יפוצו אויביו וינוסו משנאיך", הנה למחרת בבוקר חוזר
21 עוה"פ האויב והשונא ומבלבל כו' – אומרים לו, שכך הי' הסדר גם בזמנו של משה, שהנסיעה עם הארון
22 פעלה רק ש"יפוצו אויביו וינוסו משנאיך", אבל לא באופן שהאויב והשונא נתבטל לגמרי (שלכן הי' יכול
23 לחזור ולבוא כו'), כי עדיין לא הגיע הזמן לכך כו', ולעת עתה רוצה הקב"ה שיהי מעמד ומצב כזה.

(102 ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב. תנחומא וישב ד.
וש"נ. זח"ב מט, א.

(103 תניא פ"ד. וראה גם תניא עם לקוט פירושים מרבנותינו
נשיאינו לשם (ע' קנח ואילך). וש"נ.

(104 שמות ג, א.

(105 שמו"ר פ"ב, ד.

(106 ראה תניא רפמ"ב.

(95 פקודי לט, מג ובפרש"י. שמיני ט, כג ובפרש"י.

(96 ראה פרש"י עקב ט, יח.

(97 ראה רמב"ן ר"פ תרומה.

(98 מטות לא, ג.

(99 שם, ו ובפרש"י.

(100 שבת קטו, ב ואילך ובפרש"י.

(101 משלי ח, ל.

ועד"ז בעבודת כל אחד מישראל – כמבואר בתניא¹⁰⁷ בנוגע לעבודת הבינוני, שצריך להלחם כל ימיו
 עם היצר כו',
 – (כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת-שחוק:) אילו היו זקוקים לספר התניא כדי לידע זאת, הי'
 טוב... אבל המציאות היא, שעוד לפני שפותחים את ספר התניא, רואים זאת בפועל ממש, שגם לאחר
 שנלחם אתמול עם היצה"ר, הנה ביום זה חוזר ומופיע היצה"ר עוה"פ, וצריך לחזור ולהלחם עמו כו' –
 שלכן יש צורך "לנחמם בכפליים כו'", ש"אל יפול לב אדם עליו ולא ירע לבבו מאד גם אם יהי' כן
 כל ימיו במלחמה זו, כי אולי לכך נברא, וזאת עבודתו לאכפיא לס"א תמיד".
 אבל לאידך גיסא, ברור הדבר שכל אחד מישראל יכול להצליח בעבודה זו (שהרי "מדת הבינוני היא
 מדת כל אדם כו'"¹⁰⁸), שאע"פ שלא זכה להגיע למדרגת צדיק "שאין לו יצה"ר כי הרגו בתענית כו'"¹⁰⁹,
 יוכל להתגבר על היצה"ר ולדחותו כו', באופן ש"פוצו אויבין וינוסו משנאיך".
 טז. וכאשר הולכים עם הארון בכחו של משה – "ויהי בנסוע הארון ויאמר משה" – אזי מצליחים
 במילוי שליחותו של הקב"ה בעלמא דין,
 ועד שפועלים הענין ד"אתהפכא חשוכא לנהורא"¹¹⁰, ש"זדונות נעשו לו כזכיות"¹¹¹ – ע"י עבודת
 התשובה דיוהכ"פ, שנמשכת בגילוי בשמע"צ ושמח"ת,
 וממשיכים זאת על כל השנה כולה – שתהי' שנת תורה וכו', ועד לשלימות הענין דאתהפכא חשוכא
 לנהורא שתהי' בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.
 המשך השיחה נדפס בחוברת לפרשת בראשית

(107) פכ"ז ופל"ה.

(108) שם רפ"ד.

(109) שם פ"א (וראה הנסמן בתניא עם לקוט פירושים

מרבתינו נשיאינו לשם (ע' פ)).

(110) ראה זח"א ד, א. תניא ספ"י. ובכ"מ.

(111) יומא פו, ב.

אגרות קודש

ב"ה, י"ט תשרי, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מי"א תשרי,

בו שואל באם להמשיך הלימוד בכולל, כיון שאין הסתדרות אחרת.

בענין כגון דא יש להזהר, שלא יעשה הענין רגילות דהעדר פעולה בהנוגע להסתדרות,
 שהרי הגוף נוטה להשיטה דשב ואל תעשה, ועליו להתבונן על הסתדרות יציבה, ויתיעץ עם אותם
 המכירים אותו ומכירים תנאי המקום בהנוגע לחשש זה, ובהתאם לזה יעשה.

לפלא שאינו מזכיר דבר ע"ד הוספה בלימוד החסידות לעצמו וכן לזולתו, והרי הפצת
 המעינות חוצה דרישת והכרח השעה היא.

בברכה לבשו"ט.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א על החתום, והנני חותם בשמו, המזכיר

בס"ד. ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א לאנשי כפר חב"ד בעת מסירת האתרוגים ע"י באי-כח הכפר שיחיו ערב חג הסוכות ה'תשנ"ב.

בלתי מוגה

- 1 א. ידוע שבחג הסוכות ממשיכים המשכות על כל השנה כולה,
- 2 — נוסף על הענינים שכבר נמשכו לפני"ז: החל משבת מברכים חודש אלול, ובפרט בחודש אלול
- 3 כש"המלך בשדה"¹, וביתר שאת וביתר עוז בימי הסליחות (שבשנה זו כוללים שתי שבתות — "ב' שבתות
- 4 כהלכתן"²), ועאכו"כ בראש השנה, שבו נאמר³ "אכלו משמנים ושתו ממתקים גו' כי קדוש היום
- 5 לאדוננו", ועד שבאים לחג הסוכות⁴ —
- 6 הן בנוגע לכללות ענינו של היו"ט, ענין השמחה, "ושמחת בחגך"⁵, המשכת השמחה על כל השנה
- 7 כולה, והן בנוגע למצות נטילת ד' המינים, שע"ז⁶ ממשיכים המשכות הן בנוגע לעניני תורה ומצוות
- 8 והן בנוגע לעניני פרנסה גשמית, על כל השנה כולה.⁷
- 9 ב. ויה"ר שיומשכו כל ההמשכות על כל השנה כולה "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"⁸,
- 10 והמשכה זו תהי' (לא רק בכללות, אלא גם) באופן שמפרטים את כל הענינים אחת לאחת, ובלשון
- 11 הידוע⁹ "פאנאנדער-נעמען די עקלאך", כך, שבכל יום ויום ישנם כל הענינים, ובכל ענין וענין ישנם כל
- 12 הפרטים ופרטי פרטים,
- 13 ועד לפרט העיקרי שהוא גם הכלל הכי עיקרי — גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.
- 14 ובהדגשה יתירה בשנה זו — כהר"ת שהתקבל אצל בני"ב בנוגע לסימנה של השנה — "הי' תהא שנת נפלאות
- 15 בה", ו"נפלאות בכל", "בכל מכל כל"¹⁰, בגימטריא "קבץ"¹¹, "קבצנו יחד מארבע כנפות הארץ לארצנו" —
- 16 קיבוץ כל בני"י לארצנו הקדושה, שנעשית באופן ד"כל יושבי" עלי"¹² ("יושבי" דייקא, באופן של התיישבות,
- 17 ובאופן ד"עלי"), שאז נוהג היוכל¹², שענינו "וקראתם דרור בארץ לכל יושבי"¹³, ועאכו"כ "דרור" מן הגלות
- 18 אל הגאולה האמיתית והשלימה.
- 19 ג. והעיקר — שזוכים לזה בפועל ממש, באופן ד"מראה באצבעו ואומר זה"¹⁴, ותיכף ומיד ממש,
- 20 בערב חג הסוכות, וברגע זה — שנעשה גם ה"ערב" דביאת משיח צדקנו, והרגע שלאחריו נעשה הרגע
- 21 של הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו,
- 22 כך, שממשיכים את היותנו יחדיו ("דעם זיין צוזאמען") עם משיח צדקנו, ועם כל בני"י, "בנערינו
- 23 ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"¹⁵, ותורתנו ועבודתנו (בכל הפרטים ופרטי פרטים) עמנו — לאחר
- 24 שהולכים "עם ענני שמיא"¹⁶ לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש ולבית המקדש,
- 25 "מקדש אדני כוננו ידיך"¹⁷,

(10) בהוספה על ה"אראנו נפלאות", היינו, שה"אראנו נפלאות" הוא "בכל מכל כל".
(11) ראה ב"ב טז, סע"ב ואילך, ובחידושי חת"ס שם.
(12) ערכין לב, סע"ב. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"י ה"ח.
(13) בהר כה, יו"ד.
(14) ראה תענית בסופה. שמו"ר ספכ"ג.
(15) בא יו"ד, ט.
(16) דניאל ז, יג. וראה סנהדרין צח, א.
(17) בשלח טו, יז.

(1) ראה לקו"ת ראה לב, ב. ובכ"מ.
(2) ראה שבת קיח, ב.
(3) נחמ"ח, יו"ד.
(4) וההתחלה בזה — בערב חג הסוכות.
(5) פ' ראה טז, יד.
(6) ראה המשך וככה תרל"ז פפ"ז ואילך. ובכ"מ.
(7) ראה ברכה עחה"ס תשד"מ לקו"ש חכ"ד ע' 587.
(8) ברכה ג' דברכת המזון.
(9) ראה שיחת שמע"צ תש"ז — הובא ונת' בלקו"ש חיד"ע

ומיד חוגגים שם שמחת בית השואבה,¹
 — דכיון שבהגאולה האמיתית והשלימה יבטלו כל הגזירות אזי יחגגו שמחת בית השואבה גם בלילה²
 הראשון¹⁸ של החג; וכיון שתיכף ומיד ממש נמצאים כולנו בארץ ישראל, ששם התחיל כבר הלילה³
 הראשון של החג¹⁹, אזי מתחילה שמחת בית השואבה מיד ממש —
 באופן ד"ראה שמחת בית השואבה" שעי"ז "ראה שמחה בימיו" (כמובן ממארוז"ל²⁰ "מי שלא ראה
 שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו") — שנמשכת השמחה בכל ימיו²¹.
 ובלשון הכתוב²²: "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" — "כן תהי' לנו"²³, החל מרגע ועד
 סוף כל ענין הזמן והמקום, ובאופן דהלוך ומוסיף באור ושמחה עד אין קץ.
 [וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:] נסיעה צלחה ("פאָרט געזונטערהייט") לכאו"א מכם בזמנו למקומו,⁹
 ונשמע מכם בשורות טובות עד הנסיעה ולאחרי הנסיעה, וכאמור, באופן דהלוך והוסיף באור ובשמחה.¹⁰
 [אח"כ — בעת חלוקת הד' מינים — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א לכאו"א מהנוכחים שיחיו: "ממשיך¹¹
 זיין אַלע המשכות"].¹²

בס"ד. משיחות לילות חג הסוכות ה'תשנ"ב.

בלתי מוגה

א. "פותחין בברכה"¹,
 — כהכלל בנוגע לפתיחת כל ענין בכל ימות השנה, ועאכו"כ בזמן מיוחד בשנה, יום טוב, ובפרט¹⁴
 כשנמצאים במקום מיוחד, בבית הכנסת ובית המדרש, בית תורה תפלה וגמ"ח, בית משולש, ובמעמד¹⁵
 רבים מישראל, "ברוב עם (ובפרט "עם קרובו")² הדרת מלך"³ —
 "גוט יום טוב"⁴, "גוט יום טוב", "גוט יום טוב" (ג' פעמים, "בתלת זימני הוי חזקה"⁵), שהתוכן ד"טוב"¹⁷
 הו"ע של ברכה (כלשון העולם: "אָ געבענטשטער טאָג").¹⁸
 וענין זה מודגש גם בהתחלת פרשת השבוע (שקורין שלש פעמים): "וזאת הברכה אשר ברך משה גו'".¹⁹
 ב. וברכה מיוחדת בנוגע לענינו של "יום טוב" — ענין השמחה:
 נוסף על כללות הציווי "טוב לב משתה תמיד"⁶ (כהפס"ד בשו"ע בסוף חלק אורח חיים), ישנם זמנים²¹
 מיוחדים בשנה שבהם צ"ל ענין השמחה בגלוי ובהדגשה יתירה — בשלש רגלים, הנקראים "מועדים²²
 לשמחה", שבהם ישנה מצות עשה מן התורה "ושמחת בחגך"⁷.²³

(22) אסתר ח, טז.

(23) ברכת הבדלה.

(1) ע"פ פתיחת אגרת הראשונה באגה"ק שבתניא. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 641 בהערה. וש"נ.

(2) תהלים קמח, יד. וראה ואתחנן ד, ז.

(3) משלי יד, כח. וראה אנציק' תלמודית בערכו. וש"נ.

(4) ועד"ז בחול המועד (שעם היותו חול ה"ה קשור ושייך ל"מועד" שהוא יום טוב) — "א גוטן מועד".

(5) ב"מ קו, רע"ב. וש"נ.

(6) משלי טו, טו.

(7) פ' ראה טז, יד.

(18) ולהעיר, שיש בו המעלה ד"ראשון" ששייך במיוחד לביהמ"ק שנקרא "ראשון", כמ"ש "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו" (ירמ' יז, ב. וראה פסחים ה, א).

(19) להעיר ממ"ש רבינו הזקן בשו"ע (או"ח מהדו"ב ס"א ס"ח) בנוגע ל"זמן ק"ש ותפלה וזמן כניסת שבת ויו"ט" שהוא "בכל מדינה ומדינה לפי זמן הימים והלילות שלה, כי עת רצון שלמעלה ויחודים עליונים שבק"ש ותפלה וקדושת שבת ויו"ט הוא למעלה מגדר המקום והזמן רק שמאיר למטה לכל מקום ומקום זמנו הראוי לו".

(20) סוכה נא, סע"א (במשנה).

(21) ראה מעייני הישועה (קה"ת תשמ"ח) ע' 37. ועוד.

ובמועדים לשמחה גופא מודגש ביותר ענין השמחה בחג הסוכות – שנקרא "זמן שמחתנו", שהשמחה שבו גדולה יותר משמחת שאר המועדים, כדאיתא במדרש⁸ "בפסח אין אתה מוצא שכתוב בו שמחה אחת .. בעצרת .. שמחת אחת .. אבל בחג (הסוכות) .. כתב שלש שמחות" – "חזקה" (חזק והתחזקות) בענין השמחה, וכמודגש בשמחת בית השואבה שבחג הסוכות: "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו"⁹, "כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה .. לא טעמנו טעם שינה וכו'"¹⁰, ומעין זה גם בשמחת בית השואבה בזמן הזה ("בימים ההם בזמן הזה") ובחזק לארץ.

ותוכן הברכה בנוגע לענין השמחה – שיחגגו ("מ'זאל פראווען") השמחה דחג הסוכות בכלל ושמחת בית השואבה בפרט בכל שבעת הלילות¹¹ דחג הסוכות באופן של פריצת גדר (שמחה פורצת גדר¹²), למעלה ממדידה והגבלה, ובאופן של עילוי והוספה מיום ליום, ועוד והוא העיקר, שתיכף ומיד (בלילה הראשון) זוכים לחגוג שמחת בית השואבה (לא רק בתור מנהג לזכר שמחת בית השואבה שהיתה בביהמ"ק, אלא) בשלימותה (ככל פרטי הענינים שנתבארו¹³ במשנה ובברייתא¹⁴) – בעזרה¹⁵ דבית המקדש השלישי¹⁶.

ג. ועוד ענין עיקרי בנוגע להפתיחה בברכה בהיו"ט דסוכות – המשכתה על כל השנה כולה:
ידוע¹⁷ שכל עניני חודש תשרי הם ענינים כלליים שנמשכים ופועלים על כל השנה כולה, כמרומו בשמו של החודש, "תשרי", אותיות "רשית"¹⁸, התחלה וראש שמורה דרך כו' לכל השנה כולה.
ובהדגשה יתירה בנוגע לחג הסוכות – דכיון שהתחלתו ביום חמשה עשר¹⁹ שבו "קיימא סיהרא (דתשרי) באשלמותא"²⁰, מודגשת בו השלימות דחודש תשרי, כולל גם השלימות ד"רשית", התחלה וראש, שנמשך ופועל על כל השנה כולה.

ומזה מובן שהפתיחה בברכה בהיו"ט דסוכות כוללת גם המשכת הברכה על כל השנה כולה.
ולכל לראש בנוגע לענינו העיקרי של חג הסוכות – ענין השמחה – שנמשכת שמחה על כל השנה כולה, שנעשית שנת שמחה, וכמודגש בנוגע לשמחת בית השואבה עלי' אמרו "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו", שמזה מובן שראיית שמחת בית השואבה פועלת ראיית שמחה בכל ימיו (ובאופן שנעשים "ימיו", שהוא בעה"ב לפעול בהם המשכת השמחה).

והחילוק ביניהם אינו אלא שהמשניות נשנו בבית מדרשו של רבינו הקדוש, והברייתות נשנו חוץ לבית מדרשו, ולכן נקראו ברייתות לשון חוץ, כי תרגום חוץ מברא (מד"ש אבות רפ"ו).
(15) המקום המיוחד – שמוכשר ומסוגל ומסייע – לשמחת בית השואבה.
(16) שאז יתבטל האיסור שבות שגזרו חכמים בזמן בית שני, ויחגגו שמחת בית השואבה עם חליל וכו' גם בליל יו"ט.
(17) ראה סה"מ תרנ"ד ע' לו. תרנ"ו ע' רעה. תש"ב ע' 49. ועוד.
(18) בעה"ט עקב יא, יב.
(19) וגם המשכו (לאחרי יום הט"ו) הוא בימים מיוחדים בחודש, כמו יום י"ז – בגימטריא "טוב", יום י"ח – "חיי", ככל הפירושים שבו, החל מהפירוש הראשון, במעלה ומדריגה, שקאי על "חיי עולמים", הקב"ה בעצמו, כפי שהוא למעלה מכל עניני דרגות, עצמות ומהות, שממנו נעשית התהוות היש הנברא והנוצר והנעשה מאין ואפס המוחלט (ראה תניא אגה"ק ס"ב).
(20) זהר ח"א קנ, רע"א. ח"ב פה, רע"א. ועוד. וראה שמו"ר פט"ו, כו.

(8) יל"ש אמור רמז תרנד (בתחלתו).
(9) סוכה נא, סע"א.
(10) שם נג, א.
(11) גם בלילה הראשון, כי, האיסור שבות שגזרו חכמים (בזמן בית שני) על "החליל של בית השואבה שאינו דוחה לא את השבת ולא את היום טוב", אינו שייך בהמנהג דשמחת בית השואבה בזמן הזה (ראה מעייני הישועה ס"ע 43 ואילך).
(12) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.
(13) ובפרט עי"ז שחוזרים ולומדים ענינים אלו בתורה (כ"ל העוסק בתורה כו' מעלה עליו הכתוב כאילו כו") – נוסף על הפעולה שנעשית בלאה"כ מצד התורה עצמה (לפני הלימוד), ובפרט לאחר שבהא באופן של כתב (לא רק בעל פה) ובדפוס (שהוא לדורות).
(14) להעיר מהשייכות דמשנה וברייתא להגאולה – אין הגלויות מתכנסות אלא בזכות המשניות" (ויק"ר פ"ז, ג. וראה בארוכה תשובות וביאורים ס"ד. ס"ה*. וראה לקמן ס"י), ועד"ו ברייתות, שגם הם הלכות (ללא שקו"ט) למעשה כמו המשניות,

(*נדפס באגרות'קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע' רמב ואילך. המו"ל.

- והמשכת הברכה על כל השנה כולה בנוגע לענין השמחה (שנת שמחה) קשורה גם עם המשכת הברכה בכל הענינים כולם, שאז השמחה היא אמיתית ושלמה.
- ד. ובפרטיות יותר – שנוסף על המשכת הברכה בנוגע לענין השמחה, שנת שמחה, שהתחלתה באות שי"ן שבסיום האל"ף-בי"ת, נעשית המשכת ברכה על כל השנה כולה בכל הענינים שמתחילים בכל כ"ב אותיות האל"ף-בי"ת:
- שנת אורה, ברכה, גדולה, דיצה, הוד והדר, ועד טוב, זכיות, חיים טובים וארוכים, טובות גדולות, יעוד, כלכלה בהפלגה, לימוד התורה בהצלחה רבה – ששייך במיוחד לחג הסוכות שכנגד יעקב²¹, כמ"ש²² "ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל",
- והלימוד הוא מתוך התרחבות גדולה (גם בענינים הגשמיים) באופן דמורמי, ועד לאופן נסי, ולא רק לפי ערך פעולת האדם, אלא גם לפי ערך הטיעתא דשמיא, ונמשך ומתגלה באופן של טימן טוב (לא רק סימן המברר מציאות דבר שכבר ישנו, אלא גם סימן הגורם ופועל הדבר²³), ומתוך שמחה (בשי"ן שמאלית),
- ועי"ז נעשה אצל כאו"א "עוז וחדוה במקומו"²⁴, ועוד ועיקר – "פרות שלח לעמו"²⁵, גאולה האמיתית והשלמה שבאה ע"י "צדיקן של עולם"²⁶, שהוא "קדוש עולמים" ו"רבון העולמים", וממנו נמשך מקור השמחה והשמחה עצמה בכל העולמים²⁷, ושמחה זו פועלת רוממות בכל העולם כולו, כי, "והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד"²⁸, כפי שסיימו עתה תפלת "עלינו לשבח", והולך ונמשך מכאן ולהבא באופן נצחי – "השיר והשבח לחי עולמים", "התהלה והתפארת לחי עולמים" (וכל פרטי הענינים שבשיר המיוחד הכולל כל האל"ף בי"ת, מ"האדרת והאמונה" עד "התהלה והתפארת").
- ובפשטות – שתיכף (שהתחלתו באות תי"ו) ומיד ממש נעשית שנה גאולה, ושנת תהלה ותפלה – בארצנו הקדושה, בירושלים עיר הקודש, בהר הקודש ובבית המקדש.
- ה. שמחת חג הסוכות שלמעלה משמחת שאר המועדים ("שלש שמחות"), היא, מפני היותו "חג האסיף בצאת השנה באספך את מעשיך מן השדה"²⁹, "באספכם את תבואת הארץ"³⁰, "שהתבואה ופירות האילן בפנים, לפיכך כתב שלש שמחות"⁸.
- וביאור הענין בעבודת האדם³¹:
- כתיב³² "ושש שנים תזרע את ארצך ואספת את תבואתה" – שקאי על כללות עבודת בני" בארץ ישראל (ועד"ז בחוץ לארץ שצריכים לעשותה ארץ ישראל, כהפתגם הידוע³³ "עשה כאן (בחוץ לארץ)

(21) זח"ג רנו, ב. טור או"ח סתי"ז. ובכ"מ.

(22) תהלים עח, ה.

(23) כפי שמצינו בנוגע לסימני טהרה – מעלת גרה ומפרסת פרסה – שהסימנים גם גורמים ופועלים הטהרה (ראה צפע"ג להרמב"ם ריש הל' מאכלות אסורות), ומודגש ביותר בנוגע לתוכן הענין דסימני טהרה בעבודת האדם, כמבואר בארוכה במק"א (ראה בארוכה שיחת ש"פ ראה מבה"ח אלול ה'שי"ת בתחלתה (תו"מ ח"א ע' 174) ושי"ג).

(24) דה"א טז, כז.

(25) תהלים קיא, ט.

(26) פרש"י וירא יח, כח.

(27) שהרי "מה שהוא אומר לישראל לעשות הוא עושה" (שמו"ר פ"ל, ט), ולא עוד אלא שעשייתו היא באופן שאי-אפשר

להפריד ולהבדיל ח"ו בינו לבין עשייתו, כי "הוא הידוע והוא הידוע והוא הדעה עצמה הכל אחד" (רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"י), ועד"ז בנוגע לשאר התוארים והפעולות שלו ית' שהם מיוחדים עמו ב"יחוד נפלא".

(28) זכרי' יד, ט.

(29) משפטים כג, טז.

(30) אמור כג, לט – בהקריאה דב' ימים ראשונים דחג הסוכות.

(31) ראה גם סה"מ תר"ל ע' קלב. שם ע' רה"רו. אוה"ת

משפטים ע' א'קעח ואילך.

(32) משפטים כג, יו"ד.

(33) אגרות-קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"א ע' תפה.

(*) כהלשון (בתניא פ"ה) בנוגע לתורה, ועאכו"כ בנוגע לנותן התורה.

- 1 ארץ ישראל" בבירור וזיכרון עניני העולם, ללקט ולקבץ ולאסוף ("ואספתה") את כל ניצוצות הקדושה
- 2 שבעניני העולם ולהעלותם לקדושה. ועד"ז בנוגע להאדם עצמו – ללקט ולקבץ ולאסוף את כל
- 3 המחשבות והדיבורים והמעשים שיהיו חדרים בעניני קדושה.
- 4 וענינו של חג האסיף – שבו נשלמת העבודה דכל השנה כולה ("בצאת השנה")³⁴ באסיפת ניצוצות
- 5 הקדושה שבעניני העולם ("באסף את מעשיך מן השדה"), ובאסיפת כל המחשבות והדיבורים והמעשים
- 6 לה', ולכן השמחה היא גדולה ביותר.
- 7 ועוד ועיקר, שב"חג האסיף" נרמז גם קיבוץ ואסיפת כל בני" מכל העולם כולו, "קבצנו יחד מארבע
- 8 כנפות הארץ"³⁵ [ובפרט עי"ז שבכל מקום ומקום מתאספים יחד מתוך אהבת ישראל³⁶ ואחדות ישראל,
- 9 "כאיש אחד בלב אחד"³⁷, שעי"ז מבטלים סיבת הגלות³⁸, ובהבטל הסיבה בטל בדרך ממילא המסובב,
- 10 ובאים כולם יחדיו] לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש ולבית המקדש, בגאולה האמיתית והשלמה.
- 11 ו. ויש לבאר הענין ד"חג האסיף" בעבודת האדם (לברר ולזכך כל עניני העולם להעלותם לקדושה)
- 12 בפרטיות יותר:
- 13 ידוע שה"יסוד" של כל העולם הוא ה"אבן שתי" שבבית המקדש, "שממנה הושחת העולם"³⁹.
- 14 והעבודה בעניני העולם היא לאסוף את כל עניני העולם אל ה"יסוד" שלהם, שיפעל וישפיע בהם
- 15 להגביהם ולהעלותם⁴⁰, שיהי' ניכר בהם שהיסוד שלהם הוא (אבן שתי' שב) בית המקדש.
- 16 ויש לומר, שענין זה מרומז גם בתיבת "אבן שתי", שכוללת התחלת וסיום כל האותיות מאל"ף ועד
- 17 תי"ו – אבן שתי' (א"ב שתי) – שצריכים לגלות בכל עניני העולם שנבראו בכ"ב אותיות התורה.
- 18 ועבודה זו היא בב' אופנים – כפי שמתבטא גם בשני הסדרים דאותיות הא"ב – מלמעלה למטה
- 19 (א"ב ג"ד וכו'), ומלמטה למעלה (תשר"ק):
- 20 אופן הא' הוא המשכה מלמעלה למטה, המשכת אלקות בעולם – כבסדר האותיות דא"ב שהתחלה
- 21 היא באות אל"ף שרומזת על אלופו של עולם⁴¹, ולאח"ז נמשך באות ביי"ת, "בבית שבה נברא העולם"⁴²,
- 22 ולאח"ז האותיות ג"ד, "גמול דלים"⁴³, שרומז על כללות ההמשכה למטה, עד להסיום באות תי"ו. ואופן
- 23 הב' הוא העלאה מלמטה למעלה, העלאת עניני העולם לאלקות – כבסדר האותיות תשר"ק (מלמטה
- 24 למעלה), שמעלים את עניני העולם שנמצאים למטה (אות תי"ו, סיום כל האותיות) למקורם ושרשם
- 25 למעלה, עד לאות אל"ף שרומזת לאלופו של עולם.
- 26 וכמרומו גם בב' אופני צירוף האותיות אל"ף ותי"ו: מלמעלה למטה – "את" – מלשון טפל⁴⁴, כי,
- 27 עי"ז שמגלים בעולם שנברא בכ"ב אותיות התורה, נעשה העולם טפל ובטל לתורה [ועאכו"כ לבני"י
- 28 שקדמו לתורה, כדאיתא בתדב"א⁴⁵ "שני דברים קדמו לעולם תורה וישראל"⁴⁶, וביניהם גופא "ישראל

טמון ומכוסה בארץ, ועאכו"כ בהיסוד דהאבן שתי' שנראה בגלוי מאז בריאת העולם ועד עתה.
(41) סמ"ק הובא בב"י או"ח סס"א. שו"ע ואדה"ז שם ס"ו. וראה לקו"ת תזריע כג, ג.
(42) ראה ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א.
(43) שבת קד, א.
(44) ראה ברכות לו, רע"ב. ב"ק מא, ב.
(45) פרק יד.
(46) ומרומז גם בתיבת "בראשית", ב' ראשית, תורה שנקראת ראשית וישראל שנקראו ראשית, שבשבילם נברא העולם (פרש"י ר"פ בראשית).

(34) ומודגש גם בנוגע ל"בל תאחר" לאחר שבעברו ג' רגלים כסדרן וחג המצות תחילה (ר"ה ד, א) – שחג הסוכות הוא סוף הזמן דהבאת כל הקרבנות כו' שנתחייב בהם.
(35) וסדר הדברים: "תקע בשופר גדול לחרותנו" – שזהו"ע תק"ש דר"ה, "קבצנו יחד" – שזהו"ע חג האסיף.
(36) להעיר מהשייכות המיוחדת ל"ליובאוויטש" – ע"ש האהבה (בשפת המדינה ההיא), שמזכיר ומעורר ע"ד קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך" (קדושים יט, יח).
(37) פרש"י יתרו יט, ב. וראה מכילתא שם.
(38) ראה יומא ט, ב.
(39) שם נד, ב.
(40) ככל יסוד שמגב"י ומעלה את הבנין שעל גביו גם בהיותו

קדמו", "מחשבתך⁴⁷ של ישראל קדמה לכל דבר"⁴⁸; ומלמטה למעלה – "תא" – שפירושו (בלשון הגמרא והזהר) ביאה וכניסה, שרומז על שלימות העלאת עניני העולם לשרשן ומקורן, שבאו ונכנסו ("אָנגעקומען") למקומם האמיתי.

ז. ויש להוסיף, שפעולת התורה בעולם בב' אופנים הנ"ל נעשית בעיקר ע"י הלכות התורה – הלכות פסוקות⁴⁹ בנוגע להנהגה במעשה בפועל בעניני העולם:

על הפסוק⁵⁰ "הליכות עולם לו", דרשו חז"ל⁵¹ "אל תקרי הליכות אלא הלכות". וע"פ הכלל⁵² שהלימוד ד"אל תקרי כו' אלא כו'" אינו שולל הפירוש הפשוט, אלא מוסיף עוד פירוש, ושניהם אמת, יש לומר, שבהלכות התורה גופא ישנם ב' הענינים ד"הליכות עולם לו", ו"אל תקרי הליכות אלא הלכות". וההסברה בזה:

ענינים של הלכות התורה הוא (לא שלילת מציאות העולם, היפך בנין ותיקון העולם, אלא אדרבה) לפעול בעולם שהנהגתו תהי' ע"פ התורה, היינו, שישנה מציאות והנהגת (הליכות) העולם, ופעולת הלכות התורה היא שיהיו "הליכות עולם לו" (שלו, של הקב"ה), שהעולם יתנהג ע"פ רצונו של הקב"ה. ויתירה מזה, "אל תקרי הליכות אלא הלכות" – שפועלים בעולם שיהי' ניכר בו ועד שיכריז שכל מציאותו אינה ("אל תקרי הליכות") אלא בשביל קיום הלכות התורה, כי, ע"י הקיום דהלכות התורה במעשה בפועל (בעולם) ניתוסף העילוי ד"הליכות", שמתגלה כח הבלי-גבול (הליכה שלמעלה ממדידה והגבלה) שבהלכות התורה (שמצד עצמם הם במדידה והגבלה) שבכחן לפעול גם בעולם.

ח. וביאור ב' הענינים שבהלכות התורה (שעל ידם נעשית הפעולה בעולם) – "הליכות עולם לו", "אל תקרי הליכות אלא הלכות" – בעבודת בני":

ידוע⁵³ שכללות בני' נחלקים לשני סוגים – זבולון וישכר: "זבולון בצאתך"⁵⁴, בעלי עסק, שעיקר עבודתם בעניני העולם – שזהו ע"ד הליכות עולם (כפי שנעשים) לו" (כיון ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו"⁵⁵); ו"ישכר באהליך"⁵⁶, יושבי אוהל, שעיקר עבודתם בלימוד התורה – שזהו ע"ד "אל תקרי הליכות אלא הלכות".

ושלימות העבודה היא בחיבור ב' אופני העבודה דזבולון וישכר⁵⁶ – שנוסף לכך שגם אצל זבולון צ"ל קביעות עתים לתורה⁵⁷, וגם אצל ישכר צ"ל התעסקות בעניני העולם⁵⁸, הרי, גם בעבודת זבולון בעניני העולם ("הליכות עולם") צ"ל ניכר שכל מציאות העולם אינה אלא בשביל קיום הלכות התורה ("אל תקרי הליכות אלא הלכות"), וגם בעבודת ישכר בלימוד התורה ("הלכות") צ"ל ניכר העילוי שנעשה ע"י קיום הלכות התורה במציאות העולם ("הליכות עולם").

הערה 27.

(53) ראה תניא אגה"ק ס"ה (קט, א). ובכ"מ.

(54) ברכה לג, יח.

(55) אבות פ"ב מ"ב. משלי ו, ג. וראה רמב"ם הל' דעות

ספ"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

(56) נוסף על השותפות שביניהם, ש"זבולון .. יוצא לפרקמטיא .. ומשכר ונותן לתוך פיו של ישכר והם יושבים ועוסקים בתורה .. תורתו של ישכר על ידי זבולון היתה" (פרש"י ברכה שם). – ולהעיר, שישנו אופן שישכר אינו זקוק לזבולון, כפי שמצינו אצל ר' אלעזר בן חרסום שהי' "יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה", ואעפ"כ, הי' עשיר מופלג (יומא לה, ב).

(57) כולל גם קביעות בנפש (לקו"ד ח"א ז, א. ועוד), ועד שנעשה אצלו באופן ד"תורתך קבע ומלאכתך עראי" (ראה לקו"ש ח"ז ע' 347 ואילך. וש"נ).

(47) וממחשבה נמשך לדיבור ומדיבור למעשה, ועד ל"סוף מעשה" שקשור עם "מחשבה תחילה" (פיוט "לכה דודי". וראה תו"ח ר"פ ויגש. ובכ"מ).

(48) ב"ר פ"א, ד.

(49) ללא שקו"ט וסברות לכאן ולכאן, שתי סברות (כפולוגיות דב"ש וב"ה), וגם יותר משתי סברות ושיטות שונות בלימוד התורה, ע"ד המבואר בפירוש המשנה (אבות פ"ב מ"ט) "חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי", שחמשה תלמידים אלו מהווים חמשה סוגים בשיטות ואופני לימוד התורה הכוללים את כל ריבוי התלמידים ("העמידו תלמידים הרבה") של ריב"ז (ראה ביאורים לפרקי אבות ע' 103).

(50) חבקוק ג, ו.

(51) מגילה כח, סע"ב. וש"נ.

(52) ראה ס' הליכות אלי ס"ג. הנסמן בלקו"ש חכ"א ע' 24

ט. ויש להביא דוגמא להעילוי שנעשה בהלכות התורה (ענינו של ישכר) ע"י "הליכות עולם" (ענינו של זבולון) – כפי שרואים במוחש שכתוצאה מהחידושים שנתחדשו בעניני העולם בדורות האחרונים ניתוספו ענינים חדשים (הלכות חדשות) בתורה (ע"י "תלמיד ותיק" שבדורות אלו) שלא היתה שקו"ט אודותם בדורות שלפנ"ז כל זמן שלא נתחדשה מציאות זו בעולם⁵⁸.

ולדוגמא (בנוגע לזבולון וישכר) – שזבולון ש"לחוף ימים ישכון"⁵⁹ יוצא בספינות ומגיע לחצי כדור התחתון שבתחתון, כמו מדינת אוסטרליא, מתעוררים אצלו שאלות חדשות בהלכות התורה, כמו בנוגע לזמן שאלת גשמים (אם הולכים אחר בני בבל ככל תפוצות ישראל שבחו"ל, או לפי צורך המקום), וכיו"ב, וע"י פנייתו לישכר ע"ד פתרון שאלות אלו, מתחדשים ענינים חדשים בתורה – כפי שמצינו אריכות השקו"ט בשו"ת של גדולי ישראל⁶⁰ מהתחלת זמן התיישבות בני"י באוסטרליא שלא מצינו בספרים שלפנ"ז⁶¹.

11 [וכל זה – מלבד כללות ה"חידוש" דהקמת כו"כ מוסדות תורה והפצת התורה, נגלה דתורה ופנימיות התורה, שנעשה כתוצאה מהתיישבות בני"י באוסטרליא, ולפנ"ז בחצי כדור התחתון בכללותו, במדינה זו, שזהו חידוש לגבי כללות הענין דמתן-תורה שהי' בחצי כדור העליון⁶², כולל גם מתן-תורה דפנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות שהי' תחילה בחצי כדור העליון (בליובאוויטש), ואילו בסוף⁶³, בדורנו זה, נעשה המקור לגילוי והפצת פנימיות התורה במדינה זו שבחצי כדור התחתון דוקא].

16 ועד"ז בנוגע להחידוש בדורנו זה שאדם יכול לטוס בחללית ולנחות על הירח, שאז מתעוררים שאלות חדשות בהלכה, ולדוגמא, איך יתנהג אדם שנמצא על הירח בנוגע ל"קידוש לבנה"⁶⁴? ...!

18 ולהוסיף, שע"פ האמור שכל מציאות העולם היא בשביל קיום הלכות התורה ("אל תקרי הליכות אלא הלכות"), מובן, שכן הוא גם בנוגע להחידושים שבעולם, שהכוונה והתכלית בהם היא שעל ידם יתוספו ענינים חדשים (הלכות חדשות) בתורה⁶⁵, ועי"ז נשלמת הכוונה הכללית שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁶⁶.

22 י. עפ"ז יש לבאר השייכות דהלכות התורה לענין הגאולה:

23 כתיב⁶⁷ "ציון במשפט תפדה", ומפרש רבינו הזקן⁶⁸ ש"במשפט היינו הלכות⁶⁹ כתרגומו ע"פ⁷⁰ כמשפט הראשון כהלכתא קדמייתא, והיינו כמשארז"ל⁷¹ אין הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות", הלכות פסוקות.

26 ומהטעמים לזה – ע"פ האמור לעיל שבירור העולם בזמן הגלות (כשבני"י מפוזרים בכל העולם כולו עד לפנה נדחת) נעשה ע"י הלכות התורה, ולכן, כשנשלמת העבודה דזמן הגלות בבירור העולם ע"י הלכות התורה, אזי נעשית הפדי' מן הגלות אל הגאולה.

משך זמן עד שסו"ס נראתה הלבנה: מי יודע מה הי' קורה אילולי הי' זוכה לקדש הלבנה. ועפ"ז מתחזקת יותר השאלה האמורה – מה יעשה אדם שנמצא על הירח במשך זמן קידוש הלבנה דחודש זה.

(65) כולל גם ההוספה בהתפעלותו מגדלות הבורא – מה רבו מעשיך ה' ומה גדלו מעשיך ה'.

(66) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(67) ישע"א, א, כז.

(68) לקו"ת ר"פ דברים.

(69) להעיר מהרמז ב"הליכות" ("א"ת הליכות אלא הלכות") – ע"ש "ילכו מחיל אל חיל", שמזה באים ל"ראה אל אלקים בציון" (תהלים פד, ח), ענין הגאולה.

(70) וישב מ, יג.

(71) ראה לעיל הערה 14.

(58) ואף שכלפי שמיא גליא, הרי, התורה לא בשמים היא, ולכן, לא נתגלו ענינים אלו בתורה אלא לאחר שנתחדשה המציאות בארץ.

(59) ויחי מט, יג.

(60) ראה לדוגמא – הנסמן בהתועדויות תשמ"ג ח"א ע' 389 ואילך. לקו"ש חכ"ב ע' 221 הערה 9.

(61) ועפ"ז יש לפרש "שמח זבולון בצאתך וישכר באהליך" – שיציאת זבולון פועלת היציאה דישכר מהמדינה וההגבלה של הענינים שנידונו בתורה עד עתה לשקו"ט בענינים חדשים.

(62) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' תצב ואילך. וש"נ.

(63) וסוף מעשה במחשבה תחילה (ראה לעיל הערה 47).

(64) להעיר מהמסופר אודות הרה"ח ר' הלל מפאריטש שלא הי' בכחו לסבול שיעבור הזמן דקידוש לבנה ללא אפשרות לקדש הלבנה (מפני היותה מכוסה בעבים), כפי שהתבטא פעם לאחר

וענין זה שייך במיוחד לחג הסוכות – חג האסיף – שרומז על אסיפת כל ניצוצות הקדושה שבעניני העולם שנתבררו ע"י מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות, ואז נעשית אסיפת כל בני ממקומות פזוריהם בכל העולם לארצנו הקדושה.

ויומתק יותר שמחג הסוכות, חג האסיף, באים ל(שמע"צ ו) שמחת תורה, שבו מסיימים כל התורה כולה ומתחילים מחדש – כי, בחג האסיף נשלם כבר בירור העולם שע"י הלכות התורה, ולאח"ז מתחיל ענין חדש בתורה שלמעלה מבירור העולם, שזהו"ע ד"תורה חדשה מאתי תצא" (72) (ודוגמתו גם בעולם – "שמים חדשים וארץ חדשה" (73)).

יא. ויש להוסיף, שענינו של חג האסיף בשייכות להגאולה (אסיפת כל עניני מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות ואסיפת כל בני מכל המקומות שגלו בין האומות) מודגש ביותר בשנה זו (74):

נוסף על המעלה הכללית ד"הי' תהא (75) שנת נפלאות (76) ("פלא" שלמעלה מנס"77, ובתוספת נו"ן ("נפלא"), ובלשון רבים, "נפלאות"), שרומז על הנפלאות והגאולה האמיתית והשלמה, "כימי" (78) צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (79) – ה"ה שנת נפלאות (80), שהנפלאות חודרות במציאותה של השנה (לא רק באופן של ראי' שהיא בדבר שמחוץ הימנו), שכוללת כל שינויי הזמנים האפשריים (81), כללות הזמן, ובמילא גם כללות המקום, היינו, שכל עניני העולם (שגדרו זמן ומקום), כל פרטי הנבראים דדצח"מ, חדורים בענין הגאולה ("נפלאות"), כיון שנשלמה העבודה לגלות בהם כח הפועל בנפעל, ועד לגילוי בחי' ייחידו של עולם, בחינת היחידה שלמעלה, הקשורה ומתגלית ע"י בחינת היחידה שבישראל, משיח צדקנו (82) (כולל גם יחידה הפרטית, ניצוץ משיח, שבכאו"א מישראל (83)).

וכמרומו גם בהר"ת ד"נפלאות בכל", "בכל מכל כל" (84) – שהנפלאות הם בכל הענינים (85), שכולם חדורים בענין הגאולה.

ויומתק יותר ע"פ הרמז ש"בכל מכל כל" בגימטריא "קבץ" (86) – "קבץ גליתונו .. מארבע כנפות הארץ לארצנו" – כיון שכבר נשלמו מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות בקיבוץ ואסיפת כל עניני העולם לנקודת האחדות דיחידו של עולם.

ובפרט לאחר שכבר עברו "שתי שבתות" בשנה זו, אשר, שמירת "שתי שבתות כהלכתן" (87) קשורה עם הגאולה (88), ונמצאים ב"חג האסיף" (89) – ה"ז הזמן הכי מסוגל לאסיפת כל עניני מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות ואסיפת כל בני מכל המקומות שגלו בין האומות, לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש ולבית המקדש (שבו נמצאת ה"אבן שתי" ש"ממנה הושתת העולם"), בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו.

כנגד ג' החלוקות בעשר ספירות, וכנגד ג' הענינים דמלכיות זכרונות ושופרות (ראה המשך תרס"ו ע' תקלו ואילך) – שכוללים כל הדרגות כולם.

(81) ראה עבודת הקודש ח"ד פי"ט. ועוד.
(82) רמ"ז לזח"ג מ, ב. ולזח"ג רס, ב. ועוד.
(83) ראה מאור עינים ס"פ פינחס. לקו"ש ח"ב ע' 599. 692 בהערה. ועוד.

(84) ראה ב"ב טז, סע"ב ואילך.
(85) נוסף לכך שאות ב"ת היא אות השימוש לכל הענינים כולם.

(86) ראה ח"י חת"ס לב"ב שם.
(87) כהלכתן דייקא – הדגשת מעלת הלכות התורה, שעל ידן נעשה בירור העולם, כנ"ל בארוכה.
(88) שבת קיח, ב.

(89) ולהעיר, שבשנה זו מתחיל חג האסיף (ב' ימים ראשונים דיו"ט) ביום ב' וג', כמו ר"ה, כהסימן "פת בג המלך" (שמחלקים

(72) ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(73) ישע"י סה, יז. סו, כב.

(74) נוסף לכך ששנה זו באה אחרי המשך כמה שנים שיש בהם מעלה מיוחדת – החל משנת תש"מ ותש"מ, שנת הקהל, ולאח"ז שנת "תש"מ יד"ך", ולאח"ז שנת נסים, ולאח"ז שנת נפלאות אראנו.

(75) בהוייתה תהא (ראה קידושין נח, א. ועוד).

(76) שהיתה גם בשנה החולפת, שנת נפלאות אראנו.

(77) ראה לקו"ש חט"ו ע' 368 הערה 16. וש"נ.

(78) "כימי" – בכ"ף הדמיון למעליותא, כי, לעתיד לבוא יהיו "נפלאות" בערך ליצי"מ (ראה אוה"ת נ"ך עה"פ ע' תפרו. וש"נ), ועד שהזכרת יצי"מ לעתיד לבוא תהי' בדרך טפל בלבד (ברכות יב, סע"ב).

(79) מיכה ז, טו.

(80) ובפרטיות יותר: (נפלאות) בה בו במ – כהנוסח ג' התפלות דיום השבת ("וינוחו בה", "וינוחו בו", "וינוחו במ"),

- 1 יב. ע"פ האמור לעיל שחג האסיף רומז על כללות עבודתם של ישראל בבירור העולם – יש לבאר
2 הקשר והשייכות לענין האושפזין:
- 3 ידוע שבשבעת ימי הסוכות⁹⁰ באים שבעה אושפזין (אורחים)⁹¹ – הן האושפזין שנזכרו בזהר⁹²:
4 אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף ודוד, והן האושפזין החסידים שנתגלו ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר
5 נשיא דורנו⁹³: הבעש"ט, המגיד, אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, אדמו"ר הצ"צ, אדמו"ר מהר"ש,
6 ואדמו"ר מהורש"ב⁹⁴.
- 7 ומהענינים בזה:
- 8 אמרו חז"ל⁹⁵ "אורח" (שזהו"ע האושפזין שפירושו אורחים) מברך (ברכת המזון) כדי שיברך לבעל
9 הבית – שרומז על פעולת ההמשכה ("יברך", ברכה מלשון המשכה⁹⁶) וההתגלות של הקב"ה בעולם
10 באופן שניכר שהוא "בעל הבית", שזהו כללות הענין דעשיית דירה לו ית' בתחתונים.
- 11 ונוסף לזה, "אורח" הוא גם מלשון "דרך", ו"אורחים" לשון רבים, ב' דרכים (מיעוט רבים שנים⁹⁷)
12 – שמורה על ב' הדרכים (בכללות) שעל ידם נעשה הקב"ה בעה"ב בעולם: הדרך שבה הולכים מלמעלה
13 למטה (המשכת אלקות בעולם), והדרך שבה הולכים מלמטה למעלה (העלאת העולם לאלקות)⁹⁸.
- 14 וזהו ענינם של שבעת האושפזין שבחג האסיף – שהם מורי-הדרך לכל בני"י ("יורו משפטיך ליעקב
15 ותורתך לישראל"⁹⁹) כיצד לפעול המשכת והתגלות הקב"ה בתור "בעל הבית" של כל העולם, בב'
16 הדרכים (הכלליים) דהמשכה מלמעלמ"ט והעלאה מלמטלמ"ע, שזוהי כללות עבודתם של ישראל בבירור
17 העולם (תוכנו של חג האסיף).
- 18 ומזה מובן שענינם של האושפזין נמשך גם לאחר חג הסוכות¹⁰⁰ (בשמיני-עצרת), אלא שאז אינם
19 "אורחים" אלא "בעלי-בתים", כי, ע"י פעולת האושפזין בהמשכת וגילוי בעלותו של הקב"ה בעולם
20 כפי שנעשית בשבעת ימי הסוכות (ובהוספה מיום ליום) בתור "אורחים" (אושפזין), באים (בסיומו של
21 חג האסיף) לגמר ושלמות העבודה, שאז ניכרת פעולתם בהתגלות בעלותו של הקב"ה בעולם בתור
22 "בעלי-בתים".
- 23 ועפ"י תומתק השייכות של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו לשמע"צ (בהמשך לשבעת האושפזין דחג
24 הסוכות, אבל, לא בתור אושפזי, אלא בתור בעה"ב) – כי, להיותו הנשיא של הדור (האחרון לגלות ודור)
25 הראשון לגאולה, לאחר גמר ושלמות מעשינו ועבודתנו בבירור העולם, ה"ה שיך לשמע"צ שלאחרי
26 חג האסיף שרומז על גמר ושלמות כללות העבודה בבירור העולם, ואז באה הגאולה האמיתית והשלמה
27 שמרומזת ב"שמיני-עצרת", כידוע¹⁰¹ שהגאולה שייכת למספר שמונה, ונוסף לזה, "שמיני" הוא גם מלשון
28 שומן ו"עסענץ"¹⁰², שרומז על התגלות התמצית ("עסענץ") דכל עניני העולם, שכל מציאותם היא אלקות.
- הפרשיות נציבים וילך (לשתים) – שבזה מודגש גמר ושלמות
העבודה, כנ"ל בארוכה (ראה קונטרס משיחת ש"פ נציבים
תנש"א, יום ב' דר"ה וש"פ וילך תשנ"ב (לעיל ע' 10 ואילך)).
(90) וההמשך לזה בשמיני-עצרת, אלא שאז נעשים באופן של
בעלי-בתים, כדלקמן בפנים.
- (91) ויש נוהגים לומר הנוסח הדומת האושפזין: "יעול כו"
האושפזי דיום זה, ו"עיימי" כו"י שאר האושפזין, אבל בחב"ד אין
נוהגים כן, כי אם במחשבה כו".
- (92) ח"ג קג, ב ואילך. ועוד. – ולהעיר מהשינויים בזהר
בנוגע למנין וסדר האושפזין, ו"אלו ואלו דברי אלקים חיים", גם
בנוגע לפועל (ראה מעייני הישועה ע' 71 ואילך).
- (93) ובאופן ד"מראה באצבעו ואומר זה": כאן ישב
הבעש"ט, כאן ישב המגיד וכו' (שיחת ליל א' דחג הסוכות תרצ"ז
ותש"ג). – ולהעיר, שהשימוש בלשון עבר ("ישב") הוא בנוגע
להסיפור לאחר זמן, אבל, בעמדנו בלילות דחג הסוכות, הזמן
- שבו באים האושפזין, ה"ז בלשון הווה ("ישב")!
(94) ויש לומר באופן אחר – שכל האושפזין החסידים הם
נשיאי חב"ד, היינו, שהאושפזי הראשון הוא אדמו"ר הזקן וכו'
(וראה לקמן סי"ט).
- (95) ברכות מו, א.
- (96) ראה תו"א מקץ לז, ג. ובכ"מ.
- (97) נסמן בלקו"ש חכ"א ע' 111 הערה 21.
- (98) ראה ביאורו"ז לאדהאמ"צ וישלח יט, ב ואילך (וראה גם
לעיל סי"ו).
- (99) ברכה לג, יו"ד.
- (100) לא כמו אורחים שבאים להתארח לזמן מסוים, ולאח"ז
מסתיים זמן האירוח.
- (101) ראה ערכין יג, ב. ועוד.
- (102) כן הוא ("עסענץ", בלשון אידיש) בכמה מאמרי חסידות
(אוה"ת בלק ע' תתקכו. ועוד) – כלשון אמירתם, כמ"ש בתניא

יג. ולתוספת ביאור ענינם של האושפיזין בשייכות לעבודת כאו"א מישראל:

מהענינים העיקריים דהכנסת וכיבוד אורחים ("גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה"¹⁰³), שבעה"ב מראה שהוא מעריך ומייקר ביותר את האורח, ע"י השתדלותו (של בעה"ב) להדמות אליו (לאורח). ועד"ז בנדו"ד, שכאו"א מישראל צריך להשתדל להדמות אל האושפיזין – האבות, נשיאי ישראל, אדמו"רים – ע"י ההליכה בדרכיהם ואורחותיהם, וזכות אבותם מסייעתם¹⁰⁴.

ולהעיר:

מצינו ברשימותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע לתולדותיו של הצמח-צדק (דור השלישי של נשיאי חב"ד, "בתלת זימני הוי חזקה"), ש(כמה מהם) נקראים בתואר "אדמו"ר"¹⁰⁵. וענין זה מהוה נתינת-כח לכאו"א מאתנו, בתוככי כלל ישראל, ליקח לעצמו ה"רחבות" וה"התפשטות" שבתואר "אדמו"ר"!
– כשאומרים ביטוי כזה "ווערט מען דאך פארציטערט"... הרי מצינו דוגמתו פלא הכי גדול בכל יו"ט¹⁰⁶, בעת פתיחת הארון¹⁰⁷ (וכשחל בחול¹⁰⁸ – לאחר ההקדמה דאמירת י"ג מדות הרחמים¹⁰⁹ שאינן חוזרות ריקם¹¹⁰), שכאו"א מישראל מבקש על עצמו: "ויתקיים בנו מקרא שכתוב¹¹¹ ונחה עליו רוח ה' וגו'" – פסוק שמתאר גודל מעלתו של משיח צדקנו!...

וכיון שכן, לא יפלא כ"כ האמור שכאו"א מישראל יכול וצריך להשתדל להדמות להאושפיזין.

וההתדמות להאושפיזין צ"ל גם (ולכל לראש) בכללות הענין ד"אושפיזין" שפירשו אורחים – שכאו"א מישראל צריך לידע ולהרגיש שנמצא בעולם רק כמו "אורח" (שהעולם אינו מקומו האמיתי, להיותו "חלק אלקה ממעל ממש"¹¹², "ישראל וקוב"ה כולא חד"¹¹³), ותפקידו לגלות את ה"דרך" ("אורח" מלשון דרך) להמשכת וגילוי אלקות בעולם והעלאת העולם לאלקות ע"י כללות עבודתו בקיום התומ"צ, וכאמור, "אורח .. מברך לבעל הבית", שממשיך ומגלה בעלותו של הקב"ה בעולם, ובעה"ב נותן ל"אורח" (כאו"א מבני") כל צרכיו ומשמש אותו כו', ועד שנעשה במעמד ומצב של "בן הסמוך על שולחן אביו"¹¹⁴, כפי שיתגלה בפועל בהגאולה האמיתית והשלימה.

*

עד לעצמות ומהות, מ"מ, נקראים בשם "מדות", מדה והגבלה – שיש בהם ב' המעלות (למעלה ממדה ומדה) גם יחד, כמו בעצמותו ית', שכשם שיש לו כח בבלי גבול כך יש לו כח בגבול (ואדרבה – עיקר החידוש הוא בכח הגבול).
ודוגמתו ביו"ט – שלאחרי כל ההפלאות שבו, כולל ובמיוחד אמירת י"ג מדות¹¹⁵ בעת פתיחת הארון, צ"ל שמחת יו"ט ע"י סעודה גשמית, בשר שמן ויין ישן. ויש לקשר זה עם הסעודה דליתין ושור הבר שתהי' בהגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש – שהעילויים הכי נעלים דהגאולה קשורים עם סעודה גשמית.

(110) ר"ה יז, ב.

(111) ישע"י יא, ב.

(112) תניא רפ"ב.

(113) ראה זח"ג עג, א.

(114) ראה ברכות ג, סע"א.

אנה"ק (סכ"ה) ש"הבעש"ט ז"ל הי' אומר ד"ת בל"א* ולא בל"ה"ק, אף שכתבתם בל"ה"ק.

(103) שבת קכז, א. וש"נ.

(104) לשון חז"ל – אבות פ"ב מ"ב. ועוד.

(105) ראה "שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית רבינו" – "היום יום" בתחלתו.

(106) ובנדו"ד – בתחלת חג הסוכות ובסיומו בשמע"צ, ובחול"ל – בשני ימים ראשונים דחג הסוכות, ושני ימים אחרונים, שמע"צ ושמח"ת.

(107) וכיון שצריכים להזהר שלא לעכב את הספר-תורה מלקרות בה (שע"י הקריאה ניתוסף עילוי בהס"ת), הרי מובן שאין להאריך בשעות זמן אא"כ בענין נעלה ביותר.

(108) שאז צריכים "איבערקומען" ולמלא ולהשלים כמה ענינים (משא"כ בשבת).

(109) להעיר, שאף שענינם לבטל כל מדידה והגבלה, כולל גם מדידה והגבלה דקדושה, להיותם למעלה מכל מדידה והגבלה,

(*) ר"ת זה יש לפרשו: "בלשון אידיש", ולא "בלשון אנחנו" – שבזה מודגש הפיכת לשון זו ללשון יהודית ("אידיש") השייכת ליהודים ("אידין"), ולא כפי שנקראת לפנ"ז בשם "זשארגאן", שפירושו לשון טפילה ללשון אחרת.

- 1 יד. נוסף על ענינים הכללי של האושפיזין, יש לבאר גם ענינים הפרטי של כל אחד מהאושפיזין
- 2 (האושפיזא העיקרי של אחד משבעת ימי הסוכות, שביום זה "מזלו גובר" ¹¹⁵), כפי שבאים בהמשך
- 3 ובהוספה זה לזה, עד לסיומו של חג האסיף, גמר ושלמות כללות מעשינו ועבודתינו, בכחם ובהשפעתם
- 4 והוראת דרכם של האושפיזין.
- 5 ובהקדמה – שכבר דובר בארוכה אודות ענינים אלו בשנים שלפנ"ז, וכבר נדפסו הדברים, ובתוספת
- 6 ציוני מראי-מקומות ¹¹⁶, כך שיכולים לעיין בפנים, ואותיות מחכימות ¹¹⁷, ובפרט שישנה כבר השלימות
- 7 דארבעים שנה, ש"נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" ¹¹⁸, ולכן אין צורך באריכות
- 8 הדברים, אלא מספיק גם הדיבור בקיצור וברמז, ו"תן לחכם ויחכם עוד" ¹¹⁹.
- 9 ובודאי שכל אחד ימסור את הדברים הנאמרים עתה בשמחת בית השואבה גם לאלה (החל מבני ביתו
- 10 שמאיזה סיבה שתהי' אינם נמצאים כאן) שלא (השתתפו עדיין בשמחת בית השואבה, או שהשתתפו
- 11 בשמחת בית השואבה במק"א שבו לא) שמעו דברים אלה, ובתוספת ביאור והסבר, והעיקר, שעי"ז יתוסף
- 12 יותר בכל עניני שמחת בית השואבה.
- 13 טו. האושפיזא הראשון – אברהם אבינו:
- 14 אברהם אבינו הוא הראשון ("אחד ה' אברהם" ¹²⁰) שהתחיל ופתח את הדרך להמשיך ולגלות אלקות
- 15 בעולם גם ע"י ראיות והוכחות מהעולם עצמו – כמ"ש הרמב"ם ¹²¹ "כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט
- 16 בדעתו .. היאך אפשר שיהי' הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהי' לו מנהיג ומי יסבב אותו וכו' עד שהשיג
- 17 דרך האמת והבין קו הצדק מתבוננתו הנכונה וידע שיש שם אלקה אחד והוא מנהיג הגלגל והוא ברא
- 18 הכל .. והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלקה אחד לכל העולם כו'",
- 19 וכמרומו גם בשמו – "ולא יקרא עוד את שמך אברם והי' שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך", "אב
- 20 לכל העולם" ¹²².
- 21 ומאברהם נמשך הכח (עי"ז ש"הודיעו ¹²¹ ליצחק בנו .. ויצחק הודיע ליעקב .. ויעקב אבינו למד
- 22 בניו כולם" ¹²³) לכאור"א מישראל – "גוי אחד אחד בארץ" ¹²⁴, כמו ש"אחד ה' אברהם", ויש בו בחינת
- 23 "איתן" ¹²⁵ – להמשיך ולגלות אלקות בעולם.

(119) משלי ט, ט.

(120) יחזקאל לג, כד.

(121) ה' ע"ז פ"א ה"ג.

(122) לך לך יז, ה ובפרש"י.

(123) ולהעיר, שאברהם יצחק ויעקב נקראים "אבות" ("אין קורין אבות אלא לשלשה" ^{**} (ברכות טז, ב)), "שבחינת האבות היא ירושה לבניהם אחריהם בכל דור ודור", "שתמיד יש בחינה זו בכל זמן בכל אדם", משא"כ "שאר בחינות ומעלת הצדיקים כגון השבטים ראובן שמעון לוי .. יש לך אדם שאין בו כלל בחי' ומדרגות אלו" (תו"א ר"פ וארא), לפי שכאור"א מישראל מתייחס לשבט אחד***.

(124) שמואל-ב ז, כג.

(125) ראה לקו"ת ר"פ ראה. ובכ"מ.

(115) לשון חז"ל (ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע) בנוגע ליום הולדתו. – וענין זה הוא (לא רק בזמן הסעודה בסוכה, אלא גם) במשך כל היום, כביום הולדתו, שאף שהלידה היא במשך זמן מסויים ביום, מ"מ, התגברות המזל היא (לא רק ברגע הלידה, אלא) בכל היום*. ומרומז גם בהענין דהכנסת אורחים (אושפיזין) גופא – שנוסף על החיוב להאכילם ולהשקותם כו' בשעה שמתארחים בביתו, נמשך החיוב גם לאחר שיוצאים מביתו, במצות לוי' (ראה רמב"ם הל' אבל רפ"ד).

(116) בספרי התוועדויות (ח"א) תשמ"ב-תנש"א, ובספר "מעייני הישועה" (קה"ת תשמ"ח), ובהשלמות בשנים שלאח"ז.

(117) ראה של"ה במס' שבועות שלו (קצא, ב). מגדל עוז הל' אישות פ"ד ה"ט. סה"מ תש"א ע' 17.

(118) תבוא כט, ג.

(*) ועד שבדרך כלל לא מצינו שיצינו שעת הלידה (מלבד אצל יחידי טגולה, כמו הרמב"ם (סדה"ד ד"א תתקכ"ז)).

(**) להעיר מהשינוי דמספר שלשה לז"ט – שלש רגלים (כנגד ג' אבות). ובחג הסוכות עצמו – "שלש שמחות כתיב בחג".

(***) וגם בזמן הזה (לאחר החורבן) נשמר היחס לשבטים אצל כו"כ משפחות בישראל שאומרים שיש בידם ספר יוחסין, ובפרט אצל שבט לוי (כהנים ולוים) שיחסם נוגע לדינא גם בזמן הזה.

ועד"ז בנוגע לאושפיזא החסידי – הבעש"ט – שהוא הראשון שהתחיל ופתח את הדרך דהתגלות תורת החסידות הכללית, שכוללת גם ההמשך בהתגלות תורת חסידות חב"ד, שעל ידה ניתוסף עוד יותר בהמשכת וגילוי אלקות בעולם, שיהי' ניכר בעולם שנתהוו מאין ואפס ממש בכח העצמות¹²⁶, ועד שיש הנברא נעשה חד עם יש האמיתי¹²⁷, כפי שיתגלה בפועל לעתיד לבוא, כש"ה ימלוך לעולם ועד"¹²⁸, "והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד"¹²⁹.

ויש להוסיף הקשר והשייכות דהאושפיזין להגאולה:

אברהם אבינו – כמאמר¹³⁰ "ברוך שומר הבטחתו לישראל .. שהקב"ה חישב את הקץ לעשות כמה שאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים", וכידוע פירוש כ"ק מו"ח אדמו"ר¹³¹, שמצד גודל הנח"ר שנעשה למעלה מעבודתם של בני' בזמן הגלות, הי' יכול להיות ענין זה בלי קץ וגבול, וזהו השבח וההילול שהקב"ה חישב את הקץ לעשות שיהי' קץ וגבול לעבודה דזמן הגלות.

והבעש"ט – שענין זה גופא נעשה "אויף אַ בעל-שם/סקער אופן", למעלה מחשבונות, כולל גם חשבון הקץ, אלא תיכף ומיד ממש מתקיימת הבטחת הגאולה, ולא עוד אלא שהנפלאות דהגאולה אינם בגדר של נס כיון שנעשים הנהגה רגילה, אַ בעל-שם/סקע הנהגה.

טז. האושפיזא השני – יצחק אבינו:

אע"פ שגדלה מעלת אברהם אבינו להיותו ראשון לאבות (גם ליצחק), מ"מ, יש גם מעלה ביצחק לגבי אברהם. וכמרומו גם בלשון הכתוב¹³² "אלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק", שנוסף על הדגשת מעלת אברהם ש"הוליד את יצחק", מודגשת גם מעלת יצחק כפי שקודם לאברהם, "יצחק (תחילה ואח"כ מוסיף) בן אברהם", וכמארו"ל¹³³ "יפה כח הבן מכח האב"¹³⁴.

ומהענינים בזה¹³⁵ – שלידת יצחק כשלעצמה (לפני התחלת עבודתו) היתה באופן של נס גלוי ומפורסם לכל¹³⁶ שעל ידו נעשה גילוי אלקות בעולם (שינוי הנהגת הטבע), כדברי שרה: "צחוק עשה לי אלקים כל השומע יצחק לי .. מי מלל לאברהם (לשון שבח וחיובות .. ראו מה הוא ומי הוא שומר הבטחתו הקב"ה מבטיח ועושה) .. כי ילדתי בן לזקוניו"¹³⁷, ולא עוד אלא שבהמשך לזה הי' הנס ש"הניקה בנים שרה", "ביום המשתה הביאו השרות את בניהן עמהן והניקה אותם"¹³⁸.

[ולהעיר, שמלבד הפעולה דראיית הנס ש"הניקה בנים שרה" לעיני כל השרות, ישנה גם הפעולה שע"י הנקת הבנים כשלעצמה, דכיון שהחלב בא מהדם ("דם נעכר ונעשה חלב"¹³⁹) ש"הוא הנפש"¹⁴⁰, הרי, כשבני השרות ינקו מחלבה של שרה, קיבלו השפעה מנפשה של שרה¹⁴¹, ובודאי שהשפעה זו פעלה בהם שינוי לטובה].

ולהוסיף, שענין זה נוגע במיוחד לשנה זו, "הי' תהא שנת נפלאות בה" – שנפלאות השנה (נפלאות בה) באים בגלוי ובפירסום לעיני כל העמים, ועד שגם הם רואים בכל דבר שבעולם (ועאכו"כ במציאותם של

כמבואר בארוכה בשנים שלפנ"ז.
 (136) להעיר ממארו"ל ש"בחצות היום נולד נאמר כאן מועד ונאמר להלן כבוא השמש מועד צאתך ממצרים" (ב"ר פנ"ג, ו)
 – כדי להדגיש יותר פירסום הדבר, כביצי"מ שהיתה "בעצם היום הזה" (בא יב, מא. פרש"י האזינו לב, מח).
 (137) וירא כא, ו"ז ובפרש"י.
 (138) שם, ז ובפרש"י.
 (139) בכורות ו, ב.
 (140) פ' ראה יב, כג.
 (141) ובמילא גם מנפשו של אברהם, מצד האחדות דאברהם ושרה בתור איש ואשה שנעשים "לבשר אחד", כולל גם לנפש אחת.

(126) ראה לעיל הערה 19.
 (127) ראה ביאור"ז לאדהאמ"צ בשלח מג, ג. ובכ"מ.
 (128) בשלח טו, יח.
 (129) כפי שאמרנו זה עתה בסיום תפלת ערבית.
 (130) נוסח הגש"פ.
 (131) סה"מ תש"ח ע' 151.
 (132) ר"פ תולדות.
 (133) שבועות מח, סע"א. וש"נ.
 (134) להעיר מהפירוש שמעלת הבן ("יפה כח הבן") באה "מכח האב" (ראה לקו"ש חכ"ג ע' 222. וש"נ), אבל, לכל לראש ישנו הפירוש הפשוט שכח הבן יפה יותר מכח האב.
 (135) נוסף על המעלה ד"עולה תמימה", שלכן הי' כל ימיו בארץ ישראל, ולא יצא לחוץ לארץ (ב"ר פס"ד, ג. ועוד) –

1 (ישראל¹⁴²) הנפלאות דהקב"ה, "לעושה נפלאות גדולות לבדו"¹⁴³, ועי' נעשה מעמד ומצב של שמחה
2 בעולם¹⁴⁴ — "כל השומע יצחק ליי", "רב שחוק הי' בעולם"¹⁴⁵, כמודגש במיוחד בשמחת בית השואבה
3 (ובפרט בלילה השני של סוכות¹⁴⁶ שהאושפיזא שלו הוא יצחק, ע"ש השחוק והשמחה) שנמשכת ופועלת
4 גם אצל אומות העולם.

5 יז. האושפיזא השלישי — יעקב אבינו:

6 ענינו של יעקב אבינו הוא תורה, כמ"ש "ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל".

7 ולהעיר, שיעקב הוא השלישי שבאבות (וקשור במיוחד עם חג הסוכות, הרגל השלישי¹⁴⁷ (שכתוב בו
8 שלש שמחות), ובהדגשה יתירה ביום השלישי דחג הסוכות, שהאושפיזא הוא יעקב), וגם התורה (ענינו
9 של יעקב) היא "אוריין תליתא"¹⁴⁸.

10 ועפ"ז יומתק ש"יעקב אבינו למד בניו כולם והבדיל לוי ומינהו ראש והושיבו בישיבה ללמד דרך
11 השם ולשמור מצות אברהם, וצוה את בניו שלא יפסיקו מבני לוי ממונה אחר ממונה כדי שלא תשכח
12 הלימוד"¹²¹ — לוי דייקא, השלישי שבשבטים.

13 והענין בזה — שלאחרי פתיחת הדרך להמשכת אלקות בעולם ע"י אברהם, ומעלתו של יצחק שלידתו
14 כשלעצמה היתה גילוי אלקות בעולם, באה עבודתו של יעקב — כללות בניי — בהמשכת אלקות בעולם
15 בפועל ע"י התורה, שהיא "תרומתו של עולם", כידוע¹⁴⁹ ש"תרומה" אותיות תורה מ'150 (תורה שניתנה
16 למ' יום), שעל ידה נעשית הרמה (תרומה מלשון הרמה) בכל העולם (בירור העולם), שנרגש בו שבראיתו
17 כשביל התורה שנקראת ראשית¹⁵¹ (ובשביל ישראל שנקראו ראשית¹⁵², כידוע¹⁵³ שגם ישראל נקראים
18 בשם תרומה¹⁵⁴).

19 יח. האושפיזא הרביעי — משה רבינו:

20 ענינו של משה רבינו — שעל ידו הי' מתן-תורה¹⁵⁵, "משה קיבל תורה מסיני ומסרה כו"¹⁵⁶, כולל

(כנ"ל הערה 34).

148) שבת פח, א.

149) זח"ג קעט, א.

150) ובאופן שנעשים תיבה אחת, ועד כדי כך, שמקומה של
האות מ' הוא באמצע התיבה.

151) משלי ח, כב.

152) ירמ' ב, ג.

153) ראה ספר הליקוטס (דא"ח להצ"צ) ערך תרומה ע' שלו
ואילך. וש"נ.

154) ולהעיר ממארוז"ל ש"אדה"ר חלה טהורה לעולם הי',
דכתיב וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה" (ירושלמי
שבת פ"ב ה"ו), "ואיש תרומות יהרסנה זה אדה"ר שה' גמר
חלתו של עולם ונקראת חלה תרומה, שנאמר ראשית עריסותיכם"
(ב"ר רפ"ד). ועד"ז בכאר"א מישראל שהוא כמו אדה"ר (ראה
סנהדרין לו, סע"א).

155) דאף ש"קיימו האבות כל התורה כולה עד שלא ניתנה"
(יומא כח, ב. וש"נ), הרי, במתן-תורה ניתוסף עילוי שלא בערך,
כידוע.

156) אבות רפ"א.

142) ע"ד מארוז"ל (טואו"ח סו"ס תקפא) "כי מי גוי גדול וגו'
.. איזו אומה כאומה זו שידועת אופי' של אלקי' פי' מנהגיו
ודיניו, שמנהגו של עולם אדם שיש לו דין כו' אבל ישראל אינן
כן לובשים לבנים ומתעטפים לבנים .. ואוכלין ושותין ושמים
בר"ה לפי שידועין שהקב"ה יעשה להם נס".

143) תהלים קלו, ד. וראה נדה לא, א.

144) נוסף על השמחה דישאל בכל עניני עבודת ה',
ש"השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת הא-ל* שצוה
בהן עבודה גדולה היא" (רמב"ם סוף הל' לולב), ולא עוד אלא
שאפילו בימים הנוראים שבהם צ"ל ענין השמחה באופן ד"וגילו
ברעדה" (ראה לקו"ת נציבים מז, א ואילך. ובכ"מ), מצינו הדגשה
מיוחדת בנוגע ליצחק (שענינו שמחה) — שבעת התקיעות**
יעקב ואברהם "אחידן תרווייהו ביי ביצחק" (זח"ג ק, רע"א),
אברהם מימין ויעקב משמאל ובאמצע יצחק.

145) וירא כא, ו ובפרש"י.

146) ולהעיר, שבקביעות שנה זו חל יום שני דסוכות ביום
השלישי בשבוע, שהוכפל בו כי טוב, טוב לשמים וטוב לבריות
(ראה אוה"ת בראשית לג, ב. ועוד) — שבזה מודגשת יותר פעולת
השמחה (נוסף על השמחה דבניי גם) בכל העולם (בריות).
147) לענין כל תאחר — ג' רגלים כסדרן וחג המצות תחילה

(* ובפרטיות: השמחה — ענינו של יצחק, והאהבה — ענינו של אברהם שקראו הקב"ה אוהבו (רמב"ם סוף הלכות תשובה).

(** ענין הכי עיקרי בעבודת ה' — "תמליכתי עליכם .. בשופר" (ר"ה טז, טע"א. וש"נ), שהוא השורש לכללות העבודה דקיום התומ"צ, כמארוז"ל
קבלו מלכותי ואח"כ אגזור עליכם גזירות" (מכילתא יתרו כ, ג. ועוד) — ויש לומר, שהתחלת הענין ד"אגזור עליכם גזירות" (מצוות התורה)
הוא באמירת פסוקי התורה בתפלת מוסף דר"ה בהמשך ובסמיכות להתקיעות.

גם כל הענינים שנתחדשו בתורה במשך כל הדורות, כמארז"ל¹⁵⁷ "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני", שגם ענינים אלו הם בכלל "משה קיבל תורה מסיני", ואדרבה, עיקר החידוש ב"משה קיבל תורה מסיני" הוא (לא בנוגע לענינים שנתגלו כבר בזמנו של משה, אלא) בנוגע לענינים שעתידיים להתחדש לאח"כ שגם אותם קיבל משה מסיני.

[וההסברה בזה¹⁵⁸ – דלכאורה אינו מובן: כיון שענין זה ניתן כבר למשה מסיני, למה נחשב לחידוש של תלמיד ותיק – שהנתינה למשה רבינו היא באופן של כלל¹⁵⁹, וחידושו של התלמיד ותיק הוא שמוציא ומפרט ומגלה את הפרטים].

ולהוסיף, שהחידושים בתורה הם ענין עיקרי אצל משה רבינו:

החידוש בתורה נעשה ע"י הפלפול בקושיות ופירוקים לירד לעומק הסברות וטעמי ההלכות להבין דבר מתוך דבר, שע"ז יתחדשו חידושי הלכות רבות¹⁶⁰. וענין זה מודגש ביותר אצל משה רבינו – כמארז"ל¹⁶¹ שפלפולא דאורייתא ניתן למשה רבינו, אלא שנהג בה טובת עין ונתנה לישראל, ועז"נ¹⁶² "טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל", היינו, שפלפול התורה הוא "לחמו" של משה רבינו.

וכיון שנתנה לישראל, נעשה חיוב על כאו"א מישראל לפלפל ולחדש בתורה, "לאפשא לה"¹⁶³, שאינו יכול להסתפק בלימוד עניני התורה שכבר נתגלו, אלא צריך להוסיף ולפלפל ולחדש בתורה¹⁶⁴ [וגם לאחר שחידש בתורה ביום זה, וג"פ ביום, צריך להוסיף ולחדש עוד יותר במשך היום, כיון שבכל רגע ורגע שישנו החיוב דלימוד התורה ישנו החיוב לחדש בתורה], ועד כדי כך, שכאשר ביכלתו לפלפל ולחדש בתורה ואינו מחדש אלא חוזר על עניני התורה שכבר נתגלו, ה"ז בבחינת "ביטול תורה" (בערך וביחס להחידוש בתורה), כמובן ממארז"ל¹⁶⁵ "מבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה", דאף ש"מקרא מגילה" הוא לימוד התורה¹⁶⁶, ה"ז נחשב ל"ביטול תורה" ביחס להלימוד באופן של פלפול וחידוש בתורה¹⁶⁷.

ועוד והוא העיקר – שע"י החידוש בתורה זוכים לחידוש האמיתי בתורה לעתיד לבוא, "תורה חדשה מאתי תצא" (ועי"ז גם החידוש בעולם – "השמים החדשים והארץ החדשה"), בגאולה¹⁶⁸ האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו¹⁶⁹.

יט. ועד"ז בנוגע לאושפיזא החסידי:

האושפיזא הרביעי הוא אדמו"ר מהר"ש, נשיא הרביעי דחב"ד, שענינו "לכתחילה אריבער"¹⁷⁰. וכאשר מונים באושפיזין גם את הבעש"ט והמגיד, אזי האושפיזא הרביעי הוא אדמו"ר האמצעי, שענינו "רחובות הנהר"¹⁷¹, שכן, ההבנה וההשגה בהרחבת הביאור במאמרי החסידות שלו היא בנקל ובמהירות יותר

סתרפ"ז ס"ב.

(166) ולא עוד אלא שהלימוד הוא בענין נעלה ביותר – הגאולה דפורים, שבאה ע"י נסים גדולים, ועד לנס שבא בהתלבשות בלבושי הטבע שיש בו עילוי לגבי נס שלמעלה מדרך הטבע לגמרי (ראה תו"א מג"א צג, א ואילך. ובכ"מ).

(167) ראה התועדויות תשמ"ו ח"ב ע' 835 ואילך. וש"נ.

(168) להעיר ממארז"ל (אבות פ"ו מ"ו) "כל האומר דבר בשם

אומרו (חידוש דהאומרו) מביא גאולה לעולם".

(169) ולא כמו הגאולה דפורים שהיא באופן ש"אכתי עבדי

אחשוורוש אנן" (מגילה יד, א), ואפילו מרדכי ה' רק "משנה

למלך אחשוורוש" (אסתר בסופה).

(170) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"א ע' תריו.

(171) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 349. וש"נ.

(157) ראה מגילה יט, ב. הנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 252.

(158) ראה לקו"ש שם ע' 253. וש"נ.

(159) ועד – כלל דכלל, ולמעלה מזה, ועד למעלה מכללות ופרטות, ואעפ"כ ה"ז נכלל ב"משה קיבל תורה מסיני".

(160) ראה ה'ל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב. ועוד.

(161) נדרים לח, א.

(162) משלי כב, ט.

(163) זח"א יב, ב. וראה תו"א מקץ לט, ד. ה'ל' ת"ת לאדה"ז

שם. וש"נ.

(164) ולדוגמא בנוגע ללימוד הלכות החג – שאף שלמד כבר הלכות סוכות בשנים שלפנ"ו (וכיון שזיכהו הקב"ה באריכות ימים, למד כבר הלכות אלו עשרות פעמים), חוזר ולומד עוה"פ

ביתר עיון והעמקה, ועד שמגלה ענינים חדשים בהלכות אלו.

(165) מגילה ג, א. רמב"ם ריש ה'ל' מגילה. טושו"ע או"ח

- 1 מאשר במאמרי החסידות של אדמו"ר הזקן (שהם בדוגמת תושב"כ¹⁷² ביחס למאמרי החסידות של
2 אדמו"ר האמצעי).
- 3 וענין זה שייך במיוחד לפלפול דאורייתא (ענינו של משה רבינו, "לחמו") – כי, סדר ודרך הלימוד
4 דפלפול דאורייתא הוא באופן שכל שמפלפלים בעומק הענין רוצים להתעמק ולפלפל עוד יותר
5 (בבחינת "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים"¹⁷³), שהרי "אין קץ ותכלית לעומק טעמי ההלכות והפלפול
6 בטעמיהן. . (וכתוצאה מזה גם) חידושי הלכות לאין קץ ותכלית"¹⁷⁴, ועי"ז נעשית הרחבה אמיתית
7 בתורה, "רחובות הנהר", למעלה ממדידה והגבלה ("לכתחילה אריבער").
- 8 ולהעיר מהשייכות המיוחדת לשנה זו – ה'תשנ"ב – שהאות ב' דסימן השנה רומז להר"ת ד"בינה",
9 שהיא באופן של "רחובות הנהר", שזוהי מעלת הבינה גם לגבי חכמה.
- 10 ויש להוסיף, שבהענין ד"רחובות הנהר" נכלל גם הריבוי וההרחבה בנוגע למקבלי התורה, "משה
11 קיבל תורה מסיני ומסרה" באופן ד"העמידו¹⁵⁶ תלמידים הרבה"¹⁷⁵, ועוד ועיקר, שכל ריבוי התלמידים,
12 כל בנ"י, מתקבצים¹⁷⁶ יחד לארצנו הקדושה, "ארץ טובה ורחבה", לירושלים עיר הקודש כפי שתהי'
13 באופן של הרחבה והרמה ("וראמה"¹⁷⁷), ושם זוכים ללימוד התורה בתכלית ההרחבה שאין למעלה
14 הימנה, "תורה חדשה מאתי תצא".
- 15 כ. האושפיזא החמישי – אהרן הכהן:
- 16 ענינו של אהרן הוא – "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"¹⁷⁸, היינו, שגם אצל אהרן מודגש ענין
17 התורה, כמו אצל משה¹⁷⁹, אלא, שעיקר החידוש אצלו הוא בהפצת התורה אצל אלה שלעת-עתה רחוקים
18 מהתורה, שלכן נקראים בשם בריות בעלמא, והעצה לזה היא "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה",
19 "למשכן בחבלי עבותות אהבה, וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה"¹⁸⁰.
- 20 וחידוש מיוחד בהפצת התורה ע"י אהרן – להיותו אהרן הכהן, שעיקר עבודתו בהשירות לה' בבית
21 המקדש ועד לקדש הקדשים¹⁸¹, וביחד עם זה, התעסק עם "בריות" כדי לקרבן לתורה.
- 22 וזהו גם כללות ענינו של שבט לוי (שנשיאו הוא אהרן הכהן) – ש"הובדל לעבוד את ה' לשרתו
23 (וביחד עם זה) ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים, שנאמר יורו משפטך ליעקב ותורתך
24 לישראל"¹⁸², וכדי שהוראה זו תתקבל באופן המתאים, צריכה להאמר בסבר פנים יפות, מתוך אהבה
25 וקירוב דוקא.
- 26 ובאופן כזה צריכה להיות עבודת כאו"א מישראל – "הוי מתלמידיו של אהרן הכהן. . אוהב את
27 הבריות ומקרבן לתורה", ועד"ז בנוגע לעבודת שבט לוי, כפס"ד הרמב"ם¹⁸³ "לא שבט לוי בלבד אלא
28 כל איש ואיש. . אשר נדבה רוחו אותו. . ה"ז נתקדש קדש קדשים (דרגת הקדושה דכה"ג¹⁸⁴). . אתה¹⁸⁵
29 תומיך גורלי".

"חמשה מי יודע, חמשה אני יודע, חמשה חומשי תורה", שקיבל
משה מסיני (ראף שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה
מסיני, ה"ז בהעלם ובאופן של כלל, ואילו בפועל ובגלוי קיבל
חמשה חומשי תורה).

(180) תניא פל"ב. – ובהדגשת הדיקו "ומקרבן לתורה" – לא
לקרב ולהוריד את התורה אליהם ח"ו, אלא לקרב ולהעלות אותם
לתורה (ראה ביאורים לפרקי אבות ע' 44).

(181) כמבואר בארוכה פרטי עניני עבודת כה"ג בקדש

הקדשים – בסדר עבודה דיוהכ"פ דאזלינן מיני'.

(182) רמב"ם הל' שמטה ויובל פי"ג ה"ב.

(183) שם ה"ג.

(184) דה"א כג, יג.

(185) תהלים טז, ה.

(172) שבה נאמר "לא תוסיפו גו' ולא תגרעו" (ואתחנן ד, ב),
ודוגמתו בנוגע להשמירה והדיוק באותיות הרב כצורתם, ולאח"ז
בא הפלפול בביאור הדברים, שע"ז ניתוסף ביאור כו'.

(173) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. רמב"ן ובחיי ס"פ חיי
שרה. ועוד.

(174) הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ה.

(175) כולל גם שכאו"א מהתלמידים הוא בעצמו בבחינת
"הרבה", עי"ז שניתוסף אצלו מיום ליום ומרגע לרגע כו'.

(176) שגם זה מרומז באות ב"ת דמספר השנה – ר"ת "בכל",
"בכל מכל כל", בגימטריא "קבץ" (כנ"ל ס"א).

(177) זכרי' יד, יו"ד. וראה ב"ב עה, ב.

(178) אבות פ"א מ"ב.

(179) ומרומז גם בכך שאהרן הוא האושפיז החמישי –

כא. האושפיזא הששי – יוסף:

לאחרי ובהמשך לפעולת האושפיזין שלפנ"ז בענין התורה, החל מיעקב שענינו תורה, משה, שעל ידו
ניתוסף הענין דפלפולא דאורייתא וחדושי תורה, ואהרן, שפעולתו בהפצת התורה – באה פעולתו של
יוסף באופן ד"יוסף ה' לי בן אחר"¹⁸⁶, שמ"אחר" נעשה "בן"¹⁸⁷, שבזה מודגשת פעולת התורה בעולם
("אחר"), לבררו ולזכרו ולהעלותו לקדושה ("בן").

ולזה עיר, שמעין זה שייך גם בהפעולה עם בני, לפעול על יהודי שמעמדו ומצבו בגלוי ובחיצוניות
הוא בבחינת "אחר" שיהי גם בגלוי ובחיצוניות בבחינת "בן", אבל, עיקר הפעולה ב"אחר" לאמיתותו
(לא רק בגלוי ובחיצוניות) היא בנוגע לבירור העולם¹⁸⁸.

ובזה ניתוסף עוד יותר ע"י האושפיזא החסידי, אדמו"ר מהר"ש, שענינו "לכתחילה אריבער" –
שביור העולם ע"י התורה הוא באופן שנרגש בעולם שכל מציאותו אינה אלא בשביל קיום הלכות
התורה, שזהו הפירוש ד"לכתחילה אריבער", שאין זה באופן שהעולם הוא מציאות בפ"ע וצריכים לבררו
ולזכרו ע"י קיום הלכות התורה, אלא באופן ד"אריבער", שמציאות העולם אינה אלא בשביל קיום הלכות
התורה, כמרומו בדרשת חז"ל "אל תקרי הליכות אלא הלכות", שהמציאות ד"הליכות עולם" אינה אלא
בשביל קיום הלכות התורה (כנ"ל ס"ז).

כב. האושפיזא השביעי – דוד המלך ואדמו"ר מהורש"ב:

ענינו של האושפיזא השביעי, שעל ידו נגמר ונשלם כללות ענינם של האושפיזין, קשור עם
הגאולה האמיתית והשלימה – הן האושפיזא שבזהר, דוד מלכא משיחא, והן האושפיזא החסידי,
ששמו "שלום", כמ"ש¹⁸⁹ "שלום גוי אתן על ישראל בימיו", ולא עוד אלא שה"שלום" חודר
ונמשך גם בעניני העולם המרומזים בשמו השני, "דוב" (וגם כפי שנקרא בלע"ז – "בער")
ש"מסורבל בבשר"¹⁹⁰, כיון שנגמר ונשלם הבירור וזיכוך דעניני העולם.

וגם בענין זה מודגשת הפעולה שע"י התורה – כי, מעניניו העיקריים של אדמו"ר מהורש"ב הוא
התייסדות ישיבת תומכי תמימים שבה לומדים "תורת ה' תורה הנגלית ותורת החסידות תמימה"¹⁹¹, ועי"ז
פועלים ביאת דוד מלכא משיחא, כמבואר בשיחתו הידועה¹⁹² בענין "כל היוצא למלחמת בית דוד"¹⁹³,
שתלמידי הישיבה הם "חיילי בית דוד" שפועלים התגלות וביאת דוד מלכא משיחא.

ומזה מובן שבעמדנו ברגעי הגלות האחרונים צריכה להיות הוספה מיוחדת בנוגע לישיבת תומכי
תמימים – ע"י התייסדות מחלקות חדשות (נוסף על הגדלת והרחבת המחלקות הקיימות) של ישיבות¹⁹⁴
תומכי תמימים¹⁹⁵ בכל קצוי תבל (כשם שפעלו בענין דוגמתו, הדפסת ספר התניא בכל מקום בעולם שיש

שנשארים תלמידי תו"ת כל ימי חייהם) מוסיף בקיום ההוראה
והעמידו תלמידים הרבה, החל מבני ביתו*, וגם תלמידים
כפשוטם, ולכל הפחות שנים-שלשה** תלמידים, ועד לריבוי הכי
גדול של תלמידים, וכל אחד מהתלמידים מקיים בעצמו ההוראה
ד"העמידו תלמידים הרבה".

(195) ועד"ז "אחי תמימים", ושאר השמות שבהם נקראים
הישיבות שבהם לומדים "תורת ה' תורה הנגלית ותורת החסידות
תמימה", שהמכוון שלהם הכל אחד ומיוחד ויחיד – לפעול
הגילוי ד"יחידו של עולם".

(186) ויצא לו, כד.
(187) ראה אוה"ת עה"פ.
(188) והפעולה עם בני" שייכת לאהרן – "אוהב את הבריות
ומקרבן לתורה" (כנ"ל ס"ב).
(189) דה"א כב, ט.
(190) ראה מגילה יא, רע"א. וש"נ.
(191) שיחת שמח"ת תרנ"ט – "התמים" ח"א ע' כה.
(192) שמח"ת תרס"א – לקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך.
(193) שבת נו, א. וש"נ.
(194) כולל גם שכא"א מתלמידי תו"ת (גם אלו שלמדו בעבר

(*גם הקטנים ביותר, שכן, כשילד קטן אומר "מודה אני", רואים שהוא תלמיד שמקבל התורה שקיבל משה מסיני ומסרה ליהושע וכו' עד סוף
כל הדורות.

(**בדיעבד – גם שנים נקראים הרבה, אבל לכתחילה – הפירוש דהרבה הוא לכל הפחות שלשת.

- 1 בו ישוב בנ"י¹⁹⁶), כולל גם במדינה ההיא שבה נמצאת העיר ליובאוויטש עד היום הזה¹⁹⁷ — שעי"ז
- 2 ממהרים ומזרזים גמר ושלמות פעולתם של "חיילי בית דוד" להביא את הגאולה האמיתית והשלמה
- 3 ע"י דוד מלכא משיחא, שאז "עתידים כל בתי כנסיות ובתי מדרשות (ישיבות) שבבבל (בכל קצוי תבל)
- 4 שיקבעו בארץ ישראל"¹⁹⁸.
- 5 כג. ולאחרי פעולתם של שבעת האושפיזין, הן שבעת האושפיזין שבזהר, והן שבעת האושפיזין
- 6 החסידים, ובצירוף שניהם יחד, י"ד אושפיזין — באה פעולתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, דור
- 7 ה"ט", "קיימא סיהרא באשלמותא, שזהו המעמד ומצב דהגאולה האמיתית והשלמה.
- 8 ולהוסיף, שכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו הוא המנהל¹⁹⁹על דשיבת תומכי תמימים מיום הווסדה¹⁹⁹
- 9 — בשבעת ימי המשתה דשמחת הנישואין שלו, שאז אומרים (בסיום וחזרת השבע-ברכות) "מהרה ..
- 10 ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה וגו'"²⁰⁰ — שעל ידו נשלמת כוונת התייחסות
- 11 ישיבת תומכי תמימים בביאת דוד מלכא משיחא בפועל ממשי.
- 12 וכל זה מודגש ביותר לאחר שישנו הפס"ד של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו שכבר נשלמו כל
- 13 הענינים, כולל גם "צחצוח הכפתורים"²⁰¹ (שלימות הבגדים לכבוד ולתפארת)²⁰², ונמצאים במעמד ומצב
- 14 ד"עמדו הכן כולכם" לקבל פני משיח צדקנו²⁰³ [ובגלל סיבה שאינה מובנת כלל וכלל נמצאים עדיין בגלות]
- 15 — הרי בודאי שתיכף ומיד ממש זוכים לגאולה האמיתית והשלמה ע"י דוד מלכא משיחא, "הנה זה
- 16 (המלך המשיח) בא"²⁰⁴, ולא רק בלשון הוה, אלא שתיכף ומיד יכולים לומר בלשון עבר ש"כבר בא".
- 17 כד. האמור לעיל אודות כללות הענין דחג האסיף ושייכותו לאושפיזין, צריך להתבטא במעשה
- 18 בפועל, כהכלל בכל עניני התורה ש"לא המדרש עיקר אלא המעשה"²⁰⁵.
- 19 ובהקדמה — שאף שישנם מצוות התלויות בדיבור, כמו מצות תלמוד תורה, מצוה עיקרית ("תלמוד
- 20 תורה כנגד כולם"²⁰⁶), שצ"ל בדיבור²⁰⁷ דוקא²⁰⁸, ויש מצוות עיקריות התלויות במחשבה וכוונת הלב,
- 21 כמו אמונת ה' ויחודו ואהבתו ויראתו כו', שש מצוות "שחיובן תמידי לא יפסק מעל האדם אפילו רגע
- 22 בכל ימיו .. סימנם שש²⁰⁹ ערי מקלט²¹⁰ תהינה לכם"²¹¹, הרי, גם במצוות אלו ישנו הכלל ש"המעשה
- 23 הוא העיקר", שכתוצאה מזה ניתוסף עוד יותר בענינים של מעשה בפועל.

(196) ראה לקו"ש חכ"ו ע' 320 ואילך.
(197) ולהעיר, שלאחרונה חזרו לעיירה ליובאוויטש וערכו בה התועודיות חסידיות, וחזרו חסידות, ועשו כו"כ פעולות ומעשים טובים — כפי שסיפרו אלו שביקרו שם (והשתתפו בעצמם), וסיפרו מתוך חיות, עד שהחיו את השומעים עד כדי כך שנתעלו למעמד ומצב שלמעלה מהחילוקים דומן ומקום (כאילו שהשומעים עצמם היו נוכחים שם).
(198) מגילה כט, א.
(199) והולך ונמשך עד היום הזה — שהרי קדושה לא זזה ממקומה (ראה תניא אגה"ק ביאור לסי' ז"ך).
(200) ע"פ ירמ"י לג, יו"ד-יא.
(201) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט.
(202) שזוהי ההכנה לבגדי כהונה דכהן גדול — שנאמר בהם "ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת" (תצוה כח, ב).
(203) ראה "היום יום" ט"ו טבת.
(204) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.
(205) אבות פ"א מ"ז.

(206) פאה ספ"א.
(207) ושייך גם במעשה — ע"י כתיבת דברי תורה (ראה שו"ע ואדה"י או"ח סמ"ז ס"ג), אבל, המעשה אינו יכול להיות בכל הזמנים שבהם ישנו החיוב דלימוד התורה, שהרי מעשה הכתיבה אסור בשבת ויו"ט.
(208) והמהרהר בדברי תורה אינו צריך לברך (שו"ע שם ס"ד, ואדה"י שם ס"ב).
(209) מסעי לה, יג.
(210) ויש לבאר השייכות ל"ערי מקלט" — שהישיבה בהם צריכה להיות באופן של קביעות ונצחיות, "שאינו יוצא משם לעולם (עד מות הכהן הגדול)", אפילו בשביל דבר הכי חשוב, עד כדי כך ש"כל ישראל צריכים לתשועתו" (רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"ז ה"ח).
(211) ולהעיר גם מהשייכות ד"ערי מקלט" ללימוד התורה — "דברי תורה קולטין" (מכות יו"ד, א) — שחיובו בכל רגע ורגע* (ראה סנהדרין צט, סע"א. רמב"ם הל' ת"ת ספ"ג. ועוד).
(211) אגרת המחבר שבריש ספר החינוך (וסופה).

(*) וגם בזמנים שיש הגבלה בלימוד התורה, כמו בתשעה באב, הרי (ונסף לכך שמשנתדלים ומחפשים עצות לבטלן), ועד לביטול כללות הצום והפיקתו לששון ולשמחה ומועדים טובים) ההגבלה היא רק אם ללמוד ענין פלוני או פלוני, אבל עצם החיוב דלימוד התורה (בענינים שמותר ללמוד בהם) הוא בכל התוקף גם בת"ב.

ובנוגע לעניננו – שהדיבור בעניני חג האסיף והאושפיזין וכו', צריך להביא לידי הוספה בשמחת בית
השואבה.¹
וע"פ האמור לעיל שחג האסיף, ובמיוחד בשנה זו, מורה על גמר ושלמות מעשינו ועבודתנו (ע"י
ההליכה בדרכיהם ואורחותיהם של האושפיזין) כל זמן משך הגלות, שאז חוזרים ומתאספים כולם יחדיו
לארצנו הקדושה בגאולה האמיתית והשלימה, מובן, ששמחת בית השואבה צ"ל בקשר ובשייכות לשמחת
הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, "הנה זה (המלך המשיח) בא", שאז ממשיכים את שמחת
בית השואבה בבית המקדש השלישי.
ונתנת-כח מיוחדת על זה כשחוגגים שמחת בית השואבה בד' אמותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא
דורנו, בבית הכנסת (תפלה) ובית המדרש (תורה) ובית מעשים טובים (גמ"ח) שלו, בית משולש, מעין
ודוגמת²¹² ביהמ"ק (שיש בו ג' קדושות²¹³, ובפרט ביהמ"ק) השלישי שכולל גם בית ראשון ושני²¹⁴
(משולש), שזוהי ההכנה המתאימה שתיכף ומיד נעשה המשך ושלמות השמחה בביהמ"ק השלישי.
ובנוגע להשמחה בפועל ממש – יש להדגיש כמה פרטים הנוגעים למעשה שהוא העיקר, כדלקמן.
כה. ההשתתפות בהשמחה:
על כל אחד ואחד להשתתף בהשמחה בכל הפרטים – "ורקדו ומספקו ומטפחו ומפוזו ומכרכו כל אחד
ואחד"²¹⁵ – שלא מספיק שאחד יטפח בכפיו ("אטשן מיט די הענט") לריקודו של חברו, אלא כאו"א
צריך לרקוד בעצמו, כמובן ופשוט שאין להשוות את הטיפוח בכפיו לריקודו של חברו להריקוד שלו
בעצמו בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו (ע"ד ובדוגמת החילוק בין עניית אמן על ברכה שמכרך חברו
על אכילת פרי לאמירת הברכה על פרי שאוכל הוא בעצמו ונעשה דם ובשר כבשרו).
ויתירה מזה: לא זו בלבד שכאו"א צריך להשתתף בהשמחה, כמו שז"ל, אלא עוד זאת, שצריך להשתדל
להתנהג כמו בעה"ב²¹⁶ ולהיות "רוח החי" בהשמחה.
ובפרטיות יותר:
גם כאשר העומד בראש (בארגון ועריכת שמחת בית השואבה) הוא מישוהו אחר, שאז צריך להזהר
שלא לפגוע בבעלותו משום השגת גבול וכיו"ב – יכול וצריך להשתדל להיות "רוח החי" בהשמחה,
ובודאי שהעומד בראש (שאינו "מישהו אחר" אלא רעהו ואחיו, ועד כמותו ממש, "ואהבת לרעך
כמוך"²¹⁷) לא יתרעם על כך שמתנהג כמו בעה"ב ("ראוועט בעה"ב'שקייט"), כיון שמתנהג ע"פ התורה,
שזוהי בעלותו של הקב"ה.
ועאכ"כ כשהולך לשמח יהודים אחרים בשמחת בית השואבה²¹⁸ (ובפרט בחול-המועד שיכולים
וצריכים לנסוע²¹⁹ גם למקומות רחוקים) ובא למקום מסויים שמאיזו סיבה שהיא אין שם מישוהו שביכלתו
להנהיג ולנהל את השמחה – נעשה הוא הראש והמנהיג במקום זה, ולא עוד אלא שאין לו להמתין עד
שיבקשו ממנו להנהיג את השמחה (כיון שאין זה לפי כבודו להציע את עצמו), ואין צריך לומר שלא
יסרב כשמבקשים ממנו²²⁰, אלא תיכף ומיד (ללא שהיות) עליו להתחיל בהנהגת וניהול שמחת בית
השואבה במקום זה.

(218) וכמ"ש הרמב"ם ששמחה אמיתית היא כאשר משתף
אחרים בשמחתו (ראה הל' יו"ט פ"ו הי"ד).
(219) ועד שהנסיעה עצמה היא (לא רק מותרת, אלא) מצוה
– כהוראת המשנה (אבות פ"ד מ"ב. וראה לקו"ש ח"י ע' 371
ואילך. ושי"נ) "הוי רץ למצוה" (כולל גם הנסיעה במכונית שעי"ז
נעשית הריצה ביתר שאת וביתר עז).
(220) ובפרט כשנמצאים כבר באמצע שמחת בית השואבה
(שכבר התחילו לחגוג במקומות אחרים כו') שאז ישנו ציווי

(212) ראה בארוכה קונטרס בענין בית רבינו שבבבל (קה"ת
תשנ"ב – נדפס גם לקמן ע' 413 ואילך).
(213) ראה רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ה.
(214) ראה זח"ג רכא, א.
(215) רמב"ם הל' לולב פ"ח הי"ג.
(216) ופשוט שאין הכוונה ל"מנהג בעלי בתים"... אלא
הנהגה המתאימה לבעלותו של הקב"ה.
(217) ראה לעיל הערה 36.

1 כו. אופן השמחה:

2 שמחה בכלל היא באופן של פריצת גדר, ועאכו"כ שמחת יו"ט שחיובה מן התורה, ובפרט שמחת
 3 יו"ט דחג הסוכות, "זמן שמחתנו", ש"שלש שמחות כתיב בחג" – בודאי שצריכה להיות באופן של
 4 פריצת גדר, למעלה ממדידה והגבלה.

5 ולכל לראש – פריצת הגדרים וההגבלות שמגביל את עצמו, שהנהגה כזו היא מתאימה עבורו והיא
 6 לפי כבודו והנהגה זו אינה מתאימה עבורו ואינה לפי כבודו – לא הכבוד שלו ח"ו, אלא כבוד התורה
 7 והחסידות שלמד וכו' וכו' – ה"ז דבר הכי פשוט (ובודאי אין צריך להאריך בזה) שצריך לפרוץ גדרים
 8 והגבלות אלו.

9 ויתירה מזה: גם לאחר ששמח ורוקד בשמחת בית השואבה משך זמן ארוך עד שרגליו עייפות מרוב
 10 הריקוד וידי עייפות ממחאות-כפים, ונופלת לו מחשבה להפסיק לרקוד, או שמישהו מעיר לו שהגיע
 11 הזמן להפסיק לרקוד – הרי, לא זו בלבד שאינו נותן שיבלבלוהו מהשמחה, אלא אדרבה, שסוחף
 12 בהשמחה גם את (הדבר ועאכו"כ) האדם המבלבל, באמרו: "הער זיך אַיין", הנך נקרא "אדם", ע"ש
 13 אדמה לעיל²²¹, שהוא למעלה מכל מדידה והגבלה, וכיון שכן, עליך לצאת מהמדידה וההגבלה שלך,
 14 ולשמוח בשמחת בית השואבה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה!

15 כז. השמחה במשך שבעת ימי החג ובהוספה מיום ליום:

16 מצינו בשמחת נישואין שנמשכת בשבעת ימי המשתה, שיש צורך ב"פנים חדשות" כדי שתהי'
 17 השמחה בשלימותה²²². ומזה מובן גם בנוגע לשמחת החג, ושמחת בית השואבה, שכיון שע"פ ציווי
 18 התורה צריכה להיות במשך שבעה ימים זה אחר זה, בודאי שהקב"ה נותן כח לכאו"א מישראל להיות
 19 בעצמו בבחינת "פנים חדשות"²²³, שע"ז יוכל להיות בשמחה אמיתית במשך שבעת ימי החג, ולא עוד
 20 אלא שמיום ליום יסיף בהשמחה באופן נעלה יותר, כהציווי (שהוא גם נתינת-כח) "מעלין בקודש"²²⁴.
 21 ועד כדי כך, ש"יעיד עליו יודע תעלומות" (כהלשון הידוע²²⁵) שהשמחה שלו היא שמחה אמיתית
 22 באופן של עילוי והוספה מיום ליום.

23 ויש להוסיף ולהבהיר הכוונה בהלשון "יעיד עליו יודע תעלומות" בשייכות לעניננו:

24 אין הכוונה שהשמחה היא בתעלומות לבו בלבד, וכיון ש"אין אדם יודע מה בלבו של חברו"²²⁶, יש
 25 צורך ש"יעיד עליו יודע תעלומות", כי, בודאי שהשמחה היא בהתגלות לבו, ו"לבא פליג לכל שיפין"²²⁷,
 26 שפורצת ומתגלה בהנהגתו בפועל, בדיבור ובמעשה, אלא, שבחוספה על התגלות השמחה לעין כל, "יעיד
 27 עליו יודע תעלומות" שהשמחה היא פנימית ונעלית עוד יותר.

28 ולהעיר גם מהדיוק ד"ועיד עליו יודע תעלומות", עדות דוקא – כידוע²²⁸ ש"עדות" פועלת מציאות
 29 הדבר ע"פ תורה, ובמילא נעשה כן גם במציאות העולם²²⁹, ועד"ז בנדו"ד, שנוסף על ההשתדלות דהאדם
 30 בהשמחה, פונה הקב"ה מכל עסקיו²³⁰, כביכול, ו"מעיד" עליו לפעול אצלו חוספה בהשמחה באופן
 31 שבאין-ערוך לגמרי.

(224) ברכות כח, א. וש"נ.

(225) רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב.

(226) פסחים נד, רע"ב.

(227) ראה זהר ח"ב קנג, א. ח"ג קסא, רע"ב. רכא, ב. רלב,

א.

(228) ראה לקו"ש ח"ט ע' 188. וש"נ.

(229) ומודגש במיוחד בשייכות ליו"ט – העדות דקידוש

החודש שבה תלו' הקביעות דהימים טובים.

(230) כלשון חז"ל – תו"כ ופרש"י בחוקותי כו, ט. ועוד.

מיוחד שלא לסרב כדי שלא להפסיק באמצע. ע"ד שמצינו בנוגע
 להעמדת שליח ציבור באמצע התפלה (טושו"ע (ואדה"ז) אור"ח
 סנ"ג סי"ז (ס"כ)).

(221) ראה של"ה ג, רע"א. ועוד.

(222) ראה טושו"ע אה"ע סס"ב ס"ז.

(223) והחידוש בזה לגבי שמחת נישואין – שה"פנים
 חדשות" שבשמחת נישואין אינם אלא אצל האורח החדש שבא
 ביום זה, אבל אלו שהשתתפו בהשמחה אתמול נשארים עם אותם
 פנים כמו אתמול, משא"כ בנדו"ד, שה"פנים חדשות" הם אצל
 כל בני' שהשתתפו בשמחת בית השואבה בימים שלפנ"ו.

כח. ומלבד העילוי וההוספה מיום ליום בכל שבעת ימי החג, ישנו עילוי נוסף מצד מעלת היום, ולדוגמא:

ביום השני – הוספה מיוחדת בהשמחה מצד ענינו של האושפיזא, יצחק, ע"ש השחוק והשמחה. ומעלה נוספת בקביעות שנה זו, שיום השני דסוכות חל ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב²³¹.

ביום השלישי – לאחר השמחה בשני ימים ראשונים באופן ד"כפלים לתושי²³², ניתוסף גם המעלה דיום השלישי, שהשמחה היא באופן של "חזקה".

ביום הרביעי – שישנו כבר הרוב דשבעת ימי הסוכות²³³, ו"רובו ככולו"²³⁴; וביום החמישי – שישנו הרוב (רובו ככולו) גם ביחס להמשך דשמיני-עצרת.

ביום הששי – שבקביעות שנה זו חל ביום השבת, שנוסף על השמחה דהיו"ט ישנה גם השמחה דיום השבת, "ביום שמחתכם אלו השבתות"²³⁵, כולל ובמיוחד שמחת הגאולה (כנ"ל סכ"ד), כיון שיום השבת הוא מעין ודוגמת "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"²³⁶.

ועאכו"כ ביום השביעי, שבו צריכה להיות השמחה בריבוי גדול שכולל את כל הימים שלפניו, כמודגש בשמו, "הושענא רבה", ע"ש ריבוי ה"הושענות", כולל גם אלו שנאמרו בכל הימים שלפניו, ועד"ז שאר עניני עבודת היום, כמו אמירת כל ספר התהלים²³⁷, וכן ה"הי רצון" בתוספת נוסח מיוחד שאומרים לאחר כל ספר, וכיו"ב בשאר עניני היום, שמצד מעלות אלו ניתוסף גם בהשמחה²³⁸.

ומתכוננים להוסיף עוד יותר בהשמחה – כיון שתיכף נכנסים לשמיני-עצרת, שבו באים כל עניני חג הסוכות באופן של קליטה (עצרת מלשון קליטה²³⁹) בפנימיות²⁴⁰, ועאכו"כ בשמחת-תורה, ולאח"ז בשבת בראשית²⁴¹, שבו נעשית העלי' והשלימות ("ויכולו"²⁴²) דשמע"צ ושמח"ת, ועד שמתעוררת שאלה וקושיא: למה צריכים להתאפק ולהמתין אפילו משך זמן קצר ("א קורצע וויילע") ולא מתחילים מיד את השמחה הכי גדולה?! ... – ויה"ר שתשאר רק שאלה זו בלבד, כיון שכל שאר השאלות מהענינים המבלבלים יתבטלו לגמרי!

כט. והמעשה הוא העיקר – לחגוג את שמחת בית השואבה בכל מקום ומקום באופן דמוסיף והולך ואור, ועוד והוא העיקר – שממשיכים בחגיגת שמחת בית השואבה בביהמ"ק השלישי, כיון שזוכים לגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, "לא עיכבן כהרף עין"²⁴³.

דתורה עבודה וגמ"ח במשך כל השנה (ראה סה"מ מלוקט ח"א ע' שעב. ושי"נ).

241) וגם בקביעות שנה זו שמפסיקים בין שמע"צ ושמח"ת לשבת בראשית ב"המבדיל בין קודש לחול" – הרי, נוסף לכך שההבדלה עצמה היא באופן שממשיכים הקודש בחול (ראה סהמ"צ להצ"צ מצות מילה פ"ה), שעניני החול נעשים "לשם שמים", ועד ל"חולין על טהרת הקודש", יש מעלה בימי החול גם בנוגע לעניני קדושה ותומ"צ ממש, כמו בנוגע למצות תפילין ("הוקשה כל התורה כולה* לתפילין" (קידושין לה, א. ושי"נ)) שקיומה בימי החול דוקא, וכיון שבמשך שבעת ימי הסוכות ושמע"צ ושמח"ת אין מניחים תפילין, גדולה ביותר התשוקה להנחת תפילין ביום חול הראשון שלאחרי היו"ט (כידוע הסיפור בזה אודות הרה"צ ר' לוי"צ מבארדיטשוב).

242) בראשית ב, א. וראה אוה"ת עה"פ.

243) מכילתא ופרש"י בא יב, מא. ועוד.

231) ראה לעיל סוסט"ז ובהערה 146.

232) לשון הכתוב – איוב יא, ו. וראה שמו"ר רפמ"ו.

233) וההמשך דשמיני-עצרת (שבצירוף עמו אין זה עדיין רובו, אלא שוה בשוה) – אינו גורע המעלה דרובו ביחס לשבעת ימי הסוכות, אלא מוסיף ענין בפ"ע.

234) נזיר מב, רע"א. ושי"נ.

235) ספרי בהעלותך יו"ד, יו"ד.

236) תמיד בסופה.

237) ולאחרי אמירת תהלים – מחלקים הגבאים תפוח מתוק.

238) ובדאי ששמחה גדולה זו אינה מפריעה ח"ו לאמירת התהלים, כיון שישנו ריבוי זמן – הרבה יותר משיעור הילוך מיל [י"ח רגעים או כ"ד רגעים (טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סתנ"ט ס"ב (ס"ו))] – עד להתחלת אמירת תהלים.

239) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ צא, א. ובכ"מ.

240) ומזה נעשית ההולדה דמעשים טובים כו' בכל ג' הקוין

(*) הכוונה בזה – למצוות שבתורה (ראה לקו"ש ח"ט ע' 79 הערה 3). אבל, כיון שהלשון הוא "תורה", י"ל שרומז גם לתורה בפ"ע, ו"כל התורה כולה", נגלה דתורה ופנימיות התורה, כולל גם מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש.

- 1 ובפרט ע"י ההוספה במצות הצדקה (בחול המועד) ע"י השליחות-מצוה לצדקה (ובהוספה מדילי)
- 2 – שנוסף לכך שכל פעולה ופעולה בענייני תומ"צ בכחה להכריע את העולם כולו לכף זכות ולגרום
- 3 תשועה והצלה (כפס"ד הרמב"ם²⁴⁴), יש סגולה מיוחדת במצות הצדקה, כמארז"ל "גדולה צדקה שמקרבת
- 4 את הגאולה"²⁴⁵, שתמורת ה"צדקה (ש)עשה הקב"ה בישראל שפיוזן לבין האומות"²⁴⁶, עושה הקב"ה
- 5 הצדקה האמיתית ד"קרב פזורנו מבין הגוים", ו"קבצנו²⁴⁷ יחד מארבע כנפות הארץ" – חג האסיף.
- 6 ובפשטות – שכל בנ"י, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"²⁴⁸, מתקבצים מכל קצוי תבל, ולוקחים
- 7 עמם הבתי-כנסיות והבתי-מדרשות וכל ענייני הברורים כו', ובאים כולם יחדיו, "עם ענני שמיא"²⁴⁹,
- 8 לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש, ולבית המקדש השלישי, "מקדש אדני כוננו ידיך"²⁵⁰, ושם
- 9 חוגגים שמחת בית השואבה בתכלית השלימות, כולל גם ש"משם²⁵¹ שואבין רוח הקודש"²⁵², כיון
- 10 שיקיים היעוד²⁵³ "אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם" – תיכף ומיד ממש²⁵⁴.

בס"ד. יום ד' דחג הסוכות ה'תשנ"ב

– ל"צבאות השם" שיחיו –

בלתי מוגה

- 11 א. [לאחר תפלת מנחה אמרו את הי"ב פסוקים ומאמרי רז"ל].
- 12 ב. שמו של החג שבו אנו נמצאים עתה, בתורתנו, הוא: "חג הסוכות". ובשם זה מרומז ענין הגאולה
- 13 העתידה (כדלקמן ס"ג-ד).
- 14 ולהוסיף, שכל ענין בתוה"ק, הרי גם ענין זה נמסר ושייך לכאו"א מישראל, כמ"ש¹ (וכפי שאמרתם
- 15 ז"ע) "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", שזוהי תורה שמשה רבינו הוריש לכאו"א מעם ישראל
- 16 בכל הדורות, אנשים נשים וטף, באופן נצחי,
- 17 וכמובן גם לדורנו זה (ובמיוחד לילדי ישראל שבכל דור), שידעו, שלכאו"א מהם נותן הקב"ה בעצמו
- 18 את כל התורה, מ"בראשית ברא אלקים"² עד "לעניי כל ישראל"³.
- 19 ומודגש כאן שזהו"ע של ירושה, שירושה אינה ניתנת ונמדדת לפי גילו של היורש, אלא כיון שידוע
- 20 שהיא שייכת אליו, ה"ה נעשית שלו, תיכף משנולד⁴.
- 21 ובעניינינו – שהתורה שייכת לכל ילד יהודי מהרגע בו נולד, וענין הירושה שבתורה משפיע גם על
- 22 כל הנהגותיו בעבודת ה' במשך היום, שגם הם נעשים באופן של ירושה, היינו, שקשור לתומ"צ בכל
- 23 התוקף.

המלכות קשורה עם כתר.

(253) יואל ג, א.

(254) בלילות א' וב' – התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון הקפות לאביו לאביו הרלו"צ ז"ל. ובלילות ד' וה' – נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א לכאו"א שטר של דולר לצדקה (המו"ל).

(1) ברכה לג, ד.

(2) ר"פ בראשית.

(3) ס"פ ברכה.

(4) ראה נדה מג, סע"ב ואילך – במשנה.

(244) ה' תשובה פ"ג ה"ד.

(245) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז.

(246) פסחים פז, ב.

(247) "קבץ" – הגימטריא ד"בכל מכל כל" (כנ"ל סי"א).

(248) בא יו"ד, ט.

(249) דניאל ז, יג. וראה סנהדרין צח, א.

(250) בשלח טו, יז.

(251) ירושלמי סוכה רפ"ה.

(252) להעיר שרוח הקודש הוא בספירת המלכות, וספירת

ולדוגמא: תיכף כשניעור משנתו, הדבר הראשון שבו הוא נזכר, ה"ז – הקב"ה! ולכן ה"ה אומר תיכף
 "מודה אני", וכפי שודאי אמרתם היום בבוקר, וכך גם אמרו המלמדים והמלמדות שלכם, הוריתם והסבים
 והסבתות, וכל איש הקשור לכלל ישראל בכל העולם כולו, וכפי שגם התחלתם את היום שלפנ"ז, וכן
 תתחילו גם מחר – "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי בחמלה רבה אמונתך".
 ואמירה זאת פועלת בו ("פירט מיט אים אָן") ובה הוא חי במשך כל היום, שבכל דבר שעליו לעשותו
 משך היום, בין אם זה דבר רוחני חשוב ביותר, או דבר גשמי חשוב ביותר, ולאידך, גם דבר הכי פשוט –
 בכל הדברים כולם ה"ה מגלה שמקורם בהקב"ה "מלך חי וקיים".
 וכפי שרואים, שאפילו על דבר פשוט כמו כוס מים רגילים (בלי כל "קונצים" נוספים) הרי, לכל
 לראש, מודה יהודי להקב"ה ומברך "שהכל נהי' בדברו".
 ובזה ישנו חידוש על אמירת "מודה אני" כי באמירת מודה אני ההודאה היא על ענין פרטי – חייו
 הפרטיים. ואילו באמירת "שהכל נהי' בדברו", אף שהמדובר הוא על מעט מים, מ"מ ההודאה היא בשייכות
 להכרה בבעלותו של הקב"ה בכל הבריאה כולה! כולל גם כל פרטי חייו כו', שכל זה נעשה "בדברו" של
 הקב"ה, "בעשרה מאמרות נברא העולם" (ע"י אמירה בלבד).
 ולהוסיף, שבזה מודגשת גם החשיבות שישנה לכל ילד יהודי, שבשביל שתי' חד-פעמית שלו (של
 מים רגילים) מתעסק הקב"ה באופן מיוחד שיהי' מים לעולם, ולילד זה במיוחד, כדי שיוכל להיות בריא,
 ויוכל להמשיך לגדול ולשגשג בגשמיות וברוחניות, הן בגופו והן בנשמתו, שגם לה יש מזון רוחני,
 ומשגשגת בצרכי' הרוחניים, שהם התורה ומצוותי', כאמירת "מודה אני" ו"שהכל" שהם מזונה הרוחני
 של הנשמה, בדיוק כפי שמאכל ומשקה, לבוש ובית הם דברים החיוניים לגוף.
 ויתירה מזו, שהמזון הרוחני של הנשמה מתאחד עם המזון הגשמי, כיון שגם הדברים הגשמיים שבהם
 נעשים המצוות, נעשים חלק מהמצוה, כמו הסוכה שבה יושבים במשך ימי הסוכות וד' המינים, האתרוג
 והלולב, ההדסים והערבות (שבה קיימתם את המצוה בימי הסוכות שע"ע, וכן תמשיכו לעשות גם מחר
 ובפרט בהושענה רבא), ועד"ז שאר הדברים שבהם נעשים המצוות בשאר ימות השנה.
 ג. וכל האמור מהווה הכנה של כל אחד מכם, וכ"א מאתנו, וכ"א מהעם היהודי כולו, והעולם כולו
 – לכך, שבקרוב ממש, מהר יותר מכפי שמשערים, תבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו,
 שזו תהי' גאולה אמיתית ונצחית ("שלימה") של כאו"א מבנ"י וכל בנ"י, החל מילדי ישראל הקטנים
 מאד, וכלה ביהודים זקנים, הסבים והסבות וכן המחנכים והמחנכות שלכם.
 ובפרט – בשייכות לחג הסוכות – שנזכה ע"י ההכנה האמורה לשבת בקרוב ממש ב"סוכת עורו של
 לזיתן" (וליהנות מהסוכה), שזוהי סוכה שהקב"ה עצמו מכין עבור כאו"א מישראל במיוחד, ובה נמצאים
 כל בנ"י געזונטערהייט און פרייליכערהייט און שמחה'דיקערהייט, עוד יותר מאשר בשמחת בית השואבה
 ו"זמן שמחתנו" בכלל, כיון שבסוכה זו נמצאים בגלוי ("אָפּענערהייט") עם הקב"ה באותה סוכה, סוכה
 אחת, שהרי "ראויין כל ישראל לישב בסוכה אחת"⁷, וכיון שכל ישראל נמצאים שם, הרי ודאי שהקב"ה
 "הוי' אלוֹקינו הוי' אחד"⁸ נמצא שם!
 ובפרט שבנוסף לזה שהוא "אלוקינו" של כאו"א מישראל כל השנים כולם וכל הימים כולם, הרי
 ביו"ט הרי זה בגלוי, כי אז יש יותר זמן לחשוב על הקב"ה, כיון שאין עוסקים בעניני חולין אפילו
 בענינים המוכרחים.
 וי"ל שהטעם שנקרא בשם "יום טוב", ה"ז גם משום שאין חסרון בכך שאין מתעסקים בעניני חולין,
 כי הכל כבר מוכן מלפני יו"ט, וממילא ה"ז יום טוב ("א גוטער טאָג").

(7) סוכה כז, ב.
 (8) ואתחנן ו, ד.

(5) אבות רפ"ה.
 (6) ב"ב עה, א.

- 1 ועד"ז בחול המועד, שאף שישנם ריבוי מלאכות שמותר לעשותם בחוה"מ, אבל עיקר המלאכות
- 2 והמלאכות הקשות אסור לעשות בחוה"מ, אלא יש לעשותם (כאמור) לפני יו"ט, כדי שהיו"ט יהי יום
- 3 מנוחה ושמחה, שאז אפשר להתמסר לענייני היו"ט (בכל יו"ט כפי ענינו).
- 4 ד. ובהוספה על כהנ"ל, יש בחג הסוכות שייכות מיוחדת לגאולה, כיון שחג הסוכות הוא ע"ש "כי
- 5 בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים"⁹, וכשחוגגים את היו"ט מתכוונים לכך
- 6 (כולם, החל מילדים קטנים, ועד למבוגרים ולזקנים ביותר) שכשם שהקב"ה הוציא את כל בני"מ מצרים
- 7 — כמו"כ גם עתה "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹⁰ בגאולה העכשווית שתבוא תומ"י ממש
- 8 — יוציא הקב"ה באופן ניסי "אראנו נפלאות", כאו"א מאתנו בתוך כלל ישראל מהגלות, באופן ששום
- 9 יהודי אחד ויחיד לא ישאר בגלות.
- 10 ואז יהיו "נפלאות בכל", שיראו את נפלאות הקב"ה בכל הדברים וכהלשון בברכת המזון "בכל מכל
- 11 כל", בכל הפרטים ובכל הפרטים שבכל דבר.
- 12 וכמו"כ בנוגע לקיבוץ בני"מ מהגלות, ה"ז נעשה בנוגע לכאו"א בפרט — "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני
- 13 ישראל"¹¹ ע"י הקב"ה בעצמו, שמוציאו יחד עם כל ענייניו ("בכל מכל כל") מהגלות, געזונטערהייט און
- 14 פרייליכערהייט בתכלית השלימות.
- 15 ואז מגיעים תיכף לארצנו הקדושה "עם ענני שמיא"¹², מהר יותר מטיסה באווירן או נסיעה במכונית,
- 16 ושם מביא הקב"ה כל אחד מבני"מ הקטנים והגדולים לבית המקדש שבירושלים עיר הקודש, "מקדש
- 17 אדני כוננו ידיך"¹³.
- 18 ושם תהי' שמחה גדולה ביותר, ע"ד שמחת בית השואבה שהיתה בעזרה בביהמ"ק, שהחלה בתחילת
- 19 הלילה (מעל"ע) ונמשכה באופן ש"לא טעמנו טעם שינה"¹⁴, כיון שהיו כ"כ עסוקים בשמחת החג
- 20 והמקדש, שלא הי' זמן לישון, ויתירה מזו, שלא היתה כלל סברא אצל מישהו ללכת לישון כיון שבכל
- 21 רגע ורגע היו חדורים כ"כ בשמחה, שלא היתה אף אפשרות לישון.
- 22 וכפי שגם ילד רואה, שכשישנו מאורע משמח בחייו שחודר בכל מציאותו ("דורך און דורך") — אזי
- 23 לא שייך שירדם! וכך הי' בביהמ"ק אצל כל בני"מ בחג הסוכות.
- 24 וכן יהי' גם בקרוב ממש בגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהיו בביהמ"ק השלישי כל בני"מ שחיו בזמן
- 25 ביהמ"ק הראשון, וכל אלו שחיו בזמן ביהמ"ק השני, וכל בני"מ שהיו לפני בנין ביהמ"ק הראשון, וכן
- 26 כל בני"מ שבכל זמן הגלות — ע"י שהקב"ה לוקח את כולם ומעמידם בבת-אחת ובשעה אחת במצב של
- 27 שמחה הכי גדולה שלמעלה גם משמחת בית השואבה — שמחת הגאולה!
- 28 וההכנה לשמחה זו היא ע"י ההוספה בשמחת יו"ט, וע"י ילדי ישראל במיוחד, ובפרט בחג הסוכות
- 29 שהוא היו"ט השלישי, שהוא סיום וחזרתם הג' רגלים¹⁵, ולכן גם הוזכר בתורה ג' פעמים ענין השמחה
- 30 בקשר לחג הסוכות דוקא¹⁶, שזה מראה שהשמחה צריכה להיות כערך ג' פעמים.
- 31 וכאמור שהשמחה ע"י כאו"א מכם היא באופן של "לא טעמנו טעם שינה", אלא נוטלים חלק
- 32 בשמחה, ובאופן שאין צורך לזרז על כך שיש לשמוח.
- 33 ואדרבא — תראו דוגמא חי' לחבריכם, והילדות לחברות כיצד צריך יהודי לשמוח ביו"ט בכלל ובחג
- 34 הסוכות בפרט, וכן להראות ולדרוש מההורים, שיוסיפו בשמחה, עוד יותר מכפי שהיו שמחים עד עתה
- 35 (אף שכבר שמחו ד' ימים).

(13) בשלח טו, יז.

(14) סוכה נג, א.

(15) ראה ר"ה ד, א-ב.

(16) יל"ש אמור רמז תרנד (בתחלתו).

(9) אמור כג, מג. וראה שו"ע אדה"ז או"ח סתרכ"ה.

(10) מיכה ז, טו.

(11) ישע"י כז, יב.

(12) דניאל ז, יג. וראה סנהדרין צח, א.

וכיון שהשמחה נעשית יחד עם החברים וכו', הרי מצד "ואהבת לרעך כמוך"¹⁷ ה"ז מוסיף גם בשמחה, ועד שנעשה ה"ואהבת לרעך כמוך" דכל כלל ישראל, שמתאחדים כל השמחות שבכל מקום ומקום, ועי"ז מתגדלת השמחה של כל העם היהודי.

וזו נעשית ההכנה האמיתית לשמחה הגדולה ביותר שתהי' בקרוב ממש אצל כל העם היהודי – החל מהילדים הקטנים, וכן אצל ההורים והמחנכים, הסבים והסבות –

שמחת עולמים, שמחה נצחית בגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש, ע"י משיח צדקנו.

* * *

ה. בהוספה על האמור בנוגע לשמחת חג הסוכות, מתוסף בזה עוד יותר מצד ההכנה ל"שמיני עצרת" ושמחת-תורה, שאף שהוא רגל בפ"ע ומברכים בו "שהחיינו" בפ"ע¹⁸, מ"מ יש לו שייכות לימים שלפנ"ז גם בכך שמוסיף שמחה בימים שלפנ"ז.

ובימי הסוכות עצמם "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים"¹⁹ ישנו כבר הרוב דימי הסוכות, שנמצאים ביום הרביעי לסוכות אחר תפלת מנחה.

ובטח עשה כל אחד מכם כל התלוי בו כדי לקיים בעצמו את המצוה "ושמחת בחגך"²⁰, וכן להשפיע על החברים, והילדות על החברות, וכן על ההורים.

וכיון שרואים שעשיתם כך ברוב ימי הסוכות, הרי בטח שכך גם – לא רק תמשיכו, אלא – תוסיפו יותר ויותר.

ובפרט שמחר בלילה מתוסף בשמחה מצד יום השבת, "וביום שמחתכם – אלו השבתות"²¹, ומזה מובן שהיום שאחריו – הושענא רבא, שהשמחה שבו היא באופן של גדלות ("רבא") – צריך להיות "רבא" גם ביחס לשמחת יום השבת שלפנ"ז.

והולך ומוסיף בשמיני-עצרת, ובפרט בשמחת-תורה.

ו. ויש להוסיף שלשמחת-תורה ישנה שייכות מיוחדת ליום זה יום הרביעי דחג הסוכות, שה"אושפיז" שלו הוא משה רבינו, ש"תורה ציוה לנו משה גו'".

וכידוע שבחג הסוכות באים לסוכותו של כל יהודי שבעה אושפיזין, ובכל יום ישנו אושפיז עיקרי, ועמו באים שאר האושפיזין.

[ויש לבאר הטעם לכך שהאושפיזין באים דוקא בחג-הסוכות – כיון שהענין דאושפיזין זהו תוכנו של חג הסוכות עצמו:]

בחג הסוכות מצווה כל יהודי לעזוב את ביתו ולעבור למקום חדש, כאורח (אושפיז) [אלא ששם צריך הוא להתנהג בכל השטורעם של ישיבה בסוכה "תשבו כעין תדורו"²²].

וכיון שיהודי עושה מעצמו "אורח", לכן נקבע שבחג הסוכות דוקא יבואו "לבקר" האושפיזין – [האורחים].

וכנזכר, האושפיז דיום זה הוא משה רבינו, ש"קיבל תורה מסיני ומסרה כו'"²³ לכאור"א מאתנו וכאור"א מכם – מסירה בשלימות, ועד לאופן של "מורשה" (כמבואר לעיל ס"ב). וכפי שמתחילים ללמוד עם כל ילד יהודי כשמתחיל להבין את הפסוק "תורה ציוה לנו משה גו'" וכפי שכאור"א מכם לומד כעת.

(21) ספרי בהעלותך יו"ד, יו"ד.

(22) סוכה כח, ב.

(23) אבות רפ"א.

(17) קדושים יט, יח.

(18) סוכה מח, רע"א. וש"נ.

(19) פ' ראה טז, יג.

(20) שם, יד.

- 1 ומוכן גודל השמחה אצל האושפיזין בכלל – אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן יוסף ודוד – ואצל
- 2 האושפיז דיום זה בפרט כשרואים שבסוכה נמצאים ילדים יהודיים שלומדים תורה, ובפרט אצל משה
- 3 רבינו, כשרואה שהתורה שקיבל מהר סיני נלמדת ע"י כאו"א מכם מתוך שמחה, כולל גם שאתם
- 4 משפיעים גם על החברים (והבנות על החברות) שילמדו תורה.
- 5 ולימוד התורה הוא באופן כזה שניכר על ידו בכל יהודי בכל העולם כולו, שזוהי מורשה קהלת יעקב,
- 6 שכעת מתחדשת בגלוי שייכותו של כל יהודי, "קהלת יעקב" ל"מורשה" זו, וכאמור, שירושא אינה תלוי
- 7 במעמדו ומצבו של היורש, ולכן גם לפני שלומד תורה, התורה נתונה לו בירושא על כל השנה.
- 8 ובפרט, כשהוא מתחיל ללמוד, וההתחלה היא בהוספה של התמדה ושקידה ותוספת חיות ושמחה,
- 9 ועד שגם מספר לחבריו ולהוריו ולסבים ולסבתות, שידעו שזה עתה למד פסוק נוסף או מאמר רז"ל
- 10 נוסף, ע"ד ה"ב פסוקים דתושב"כ ותושבע"פ שאמרתם קודם.
- 11 ועי"ז רואים בגלוי, כיצד התורה היא "מורשה קהלת יעקב", שהיא נעשית ה"ירושא" של כל משפחתו.
- 12 ושל כל משפחות בני"ה הדרים בסביבתו, ועד לכל משפחות בני"ה שבכל העולם כולו, שכולם יחד נקראים
- 13 בשם "קהלת יעקב", ולכן גם התורה יקרה אצלם כדבר הבא בירושא.
- 14 [וענין ה"מורשה" מזכיר גם על האבות והאמהות (כענין הירושא בפשטות) שהם גם חלק מהאושפיזין
- 15 – אברהם יצחק ויעקב וכל האושפיזין, וכל בני משפחותיהם].
- 16 ז. ועוד הוא העיקר, שכ"ז נעשה הכנה שיהי' ה"קהלת יעקב" בזמן הגאולה – שכל בני"ה מכל העולם
- 17 מתקבצים ע"י הקב"ה עצמו, ויחד עם כל בני"ה בא משה רבינו "גואל ראשון הוא גואל אחרון"²⁴, שכשם
- 18 שגאל את בני"ה ממצרים, כמו"כ ה"ה נוטל חלק בגאולה ישראל יחד עם משיח צדקנו, להוציא, כאו"א
- 19 מאתנו וכאו"א מכם, וכ"א מכל עם ישראל שבכל העולם.
- 20 ולהוסיף, שאף שגם עתה בזמן הגלות ישנם קהילות ישראל במדינות רבות בחוץ-לארץ, ובמדינת
- 21 ישראל, בארץ ישראל, במיוחד, מ"מ אז יהי' קהלת יעקב (לשון יחיד), שיהי' האחדות של כל קהילות
- 22 אלו עצמם לקהילה אחת,
- 23 שזוהי התקוה של כאו"א מכם ושל כאו"א מאתנו, שתומ"י בא הזמן, שנעשים כולם לקהילה אחת
- 24 ויחידה בארץ אחת ויחידה – ארץ ישראל.
- 25 ועוד בימי הסוכות נקריב קרבנות, ובמיוחד שלמי שמחה, כפי שהי' בזמן שביהמ"ק הי' קיים שבחג
- 26 הסוכות היו עולים לרגל ומקריבים גם שלמי שמחה.
- 27 וההכנה לזה ע"י שהשמחה עתה היא באופן שמקיפה את כל מציאותו, ומשפיעה גם על האחים
- 28 והאחיות, ההורים, הסבים והסבות.
- 29 ובפרט ע"י הריקוד מתוך שמחה – שנעשה הכנה לריקוד דלעת"ל, ש"עתיד הקב"ה לעשות מחול
- 30 לצדיקים"²⁵, "ועמך כולם צדיקים"²⁶, שזה יהי' הריקוד הגדול, שבו הקב"ה יעמוד באמצע, וכל בני"ה
- 31 ירקדו סביב הקב"ה, והקב"ה בעמדו באמצע ירקוד יחד עמהם.
- 32 – ובטח יוסיפו בהחלטות טובות בנוגע לשמחת בית השואבה – נוסף על ההחלטות בנוגע למעשים
- 33 טובים ודיבורים טובים ומחשבות טובות שהיו בימי הסוכות שע"ע וב"רובו ככולו"²⁷ של היום הרביעי
- 34 (כפס"ד התורה) – שזה יורז את שמחה דלעת"ל.
- 35 וכיון שנמצאים אנו כבר (כנ"ל) בזמן שכבר עברו רוב (רובו ככולו) ימי החג ומתקרבים כבר

(26) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.

(27) נזיר מב, רע"א. וש"נ.

(24) ראה לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך. וש"נ.

(25) תענית בסופה.

לשמיני-עצרת ושמיחת-תורה – נזכה תומ"י ל"תורה חדשה מאתי תצא"²⁸, שיחד עם המחול שעושה הקב"ה
עם כל הצדיקים, ה"ה גם מגלה ענינים נוספים בתורה, ויתירה מזו – שמחדש ענינים נוספים בתורה.
ותחילת הריקוד עם הקב"ה נעשה עוד בחוץ-לארץ בשמחת בית השואבה שבכל מקום, ובפרט
בשמחת ביה"ש שבלילה זו שבו האושפיו הוא משה רבינו (ועמו באים שאר ששת האושפיוזין), והא
רובו ככולו של ימי הסוכות – שאז מוסיף הקב"ה בריקוד שלו ובריקוד של כולנו.
ומוסיפים בניגון, ובמיוחד ניגון הקשור עם הגאולה העתידה והשלימה.
ומצרפים לזה גם את ענין הצדקה שבה יש שכר מיוחד, ש"אין ישראל נגאלין אלא בצדקה"²⁹ "ושבי'
בצדקה"³⁰.

ועוד והוא העיקר, שכ"ז נעשה תומ"י ממש עוד לפני תפלת ערבית של יום החמישי דחגה"ס שבשנת
הי' תהא שנת נפלאות בכל (כמדובר כמ"פ), ואח"כ ממשיכים הלך והוסיף ושמח ואור.

* * *

ח. נהוג שבשעה שמתכנסים יהודים, משתדלים שתבוא מכך טובה גם ליהודי שלא הי' נוכח בכינוס
(מאיזו סיבה שתהי') – עי"ז שמוסרים לו אח"כ ע"ד הענינים שדוברו.
ועד"ז יהודים הזקוקים רח"ל לסיוע כספי כדי שיוכלו להמשיך את שמחת החג מתוך הרחבה ובשמחה
אמיתית, או שחסר להם מעט כסף, או שהשמחה תהי' גדולה יותר, אם יהי' להם עוד כסף – ולכן
מוסיפים בכינוס בענין הצדקה.

וסגולה מיוחדת בצדקה – שמקרכת ומזרזת את הגאולה ע"י משיח צדקנו³¹.
ובפרט שכבר היתה נתינת הצדקה ע"י בני" במדה גדולה ביותר, ובפרט במדינה זו שבה מצטיינים
אחב"י במצות הצדקה ביתר שאת וביתר עוז בכל השנה, עאכו"כ בימים שלפני יו"ט וביו"ט עצמו עוד
יותר, כמו בחול-המועד פסח, ויותר מזה בחול-המועד סוכות (שבו נמצאים אנו עתה) שבסוכות ישנם
יותר ימי חוה"מ מאשר בפסח.

ועוד והוא העיקר, שבחג הסוכות יש יותר שמחה ופחות הגבלות, כפי שרואים זאת גם בכך שבפסח
מוגבלים בדברי האכילה ואיך לאכול כו' וכן בנוגע לשתי', שיהי' הכל אין א פסח'דיקן אופן, אבל בימי
הסוכות לא קיימים הגבלות כאלו, ולכן אפשר לפעול יותר למען צרכי החג כו' (והרי מותר לעשות
מלאכה במועד).

ט. כיון שבחג הסוכות נזכר ג"פ ענין השמחה, ובג"פ הוי חזקה³², לכן מתאים שיסיימו את הכינוס
בהוספה בניגון באופן דחזקה – שינגנו א פרייליכן סוכות'דיקן ניגון, ובמיוחד הקשור עם גאולה,
ואח"כ ינגנו ניגון שבו מדובר ע"ד גדלות השם, ובשפה שנעשתה ע"י אינם יהודים, ומשתמשים
בלשון זו דוקא להכריז שהקב"ה "אין עוד מלבדו"³³;

שאצל בני" אומרים זאת בתור פסוק בתורה בין פסוקי "אתה הראת" שאומרים כהכנה להקפות
בשמ"ע ושמח"ת, ומזה נמשך גם לאוה"ע (וכפי שפירסמו עד"ז בשנים שלפנ"ז), ובני" שנמצאים
במדינות ההם חיברו מלים שתוכנם "אין עוד מלבדו" בשפה שאותה מבינים גם אוה"ע שבאותה מדינה,
שזהו הניגון שבו מדובר ע"ד אין עוד מלבדו, אלא מה – ברוסית (ועד"ז בשאר לשונות).

(31) ראה ב"ב י"ד, א. תניא פל"ז.

(32) ב"מ ק, רע"ב. וש"נ.

(33) ואתחנן ד, לה.

(28) ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(29) רמב"ם הל' מתנות עניים רפ"י.

(30) ישע"י א, כז.

1 ועוד והא העיקר, שכשנמצאים כעת במעמד ומצב של שמחה, יש להחליט על הוספה בשמחה בימים
2 הבאים מיום ליום, ולכל לראש – הוספה בשמחה בסיום יום זה (לאחר שכבר עבר רובו ככולו בשמחה),
3 ואח"כ ביום שלאח"ז, ואח"כ הוספה יתירה ב"יום שמחתכם אלו השבתות", כפי שמוכא בתושבע"פ
4 שגם היא ניתנה ע"י משה רבינו האושפיז דיום זה, ועאכו"כ ביום הושענא רבא – שבו צ"ל שמחת יו"ט
5 באופן ד"רבא".

6 ואח"כ בשמ"ע ושמח"ת שמחה הכי גדולה – הלוך ומוסיף ושמח!

7 [אף שאין הם חלים בש"ק או במוצש"ק, אלא כמו בשנה זו, ביום השני וביום השלישי, מ"מ ישנה
8 ההשפעה של הקביעות בשנים שלפנ"ז כו' ולהעיר ש"אסרו חג" (יום הקשור לחג) חל ביום הרביעי שבו
9 ניתלו המאורות].

10 ולהוסיף ששמחת יום השבת שבחג-הסוכות יתירה על שמחת שבת רגילה, כיון שהשבת קשורה בחג
11 (בדוגמת "אסרו חג") ביתר שאת וביתר עוז.

12 ובקשר לג"פ שמחה דחגה"ס נסיים גם עתה בנתינת צדקה במספר ג' – שיתנו לכאו"א מכם ג'
13 מטבעות לתיתם לענין של מצוה או צדקה, ועכ"פ מטבע אחד לענין של מצוה הקשור לעצמו, ומטבע
14 לצדקה בפשטות, לתת ליהודי שני, שהוא יוכל לקיים כדבעי את מצוות החג.

15 ועוד והוא העיקר, שכשהקב"ה רואה, שהחלטתכם בכל האמור היא באופן של "חזקה" באופן חזק
16 ותקיף – ה"ה מביא תומ"י ממש את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, וממשיכים את
17 התועדותנו כולנו יחד "בנערינו ובזקננו גו' בכנינו ובבנותינו"³⁴ בארצנו הקדושה ושם בירושלים עיה"ק
18 ובהר הקודש וב"מקדש אדני כוננו ידך",

19 ובפרט ב"עזרה" בשמחת בית-השואבה!

(34) בא יו"ד, ט.

אגרות קודש

ב"ה, י"ח תשרי, תשי"ט
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים שמעון גד שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו, בו כותב אודות האסיפה, ע"ד פעולה להתעוררות אחי"י הספרדים אשר
באה"ק ת"ו לעניני יהדות תורה ומצות, ושואל ע"ד כתבת רבנים וכו'.

והנה ידועה דעת תורתנו תורת חיים בהנוגע להצלחת עניני קדושה, להתחיל באופן
דראשיתך מצער [וכדיוק הבעש"ט, שאז] אחריתך ישגא מאד. שמזה מובן שאין עתה להתעסק
בעשיית פרסום ולרכוש כתבת רבנים וכו', כ"א ללכת צעד אחר צעד, ובהליכה זו עצמה יתבררו
כמה פרטים ואופני פעולות והכשרון לזה, ואז יוכלו להחליט בהנוגע לשאלותיו וכו'.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

לקוטי שיחות

הושענא רבה

כרך כט

מתורגם ללשון הקודש

בשבת: כאשר ראו שיום ערבה יחול בשבת, נהגו לעבר 16
את אחד החדשים כדי שהושענא רבה יחול ביום ראשון, 17
לאחר השבת, כך שלא יהא צורך לבטל את נטילת 18
הערבה⁷, כנאמר בירושלמי⁸: "רבי סימון מפקד לאילין 19
דמחשבין (=ציוה לעורכי החישובים) יהבו דעתכון 20
(=תנו דעתכם) דלא תעבדין (=שלא תקבעו) לא 21
תקיעתא בשבת ולא ערכתא בשבתא (=לא תקיעה – 22
ראש השנה – בשבת ולא ערבה בשבת), ואין אדחקתון 23
(=ואם יש הכרח) עבדון תקיעתא ולא תעבדון ערכתא 24
(=עשו את התקיעה ואל תעשו את הערבה)". 25

גם לאחר מכן, כאשר לא קדשו על-פי הראיה, 26
וקביעת החדשים היא לפי החישובים, נקבעו הדברים כך 27
שהושענא רבה אינו חל אף פעם בשבת⁹, ולפי מספר 28
דעות בדברי הראשונים¹⁰ זוהי הסיבה לכלל "לא אדיו 29
ראש", כי אילו יחול ראש השנה ביום ראשון, יחול 30
הושענא רבה בשבת. למרות, שלגבי שופר ולולב "לא 31
חיישינן, אף-על-פי שיום ראשון דאורייתא". 32

שואלים בעלי ה"תוספות"¹²: כיצד אפשר לומר כך, 33
ש"איום ערבה שהוא זכר למקדש בעלמא (=בלבד) 34
חיישינן, ואהני דאורייתא (=ולגבי מצוות אלו שהן מן 35

א.

הבדלים בין הושענא רבה לימי הסוכות האחרים

- 1 הושענא רבה¹ שונה משאר ימי הסוכות במספר
- 2 ענינים, ומהם:
- 3 (א) בכל ימי הסוכות היו מקיפים² את המזבח פעם
- 4 אחת בלבד, ואילו בהושענא רבה – שבע פעמים³.
- 5 (ב) בכל ימי החג היתה נעשית זקיפת ערבה בצדי
- 6 המזבח⁴ רק בימות החול, "חל יום שבת להיות בתוך החג
- 7 אין זוקפין ערבה, אלא אם כן חל יום שביעי להיות
- 8 בשבת זוקפין אותה בשבת כדי לפרסמה שהיא מצוה⁵."
- 9 כל זאת בזמן המקדש. אך בזמננו "אין נוטלין אותה
- 10 (את הערבה) כל שבעת ימי החג זכר למקדש אלא ביום
- 11 השביעי בלבד הוא שנוטלין אותה בזמן הזה"⁶. כלומר,
- 12 בימי הסוכות הקודמים אין כלל ענין של "ערבה".

ב.

הושענא רבה אינו חל בשבת

- 13 בתקופה שלאחר החורבן נבדל הושענא רבה בענין
- 14 נוסף:
- 15 בקביעת החדשים הקפידו שהושענא רבה לא יחול

ואכ"מ.

(6) ל' הרמב"ם שם הכ"ב. ולהעיר שהרמב"ם כתב ע"ד נטילת ערבה
בזמן הזה זכר למקדש בהמשך (אותה) ההלכה אודות נטילת ערבה
(במקדש) בשבת. וראה ב"י ולבוש או"ח סתרי"ד (ס"ב) הטעם שקבעו
יום ז' לערבה, מפני שגם במקדש הי' יום זה יותר מיוחד לערבה, שהיו
נוטלין אותה גם כשחל בשבת.

(7) סוכה מג, ב. וברש"י ותוס' שם ד"ה לא איקלע.

(8) סוכה פ"ד סה"א – הובא בתוס' שם (בשני קצת).

(9) תוס' שם. ר"ן (ד"ה ופרכין תו) וריטב"א (ד"ה ופרקין דלא
איקלע) שם. טושו"ע או"ח סתרי"ח ס"א.

(10) הראב"ד בהשגותיו הל' קדה"ח פ"ז ה"ז. תשב"ץ ח"א סקל"ה
בשם הר"ס ג. וראה גם מג"א ומחצית השקל (בשם הרשב"א) שם. ועוד.
וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 54 הערה 28. אנציקלופדי תלמודית שם
ס"ד.

(11) ל' התוס' שם.

(12) שם. וראה גם ריטב"א, ר"ן, ספר המכתם, ועוד – סוכה שם.

(1) בפרטיות ע"ד הושענא רבה ודיניו – ראה אנציקלופדי תלמודית
בערכו. וש"נ.

(2) אם ענין זה שייך למצות ערבה תלוי לכאורה בהשק"ט והמחלוקת
אם מקיפין בערבה או בלולב – סוכה מג, ב (וברמב"ם (שבהערה הבאה)
שהוא בלולב). וראה בפרטיות בהנסמן באנציקלופדי תלמודית שם ס"ב.

(3) משנה שם מה, א. רמב"ם הל' לולב פ"ז הכ"ג.

(4) ל' המשנה (סוכה מה, א "זוקפין אותן כו") והרמב"ם שם הכ"א
(זוקפין אותן .. זוקפין ערבה). וראה סוכה מג, ב – מחלוקת אם ערבה
בזקיפה או בנטילה, ובתורה זוקפין (שם מה, א) דלמ"ד בנטילה –
זוקפין אותן אח"כ.

(5) לשון הרמב"ם שם – ממשנה סוכה מב, ב; גמרא שם מג, ריש
ע"ב. ובגמרא שם "כדי לפרסמה שהיא מן התורה" – ראה פרש"י שם
(ובריטב"א שם: לפי שהבייתוסים חולקין בדבר שאינה מפורשת בכתוב
כו. ועיי"ש להלן בריטב"א ד"ה ופרקין דלא איקלע). ובפיה"מ
להרמב"ם סוכה פ"ד מ"ג "כדי לפרסמה וידעו שהיא חובה וכך אמרו
כדי לפרסמה שהיא מן התורה". וראה רבינו מנוח לרמב"ם שם הכ"א.

80 לקוטי שיחות

רומז ליהודים שיש בהם שני הענינים, תורה ומעשים 31
טובים, ואילו בסוגים האחרים חסר אחד הפרטים – תורה 32
או קיום המצוות, או שחסרים בהם שני הענינים. 33
על כך מבאר כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, כדבריו שם – 34
"דכל ישראל הם שווים בענין קיום התורה ומצוות". כלומר, 35
שבכל ארבעת הסוגים יש קיום של שני הענינים – קיום 36
התורה ומצוות, לימוד וידיעת התורה וכן קיום המצוות. 37
ויש לומר, שפירוש זה הכרחי, שהרי יהודי מהסוג של 38
"לולב" – לימוד התורה כראוי, גם מקיים מצוות, שהרי 39
לימוד מביא לידי מעשה²⁹. ומי שיש לו מעשים טובים, 40
מצוות, הרי יש לו גם ידיעת התורה, כדי לדעת לקיים את 41
המצוות. מכך מובן גם לגבי הסוג של "ערבה", שגם אצל 42
יהודים מסוג זה יש קיום תורה ומצוות בפועל. 43
אך ההסבר לדברי המדרש בפנימיות הענינים הוא, 44
שההבדל הוא לגבי האופן והאיכות של קיום התורה 45
והמצוות על ידי סוגים שונים אלו: לימוד התורה קשור 46
למעלת השכל, ומעשים טובים – למעלת המדות. וזהו 47
ההבדל בין ארבעת הסוגים: "אתרוג" רומז ליהודים שיש 48
להם בקיום התורה והמצוות הן מעלת השכל והן מעלת 49
המדות; "לולב" רומז ליהודים שיש להם בעיקר מעלת 50
השכל; "הדס" הוא רמז בעיקר ליהודים בעלי מעלת 51
המדות; ו"ערבה" רומזת לאנשים פשוטים שקיום התורה 52
והמצוות על ידם חסר את מעלת השכל ואת מעלת 53
המדות, והם מקיימים תורה ומצוות רק באמונה פשוטה. 54
ומכך מובן, שגם בסוג של "ערבה" יש מעלה³⁰ 55
לעומת שלשת הסוגים האחרים. כדבריו הידועים של 56
הבעל-שם-טוב³¹, שהפשיטות של האנשים הפשוטים 57
היא דבר אחד עם פשיטות עצמותו יתברך³². 58

ה.

האחדות בארבעת המינים, ובמיוחד בערבה

מעלה זו ביהודים מהסוג של "ערבה" – שדוקא בהם 59
מתבטא ענין הפשטות – משתקף גם בערבה כפשוטה: 60

לפי זה יוצא, שלפי שיטת הרמב"ם תלויה בכך 1
המחלוקת בין אבא שאול לרבנן²⁵: אבא שאול לומד על 2
הערבה שבמקדש מ"ערבי נחל כתיב, שתיים. אחת ללולב 3
ואחת למקדש", ורבנן אומרים "הלכתא גמירי לה", וזהו 4
הלכה למשה מסיני, כ"עשר נטיעות .. וניסוך המים". 5
לפי דברי אבא שאול, כיון שמצוות ערבה מצווה 6
ונלמדת מן הפסוק "ערבי נחל", המופיע במפורש בערבה 7
שבלולב, לכן ה"חפצא" של הערבה שבמקדש היא 8
כערבה שבלולב, אך מסיקים מכך שזוהי מצוה נפרדת, 9
או, לפחות, פעולה שונה בערבה. 10
אך רבנן, הסוברים שהערבה שבמקדש היא הלכה 11
למשה מסיני²⁶, ולמצוותה אין קשר לפסוק "ערבי נחל" 12
המופיע לגבי הערבה שבלולב, הרי מדבריהם יוצא, 13
שמצוות ערבה זו שונה גם במהותה, וזהו "חפצא" אחר, 14
כדלעיל. 15

ד.

ערבה – קיום תורה ומצוות באמונה פשוטה

ההסבר בפנימיות הענינים לכך שמצוות ערבה היא סוג 16
"חפצא" שונה מהערבה שבלולב הוא: 17
על משמעותה של הערבה אומר כ"ק מורי וחמי 18
אדמו"ר²⁷, ש"ערבה הם אנשים פשוטים דקים המצוות 19
הוא רק באמונה פשוטה". ויש לומר, שבכך מתבטאת 20
העמקות בדברי המדרש המפורסמים²⁸, שארבעת המינים 21
הם כנגד ארבעה סוגים של יהודים: "אתרוג זה יש בו 22
טעם ויש בו ריח .. ישראל .. שיש בהם תורה ויש בהם 23
מעשים טובים, כפות תמרים .. יש בו טעם ואין בו ריח 24
.. ישראל .. שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים .. 25
הדס שיש בו ריח ואין בו טעם .. ישראל .. שיש בהם 26
מעשים טובים ואין בהם תורה .. ערבה זו אין בה טעם 27
ואין בה ריח .. ישראל .. שאין בהם לא תורה ולא מעשים 28
טובים". 29
במבט ראשון יוצא מלשון המדרש, שדוקא אתרוג 30

בערבה שבלולב מדאצטריך הל"מ.
(27) ד"ה יר"ט של ר"ה תשי" ספ"א.

(28) ויק"ר פ"ל, יב.

(29) ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 142 ואילך.

(30) ראה לקו"ש שה"ש (כו, ד): וכמו נו"ה נק' בדי ערבות שאין בהם טעם כו' אעפ"כ שרשן גבוה יותר כו'. וראה גם אוה"ת ויקרא (כך ד) ע' אק"ט ואילך.

(31) ראה לקו"ד ח"ג תצא, ריש ע"ב. ח"ד תקעת, ב ואילך.

(32) ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 134 ואילך.

בר"ן שבהערה 18 מסיים "ומיהו מסתברא דשיעור ארכה כשיעור אורך ערבה שבלולב שלא מצינו שהקלו בה בזה" (וכ"ה בשו"ע שם ס"ד. וברמ"א שם: וכל הפוסל בערבה שבלולב פוסל בערבה זו). אבל במנ"ח מצוה שכר דגם מדברי הרמב"ם נראה דס"ל דכל דהוא סגי כרש"י "מדסתם ולא פירש".

(25) שם מד, א.

(26) ראה תוד"ה והביאו (שם מג, סע"ב) – דלאבא שאול בעי משלכם גבי ערבה שבמקדש כמו בלולב, ולרבנן דערבה הוי הלכה למשה מסיני "לא גמרי משלכם".

ולהעיר מקריית ספר למב"ט שם ספ"ז: ואין אדם יוצא ידי חובתו

ו.

אחדות פשוטה דוקא כשאין מעלות גלויות

יש לומר, שהסיבה לכך שהאחדות גלויה דוקא
בערבה קשורה לענין שהוזכר לעיל:
במינים האחרים, "לולב" "אתרוג" ו"הדס", יש בכל
אחד מהם מעלה או מעלות ייחודיות של שכל ומדות –
יש בו טעם (לולב) יש בו ריח (הדס) או יש בו שניהם
(אתרוג) – הרי ה"מעלות" הגלויות של שכל ומדות
מעלימות על ה"פשיטות" שלמעלה שיש בהם, ולכן הן
מסתירות את האחדות שבהם, הנובעת, כאמור לעיל,
מהפשיטות שלמעלה המאירה בהם. עד אשר ייתכן
לחשוב, שבחרו בהם מפני המעלות שבהם (טעם וריח)
ולא מפני האחדות שבהם.

לעומת זאת, ב"ערבה", שאין בה מעלות גלויות (אין
בו טעם ואין בו ריח), האחדות היא בגלוי ובפשוטות, עד
שמלבד האחדות אין סיבה אחרת שבגינה נבחרה הערבה
להיות אחד מארבעת המינים, כי פשיטות העצמות גלויה
בה ובטבעה, ואפילו בשמה.

כפי שרואים הבדלים גם בין יהודים³⁹, שאמנם, אצל
כל יהודי יש "חלק אלקה ממעל ממש"⁴⁰, שקשור
לפשיטות העצמות, אך בכל זאת אצל יהודים ה"עשירים"
בשכל ובמדות מעלימות מדות גלויות אלו על האמונה
הפשוטה – שהיא הפשיטות והתמימות שמצד עצם
הנשמה.

דוקא אצל אנשים פשוטים, שאין בהם מעלות גלויות
של שכל ומדות – אצלם האמונה הפשוטה היא בגלוי,
ופשטותם היא, כדלעיל, כפשיטות העצמות.

ז.

דוקא הערבה בהושענא רבה – אחדות פשוטה

לפי זה מובנת הייחודיות של מצות ערבה שבמקדש
לעומת הערבה שבלולב:

ידוע³³ ההסבר לכך שהמצוה "ולקחתם לכם..."
מתבצעת דוקא בארבעה מינים אלו, כי בהם ניכרת תכונת
האחדות:

הלולב – "עליו כפותין", מאוחדים; עליו של ההדס
הם "תלתא בחד קינא"; ערבות נקראות "אחוונא"³⁴, כי
הן גדלות באחוה³⁵; והאתרוג "דר באילנו משנה לשנה"
– מאוחדים בו כל שינויי האקלים של ארבע עונות
השנה, ויותר מכך: הוא מתפתח על ידי כל העונות.

בנבראים מסויימים בעולם מתבטא ענין האחדות,
למרות שמצד טבעו של העולם צריכה היתה להיות בהם
תכונה של התחלקות ופירוד בהתאם לישות של העולם
(מלשון העלם), כיון שבהם מאירה הפשוטות שלמעלה –
"אחדות הפשוטה"³⁶. והפשוטות שלמעלה יוצרת את
האיחוד וההתכללות בכל אחד מארבעה מינים אלו, שגם
בגלוי אין מורגשת בהם כל כך ישותם שבהתאם לטבע
העולם, אלא התבטלותם, היוצרת אצלם אחדות בגלוי³⁷.

אך גם בתכונת האחדות של ארבעה מינים אלו עצמם
רואים הבדלים: בשלושת המינים, אתרוג לולב והדס,
האחדות היא בכל אחד כשלעצמו – בעלים של לולב זה
או בדי ההדס עצמם ("עליו כפותין", "תלתא בחד קינא")
וכן האתרוג (אשר "דר באילנו...") – אך אין אחדות בין
לולב, הדס או אתרוג אחד עם האחרים.

לעומת זאת, אצל הערבה האחדות היא בכך שכל
ערבה גדלה ב"אחוה" ואחדות עם הערבות האחרות.

וכיון שהאחדות אצל הערבה היא באופן רחב יותר
משלושת המינים האחרים³⁸, להיפך מטבע העולם, שיש
בו התחלקות ופירוד בין דבר אחד למשנהו, מובן, שזאת
משום שאצלה מאירה הפשיטות שלמעלה יותר בגלוי
מאשר בשלושת המינים האחרים.

ולכן דוקא בערבה מתבטאת האחדות בשמה – נקראת
אחוונא, בשונה מהמינים האחרים.

שבלולב שנמצא בו כח לאחד גם האורין כו' וגם גדל מכל האויר. אבל
ענין זה אינו נראה בגלוי בגוף גידול האתרוג בכל זמן, שצריך לידע
ולראות שהוא דר באילנו משנה לשנה, וגם גדל מהם. משא"כ בערבה
שנראה בפשוטות ובגלוי לכאורה בעצם גדילתן שגדלין באחוה.
(39) ראה ד"ה אין הקב"ה בא בטרוניא תרפ"ה (בסה"מ קונטרסים
ח"ג) ובסה"מ אידיש. ד"ה אני ישנה (בסה"מ אידיש ובסה"מ תש"ט).
ועוד.

(40) תניא רפ"ב.

(33) סה"מ תקס"ח ע' תמו. סידור שער הלולב רסד, ד ואילך. המשך
וככה תרל"ז פפ"ז. שם פצ"ג ואילך.

(34) שבת כ, סע"א.

(35) כן הובא בסה"מ וסידור שם (ובכ"מ בדא"ח) – מפרש"י שבת
שם. ובפרש"י שלפנינו ליתא.

(36) סה"מ וסידור שם.

(37) וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 358.

(38) בהמשך וככה שם פצ"ד שבאתרוג יש בו יתרון על הג' מינים

ניסוך המים בשבעת ימי החג, שזוהי הלכה⁴⁶ למשה²⁵
מסיני⁴⁷, לבין ניסוך היין, אשר "מפורש בתורה שבכתב²⁶
בהדיא בכמה מקומות"⁴⁸, שניסוך המים הוא מדרגה²⁷
גבוהה יותר מניסוך היין, ולכן הוא איננו יכול "לרדת"²⁸
ולהתבטא בכתב, באותיות בתורה שבכתב, כפי שמוסבר²⁹
שם בהרחבה.³⁰

כך היא גם מעלת הערבה שבמקדש לעומת הערבה³¹
שבולוב, שהיא אינה מופיעה בציווי מפורש בתורה³²
שבכתב, כי היא נובעת מדרגה הנעלית מלהתגלות בתורה³³
שבכתב ובצורת אותיות.³⁴

בנפש האדם קשורה מצוה זו לדרגה כה נעלית³⁵
בנשמה, המאוחדת עם הקדוש־ברוך־הוא – פשיטות³⁶
הנפש, שעל כך אין צורך לצוות על היהודי במפורש³⁷
באופן של אותיות בתורה שבכתב.³⁸

ט.

מנהג ישראל – שרש נעלה ביותר

לפי האמור לעיל מובן, שענין הערבה בזמן הזה,³⁹
ש"נוטלין אותה" רק ביום השביעי, ובזמננו היא אפילו⁴⁰
אינה הלכה למשה מסיני, אלא "מנהג נביאים"⁴⁹,⁴¹
ובמיוחד לפי הפירוש בספרי הראשונים⁵⁰, שבמנהג⁴²
נביאים אין הכוונה לכך שהם הנהיגו בו את העם⁵¹, אלא
"מנהג⁵² שנהגו כן והעם רואים ועושים כמותם מאלהם"⁴⁴
–⁴⁵

הרי זאת הוכחה שבפנימיות הענינים היא נעלית יותר⁴⁶
ממצות ערבה שבמקדש, שהיא הלכה למשה מסיני.⁴⁷
כמבואר בלקוטי תורה שם⁵³ על "הקפות שבשמיני עצרת⁴⁸

בערבה שבולוב אין מצד עצמה מעלות גדולות,¹
ומשום כך ניכרת בה יותר מעלת האחדות, "גדלים²
באחונא", אך למרות זאת, כיון שמצרפים אותה לשלשת³
המינים האחרים, כך שהם מתחברים למצוה אחת, לכן⁴
הפשטות שבה, המתבטאת דוקא בהעדר מעלות, כדלעיל,⁵
אינה "בטהרתה": עקב איגודה וחיבורה למינים האחרים⁶
נוספות גם בה מעלות.⁷

לעומת זאת, מצותה של הערבה שבמקדש מתבצעת⁸
בערבה בודדת, שאינה קשורה למינים אחרים בעלי⁹
מעלה⁴¹ – במצוה זו אין שום העלם עקב מעלות וכדומה,¹⁰
ופשיטות העצמות גלויה בה.¹¹

ויש לומר שזוהי הסיבה לרעות⁴², שכאשר מקיפים¹²
את המזבח בהושענא רבה שבע פעמים, עושים זאת רק¹³
בלולב ובמיניו ולא בערבה, שהיא מצוה בפני עצמה.¹⁴

ולכן הערבה "אין ניטלת אלא בפני עצמה, ואין אדם¹⁵
יוצא ידי חובתו בערבה שבולוב"⁴³, וגם שיעורה אינו¹⁶
ברומה לשיעור הערבה של הלולב – "שלשה עלין¹⁷
לחין"⁴⁴, אלא "אפילו עלה אחד ובד אחד", וזהו רמז¹⁸
לכך שאין זו אחדות המורכבת מפרטים, אלא אחדות¹⁹
פשוטה.²⁰

ח.

הלכה למשה מסיני – מדרגה נעלית ביותר

לפי זה מובן מדוע הערבה שבמקדש היא הלכה²¹
למשה מסיני ואינה נאמרת במפורש, ואפילו אינה נלמדת²²
מפסוק בתורה שבכתב,²³
בדומה למוסבר בלקוטי תורה⁴⁵ על ההבדל שבין²⁴

(45) חגה"ס עט, ד ואילך. וראה גם סידור שער הסוכות רסח, א ואילך.

(46) "והוא הלכה למשה מסיני (סוכה לד, א. זכחים קי, ב***) שאינו מפורש בהדיא בתושב"כ רק דרבנן סמכיה אקראי" (לקו"ת שם בריש המאמר עט, ד).

(47) רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"י ה"ו.

(48) כ"ה בלקו"ת שם בריש המאמר.

(49) סוכה מד, א ואילך (וראה ר"ח שם). רמב"ם הל' לולב שם סוף הכ"ב.

(50) מאירי סוכה שם. ספר המכתם בשם י"א. ריטב"א שם. ועוד.

(51) פרש"י שם מד, א ד"ה מנהג.

(52) ל' המאירי שם. ועד"ז בהשאר.

(53) פ, סע"ג. סידור שם רסט, ב.

(41) ויש לקצר זה עם שיעור היומי (ג"פ ליום) ברמב"ם להושענא רבה (תשמ"ה) – הל' פסולי המוקדשין פ"א יג – שבו מדובר (פ"א) ע"ד מנחות, שהוא קרבן דלי דלות (ולהעיר ממו"נ ח"ג פמ"ו), שדוגמתו הוא ענין הערבה, שאין בו טעם ואין בו ריח ולגבי שאר ג' המינים הרי היא בבחינת "דלי דלות", וע"פ הנ"ל מובן שעיקר דלי דלות הוא בהערבה כשהיא בפ"ע ביום ערבה – שאפילו המעלה ד"שכן לאתרוג" אין לה, ודוקא מ"הושענא" זו, נעשה – הושענא רבה.

(42) בגמ' (סוכה מג, ב) וכן להלכה – רמב"ם הל' לולב שם הכ"ג. ועד"ז לענין הקפה בזה"ז – ראה רמ"א אר"ח שם ס"ז: ויותר טוב שלא ליטלה עם הלולב כלל*, ואף הנוטלה עם הלולב ג"ל שלאחר שהקיף יסיר הלולב מידו ויאחז הערבה שהם ההושענות שעושין לבד כו'.

(43) לשון הגמרא שם מד, ריש ע"ב. וראה לעיל לשון הרמב"ם.

(44) רמב"ם שם ה"ח.

(*) ובמ"א שם סק"ח: והאר"י הוהיר מאד שלא לחברם וכן יש לנהוג. ראה פרע"ח שער הלולב פ"ו. שער הכוונות ענין סוכות דרוש ר' בסופו. ועוד. (** כן נסמך בלקו"ת שם. וכ"ה בסוכה מד, א. תענית ג, א (בסוגיא דניסוך המים). מו"ק ג, ב. ואכ"מ.

- 15 ערבה אינו חל בשבת⁵⁸ :
- 16 אמנם, בפשטות ובחיצוניות, הטעם לכך ש"גם עכשיו
17 אנו מחשבין דלא מקלע יום ערבה בשבת"⁵⁹ כדי שלא
18 תתבטל נטילת ערבה, הוא משום שענין הערבה הוא "קל"
19 יותר וחוששים ש"אתי לפקפוקי בה" ולכן היה צורך
20 לחזקו – "עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה" –
- 21 אך יש לומר, שהטעם לכך בפנימיות הוא, משום
22 שהערבה היא מדרגה נעלית יותר: כלומר, משום
23 שבערבה, שהיא מנהג נביאים, מתבטאת פשיטות
24 העצמות בטהרתה, לכן מקיימים מצות ערבה באופן שווה
25 ללא שום הבדל תמיד, בכל שנה.
- 26 וזהו חיזוק כשלעצמו, עד שהוא משפיע גם בזמן
27 שבעולם, שביט דין מעבר את החדשים וכו' ומסדר את
28 קביעת הלוחות לכל השנים באופן שלא תיפגע נטילת
29 ערבה ביום ערבה.
- (משיחת ליל הושענא רבה תשד"מ)
- 1 שלא נכתבו אפילו בתורה שבעל-פה ואינו אלא מנהג⁵⁴,
2 שהן נעלות אף יותר מניסוך המים שהוא הלכה למשה
3 מסיני.
- 4 כי⁵⁵ מנהג ישראל, שכך נוהגים יהודים, מצביע על
5 קשר עם שרש נשמות ישראל, אשר קדמו לתורה⁵⁶, מעל
6 התורה – שהרי הפשיטות של היהודי מאוחדת עם
7 פשיטות העצמות, ומורגשים בה גם ענינים הנעלים
8 מלבוא לידי ביטוי בכתב ובצורת אותיות, כפי שחכמתו
9 ורצונו יתברך נתגלו בתורה ובמצוותיה ובדברי סופרים –
10 והם נוהגים כך ללא הוראה וציווי באופן כלשהו.
- 11 ומכיון שכך נוהגים ישראל הופך הדבר להיות תורה
12 – "מנהג ישראל (נעשה) תורה הוא", כמבואר במקום
13 אחר⁵⁷.
- י.
- ערבה בכל שנה משום שרשה הנעלה
- 14 לפי זה יש לבאר את פנימיות הפירוש לכך שיום

[המתורגם] ח"ד ע' 147 ואילך. ובכ"מ).

58 ואולי י"ל שגם ערבה שבמקדש שהיא הלכה למשה מסיני, זה שזוקפין אותה בשבת כשחל יום השביעי להיות בשבת (בפנימיות הענינים עכ"פ) הוא למעלה יותר מזה ש"בזמן שביהמ"ק קיים ה' לולב ניטל ביום הראשון שחל להיות בשבת" (רמב"ם שם הט"ז), כי בלולב זה שדוחה שבת הוא מצד מצותה, ובלשון הרמב"ם (שם הי"ג) "מצות לולב להנטל ביום ראשון של חג בלבד בכל מקום ובכל זמן ואפילו בשבת שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון", והיינו שאי"ז דחיית שבת, כ"א שזהו זמנה. משא"כ בערבה שבמקדש ש"זוקפין אותה בשבת כדי לפרסמה שהיא מצוה" (אף שמצ"ע לא הו"ל לנטול גם בשבת), ה"ז מדגיש תוקף ומעלת ענין ערבה שנוטלה גם בשבת [שלכן לא תקנו שידחה ביו"ט ראשון כי "לא מוכחה מילתא אמרי לולב הוא דקא דחי" (סוכה מג, ב)]. אבל אעפ"כ אי"ז דומה לערבה בזה"ז שהיא מנהג נביאים, שהיא למעלה יותר, כדלקמן בפנים.

59 (ל' התוס' סוכה שם מג, ב).

54 בסידור שם "והוא ענין המנהג נביאים בהקפות שאינו גם מד"ס אלא מנהג נביאים בלבד וד"ל". ודוחק גדול לומר שמרמז בזה גם להקפות דהושע"ר, ובפרט שמנהג הנביאים הוא "חביטת הערבה", כנוסח היהי רצון (שאומרים לאחר חביטת הערבה), וכמפורש ברמב"ם שם. וצ"ע. ואכ"מ.

55 בהבא לקמן – ראה לקו"ש ח"ט ע' 385 ואילך. וש"נ.

56 ב"ר פ"א, ד.

57 ע"פ כהנ"ל מובנת השייכות דהושע"ר לשמע"צ (ושמח"ת) שהושע"ר הוא ערב שמע"צ*, כי גם יום הערבה חביטת הערבה שבהושע"ר הוא מנהג, ובה דוקא מתבטאה בחי' הפשיטות שלמעלה (יותר מערבה שבלולב), בדוגמת השמחה וההקפות שבשמע"צ דהוא דוקא מנהג, ובהשמחה והקפות רוקדים בס"ת מעוטף, כי השמחה היא לא מצד לימוד התורה כ"א מצד עצם ובחי' פשיטות שבתורה, ולכן שמחים בה כל ישראל בשווה, כמבואר בכ"מ (ראה ד"ה להבין ענין שמח"ת תש"ה תש"ו בתחלתם ובסופם. סה"מ תש"י ע' 72. וראה לקו"ש

(* להעיר מלבוש שם ט"ג "וכל המנהגין הללו (כולל חביטת ערבה בהושע"ר) הם משום שמחה".

לקוטי שיחות

ללומדי המסלול 'פרוייקט לקוטי שיחות'

פורים-קטן (תצוה)

כרך כו

מתורגם ללשון הקודש

- ה' ביום צרה ואסורים בהספד ותענית⁴ – אינן נובעות
מימים אלו כשלעצמם, אלא כתוצאה מימי הפורים ומקיום
מצוות הפורים⁵ שבאדר שני.
ולכן הן מופיעות לאחר הלכות י"ד וט"ו אדר (סתם),
שכן ההלכות שלפנינו באות כתוצאה⁶ של ימי הפורים
העיקריים⁷ אשר חלים בשנה זו, המעוברת, באדר שני.
ברם, כל עניני התורה מדויקים לחלוטין, כפי שניתן
ללמוד בקל-וחומר מעניני העולם, שכל דבר בעולם הוא
בהשגחה פרטית ובכוונה מדויקת, ולכן מובן, שהענין
שדיני הפורים מופיעים בסיום חלק אורח חיים, והסיום
בהם עצמם הוא דוקא בדיני פורים קטן⁸ – י"ד וט"ו אדר
ראשון, אינו רק משום סדר המועדים, מן המוקדם אל
המאוחר, או – באדר עצמו – מטעם תדיר כו', וממילא
הם באים בסוף אורח-חיים, אלא יש בכך גם כוונה
מיוחדת:
בכך שדוקא דינים אלו מהווים את הסיום והחתום של
חלק אורח חיים מתבטא ענין בסדר "אורח חיים", של
האדם בכלל, כי "הכל הולך אחר החתום"⁹.

א.

פורים קטן – בסיום "אורח חיים"

- 1 בסוף שולחן ערוך אורח חיים מופיעות ההלכות של
2 פורים (הלכות מגילה), ובסימן האחרון¹ מדובר על הדינים
3 של י"ד וט"ו אדר ראשון.
4 הסיבה לכך בפשטות היא, משום שב"טור" ובשולחן
5 ערוך אורח חיים מופיעות ההלכות של מועדי השנה לפי
6 סדר השנה, תפלת ראש חודש, ולאחר מכן ניסן – הלכות
7 פסח – וכו', ולפי סדר זה נקבעו דיני פורים בסוף².
8 אמנם, י"ד וט"ו אדר ראשון קודמים בזמנם בשנה
9 מעוברת לפורים שבאדר שני, אך למרות זאת מופיעים
10 דינים אלו בסיום הלכות מגילה, כי הם אינם חלים בכל
11 שנה, כי אם בשנה מעוברת בלבד, ומשום כך קודמים להם
12 דיני הפורים החלים בכל שנה.
13 ועוד יש לומר, שפרטי הדינים של י"ד וט"ו אדר
14 ראשון "ודין תענית והספד בהן"³ הם תוצאה של המצוות
15 והדינים של פורים. כלומר, ההלכות של י"ד וט"ו אדר
16 ראשון – "אין נופלים על פניהם ואין אומרים מזמור יענך

דאד"ק**.*. וכפשוטו לשון הגמרא (מגילה שם) "אין בין ארבעה עשר
שבאדר הראשון לי"ד שבאדר השני אלא כו' לענין הספד ותענית זה וזה
שוין***.*. משא"כ לפי הטושו"ע צ"ל הכוונה, דשווין בהדין בפועל –
ולא בסיבתו וטעמו. וראה צפע"ג לרמב"ם שם.
(7) וזה גופא הטעם שס"ל להטור שאינם אסורים בהספד ותענית.
ובשו"ע המחבר אף שבתחילה הביא הדיעה דאסורים בהספד ותענית
(ראה יד מלאכי כללי השו"ע אות יז) – הרי (נוסף לזה שאזיל בסדר
דהטור -) גם האיסור בכל שנה מעוברת י"ל שהוא תוצאה מימי הפורים
העיקריים.
(8) השם "פורים" (ושושן פורים) קטן מצאתי (לע"ע) מתחיל
ממהר"ל הלכות פורים. ובדרכי משה בסוף הסי' (סק"ג). וכן הובא
בסידור אדה"ז לפני למנצח יענך. ובדרכי משה שם סק"ב "פורים
ראשון".
(9) ברכות יב, א.

(1) סי' תרצו.

(2) ראה הקדמת הטור לאו"ח "החלק השלישי".

(3) הלשון בהכותרת לס' תרצו.

(4) ל' המחבר שם.

(5) וכדמודגש בטור שמביא הפי' (גם דאביו הרא"ש – מגילה פ"א
ס"ז – במשנה) בדברי הגמ' שם (ו, ב) דמה ששוין (י"ד אדר"ר ואד"ש)
בהספד ותענית "היינו דוקא כשקראנו המגילה וכו' ביום נראה להם לעבר
השנה, אבל אם לא קראו המגילה מותרין בהספד ותענית" – ראה ב"י
וב"ח שם.

(6) להעיר מלשון הרמב"ם הל' מגילה פ"ב הי"ג "ושני הימים אסורין
בהספד ותענית באדר הראשון ובאדר* השני". ואולי י"ל כי לדעת הרמב"ם
איסור הספד ותענית ב"ד אדר א' אינו תוצאה מפורים (י"ד וט"ו אדר
ב') וממצות היום (ראה המשך ההלכה: אנשי כפרים שהקדימו וקראו
בשני כו' מותרים בהספד כו') כ"א חיוב שווה, חיוב עצמי מצד היום

(*) כ"ה הגירסא הנפוצה. ובכתי" התימנים "כאדר השני" – ראה רמב"ם הוצאת פרענקל (ומה שמביא מדפוס שאל').
(**) אף שלא כתב החיוב להרבות באדר א' במשתה ושמוחה – ראה תוד"ה ור"א מגילה שם. ר"ן מגילה שם. ועוד.
(***) ראה ב"י בסוף הסימן "משום דיומין נס והצלה הס'".

ב.

שני תמידים

והתחלה של "אורח-חיים", וה"תמיד" השני מופיע בסיום
וחותם:

תחלת השולחן ערוך "שויתי ה' לנגד תמיד" היא יראת
ה', כפי שמאריך ומפרט שם¹⁵ הרמ"א: "כשישים האדם
אל לבו שהמלך הגדול הקדוש-ברוך-הוא אשר מלוא כל
הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו... מיד יגיע אליו
היראה וההכנעה בפחד ה' יתברך ובושתו ממנו תמיד",
והסיום "וטוב לב משתה תמיד", הוא ענין השמחה.
שני ענינים אלו צריכים להיות אצל האדם באופן של
"תמיד", בכל זמן – בכל עבודה¹⁶ שפועל היהודי צריך
לחוש אצלו יראה והכנעה, וכן שמחה בעבודת ה',
עבדו¹⁷ את ה' ביראה, עבדו את ה' בשמחה¹⁸.

ג.

פורים – המקור לשמחה כל השנה

לפי זה יש לבאר מדוע מסתיים חלק אורח חיים דוקא
בהלכות (מגילה) פורים:

ידוע, שלכל סוג מיוחד של עבודת ה', יש זמן מסוים
בשנה המתאים במיוחד לאופן זה של העבודה הרוחנית¹⁹,
ומזמן זה נשאב כוח והשפעה בעבודת ה' באופן זה במשך
השנה כולה.

וכך לגבי השמחה בעבודת ה': הכוח לשמחה בעבודת
ה' במשך השנה כולה, "וטוב לב משתה תמיד", נשאב
מימי הפורים, כי בימי הפורים מרבית בסעודה ובשמחה
במדה הגדולה ביותר, יותר מכל חגי השנה, כפי שנפסק
להלכה ב"טור"²⁰ ובשלחן ערוך²¹ "מצוה להרבות בסעודות
פורים", ו"חייב²² אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע...".

לכאורה, ניתן לבאר זאת באמצעות הסבר תוכנן של
המילים האחרונות שבהן מסיים הרמ"א את חלק אורח
חיים: "יש אומרים שחייב להרבות במשתה ושמחה ביד
שבאדר ראשון ואין נוהגין כן, מכל-מקום ירבה קצת
בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים וטוב¹⁰ לב משתה תמיד".
ונאמר בספרים¹¹, שה"חתומה" של הרמ"א היא "מעין
הפתיחה" של אורח-חיים: הפתיחה היא "שויתי ה' לנגדי
תמיד"¹², והסיום הוא – "וטוב לב משתה תמיד, פעמיים
9 "תמיד" כנגד "שני תמידין כסדרן"¹³ – "שנים ליום
10 תמיד"¹⁴.

11 אחד ההסברים לכך הוא:

12 חלק אורח חיים עוסק במצווה ובהלכות שאדם צריך
13 לקיימן יום יום ובמשך כל הימים – מעת קומו משנתו
14 בבוקר עד זמן שכיבתו בלילה – ובמצוות של השנה כולה,
15 לפי הסדר.

16 דינים אלו קשורים לזמנים מסויימים במשך היום
17 והלילה, או במשך השנה, שאז חייבים לקיימם, ואינם
18 קשורים לזמן אחר במשך השנה.

19 ואילו ההתחלה של "אורח חיים" (וכן של האדם),
20 וסיומו הם שני תמידים¹⁴. שחלים תמיד, בכל זמן בימי
21 חייו של האדם – במשך כל השנה כולה ובמשך כל היום
22 כולו מדי יום ביומו.

23 ולכן הם נקבעו באופן, ש"תמיד" אחד מופיע כראש

(16) ובזה שונה ה"תמידים" דב' ענינים אלו – יראה ושמחה – משם
המצות ש"חיוון תמיד" (אגרת המחבר ספר החינוך בסופה – נדפסה
בתחילת ס' החינוך). ולהעיר שבטוש"ע אין הלכות מיוחדות לשם מצות
אלו.

(17) תהלים ב, יא. שם ק, ב.
(18) ראה במג"א (סק"ב) על דברי הרמ"א וטוב לב משתה תמיד:
בשמחות מצות (וראה יד אפרים שם – נעתק לקמן הערה 65). והיינו
שמפרש, דטוב לב משתה תמיד צ"ל "בשמחות מצות".

(19) וכמו בענינים הכלליים: מצות זכירת יצי"מ שבכל יום, שזמנו
בשנה הוא בחג הפסח זמן חירותנו: נותן התורה ל' הווה שנותן לנו בכל
יום (לקר"ת נצבים מו, ב. סוכות פא, ג. וראה ברכות כב, א. סג, ב) שזמנו
בשנה הוא בחגה"ש זמן מתן תורתנו. וכי'. וראה ד"ה ועשית חג שבועות
תש"ה פמ"ה.

(20) סי' תרצה.

(21) רמ"א שם.

(22) שו"ע שם (מגילה ז, ב). וכ"ה בטור שם.

(10) ל' הכתוב – משלי טו, טו.

(11) ברכ"י כאן בסופו. הובא בשערי תשובה לשו"ע. וראה גם נמוקי
או"ח כאן.

(12) ל' הכתוב – תהלים טז, ח.

(13) ל' הברכ"י (ושערי תשובה) שם. וראה נמוקי או"ח שם.

(14) פרשתנו כט, לח. והרי בשנה זו (תשמ"ו) פורים קטן מתברך
מפרשת תצוה (כברוב הפעמים), ובפרט שהוא בתחילת השבוע – ביום
א'. וראה סידור אדה"ז שם, דגם ערב פורים קטן אין אומרים תחנון
ונפילת אפים, וכשחל ערב פורים קטן בשבת (כבשנה זו) א"א צדקתך.
ולהעיר מכלבו ה' פורים בסופן דגם לפנייהם ולאחרייהם דשני הימים
באדר ראשון אסורין בהספד ותענית (ובמאירי מגילה שם מספקא ל' בזה). אבל מסקנת כל הפוסקים דאינו אסור – ראה כף החיים כאן אות
ז.

(14*) שבאים בתחילת היום – תמיד של שחר, ובסיומו – תמיד של
בין הערבים, שעליו השלש כל הקרבנות.

(15) הובא בשו"ע אדה"ז שם בב' המהדורות.

ובענינו - השמחה התמידית במשך ימי השנה -
 "טוב לב משתה תמיד" - נובעת (אמנם גם מחג הסוכות,
 אך) באמצעות השמחה של ימי הפורים, שהם מימות
 השנה שהפכו לימי שמחה דוקא בגלות, ויותר מכך, אלה
 הם ימים המותרים בעשיית מלאכה, כימים אחרים של
 השנה³², ולכן ביכולתם להשפיע על שמחה כללית בכל
 מצב שבו שרוי היהודי, ואף במצב של גלות וחולין.
 לפי זה יובן ההבדל בקשר לכך בין הרמב"ם לבין
 ה"שולחן ערוך":
 הרמב"ם עוסק בספרו בענינים גם כפי שהם בתיקונם
 ובשלימותם, כולל תקופת הבית³³, שבזמן שבית המקדש
 קיים, נתינת הכח לשמחה של מצוה היא מ"שמחה יתירה"
 שבחג הסוכות שבמקדש.
 ואילו ב"שולחן ערוך" מדובר רק על הלכות הנוהגות
 בזמן הזה, כאשר נתינת הכח לשמחה היא מימי הפורים
 - ולכן מופיע הענין של "טוב לב משתה תמיד, כהמשך
 וחותרם של הלכות פורים (מגילה).

ד.

מדוע דוקא פורים קטן?

אך אין די בהסבר זה, כי בכך מובן הקשר של סיום
 שולחן ערוך רק לפורים באופן כללי, אך עדיין אין מובן
 מדוע מופיעות בסיום השולחן ערוך דוקא הלכות פורים
 קטן, וכיון שכל עניני התורה מדוייקים, כדלעיל, יש לומר
 שלסיום "אורח חיים" יש קשר מיוחד עם המשמעות של
 פורים קטן.
 לכאורה יש לומר, שההסבר שהובא לעיל (סעיף ג),
 מדגיש אף הוא את הקשר של הסיום דוקא לפורים קטן,
 יותר מאשר פורים בכלל, כי אמנם פורים מותר בעשיית
 מלאכה, אך בכל זאת זהו יום הנבדל במצוות רבות -
 קריאת מגילה, משלוח מנות ומתנות לאביונים, ובתפלה
 וכדומה, אשר מעסיקות את היהודי במשך רוב היום³⁴,

אין סתירה בין קביעה זו לבין המבואר במספר
 מקומות שחג הסוכות, זמן שמחתנו, הוא²³ המקור לשמחה
 של כל השנה כולה.
 וכידוע²⁴ שהכוח לענינים הכלליים בעבודת ה' נובע
 מהחודש הכללי, חודש תשרי: ראש השנה, הזמן של
 "תמליכוני עליכם"²⁵, הוא המקור ליראת שמים במשך
 השנה כולה, יום הכפורים - מקור לענין התשובה, סוכות
 ושמני עצרת ושמחת תורה - זמן שמחתנו - נותנים את
 הכח לקיים תורה ומצוות במשך כל השנה בשמחה,
 וכנרמז בדברי הרמב"ם²⁶, ששמחה של מצוה -
 "השמחה שישמח האדם בעשיית המצוה... עבודה גדולה
 היא..." - באה בהמשך של "השמחה יתירה"²⁷ שהיתה
 במקדש בחג הסוכות -
 ויש לומר, שזאת דוקא בתקופה שבית המקדש היה
 קיים, כאשר כל הענינים היו כתיקונם ובשלימותם, אז
 קבלו חיות בעבודת ה' במשך השנה כולה מחגי תשרי,
 והשמחה בעבודת ה' שאבה מ"שמחה יתירה" שהיתה
 במקדש בחג הסוכות.
 אך בתקופת הגלות, בזמן של העלם והסתור, אין די
 בשמחה של חג הסוכות כדי להשפיע על העבודה של
 השנה כולה²⁸. כי הימצאות ענינים אלו בחודש תשרי, היא
 כחיות של כל האיברים הנמצאת בראש, שבו החיות נעלה
 מכדי להתלבש ולהחיות את האיברים שבגוף, וכך בנמשל,
 ענינים אלו בעבודת ה' נמצאים בחודש תשרי בדרגה
 נעלית ביותר²⁹ מכדי להשמיע על עבודות פרטיות
 מסוימות שיהיו בגלוי בעבודת האדם במשך השנה
 כולה³⁰.
 ולכן יש הכרח בהשפעה ונתינת כוח "קרובה יותר"³¹,
 של יום ודרגה, שאינם בחודש הכללי, כך שיוכלו להוות
 מקור ונתינת כוח לימי השנה.

(23) ראה בארוכה דרושי חגה"ס בלקו"ת וכו'.

(24) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' שעט. אה"ת ברכה ע' א'תסתו.
 סה"מ תנ"ד ע' לו. סה"מ תש"ב ע' 49. וראה לקו"ת ראה לב, א (רד"ה
 אני לדודי).

(25) ר"ה טז, א. לד, ב.

(26) בסוף הל' לולב.

(27) שם ה"ב ואילך.

(28) ובפרט שבזמן הגלות אין ה"שמחה יתירה" כמו שהיתה במקדש.

(29) ראה מקומות שבהערה 24 "שהם שורשים ומקורים".

(30) משא"כ בזמן הבית שגם דרגת העבודה במשך השנה היתה
 באופן נעלה יותר, ובמילא - קרובה יותר לדרגת העבודה דחודש תשרי.

(31) ולאידך צ"ל גם שמחה גדולה יותר - שמחה כל"ג דפורים, ואינה
 מספיקה השמחה דזמן שמחתנו שהיא בהגבלה - ראה סידור סוף ש'
 הפורים (רפג, ד). וראה תו"א מג"א צט, ג ואילך. לקו"ת נצבים מח, א.
 ועוד.

(32) שו"ע אורח"ר ר"ס תרצו. אלא ש"האידינא נהגו בכל מקום שלא
 לעשות והעושה כו" (שו"ע ורמ"א שם). וראה בארוכה תו"א שם צט, ד
 ואילך. ועוד.

(33) כפשוטו שהרמב"ם כולל בחיבורו כל הדינים שבזמן הבית
 ושלעת"ל.

(34) וגם אין עושין בו מלאכה (כנ"ל בהערה 32) - וראה לקמן בפנים
 סעיף ז קרוב לסופו שמנהג המובא בשו"ע הוא עתה כדן, משא"כ

קבלה זו של עול מלכות ה' צריכה להיות בגלוי לפני
שמתחילה העבודה של קיום התורה והמצוות בפועל,
לאחר שהיהודי כבר שקוע בקיום תורה ומצוות אין
מורגשת אצלו בגלוי קבלת עול מלכות, אלא קבלת עול
מצוות, קבלתו על עצמו לקיים בפועל את גזירות המלך
וציוויו.

לאחר מכן, בסיום ולאחר העבודה, מגיעים לידי "וטוב
לב משתה תמיד": לאחר סיום העבודה, בא השכר על
העבודה, שזוהי³⁹ השמחה שיש ליהודי על כך שקיים את
המוטל עליו והתקרב על ידי כך אל הקדוש-ברוך-הוא –
מצוה מלשון צוותא וחבור⁴⁰.

לשמחה זו ניתן להגיע בגלוי רק לאחר סיום העבודה:
אמנם גם העבודה עצמה צריכה להיעשות מתוך
שמחה, עבדו את ה' בשמחה, אך כיון שאז עסוק היהודי
בעבודתו את ה', הוא אינו מסוגל להיות חדור כולו
בשמחה מושלמת, כי הוא חש באותו זמן תחושה של
קבלת עול, יראה ה', הנדרשת בשעת עבודת ה'. רק לאחר
סיום העבודה מופיעה השמחה באופן גלוי וחודרת אליו
במלוא עוצמתה.

בדומה לענינים המופיעים בחודש תשרי, החודש
הכללי: בראש השנה וכו', הימים הנוראים, קיימת עבודה
של "וגילו ברעדה"⁴¹. כלומר, אמנם, קיימת אז שמחה,
ואף שמחה גדולה⁴² ביותר על המלכת הקדוש-ברוך-הוא
למלך, אך השמחה מלוכשת ביראה – "וגילו ברעדה".
גילוי השמחה הוא בסיום המועדים, בחג הסוכות זמן
שמחתנו, ובעיקר בסופו ממש – בשמחת תורה.

וכך גם בעניננו: השמחה הגלויה היא לאחר השלמת
העבודה, ממש בסוף אורח חיים.

ו.)

שמחה של מצוה ושמחה כשלעצמה

זהו ההבדל בין השמחה שעליה מדבר הרמב"ם לבין
זו שעליה מדבר הרמ"א:

הרמב"ם בסוף הלכות לולב אומר לגבי שמחה של
מצוה, "השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה", ושמחה זו

1 ואילו פורים קטן אין בו מצוות מיוחדות, ומשום כך הוא
2 קרוב יותר אל כל ימות השנה, ולכן משפיע עליהם יותר
3 בענין השמחה – "משתה תמיד".

4 אך אין לומר כך, כי: (א) ניתן לומר זאת אך לפי
5 הדעות הסוברות ש"חייב להרבות במשתה ושמחה ביד
6 שבאדר ראשון. אך הרמ"א ממשיך ואומר "ואין נוהגין
7 כן", אלא רק "ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי
8 המחמירים"³⁵ – וכיצד יגרום יום זה ל"משתה תמיד" בכל
9 השנה כאשר בו עצמו אין חובת שמחה?

10 (ב) ועיקר: כיצד ייתכן לומר שנתנית הכוח למשתה
11 תמיד, שמחה תמידית בכל שנה ושנה, נובעת מפורים קטן,
12 הקיים רק בשנה מעוברת?

ה.

ההכנה לעבודת ה' – קבלת עול מלכותו

13 כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר את סוף דברי
14 הרמ"א "וטוב לב משתה תמיד", הרומזים, כאמור לעיל,
15 לענין השמחה בעבודת ה'. שהרי, לכאורה: מדוע נקבעו
16 שני התמידים באופן כזה, ש"שויתי ה' לנגדי תמיד",
17 מופיע בתחלת השולחן ערוך, ו"וטוב לב משתה תמיד"
18 מופיע לאחר כל "אורח חיים" בסופו ממש? – "שויתי ה'
19 לנגדי תמיד" הוא יסוד ועיקר בעבודת ה' ומשום כך הוא
20 הראש וההתחלה של כל "אורח חיים", וכך צריך להיות
21 גם לגבי "וטוב לב משתה תמיד", כי גם השמחה היא יסוד
22 בעבודת ה', החל מתפלה וברכות השחר³⁶?

23 ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

24 בשני ה"תמידים" – בתחלת אורח חיים ובסופו – אין
25 הרמ"א מתכוון לשני ענינים אלו כפי שהם כחלק מעבודת
26 ה', חלק מקיום השולחן ערוך, אלא כוונתו היא לענינים
27 אלו כפי שהם מהווים (א) הקדמה – לפני התחלת קיום
28 השלחן ערוך, (ב) סיום – לאחר גמר קיום השולחן ערוך:

29 לפני שיהודי מתחיל בקיום תורה ומצוות דרושה
30 ההכנה של "שויתי ה' לנגדי תמיד" – קבלת מלכות ה',
31 כדברי חז"ל³⁷: "יקבל עליו עול מלכות שמים תחלה
32 ואחר-כך מקבל³⁸ עליו עול מצוות".

בפורים קטן – ראה ב"י (בשם סמ"ק) אור"ח סו"ס תרצו. דרכי משה שם.
עט"ז לשו"ע שם. אלי' רבה וזוטא. ועוד.

(35) אבל ראה לקמן ס"ז מהט"ז.

(36) דלא יעמוד להתפלל אלא כו' מתוך שמחה (של מצוה) – ברכות
לא, א. טושו"ע אור"ח סצ"ג ס"ב.ג. – "וכן לדבר הלכה" (שבת ל, ב.
וש"ג).

(37) משנה ברכות רפ"ב. וראה מכילתא יתרו כ, ג. ועוד.

(38) כ"ה במשנה שבגמ' (בבלי). ובמשנה שבמשניות (ירוש'): יקבל.

(39) ע"ד המבואר בתניא פ"ד (כ, רע"א) בענין אהבה בתענוגים.

(40) לקו"ת בחוקותי מה, ג. ועוד.

(41) תהלים ב, יא. וראה לקו"ת נצבים מז, א ואילך. ועוד.

(42) ראה סה"מ תש"ג ע' 6 בסופו.

יחיאל מִפְּרִי"ש רגיל להרבות ולהזמין בני אדם כמשמעות
לשון המשנה אין בין אדר כו', ושפיר מסיים רמ"א כאן
וטוב לב משתה תמיד".

ומכך מובן שהט"ז סובר שבדברי הרמ"א "וטוב לב
משתה תמיד" כוונתו היא⁴⁷ לרמוז שאין די ב"ירבה קצת
בסעודה", כפי שאמר לפני כן, אלא⁴⁸ שיש להרבות
בסעודה ובשמחה מעין אדר שני – "אין בין אדר..."

ונדרש הסבר: מדוע אין הרמ"א מציין במפורש שיש
להרבות בשמחה⁴⁹, והוא רק רומז לכך ב"וטוב לב משתה
תמיד"?

ויש לומר, שזה בדומה להבדלי הדרגות שאנו מוצאים
בחובת השמחה בכלל: השמחה במועדים – חובה מן
התורה, "ושמחת בחגך"⁵⁰. השמחה הקשורה לניסוך המים
בחג הסוכות, ש"הוא הלכה למשה מסיני... שאינו מפורש
בהדיא בתורה שבכתב רק מדרבנן סמכוה אקראי"⁵¹,
שזוהי שמחת בית השואבה⁵². ויש שמחה של ההקפות
בשמיני עצרת ושמחת תורה שאינה חובה אף מדברי
סופרים אלא מנהג בלבד⁵³.

ולמעשה אנו רואים, ששמחת בית השואבה גדולה
יותר – "שמחה יתירה" – לעומת שמחת יום טוב בכלל,
ושמחת ההקפות היא אף גדולה יתר, כמנהג ישראל⁵⁴,
בעוד אשר בשמחת בית השואבה יש הבדלים בין היהודים
באופן השמחה – "לא היו עושין אותה... אלא גדולי...
ואנשי מעשה" ואילו "כל העם... באין לראות ולשמוע"⁵⁵,
הרי שבשמחת ההקפות משתתפים כל ישראל⁵⁶.

ומבואר על כך⁵⁷, שהיא הנותנת – ככל שהשמחה
עמוקה יותר ורבה יותר כך פוחת תוקף החיוב, והשמחה

נובעת מה"שמחה יתירה" שהיתה בחג הסוכות, שהיא
חלק ממצות השמחה במועדים, כפי שאומר שם
הרמב"ם⁴³.

אך בשולחן ערוך מדובר על "טוב לב משתה תמיד",
על השמחה בפני עצמה – על כך שהוא יהודי וקשור תמיד
אל הקדוש-ברוך-הוא – שמחה המופיעה בגלוי בסיום
העבודה, כדלעיל. ושמחה זו מתבטאת במיוחד במשמעות
של פורים קטן:

בימי השמחה שבכל השנה כולה יש מצוות הלכות
ומנהגים הקשורים אליהם, כך שהשמחה מושפעת גם
מתחושות אחרות הבאות לידי ביטוי בעבודת ה' – עשיית
מצוה, קיום מנהג וכדומה. אפילו שמחת הפורים, שצריכה
להיות "עד דלא ידע", אינה⁴⁴ מקיפה את היום כולו⁴⁵. יש
מצוות נוספות ביום זה, הדורשות דוקא "ידע", כדלעיל –
קריאת המגילה, משלוח מנות ומתנות לאביונים וכו',
ואדרבה "נוהגין לעשות סעודת פורים (רק) לאחר
מנחה"⁴⁶.

ולעומת זאת בפורים קטן אין מצוות מיוחדות, ויום זה
נבדל מימים אחרים דוקא בשמחה שבו.

יוצא מכך, שבשמחה של פורים קטן אין "מעורבים"
שום ענינים אחרים של עבודת ה' – זוהי שמחה בטוהרה.

ז.

הדרגות בשמחה להיפך מותקף חובתה

לפי זה יש לבאר את דברי הרמ"א בסופו "וטוב לב
משתה תמיד", אך יש להקדים ולומר: על סוף דברי
הרמ"א "מכל מקום ירבה קצת בסעודה..." אומר הט"ז:
"בהג"ה תשב"ץ סימן קע"ח כתב דיש להרבות, ורבינו

(43) וראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 288 ואילך. וש"נ.

(44) ולהעיר מדרכי משה סו"ס תרצו בנוגע לפורים שמסיים "ולהיות
גילה ברעדה".

(45) במ"א נתבאר לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 170. ח"ז [המתורגם]
ע' 20 ואילך. חט"ז [המתורגם] ע' 394 ואילך) דכיון דסמין "ימי"
ל"משתה ושמחה" ענין המשתה י"ל שהוא חיוב הנושן על כל רגע של
"ימי", אלא שבכל רגע מקיים זה ע"י שקיים (או שיקיים) לבסומי
בסעודת פורים – ע"ד ברכות התורה, הנהגין ועוד. אבל כמובן, העש"י
(דהמשתה כו') בפועל אפ"ל במשך כל היום, ואדרבה – מוכרח שתהי'
לאחרי קיום שאר מצות היום (הדורשות מצב של "ידע"), ככפנים.

(46) רמ"א שם סי' תרצה.

(47) וראה שערי תשובה סק"ב. וצ"ע בדבריו.

(48) ובאלי' רבה וזוטא כ' לענין משתה ושמחה בט"ז אדר ראשון
"ואפשר שנכלל במה שסיים (הרמ"א) וטוב לב משתה תמיד".

(49) ובלבוש כאן: ומצוה להרבות בהם משתה ושמחה קצת משום

דיומי' נס נינהו.

(50) ראה טז, יד. רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ז.

(51) לקו"ת סוכות עט, ד (וש"נ). ובסידור ש' חגה"ס (רסח, א) "ואינו

מן התורה".

(52) אלא שהרמב"ם אינו מזכיר בהל' לולב שם דה"שמחה יתירה"
שייכת לניסוך המים ושנקראת "שמחת בית השואבה", וכידועה השקו"ט
בזה (וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 285 ואילך. וש"נ). ואכ"מ.

(53) ראה לקו"ת שם פ, סע"ג. סידור שם רסט, ב.

(54) וראה סידור אדה"ז לפני סדר הקפות: ולהקיף .. בשמחה גדולה
ולרקד בפניהם ולרנן ולסבב עמהם בשמחה רבה.

(55) רמב"ם הל' לולב פ"ח הי"ד.

(56) ראה לקו"ש ח"ד ע' 166 ואילך.

(57) ראה בסגנון תורת החסידות – לקו"ת וסידור (שבהערה 51) שם
ואילך.

ועוד נהגו להקיף עם ספרי התורה... והכל משום שמחה" 24
 – כי מנהג שמובא ברמ"א הוא גם כן דין וחובה. 25
 ויש לומר שזאת, כדלעיל, משום ששמחת פורים קטן 26
 היא בדומה לשמחה הבאה בסיום ולאחר העבודה, שהיא 27
 "מעל" העבודה, ובמילא היא "מעל" אופן כלשהו של 28
 חיוב, שמחה זו באה מצד ישראל⁶³. 29
 במילים אחרות: אילו היה ציווי או מנהג על שמחה 30
 זו הרי שעצם עובדה זו שמשמעותה שהשמחה היא חלק 31
 מחובת קיום השולחן ערוך, היתה גורמת בהכרח לתערובת 32
 של עול ויראה בתוך השמחה. 33
 ויש לומר, שלכן שמחה זו היא ההכנה לשמחה 34
 שלעתיד לבוא, כפי שאומר ה"מגן אברהם"⁶⁴ על דברי 35
 הרמ"א "וטוב לב משתה תמיד" – "בשמחות מצות 36
 אלקינו להעמיד"⁶⁵ אז ימלא שחוק פינו"⁶⁶, ולעתיד לבוא 37
 תהיה "שמחת עולם על ראשם"⁶⁷, והכוונה היא גם 38
 לשמחה תמידית ושמחה בפני עצמה. 39
 ולכך מגיעים על ידי ההוספה בשמחה בזמן הגלות 40
 ובאופן של מעלין בקודש, גם בקודש של "טוב לב משתה 41
 תמיד", 42
 וזה מביא "במהרה בימינו"⁶⁸ ממש "שמחת עולם על 43
 ראשם". 44

(משיחות ש"פ תשא,

שושן פורים קטן – תשכ"ז, תשד"מ)

1 באה מהיהודי עצמו. בדומה למעלה של דברי סופרים על
 2 דברי תורה, מדברי חז"ל⁵⁸ "עריבים עלי דברי סופרים",
 3 "חביבים עלי⁵⁸ דברי סופרים" – כאשר ישראל מקבלים
 4 על עצמם סייגים וחומרות שאינם כתובים במפורש בתורה
 5 שבכתב, ניכרת חביבות, השמחה והתענוג שיש להם
 6 בקיום רצון העליון⁵⁹.
 7 ובענינו: השמחה שעליה קיימת חובה מפורשת
 8 בתורה, כלומר, שניתן לחייב בה את כולם ובאופן שווה,
 9 מוכיחה שהיא בהתאם למעלת האדם שישנה אפילו אצל
 10 הפחות שבאדם. השמחה היתירה של שמחת בית
 11 השואבה, הקשורה לניסוך המים, שעליה אין חובה
 12 מפורשת בתורה שבכתב, מצביעה על שמחה עמוקה
 13 וגדולה יותר, וההקפות שאינן חובה אף מדרבנן, אלא מנהג
 14 בלבד, מבטאות שמחה עמוקה עוד יותר הבאה מצד
 15 ישראל, שהם חידושה והנהיגה⁶⁰.
 16 וכך, ואף יותר מכך, לגבי פורים קטן: הרמ"א מביא
 17 את הענין של "להרבות בשמחה" רק כרמז וסיפור דברים,
 18 כפירוש ה"ט", משום שזוהי דרגה נעלית כל כך של
 19 שמחה, שאין עליה חובה מפורשת בשולחן ערוך, אף לא
 20 במנהג, בדומה למנהג ההקפות של שמיני עצרת ושמחת
 21 תורה, שאינו מופיע⁶¹ בשולחן ערוך אך מופיע בכל זאת
 22 ברמ"א, כדבריו⁶² "וקורין יום טוב האחרון שמחת תורה,
 23 לפי ששמחין ועושין בו סעודת משתה לגמרה של תורה...

לסיומה של תורה (ל' הטור שם) .. ומצאתי עיקרו של מנהג במדרש ..
 מכאן שעושין סעודה לגמרה של תורה.
 (62) או"ח סי' תרסט.
 (63) וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 413 ואילך.
 (64) סק"ב.
 (65) ביד אפרים מגי' ברברי המג"א "בשמחת מצות. ונוכה בית
 אלקינו להעמיד".
 (66) תהלים קכו, ב. וראה ברכות ל, סע"ב: אנה תפילין מנחנא.
 ולהעיר מהמגילה ויקר אלו תפילין (מגילה טז, ב).
 (67) ישע"י לה, י. נא, יא.
 (68) סיום לשון המג"א שם. ולהעיר מבאר היטב שם: בית תפארתנו
 במהרה יעמוד וביראה אותו לעבוד. נכון יח' הר הבית בראש הרים עדי
 עד. וי"ל שמדגיש ענין היראה כאן – לקשר סופו לתחלת השו"ע, כנ"ל
 בפנים.

(58) ע"ז לה, א ובפרש"י שם. ירושלמי ברכות פ"א ה"ד. וש"נ.
 שהש"ר עה"פ כי טובים דודין מיין (א, ב ב).
 ובתו"א (נב, ד) ד"ה להבין כו' כי טובים "עלי דוקא" (שם נג, סע"א).
 * (58) כ"ה הגירסא במס' ע"ז כת"י (גי. תשי"ז). וכן הובא בתו"ח
 שמות (פד, ב).
 – בירושלמי ושהש"ר שבהערה הקודמת "חביבים (ד"ס) יותר מד"ת"
 – בלי תיבת "עלי" (וכן ליתא בירושלמי סנהדרין פי"א ה"ד. ע"ז פ"ב
 ה"ז). אבל להעיר שברפוס ירושלמי עם פי' יפה מראה, וכן בירושלמי
 שבע"י (ברכות טז) – "חביבין לישראל". ולהעיר שבר"ח ע"ז שם מביא
 סוגיית הירושלמי הנ"ל ד"חביבין ד"ס מד"ת תדע שהרי ר"ט כו".
 (59) וראה בארוכה לקו"ת מטות (פה, רע"א ואילך). ושם, שע"י ד"ס
 נתעוררה האהבה רבה. ע"ש.
 (60) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 87. ובכ"מ.
 (61) אף שהביא זה בכ"י על אתר: ועושין משתה ושמחה וי"ט

(*) אבל בתו"א שבהערה הקודמת מדייק "עלי דוקא". וברוב (כל) המקומות בחסידות הובא מרז"ל ד"עריבים עלי ד"ס כו". ולא "חביבים כו" (וגם בתו"ח שם: א) אינו לשון מאמר הירושלמי כ"א לשון הבבלי ע"ז (ופרש"י) שם, ורק משנה מ"עריבים" ל"חביבים". (ב) בהמשך המאמר שם איתא "נרבים עלי כו".

ילקוט לוי יצחק על התורה

פנימי, ומשה אמר בהיפך מתחלה ארון וכלים פנימי ואח"כ משכן מקיף, וכמ"ש מזה במ"א².

מיוחדים לה' לבדו וכמ"ש מזה [לקו"ת דרושים לשבת שובה ס"ע סד, א ואילך] בד"ה שובה הא', והנה ישמחו השמים ר"ת י"ה וזהו יחוד חו"ב ותגל הארץ ר"ת ו"ה וע' מענין בחי' אלו בנפש בתו"א [פג, ב] בד"ה ועשית ציץ ובד"ה [שם צה, ב. ג.] לבסומי הא' ובד"ה [שם כו, א ואילך] ויאבק ובלקו"ת בד"ה ראה [ית, ג] י"ה נקודה בהיכלא כו' וי"ו נחל איתן כו' עיי"ש, וזהו"ע ושכנתי בתוכם בענין המשכן והכלים שהם דוגמת השמים והארץ מקיפי' ופנימי' וכמ"ש ברבות נשא פי"ב דרמ"ט ג' ע"פ להקים את המשכן ובפ' תרומה קנ"א ב' למעלן נוטה שמים כיריעה ולמטן עשר יריעות [וע' זח"ב רכ"א א'] וכך הם ב' בחי' אלו בנפש והוא ענין בחי' וידעת היום ובחי' והשבות אל לבבך שהוא ג"כ בחי' מקיף ובחי' פנימי . .

שם עמוד ב'רד: ואחכ"ז יובן שרש ענין מחלוקת משה ובצלאל ג"כ ואיך ששניהם אמת כו' בהיות ידוע דלפי סדר ההשתל' דאבי"ע באורות וכלים כו' היינו אורות המקיפים קדמו ואח"כ נשתלשלו האורות בכלים וזהו כענין וידעת היום תחלה ואח"כ והשבות כו', וזה ה' דעת בצלאל בסדר המעשה כמ"ש בפ' ויקהל, ולכן אמר למשה אדם בונה בית תחלה ואח"כ מכנים לתוכה כלים כו',

אמנם דעת משה אמת לצוות לעשות הכלים תחלה כמ"ש בפ' תרומה לפי שע"י העלאת מ"ן של הברורים ממטה למעלה יהי' סיבת המשכת אורות המקיפים אח"כ מלמעלה למטה, וזהו שאמר לו משה בצל אל היית פי' בבחי' המקיפים העליונים הנקראים צל כמ"ש ה' צלך כו' כמו שהם בתחילה בבחי' חפץ חסד בלתי התעוררות למטה ולכן וידעת תחילה אבל כדי לעורר המקיפים צריך לצוות לעשות הכלים תחילה וזהו שבציווי המעשה בפ' תרומה נאמר לשון ועשית פי' שבשבייל העשי' דבחי' כלים שהם העלאת מ"ן יהי' נעשה אח"כ ע"י בצלאל מלמטה למעלה שהוא לשון ויעש הנאמר בפ' ויקהל. עיי"ש.

וראה גם אור התורה בראשית (כרך ג) תקפו, ב. כי תשא (שמות כרך 1) עמוד א'תקנ וז"ל: ובצלאל אמר גם בזה יריעות קודמי' תחלה מקיפי' קדשנו במצותיך ואח"כ פנימי' ותן חלקנו כו' ומשה אמר כפי שבמחשבה המכוון שיהי' גלוי בפנימיות כו'. והנה טוב לחסות מבטוח כו' וזהו בצל אל היית וידעת כי אל דיעות ה' שייך לזה ג"כ ענין תלמוד גדול או מעשה גדול, דמשה ס"ל גדול תלמוד שמביא כו' ע"כ הקדים עשיית הארון ובצלאל אמר דנהי שתלמוד גדול מ"מ צריך להקדים המעשה להיות מעשיו מרובים מחכמתו כו' כל האומר אין לי אלא תורה כו'. עיי"ש.

(2) נזכר גם בלקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית עמוד וז"ל: הנה ידוע שבכל בחי' ומדרגה יש פנימים ומקיפים, ומתחלה נמשך להבחי' שלמטה ממנו, הפנימי. ואח"כ המקיף שהוא גדול מהפנימי, וכמו בנין

שמות ל"ה, כב - ובצלאל בן אורי בן חור למשה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה

קטו

ביאור מאחז"ל (ברכות נה, א), הקב"ה אמר למשה מתחלה לבנות משכן ואח"כ כלים, ומשה אמר לבצלאל להיפך, מתחלה כלים ואח"כ משכן

בצלאל על שם חכמתו נקרא, בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך, ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן. אמר לו, משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית, ואחר כך מכנים לתוכו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה להיכן אכניסם, שמא כך אמר לך הקב"ה עשה משכן ארון וכלים. אמר לו שמא בצל אל היית וידעת.

ברכות נה, א

הקב"ה אמר למשה מתחלה משכן מקיף ואח"כ כלים

(1) ראה אור התורה ויקהל (שמות כרך 1) עמוד ב'רד ואילך. וז"ל: וביאור הדברים הנה כתיב וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים בשמים ממעל כו' הרי נאמר כאן ב' דברים, הא' הידיעה בתחלה ואח"כ ההשבה אל הלב וכענין שנא' תחלה פ' שמע ישראל ואח"כ פ' ואהבת וענין הידיעה הוא מצות היחוד ליחדו ית' כמ"ש הרמב"ם ריש ה' יסו"ת . . וזה הפסוק מדבר במצות היחוד ועיקר היחוד הוא מה שמפרש ואומר כי הוי' הוא האלקים. ויש להבין איזה יחוד יש בידיעה זו שהוי' הוא האלקים אך כי פ' הוי' הוא האלקים היינו דכתי' שמש ומגן הוי' אלקים כי שם אלקים הוא הצמצום המסתיר ומעלים ואח"כ ב"ה להיות העולם נראה ליש ודבר נפרד ולכן נק' מגן היינו בחי' נרתק של השמש שהוא שם הוי' המהווה את הכל מאין ליש, והמגן שהוא שם אלקים הוא שע"י יורד החיות בהסתר פנים שהחיות מסתתר בגוף הנברא כו' וכמ"ש בתניא ח"ב פ"ג . . אכן הסתר זה הוא רק אצלינו אבל לפניו ית' אין שום הסתר והעלם כלל כי כולא קמי' כל"ח וזהו ומבלעדי אין אלקים כמ"ש בתניא שם פ"י ועז"נ וידעת כו' והשבות כו' יחוד זה . .

ופי' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת היינו שכמו שיש בעולם שמים וארץ שהשמים הם מקיפים על הארץ והארץ מוקפת מן השמים, כמ"כ יש ב' בחי' אלו בנפש כי הנפש כלולה משכל ומוח' ומדות ודבור ומעשה אשר השכל והמוח' נק' בחי' שמים ומקיף על המדות, ודבור ומעשה שנק' בשם ארץ וצריך להיות כל בחי' הנ"ל דשמים וארץ

וכמו³ בסוכות תשבו שבעת ימים, מתחלה סוכות מקיף⁴

ואח"כ תשבו שישביה הוא בחי' פנימי, הוא לאושפזי למעלה⁵,

ואח"כ יישבו בסוכות מתחלה יישבו פנימי ואח"כ בסוכות מקיף למטה לבני עלמא כמ"ש ב[זהר] פ' אמור דף ק"ג ע"ב ע"ש.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית עמוד יח

עיר, מתחלה בונין את העיר ואח"כ עושין לה חומה (וכדעת משה שאמר מתחלה לעשות הכלים ואח"כ המשכן).

(3) אמור כג, מב. "בסכת תשבו שבעת ימים כל האורח בישראל יישבו בסכת". ומדייק, שבתחלת הפסוק כתוב "בסכת" ואח"כ "תשבו", ואילו בסוף הפסוק הוא להיפך: מתחלה "ישבו" ואח"כ "בסכת".

(4) ראה אור התורה ויקהל (שמות כרך 1) עמוד ב'קצ ואילך. וז"ל: יוכן מה שבצאלאל אמר לעשות המשכן תחלה, דהיינו שצ"ל וידעת תחלה ואח"כ והשבות, והו' בצל אל היית, צל היינו אור מקיף שצריך להיות נמשך תחלה ואח"כ יומשך בפנימיות וכמ"ש במ"א בד"ה האזינו השמים [לקו"ת האזינו ע, ב] בענין חג הסוכות שהוא בחי' וסוכה תהי' לצל יומם כדי שאח"כ יומשך בפנימיות כו' והו' בצל אל היית וידעת פי' תחלה וידעת ואח"כ והשבות. ואמנם מה שאמר משה לעשות הארון והכלים תחלה, היינו כי כשכבר נמשך האור אזי נמשכים המקיפי תחלה, והו' כשכבר בא האתעדל"ע, והו' בצל אל היית פי' כשנמשך ההמשכה מלמעלה, אבל באמות כדי לעורר ההמשכה והאתעדל"ת

צ"ל אתעדל"ת תחלה ע"י העלאת מ"ן של הביורים שזהו ענין הכלים שבמשכן כנ"ל בענין מזבח החיצון ומזבח הפנימי כו' וכמו שקודם חג הסוכות צ"ל עש"ת שזהו אתעדל"ת ואזי עי"ז כשבא אח"כ ההמשכה מלמעלה בחג הסוכות אזי הוא שנמשכי' המקיפים בתחלה, והו' שבציווי המעשה בפ' תרומה נאמר לשון ועשית, שהוא בחי' העלאת מ"ן ואתעדל"ת לכן שם נאמר הכלים תחלה, וע"י העלאתו זו כשיבוא האתעדל"ע יומשכו המקיפי' תחלה ואח"כ הא"פ, עיי"ש.

(5) ראה תורת מנחם – מעייני הישועה ע' קלז ואילך.

המשך ביאור למס' זבחים ליום חמישי עמ' 1

1 אלא אמר לו אביי לרבא: תרגומא – יש לפרש את הברייתא רק
2 אפן שנה, שהפסח צריך להיות בשנתו הראשונה גם בשעת
3 הקבלה וההולכה והזריקה.
4 מקשה הגמרא: וימי איכא טידי – וכי יתכן דבשעת שחיטה יהיה בן
5 שנה, ואילו בשעת חולכה וזריקה יהיה בן שנים, והלא כל עבודות
6 הקרבן נעשות באותו יום. מתרצת הגמרא: אמר רבא, זאת אומרת
7 ששעות פוסלות בקדשים, ושנה של קדשים אינה נמדרת מיום ליום

המשך ביאור למס' זבחים ליום חמישי עמ' א

1 והקבלות באופנים האמורים בשירות, פר מן האופן של תלה את
2 הקרבן באויר ונחמם אותו בעודו תלוי שנקדשי קדשים הוא פסול,
3 וחזין מהאופן של נתלה וקיבל, שפין בקדשי קדשים ופין בקדשים
4 קלים הוא פסול, משום שאין דרך שירות בכך.
5 הגמרא דנה באיזה אופן צריכה להיות עמידת העובד בעזרה: בפעם
6 מיניה רבי ירמיה מרבי זירא, אם הוא [העובד] בפנים העזרה
7 וציציתו [שערן] בחוץ, מהו. אמר ליה רבי זירא, לאו אמרת לעיל
8 בשם שמואל, שממה שנאמר וקריבאם לה" משמע שלכתחילה
9 אין לשחוט עד שתבא בהמת הקרבן פולה לפנים העזרה ואין די
10 בביאת רובה, ואם כן רבא נמי לגבי מקום עמידת העובד שנאמר
11 בו (שמות ד) בבואם אל אהל מועד, יש לדרוש שאין לו לעבוד עד
12 שיבא פולו לאהל מועד, ואין די בביאת רובה.

8 אלא משעה לשעה. נמצא שאם נולד חשה בי"ד בניסן בשעה
9 תשיעית של היום, אף אם נשחט קודם השעה התשיעית אי אפשר
10 לזרוק את דמו לאחר שעה זו.
11 הגמרא מביאה דין בקבלת הדם ומקשה ממנו על דברי רבי זירא
12 לעיל: אמר רבי אמי אמר רבי אלעזר, היתה היא עומדת בפנים
13 העזרה ורגליה עומדות בחוץ, אם חתך את רגליה ואחר כך שחט
14 אותה, הרי היא כשירה.

משנה

13 התורה קבעה מקום נתינת הדם לכל אחד ממיני הקרבנות. יש
14 מהם שדמם ניתן בחלק העליון של המזבח החיצון, ויש שניתן
15 בחלקו התחתון, ויש שניתן על המזבח הפנימי. משנה זו עוסקת
16 בדין זריקת הדם במקום שאינו ראוי.
17 נתנו – זרק את הדם על גבי הקדש, שאין זה מקום מתן דמים, או
18 שזרק על קיר המזבח שלא פנגד היסוד, שאין זה מקום הראוי
19 לזריקה, או נתן את הדמים שדינם להיות הניתנין למטה מחוט
20 הסיקרא ונתנם למעלה מחוט הסיקרא, וכן אם את הניתנין למעלה
21 נתנם למטה, וכן את הניתנין בפנים – במזבח הפנימי [שבהיכל]
22 נתנם בחוץ – במזבח החיצון, ואת הניתנין בחוץ בפנים, בכל אלה
23 הקרבן פסול, ואין בו פרת לאוכל מבשרו.
24

נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח

מחיקת הרע

לעתיד לבוא תהיה הלכה כבית שמאי. לרב, בית שמאי מחמירים. ולכאורה תמונה מדוע דווקא לעתיד לבוא, כאשר כבר לא יהיה בנו יצר הרע ולא נמשך אל הדברים האסורים - נתחיל להחמיר על עצמנו בדברים נוספים?

התשובה היא, שבדברים שאסורים בית שמאי יש נוכחות קלושה של רע. לעתיד לבוא נתעלה למדרגה רוחנית כל כך גבוהה עד שגם נוכחות קלושה כזו תחשב לגבינו כענין שלילי. לכן גם נוכחות כזו של רע תהיה אסורה, ומשום כך נחמיר בבית שמאי. אולם כל ההתעסקות בשלילת הרע, אפילו הדק ביותר, אינה אלא בשלבי הגאולה הראשונים. אף בשלבים מתקדמים, כמו בתחית המתים, הרע יתבטל לגמרי מן העולם.

(על פי קונטרס "תורה חדשה מאתי תצא". מתוך "לקראת שבת")

מלוי חסרון

איתא ברמב"ם (ריש הלכות תפלה) "מצות עשה... שיהא אדם... שואל דרכו שהוא צריך להם".

כאשר יהודי מרגיש שחסר לו דבר מסים - הרי גם אם עושה "חשבון" שאינו ראוי בו, יש עליו חייב מן התורה לבקש מהקדוש ברוך הוא שימלא את חסרונו! ובכו: החסרון הכי עקרי של בני ישראל הוא - שנמצאים עדין בגלות, חשך כפול ומקפץ, ומשיח צדקנו עדין לא בא!...

(תורת מנחם התוועדיות תשמ"ה ח"ה ע' 2899. מתוך "לקראת שבת")

יצירת תענוג אצל הקב"ה

מצד גדל החביבות ד'ישראל אצל הקב"ה, עד לחביבות דבן יחיד שנולד להורים זקנים לעת זקנתם, הרי, כשהקב"ה רואה שישראל חפצים ומשתוקקים ביותר וביותר לגאולה, אזי [למרות התענוג למעלה מעבודת בני ישראל בגלות] נעשה התענוג של הקב"ה במלוי חפצם ותשוקתם של ישראל - ענין הגאולה.

(תורת מנחם תשמ"ז ח"ב ע' 713. מתוך "לקראת שבת")

האמונה במלך המשיח

כתב הרמב"ם בהלכות מלכים: "המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות בית דוד לישנה וכו' וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבנו"

...כונת הרמב"ם כאן (בהלכות מלכים) היא על האמונה במלך המשיח, הינו שנוסף על החיוב להאמין בכללות ענין הגאולה, שהקב"ה עתיד לגאל את ישראל (באיזה אופן שהוא), חייבים להאמין במלך המשיח (עם פרטי עניניו ומעלותיו המפרטים ברמב"ם בפרק זה), כדיוק לשון הרמב"ם "וכל מי שאינו מאמין בו".

(לקוטי שיחות חל"ד, שיחת שופטים ג. מתוך "לקראת שבת")

הכתל שלנו מסתיר

בדורנו זה רואים ומרגישים שמשיח "עומד אחר כתלנו". יתר על כן - לכתל ישנם כבר "חלונות" ו"חרפים", ומשיח "משגיח מן החלונות" ו"מציץ מן החרפים". הוא "משגיח" וממתין ומצפה - מתי נסיים כבר את ה"פכים קטנים" ונשלם את הברור האחרון. ומה שאין אנו רואים אותו - הוא בגלל כתלנו (הכתל שלנו) המעלים ומסתיר.

(לקוטי שיחות ח"ז עמ' 104)

געגועי האב לבנים

...בני ישראל רוצים וחפצים, מבקשים, דורשים וצועקים כו' שרצונם לצאת מהגלות תכף ומיד, הרי בודאי ש"רצון יראיו יעשה", ועל אחת כמה וכמה "בנים שגלו מעל שלחן אביהם", שזהו, כביכול, געגועי האב לבנים וגעגועי הבנים לאביהם, געגועים גדולים ביותר.

(ספר השיחות תשמ"ז ח"א ע' 301. מתוך "לקראת שבת")

חבלי משיח

נמצאים אנחנו בסיום הגלות. עברנו כבר את עבודת הבורים של הגלות, עם כל הנסיונות, ואף את "חבלי משיח" עברנו, אותם דברים אימים ונוראים שארעו בדורנו זה; וברור ופשוט, שאנו עומדים על סף הגאולה.

(ספר השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 573)

חומש יומי

פרשת וזאת הברכה

~ יום ראשון י"ג תשרי ~

א וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה נְבִיא דְּנֵי יִתְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קֹדֶם מוֹתוֹ:

לג (א) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ:

כז"י וְזֹאת הַבְּרָכָה • לִפְנֵי מוֹתוֹ. (ספר) סְמוּךְ לְמִיתָתוֹ - שָׁאֵם לֹא עָכְשׁוּ, אִימָתִי?.

ב וַאֲמַר יְיָ מְסִינִי אֶתְגִּלִּי וְזִהוּר יִקְרָה מִשְׁעִיר
אֶתְחַזִּי לְנָא אֶתְגִּלִּי בְּגִבְרָתָהּ מִשׁוּרָא דְפֶאָרָן
וְעִמָּה רַבְּבַת קְדִישִׁין כְּתֹב יְמִינָהּ מִגֹּז אֶשְׁתָּא
אֲרִיתָא יְהִיב לְנָא:

כז"י (ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה מְסִינִי בָּא וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ
מִהֵר פֶּאָרָן וְאַתָּה מְרַבֶּבֶת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דֵּת
לְמוֹ:

וְלֹא רָצוּ. הוֹפִיעַ • לָהֶם. מִהֵר פֶּאָרָן • שֶׁהִלֵּךְ שֵׁם
וּפְתַח לְבָנֵי יִשְׁמַעֵאל שִׁיקְבִּלְיָהּ, וְלֹא רָצוּ. וְאַתָּה •
לְיִשְׂרָאֵל (שם). מְרַבֶּבֶת קֹדֶשׁ • וְעִמָּה מְקַצֵּת רַבְבוֹת
מִלְּאָכֵי קֹדֶשׁ וְלֹא כָלָם, וְלֹא רַבָּם, וְלֹא כְדִרְךָ
בְּשֶׁר-וְדָם שֶׁמֶרְאָה כָּל כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְתַפְאֲרָתוֹ בְּיוֹם
חַפְּתוֹ. אֵשׁ דֵּת • שֶׁהִיָּתָה כְּתוּבָה מֵאֵז לִפְנֵי בָּאֵשׁ
שֶׁחִזְרָה עַל גְּבִי אֵשׁ לְכִנָּה, נִתֵּן לָהֶם בְּלוּחוֹת כְּתֹב
יְד יְמִינוֹ. דְּבַר אַחֵר: "אֵשׁ דֵּת", כְּתִירָגוּמוֹ, שֶׁנִּתְּנָה
לָהֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ.

כז"י וַיֹּאמֶר ה' מְסִינִי בָּא • (שם) פֶּתַח תַּחֲלָה
בְּשִׁכְחוֹ שֶׁל מְקוֹם, וְאַחֲרֵיכֵן פֶּתַח בְּצִרְכֵּיהֶם שֶׁל
יִשְׂרָאֵל. וּבְשִׁבְחָה שֶׁפֶתַח בּוֹ, יֵשׁ בּוֹ הַזְכָּרָת זְכוּת
לְיִשְׂרָאֵל. וְכֵן זֶה דִּרְךָ רָצוֹי הוּא, כְּלוּמַר כְּדֹאֵי הֵם
אֵלּוּ שֶׁתַּחֲוִל עֲלֵיהֶם בְּרָכָה. מְסִינִי בָּא • יֵצֵא
לְקִרְאָתָם בְּשִׁבְאֵי לְהַתְיַצֵּב בְּתַחֲתִית הַהֵר, כְּחֶתֶן
הַיּוֹצֵא לְהַקְבִּיל פְּנֵי כְּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמות יט) "לְקִרְאָת
הָאֱלֹהִים", לְמַדְנוּ שֶׁיֵּצֵא כְּנֻגָדָם. וְזָרַח מִשְׁעִיר
לְמוֹ • (ספר) שֶׁפֶתַח לְבָנֵי עֲשׂוֹ שִׁיקְבִּלוּ אֶת הַתּוֹרָה,

~ נקודות משיחות קודש ~

שְׁבַרְתָּ, יִשְׂרָאֵל כְּחֶךְ שֶׁשְׁבַרְתָּ, שֶׁבָּזָה מְרָמֵז עִלּוּיִים שֶׁל
הַלּוּחוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת לְגַבִּי לּוּחוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת (שֶׁלֹּכֶן אָמַר
לוֹ, יִשְׂרָאֵל כְּחֶךְ שֶׁשְׁבַרְתָּ), כִּי דוֹקָא עַל יְדֵי שֶׁנִּשְׁאָו לְבוֹ
לְשִׁבּוֹר אֶת הַלּוּחוֹת לְעִינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל, פָּעַל בְּכָל יִשְׂרָאֵל
(גַּם בָּאֵלּוּ שֶׁלֹּא חָטְאוּ בְּעִגְלָה) עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה – עֲבוֹדָה
בְּכַח עֲצָמוֹ.

וְכֹאֲשֶׁר נִתְקַבְּלָה תְּשׁוּבָתָם בְּמִילּוּאָה, אִזּוֹ נִתֵּן לָהֶם הַקֶּבֶ"ה
אֶת הַלּוּחוֹת הַשְּׁנִיּוֹת, שֶׁבָּזָה הָרָאָה לְעִין כָּל שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ

בְּתַחֲלַת פְּרִשְׁת "וְזֹאת הַבְּרָכָה" מְדוּבָר בְּלוּחוֹת
הָרִאשׁוֹנוֹת: "הַיְּיָ מְסִינִי בָּא גו'", וְעַל זֶה נֶאֱמַר "תּוֹרָה
צִנָּה לְנוּ מֹשֶׁה מוֹרֶשֶׁה קֶהֱלֵת יַעֲקֹב", "מוֹרֶשֶׁה" לְשׁוֹן
יְרוּשָׁה, הֵינּוּ שְׁנִיתָנָה וּבָאָה בִּירוּשָׁה, בְּדִרְךָ מְמִילָא וְלֹא
עַל יְדֵי עֲבוֹדָה וְיִגִּיעָה. וְסִיּוּם פְּרִשְׁת "וְזֹאת הַבְּרָכָה"
(שֶׁהִפְלִי הוֹלֵךְ אַחֵר הַחֲתוּם) הוּא "לְעִינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל",
שֶׁקָּאֵי עַל שְׁבִירַת הַלּוּחוֹת, "שֶׁנִּשְׁאָו לְבוֹ לְשִׁבּוֹר הַלּוּחוֹת
לְעִינֵיהֶם, וְהִסְכִּימָה דַּעַת הַקֶּבֶ"ה לְדַעְתּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר

פִּירוּשׁ רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

וְאֵלֶּה הַבְּרָכוֹת אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה,
שְׁלִיחַ ה', בֵּהֶן אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל טָרַם
מוֹתוֹ.

(ב) וַאֲמַר, הוֹי, אֱלֹהֵי הָעוֹלָמִים
אֱלֹהֵי! אֲשֶׁר נִגְלָה לְנוּ בְּעֵדֵן הַתְּגִלּוֹתוֹ
בְּסִינִי, וְזָרַח בְּאוֹרוֹ מִן הַר שְׁעִיר,

(א) וְאֵלֶּה הַבְּרָכוֹת אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה,
שְׁלִיחַ ה', בֵּהֶן אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל טָרַם
מוֹתוֹ.

בראשית - כי שתפות בשלימותה היא כששניהם שתפים שוים לגמרי. ולכן הצדיק שעבודתו היא רק לגלות מהפח אל הפצל (הן הפחות שלו, והן בדיקה שעושה בעולם) אין ה"שתפות" בשלימותה - שהרי הקב"ה בורא ומנהה מאין; אבל כשעבודתו היא בלתי עצמו, הפעל-תשובה שעבודתו היא התחדשות ממש בבריאה, כנ"ל, ועד שעושה מדבר הפכי דבר הרצוי - מעולם ד"לא הנני ליה" (להקב"ה) עושה עולם ד"הנני ליה", על-ידי-זה נעשה דומה לבורא - שתף בשלימות להקב"ה, ובורא שמים וארץ "חדשים" שנגש בהם ש"ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה", ומסיעין להאדם למלאות שליחותו ועבודתו בעולם.

(לקוטי-שיחות, כרך יד, פרשת וזאת הברכה - שמחת-תורה)

קבל תשובתם ונתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם ונתן להם לוחות שניות, הינו שגם בתורה תהיה העבודה וגייעה - למוד התורה בלתי עצמו. וכאשר באים לשמיני-עצרת לאחר ז' ימי הספות, הזמן שכל ההמשכות נקלטות בפנימיות, וגם בחינת התורה שנתנה בלוחות השניות, הרי אז באה השמחה האמתית והשלימה בלמוד האדם בתורה בלתי עצמו. ולכן לאחר סיום התורה "לעיני כל ישראל", מתחילין לקרוא תפלה "בראשית ברא אלקים, את השמים ואת הארץ", כי על ידי עבודת האדם בלמוד התורה בלתי עצמו (ועל דרך זה - בעבודת הפעל-תשובה שהיא בלתי עצמו ובבחינת התחדשות ממש) נעשה שתף להקב"ה במעשה בראשית, שהוא מוסיף ומשפיע בכלכל במעשה

גאף חבבנון לשבטיא כל קדישוהי בית ישראל בבבורא אפקנון ממזרים ואנון מדברין תחת ענגף נטלין על מימך:

(ג) אף חבב עמים כל-קדשיו בידך והם תבו לרגלך ישא מדברתיך:

"ואשמע את מדבר אלי", כמו 'מתדבר אלי', אף זה "מדברתיך", מה שהיית מדבר להשמיעני לאמר להם. טיש פורפרליר"ש בלע"ז (ציניע אונטערעדנונגן). ואונקלוס תרגם שהיו נוסעים על-פי דבריהם, והמ"ם בו שמוש, משמשת לשון 'מן'. דבר אחר: "אף חבב עמים", אף בשעת חבתן של האמות שהראית להם פנים שוחקות, ומסרת את ישראל בידם. כל-קדשיו בידך. כל צדיקיהם וטוביהם דבקו בך ולא משו מאחריך, ואתה שומרם. והם תבו לרגלך. והם מתמזעים ומתכנסים לתחת צלך. ישא מדברתיך. מקבלים גזרותיך ודעותיך בשמחה, ואלה דבריהם.

נ"א אף חבב עמים. גם חבה יתרה חבב את השבטים, כל אחד ואחד קרוי 'עם', שהרי בנימין לבדו היה עתיד להולד כשאמר הקדוש-ברוך-הוא ליעקב: (בראשית לה) "גוי וקהל גוים יהיה ממך". כל-קדשיו בידך. נפשות הצדיקים גנוזות איתו, פענין שנאמר: (ש"א כה) "והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך". והם תבו לרגלך. והם ראויים לך, שהרי תכו עצמן לתוך תחתית הקר לרגלך, בסיני. "תכו" לשון פעלו, התכוו לתוך מרגלותיך. ישא מדברתיך. נשאו עליהם על תורתך. מדברתיך. המ"ם בו קרוב ליסוד, כמו: (במדבר ז) "וישמע את הקול מדבר אלי", (יחזקאל ב)

דאורייתא יחבב לנא משה מורה ירתא לכושת יעקב:

(ד) תורה צוה לנו משה מורה קהלת יעקב:

נ"א תורה. אשר "צוה לנו משה, מורה" היא ל"קהלת יעקב", אחזניה ולא נעזבנה.

~ נקודות משיחות קודש ~

שעמלים בו נפרים הם בין הנפירות, כך תלמידי-חקמים נפרים בהילוכם ובדבורם ובעטיפתם בשוק" (ובכפי

התורה היא "מימינו אש דת למו". ונאמר בספרי: "מה אש - כל המשמש בו עושה בגופו רשם, אף בגי אדם

(ג) וחבב גם כן עם לעצמו, ולכן כל יתחקו אחר עקבותיך ויעבירו מאחד עקר תכונתם הוא הציות לך, והם לאחר את דבוריך.

(ד) הוי, אלהי העולמים אלהי! אשר צוה לנו את התורה בידי משה, ועשה

שִׁמְפֹּרֶשׁ הָרִמְב"ם אֶת הַפְּרָטִים שֶׁבְּכָף.

אף, לְכַאוֹרָה, מִתְעוֹרָרֶת הַשְּׂאֵלָה מִצֵּד שְׁנִי: אֵצֶל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁהִתְחַלֵּת לַמּוֹד הַתּוֹרָה שׁוֹב הִיא אֵצֶלם בְּאִפְּן חָדָשׁ לְגַמְרִי, מוֹכֵן, שֶׁנִּגְרַמֶּת הַתְּחַדְּשׁוֹת וְתוֹסֶפֶת הַנִּפְקֶרֶת "בְּהִילוֹכֶם וּבְדַבְּרוֹכֶם...", אֲבָל אֵצֶל יְהוּדִים שְׂאִינֶם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, מֵהוּ הַחֲדוּשׁ שֶׁיֵּשׁ לַתּוֹרָתָם בְּשִׁמְחַת־תּוֹרָה עַד-כִּדְיָן שֶׁהוּא מְשַׁפֵּעַ עַל כָּל עֲנִיָּהֶם, כְּדָלְעִיל, עַד אֲשֶׁר הֵם שְׂמֵחִים כָּל כֶּף וּמִכְרָכִים בִּרְכַת שֶׁהִחֲיִינוּ?

עַל כֵּן מְסַבֵּר בְּפִרְשֵׁתָנוּ: "תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה..." – הַתּוֹרָה הִיא יְרֵשָׁה לְכָל יְהוּדִי, וְהִלָּכָה לְגַבִּי יְרֵשָׁה הִיא שְׂאִין חֲשִׁיבוֹת לְגִיל, לְמַעַמְד וּלְמַצָּב שֶׁל הַיּוֹרֵשׁ – הַתּוֹרָה

מוֹעֲבֶרֶת לְכָל יְהוּדֵי בִּנְיָשָׁה.

וּלְפִיכֶן, בְּאֲשֶׁר יֵשׁ הַתְּחַדְּשׁוֹת וְנוֹסָף אִיר בַּתּוֹרָה – בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה, חִלָּה אֵצֶל כָּל יְהוּדֵי הַתְּחַדְּשׁוֹת וְתוֹסֶפֶת בְּהַתְּנַהֲגוֹת וּבְחִיּוֹתוֹ עַל-פִּי הַתּוֹרָה.

וְלִכֵּן עֶקֶר הַשְּׂמִיחָה בְּשִׁמְחַת־תּוֹרָה מִתְבַּשֵּׂאת בְּדוֹקָא בְּהַקְפּוֹת – לֹא עַל-יְדֵי קְרִיאָה וְלַמּוֹד בַּתּוֹרָה, אֲלֵא בְּדוֹקָא עַל-יְדֵי תְּנוּעוֹת וּפְעֻלוֹת מְעֻשִׂיּוֹת שֶׁל רִיקוּד עִם הַתּוֹרָה עֲצָמָה – כִּי עֶקֶר הַשְּׂמִיחָה בְּשִׁמְחַת־תּוֹרָה אֵינָנָה כָּל-כֶּף עַל הַבְּנִתָּה, אֲלֵא בְּעֶקֶר עַל כֵּן שֶׁהַתּוֹרָה הִיא "שֶׁהִחֲיִינוּ" – מִחִיָּה אוֹתָנוּ בְּכָל עֲנִיָּנוּ, עַד לַעֲשִׂיָּה בְּפִעֵל.

(מְשִׁיחוֹת לַיִל שְׂמַחַת תּוֹרָה, תש"ל, תשל"א)

(ה) וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא מִלֶּךְ בְּהַתְּאַסֵּף רָאשֵׁי עָם יִחִד שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל:

הַיּוֹמָה בַּיּוֹמָה מִלְּכָא בְּאַתְפְּנִשׁוֹת רִישֵׁי עַמָּא בְּחִדָּא שְׁבִטָא דִּישְׂרָאֵל:

אֶת רָאשֵׁי, רְאוּיִין אֵלּוּ שְׂאֲבָרְכֶם. דְּכָר אַחֵר: "בְּהַתְּאַסֵּף", בְּהַתְּאַסְפֶּם יִחִד, בְּאַגְדָּה אַחַת וְשְׁלוֹם בִּינְיָהֶם – הוּא מִלְּכָם, וְלֹא כְּשֵׁיִשׁ מִחֻלְקַת בִּינְיָהֶם.

וַיְהִי רְאוּבֵן לַחֲיֵי עֲלָמָא וּמוֹתָא תִּנְגָּא לֹא יָמוּת וַיִּקְבְּלוּן בְּנוֹהֵי אַחֲסָנָהוֹן בְּמִנְיָהוֹן:

שְׁנַאֲמָר: (בְּרַאשִׁית ל"ה) "וַיִּשְׁכַּב אֶת בְּלָהָה, וַיְהִיּוּ בְנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר", שְׁלֹא יֵצֵא מִן הַמִּנְיָן.

וַיֵּדָא לַיהוּדָה וְאָמַר קָבֵל יְיָ צְלוֹתָהּ דִּיהוּדָה בְּמִפְקָה (בְּאַגְדָּא) לְקַרְבָּא וּלְעַמָּה תַּחֲבִיבָהּ לְשִׁלָּם יְדוּהֵי וַעֲבֹדוֹן לָהּ פְּרַעֲנוּתָא מִסְּנָאוּהֵי וְסָעִיד מִבְּעֻלֵי דְּכַבּוּהֵי הָיִי לָהּ:

מֹשֶׁה: 'מִי גֵרֵם לְרְאוּבֵן שְׂיֻדָּה? יְהוּדָה וְכו'.' שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה • תִּפְלֵת דָּוִד, וּשְׁלָמָה, וְאַסָּא מִפְּנֵי הַכּוֹשִׁים, וַיְהוֹשֶׁפֶט מִפְּנֵי הָעַמּוֹנִים, וַחֲזַקְיָה מִפְּנֵי סִנְחָרִיב. וְאַל-עֲמוֹ תִּבְיָאֲנוּ • לְשִׁלּוֹם מִפְּנֵי הַמִּלְחָמָה (סְפָרִים אַחֲרִים: מִן הַמִּלְחָמָה) • יְדִיו רַב לוֹ • רִיבּוֹ רִיבּוֹ וַיִּנְקָמוּ נִקְמָתוֹ. וַעֲזָר מִצְרֵי תַּהֲיָה • עַל יְהוֹשֶׁפֶט הַתְּפִלָּל, עַל מִלְחָמָת רָמוֹת גִּלְעָד: (דְּה"ב י"ח) "וַיִּזְעַק יְהוֹשֶׁפֶט,

כִּי־יָיִהּ • יְהִי • הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. בַּיּוֹמָה מִלְּכָא • תָּמִיד עַל מַלְכוּתוֹ עֲלֵיהֶם. בְּהַתְּאַסֵּף • בְּכָל הַתְּאַסֵּף רָאשֵׁי חֲשִׁבוֹן אֲסִיפָתָם. רָאשֵׁי • כְּמוֹ (שְׂמוֹת ל) "כִּי-תִשָּׂא

(ו) יְחִי רְאוּבֵן וְאַל-יָמוּת וַיְהִי מָתִיו מִסְפָּר: ס

כִּי־יָיִהּ יְחִי רְאוּבֵן • בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְאַל-יָמוּת • לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁלֹא יִזְכָּר לוֹ מַעֲשֶׂה בְּלָהָה. וַיְהִי מָתִיו מִסְפָּר • נִמְנִין בְּמִנְיָן שְׂאֵר אַחֲרֵי, דְּגָמָא הִיא זֹו פְּעֻנָּן

(ז) וְזֹאת לַיהוּדָה וַיֹּאמֶר שְׁמַע יְהוָה קוֹל יְהוּדָה וְאַל-עֲמוֹ תִּבְיָאֲנוּ יְדִיו רַב לוֹ וַעֲזָר מִצְרֵי תַּהֲיָה: פ

כִּי־יָיִהּ וְזֹאת לַיהוּדָה • (מְכוֹת י"א) סְמֵךְ יְהוּדָה לְרְאוּבֵן, מִפְּנֵי שְׂשִׁנְיָהֶם הוֹדוּ עַל קְלָקוֹל שְׁבִידָם, שְׁנַאֲמָר: (אִיּוֹב ט"ו) "אֲשֶׁר חֲכָמִים יִגִּידוּ וְגו', לָהֶם לְבָדָם וְגו' וְלֹא עֶבֶר זָר בְּתוֹכָם". (בְּרַךְ צ"ב) וַעֲזָר פִּרְשׁוֹ רְבוּתִינוּ, שְׁכָל אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר, הָיָה עֲצָמוֹת יְהוּדָה מִתְּגַלְגָּלִין בְּאֶרֶץ מִפְּנֵי נְדוּי שְׁקָבָל עָלָיו, שְׁנַאֲמָר: (בְּרַאשִׁית מ"ד) "וְחִטָּאתִי לְאַבִּי כָּל הַיָּמִים", אָמַר

אוֹתָהּ יְרֵשָׁה לְקַהֵל יַעֲקֹב. (ו) אֲשֶׁלָּה מִמֶּךָ כִּי בֵּית רְאוּבֵן יִחֲיָה וְלֹא יָמוּת, וְלֹא יַעֲשֶׂה לְקִמְצָא אֲנָשִׁים סְפוּר. (ז) וְזֹה אֲשֶׁר אָמַר לַיהוּדָה, הוּא, אֱלֹהֵי אֹתָהּ יְרֵשָׁה לְקַהֵל יַעֲקֹב. (ח) וַיְהִי מִלְּכָא אֵצֶל יַעֲקֹב הַמֵּתָאָר בְּעֵת שִׁתְּקַבְּצוּ אֵלָיו רָאשֵׁי וְשָׂאָר שְׁבִטָיו.

הַעוֹלָמִים אֱלֹהֵי! שְׁמַע לְקוֹל יְהוּדָה, וְהַשִּׁיבוּ שְׁלָם אֶל עַמּוֹ מִן תְּקִיפוֹתָיו, וַעֲשֵׂה אֶת יְדֵיו בְּעֻלוֹת יְכָלֶת לְקַם לוֹ, וְהִיָּה לוֹ לְעֶזֶר עַל אוֹיְבָיו.

פִּירוּשׁ רס"ג - תַּרְגוּם וְעִיבּוּד מַעֲרִבִית־יְהוּדִית

ש'ל יהודה, שְנֵאמֶר: (יהושע יט) "מִחְבֵּל בְּנֵי יְהוּדָה נַחֲלַת בְּנֵי שִׁמְעוֹן". [ומפני מה לא יחד לו ברכה בפני עצמו? שהיה בלבו עליו על מה שעשה בשטים, כך כחוב באגרת תהלים (מזמור צ.א)]

וה' עָזְרוּ. דָּבָר אַחֵר: "שָׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה", (ספרי) כָּאֵן רָמַז בְּרָכָה לְשִׁמְעוֹן מִתּוֹךְ בְּרֻכּוֹתָיו שֶׁל יְהוּדָה. וְאַף כִּשְׁחָלְקוֹ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נִטַּל שִׁמְעוֹן מִתּוֹךְ גּוֹרְלוֹ

~ יום שני י"ד תשרי ~

ח וּלְלוֹי אָמַר תְּמִיד וְאוֹרִיךְ אֶלְבָּשְׁתָּא לְגִבְרָה דְּאֶשְׁתַּבַּח חֲסִידָא קְדָמָךְ דִּי נְסִיתוּהִי בְּנִסְתָּא וְהָיָה שְׁלִים בְּחִנְתוּהִי עַל מִי מְצוּתָא וְאֶשְׁתַּבַּח מְהִימָן:

(ח) וּלְלוֹי אָמַר תְּמִיד וְאוֹרִיךְ לְאִישׁ חֲסִידְךָ אֲשֶׁר נִסִּיתוֹ בְּמִפְּסָה תְּרִיבָהוּ עַל־מִי מְרִיבָה:

דָּבָר אַחֵר: "תְּרִיבָהוּ עַל מִי מְרִיבָה", נִסְתַּקְּפָה לוֹ לְבַא בְּעִלְיָה, אִם מֹשֶׁה אָמַר: (במדבר כ) "שִׁמְעוּ נָא הַמּוֹרִים", אֲהַרֵּן וּמִרְיָם מָה עָשׂוּ?.

כ"י וּלְלוֹי אָמַר. וְעַל לוי אָמַר. תְּמִיד וְאוֹרִיךְ. כָּל־פִּי שְׂכִינָה הוּא מְדַבֵּר. אֲשֶׁר נִסִּיתוֹ בְּמִפְּסָה. שְׁלֵא נִתְּלוֹנָנוּ עִם שָׂאָר הַמַּלְאָכִים. תְּרִיבָהוּ וְגו' • כְּתִרְגוּמוֹ.

ט דְּעַל אַבּוּהִי וְעַל אִמָּהּ לֹא רַחֵם כִּד חֲבּוּ מִן דִּינָא וְאַפִּי אַחוּהִי וּבְנוּהִי לֹא נָסִיב אֲרִי נָטְרוּ מִשְׁרַת מִימְרָךְ וּקְנָמָךְ לֹא אֲשַׁנְיוּ:

(ט) הָאֹמֵר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רָאִיתִיו וְאֶת־אָחִיו לֹא הִכִּיר וְאֶת־בָּנוֹ לֹא יָדַע כִּי שִׁמְרוּ אִמְרַתְךָ וּבְרִיתְךָ יִנְצְרוּ:

לוי לא חָטָא אֶחָד מֵהֶם, שְנֵאמֶר: (שם) "כָּל בְּנֵי לוי". כִּי שִׁמְרוּ אִמְרַתְךָ • "לֹא יִהְיֶה לָךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים". וּבְרִיתְךָ יִנְצְרוּ • בְּרִית מִיֶּלֶה, שְׁאוֹתָם שְׁנוּלְדוּ בְּמִדְבָּר שֶׁל יִשְׂרָאֵל לֹא מָלוּ אֶת בְּנֵיהֶם, וְהֵם הָיוּ מוֹלִין וּמִלִּין אֶת בְּנֵיהֶם (ספריים אַחֲרֵים: אוֹתָם שְׁנוּלְדוּ בְּמִדְבָּר, שִׁשְׁיִשְׁרָאֵל לֹא מָלוּ אֶת בְּנֵיהֶם, וְהֵם הָיוּ מוֹלִין) •

כ"י הָאֹמֵר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רָאִיתִיו • כִּשְׁחָטָאוּ בְּעֶגְלָה וְאִמְרַתִּי: (שמות לב) "מִי לֹה' אֵלֵי", נֶאֱסָפוּ אֵלֵי כָּל בְּנֵי לוי, וְצוּרִיתִים לְהַרְגֹּת אֶת אָבִי אִמּוֹ וְהוּא מִיִּשְׂרָאֵל, אוֹ אֶת אָחִיו מֵאִמּוֹ, אוֹ אֶת בֶּן בָּתוֹ, וְכֵן עָשׂוּ. וְאִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ "אָבִיו" מִמֶּשׁ, וְ"אָחִיו" מֵאָבִיו, וְכֵן "בְּנֵיו" מִמֶּשׁ, שֶׁהָרִי לְוִיִּם הֵם וּמִשְׁבָּט

י כְּשֶׁרִין אֵלֶּיךָ דִּנְלָפּוֹן דִּינִיךָ לִיעָקֹב וְאוֹרִיךְ לְיִשְׂרָאֵל יִשְׁוִין קִטְרַת בּוֹסְמִין קְדָמָךְ וּגְמִיר לְרַעְיָא עַל מִדְבָּחְךָ:

(י) יִירוֹ מִשְׁפָּטֶיךָ לִיעָקֹב וְתוֹרַתְךָ לְיִשְׂרָאֵל יִשְׁוִמוּ קִטּוֹרָה בְּאַפָּךְ וּכְלִיל עַל־מִזְבְּחֶךָ:

כ"י יִירוֹ מִשְׁפָּטֶיךָ • רְאוּיִין אֵלֶּיךָ לְכָף. וּכְלִיל • עוֹלָה.

יא בְּרַךְ יי נִכְסוּהִי וְקִרְבִּן יְדוּהִי תִקְבַּל בְּרַעְיָא תִּכְרַח חֲרָא דְּסִנְאוּהִי וּדְבַעְלִי דְּכִבּוּהִי דְּלֹא קִיּוּמוֹן:

(יא) בְּרַךְ יְהוָה חֵילוֹ וּפַעַל יָדָיו תִּרְצָה מִחֵץ מִתְּנִים קִמְיוֹ וּמִשְׁנָאִיו מִן־יְקוּמוֹן: ם

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

וּבַחֲלוֹתֶיךָ לְיִשְׂרָאֵל, יִשְׁוִמוּ אֶת סִמְכֵי אִיד הַקִּטְרַת בֵּין יָדֶיךָ (לפניך) וְאֶת הָעוֹלָה הַנֶּאֱכָלֶת כְּלִיל עַל מִזְבְּחֶךָ. (יא) הוּא, אֱלֹהֵי הָעוֹלָמִים אֱלֹהֵי! כִּכָּה הִשְׁרָה אֶת בְּרַכְתְּךָ בְּחִלְיָה, וְיִהְיֶה אֶצְלֶךָ לְרַצוֹן אֲשֶׁר תַּעֲשִׂינָה אוֹתוֹ שְׁתִּי

הִרְיָבוֹת. (ט) אֲזִי מִצָּאָתָא אוֹתוֹ (בני שבט לוי) אוֹמֵר עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ כְּאִלּוּ לֹא רָאָם, וְלֹא הִכִּיר אֶת אָחִיו וְלֹא הוֹדָה בְּבָנָיו מִפְּנֵי שִׁנְקָטוֹ (הלוויים) וְהִירוֹת בְּמִאֲמָרְךָ, וְהֵם יִשְׁמְרוּ אֶת בְּרִיתְךָ. (י) אֲזִי הֵם יִירוֹ בְּמִשְׁפָּטִים לִיעָקֹב

(ח) וְאָמַר לְלוֹי, הוּא, אֱלֹהֵי הָעוֹלָמִים אֱלֹהֵי! אֲשֶׁר הִנְחַלְתָּ אֶת תְּמִיד וְאוֹרִיךְ לְאִישׁ (לאחרון הבחן) אֲשֶׁר הוּא מִתְּנֵהָ בְּחִסְדֵּיךָ (לפנים משורת הדין) בֵּין יָדֶיךָ (לפניך), וּבְכָבֶד בְּחִנּוּת אוֹתוֹ (את משה) בְּמִפְּסָה (מקום העֲמֻדָה בְּמִבְחָן), וְאַתָּה (ה'), נַעֲשִׂיתָ יָרִיב לוֹ כְּדִגְמַת הָעֶנְיָן שֶׁל מִי

וְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם, לְפִי שֶׁהָיוּ מוֹעֲטִים: שְׁנֵים-עָשָׂר בְּנֵי חֲשֹׁמוֹנָאִי וְאַלְעָזָר, כְּגֹדַר כְּמָה רַבְבוֹת. לָכֵן נֶאֱמַר: "בְּרַךְ ה' חֵילוֹ וּפְעָלָיו יִדּוּ תִרְצָה". וּמִשְׁנָאִיו מִן-יְקוֹמֹן • מִחֵץ קָמְיוּ וּמִשְׁנָאִיו מֵהָיוֹת לָהֶם תְּקוּמָה.

י"א • מִחֵץ מִתְנַיִם קָמְיוּ • מִחֵץ קָמְיוּ מִכַּת מִתְנַיִם, כְּעִנְיָן שְׁנֵי אָמָר: (תהלים ט) "וּמִתְנַיִהֶם תִּמִּיד הַמַּעַד", וְעַל הַמַּעֲוָרִין עַל הַכְּהֵנָה אָמַר כֵּן. דְּבָר אַחֵר: רָאָה שְׁעִתִּידִין חֲשֹׁמוֹנָאִי וּבְנֵיו לְהִלָּחֵם עִם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים,

יב לְבִנְיָמִן אָמַר יְהוָה יִשְׁכֵּן בְּבֵיתָהּ לְרַחֵץ עֲלוּהֵי יְהִי מִגֵּן עֲלוּהֵי כָּל יוֹמָא וּבְאַרְעָה תִּשְׁרִי שְׁכֵנְתָּא:

(יב) לְבִנְיָמִן אָמַר יְהוָה יִשְׁכֵּן בְּבֵיתָהּ לְרַחֵץ עֲלוּהֵי יְהִי מִגֵּן עֲלוּהֵי כָּל יוֹמָא וּבְאַרְעָה תִּשְׁרִי שְׁכֵנְתָּא:

מִשְׁנֵיבְחָהּ יְרוּשָׁלַיִם, לֹא שָׂרְתָה שְׁכִינָהּ בְּמִקוֹם אַחֵר. וּבֵין כְּתָפָיו שְׁכֵן • בְּגִבָּה אֲרָצוֹ הָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּנוֹי, אֲלֹא שְׁנִמּוּדָּה עֲשָׂרִים וְשֹׁלֵשׁ אֲמָה מַעֲיֵן עֵיטָם, וְשֵׁם הָיָה דַּעְתּוֹ שֶׁל דָּוִד לְבָנוֹתוֹ, כְּדֹאִיתָא ב' שְׁחִיטָה קְדָשִׁים: 'אֲמַרִי נִחְתִּי בֵּיהּ פּוֹרְתָא', מִשּׁוּם דְּכָתִיב: "וּבֵין כְּתָפָיו שְׁכֵן", אֵין לָךְ נָאָה בְּשׁוֹר יוֹתֵר מִכְּתָפָיו.

י"א • לְבִנְיָמִן אָמַר • לְפִי שְׁבָרְכַת לִוי בְּעִבְדוֹת הַקְּרָבּוֹת, וְשֶׁל בְּנִימִין בְּכִנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּחֵלְקוֹ, סִמְכָן זֶה לָזֶה, וְסִמְךָ יוֹסֵף אֲחֵרֵיו שְׁאֵף הוּא מִשְׁכָּן שִׁילָה הָיָה בְּנוֹי בְּחֵלְקוֹ, שְׁנֵי אָמָר: (שם עח) "וַיִּמָּאֵס בְּאַהֲלֵ יוֹסֵף וְגו'", וּלְפִי שְׁבִית עוֹלָמִים חֲבִיב מִשִּׁילָה, לָכֵן הִקְדִּים בְּנִימִין לְיוֹסֵף. חֲפָף עָלָיו • מִכְּסָה אוֹתוֹ וּמִגֵּן עָלָיו. כָּל-הַיּוֹם • לְעוֹלָם.

~ נקודות משיחות קודש ~

שְׁבָתוֹךְ כָּל יְהוּדִי: כְּשֶׁנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית שָׁבוּ אֵינָה בְּכִינָת הַתְּנִשְׁאוֹת וְהַבְּדֵלָה מִנִּפְשׁוֹ הַבְּהִמִית, גּוֹפּוֹ, וְחֵלְקוֹ בְּעוֹלָם, אֲלֹא הִיא מִתְעַסֶּקֶת אִתָּם וּמִתְלַבֶּשֶׁת בָּהֶם, בְּכַדִּי לְכַרְרֵם וּלְזַכְּכֵם – נַעֲשִׂים כָּלֵם מִשְׁכָּן וּמִקְדָּשׁ לְהִשְׁרָאת הַשְּׁכִינָה. (לקוטי שיחות, כרך י', עמ' 146)

אֲמַרִי, נִחְתִּי בֵּיהּ פּוֹרְתָא (רש"י לג, יב) בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אָמַר לְהֵאִיר אוֹר אֱלֹקֵי לְכָל הָעוֹלָם, עַד לְחֵלְקוֹ הַכִּי נִמּוּדָּה. לָכֵן לֹא הָיָה גְבוּהָ לְגִמְרֵי מִן הָעוֹלָם, כִּי אִזּוּ הָיָה נִעְלָה מִכִּדִּי שְׁיִיכָל לְהֵאִיר לְכָל הָעוֹלָם; אֲלֹא נִחְתִּי בֵּיהּ פּוֹרְתָא, וְאִזּוּ הוּא שְׂיִיד וְקָרֹב לְעוֹלָם. וְהוּא הָדִין לְמִקְדָּשׁ הַפְּרָטִי

~ יום שלישי ט"ו תשרי ~

יג וְלְיוֹסֵף אָמַר מְבָרַכַת יְהוָה אֲרָצוֹ מִמִּגְדָּר שְׁמִימִם מִפֹּל וּמִתְהוֹם רַבְּצַת תַּחַת:

(יג) וְלְיוֹסֵף אָמַר מְבָרַכַת יְהוָה אֲרָצוֹ מִמִּגְדָּר שְׁמִימִם מִפֹּל וּמִתְהוֹם רַבְּצַת תַּחַת:

אוֹתָהּ מִלְמֶשֶׁה. אֵתָה מוֹצֵא בְּכָל הַשְּׁבָטִים בְּרַכְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, מַעֲיֵן בְּרַכְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב.

י"ג • מְבָרַכַת ה' אֲרָצוֹ • שֶׁלֹּא הָיְתָה בְּנִחְלָת הַשְּׁבָטִים אֲרִיז מִלְאָה כָּל טוֹב כְּאַרְצוֹ שֶׁל יוֹסֵף. מִמִּגְדָּר • לְשׁוֹן עֲדָנִים וּמִתְקָה. וּמִתְהוֹם • שֶׁהִתְהוֹם עוֹלָה וּמִלְחָלָה

יִדּוּ, וְהַחֲלֵשׁ אֶת מִתְנֵי מִתְנַגְדִּיו יִתְהַלֵּךְ בּוֹ לְאַרְבַּע הַזְּמָן, וּבֵין שְׁתֵּי רְמוֹתָיו יִקְבַּע מְדוּרָה. (יג) וְאָמַר לְיוֹסֵף, הִוֵּי, אֱלֹהֵי עֲתִיד לִשְׁכֵן כְּשֶׁהוּא בְּטוֹת בְּה', וְהוּא הָעוֹלָמִים אֱלֹהֵי! כִּכָּה הִשְׁרָה אֶת

בְּרַכְתּוֹ בְּאַרְצוֹ, הֵן מִן הַתְּנוּבוֹת הַטְּעִימוֹת שֶׁל שְׁמִיד וְשֶׁל טֵלֶם וּמִמֵּי הַתְּהוֹם הַשְּׁקוּעִים לְמֶשֶׁה.

~ נקודות משיחות קודש ~

יש הכל, וכאשר יעבדו אותה – היא תתן כל טוב. ויש להוסיף, ש'ארץ' זו מברכת הן ברוח, "מגד שמנים משל", והן בגשם, "תהום רובצת תחת".

(שיחת ש"פ בראשית, תשכ"א – תורת מנחם התוועדות, כט עמ' 131)

שלא היתה בנחלת השבטים ארץ מלאה כל טוב כארצו של יוסף (רש"י לג, יג)

באחת הפעמים הנדירות שבבור-קדושת מורי-וחמי אדמו"ר דבר על עצמו, הוא אמר: ארצו של 'יוסף' מברכת בכל טוב. תנו ידכם ותסייעו לעבד אותה! בארץ

ידועבדא מגדנין ועללן מיבול שמשא
ועבדא מגדנין מריש ירח פירח:

(יד) וממגד תבואת שמש וממגד גרש ירחים:

אחר: "גרש ירחים", שהארץ מגרשת ומוציאה מחדש לחדש.

כ"י: וממגד תבואת שמש. שהיתה ארצו פתוחה לחמה, וממתקת הפרות. גרש ירחים. יש פרות שהלכנה מבשלתן, ואלו הן: קשואין ודלועין. דבר

טו ומריש טוריא בפיריא ומטוב רמן דלא פסקן:

(טו) ומראש הררי-קדם וממגד גבעות עולם:

גבעות עולם. גבעות העושות פרות לעולם ואין פוסקות מעצר הגשמים.

כ"י: ומראש הררי-קדם. ומברכת מראשית בשול הפרות, שהרריה מקדימין לבכר בשול פרותיהם. דבר אחר: מגיד שקדמה בריאתן לשאר הרים.

טז ומטוב ארעא ומלאה רעי לה דשכנתה בשמיא ועל משה אתגלי באסנא יתנן כל אלן לרישא דיוסף ולגניא פרישא דאחיה:

(טז) וממגד ארץ ומלאה ורצון שכני סנה תבואתה לראש יוסף ולקרדן נזיר אחיו:

וכן כל "רצון" שבמקרא. תבואתה. ברכה זו לראש יוסף. נזיר אחיו. שהפרש מאחיו במכירתו.

כ"י: ורצון שכני סנה. כמו שוכן סנה, ויתהא ארצו מברכת מרצונו ונחת רוחו של הקדוש-ברוך-הוא הנגלה עלי תחלה בסנה. רצון. נחת רוח ופיוס,

יו רבא דבנוהי זינא לה וגבורין דאתעבידא לה מקדם תקפא ורימא דילה בגברתה עממיא יקטל כחדא עד ספי ארעא ואנון רבנותא דבית אפרים ואנון אלפניא דבית מנשה:

(יז) בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים ינח יחדו אפסי-ארץ והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה: ם

כמה מלכים. הדר לו. נתון לו, שנאמר: (במדבר כז) "ונתתה מהודך עליו". וקרני ראם קרניו. שור כחו קשה, ואין קרניו נאות, אבל ראם קרניו נאות ואין כחו קשה, נתן ליהושע כחו של שור, ויופי

כ"י: בכור שורו. יש "בכור" שהוא לשון גדלה ומלכות, שנאמר: (תהלים פט) "אף אני בכור אתגהו", וכן: (שמות ד) "בני בכורי ישראל". בכור. מלך היוצא ממנו, והוא יהושע. שורו. שכחו קשה כשור לכבש

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(יד) והן מן התנובות הטעמות של התבואות המשפעות מן השמש, והן מן התנובות הטעמות של הגרעינים המשפעים מן הירח. (טז) והן מהענפים הבאים מחסדי (טז) והן מצמחי הקר הראשונים לצמח והן מן ענפי העצים הרב שנתיים בגבעות. (יז) ויהיה ההדר שרף לממשל כבכור

קָרָנִי וְאִם. אֶפְסִי-אֶרְץ. שְׁלֹשִׁים וְאַחַד מְלָכִים. אֶפְשָׁר שְׂכַלְם מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיוּ? אֲלֹא אֵין לָךְ כָּל מֶלֶךְ וְשִׁלְטוֹן, שְׁלֹא קָנָה לוֹ פְּלִטְרִין וְאַחֲזָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁחֲשׂוּבָה לְכֹלָם הִיא, שֶׁנֶּאֱמָר: (ירמיה ג) "נִחַלְתָּ

צְבִי צִבְאוֹת גּוֹיִם". וְהֵם רִבְבוֹת אֶפְרַיִם. אוֹתָם הַמְּנַגְחִים הֵם הַרְבֵּבוֹת שֶׁהָרַג יְהוֹשֻׁעַ שָׂבָא מֵאֶפְרַיִם. וְהֵם אֲלֵפֵי מְנָשָׁה. הֵם הָאֲלָפִים שֶׁהָרַג גִּדְעוֹן בְּמִדְיָן, שֶׁנֶּאֱמָר: (שופטים ח) "וְזָכַח וְצִלְמָנָע בְּקִרְקֹר וְגו'".

"בשבת ראש חודש מפטירין בציבור הפטרה הקשורה עם ראש חודש - "השמים כסאי" עד והי' מידי חודש בחדשו גו'", ולא ההפטרה דפרשת השבוע. ואף על פי כן, ידוע המנהג שנתפרסם על ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, שביחיד - יש לומר גם את ההפטרה דפרשת השבוע. ועל דרך זה בנוגע לשבת חול המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול המועד, אבל ביחיד - יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע."

התוועדות חלק א תשמ"ה עמוד 351

עטרת מרים

עטרת מרים

דָּרוֹם: ה' וְנִסְתָּם אִין תְּנוּסוּ מִיַּד הַשָּׂפָאִים, דְּרָךְ גִּיאֵהֲרִי אֲשֶׁר בִּין הָהָרִים שְׁמִשְׁנֵי צִדֵּי הַנָּיָא, כִּי-יִנְיַע גִּי-הָרִים אֶל מְקוֹם אֲצֵל וְנִסְתָּם לִשְׁם בְּאֶשֶׁר נִסְתָּם נְסוּ אֲבוֹתֵיכֶם בְּיָמֵם הָאֵלֶּה מִפְּנֵי הָרָעַשׁ הָאֶרֶץ שֶׁהָיָה בִּימֵי עֲזִיָּה מֶלֶךְ-יְהוּדָה וְכֹא וְאִין יְהוֹה אֱלֹהֵי וְכֹל הַמַּלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים לְהוֹיָה

א הִנֵּה יוֹם מִיּוֹחַד לֹא בָּא לְיְהוֹה וְחֶלֶק שְׁלָלָךְ שֶׁשִּׁלְּלוּ הַכְּבָלִים מִמֶּךָ מִיּוֹמָת עוֹלָם יָשׁוּב לָךְ וְחֶלֶק בְּקִרְבְּךָ: ב עַתָּה יִפְרֹשׁ אוֹךְ יָשׁוּב לָהֶם שְׁלָלָם וְאֶסְפֹּתִי אֶת-כָּל-הַגּוֹיִם הֵם חֵיל גּוֹג וּמִגּוֹג אֲלִי-יְרוּשָׁלַם לְמַלְחָמָה וְנִלְכְּדָה הָעִיר וְנִשְׁפָּסוּ יְפֵיכֶם הַבָּתִּים וְאֲבִיתֵיכֶם יִרְמָסוּ בְּרִגְלֵיהֶם וְהַנָּשִׁים תִּשְׁכַּבְנָה וְיָנֹסוּ וְיֵצֵא חֲצֵי הָעִיר בְּגוֹלָה וְיִתֵּר הָעָם הַחֲצִי הַנִּשְׁאָר לֹא יִכְרֹת מִן-הָעִיר וְיִשְׁאָרוּ בְּמִקְוָם: ג וְיֵצֵא יְהוֹה וְנִלְחַם בְּגוֹיִם הָהֶם לְהָקֵם וּלְהָקֵם בְּיָוִם הַלְחָמָו בְּיָוִם קָרִב כְּמוֹ שֶׁנִּלְחַם עִם מִצְרַיִם בְּיָוִם מַלְחַמַת יַם-סוּף (שְׁמוֹת יד): ד מֶשֶׁל הוּא, בְּאֵלֹו וְעַמְּדוֹ רִגְלֵיו שֶׁל מְקוֹם בְּרִיד-הוּא בְּיָוִם הַהוּא עַל-יְהוֹר הַיּוֹתִים אֲשֶׁר הוּא עַל-פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקְדָּם בְּמִנְחָה וְנִבְקַע הָר הַיּוֹתִים מִחֲצִיו מִזְרָחָה וְיָמָה מִמְּזֻרָח לְמַעַרְב גִּיא גְדוֹלָה מְאֹד לְמַעַן יִנְסוּ הַגּוֹלִים מִיַּד הַשָּׂפָאִים דְּרָךְ הַבָּקָע וּמִשׁ חֲצֵי הָהָר צְפוֹנָה לְצַד צָפוֹן וְחֲצִיו נִגְבָּה לְצַד

הפטרה ליו"ט ראשון של סוכות

זכריה פרק יד

יד א הִנֵּה יוֹם-בָּא לְיְהוֹה וְחֶלֶק שְׁלָלָךְ בְּקִרְבְּךָ: ב וְאֶסְפֹּתִי אֶת-כָּל-הַגּוֹיִם אֶל-יְרוּשָׁלַם לְמַלְחָמָה וְנִלְכְּדָה הָעִיר וְנִשְׁפָּסוּ הַבָּתִּים וְהַנָּשִׁים תִּשְׁכַּבְנָה וְיֵצֵא חֲצֵי הָעִיר בְּגוֹלָה וְיִתֵּר הָעָם לֹא יִכְרֹת מִן-הָעִיר: ג וְיֵצֵא יְהוֹה וְנִלְחַם בְּגוֹיִם הָהֶם בְּיָוִם הַלְחָמָו בְּיָוִם קָרִב: ד וְעַמְּדוֹ רִגְלֵיו בְּיָוִם-הַהוּא עַל-יְהוֹר הַיּוֹתִים אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקְדָּם וְנִבְקַע

הָר הַיּוֹתִים מִחֲצִיו מִזְרָחָה וְיָמָה גִּיא גְדוֹלָה מְאֹד וּמִשׁ חֲצֵי הָהָר צְפוֹנָה וְחֲצִיו נִגְבָּה: ה וְנִסְתָּם גִּיאֵהֲרִי כִי-יִנְיַע גִּי-הָרִים אֶל-אֲצֵל וְנִסְתָּם כְּאֶשֶׁר נִסְתָּם מִפְּנֵי הָרָעַשׁ בִּימֵי עֲזִיָּה מֶלֶךְ-יְהוּדָה וְכֹא יְהוֹה אֱלֹהֵי כָל-קְדוֹשִׁים עַמְּךָ: ו וְהָיָה בְּיָוִם הַהוּא לֹא-יְהִיָּה אוֹר יְקָרוֹת וְקָפְאוֹן: ז וְהָיָה יוֹם-אֶחָד הוּא יוֹדֵעַ לְיְהוֹה לֹא-יָוִם וְלֹא-לֵילָה וְהָיָה לְעַת-עֶרֶב יְהִי-אֹר: ח וְהָיָה בְּיָוִם הַהוּא יֵצֵאוּ מִיַּם-חַיִּים

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

שורו. ולכן יהיו קרניו כמו קרני הראם כדי שיגח בקו את האמות עד קצות הארץ, ופרושו כי הן הרבבות של אפרים ואֲלָפִים שֶׁל מְנָשָׁה.

שיראיו ש'המם ה' את הנשים, לכן ואסף חיל עושר פל'הגוים סביב כי באו למלחמה ובדם המדות והב וכסף ובגדים לרב מאד: מו כמז המנפה האמורה למעלה (יד יב) המק בשור וגו' וכן תהיה מנפת הפוס הפרד הנמל והחמור וכל'הבהמה אשר יהיה במחנות ההמה כמנפה הזאת: מז והיה פל'הגויר

מפל'הגוים הפאים להלחם על ירושלים ועלו אל ירושלים מדי שנה בשנה להשתחות למלך יהודה צבאות ולחג פהבאת קרבנות את'חג הסכות לפי שבחג הסכות תהיה המנפה הזאת ומפלת גוג, לכן יבואו בכל שנה להיות לזכרון חנם שבעשה ביום ההוא: יז והיה אם תמצא משפחה אשר לא יעלה מאת משפחות אמות הארץ אל ירושלים להשתחות למלך יהודה צבאות או ולא עליהם יהיה לא ירד הגשם לגדל תבואתם, כי בחג הסכות נגזרים גשמי שנה, וכיון שלא באו ימנע מהם הגשם: יח ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה וידע ולא עליהם ירד הגשם כל השנים כי תזילם משקה שדותיהם, לכן תהיה חקמת הבשר המנפה שלהם, אשר יגף יהודה את'הגוים על אשר לא יעלו לחג את'חג הסכות: יט וזאת העושה של חקמת הבשר תהיה גמול חפאת מצרים אבל וחפאת פל'הגוים אשר לא יעלו לחג את'חג הסכות גמול חפאתם תהיה מניעת הגשם: כ ביום ההוא יהיה על'מצלות הנשים מזהב שפצוארי הפוסם באלו כתבו

היום האחרון הפערבי, דרך אותה בקיעה בקיץ ובהרף יהיה: ט והיה יהיה למלך על'פל'הארץ ביום ההוא יהיה יהיה אחר שקל תגוים יעזבו את אליהם נמצא שאין עמו אל נגר ושמו אחר שיהא שמו נמר בפי כלם: י עס פי ירושלים הרים סביב לה יפוב תפוד פל'הארץ להיות ארץ

מירושלם חצים אל'הים הקדמוני וחצים אל'הים האחרון בקיץ ובהרף יהיה: ט והיה יהיה למלך על'פל'הארץ ביום ההוא יהיה יהיה אחר ושמו אחר: י יפוב פל'הארץ פערבה מגבע לרמון נגב ירושלים וראמה וישבה תחתיה למשער בנימן עד'מקום שער הראשון עד'שער הפנים ומגדל חננאל עד יקבי המלך שקיו עד עכשיו חזן לעיר: יא וישבו בזה עם השכינה וחרם לא יהיה עוד לא יהיה בזה שפמו ואברון וישבה ירושלים לבטח: יב וזאת תהיה המנפה אשר יגף יהודה את'פל'העמים אשר צבאו וזנו על צבאם לצור על'ירושלם המק בשור גמול והמסת האברים והוא עמד על'רגליו ולא נפל למשכב ועניו תמקנה בחריהו שחו יושבות שם ולשונו תמק בפייהם: יג והיה ביום ההוא יהיה מהומת יהודה רבה בהם לערבב דעתם להפכם לשנעו והחזיקו כאשר יחזיק איש מהם יד רעהו לעורו ולסערו, לפתע ועלתה ידו של הגעור על'יד רעהו להכותו למנוע יעזבו, כי בעבור כלכל הדעת אינו מבחין בין אוהב לאויב: יד וגם יתר העם של יהודה אשר תשאר בירושלים תלחם בירושלם אחר

יהיה במחנות ההמה כמנפה הזאת: מז והיה פל'הגויר מפל'הגוים הפאים על'ירושלם ועלו מדי שנה בשנה להשתחות למלך יהודה צבאות ולחג את'חג הסכות: יז והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל'ירושלם להשתחות למלך יהודה צבאות ולא עליהם יהיה הגשם: יח ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה וידע ולא עליהם ירד הגשם כל השנים כי תזילם משקה שדותיהם, לכן תהיה חקמת הבשר המנפה שלהם, אשר יגף יהודה את'הגוים על אשר לא יעלו לחג את'חג הסכות: יט וזאת תהיה חקמת מצרים וחפאת פל'הגוים אשר לא יעלו לחג את'חג הסכות: כ ביום ההוא יהיה על'מצלות הפוסם קדש ליהודה והיה

עטרת מרים

עליהם קדש ליהוה כי יקדשו אותם לעשות מהם כלי שרת כמו סירות לבשל ומהם הסירות בבית יהוה כמזרקים כספים שמקבלים בהם הדם לפני המזבח שהמה מזהב: **כא** מרוב זבחי שלמים מתבאים לבית המקדש ויהיה פלסיר בירושלם וביהודה קדש ליהוה צבאות

הסירות בבית יהוה כמזרקים לפני המזבח: כא ויהיה פלסיר בירושלם וביהודה קדש ליהוה צבאות ובאז פלסיר ביהודה וקדש מהם ובשלו בהם ולא יהיה כנעני עוד בבית יהוה צבאות ביום ההוא:

עטרת מרים

ובאז פלסיר ביהודה וקדש מהם ובשלו בהם ובשלו מהם קדשים ולא יהיה כנעני נבונים מבני כנען עוד בבית יהוה צבאות ביום ההוא כי גדולי הנזים יתנבאו להיות הם עובדי הכהנים בבית ה':

~ יום רביעי ט"ז תשרי ~

עטרת מרים

ג ויקהל אל המלך שלמה כל איש ישראל ברח האתנים חדש תשרי בחג הוא החדש השביעי: ד ויבאו כל זקני ישראל וישאו הכהנים את הארון: ה ויעלו את ארון יהוה מציון ואת אהל מועד מבעון ואת כלכלי הקדש אשר באהל ויעלו העלו אותם הכהנים והלויים העלו את אהל מועד וכליו: ו והמלך שלמה וכל עדת ישראל שנקהל מעצמם וראשי העם והזקנים הנוצרים עליו ללכת אתו לפני הארון היו מזבחים צאן ובקר אשר לא יספרו ולא ימנו מרב: ז ויבאו הכהנים את ארון ברית יהוה אל מקומו אל דביר הבית אל קדש הקדשים אל תחת כנפי הכרובים שעשה שלמה ועמדו בארץ

עטרת מרים

וגבה הכרובים ההם היה עשר אמות: ח כי הכרובים שנעשו מתחלה פרשים כנפים אל מקום עמדת הארון ויכפו הכרובים על הארון ועל בדיו מלמעלה: ט ויארכו משכו הפדים לחזיז כלפי המזבח ויראו ראשי הפדים כפרכת שבעה הפתח באמה מרססין מן הקדש על פני לפני הדביר בביתם דוחקין ובלטין

הפטרה ליום טוב שני של סוכות לחו"ל

מלכים א, ח

ח ג ויקהל אל המלך שלמה כל איש ישראל ברח האתנים בחג הוא החדש השביעי: ד ויבאו כל זקני ישראל וישאו הכהנים את הארון: ה ויעלו את ארון יהוה ואת אהל מועד ואת כלכלי הקדש אשר

באהל ויעלו אותם הכהנים והלויים: ו והמלך שלמה וכל עדת ישראל הנוצרים עליו אתו לפני הארון מזבחים צאן ובקר אשר לא יספרו ולא ימנו מרב: ז ויבאו הכהנים את ארון ברית יהוה אל מקומו אל דביר הבית אל קדש הקדשים אל תחת כנפי הכרובים פרשים כנפים אל מקום הארון ויכפו הכרובים על הארון ועל בדיו מלמעלה: ט ויארכו הפדים ויראו ראשי הפדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה: י אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הנח שם משה בחרב אשר ברת יהוה עסבני ישראל בצאתם מארץ מצרים: יא ויהי בצאת הכהנים שושא הארון מן הקדש והענן מלא את הבית וההוא: יב ולא יכלו הכהנים לעמוד

עטרת מרים

לעמוד בחיל ובגבורה לשרת מפני הענן פרימלא כבוד יהוה את בית יהוה: יג אז אמר שלמה ראה אני כי באה השכינה, כי יהוה אמר לשכן בערפל: יד הואיל ובאה השכינה בנה בניתי אם כן בית וכל לך יהיה מכון לשבתך בו עולמים כי מעתה לא תשרה השכינה עוד במקום

אחר: מז ויסב המלך את פניו אל מול העם ויברך את כל־קהל ישראל וכל־קהל ישראל עמד כי אין ישיבה בעורה: מז ויאמר ברוך יהוה אלהי ישראל אשר דבר בפיו את דוד אבי ובידו בנה ידו מלא לאמר: יז מן־היום אשר הוצאתי את־עמי את־ישראל ממצרים לא־בחרתי בעיר מפל שבטי ישראל לבנות בית להיות שמי שם ואבחר בך דוד להיות על־עמי ישראל שעל ידו באה ההקנה לבחור בירושלם לבנות בה בית: יח ויהי עם־לבב דוד אבי לבנות בית לשם יהוה אלהי

עטרת מרים

ישראל: יט ויאמר יהוה אל־דוד אבי וען אשר היה עם־לבבך לבנות בית לשמי המיבית טוב עשית בזה, ולזכות תחשב כי היה עם־לבבך: כ רק אתה לא תבנה הבית כי אם־בנך היצא מחלציד הוא־יבנה הבית לשמי: כא ויקם יהוה את־דברו אשר דבר ואקם תחת דוד אבי ואשב על־כסא ישראל כאשר דבר יהוה ואבנה הבית לשם יהוה אלהי ישראל: כב ואשם שם תדביר מקום לארון אשר־שם בזה הארון ברית יהוה לזכות תבנית אשר ברת עם אבותינו בעת שנתם בהוציאם אתם מארץ מצרים:

לשרת מפני הענן פרימלא כבוד יהוה את־

בית יהוה: יג אז אמר שלמה יהוה אמר לשכן

בערפל: יד בנה בניתי בית וכל לך מכון

לשבתך עולמים: טז ויסב המלך את־פניו

ויברך את כל־קהל ישראל וכל־קהל ישראל

עמד: מז ויאמר ברוך יהוה אלהי ישראל אשר דבר בפיו את דוד אבי

ובידו מלא לאמר: יז מן־היום אשר הוצאתי את־עמי את־ישראל

ממצרים לא־בחרתי בעיר מפל שבטי ישראל לבנות בית להיות שמי

שם ואבחר בך דוד להיות על־עמי ישראל: יח ויהי עם־לבב דוד אבי

לבנות בית לשם יהוה אלהי ישראל: יט ויאמר יהוה אל־דוד אבי וען אשר היה עם־לבבך לבנות

בית לשמי המיבית כי היה עם־לבבך: כ רק אתה לא תבנה הבית כי אם־בנך היצא מחלציד

הוא־יבנה הבית לשמי: כא ויקם יהוה את־דברו אשר דבר ואקם תחת דוד אבי ואשב על־כסא

ישראל כאשר דבר יהוה ואבנה הבית לשם יהוה אלהי ישראל: כב ואשם שם מקום לארון

אשר־שם ברית יהוה אשר ברת עם־אבותינו בהוציאם אתם מארץ מצרים:

(יח) ולזבולן אמר שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך: יח ולזבולן אמר חדי זבולן במפקד לאגחא קרבא על בצלי דכבד ויששכר במהקד למעפד זמני מוצדיא בירושלם:

באהליך • זבולן ויששכר עשו שתפוח: "זבולן לחוף ימים ישכן", ויוצא לפרקמטיא בספינות ומשתפר ונותן לתוף פיו של יששכר, והם יושבים ועוסקים בתורה. לפיכך הקדים זבולן ליששכר, שתורתו של יששכר על־ידי זבולן היתה. שמח זבולן בצאתך • הצלח בצאתך לסחורה. ויששכר • הצלח בשיבת אהליך לתורה, לישוב

נשי • ולזבולן אמר • אלו חמשה שבטים שברך באחרונה: זבולן גד דן נפתלי ואשר – כפל שמותיהם לחזקם ולהגבירם, לפי שהיו חלשים שבכל השבטים, הם הם שהוליד יוסף לפני פרעה, שנאמר: (בראשית מז) "ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים", לפי שגוראים חלשים ולא ישים אותם לו שרי מלחמתו. שמח זבולן בצאתך ויששכר

מאתים", ראשי סנהדראות היו עוסקים בכך, ועל-פי קביעת עתיקהם ועבוריהם.

וילעבר שנים ולקבע חדשים, כמו שנאמר: (דה"א יב) "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים... ראשיהם"

יט שבטאי' דישראל לטור בית מקדשא
יתפנשוין תמן יבסון נכסת קודשין לרעוא
ארי נכסי עממאי ייכלון וסימא דמטמא
בחלא מתגליא להון:

(יט) עמים הר'קראו שם יזבחו וזבחי צדק פי שפע
ימים יינקו ושפני טמוני חול: ס

בכיורי (ספרים אחרים: בכסוי) ארזא'. דבר אחר: "עמים הר'קראו", על-ידי פרקמטיא של זבולון, תגרי עובדי-כוכבים באים אל ארצו, והוא עומד על הספר, והם אומרים: הואיל ונצטערנו עד כאן, גלף עד ירושלים, ונראה מה יראתה של אמה זו ומה מעשיה, והם רואים כל ישראל עובדים לאלה אחד ואוכלים מאכל אחד, לפי שהעובדי-כוכבים, אלהות של זה לא כאלהות של זה, ומאכלו של זה לא כמאכלו של זה, והם אומרים 'אין אומה כשרה כזו' ומתגירין שם, שנאמר: "שם יזבחו וזבחי צדק". פי שפע ימים יינקו. זבולון ויששכר, הים נותן להם ממון במשפע.

כ"י עמים • של שבטי ישראל. הר'קראו. להר המורה נאספו. כל אסיפה על-ידי קריאה היא, ושם יזבחו ברגלים וזבחי צדק. פי שפע ימים יינקו. יששכר וזבולון, ויהא להם פנאי לעסק בתורה. ושפני טמוני חול • (מגילה ר) כסוי טמוני חול: טרית, וחלזון וזכוכית לבנה היוצאים מן הים ומן החול, ויבחקו של יששכר וזבולון היה, כמו שאמרו במסכת מגלה: "זבולון עם חרף נפשו למות", משום ד'נפתלי על מרומי שדה', שהיה מתרעם וזבולון על חלקו: לאחי נתת שדות וקרמים וכו'. ושפני • לשון כסוי, כמו שנאמר: (מ"א ו) "ויספן את הבית", (שם ו) "ויספן בארז", ותיגומו: 'ומטלל

כ'ולגד אמר בריך אפתי לגד בליתא שרי
ויקטול שלטונין עם מזלין:

(כ) ולגד אמר ברוך מרחיב גר בלביא שכן וטרף
זרוע אף-קדקד:

לספר צריכים להיות גבורים. וטרף זרוע אף-קדקד • הרוגיהן היו נפרין, חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת.

כ"י ברוך מרחיב גר • מלמד שהיה תחומו של גר מרחיב והולך בלפי מזרח. בלביא שכן • לפי שהיה סמוך לספר. לפיכך נמשל באריות, שכל הסמוכים

~ נקודות משיחות קודש ~

טעם הקדמות בני גר לבני יהודה - בכבוש הארץ

נאמר בנוגע ליהודה "ידך בערף אויביך גו' גור ארצה יהודה גו'" ומזה שנמשל לארצה - מלך שבחיות, משמע, שיהודה היה החזק מבין השבטים, ומדוע אמר לבני גר ללכת לפני החלוצין בכבוש הארץ ולא לבני יהודה? ויובן בהקדים החלוק בין יהודה לגד, שעל יהודה נאמר "ידך בערף אויביך" שפרושו של'רב גבורתו היו האויבים בורחים מפניו, וכפרוש ה'מצודות' על הפסוק "ואיבי

וטרף זרוע אף-קדקד:

הרוגיהם היו נפרין, חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת (לג, כ. ובפירוש רש"י) בפסוק שלאחריו, "וינתא ראשי עם", פרש רש"י ששבט גד היו הולכים לפני החלוצין בכבוש הארץ לפי שהיו גבורים. וצריך להבין, הרי בבכרפת יעקב לשבטים בפרשת ויחי,

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

את ארצו כי הוא (גד) כמו בליאה שוכן בה, אשר יפה את הזרוע עם הקדקד.

אוצרות הים הם יונקים, ואת הטמון בחול הם גוזזים.
(ב) ואמר לגד שיתברך המרחיב לו

(יט) כי הגה האמות, אל הקר של שניכם (זבולון ויששכר מייצגים את הר הבית כלפי האומות) תגענה מעצמן להיות נזכחות בו. ויזבחו שם וזבחי צדק פי את

תתה לי ערף" "כי גנוסו ונהפכו לי ערף". מה-שאין-כן בגי גר היו הורגים אותם מיד, "חותרים הראש עם הזרוע במכה אחת".

והנה במלחמת שבעה עממין, נצטוו "לא תחיה כל נשמה", ולכן היתה מעלה מיוחדת בכבוש הארץ ונקא בבני גר שהיו הורגין אותם מיד. מה-שאין-כן אצל יהודה שהיו בורחים, שגם אם אחר-כך יתפסו, יהיה

להם זמן להצרים, כהגבוענים בימי יהושע, וכהקנענים בימי משה (פירוש רש"י נצבים כט, י). ומשעם זה פרש רש"י בפרשת דברים, על הפסוק "חלוצים תעבדו לפני אחיכם": הם היו הולכים לפני ישראל. לפי שהיו גבורים, ואויבים נופלים לפניהם.

(על-פי לקוטישיחות, כרך ט, עמוד 8 ואילך - מותר לקרוא שבת)

(כא) וַיֵּרָא רֵאשִׁית לוֹ בַּיּוֹם הַהוּא מַחֲקֵק סָפוֹן וַיֵּתֵא רֵאשִׁי עִם צִדְקַת יְהוָה עֲשֵׂה וּמִשְׁפָּטָיו עַם-יִשְׂרָאֵל: ם

כא ואתקבל בקדמתא דילה ארי תמן באחסנתה משה ספרא רבא דישאל קביר והוא נפק ועל ברשע עמא זכון קדם יי עבד ודינוהי עם ישראל:

הם היו הולכים לפני החלוצים בכבוש הארץ, לפי שהיו גבורים, וכן הוא אומר: (במדבר לב) "חלוצים תעבדו לפני אחיכם וגו'". צדקת ה' עשה. שהאמינו דבריהם ושמו הבטחתם לעבר את הירדן, עד שכבשו וחלקו. דבר אחר: "ויתא", משה. "ראשי עם". צדקת ה' עשה. על משה אמור.

כא וַיֵּרָא רֵאשִׁית לוֹ בַּיּוֹם הַהוּא מַחֲקֵק סָפוֹן וַיֵּתֵא רֵאשִׁי עִם צִדְקַת יְהוָה עֲשֵׂה וּמִשְׁפָּטָיו עַם-יִשְׂרָאֵל: ם

~ יום חמישי י"ז תשרי ~

כב ולדן אמר דן גור אריה יונק מן-הבשן: שתאי מן נחלא דנגדן מן מתנן:

ונלחמו עם לשם, שהיא פמיאס, והיא בצפונת מזרחית, שהרי הירדן יוצא ממערת פמיאס, והוא במזרחת של ארץ ישראל, וכא מהצפון לדרום וכלה בקצה ים המלח, שהוא במזרח יהודה, שנשל בדרומה של ארץ ישראל, כמו שמפרש בספר יהושע, והוא שנאמר: (שם) "ויצא גבול בני דן מזה, ויעלו בני דן וילחמו עם לשם וגו'", יצא גבולם מכל אותו הרוח שהתחילו לנחל בו.

(כב) וַלְדָן אָמַר דָּן גּוֹר אֲרִיָּה יוֹנֵק מִן-הַבֶּשֶׂן:

כא וַלְדָן אָמַר דָּן גּוֹר אֲרִיָּה יוֹנֵק מִן-הַבֶּשֶׂן: שתאי מן נחלא דנגדן מן מתנן:

(כא) והוא פאשר ראה בקצה ארצו הקרוב כי קבוצת המחוקקים גנוזה שם, אזי הגיע אל ראשי העם ולמדם תורה בתלמידים, ועשה על פי הצדק של ה' ולפי משפטי עם שאר בית ישראל.

(כג) וּלְנִפְתָּלִי אָמַר נִפְתָּלִי שְׁבַע רָצוֹן וּמָלֵא בְרֶכֶת
כַּג וּלְנִפְתָּלִי אָמַר נִפְתָּלִי שְׁבַע רָצוֹן וּמָלֵא
בְרֶכֶן מִן קֶדֶם יְיָ מַעֲרֹב יָם גְּנוֹסֶר וְדְרוֹמָא
יְהוָה יָם וְדְרוֹם יִרְשָׁה: ׀

יָדַע, לָקַח, שָׁמַע, כְּשִׁמוּסִיף בּוֹ ה"א, יְהִיָּה הַטַּעַם
לְמַעֲלָה: שָׁמַעָה, יָדַעָה, סָלַחָה, לָקַחָה, אָף כָּאן:
יִרְשָׁה, לְשׁוֹן צוּי. וּבְמִסְרָת הַגְּדוּלָּה, מְצִינוּ
ב'אֶלְפָּא בֵּיתָא' לְשׁוֹן צוּי דְּטַעְמִיהוֹן מְלַעִיל.

יִרְשָׁה רָצוֹן. שְׁהִיָּתָה אֲרָצוֹ שְׁבַעָה כָּל רָצוֹן
יּוֹשְׁבֵיהָ. יָם וְדְרוֹם יִרְשָׁה. יָם כְּנַרְתָּה נִפְלָה בְּחִלְקוֹ,
וְנִטְלָה מֵלֵא חֶבֶל חָרָם בְּדְרוֹמָה, לְפָרֵשׁ חָרָמִים
וּמְכֻמּוֹרוֹת. יִרְשָׁה. לְשׁוֹן צוּי, כְּמוֹ (דְּבָרִים א) "עֲלֶה
רֶשׁ", וְהַטַּעַם שְׁלִמְעֵלָה בְּרִי"ש מוֹכִיחַ, כְּמוֹ: יִרְשָׁה,

(כד) וּלְאֶשֶׁר אָמַר בְּרוּךְ מִבְּנֵי אֲשֶׁר יְהִי רָצוֹן אָחִיו
וּמִבֶּל בְּשִׁמּוֹן רַגְלוֹ:
כֹּד וּלְאֶשֶׁר אָמַר בְּרִיךְ מִבְּרֶכֶת בְּנֵי אֲשֶׁר יְהִי
רָצוֹן לְאֶחָוִי וְיִתְרָבִי בְּתַפְנוּגִי מִלְכִּין:

בְּרִיזִית, שְׁהִיּוֹ בְּנוֹתָיו נִשְׁוֹאוֹת לְכַהֲנִים גְּדוּלִים,
הַנִּמְשָׁחִים בְּשִׁמּוֹן זֵית. וּמִבֶּל בְּשִׁמּוֹן רַגְלוֹ. (ספרי)
שְׁהִיָּתָה אֲרָצוֹ מוֹשְׁכַת שָׁמֶן כְּמַעֲיִן, וּמַעֲשֵׂה
שִׁנְצָטְרָכוֹ אֲנָשִׁי לְיִדְקִיא לְשִׁמּוֹן, מִנּוּ לָהֶם
פּוֹלְמוֹסְטוֹס אָחִיד וְכוּ' כְּדֹאִיתָא ב'מִנְחוֹת' (פ"ה).

יִרְשָׁה בְּרוּךְ מִבְּנֵי אֲשֶׁר. רִאִיתִי ב'סַפְרִי: אֵין לָךְ
בְּכָל הַשְּׁבָטִים שְׁנוֹתָבְרָךְ בְּכָנִים כְּאֶשֶׁר, וְאֵינִי יוֹדֵעַ
כִּיצַד. יְהִי רָצוֹן אָחִיו. שְׁהִיָּה מִתְרַצָּה לְאָחִיו
בְּשִׁמּוֹן אֲנִפְקִינָן וּבְקַפְלָאוֹת, וְהֵם מְרַצִּין לוֹ
בְּתַבּוּאָה. דְּבַר אַחֵר: "יְהִי רָצוֹן אָחִיו", שְׁהִיּוֹ בְּנוֹתָיו
נָאוֹת, וְהוּא שְׁנַאֲמַר ב'דְּבָרֵי הַיָּמִים': "הוּא אָבִי

נקודות משיחות קודש ~

לְבָנִים כְּהֻנִּים גְּדוּלִים, כְּלוֹמֵר: הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל נִכְנָס לְקֹדֶשׁ
הַקְּדָשִׁים, שָׁם הָיָה הָאָרוֹן, שָׁבוּ הַלְוִיִּתוֹת, שְׁעָלִיָּהֶם
חִקּוּקוֹת עֲשֻׁרֹת הַדְּבָרוֹת (לֹא כְּתוּבוֹת בְּדִין, שֶׁהוּא דְּבַר
נוֹסֵף עַל הַקֶּלֶף); וְכֵמוֹ כֵּן, הָאֵדָם וְהַתּוֹרָה שְׁלוֹמֵד הֵם
דְּבַר אָחִיד.

(לקוטי שיחות, כרך א, עמ' 109)

שְׁהִיּוֹ בְּנוֹתָיו נָאוֹת. . . נִשְׁוֹאוֹת לְכַהֲנִים גְּדוּלִים (רש"י לג,
כד) יֵשׁ לְשֹׁאֵל, מַה הַקָּשֶׁר בֵּין שְׁנֵי הַדְּבָרִים. וְיֵשׁ לוֹמַר,
דְּהַנָּה הַנּוֹי הָאֵמֶתִי שֶׁל אִשָּׁה הוּא צְנִיעוּתָהּ, כָּל כְּבוֹדָהּ
בֵּת מְלָךְ פְּנִימָה. וְצְנִיעוּת מְבִיאָה וּמוֹעִילָה לְכַהֲנוּתָהּ
גְּדוּלָּה, כְּפִי שְׁנַאֲמַר בְּמִדְרָשׁ שֶׁאִשָּׁה צְנוּעָה רְאוּיָה שֶׁתִּנָּשֵׂא
לְכַהֵן וְתַעֲמִיד כְּהֻנִּים גְּדוּלִים, וּבִנְכוּת צְנִיעוּתָהּ זִכְתָּהּ
קִמְחִית לְבָנִים שֶׁשָּׁמְשׁוּ בְּכַהֲנוּת גְּדוּלָּה. אִשָּׁה צְנוּעָה זֹכָה

כַּה תִּקְרֶיךָ כְּפִרְזָלָא וְנִחְשָׂא וְכִיּוֹמִי עוֹלָמְתָךְ
תִּקְרֶיךָ:

הִיָּתָה מְנַעֲלָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְכִיּוֹמִי דְּבָאָךְ.
וְכִיּוֹמִי שֶׁהֵם טוֹבִים לָךְ, שֶׁהֵן יָמֵי תַחֲלֻתָךְ, יָמֵי
נַעֲוִירָךְ, כֹּף יְהִי יָמִי זְקֻנְתָּךְ, שֶׁהֵן דּוֹאֲבִים, זָבִים
וּמִתְמוֹטְטִים. דְּבַר אַחֵר: "וְכִיּוֹמִי דְּבָאָךְ", "וְכִיּוֹמִי"
שֶׁהֵם טוֹבִים לָךְ, כְּמִנְיָן יָמִיךְ כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתָּם
עוֹשִׂים רָצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם יְהִי "דְּבָאָךְ", שֶׁכָּל הָאֲרָצוֹת

(כח) בְּרִזָּל וְנִחְשָׂת מְנַעֲלָךְ וְכִיּוֹמִי דְּבָאָךְ:

יִרְשָׁה בְּרִזָּל וְנִחְשָׂת מְנַעֲלָךְ. עֲכָשׁוּ הוּא מְדַבֵּר כְּנִגְדָּה
כָּל יִשְׂרָאֵל, שְׁהִיּוֹ גְבוּרֵיהֶם יּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי הַסָּפֶר
וְנוֹעֲלִים אוֹתָהּ, שֶׁלֹּא יוֹכְלוּ הָאוֹיְבִים לִיכָנֵס בָּהּ, כְּאֵלוֹ
הִיא סְגוּרָה בְּמְנַעֲוִלִים וּבְרִיחִים שֶׁל בְּרִזָּל וְנִחְשָׂת.
דְּבַר אַחֵר: "בְּרִזָּל וְנִחְשָׂת מְנַעֲלָךְ", אֲרָצְכֶם נְעוּלָה
בְּהָרִים שְׁחוֹצְבִין מִמֶּה בְּרִזָּל וְנִחְשָׂת, וְאֲרָצוֹ שֶׁל אֲשֶׁר

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(כג) וְאָמַר לְנִפְתָּלִי, הוּא, נִפְתָּלִי!
הִרְבָּה לְעַצְמָךְ אֶת שְׁעוֹר הַיּוֹתֵךְ רָצוֹן,
וְהָיָה מְמָלָא מִבְּרֶכֶת ה', וְכָח לְאַחֲזָה
מִן הָאֶרֶץ מַעֲרֵבָה וְדְרוֹמָה.
(כד) וְאָמַר לְאֶשֶׁר, הִנֵּה מִבְּרָךְ מִן
הָאֲבוֹת, הוּא, אֲשֶׁר! הוּא עֲתִיד לְהִיּוֹת
רָצוֹן לְאָחִיו, וְרָגִיל לְטַבֵּל בְּשִׁמּוֹן אֶת
כָּף רַגְלוֹ.

שיעור יומי ליום שישי י"ח תשרי - דברים לג - פרשת וזאת הברכה קז
 יהיו דובאות כסף וזהב לארץ ישראל, שתהא מברכת | לה כספם וזהבם, אשקלונ"ט, הכסף והזהב כלה
 בפרות, וכל הארצות מתפרנסות הימנה וממשיכות | מהם, שהן מזיבות אותם לארצכם.

(כו) **אֵין כָּאֵל יִשְׂרָאֵל רֹכֵב שָׁמַיִם בְּעֶזְרָךְ וּבְגִאֲוֹתָו** | כו לית אלה כאלהא דישראל דשכנתה
שְׁחָקִים: | בשמיא בסעדך ותקפה בשמי שמיא:

כ"י- **אֵין כָּאֵל יִשְׂרָאֵל** • דע לך ישרון, שאין כאל | שמים • הוא אותו אלה ש"בעזרך, ובגאותו" הוא
 בכל אלהי העובדי-כוכבים, ולא בעזרך צורם. **רֹכֵב** | רוכב "שחקים".

~ יום שישי י"ח תשרי ~

(כו) **מַעֲנֶה אֱלֹהֵי קָדָם וּמִתַּחַת זֶרַעַת עוֹלָם וַיִּגְרֵשׁ** | כו מדור אלהא די מלקדמין במימרה
מִפְּנֵיךְ אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשֹּׁמֵד: | מתעבד עלמא ותריד מלקדמך סנאה ואמר
 שצי:

כ"י- **מַעֲנֶה אֱלֹהֵי קָדָם** • למעון הם השחקים לאלהי | וכחם חלש מפניו. לעולם אימת הגבה על הנמוך,
 קדם, שקדם לכל אלהים, וברר לו שחקים לשבתו | והוא שחלח והגבורה שלו בעזרך. ויגרש מפניך
 ומעונתו, ומתחת מעונתו כל בעלי זרוע שוכנים. | אויב • ויאמר לך 'השמד אותם'. מענה • כל תכה
 זרעת עולם • סיחון ועוג ומלכי כנען, שהיו תקפו | שצריכה למ"ד בתחלתה, הטיל לה ה"א בסופה.
 וגבורתו של עולם, לפיכך על-כרחם יחרדו וזועזעו,

(כח) **וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדָד עַיִן יַעֲקֹב אֶל-אֶרֶץ דִּגֵּן** | כח ושרא ישראל לרחצן בלחודוהי פעין
וּתִירוֹשׁ אֶף-שָׁמְיוֹ יַעֲרֹפוּ-טל: | ברקתא דברכנזן יעקב אבוהון לארעא
 עבדא עביר וזמר אף שמיא דעלויהון | ישמשנזן בטלא:

כ"י- **בְּטַח בְּדָד** • כל יחיד ויחיד "איש תחת גפנו | פעין הבטחה שהבטיחם יעקב: (בראשית מח) "והיה
 ותחת תאנתו", מפזרין ואין צריכין להתאסף ולישב | אלהים עמכם, והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם".
 יחד מפגי האויב. **עַיִן יַעֲקֹב** • כמו: (במדבר יא) "ועינו | יערפו • טיפו. אף שמי יערפו-טל • אף ברכתו
 פעין הודלח", פעין הברכה שברכם יעקב, לא | של יצחק נוספת על ברכתו של יעקב: (שם כז) "ויתן-לך
 ב"בדד" שאמר ירמיה: (ירמיה טו) "בדד יושבתי", אלא | האלהים מטל השמים וגו'".

(כט) **אֲשֶׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹד עֵם נוֹשַׁע בַּיְחֹה מִגֵּן** | כט טיבך ישראל לית דכותך עמא דפרקנה
עֶזְרֶךְ וְאֲשֶׁר-חָרַב גְּאוֹתֶךָ וַיַּפְחֲשׁוּ אֵיכִיד לְךָ וְאִתָּה | (מן) קדם יי תקיף בסעדך ודמן קדמוהי
עַל-בְּמוֹתֵימוֹ תִּדְרֹךְ: ׀ | נצחן גבורתך ויכדכו סנאה לך ואת על
 פריקת צנארי מלכיהון תדרך:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

(כו) אלהי ישראל אשר אין קדגמתו, | וראין לו תכלית (נצח), ולמטה ממנו
 שוכן השמים והעליונים, ביכלתו | מלכי העולם. וכן גרש מבין ידיך
 לעזר לך. | את האויב ואמר לך הכחד
 (כו) והוא המולדת, (מענה - נאמנותו | אותה.
 ומסירות נפשנו אליו כאל מולידנו ומולדתנו). (דוא) | (כח) עד אשר חלק מבית ישראל
 האלה, (דוא) הקדמון שאין לו ראשית | קבע את מדורו בבטחה ובנפרד (מבלי

אִיבִידָּךְ לָךְ • כְּגוֹן הַגְּבֻעוֹנִים שְׁאֲמְרוּ: (יהושע ט) "מֵאֲרֶץ
רְחוֹקָה בָּאוּ עִבְדֶּיךָ וְגו'". וְאַתָּה עַל-כְּמוֹתֵינוּ
תִּדְרֹךְ • כְּעִנְיָן שְׁנֶאֱמַר: (שם י') "שִׁימוּ אֶת רַגְלֵיכֶם עַל
צִוְיֹאֲרֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה".

כִּי־אֲשֶׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל • לְאַחַר שִׁפְרַט לָהֶם הַבְּרָכוֹת,
אָמַר לָהֶם: 'מִה לִּי לִפְרֹט לָכֶם, כָּלֵל דְּבָר: הַכֹּל
שְׁלָכֶם'. אֲשֶׁרֶיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ • תְּשׁוּעָתְךָ בְּה'
אֲשֶׁר הוּא מִגֵּן עֶזְרֶךָ, (וְאֲשֶׁר הוּא) חֶרֶב גְּאוֹתְךָ. וַיִּכְתְּשׁוּ

~ שבת קודש י"ט תשרי ~

א וסֵלַק מֹשֶׁה מִמִּישַׁרָא דְּמוֹאֵב לְטוֹרָא דְּנָבו
רִישׁ רְמָתָא דִּי עַל אֲפִי יֶרְחוֹ וְאַחֲזִינָה יְיָ יֵת
כָּל אֲרַעָא יֵת גְּלַעַד עַד דִּין:

לד (א) וַיַּעַל מֹשֶׁה מֵעֶרְבַת מוֹאָב אֶל-הַר נָבו רֹאשׁ
הַפְּסִגָּה אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יֶרְחוֹ וַיֵּרָאֶהוּ יְהוָה אֶת-כָּל-
הָאָרֶץ אֶת-הַגְּלַעַד עַד-דִּין:

עבֹדַת כּוֹכָבִים, שְׁנֶאֱמַר: (שופטים יח) "וַיִּקְיֶמוּ לָהֶם בְּנֵי
דִין אֶת הַפְּסִל", וְהִרְאֶהוּ שְׁמִשׁוֹן שְׁעֵתִיד לְצֹאת מִמֶּנּוּ
לְמוֹשִׁיעַ.

כִּי־מֵעֶרְבַת מוֹאָב אֶל-הַר נָבו • כַּמָּה מַעְלוֹת הָיוּ,
וּפִסְעֵן מֹשֶׁה בְּפִסְיעָה אַחַת. אֶת-כָּל-הָאָרֶץ • הִרְאֶהוּ
אֶת כָּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁלּוֹתָהּ, וְהַמְצִיקִין הַעֲתִידִין
לִהְיוֹת מְצִיקִין לָהּ. עַד-דִּין • הִרְאֶהוּ בְּנֵי דִין עוֹבְדִים

~ נקודות משיחות קודש ~

(בְּעִנְיַי הַרְשׁוּת) זָכָה מֹשֶׁה לְהַשְׁלִיחוֹת לִילָף וְלוֹמַר
לְאַבְרָהָם: יִצְחָק וַיַּעֲקֹב, שֶׁהִקְבִּיחַ קָם אֶת שְׁבוּעָתוֹ:
וּבְהַקְדִּים – שֶׁלְכָאוּרָה אֵינוֹ מוֹכֵן:
כִּינֵן שְׁבָגֵי יִשְׂרָאֵל הֵם "מֵאֲמִינִים בְּנֵי מֵאֲמִינִים", וְעַל-
אַחַת-כַּמָּה-וְכַמָּה אַבְרָהָם אָבִינוּ שֶׁהוּא "רֹאשׁ לְמֵאֲמִינִים"
– אֵיךְ שִׁיף לוֹמַר שִׁיחָהּ סִפֵּק אֲצֵל אַבְרָהָם בְּנוֹגַע לְקִיּוֹם
שְׁבוּעָתוֹ שֶׁל הַקְבִּיחַ, שֶׁיִּצְטָרְכוּ לְשַׁלֵּם לוֹמַר לוֹ שֶׁהִקְבִּיחַ
קָם אֶת הַשְׁבוּעָה! ?

וּבְעִנְיָן זֶה רוֹאִים נִקְדָּה נִפְלְאָה – שְׁעַל-יְדֵי עֲנָן הַזִּירְיוֹת
(בְּעִנְיַי הַרְשׁוּת) הִגִּיעַ מֹשֶׁה רִבְיִנוּ לְמִדְרִיגָה נְעִלִית יוֹתֵר
אֲפִלוּ מֵאֲמוֹנָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ.

(שיחת ש"פ האזינו, י"ג תשרי, ה'תשכ"ו)

יִשְׁנֵם הַחוֹשְׁבִים שְׁעִנְיָן הַזִּירְיוֹת צָרִיךְ לִהְיוֹת רַק בְּעִנְיָן שֶׁל
מִצְוָה, כְּלִשׁוֹן חֲז"ל: "וְרִיזִין מְקַדִּימִין לְמִצְוֹת", אֲבָל
בְּעִנְיָן שֶׁל רְשׁוֹת – "כָּל מַעֲשִׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם" ו"בְּכָל
דְּרָכֶיךָ דַּעֲהוּ" – לֹא נוֹגַע עֲנָן הַזִּירְיוֹת.

וְעַל זֶה בָּאָה הַהוֹרָאָה מִהִנְהֻגַת מֹשֶׁה רִבְיִנוּ בְּעִלְיָה לְהַר נָבו
לְרֹאוֹת אֶת הָאָרֶץ – שְׁאֵף-עַל-פִּי שְׁרָאִיתוֹ אֶת הָאָרֶץ לֹא
הִיָּתָה עֲנָן שֶׁל מִצְוָה, כִּי־אִם דְּבַר הַרְשׁוֹת, מִכָּל-מְקוֹם
וַיַּעַל מֹשֶׁה מֵעֶרְבַת מוֹאָב אֶל הַר נָבו, "כַּמָּה מַעְלוֹת הָיוּ
וּפִסְעֵן מֹשֶׁה בְּפִסְיעָה אַחַת", שְׁעִשָּׂה זֹאת בְּזִירְיוֹת כּו',
שְׁמִיָּה לְמַדִּים שְׁנֵם בְּעִנְיַי הַרְשׁוֹת צָרִיכָה לִהְיוֹת הִנְהֻגָה
בְּאִפְּן שֶׁל זִירְיוֹת.

וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בָּנָה – עַל-פִּי הָאָמּוֹר לְעִיל שֶׁבִשְׁכַּר הַזִּירְיוֹת

ב וַיֵּת כָּל נִפְתָּלִי וַיֵּת אֲרַעָא דְּאַפְרִים וּמְנַשֶּׁה
וַיֵּת כָּל אֲרַעָא דִּיהוּדָה עַד יִמָּא מֵעֶרְבָא:

(ב) וַיֵּת כָּל-נִפְתָּלִי וְאֶת-אֶרֶץ אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְאֶת
כָּל-אֶרֶץ יְהוּדָה עַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ; מִגְלַעַד עַד בְּנִיָּאס
(הזאת תל דין).

(ב) וַיֵּת כָּל אֶרֶץ נִפְתָּלִי
וְאֶפְרַיִם (השומרון) וּמְנַשֶּׁה (הגולן) עַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן

(א) אַחֲרֵי זֹאת, עָלָה מֹשֶׁה מִן הַמִּדְבָּר
הַצִּחִית שֶׁל מוֹאָב אֶל הַר נָבו לְרֹאשׁ
הַמִּבְצָר, (הנמצא) נִכְח יֶרְחוֹ. אִז הִרְאָה
לוֹ ה' אֶת כָּל (מרחב) יֶרְחוֹ וְהִרְאָה לוֹ

יְשׁוּעָה מֵאֵת ה', וְהוּא תָרִים הַמִּגֵּן
שֶׁלָּךְ וְעֶזְרֶךָ וְחַיִּיתְךָ וּיְכַלְתְּךָ, וְלָכֵן
יִכְנַעוּ לָךְ אוֹיְבֶיךָ, וְאַתָּה תִּדְרֹךְ בְּרַגְלֶיךָ
עַל פְּסוֹגוֹתֵיהֶם.

וְהָיְתָה בְּשָׁלוֹתָהּ וּבְחֶרְפָּנָהּ, וְהָרָאָהּ מַלְכוּת בֵּית דָּוִד וְנִצְחָוֶנָם. עַד הַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן. אֲרֵץ הַמַּעֲרָב בְּשָׁלוֹתָהּ וּבְחֶרְפָּנָה. דָּבָר אֲחֵר: אֵל תִּקְרֵי "הַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן", אֲלֵא 'הַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן', הָרָאָהּ הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא כָּל הַמַּאֲרָעוֹת שֶׁעֲתִידִין לֵאֲרַע לְיִשְׂרָאֵל עַד שִׁיחִיו הַמָּתִים.

כ"י וְאֵת כָּל-נִפְתָּלִי. הָרָאָהּ אֲרָצוֹ בְּשָׁלוֹתָהּ וּבְחֶרְפָּנָה, וְהָרָאָהּ דְּבוּרָה וּבִרְק מִקְדָּשׁ נִפְתָּלִי נִלְחָמִים עִם סִיסְרָא וְחִילוֹתָיו. וְאֵת-אֲרֵץ אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה. הָרָאָהּ אֲרָצָם בְּשָׁלוֹתָהּ וּבְחֶרְפָּנָה, וְהָרָאָהּ יְהוֹשֻׁעַ נִלְחָם עִם מַלְכֵי כְנָעַן, שָׂבָא מֵאֶפְרַיִם, וְגִדְעוֹן שָׂבָא מִמְנַשֶּׁה, נִלְחָם עִם מִדְיָן וְעַמְלֶק. וְאֵת כָּל-אֲרֵץ

ג. וְהָיְתָה דְּרוֹמָא וְזֵת מִיִּשְׂרָאֵל בִּקְעָתָא דִּירְחוֹ קִרְתָּא דְּדִקְלָיָא עַד צַעַר:

(ג) וְאֵת-הַנֶּגֶב וְאֵת-הַכֶּפֶר בִּקְעַת יִרְחוֹ עִיר הַתְּמָרִים עַד-צַעַר:

הַמִּקְדָּשׁ, שְׁנֶאֱמַר: (מלכים א' ט) "בְּכֹפֶר הִירְדֵן יִצְקֶם הַמֶּלֶךְ בַּמַּעֲבָה הָאֲדָמָה".

כ"י וְאֵת-הַנֶּגֶב. אֲרֵץ הַדְרֹם. דָּבָר אֲחֵר: מְעַרְת הַמִּכְפָּלָה, שְׁנֶאֱמַר: (במדבר יא) "וַיַּעֲלוּ בְנֵגֶב, וַיָּבֹאוּ עַד חֶבְרוֹן". וְאֵת-הַכֶּפֶר. הָרָאָהּ שְׁלֹמֹה יוֹצֵק כָּלִי בֵּית

ד. וַיֹּאמֶר יי לֹה דָא אֲרָעָא דִּי קִימִית לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמִימֵר לְבָנָיו אֶתְנַנָּה אֲחִיזִיתָךְ בְּעֵינֶיךָ וְלִתְמָן לֹא תַעֲבֹר:

(ד) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְזֶרְעֶךָ אֶתְנַנָּה הָרְאִיתִיךָ בְּעֵינֶיךָ וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר:

הָרְאִיתִיהָ לָךְ, אֲבָל גְּזֵרָה הִיא מִלְּפָנֶי שְׁשֻׁמָּה לֹא תַעֲבֹר, שְׁאִלּוּלִי כָךְ, הֵייתִי מְקַיֵּם עַד שֶׁתִּרְאֶה אוֹתָם נְטוּעִים וְקִבּוּעִים בָּהּ, וְתִלָּךְ וְתִגִּיד לָהֶם.

כ"י לֵאמֹר לְזֶרְעֶךָ אֶתְנַנָּה הָרְאִיתִיךָ. כְּדֵי שֶׁתִּלָּךְ וְתִגִּיד לְאַבְרָהָם, לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב: 'שְׁבוּעָה שְׁנִשְׁבַּע לָכֶם הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא, קִימָהּ, וְזֶהוּ "לֵאמֹר", לָכֵן

ה. וְזִמְתָּ תְּמָן מִשָּׁה עֲבָדָא דִּי בְּאַרְעָא דְּמוֹאָב עַל מִימְרָא דִּי:

(ה) וְזִמְתָּ שֵׁם מֹשֶׁה עֶבֶד-יְהוָה בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל-פִּי יְהוָה:

סֵפֶר הַתּוֹרָה חֶסֶר כְּלוּם, וְהוּא אוֹמֵר (לעיל לא): "לְקוֹחַ אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה"? אֲלֵא הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא אוֹמֵר, וּמֹשֶׁה כּוֹתֵב בְּדָמָע. עַל-פִּי ה'. בְּנִשְׁקִיָּה.

כ"י וְזִמְתָּ שֵׁם מֹשֶׁה. (כ"ב טו) אֶפְשָׁר מֹשֶׁה מֵת, וּבְתִיב: "וְזִמְתָּ שֵׁם מֹשֶׁה"? אֲלֵא עַד כָּאן כֹּתֵב מֹשֶׁה, מִכָּאן וְאִילָן כֹּתֵב יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֶפְשָׁר

וּיִקְבֹּר יְתָהּ בְּחִילָתָא בְּאַרְעָא דְּמוֹאָב לְקַבֵּל בֵּית פְּעוּר וְלֹא יָדַע אֲנִשׁ יֵת קְבֻרָתָהּ עַד יוֹמָא הַדִּין:

(ו) וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִל בְּאֶרֶץ מוֹאָב מוֹל בֵּית פְּעוּר וְלֹא-יָדַע אִישׁ אֶת-קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

אוֹתָם עוֹן אֲשָׁמָה, וְכִי אַחֲרֵים מִשְׁאִים אוֹתָם? אֲלֵא הֵם מִשְׁאִים אֵת עֲצָמָם. מוֹל בֵּית פְּעוּר. קִבְּרוּ הֵיזָה מוֹכֵן שֵׁם מִשְׁשֵׁת יְמֵי בְּרָאשִׁית, לְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה פְּעוּר, וְזֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁנִּבְרָאוּ בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמִשּׁוֹת (אבות פ"ה).

כ"י וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ. הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא בְּכַבּוּדוֹ. (ספרי נשא) רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר: הוּא קִבֵּר אֵת עֲצָמוֹ, וְזֶהוּ אֶחָד מִשְׁלֹשֶׁה 'אֶת'יִן שֶׁהִיָּה רַבִּי יִשְׁמַעֵאל דּוֹרֵשׁ כֵּן. כִּיּוֹצֵא בּוֹ (במדבר ו) "בַּיּוֹם מָלֵאת יְמֵי נַזְרוֹ וַיָּבִיֵא אוֹתוֹ", הוּא מְבִיא אֵת עֲצָמוֹ. כִּיּוֹצֵא בּוֹ (ויקרא כב) "וְהִשְׁיֵאוּ

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

תַּעֲבֹר. (ח) וְלָכֵךְ מֵת מֹשֶׁה, שְׁלִיחַ ה', בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל פִּי מֵאֵמֶר ה'. (ו) וַיִּטְמְנֶהוּ בְּנַחַל בְּאֶרֶץ מוֹאָב, בְּמִרְחָק מִזֶּה מִבֵּית פְּעוּר, וְלֹא יָדַע אִף לֹא אֶחָד אֵת מְקוֹם קְבֻרָתוֹ עַד יוֹמָנוּ זֶה.

יִרְחוֹ הִיא קְרִית עֲצֵי הַתְּמָר עַד צַעַר (בדרום ים המלח). (ד) וַאֲמַר לוֹ, זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם וּלְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב בְּמֵאֲמָרִי, לְשׁוֹשְׁלֵת שְׁלָכֶם אֶתֶּן אוֹתָהּ. כְּכֵן הָרְאִיתִי לָךְ בְּעֵינֶיךָ וְלִשְׁם לֹא

הַשְׁנִי שֶׁל שִׁבְט מְנַשֶּׁה) וְאֵת כָּל אֲרֵץ יְהוּדָה (מנאשדור עד רפיח ברצועה רחבה ממורחה עד כל ים המלח מצפוני לדרומו) עַד הַיָּם הַמַּעֲרָבִי (הים התיכון). (ג) וְאֵת אֲזוּר הַדְרֹם (בכללותו) וְאֵת הַמִּישׁוֹר הַפּוֹרָה הַמִּתְחִיל בִּקְעָתָא

110 חומש יומי • שבת קודש

(יב) וְלֹכַל הַיָּד הַחֲזָקָה וְלֹכַל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה לְעֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל:

ט) "וְאֲשַׁבְּרֵם לְעֵינֵיכֶם", וְהִסְפִּימָה דַּעַת הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לְדַעְתּוֹ, שְׁנֹאֲמַר: (לעיל י) "אֲשֶׁר שִׁבְרַתְּ", יִישַׁר כְּחֹד שִׁשְׁבְּרַת (שבת פז):

כ"י - וְלֹכַל הַיָּד הַחֲזָקָה • שֶׁקָּבַל אֶת הַתּוֹרָה בְּלוּחֹת בְּיָדָיו. וְלֹכַל הַמּוֹרָא הַגָּדוֹל • נְסִים וּגְבוּרוֹת שֶׁבִּמְדָּבָר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא. לְעֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל. שְׁנֹאֲמַר לְבוֹ לְשֹׁבֵר הַלוּחֹת לְעֵינֵיהֶם, שְׁנֹאֲמַר: (לעיל

מ"א פסוקים, גאורא"ל סימן. חסלת פרשת וזאת הברכה

~ נקודות משיחות קודש ~

מעלת משה בשבירת הלוחות

אלו ערב רב, והשוכבין זה משה, ארוסתו של הקב"ה אלו ישראל".

ועל-פי-זה מוכנת בפשטות מעלת משה בשבירת הלוחות, שמעלה זו נעלית יותר משאר מעלותיו הנזכרות בכתוב, שהרי מוכן גדל ויקר ערך התורה בעיני משה רבנו, ובפרט שהוא זה שקבלה מידו של הקב"ה, ואף-על-פי-כן באשר ראה משה רבנו, הרוצה הנאמן והאוהב ישראל, שיש מקום לחשוש שמציאותם של הלוחות יכולה לפגוע בישראל חס-ושלום, לא הסס כלל ושברם מיד כדי להציל את בני ישראל מהענש.

(על-פי לקוטי-שיחות, כרך לד, עמוד 217 - מתוך 'לקראת שבת')

וְלֹכַל הַיָּד הַחֲזָקָה גו' אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה לְעֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל: לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל - שְׁנֹאֲמַר לְבוֹ לְשֹׁבֵר הַלוּחֹת לְעֵינֵיהֶם (לד, יב. ובפירוש רש"י)

וצריך-עיון איך מתאים שלאחרי שהכתוב מספר על המעלות הגדולות והנפלאות של משה רבנו, יסיים ב"לעניי כל ישראל", שנושא לבו לשבר הלוחות לעיניהם?

ויש לומר על-פי המדרש (הובא ברש"י פרשת תשא לד, א): "משל למלך שהלך למדינת הים והניח ארוסתו עם השפחות, מתוך קלקול השפחות יצא עליה שם רע. עמד שושבינה וקראע כתבתה. אמר, אם יאמר המלך להרגה, אמר לו עדין אינה אשתך. . המלך זה הקב"ה, השפחות

שמשה יחולל אותם בארץ מצרים יושבי ארצו. המוראים העצומים אשר עשה אותם בפרעה ובכל שרי צבאו ובשאר (יב) ולשאר היד החזקה ולשאר משה במעמד כל בית ישראל.

"בשבת ראש חודש מפטירין בציבור הפטרה הקשורה עם ראש חודש – "השמים כסאי" עד והי' מידי חודש בחדשו גו", ולא ההפטרה דפרשת השבוע. ואף על פי כן, ידוע המנהג שנתפרסם על ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר, שביחיד – יש לומר גם את ההפטרה דפרשת השבוע. ועל דרך זה בנוגע לשבת חול המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול המועד, אבל ביחיד – יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע."

התוועדות חלק א תשמ"ה עמוד 351

עטרת מרים

יח ויהי ביום ההוא ביום גוג על-אדמת ישראל נאם אדני יהוה תעלה חמתי באפי בגלל רשעתם ביום קדמונים: יט ובקנאתי בעבור קנאתי באש-עברתי דברתי משבע אני אמ-לא ביום ההוא יהיה רעש גדול על אדמת ישראל: כ ורעשו ורעדו מפני דגני הים ועוף השמים וחית השדה וכל הרמש הרמש על-האדמה וכל האדם אשר על-פני האדמה ונהרסו ההרים ונפלו המדרגות הנעשים לעלות בהן על העליות וכל חומה לארץ תפול הכל הוא ענן מלצה, ויהי על גדל החרדה: כא וקראתי עליו על גוג לכל-הרי אל כל מקום שהוא שם חרב נאם אדני יהוה חרב איש באחיו תהיה לגדל המהומה שתבוא בהם: כב ונשפפתי אתו אתפנה עמו בדיכא עליו בדבר ובדם וגשם שוטף ואבני אלגביש אבני ברד, אש וגפרית אמטיר עליו ועל-אנפיו ועל חיל צבאות עמו ועל-עמים רבים אשר אתו להקם ולאדם, וזה יחשב לזכות כי בזה יודע שפשעו לו: כג והתגדלתי אהיה מגדל והתקדשתי ומקודש ונודעתי ומפורסם לעיני גוים

עטרת מרים

רבים וידעו כי-אני יהוה ואין עוד וולתי: א ואתה בן-אדם הנבא שתדתי לך נבואה פרטית ביחוד על-גוג ואמרת כה אמר אדני יהוה הנני אפנה אליך גוג נשיא ראש משד ותכל שאחר מפלתו זאת יתחזק שנית ויאסף מחנותיו שנית על ירושלים: ב ושבבתיך אעיר לךד להיות שובב וישאאתיך אפתה אותך להיות מורד ותעליתיך שנית מירפתי צפון וממקומך בצפון והבאתיך על-הרי ישראל: ג והפיתני אפה בקשתך מיד שמאלך כי בה מחזיקים את הקשת והצייד מיד ימינך אפיל: ד על-הרי ישראל תפול אתה וכל-אנפיד ועמים אשר אתך לעיט לעופות החרקים צפור כל בעל כנף גם הכלות יורס וחית השדה נתתיך לאכלה: ה על-פני השדה תפול במקום המלחמה כי אני דברתי וכן יקום נאם אדני יהוה: ו ושלחתי-אש במגוג גם במדברתו ובלישבי האיים המופרדים מבני אדם, ויושבים לבטח ואו וידעו כי-אני יהוה: ז ואת-שם קדשי

באחיו תהיה: כב ונשפפתי אתו בדבר ובדם וגשם שוטף ואבני אלגביש אש וגפרית אמטיר עליו ועל-אנפיו ועל-עמים רבים אשר אתו: כג והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי-אני יהוה: לד א ואתה בן-אדם הנבא על-גוג ואמרת כה אמר אדני יהוה הנני אליך גוג נשיא ראש משד ותכל: ב ושבבתיך וישאאתיך והעליתיך מירפתי צפון והבאתיך על-הרי ישראל: ג והפיתני קשתך מיד שמאלך והצייד מיד ימינך אפיל: ד על-הרי ישראל תפול אתה וכל-אנפיד ועמים אשר אתך לעיט צפור כל-כנף וחית השדה נתתיך לאכלה: ה על-פני השדה תפול כי אני דברתי נאם אדני יהוה: ו ושלחתי-אש במגוג ובלישבי האיים לבטח וידעו כי-אני יהוה: ז ואת-שם קדשי

למען טהר את־הארץ לא בעבור כבודם, שבעה חדשים יתעסקו בקבורתם כי רבים יהיו: יג וקברו פלעם הארץ כלם יתעסקו בקבורתם והיה להם לשם שמחה וראו כלם כי הם נשמרים מזה ואינם נראים מדבר ומנופפה, וזה יהיה יום הכבדי נאם אדני יהוה שיתראה כבוד ה' ותשנחתו

הפריש על ישראל ושמירתו אותם מקל פגע: יד ואנשי תמיד יבדילו וישאלו עברים שעברו תמיד בארץ לחקור על חללים כדי שיהיו מקברים את עם העברים ושבים בדרךם את הפגרים הנותרים על־פני הארץ לטהרה. וזאת מקצה מסוף שבעה־חדשים אחר שסימו קבורת אנשי גוג בניא המון גוג, אז יחקרו ולתפש אחר תהוונים שלא נחרטו בניא: טו ועברו העברים בארץ חולכי דרכים וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון סימן שיעשו משו חולכי דרכים ועושי טהרות עד קברו אתו המקברים אל־גיא המון גוג: טז כמו שהניא שהוא יקרא גיא המון גוג לזכרון ששם מקום קבורתם וגם שם־עיר המונה לאותו גיא תקרא המונה על שם המון גוג המקברים במועד זה, וזהו וטהרו הארץ:

וקראו גיא המון גוג: יב וקברום בית ישראל למען טהר את־הארץ שבעה חדשים: יג וקברו פלעם הארץ והיה להם לשם יום הכבדי נאם אדני יהוה: יד ואנשי תמיד יבדילו עברים בארץ מקברים את־העברים את־הנותרים על־פני הארץ לטהרה מקצה שבעה־חדשים יחקרו: טו ועברו העברים בארץ וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון עד קברו אתו המקברים אל־גיא המון גוג: טז וגם שם־עיר המונה וטהרו הארץ:

עטרת מרים

עליו נגזר לכל עבד ועתה קום עבר את־הירדן הזה אתה וכל־העם הזה אל־הארץ אשר אנכי נתן להם לבני ישראל: ג על כל־מקום אשר תדרוך פה

ב משה עבדי מֶת וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אִתָּה וְכָל־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נָתַן לָהֶם לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל: ג פֶּל־מָקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ פֶּה־רַגְלֶכֶם בּוֹ לָכֶם נִתְּנוּ בְּאֶשֶׁר דִּבַּרְתִּי

אודיע אפרם בתוך עמי ישראל ולא אחל ולא אהי את־שם־קדשי עוד להיות מחלל וידעו הגוים כי־אני יהוה הקדוש שוכן בישראל: ח הנה באה הזמן ונהלתה עת השועה נאם אדני יהוה הוא היום אשר דברתי ואו יתשם בפועל: ט ויצאו ושב ערי ישראל וראו אל

השכל ובערו וְהִשְׁקוּ ויסקו בידות הכלים ההם שהם של עין בנשק בכלי זון ומגן וצנח בקשת ובחצים ובמקל יד וברמח חנית ובערו בהם אש שבע שנים כי יהיו רבים כל כך: י ולא־ישאו עצים מן־השדה ולא יחטבו מן־היערים כי יספיקו בכלי הזון כי בנשק ובערו־אש ושללו את־שלל־יהם אשר שללו אותם בימי הולדה ובזוזו את־בזויהם נאם אדני יהוה: יא והיה ביום ההוא אתן לגוג ואנשי מקום־שם קבר קבר שם בישראל בגי העברים בו אל קדמת למורתו של תלם פגרת, מרבים הפגרים ממפלת גוג וחסמת היא חסמת וחסמר את־העברים שמה כי לא ימצאו עוד מקום פגרי לעבור, וקברו שם את־גוג ואת־כל־המונה וקראו אותו גיא המון גוג: יב וקברום בית ישראל

עטרת מרים

א ויהי אחרי מות משה עבד יהוה ויאמר יהוה אלי־הושע בן־נון משרת משה לאמר: ב משה עבדי מֶת פֶּה בּוֹ אֵין הָיָה עֲבֹד הִי, לֹא וְכָל־הֶם לְעֹבֵד אֶת הַיַּרְדֵּן כִּי

הפטרה לפרשת וזאת הברכה יהושע פרק א
א ויהי אחרי מות משה עבד יהוה ויאמר יהוה אלי־הושע בן־נון משרת משה לאמר:

שהם תפקידו בו עד מ"ו בניסן כ"י בעוד | בסוף שלשת ימים אתם עבדים
את-הירדן הזה לבוא לרשת את-הארץ אשר יהיה אלהיכם נתן
לכם לרשתה: יב ולראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה אמר
יהושע לאמר: יג זכור עליכם לומר את-הדבר אשר צוה אתכם
משה עבד-יהוה לאמר יהוה
אלהיכם מניח לכם נתן לכם
מקום מנוחה ונתן לכם את-הארץ
הזאת: יד נשיכם טפכם
ומקניכם ישבו בארץ אשר נתן
לכם משה בעבר הירדן ואתם
תעבדו חמשים לפני
אחיכם כל גבורי החיל שכם
ועברו חלוצים ועזרתם אותם:

טו עד אשר-יגיד יהוה | ויתן ה'
מקום מנוחה גם לאחיכם ככם
וירשו גם-המה את-הארץ
אשר-יהוה אלהיכם נתן להם
ושבתם לארץ ירשתכם
וירשתם אותה אז תאחזו בה מכל
מערער את הארץ אשר | נתן לכם
משה עבד יהוה בעבר הירדן
מזרח השמש בעבר המזרחי, הואל
ותקינו התנאי: טז ויענו את
יהושע לאמר כל אשר-צויתנו
נעשה ולא לבד הדבר הזה שחובנו
עליו מצד הישר, כי גם ואל-כל
אשר תשלחנו גלך: יז ככל

ואמין אל-תערין ואל-תחת כי עמך יהוה אלהיך בכל אשר תלך: יח ויצו
יהושע את-שטרי העם לאמר: יא עברו | בקרב המחנה וצו את-העם
לאמר הכינו לכם צדה כ"י בעוד | שלשת ימים אתם עבדים את-הירדן הזה לבוא לרשת
את-הארץ אשר יהוה אלהיכם נתן לכם לרשתה: יב ולראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה אמר
יהושע לאמר: יג זכור את-הדבר אשר צוה אתכם משה עבד-יהוה לאמר יהוה אלהיכם מניח
לכם ונתן לכם את-הארץ הזאת: יד נשיכם טפכם ומקניכם ישבו בארץ אשר נתן לכם משה
בעבר הירדן ואתם תעבדו חמשים לפני אחיכם כל גבורי החיל ועזרתם אותם: טו עד אשר-יגיד
יהוה | לאחיכם ככם וירשו גם-המה את-הארץ אשר-יהוה אלהיכם נתן להם וישבתם לארץ
ירשתכם וירשתם אותה אשר | נתן לכם משה עבד יהוה בעבר הירדן מזרח השמש: טז ויענו
את-יהושע לאמר כל אשר-צויתנו נעשה ואל-כל-אשר תשלחנו גלך: יז ככל אשר-שמענו

רגלכם בו לכם נתנו כאשר דברתי אלי-משה: ד מהמדבר
והלכנו הזה ועדתה נהר הגדול נהר-פרת כל ארץ החתים
ועד-הים הגדול ביה מבוא השמש יהיה גבולכם: ה לא-יתנוצב
איש לפניך כל ימי חיך כאשר הייתי עם-משה אהיה עמך לא
אפך לא אמן לך חלשה ולא

אעזבך: ו חזק ואמץ בהנהגת העם
כראוי כי אתה תנחיל את-העם
הזה את-הארץ אשר-נשבעתי
לאבותם לתת להם: ז רך חזק
ואמץ מאד בתורה לשמר
לעשות ככל-התורה אשר צוה
משה עבדי כי הלא זאת, לא תועיל
כלום בהנהגת העם כראוי, אל-תסור
ממנו מספר התורה ימין ושמאול
למען תשפיל תצליח בכל אשר
תלך: ח לא-ימוש ספר התורה
הזה האמור במקרא שלפני מפיך
והגית בו יומם ולילה למען
תשמר לעשות ככל-הפסוק בו
כראוי תצליח את-דרכך ואז
תשפיל: ט הלא צויתך חזק
ואמץ במלחמה מול האויב אל-
תערין ואל-תחת כי עמך יהוה
אלהיך בכל אשר תלך: י ביום
שחמו ימי כבי אבל משה ויצו
יהושע את-שטרי העם לאמר:
יא עברו | בקרב המחנה וצו
את-העם לאמר הכינו לכם
צדה מיני מאכלים וולתי חלכם, כי
בשבעה פאר שבת משה לקטו מן

אֲשֶׁר־תִּצְוֶנּוּ יוֹמָת כָּדִין מוֹדֵד
בְּמִלְכוּת רַק חֶזֶק וְאַמִּץ לַעֲנֹשׁ
הַמּוֹדְדִים וְלֹא לְמַחֹל עַל כְּבוֹדָד:

אִישׁ אֲשֶׁר־יִמְרָה אֶת־פִּיד וְלֹא־יִשְׁמַע אֶת־דְּבַר־יְיָ לְכָל אֲשֶׁר־תִּצְוֶנּוּ יוֹמָת
רַק חֶזֶק וְאַמִּץ:

אֲשֶׁר־שָׁמַעְנָו אֶל־מֹשֶׁה בֵּן
נִשְׁמַע אֶל־יְיָ אִם יְהִיָּה יְהוָה
אֶל־יְיָ עֲמֹד פֶּאֶשֶׁר הָיָה עִם־
מֹשֶׁה וְלֹא זֹאת לָדַר, כִּי נָם: יח כָּל־
אִישׁ אֲשֶׁר־יִמְרָה יִמְרֹד אֶת־פִּיד
וְלֹא־יִשְׁמַע אֶת־דְּבַר־יְיָ לְכָל

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה תשרי, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מא' חוהמ"ס, ומובן שמה שכותב שמתיירא לקבל עליו להיות
חסיד חבד"י, מפני שהיא מטלת עול כבד של לימוד חסידות וכו',

כמה תשובות בדבר, והעיקריות שבהן,

(א) אין זה הטלת עול חדש, לאחר שאו"א בכל יום מקבל עליו פעמים עומ"ש ועול מצות
באמירת קריאת שמע, וכדבר משנה (ברכות פרק ב' משנה ב') והרי לימוד זה, חלק הוא מעול
המצות, ולאחרי שמקבלים העול בכלל, הרי הכלל מורכב מפרטים.

(ב) עול האמור אינו כבד, כיון שלימוד תורת החסידות, כמו לימוד כל חלקי התורה, הרי
הוא בהליכה מן הקל אל הכבד,

(ג) ובהמשך הליכה זו, כשמכירים יותר תוכן תורה זו, העמקות שבה וביחד עם זה הבהירות,
מתרבה החשק ללמודה, והתענוג בהשגת הענינים ששני אלו מהפכים ענין עול לענין של רצון וחשק,

וידוע הסיפור ע"ד רבנו הזקן בעל התניא, שבתחלת פרסומו את תורתו, תורת חב"ד במדינת
רייסין וליטא, עבר דרך שקלאוו, מבצר המנגדים אז לתורה זו ועניני', ועלה על הבימה בבית
הכנסת הגדול שם, ובקול גון כדרכו בקדש, הקריא הכתוב: טעמו וראו כי טוב ה', פארזוכט און
זעהט ווי ה' (יתברך) איז גוט, ובהיות דבריו יוצאין מן הלב חוצב להבות אש, נכנסו ללב השומעים,
וכמסופר מחסיד לחסיד דור אחר דור עד לדורינו זה, "זיינען עם נאכגעלאפען צענדליגער יונגע
לייט", שעסקו אחרי כן בלימוד תורת החסידות, ובמשך הזמן נעשו לעמודי עדת החסידים.

החשש הנוסף שלו, שע"י לימוד החסידות לא יוכל להתרכז כ"כ בחקירותיו, הנה בידו
להקדיש ללימוד זה [ובתקופה הראשונה, זה יספיק] עכ"פ זמנו הפנוי מחקירות אלו.

ומה שכופל הנני זה כמה פעמים, ע"ד לימוד זה ונחיצותו, מפני שמצווה כאו"א מאתנו על
הנהגה האמורה, כיון שאמרו חז"ל בכגון דא עד מאה פעמים.

ויהי רצון אשר מתאים לנקודת מכתבי הכללי לראש השנה דהשתא יראה את המניעות
להאמור כמו שהן, זאת אומרת, קטנות ביותר, ואשר החלטה בתוקף הדעת בכיוון הנ"ל בבחה
לבטלן כליל.

כבוד וברכה לבשו"ט בכל האמור.

לוח תהלים

יום ראשון, י"ג תשרי < פרק כ, מפרק סט עד סוף פרק עא

יום שני, י"ד תשרי < פרק כ, מפרק עב עד סוף פרק עז

יום שלישי, ט"ו תשרי < פרק כ, מפרק עז עד סוף פרק עח

יום רביעי, ט"ז תשרי < פרק כ, מפרק עט עד סוף פרק פב

יום חמישי, י"ז תשרי < פרק כ, מפרק פג עד סוף פרק פז.

יום שישי, י"ח תשרי < פרק כ, מפרק פח עד סוף פרק פט

שבת קודש, י"ט תשרי < פרק כ, מפרק צ עד סוף פרק צו

ממכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם
היה המנהג שכל אחד היה
אומר בכל יום את הקאפיטל
[פרק] תהילים לפי שנות חייו.
למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס
לשנת הכ"א היה אומר פרק
כ"א בתהילים וכן היו אומרים
גם את התהילים לפי שנות בניו
ובנותיו שזוהי סגולה שלא ייצאו
לתרבות רעה....

(תמוז תרס"ו)

...בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה
לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי
הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין
מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו
שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש
כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות
הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת,
כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו
בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממוקור הברכות
בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר...

(ט"ו סיון, תרפ"ח)

~ יום ראשון י"ג תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קלג, כא. אד"ש כמשפט... עד עמ' 266, בכל יום.

לא חסר; קיים הרצון והרגש לתת⁷, אלא שהידיים רפות לעשות זאת בפועל. בַּמִּתְנָה דְּמִים – מַעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – מִדֵּי שָׁבַת בְּשִׁבְתָּהּ, וּלְפָחוֹת מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ, מַעֲרָבוֹ הַקָּצִיב לְעֶרְךָ שָׁנָה, – יחלקו את הכסף המוקצב לכל השנה

במנות שבועיות או

לפחות במנות חדשיות.

וְכָל כֶּסֶף הַקְדָּשִׁים

אֲשֶׁר עָלָה עַל לֵב אִישׁ,

לְהִתְנַדֵּב בְּלִי נֹדֶר,

לְפָרְנֶסֶת אֲחִינוּ יוֹשְׁבֵי

אֶרֶץ הַקְדָּשׁ, מִדֵּי שָׁנָה

בְּשָׁנָה. – כפי הנראה

רוצה רבנו הזקן להוסיף

כאן, שלא רק את

הסכומים שקבעו לתת

בשנים קודמות יחלקו

עתה במנות שבועיות או

חדשיות, אלא גם אם

עלה במחשבתו של

מישהו לתת סכום גדול

יותר מאשר בשנים

הקודמות, יקיים גם הוא

בקשה זו לתת את הסכום

הנוסף במנות שבועיות או חדשיות. בִּי הֵנָּה, מְלִכְךָ הַיְדוּעַ

לְכָל גִּדְּלֵי מַעֲלֵת הַזְרִיזוֹת בְּכָל הַמִּצְוֹת, – שיש להודות

בעשיית מצוה לעשותה מה שמוקדם יותר, הַנֶּאֱמָר וְנִשְׁנָה

בְּדִבְרֵי ר'וֹל: "לְעוֹלָם יִקְדָּים אָדָם לְדַבֵּר מִצְוָה כו",

וְזִרְיוֹתֶיהָ דְּאַבְרָהָם אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם – זריותו של

אברהם אבינו ב"עקידה", הִיא הַעוֹמֶדֶת לְעֵד, לָנוּ וּלְכַנְיָנוּ

עַד עוֹלָם, בִּי הַעֲקִידָה עֲצָמָה – שהקדוש ברוך הוא זוכר

תמיד זכותה לבני ישראל, אֵינָה נַחֲשָׁבָה כְּלָכָה לְנִסְיֹן

גָּדוֹל לְעֶרְךָ מַעֲלָת – ומדריגת אברהם אֲבִינוּ עָלֵינוּ

הַשְּׁלוֹם, – זה טעם אחד מדוע אין העקידה עצמה נחשבת

לנסיון גדול כל-כך לגבי אברהם אבינו, מצד מעלתו ומדריגתו

הגדולות, טעם שני, הוא: בְּשָׁנָם – בלקחנו גם בחשבון, בִּי

ה' דָּבָר בּוֹ: "קָח נָא אֶת בְּנֶךָ כו"¹⁰, – שיקח את יצחק

כא. אגרת קודש זו כותב רבנו הזקן, לעורר את אלה שקיבלו על עצמם לתת סכום כסף מסויים במשך השנה ל"כולל חב"ד", לתמוך בלומדי תורה ועוסקים בעבודת ה' בארץ ישראל.

ההתעוררות היא, שלא

יחכו לסוף השנה ויתנו אז

את כל הסכום, אלא

יחלקו את הכסף למנות

שבועיות או לפחות

חדשיות. שכן, מלבד

מעלת הזריות בכל מצוה

בכלל ובצדקה ביחוד,

ישנה מעלה נוספת

בנתינת סכום הכסף

(שרוצים לתת במשך

השנה) במנות מרובות,

כפי שיסביר טעמו של

דבר.

מתחיל רבנו הזקן אגרתו

זו בכרכה לבני ישראל

הנקראים בכלל "אוהבי

שמו"¹, מצד האהבה שיש

בבני ישראל להקדוש

ברוך הוא, ובמיוחד אלה שנותנים לצדקה עבור אלה שעוסקים

בתורה ובעבודה בארץ ישראל – נקראים הם במיוחד "אוהבי

שמו". שכן, ארץ ישראל היא הרי ארץ אשר "עיני ה' אלקיך

בה"², מאירה שם המשכה פנימית משם הוי', ושם הוי' הוא

הרי "שמו" המיוחד של הקדוש ברוך הוא.

אַחֵר דְּרִישַׁת שְׁלוֹמָם, כְּמִשְׁפַּט לְאוֹהֲבֵי שְׁמוֹ, – של

הקדוש ברוך הוא. אֵל הַמִּתְנַדְּבִים בְּעַם, לַעֲשׂוֹת

צִדְקַת ה' עִם אֶרְצוֹ הַקְדוּשָׁה, לְתֵת מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה חֵק

הַקָּצִיב מַעוֹת אֶרֶץ הַקְדָּשׁ, – לתמוך ביושבי ארץ הקדוש,

ארץ ישראל, תִּכְנֶה וְתַכּוֹנֶה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אֲלֵיהֶם תִּטָּף

מִלְתִּי, וְתִזְלֵךְ כְּמִלֵּל אֲמֶרְתִּי, – כלומר, רבנו הזקן קורא

ופונה אליהם – לִזְרֹז לְזִרְיוֹתָם, – בהתאם לביטוי³ "אין מזרזין

אלא למזרזין", וּלְחֹזֶק יָדִים רְפוּתָה, – כלומר, שברצון ובלב

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה לעיל באגה"ק ס"ה דע"י צדקה עבד שמא קדישא וצדקה ניתנת מחמת מדת החסד שפנימיותה אהבה". 2. עקב יא, יב. 3. ע"פ איוב כט, כב. 4. האזינו לב, ב. 5. מכות כג, א. 6. ספרי במדבר א. 6. ע"פ ישעי' לה, ג. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כההמשך שהמדובר באלה שעלה על לבם להתנדב כו". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר דבכתוב (ישעי' בסופו) מדי שבת – הכוונה לשבת סוף השבוע ומדי חודש – לראש החודש". 9. נזיר כג, ב. ב"ק לח, ב. 10. וירא כב, ב.

לעקידה, וְהָרִי – הִיוּ כְּמֵה וְכְמֵה קְדוּשִׁים שְׁמִמְרוּ נַפְשָׁם עַל קְדוּשַׁת ה' גַּם כִּי לֹא דָּבָר ה' בָּם; – כִּי־צַד, אִיפּוּא, זֶה יָכוֹל לְהִיחָשֵׁב לְנִסְיוֹן גָּדוֹל כֹּל־כֵּךְ לִגְבִי אֲבִרָהּ אֲבִינוּ, בִּשְׁעָה שֶׁהוּא נִצְטוּה עַל כֵּךְ מִהֶקְדוּשׁ-בִּרְוֶךְ-הוּא בַּעֲצֻמוֹ? רַק –

הַגְדֻלוֹת שֶׁל הָעֵקִידָה הִיא

בְּכֵךְ, שְׁאֲבָרָהֶם אֲבִינוּ

עַל־יִוְהֵשְׁלוֹם עֲשֵׂה זֹאת

בְּיָרִיזוֹת נִפְלְאוֹהָ, –

וְיִשְׁכַּם אֲבִרָהּ

בְּבוֹקֶר¹¹, וְיִיחָבוּשׁ אֶת

חֲמוּרֵי¹¹, חֲבֹשׁ בַּעֲצֻמוֹ

אֶת הָאוֹכֵף שֶׁל הַחֲמוּר,

וְלֹא צִוּוּה וְלֹא חִיכָה

שֶׁמִּישֶׁהוּ אַחֵר יַעֲשֵׂה

זֹאת¹², לְהִרְאוֹת – גַּם

לְאַחֲרִים, שְׁמִחְתּוֹ וְחִפְצּוֹ

– תַּעֲנוּגוֹ הַפְּנִימִי, לְמִלְאוֹת רְצוֹן קוֹנֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ

לְיוֹצְרֵי. – בְּאַחַד מִמֵּאֲמָרָיו, מִ"ב בְּתִמְזוֹת תִּשְׁט"ט¹³, מִסְבִּיר

כִּי "ק אֲדַמּוּר" מִהוֹרִי"צ נ"ע, שֶׁעֲבוּדָת בַּעֲלִי-תִשְׁבּוּהָ הִיא

לְהַשְׁפִּיעַ גַּם עַל אַחֲרִים. בְּהִתְאֵם לַכֵּךְ יִכּוּלִים לִבְאֵר, שְׁכִיּוֹן

שֶׁבַעֲנִין הָעֵקִידָה הִיטָה הַעֲבוּדָה בְּמִהוּפָה מִמֶּהוּתָהּ שֶׁל אֲבִרָהּ

אֲבִינוּ (שֶׁהִרִי אֲבִרָהּ הוּא מִדַּת הָאֵהָבָה, וְהָעֵקִידָה הִיטָה עֲנִין

שֶׁל גְּבוּרָה), "עֲתָה יִדְעָתִי כִי יִרְאֵה אֱלֹקִים אֶתָּה"¹⁴, שֶׁזֶה

עַל-דֶּרֶךְ עֲבוּדָת "בַּעַל תִּשְׁבּוּהָ" הַמַּעֲמִיד אֶת עֲצֻמוֹ בְּמַהוּת

אַחֲרָת, לִכְן רָצָה אֲבִרָהּ אֲבִינוּ לְהִרְאוֹת גַּם לְאַחֲרִים אֶת

שִׁמְחָתוֹ וְעוֹנֵגוֹ בְּקִיּוֹם רְצוֹן הֶקְדוּשׁ-בִּרְוֶךְ-הוּא כַּעֲנִין זֶה,

וּמִמֶּנּוּ – מֵאֲבִרָהּ אֲבִינוּ – וּבִכּוּחַ שֶׁהוּא הָעֲנִיק לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל

בְּכָל הַדּוּרוֹת, לְמַדּוּ רִ"ל¹⁵ לְקִיּוֹם כָּל הַמִּצְוֹת בְּכָלֵל, –

שִׁישׁ לְקִיּוֹם כָּל מִצְוַת בּוֹרִיזוֹת, וּבְפֶרֶט מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה

הָעוֹלָה עַל בְּלִנְהָ¹⁶, – בְּכֵךְ, שֶׁהִיא הַמְּגִנָּה וּמִצְלָהּ בְּפִירוּתֶיהָ – הַנִּתְּנִים בְּעוֹלָם הַזֶּה¹⁷ מִכָּל מִינֵי פְרָעָנוּת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת, בְּדִכְתֵּיב: – כִּמוּ שֶׁכְּתוּב¹⁸: "וְצִדְקָהּ תַּצִּיל מִמָּוֶת", וְכָל-שֹׁכֵן – זֶה מִצִּיל מִשְׁאֵר מִינֵי יִסּוּרִים הַקָּלִים

מִמָּוֶת – הִרִי כָל-שֹׁכֵן

שְׂמוּב לָנוּ גַם בְּעוֹלָם

הַזֶּה לְהַקְדִּימָה – אֶת

מִתֵּן הַצִּדְקָה, כָּל מָה

דֹּאפְשֵׁר, – כְּלוּמָר, אִם

שָׂר הַמִּצְוֹת, שֶׁאֵין

שָׂר בַּעֲלוֹם הַזֶּה, יִשׁ

לְהַקְדִּים בַּעֲשִׂיתָן, הִרִי

בּוֹדָאֵי שִׁישׁ לְהוֹדִיזוּ בְּכָל

מִינֵי זִירוֹת בְּקִיּוֹם מִצְוֹת

הַצִּדְקָה שֶׁשָׂר

"פִּירוּתֶיהָ" נִתֵּן בַּעֲלוֹם

הַזֶּה וְהִיא מְגִינָה מִיִּסּוּרִים, רַחֲמָנָא-לִיצֵלָן. שְׁהָרִי אֲדָם גָּדוֹן

בְּכָל יוֹם¹⁹: – הִרִי נִכּוֹן הַדְּבַר שֶׁנוֹגַע לוֹ לִגְבִי הַמִּשְׁפָּט שֶׁל

אוֹתוֹ יוֹם שֶׁתִּהְיֶה לוֹ הַזְכוּת שֶׁל צִדְקָה הַמְּגִינָה וּמִצִּילָהָ. עַד

כֹּאן דָּן רַבְּנוּ הַזֶּקֶן בְּמִתֵּן סְכוּמֵי הַכֶּסֶף, שֶׁהִתְנַדְּבוּ לְתַתּ בְּאוֹפֵן

שְׁנֵתִי עֲבוּר אֶרֶץ הַקּוֹדֶשׁ, כָּל שְׁבוּעָה אֶת הַחֶלֶק שֶׁל הַשְּׁבוּעָה, או

לְכָל-הַפְּחוּת כָּל חֹדֶשׁ אֶת הַחֶלֶק שֶׁל הַחֹדֶשׁ – מִצַּד עֲנִין

הַזִּירוּתוֹ. לְהֵלֶן מוֹסִיף רַבְּנוּ הַזֶּקֶן פֶּרֶט וּמַעֲלָה נוֹסְפִים

בְּאִי-לְחִכּוֹת עַד סוֹף הַשָּׁנָה: הַמַּעֲלָה מִתְּבַטֶּאֶת גַּם בְּזִיכּוֹךְ

הַנֶּפֶשׁ הַבָּא מִצַּד הָעֲבוּדָה שֶׁל צִדְקָה, שְׁכָל פַּעַם שֶׁהוּא נוֹתֵן

נִתְּנָה וְעוֹשֶׂה פְּעוּלָה בַּעֲבוּדָת הַצִּדְקָה, הוּא עוֹשֶׂה כָּל פַּעַם

פְּעוּלָה שֶׁל זִיכּוֹךְ הַנֶּפֶשׁ, וְגַם בְּכֵךְ שֶׁהַצִּדְקָה פּוֹעֶלֶת לְמַעֲלָה

יָחִיד בְּסִפּוּרֵי וּבִפְרָצוּפִים עֲלִיוֹנִים – הִרִי בְּכָל נִתְּנָה שֶׁל

צִדְקָה הוּא גּוֹרֵם מַחֲדָשׁ אֶת הַיְּחִיד לְמַעֲלָה²⁰.

11. שם, ג. 12. ראה פרש"י שם. 13. סה"מ תש"ט ע' 184. 14. וירא שם, יב. וראה סה"מ קונטרסים ח"ב ע' 642. 15. פסחים ד, א. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר משהוה"א רפי"ב". 17. פאה פרק א' משנה א'. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה אגה"ק ס"ג". 18. משל י, ב. 19. ר"ה טז, א. 20. על הסברא שכוונת רבנו הזקן בכך, שגם לא יתנו סכום גדול של צדקה בתחילת השנה, אלא לחלקו לשבועות או לחדשים – כתב הרבי: "לפירוש זה מצוה אדה"ז לא ליתן כל הסכום בתשרי – כ"א רק חלק החדשי 1/12 ולעכב השאר, וליתן מדי חדש לא יותר מ-1/12 וכו'! וזה בא בהמשך לב' הפלאת הזריזות! ופשיטא דכוונתו אך ורק – באם אינו בניגוד כלל לזריזות וקדימת הנתינה. כן מובן שכ"ז בצדקה איזו שתה"י – ל"ד דאה"ק. וזיל בתר טעמי. וכמדומה שנק' נוסף על פיה"מ – בתורת פס"ד בלבושי שרד הל' צדקה סקי"ג סקט"ו. הובא בד"ה להבין כו' כל פרוטה (להצ"צ, נדפס בפ"ע – עיי"ש בכהנ"ל בארוכה), וכנראה השייכות דבי' הנ"ל לגביית כסף הכולל (ודכללות האגה"ק): המשלוח לאה"ק או – הי' ע"י שליח מדי שנה בשנה (וגובים היו זהובים בעיירות אחת בכר"כ חדשים) (כמבואר בכר"כ מכ' רבתינו). ועפ"ז – מהי התועלת בנתינה מדי שבת בשבתו כו' להגבאי בכל עיר? וע"ז בא הבי' באגה"ק: (א) זריזותו כו', (ב) רוב המעשה". עד כאן לשונו הקדוש של כ"ק אדמו"ר שליט"א.

~ יום שני י"ד תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 266, אך גם זאת... עד עמ' קלד, יבא שילה.

נתינת הצדקה בפעמים רבות, נעשה על ידי כל נתינה יחוד עליון למעלה, והנה, מלכד כי הרמב"ם ז"ל באר היטב טעמו ונימוקו, – מדוע יש מעלה גדולה בנתינת הסכום בפעמים מרובות, כדי לזכור הנפש על ידי רבוי המעשה, – על ידי

עשיית המעשה הטוב בפעמים רבות – הרי לבד

זאת, הנה מקרא מלא דבר הכתוב: "פַּעֲלַת צְדָקָה לְחַיִּים", – הרבי מציין ב"הערות ותיקונים" שבסוף ה"תניא", לעיין בפסוקים במשלי י', טז, שם כתוב "פעולת צדיק לחיים" (לא המלה "צדקה" כי-אם המלה "צדיק") ובמשלי יא, יא, שם כתוב "כן צדקה לחיים", שם אכן כתוב "צדקה לחיים", אבל

המלה המקדימה היא לא "פעולת צדקה" כי אם "כן צדקה", והרבי אומר שם ב"הערות ותיקונים": "וצע"ג, שכן, בשני הפסוקים לא כתוב הלשון "פעולת צדקה לחיים", שרבנו הזקן מביא כמקרא מלא "פעולת צדקה לחיים". כפי הנראה אין הרבי רוצה להסתפק במה שיכולים לפרש ש"פעולת צדיק", היא צדקה, וכשהפסוק אומר ש"פעולת צדיק לחיים" הכוונה שהפעולה של צדקה (על-דרך כמו "צדיק ה' צדקות אהב"²⁴) לחיים – כפי הנראה, הרבי אינו רוצה להסתפק בכך, שהרי, כשאומרים "מקרא מלא דיבר הכתוב", צריך הדבר להיות בפירוש בפסוק, בלי ההוספה שפעולתו של צדיק היא צדקה, ולכן צע"ג שבפסוק אין אנו מוצאים המלים "פעולת צדקה לחיים". דהיינו שפַּעֲלַתָּהּ וסְגֻלָּתָהּ – של צדקה, היא להמשיך חיים עליונים – האופן העליון יותר של חיים, מחיי החיים אינם אלא ברוך-הוא – להמשיך זאת לארץ החיים, – ל"מלכות דאצילות" הנקראת "ארץ החיים", שהיא "ארץ", המדריגה התחתונה ביותר בספירות, וממנה באים ה"חיים" לכל הנבראים, נוצרים ונעשים – ימשיכו בה מ"ז"א (מדות) דאצילות" שהיא המדריגה האחרונה של "עולמות אין סוף", וה"חיים" של ז"א ומדות דאצילות הם בחינה של "חיי החיים", היא "שכינת עונו", – הנותנת חוץ וחיות בנבראים, שְׁעָלֶיהָ נאמר²⁵: "וְאֵתָהּ מְחִיָּה אֶת כָּלֵם", – את כל הנבראים,

אך גם זאת מצאנו ראינו בעבודת הצדקה, – בענין העבודה שיהודי מתייגע כנגד טבע נפשו, לתת צדקה יותר מאשר מסתבר לו מצד טבע נפשו, כפי שהוסבר באגרת הקודש סימן י"ב ההבדל בין "מעשה הצדקה" ל"עבודת הצדקה", ש"מעשה

הצדקה" היא נתינת הצדקה על דרך הרגיל, ואילו האופן הנעלה יותר ב"עבודת הצדקה" הוא כשנתינת הצדקה היא למעלה לגמרי מטבע נפשו ורגילותה, שהרי הוא מתייגע עם עצמו ביגיעה גדולה לתת יותר מאשר הוא רגיל לתת; הרי אפילו כשהסכום שהוא נותן אינו למעלה לגמרי מרגילותו, אלא עצם נתינת הצדקה במנות

רבות, לתת פעם ועוד פעם וכו', יש בכך משום ענין של עבודה – ראינו ומצאנו בעבודת הצדקה מַעֲלָה פְּרָטִיּוֹת גְּדוֹלָה ונִפְלְאוֹתָהּ אֵינָן עֲרוּךְ אֵלֶיהָ, – לא מעלה גדולה ונפלאה סתם, אלא מעלה שהמעלות האחרות אינן בהשוואה כלל אליה, לְחַיִּים מַעֲשֵׂה הַצְדָקָה – נתינת הצדקה בפועל, לא ההתנדבות לכך, שיכולה להיות התנדבות חד-פעמית על כל השנה, אלא עצם המעשה של נתינת צדקה תהיה נַעֲשִׂית בַּפְּעָמִים רַבּוֹת, וְכָל הַמְרָבָה – ונתן את הצדקה במנות רבות, הרי זה מְשַׁבֵּחַ, וְלֹא בַּפֶּעַם אַחַת וּבְכַת אַחַת, – לתת את כל הסכום בפעם אחת, גַּם כִּי הִסֵּף הַכּוֹלֵל אַחֵד הוּא, – בכל זאת מעלה גדולה ונפלאה שאין ערוך לה בנתינת הסכום במנות רבות, כְּמוֹ שִׁכְתָּב הַרְמַב"ם ז"ל בַּפִּירוּשׁ הַמְשָׁנָה²¹ שֶׁשָּׁנֻ חֲכָמִים ז"ל²²: "וְהַכֵּל לְפִי רֵב הַמַּעֲשֵׂה": – שהרמב"ם בפירוש המשניות שלו מפרש ומדייק שזה לא "לפי גודל המעשה" אלא "לפי רוב המעשה" – שהמעשה הטוב נעשה בפעמים רבות. והרמב"ם מפרש, למשל כשאחד יתנדב לתת אלף²³ זהובים בבת אחת, הרי זה אמנם מעשה גדול, אך אין זה נעשה כל כך קנין בנפש, מאשר כשהוא נותן אלף זהובים באלף פעמים. שכן, על ידי כל נתינה נעשה הדבר יותר קנין הנפש, קנין וזיכור בנפשו.

להלן יסיביר רבנו הזקן, שמלבד הזיכור שנעשה בנפשו על ידי

21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ובקיצור – הדין – ה' דעות פ"א ה"ז". 22. אבות פ"ג משנה ט"ו. 23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בצ"צ שם הביא גירסת הרע"ב מאה". 24. תהלים יא, ו. 25. נחמ' ט, ו.

ידי מעשה הצדקה ממשיכים חיים עליונים מ"אין סוף" ברוך-הוא לשכינה שנמצאת בגלות, **ימצא טוב מעם ודעת, כמה גדולים דברי חכמים ו"ל שאמרו: "הכל לפי רב המעשה", דחינו מעשה הצדקה הנעשה בפעמים רבות, להמשיך חיים עליונים,** – מחיי החיים "אין סוף" ברוך-הוא, ליחד –

לפעול יחד עליון – של קודש-ברוך-הוא ושכינתו (של הקדוש-ברוך-הוא ושכינתו) פעמים רבות. – אשר בכל נתינה – מייחדים יחד עליון באופן של המשכה מקודש-ברוך-הוא (הקב"ה) ו"אין סוף" – לשכינתו (לשכינתו) עד למטה במדרגות התחתונות ביותר, וחינו נמי – וזה גם כעין מה

שכתב הרמב"ם: – במעלת נתינת צדקה במנות רבות, **לזכך הנפש**, – בדברים אלה של הרמב"ם מרומז הענין מה שנעשה למעלה היחוד העליון, **בזרע מזהר הקדוש**²⁶ **דשכינה נקראת "נפש", כי היא** – השכינה, היא חיינו ונפשנו, **וכתיב:** – **"כי שחה לעפר נפשנו"**. – כלומר, השכינה שירדה עד מטה מטה – בגלות. **ולכן אמרו רבותינו ו"ל²⁷: "גדולה צדקה, שמקרכת את הנאלה",** – גאולת השכינה מהגלות, **להקימה מעפר מעט מעט,** – על ידי נתינת צדקה כל פעם, מקימים יותר את השכינה שנפלה בגלות, **"עד כי יבא שילה"**²⁸. – שאז תהיה הקימה השלימה של השכינה.

"אתה" מוסב על "מלכות דאצילות", האותיות מאל"ף עד תי"ו עם ה' המוצאות שהן מקור האותיות, שזו המלה "אתה": א' ת' ה'²⁶, **והיא סבת דוד הנפלת עד עפר,** – שבזמן הגלות, השכינה שנקראת "סוכת דוד" היא בגלות ובירידה עד עפר²⁷,

ובמאמר רז"ל²⁸: "גלו לאדם" – הגלות האחרונה שלנו, שכינה עמם – בגלות, בו", – הרי כיוון שזו הגלות האחרונה והתחתונה – ירדה השכינה עד למדרגות התחתונות ביותר – עד עפר, ועל ידי צדקה ממשיכים לשכינה מחיי החיים אין-סוף ברוך-הוא, **כי באתערותא דלתתא** – על ידי התעוררות האדם למטה, **"להחיות רוח שפלים" – עניים, דלית**

ליה מגרמיה כלום – שאין להם משל עצמם כלום, נעשה על-ידי-זה **אתערותא דלעילא**, – התעוררות ופעולה למעלה, להמשיך חיים מ"חיי החיים" ל"מלכות דאצילות" שבספירות היא בחינה וספירה ש"לית לה מגרמה כלום", שאין לה משל עצמה כלום, היא רק מקבלת משאר הספירות, **ובפרט בהתנדב עם להחיות יושבי ארץ החיים ממש,** – יושבי "ארץ ישראל" שלמטה שהיא מכוונת כנגד "ארץ החיים" שלמעלה²⁹ – הרי הצדקה שנותנים להחזקת העוסקים בתורה ועבודה בארץ ישראל, יש על-ידי-זה המשכה מיוחדת במינה מ"חיי החיים" ל"מלכות דאצילות" ול"שכינה", ודי למבין. **וכל משכיל על דבר גדול ונפלא כזה – שעל**

~ יום שלישי ט"ו תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קלד, כב אחובי אחיי... עד עמ' קלד, בפרש"י.

ובאהבת ה'. ליתר הבנת אגרת זו, כדאי להעתיק תחילתה וסופה של אגרת שלא נדפסה ב"תניא", אלא נדפסה ב"אגרות קודש – אדמו"ר הזקן" (קה"ת תש"מ) סימן כד.

בתחילת אותה אגרת קובע רבנו הזקן זמנים קבועים בהם יכולים להיכנס אליו ל"יחידות", ולאחר מכן הוא מתבטא

כב. באגרת הבאה (סימן כ"ב) מתאונן רבנו הזקן על מה שחסידים מטרידים אותו בשאלות אודות עצות בענינים גשמיים, פרנסה וכדומה, ומסביר שמתן עצות בענינים גשמיים, שייך רק לנביאים ולא לחכמי התורה. ומסיים באריכות הביאור כיצד יש לקבל יסורים גשמיים, שיתווסף עלידם ביראת שמים

26. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לעיל שהיחודה"א ספ"ב". 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ובפרט שבעקבות משיחא – עיין אגה"ק סוס"ט". 28. מגילה כט, א (לפי גירסת העין יעקב), הובא לעיל ח"א ספי"ז. 29. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אגה"ק סוס"ח". 30. ראה ז"ח רות פד, א. 31. תהלים מדר, כו. 32. בב"י, א. 33. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הסיום הבלתי רגיל "עד כי יבא שילה" (ראה פל"ו ובכ"מ) מובן ע"פ זח"א (רלז), (ב) עה"פ: באתר אחרא כו' באתר אחרא כו' דשכינתא תקום כו'".

– הנביא, הנקרא הַרְוָאָה, אֲשֶׁר הִלֵּךְ אֵלָיו שְׂאוֹל לְדַרְשׁ ה' – על ידו, עַל דְּבַר הָאֲתוֹנוֹת שֶׁנֶּאֱבְדוּ לְאֶבְיוֹ. – מדוע, אכן, לא שאלו את התנאים והאמוראים גם אודות ענינים גשמיים? – מסביר רבנו הזקן: כִּי בְּאֵמֶת, כָּל

עֲנִינֵי אָדָם, לְבַד מְדַבְּרֵי תוֹרָה וְיִרְאָה שְׂמִים – אֵינָם מְשֻׁנִּים, רַק בְּנִבְוָאָה, – ככתוב⁵

– וְלֹא לְחֻכָּמִים – מגיע, לְחֵם, – כלומר, כל הענינים הגשמיים, כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁶:

"הַכֹּל בְּיַד שְׂמִים, חוץ מִיִּרְאָת שְׂמִים", וְ – חכמינו ז"ל אומרים⁷:

"שֶׁבְּעָה דְּבָרִים מְכַסִּים בּו' – מידיעת האדם, ומהם: אֵין אָדָם יוֹדֵעַ בְּמָה מְשַׁתְּכֵר בּו' וּמַלְכוּת בֵּית דִּין מְתִי תַחֲזֹר בּו'", – כשיבוא

המשית, הִנֵּה הַשּׁוֹו – פרנסה גשמית וקץ ביאת המשית, זֶה לָזֶה. – כשם שאין אף אחד יודע ה"קץ", כך אין בכוח אף אחד לדעת את הענינים של פרנסה. וְכֵּה שֶׁכְּתוּב בִּישְׁעִיָּה⁸:

"יִוְעֵץ וְחָכָם חֲרָשִׁים", – הרי שחכם (בכחמת התורה) הוא גם "יועץ", מונח שמשתמשים בו על נתינת עצה בענינים גשמיים, וְכֵּן מֶה שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל⁹: – בנוגע למי שעוסק בתורה לשמה: "וְנִהְיִין מְמַנּוּ עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה"

– הרי מובן מהפסוק וממאמר רבותינו ז"ל שתלמיד חכם הלומד תורה יש בכוחו לתת עצות, הֵינּוּ בְּדַבְּרֵי תוֹרָה, – דוקא, הַנִּקְרָא "תוֹשִׁיָּה"¹⁰, – וא"כ "עצה ותושיה" היינו – עצות בעניני תורה, כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: "יועץ" –

"זֶה שִׁיּוּדֵעַ לְעֹבֵר שְׁנִים – על ידי הוספת חודש לשנה, חודש אדר, וְלִקְבֹּעַ חֲדָשִׁים – מתי ראש חודש, בּו'", – שְׂפֹד הַעֲבֹר – לעבר שנים וחדשים, קְרוֹי 'עֲצָה' וְסוּד בְּלִשׁוֹן תוֹרָה, בְּדִאִיתָא – כפי שהגמרא אומרת בְּסִנְהֶדְרִין דָּף פז, עֲנִין שֶׁם בְּפִרּוּשׁ רַש"י – שם כתוב

במפורש ש"יועץ" ו"עצה" קשורים בסוד העיבור.

בביטויים חריפים כנגד מה ששואלים אותו עצות בענינים גשמיים, בטענו, בגודל הענווה שלו, שזה מבלבל אותו בעניני תורה, ובהביאו ראייה ממש רבנו שחכמינו ז"ל אומרים: "וכי תעלה על דעתך שמשנה רבנו על-ירהשלום יושב ודן כל היום כולו – תורתו מתי נעשית".

בהמשך לכך בא חלק האגרת שנדפס כאן ב"תניא", ולאחר מכן מסיים רבנו הזקן, שמן ההכרח לשמור על התקנות של זמני הקבלה ל"יחידות" וזמני הנסיעה אליו, והוא גזור "קנסות" על אלה שלא יתנהגו כפי התקנות, וגם מאיים ביציאה מהמדינה.

אולם, כדאי לציין, שהחסידים הראשונים היו אומרים, שמה שאנו רואים "מעשה רב" שאכן שואלים מהרביים עצות בענינים גשמיים, והרביים עונים – הרי זה מפני שרבנו הזקן בעצמו "התיר" זאת ברשימה שכתב "קרוב לזמן הסתלקותו" (נדפסה ב"אגרות קודש" שם,

סימן סה), אודות המעלה של "קרוב הדעת ועצות מרחוק בכל עניני ב"ב וכו'".

אָהוּבִי, אַחִי וְרַעִי! מֵאֲהֶבָה מְסַתֶּרֶת – בא אני אליכם בִּתְּוֹכַחַת מְגֻלָּה. לְכוּ נָא וְנִבְחָחָה! – באו ונתדבר ביננו. זְכֹרוּ יְמוֹת עוֹלָם, בִּינו שְׁנוֹת דוֹר וָדוֹר, הִתְיַתָּה כּוֹת מִיְמוֹת עוֹלָם, וְאִיהָ אִיפּוֹא מִצְאָתָם מִנְּהָג זֶה – שיפרשו להלן, בְּאַחַד מִכָּל סְפָרֵי חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָרָאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים, לְהִיּוֹת מִנְּהָג וְתִקּוֹן לְשֵׂאל בְּעֲצָה גְשְׁמִיּוֹת, כְּדָת מֶה לַעֲשׂוֹת בְּעֲנִינֵי הָעוֹלָם הַגְּשְׁמִי, אֵף – לֹא, לְגִדּוּלֵי חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָרָאשׁוֹנִים בְּתַנָּאִים וְאִמּוּרָאִים, אֲשֶׁר כָּל רוֹ לא אֵנָם לְהִי, – ששום סוד לא נעלם מהם, וְנִהְיִין לְהוֹן שְׁבִילֵין דְּרַקְעִיָּה, – והיו בהירים ומאירים להם הדרכים שבשמים, בִּיִּיאָם לְנִבְיָאִים מְמַשׁ, אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנִים בִּישְׁרָאֵל, בְּשִׂמּוּאֵל

בכל עניני ב"ב וכו'".

אָהוּבִי, אַחִי וְרַעִי! מֵאֲהֶבָה מְסַתֶּרֶת – בא אני אליכם בִּתְּוֹכַחַת מְגֻלָּה. לְכוּ נָא וְנִבְחָחָה! – באו ונתדבר ביננו. זְכֹרוּ יְמוֹת עוֹלָם, בִּינו שְׁנוֹת דוֹר וָדוֹר, הִתְיַתָּה כּוֹת מִיְמוֹת עוֹלָם, וְאִיהָ אִיפּוֹא מִצְאָתָם מִנְּהָג זֶה – שיפרשו להלן, בְּאַחַד מִכָּל סְפָרֵי חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָרָאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים, לְהִיּוֹת מִנְּהָג וְתִקּוֹן לְשֵׂאל בְּעֲצָה גְשְׁמִיּוֹת, כְּדָת מֶה לַעֲשׂוֹת בְּעֲנִינֵי הָעוֹלָם הַגְּשְׁמִי, אֵף – לֹא, לְגִדּוּלֵי חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָרָאשׁוֹנִים בְּתַנָּאִים וְאִמּוּרָאִים, אֲשֶׁר כָּל רוֹ לא אֵנָם לְהִי, – ששום סוד לא נעלם מהם, וְנִהְיִין לְהוֹן שְׁבִילֵין דְּרַקְעִיָּה, – והיו בהירים ומאירים להם הדרכים שבשמים, בִּיִּיאָם לְנִבְיָאִים מְמַשׁ, אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנִים בִּישְׁרָאֵל, בְּשִׂמּוּאֵל

ב"אגרות קודש" שם,

סימן סה), אודות המעלה של "קרוב הדעת ועצות מרחוק בכל עניני ב"ב וכו'".

אָהוּבִי, אַחִי וְרַעִי! מֵאֲהֶבָה מְסַתֶּרֶת – בא אני אליכם בִּתְּוֹכַחַת מְגֻלָּה. לְכוּ נָא וְנִבְחָחָה! – באו ונתדבר ביננו. זְכֹרוּ יְמוֹת עוֹלָם, בִּינו שְׁנוֹת דוֹר וָדוֹר, הִתְיַתָּה כּוֹת מִיְמוֹת עוֹלָם, וְאִיהָ אִיפּוֹא מִצְאָתָם מִנְּהָג זֶה – שיפרשו להלן, בְּאַחַד מִכָּל סְפָרֵי חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָרָאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים, לְהִיּוֹת מִנְּהָג וְתִקּוֹן לְשֵׂאל בְּעֲצָה גְשְׁמִיּוֹת, כְּדָת מֶה לַעֲשׂוֹת בְּעֲנִינֵי הָעוֹלָם הַגְּשְׁמִי, אֵף – לֹא, לְגִדּוּלֵי חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָרָאשׁוֹנִים בְּתַנָּאִים וְאִמּוּרָאִים, אֲשֶׁר כָּל רוֹ לא אֵנָם לְהִי, – ששום סוד לא נעלם מהם, וְנִהְיִין לְהוֹן שְׁבִילֵין דְּרַקְעִיָּה, – והיו בהירים ומאירים להם הדרכים שבשמים, בִּיִּיאָם לְנִבְיָאִים מְמַשׁ, אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנִים בִּישְׁרָאֵל, בְּשִׂמּוּאֵל

ב"אגרות קודש" שם,

סימן סה), אודות המעלה של "קרוב הדעת ועצות מרחוק בכל עניני ב"ב וכו'".

אָהוּבִי, אַחִי וְרַעִי! מֵאֲהֶבָה מְסַתֶּרֶת – בא אני אליכם בִּתְּוֹכַחַת מְגֻלָּה. לְכוּ נָא וְנִבְחָחָה! – באו ונתדבר ביננו. זְכֹרוּ יְמוֹת עוֹלָם, בִּינו שְׁנוֹת דוֹר וָדוֹר, הִתְיַתָּה כּוֹת מִיְמוֹת עוֹלָם, וְאִיהָ אִיפּוֹא מִצְאָתָם מִנְּהָג זֶה – שיפרשו להלן, בְּאַחַד מִכָּל סְפָרֵי חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָרָאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים, לְהִיּוֹת מִנְּהָג וְתִקּוֹן לְשֵׂאל בְּעֲצָה גְשְׁמִיּוֹת, כְּדָת מֶה לַעֲשׂוֹת בְּעֲנִינֵי הָעוֹלָם הַגְּשְׁמִי, אֵף – לֹא, לְגִדּוּלֵי חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָרָאשׁוֹנִים בְּתַנָּאִים וְאִמּוּרָאִים, אֲשֶׁר כָּל רוֹ לא אֵנָם לְהִי, – ששום סוד לא נעלם מהם, וְנִהְיִין לְהוֹן שְׁבִילֵין דְּרַקְעִיָּה, – והיו בהירים ומאירים להם הדרכים שבשמים, בִּיִּיאָם לְנִבְיָאִים מְמַשׁ, אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנִים בִּישְׁרָאֵל, בְּשִׂמּוּאֵל

ב"אגרות קודש" שם,

סימן סה), אודות המעלה של "קרוב הדעת ועצות מרחוק בכל עניני ב"ב וכו'".

אָהוּבִי, אַחִי וְרַעִי! מֵאֲהֶבָה מְסַתֶּרֶת – בא אני אליכם בִּתְּוֹכַחַת מְגֻלָּה. לְכוּ נָא וְנִבְחָחָה! – באו ונתדבר ביננו. זְכֹרוּ יְמוֹת עוֹלָם, בִּינו שְׁנוֹת דוֹר וָדוֹר, הִתְיַתָּה כּוֹת מִיְמוֹת עוֹלָם, וְאִיהָ אִיפּוֹא מִצְאָתָם מִנְּהָג זֶה – שיפרשו להלן, בְּאַחַד מִכָּל סְפָרֵי חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָרָאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים, לְהִיּוֹת מִנְּהָג וְתִקּוֹן לְשֵׂאל בְּעֲצָה גְשְׁמִיּוֹת, כְּדָת מֶה לַעֲשׂוֹת בְּעֲנִינֵי הָעוֹלָם הַגְּשְׁמִי, אֵף – לֹא, לְגִדּוּלֵי חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָרָאשׁוֹנִים בְּתַנָּאִים וְאִמּוּרָאִים, אֲשֶׁר כָּל רוֹ לא אֵנָם לְהִי, – ששום סוד לא נעלם מהם, וְנִהְיִין לְהוֹן שְׁבִילֵין דְּרַקְעִיָּה, – והיו בהירים ומאירים להם הדרכים שבשמים, בִּיִּיאָם לְנִבְיָאִים מְמַשׁ, אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנִים בִּישְׁרָאֵל, בְּשִׂמּוּאֵל

ב"אגרות קודש" שם,

סימן סה), אודות המעלה של "קרוב הדעת ועצות מרחוק בכל עניני ב"ב וכו'".

אָהוּבִי, אַחִי וְרַעִי! מֵאֲהֶבָה מְסַתֶּרֶת – בא אני אליכם בִּתְּוֹכַחַת מְגֻלָּה. לְכוּ נָא וְנִבְחָחָה! – באו ונתדבר ביננו. זְכֹרוּ יְמוֹת עוֹלָם, בִּינו שְׁנוֹת דוֹר וָדוֹר, הִתְיַתָּה כּוֹת מִיְמוֹת עוֹלָם, וְאִיהָ אִיפּוֹא מִצְאָתָם מִנְּהָג זֶה – שיפרשו להלן, בְּאַחַד מִכָּל סְפָרֵי חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָרָאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים, לְהִיּוֹת מִנְּהָג וְתִקּוֹן לְשֵׂאל בְּעֲצָה גְשְׁמִיּוֹת, כְּדָת מֶה לַעֲשׂוֹת בְּעֲנִינֵי הָעוֹלָם הַגְּשְׁמִי, אֵף – לֹא, לְגִדּוּלֵי חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל הָרָאשׁוֹנִים בְּתַנָּאִים וְאִמּוּרָאִים, אֲשֶׁר כָּל רוֹ לא אֵנָם לְהִי, – ששום סוד לא נעלם מהם, וְנִהְיִין לְהוֹן שְׁבִילֵין דְּרַקְעִיָּה, – והיו בהירים ומאירים להם הדרכים שבשמים, בִּיִּיאָם לְנִבְיָאִים מְמַשׁ, אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנִים בִּישְׁרָאֵל, בְּשִׂמּוּאֵל

ב"אגרות קודש" שם,

סימן סה), אודות המעלה של "קרוב הדעת ועצות מרחוק בכל עניני ב"ב וכו'".

1. שבת י, א. 2. ראה חולין נט, א. 3. ראה ברכות נח, ב. 4. שמואל א' פרק ט. 5. קהלת ט, יא. 6. ברכות לג, ב. 7. פסחים נד, ב. 8. ג. 9. אבות רפ"ו. 10. סנהדרין כו, ב. ובכ"מ.

~ יום רביעי ט"ז תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קלד, אך האמת אנד... עד עמ' 268, ואחור ח"ו.

המיוחדת של הקדוש-ברוך-הוא אליו.

וכמו אב רחמן חכם וצדיק המכה בנו, שאין לבן חכם להפוך עורף לנוס, למצא לו עזרה, או אפילו – לא, מליץ ישר, לפני אביו הרחמן והצדיק וחסיד, – הרבי הרי"צ

נ"ע העיר באחת משחותיו¹¹: כשרבנו

הזקן מדבר בפעם הראשונה אודות אב המעניש את בנו ומכה אותו, אין הוא משתמש בתואר "חסיד", ורק לאחר מכן, כשהוא מדבר אודות "מליץ ישר", שם הוא משתמש בתואר זה.

שכן, אב המכה את בנו, הוא אכן רחמן וצדיק וחכם, אבל לא חסיד, כי חסיד אינו מכה! על-כל-פנים רואים אנו, שאם הבן הוא חכם – לא ינוס לחפש לו עזרה או מליץ ישר, רק להיות "ישר יחזו פנימו" – לא עם העורף שלו, אלא עם הפנים שלו, עם אביו – פנים בפנים, – פנים כנגד פנים, לסבל

הפאותיו באהבה, לטוב לו כל הימים. והנה, למעלה בחינת "פנים" – שלמדנו לעיל, שמצדו של יהודי צריך להיות ללמעלה האופן והבחינה של "ישר יחזו פנימו", ו"פנים בפנים", ההיפך מהחזרת העורף, אלא לחזות באביו שבשמים פנים אל פנים, הרי הבחינה של "פנים" למעלה הוא הרצון והחשק, אשר אביו שבשמים משפיע לבניו כל טוב עולמים – גם העולם הרוחני וגם העולם הגשמי, ויחיי נפש וגוף, – הרי כל זה הוא משפיע, באהבה ורצון, חשיקה וחפיצה, עלידי "תורת חיים" – שהיא – התורה היא, רצונו ותפודה – אשר נתן לנו, – השפעה כזו, שהיא באהבה ורצון וכו', היא הנקראת בחינת "פנים", השפעה הבאה מהפנים ופנימיות הרצון שלמעלה, כמו שאומרים: – בשמונה-עשרה, "כי באור פניך נתת לנו תורת חיים כו'" – לעשות בה – ועל ידה, רצונו, ועל זה נאמר: "באור

אך האמת אנד לשומעים לי, כי אהבה מקלקלת השורה, והנה היא – האהבה היא כסות עינים שלא לראות האמת, מרב אהבתם לחיי הגוף – שבגלל כך באים חסידים לבקש עצות בעינים גשמיים, כפי שיפרש

להלן; בינתיים מציין

רבנו הזקן, שלא מדובר כאן חסידות על אהבת הגוף סתם, אלא הכוונה היא אכן: לשם שמים, – רוצים בחיי גוף טובים, לשם שמים, לעבד בו – עם הגוף, את ה', ברשפי אש ושלחבת גדולה מאהבת נפשם את ה', – הרי למרות

זוה אכן לשם שמים, אך כיוון שהם כל כך שקועים בזה, עד שיש להם גם אהבה לחיי הגוף, אהבה כזו המפריעה לסדר, הרי במילא – ועל בן הישב חרה להם בצער הגוף חסידותם ה' ורחם, ואין יכולין לקבל כלל, – צער ויסורים, עד ש – הצער מעבירם על

דעתם, לכתת רגליהם מעיר לעיר, לשאל עצות מרחוק, – מהו אכן הטעם שהקדוש-ברוך-הוא נותן יסורים, ואיך יש להתירם על-פי תורה לבעיות החיים הגשמיים – אם הדרך היא לא לבקש עצות על כך אצל תלמידי חכמים וצדיקים? ממשיך רבנו הזקן ומסביר: אלה המתהלכים לבקש עצות איך להיפטר מהצרות הגשמיות, אין דרכם הדרך הנכונה על-פי תורה. שכן, בעשותם כך – ולא שיעו אל ה' לשוב אליו ברוח נמוכה והכנעת הגוף, לקבל תוכחתו באהבה, "כי הרי, דוק את אשר יאהב ה' וכו'" – יוכיח¹² – מכאן, שבמקום להתהלך ולחפש עצות איך להיפטר מעונשים גשמיים, על האדם לחזור בתשובה, שהרי העונשים סימן הם שהקדוש-ברוך-הוא רוצה שאותו יהודי יעשה תשובה, ויתירה מזו, על יהודי להיות שבע רצון מכך, שכן יש לו הזכות, שדוקא אותו בחר ה' לעוררו לתשובה, כביטוי לאהבתו

11. ב"ר פנ"ה, ח. 12. משלי ג, יב. 13. ראה סה"ש תש"ד ע' 15.

הדבר גם בגוף, שהפנים מופנים בשעה שנותנים לו ההשפעה. כך גם כאן – השפעת חיי הגוף לאומות העולם ניתנת רק ברצון החיצוני, בחינת "אחוריים" (הניגוד ל"פנים"), והם נקראים "אלהים אחרים". על-כל-פנים יוצא, שבחינת "פנים" למעלה

היא ההשפעה הניתנת לבני ישראל ברצון הפנימי של הקדוש ברוך הוא. וְכָךְ הוּא בְּאֲדָם, הַרְצוֹן וְהַחֲשֶׁק – הרצון הפנימי של האדם, הוא בְּחִינַת "פְּנִים", – וכשומרים שצריך להיות

"פנים פנים" מהאדם להקדוש-ברוך-הוא, הכוונה היא לקבל ברצון וחשק (ברצון פנימי) מה שניתן לו מה"פנים" שלמעלה (מהפנימיות שלמעלה), ובעניינו הכוונה שיש לקבל התוכחה של הקדוש-ברוך-הוא (שהתבטאה ביסורים גשמיים) ברצון פנימי. וְאֵם אֵינוֹ מְקַבֵּל – את התוכחה, בְּאֲהָבָה וְרָצוֹן – בְּאֵלּוֹ הוֹפֵךְ עֶרְף וְאַחֹר, חֶסֶד וְשָׁלוֹם.

פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים, וְרָצוֹנוֹ כו'. מִה־שְּׂאִי־כֵן לְעוֹבְדֵי גִּלּוּלִים, – לאומות העולם, מְשַׁפֵּעַ חַיֵּי גּוֹפִים¹⁴ שְׁלֹא בְּרָצוֹן וְחֲשִׁיקָה וְחַפְצָה, לְכָךְ נִקְרָאִים "אֱלֹהִים אֲחֵרִים", שְׂיוֹנִקִּים – את חיותם, מְבַחֲנִית "אֲחֹרִים". – לא ברצון

הפנימי, אלא ברצון החיצוני, כפי שהוסבר בפרק כ"ב בחלק הראשון של ספר ה"תניא", שבשעה שנותנים דבר לידיד, מסתכלים ישר בפניו כשנותנים לו. שכן, כיוון שבנפש זה בא

מהפנים ומהרצון הפנימי של הנפש, כך גם בגוף מתבטא הדבר על ידי ההסתכלות בו בפנים, ואילו כשנותנים דבר לשונא – מפנים את הפנים ממנו. שכן כיוון שבנפש, הפנים, פנימיות הרצון הפנימי, מופנים ממנו, והנתינה היא רק ברצון החיצוני איזה טעם שהוא, אבל לא שרוצים לתת לו באמת, הרי כשם שבנפש, הפנים, הרצון הפנימי, מופנה ממנו, משתקף

~ יום חמישי י"ז תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 268, ועצה היעוצה לקבל... עד עמ' קלה, נס"ו.

אהבתו הרבה של המלך אל בנו יחידו מקלקלת את השורה, שהוא עצמו רוחץ את צואתו. כך יש לראות אהבתו הגדולה של הקדוש-ברוך-הוא אליו – בנקותו עוונותיו על ידי יסורים. בְּמֹז שֶׁבְּתוֹב¹⁷: "אֵם רָחֵץ ה' צוֹאֵת בְּנוֹת צִיּוֹן כו', בְּרוּחַ מְשַׁפֵּט¹⁹

כו'".²⁰ וְכַמִּים הַפְּנִים

אֵל פְּנִים, –

כשסתכלים עם הפנים במים, משתקפים במים אותם פנים, כך הרי גם לב האדם לאדם, לב האדם למטה לאדם העליון – ללמעלה, תתְעוֹרֵר הָאֲהָבָה בְּלֵב כָּל מְשִׁבֵּל וּמְבִין יָקָר מְהוּת אֲהָבָה ה' אֵל מְהוּת אֲהָבָה ה' אֵל

תתְחַלְחֲלִים, – לאלה הנמצאים בתחתיות העולם הזה, אֲשֶׁר הֵיא – אהבתו של הקדוש ברוך הוא, יָקָרָה וְטוֹבָה מִכָּל

וְעֵצָה הַיְעוּצָה לְקַבֵּל – היסורים, בְּאֲהָבָה, – שיהיה בכוחו של אדם לקבל את היסורים באהבה, הֵיא עֲצַת ה' בְּפִי חֲכָמֵינוּ ו'ל': "לִפְשַׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו", – כפי שהגמרא¹⁵ אומרת: "אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו", אחרי אלה

ממעשיו שיש לעשות תשובה עליהם, ויעשה תשובה, וְיִמְצָא לוֹ עוֹנוֹת הַצְרִיכִין מִרוּק יְסוּרִים, וְיִרְאֶה לְעוֹן גָּדֹל אֲהָבָתוֹ – של הקדוש ברוך הוא, אֵלָיו, – אהבה מְקַלְקֶלֶת הַשּׁוֹרָה, בְּמִשְׁל מֶלֶךְ גָּדֹל וְנִרְאָה הַרוֹחֵץ בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ צוֹאֵת

בְּנוֹ יְחִידוֹ, מִרְבֵּי¹⁶ אֲהָבָתוֹ, – לבנו, שהרי זו חריגה מהסדר, שאכן המלך עצמו רוחץ ומנקה את הצואה, רק

14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע דלכאורה כן הוא גם בחיי נפשם. ראה ח"א פכ"ב וספ"ג". 15. ברכות ה, א. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע דבמשל כ' גודל (איכות?) ובמשל רוב (כמות?)". 17. "שעי' ד, ד. 18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בכתוב – את". 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מש' הכולל ליה" דביעור חמץ". 20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה פרש"י שם".

חַי הַעוֹלָמִים בְּלֹם, – העולמות הרוחניים והגשמיים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב:²¹ "מִה יִקָּרְךָ חֶסֶדְךָ וְכוּ'", – וכן כתוב²²: "כִּי טוֹב חֶסֶדְךָ מֵחַיִּים בּוֹ", כִּי הַחֶסֶד שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱהָבָה, – פְּנִימִיּוֹת הַחֶסֶד הֵיא אֱהָבָה, "אֱהָבַת עוֹלָם אֲהַבְתִּיךָ עַל כֵּן

מִשְׁכַּתִּיךָ חֶסֶד", מאהבה
בֹּא חֶסֶד, הוּא 'חַי
הַחַיִּים' שֶׁבְּכָל
הַעוֹלָמוֹת, כְּמוֹ
שֶׁאוֹמְרִים: – בְּשִׁמּוּנָה
עֲשֵׂהָ, "מִכָּלֵל חַיִּים
בְּחֶסֶד". – הִרִי שְׁחֶסֶד
וְאֱהָבָה הֵם הַמְזוּן וְהַחַיִּים
שֶׁל הַחַיִּים. וְאַזְ –
כְּשִׁיבִין אֶת אֱהָבָתוֹ

הַגְדוּלָה שֶׁל הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא אֵלָיו, הַמִּתְבַּטָּאת בִּיסּוּרִים –
זוֹה יַעֲזוּר בּוֹ אֱהָבָה לְהַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא, לְקַבֵּל אֶת הַיְסוּרִים

בְּאֱהָבָה, אִז – "נִם ה' יִתֵּן הַטּוֹב", – מִה שְׁטוֹב גַּם בְּגִלּוֹי,
טוֹב הַנִּרְאָה וְהַנִּגְלָה, שְׂרׁוּאִים בְּעֵינֵי בִשְׂרָה שׁוֹב, וְיֵאָר
פְּנִי אֵלָיו, – שֶׁהַפְּנִים וְהַפְּנִימִיּוֹת שְׁלֹמַעֲלָה יֵהִיו בְּאוֹפֶן
שִׁיחִיו נִרְאִים בְּפָנִים, וְטוֹב לְאָדָם לִמְטָה, בְּבְחִינַת אֱהָבָה

מְגֻלָּה, אֲשֶׁר הִתְהַ
תְּחַלָּה מְלִבְשֵׁת
וּמִסְתַּרְתָּ בְּתוֹכָהּ
מְגֻלָּה, – הַבֵּאָה מֵאֱהָבָה
מִסְתַּרְתָּ, הִרִי זֶה יִבּוֹא
בְּאֱהָבָה גְלוּיָה וּבְחִסְדִּים
גְלוּיִים, וְיִתְמַתְקוּ
הַגְּבוּרֹת בְּשֶׁרֶשֶׁן, –
שֶׁבְּשׁוּרֵשׁ הִרִי הַגְּבוּרֹת
הֵן טוֹב, אִלָּא שֶׁהֵן יוֹרְדוֹת

לִמְטָה בְּעֵינֵי שֶׁל גְּבוּרֹת וִיסּוּרִים – הִרִי הַגְּבוּרֹת יִתְמַתְקוּ
בְּשֶׁרֶשֶׁן, וְיִתְבַּטְּלוּ הַדִּינִין נִצְחֵם-סֶלָה-וְעַד:

אגרת הקדש

כּוֹלָם כְּמִ"שׁ מִה יִקָּרְךָ חֶסֶדְךָ וְכוּ' כִּי טוֹב חֶסֶדְךָ מֵחַיִּים
כוּ' כִּי הַחֶסֶד שֶׁהוּא בְּחִי' אֱהָבָה הוּא חַי הַחַיִּים
שֶׁבְּכָל הַעוֹלָמוֹת כְּמִ"שׁ מִכָּלֵל חַיִּים בְּחֶסֶד וְאִז גַּם
ה' יִתֵּן הַטּוֹב וְיֵאָר פְּנִי אֵלָיו בְּבְחִי' אֱהָבָה מְגֻלָּה
אֲשֶׁר הִתְהַלְּחָה מְלִבְשֵׁת וּמִסְתַּרְתָּ בְּתוֹכָהּ מְגֻלָּה
וְיִתְמַתְקוּ הַגְּבוּרֹת בְּשֶׁרֶשֶׁן וְיִתְבַטְּלוּ הַדִּינִין נִם:²³

~ יום שישי י"ח תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קלה, אהובי אחי ורעיי... עד עמ' קלה, ור"ל.

אֲשֶׁר בְּלִבִּי. אֵךְ בְּקִצְרָה בְּאִתִּי, בְּמִזְכִּיר וּמְחִזִּיר עַל
הָרִאשׁוֹנוֹת בְּכָלֵל, – עַל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁרִבְנוּ הַזֶּקֶן כְּבוֹד
עוֹרֵר אֵלֵיהֶם, וּבְפֶרֶט אֶל הַמַּתְנַדְּבִים בְּעַם, – הַמְקַרִּיבִים
עֲצָמָם, מִרְצוֹנָם הַחוֹפְשִׁי, בְּעֵינֵי עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה – שְׁעִבוֹדַת
הַתְּפִלָּה תִּהְיֶה הֶרְבֵּה יוֹתֵר

מֵאֲשֶׁר הַסֵּדֶר הַרְגִּיל בּוֹה,
לְעִמּוּד עַל הָעֲבוֹדָה זֶה
תְּפִלָּה, – כְּפִי שֶׁחֲכַמְנִי
ד"ל אוֹמְרִים²⁴: "אִיזוֹ הִיא
עֲבוֹדָה שֶׁהִיא בְּלִב, הִיא
אוֹמֵר זֶה תְּפִלָּה",
שֶׁהַתְּפִלָּה נִקְרָאת עֲבוֹדָה
שְׁבִלֵב – עֲבוֹדָה שְׁבִלֵב
וְעַם הַלֵּב, בְּקוֹל רֶם, –

לְהַתְּפַלֵּל בְּקוֹל רֶם, – מוֹבֵן שֶׁהַכוֹנָה הִיא מְחוּץ לְשִׁמּוּנָה-
עֲשֵׂרָה שְׁעִלִּיה לְהִיטֵב בְּלִחַשׁ, פֶּרֶט לִימִים הַנּוֹרָאִים, כְּנוֹכַח
ב'שׁוֹלֵחַן עֲרוֹךְ'²⁵. לְהַתְּחַזֵּק מֵאֵד בְּכָל עֵץ וְתַעֲצוּמוֹת נִגְדִי
כָּל מוֹנֵעַ – מֵעֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה, מִבְּיֹתָ וּמְחוּץ, – לְהַתְּחַזֵּק
כְּנֶגֶד הַמְּנִיעוֹת שֶׁל עֲצָמוֹ הוּא, וְכְּנֶגֶד הַמְּנִיעוֹת מִהוֹלָת

הָאֲגֵרָה הַבֵּאָה נִדְפְּסָה וְנוֹסְפָה כָּאֵן עַל יְדֵי מִסְדְּרֵי "אֲגֵרָת
הַקְדוּשָׁה" (הוֹסֵפֶת כ"ק רִבִּינוּ: "לְאַחֲרֵי הוֹצָאוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת
דִּאֲגָה" - רֵאָה בְּהַרְשִׁימָה דִּהְדוּפוֹסִים), כִּהוֹסֵפָה לְאַגֵּרָת
הַקְדוּשָׁה סִימָן כ"ב, לְמִרּוֹת שֶׁבְּאוֹפֶן גְלוּי לֹא נִרְאָה הַקֶּשֶׁר בֵּינָה
לְבֵין הָאֲגֵרָת הַקְדוּמָת.

פֶּרֶט לִכְךָ, שֶׁבְּחֻלֵּק "אֲגֵרָת
הַקְדוּשָׁה" סִימָן כ"ב, שֶׁלֹּא
נִדְפְּסָה כָּאֵן (ב"אֲגֵרָת
הַקְדוּשָׁה") מִתְּאֻנּוֹן רִבְנוּ
הַזֶּקֶן עַל שֶׁשֶׁאִילַת עֲצוֹת
בְּעֵינֵינִים גִּשְׁמִיִּים מֵעֵסִיק
אוֹתוֹ רְבוּת – אוֹלֵי יֵשׁ
לִכְךָ שִׁיכּוֹת לְחַלֵּק הַבֵּא
שֶׁל הָאֲגֵרָת, שֶׁם הוּא גַּם

כֵּן מִתְּאֻנּוֹן עַל הַעִיסוּקִים הַרְבִּים הַמְקִיפִים אוֹתוֹ מִכָּל עֵבֶר.
אֲהוּבִי, אֲחִי וְרַעִי! – כֵּךְ קוֹרֵא רִבְנוּ הַזֶּקֶן לְחִסְדִּים אֵלֵיהֶם
הוּא כּוֹתֵב אֲגֵרָת קוֹדֵשׁ זֶה, מְגֻלָּה מְרִדִּית²⁶ אֲשֶׁר הַקִּיפּוֹ עָלֵי
יָחִיד²⁷ וּסְבוּנֵי כְּמִים, כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה תְּמִיד לֹא
יִחָשׂוּ – לֹא אוֹכֵל מִלֵּט מִשָּׂא²⁸ לְאֹמֵר עִם הַסֵּפֶר כָּל

21. תהלים לו, ת. 22. שם סג, ד. 23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לברר בדפוסים – דלכאורה צ"ל טרדותי ל' רבים כההמשך".
24. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד תהלים פח, יח (בהיפך הסדר) – [וכן כמה ל' כאן שלאח"ז]". 25. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בתניא שלפנינו: לא אוכל משא, אבל ב"לוח התיקון" תיקן ככפנים. והוא ע"ד לשון הכתוב ישעי' מו, ב. 26. תענית ב, א. 27. אדה"ז סק"א ס"ב – ג.

ומענינים חיצוניים, ביד חזקה – כפי משמעותו הפנימית של הביטוי "ביד חזקה", שהוא "רצון יראיו", אשר למעלה מן החכמה והתבונה אשר נתן ה' בהמה, לדעת לעשות את כל אשר צוה ה' בהשכל ודעת, –

אגרת הקדש

משכלו וחכמתו – כך למעלה ענין הסליחה הוא למעלה מהחכמה שלמעלה, כי "שאלו לחכמה בו", – מה יהא דינה של הנפש החוטאת – וענתה חכמה: נפש כי תחטא תישפט ותיענש, ולא תשובה תכפר ותביא סליחה לחטא, כפי שמוכח בירושלמי³⁰,

ומשה רבנו עליו השלום בקש מדה כנגד מדה³¹, – באותה מדה שהאדם עושה תשובה ברצון שלמעלה מהבנה – כך תומשך לו סליחה ממדרגה שלמעלה מחכמה, שמשם באה הסליחה, ודי למבין.

חכמה והבנה אלו העניק הקדוש ברוך הוא, שהרי "אתה חונן לאדם דעת" וכו'; אך הרצון שלמעלה מהבנה – זו היא עבודתו של יהודי ירא-שמים להשיג רצון זה על ידי קבלת עול, רק רצון פשוט – רצון מופשט מהציור וההגבלה של הרצון הבא מצד השכל, ו"רוח נדיבה", – להתמסרות עצמית, בכל איש אשר ידבנו לבו לעבוד עבודה תמה, – שאין בה שום ענין אחר מלבד רק לעשות נחת רוח ליוצרו. ועל זה – על רצון כזה שלמעלה לגמרי מהבנה, נאמר²⁸: "כי עם קשה ערף הוא,

~ שבת קודש י"ט תשרי ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קלה, ועוד זאת אדרוש... עד עמ' 270, מלו"נ.

שני מה הן חשבונותיו וכוונותיו, כי זו מלאכת שמים היא ולא מלאכת בשר ודם. – הקדוש ברוך הוא יודע הכל, "עלילות מצעדי גבר, מחשבות אדם ותחבולותיו, ויצרי מעללי איש" – כפי הנוסח בתפלת ראש השנה. ולהאמין באמונה שלמה במצות חז"ל³²:

"והוי שפל רוח בפני כל אדם" בכלל, – בלי יוצא מן הכלל³⁴. כי יציא מלתא ותקין פתגמא, שכל אחד מתקן מחברו, – שכן, אמת הדבר ונכון הביטוי שכל אחד "מתוקן" מחבירו, כל אחד נהיה יותר טוב על ידי חבירו.

ועוד זאת אדרש ממעלתכם, – בתחילה, כשהוא מדבר בענינים שבין אדם למקום, השתמש רבנו הזקן בלשון "כמוזכר ומחזיר על הראשונות", ואילו כעת, כשהוא מתחיל לדבר אודות בין אדם לחבירו – הוא משתמש בלשון דרישה,

אגרת הקדש

שלא להשליך דברי אחרים, אשר ערכתי שית, להיות כל איש ישר והולך בתמו, כאשר עשה האלקים את האדם ישר³², ולא לבקש חשבונות רבים³², מעלילות מצעדי גבר ומחשבות אדם ותחבולותיו, – שלא לחשוב אודות אדם

ועוד זאת אדרוש ממעל' שלא להשליך דברי אחרים אשר ערכתי שית להיות כל איש ישר והולך בתומו כאשר עשה האלקי את האדם ישר ולא לבקש חשבונות רבים מעלילות מצעדי גבר ומחשבות אדם ותחבולותיו. כי זו מלאכת שמים היא ולא מלאכת ב"ו. ולהאמין באמונה שלימה במצות חז"ל והוי שפל רוח בפני כל אדם בכלל כי יציא מלתא ותקין פתגמא שכ"א מתוקן

28. תשא לב, ט. 29. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דמזה מובן שזהו למעליותא". 30. מכות פ"ב ה"ו. 31. דב"ר פ"א, ט. 32. ל' הכתוב – קהלת ז, כט. 33. אבות פ"ד מ"ו. 34. בתניא פ"ל מובא גם כן מאדז"ל זה בשינויים, ועל כך מעיר הרבי: "בפ"ל מדובר בנוגע לעבודה בעצמו, במלחמת היצר בסומע"ט וכו' – בזה נוגע התבוננות תשביא לפועל במחדו"מ ולכן צ"ל, ופרטית ובהנהגה דוקא דפ' הקל ממנו וכו' ואין זה שייך לאמונה – ובלבד ששכלו יכריחו להתנהג בפר"מ כו'; באגה"ק מדובר בנוגע שיצטרף (לכל איש ישראל – כלולו כאיש א' ממש, אלא שצריך באווארענען שאם נדמה לו חסרון בפ' או בקבוצת אנשים (אל יחשוב ע"ז וכו') כדלקמן) יאמין (ובכדי שיהי' ממש צ"ל) באמונה שלימה – ואדרבא לא יתבונן בפרטי הנהגת פ' ופ'".

"שכם אחד" דוקא, כשכולם הם באחדות. וְעַל כֵּן – ולכן, אַהֲבֵי יְדִידִי, – אומר רבנו הזקן לחסידים, נָא וְנָא לְמַדְרָךְ בְּכֵל לֵב וְנַפְשׁ לְתַקְעַ אַהֲבַת רַעְהוּ בְּלִבּוֹ, "ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם" פתיב³⁵, וְלֹא תַעֲלֶה עַל לֵב לְעוֹלָם, – לא רק שלא

לחשוב, שמשמעותו יכולה להיות מחשבה ממש, כִּי־אם גם שלא יעלה על הלב אף פעם, וְאִם תַּעֲלֶה – שאדם סתם, גם מי שהוא במדרגת "בינוני", הרי איננו בעל־הבית על עצמו שלא יעלה בו הרהור כזה – הרי אם יעלה בו הרהור כזה, יִהְיֶה מְלֻבָּּ, כְּהִנְדָּה עֵשׂוֹ, וְכִמּוֹ מַחֲשַׁבַת עֲבֻדָּה־זֶרָה מִמֶּשֶׁשׁ⁴⁰. – כך יגרש ממחשבתו כל מחשבה רעה על יהודי שני. כִּי גְדוּלָּה – עבירת לְשׁוֹן־

הָרַע כְּנֶגֶד – העבירות, עֲבֻדָּה־זֶרָה וְגִלּוֹי עֲרִיּוֹת וְשִׁפְכוֹת דְּמַיִם, – כפי שהגמרא⁴¹ אומרת "כל המספר לשון הרע מגדיל עוונות כנגד שלוש עבירות, עבודת־כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים", וְאִם בְּדַבָּר כֶּף כו', – שלשון הרע שקול כנגד עבודה־זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, הרי לשון הרע במחשבה – לחשוב לשון הרע – גרוע מזה בהרבה. וְכִכֵּר נִודַע לְכָל חֶכֶם־לֵב יִתְרוֹן הַכֶּשֶׁר הַמַּחֲשָׁבָה עַל הַדְּבָר, – שהמחשבה פועלת על הנפש יותר מאשר הדיבור, הֵן לְטוֹב וְהֵן לְמוֹטָב⁴². – בדברים שהם לא טוב אלא שעליהם להיות טוב כשמהפכים את הרע לטוב, הרי, גם בענינים טובים יש למחשבה – מחשבות טובות – השפעה בנפש יותר מאשר לדיבור, וגם בענינים לא טובים, שמחשבות לא טובות יש להן השפעה הרסנית יותר מאשר דיבורים לא טובים, שכן מחשבה היא לבוש המאוחד עם הנפש יותר מאשר דיבור, שלכן מחשבה ישנה תמיד כשם שהנפש ישנה תמיד, ואילו דיבור הרי "עת לדבר" ו"עת לחשות מלדבר"⁴³, שכן דיבור אינו מאוחד כל־כך עם הנפש כמו מחשבה. וְה' הַטוֹב הַמְכַבֵּד אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם, יִשִּׁים עֲלֵיכֶם שָׁלוֹם וְחַיִּים עַד הָעוֹלָם, כְּנַפְשׁ אֹהֶב נַפְשָׁם מְלֵב וְנַפְשׁ:

שכן, לכל אחד מעלתו המיוחדת שאיננה בשני, ועל ידי האחדות של כולם יחד מיתוספת לכל אחד המעלה שישנה בשני ואיננה בו. על מה שרבנו הזקן אומר כאן "ועוד זאת אדרוש ממעלתכם", אמר כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע באחת משיחותיו הקדושות³⁵,

שאין הכוונה שרבנו הזקן כתב זאת אל בני עליה, רבנו הזקן כתב זאת אל חסידים, ופירוש המלים "אדרוש ממעלתכם" הוא, עוררו מעלותיכם. להלן אומר רבנו הזקן: "שלא להשליך דברי אחריכם אשר ערכתי שיח" – "שלא להשליך דברי אחריכם" הוא מקיף, "אשר ערכתי שיח" הוא פנימי (כלומר, שרבנו הזקן פעל בחסידים גם בדרך מקיף וגם בפנימיות), ומה שאומר לאחר מכן: "במצות

חכמינו ז"ל והוי שפל רוח בפני כל אדם בכלל כי יציבא מילתא ותקין פתגמא שכל אחד מתוקן מחבירו" – הכוונה בהוספה "כל אחד מתוקן מחבירו" היא, שעל ידי הזולת נעשה האדם עצמו מתוקן. וְכִתְיִב: – וכתוב³⁶: "כָּל [אִישׁ] יִשְׂרָאֵל בְּאִישׁ אֶחָד חֲבִירִים", כִּמּוֹ שְׂאִישׁ אֶחָד מִחֲבֵרֵי מַאֲבָרִים רַבִּים, וְכִהְפִּירָם – אחד מהשני, נִזְגַע בְּלֵב, "כִּי מִמֶּנּוּ תוֹצְאוֹת חַיִּים", – כך גם, כפי שרבנו הזקן מסביר בפרוטרוט באגרת הקודש סימן ל"א – שפירוד חסוֹשֵׁלּוֹם בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִזְגַע כְּבִיכּוֹל בְּשִׁכְנָה שְׁהוּא ה"לֵב" שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. אִם־כֵּן אֲנַחְנוּ חַיִּים בְּלִנּוּ בְּאִישׁ אֶחָד מִמֶּשׁ – תִּפְּוֹן הָעֲבֻדָּה בְּלֵב, – עבודת התפלה שהיא – כנוכר לעיל – "עבודה שבלב", שענינה לחבר את הנשמה עם מקורה בשכינה, הרי על־ידי שבני ישראל הם באחדות, דבר המביא לאחדות עם השכינה – תביא האחדות לחיזוקה ולקיומה של העבודה שבלב בתפלה, וּמִכָּלֵל הֵן כו', – כפי הלשון³⁷ "מכלל הן אתה שומע לאו", שבשעה שחסרה האחדות חסוֹשֵׁלּוֹם, חסר כ"עבודה שבלב" בתפלה. וְעַל כֵּן – ולכן, נֶאֱמַר³⁸: "וְלַעֲבָדוֹ" – את הקדוש ברוך הוא, שְׂכֶם אֶחָד" דִּקְא. – כלומר, באותה כוונה, מתי הוא הענין האמיתי של "לעבדו"? – כשזה

35. סה"ש תש"ה ע' 51. 36. שופטים כ, יא. 37. ספרי עקב יא, יט. 38. צפני' ג, ט. 39. זכרי' ח, יז. 40. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי י"ל הדיוק בזה ע"פ מחז"ל דרך על מח' ע"ז נענשין (קדושין מ, א)". 41. ערכין טו, ב. 42. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "פי' 'למוטב' – בלקו"ת (ס"פ קרח)". 43. ע"פ קהלת ג, ז.

לוח היום יום ...

יום ראשון	יום שלישי	יג תשרי	ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ברכה, שלישי עם פירש"י. תהלים: סט"עא. תניא: כב. אהוביי . . . בפירש"י.		
	הסתלקות אדמו"ר מהר"ש - תרמ"ג - ומנוחתו כבוד בליובאוויטש. תחלת אגרת סימן כב וסופה - לא בא בדפוס באגרת הקדש. (נדפס בקובץ 'התמים' חוברת שניה).		

יום שני	יום רביעי	יד תשרי, ערב חה"ס	ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ברכה, רביעי עם פירש"י. תהלים: עב"עו. תניא: אך האמת . . . יאהב ה' וכו'.		
	ערוב תבשילין. אין מוסיפין על שתי ערבות, מה-שאין-כן בהדסים. מהדרים לאגוד הלולב בסכה ובערב יום-טוב. על הלולב שתי כריכות - ומשתדלים ששתיהם תהיינה מכסות בהדסים וערבות, גם כריכה העליונה במעט על-כל-פנים - ומלבד זה שלש כריכות שבהם אוגד ההדסים והערבות עם הלולב, שלש אלו במשך טפח אחד.		

יום שלישי	יום חמישי	טו תשרי, א דחג הסוכות	ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ברכה, חמישי עם פירש"י. תהלים: עז"עת. תניא: וכמו אב . . . הדינין נס"ו.		
	בשנותגנים הד' מינים לאחר לברך עליהם, אומרים בפרוש שהוא במתנה על מנת להחזיר, ובפרט ביום ראשון. והוא תועלת לנותן ולמקבל. הורה אדוני אבי מורי ורבי [הרש"ב] שיתחילו ברכת שהחנינו בשהלולב בידו אחת והאתרוג בשניה. הפסוקים כי אמרתי גו' - רק בחושענא-רבה. גם ביום מברכים "לישב בסכה" אחר קדוש ולא אחר המוציא. ההנהגה בעת ברכת כהנים (כנזכר לעיל יום ב' דחג השבועות), אנו יודעים על-ידי-זה שרבנו הזקן היה לוקח את ה"צמח צדק" קדם חתנתו תחת טליתו לנשיאת כפים.		

יום רביעי	יום שישי	טז תשרי, ב דחג הסוכות [בחול"ל]	ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ברכה, ששי עם פירש"י. תהלים: עט"פב. תניא: אהוביי . . . או"נ מלו"נ.		
	הצ"צ סיפר: תקס"ט האבען מיר געהערט פון זיידען דעם זעקסטען מאל דעם ושאבתם מים - הראשון - פון לקו"ת, און עס איז געווען ע"ד ווי די גמרא		

זאָגט (ירוש' סוכה פ"ה ה"א) שמשם שואבים. יונה האָט מקבל געווען בשמחת בית השואבה גילוי הנבואה, מיר האָבען מקבל געווען עד אין סוף, דער סוף איז אז משיח וועט קומען, שנעוץ תחלתן בסופן.

תרגום

ה'צמח צדק" ספר: בשנת תקס"ט שמענו מהסבא [אדמו"ר הנקן] בפעם הששית את [המאמר] "ושאבתם מים" – הראשון – שב"לקוטי תורה", וזה היה בדומה למה שהגמרא אומרת (ירושלמי ספא פרק ה' הלכה א') שמשם שואבים. יונה [הנביא] קבל בשמחת בית השואבה את גילוי הנבואה, אנו קבלנו עד אין-סוף, הסוף הוא שמשית יבוא, שנעוץ תחלתן בסופן.

יום חמישי	שבת יוז תשרי, שבת חוהמ"ס ה'תש"ד
	גם בשמחה ובצהלה. שלום עליכם, אשת חיל, מזמור לדוד, דא היא סעודתא, ויתן לך – אומרים בלחש. במוסף – "ומנחתם ונספיהם" אחרי פסוקי כל יום ויום. בשבת אין אומרים הושענות. שיעורים. חומש: ברכה, שביעי עם פירש"י. תהלים: פג"ז. תניא: כג. בגזירת . . . קלו כלל. על-ידי העבודה דנסינות מתגלה בחינת יחידה שבנפש, כמאמר "חבוקה ודבוקה בך" – התקשרות הנשמה באלקות, ועל-ידי-זה – "טוענת עלך" – בקיום התורה ומצות במסירת נפש, הנה – "יחידה ליחידך" – שמתגלה בחינת יחידה שבנפש, דעל-ידי התגלות זו נהפך יחידה שבנפש הבהמית לאלקות, שהוא ענין התקף בקיום התורה ומצות פנימי, ובהרגש תענוג גדול והנאה מרבה בעבודת ה', ובכל עניני העולם הן ולאן שוין אצלו בהשואה אמתית, כי נלקח ממנו התענוג וטוב טעם שבענינים הגשמיים.

יום שישי	יום ראשון יח תשרי, ב דחוהמ"ס [בחול"ל] ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ברכה, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: פח"ט. תניא: וההפרש . . . קלו עמלה בה. אומרים "אום אני חומה" וגם "אדון המושיע", אבל אין מקיפים אלא פעם אחת. אומרים תבת "הושענא" הן בראש והן בסוף – באותם האותיות שאומרים השליח צבור בקול רם. בהשאר – אומרים רק פעם אחת. מנהגנו להתחיל בקול רם מאות "ס" או "ע". מדיקים לעשות הקף שלם, ומשלימים באות "ת".

שבת קודש	יום שני יט תשרי, ג דחוהמ"ס [בחול"ל] ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ברכה, שני עם פירש"י. תהלים: צ"ז. תניא: אבל ההשראה . . . 272 לגמרי. איתא [מובא בספרים], שכל השנה באמרו בשמונה-עשרה "ואת כל מיני תבואתה לטובה", צריך לבון לחטים למצה ואתרוג – במקום אחד נזכר מלבד הנ"ל גם יין לקדוש – ואז במילא תהיה כל התבואה לטובה.

הלכה יומית לעיון ברמב"ם

~ יום ראשון י"ג תשרי ~

האם מברכים ברכה אחרונה על קפה רותח?

אכילת פרס, אינה נחשבת כשתייה רצופה, מוכח שגם לענין ברכה אחרונה אין שתייה כזו נחשבת כשתייה רצופה. אך ה'מנחת חינוך' (מ' שיג, ה) דחה ראייה זו וכתב כי באמת משערים בכל מאכל ומשקה לגופו, ומאחר ומשקה חם נהוג לשותות לאט יותר, הרי שבו שיעור הזמן של כדי שתיית פרס ארוך יותר, אלא שמשערים שיעור זה באדם ממוצע ולא בכל אדם כפי דרכו. ולכן לגבי תינוק היונק חלב שהוא משקה רגיל ואדם בוגר שותה אותו בלגימות רגילות, אין מתחשבים ביניקתו האיטית של התינוק.

ויש שחילקו בין שני הנידונים:

חייב ברכת הנהנין תלוי בהנאת האכילה, ובמאכל רגיל, אם שהה יותר מכדי אכילת פרס עברה ההנאה הראשונה ואינה מצטרפת, אך במשקה חם הרי אדרבה דרך הנאתו היא בשתייה איטית ולכן היא מצטרפת אף כשהיה יותר מכדי אכילת פרס. ואילו הטומאה נגרמת על ידי עצם הימצאות הדבר הטמא בגופו, וכל ששהה בין תחילת השתייה לסופה יותר מכדי אכילת פרס, הרי החלק הראשון נבלע באיברים והתבטל ואינו מצטרף לשאר המשקה כדי לטמא, ובוזה אין חילוק בין אם דרכו בכך או לא (להורות נתן ח"ט, עמ' קפג).

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ח, הלכה יב: אִשָּׁה שֶׁהָיָה רֹאשׁוֹן לְטֻמְאָהּ, וּמִיָּנִיקָה אֶת בְּנָהּ – הָרִי הָבֵן טָהוֹר, וְלֹא נִזְרָה עָלָיו טֻמְאָה; שֶׁאִפְלוּ תֹאמֶר שֶׁיִּנָּק רְבִיעִית – אֲפֹשֶׁר שֶׁיֵּשׁ מִתְחִלָּה וְעַד סוֹף יֵתֵר מִכֵּדֵי אֲכִילַת פֶּרֶס, שֶׁהָרִי אֵינוֹ יוֹנֵק בְּבֵת אֶחָת.

בדרך כלל, אדם מתחייב בברכה אחרונה רק אם אכל או שתה כשיעור (כזית) מאכל או רביעית משקה) בִּרְצָף אֶחָד, היינו בזמן של 'כדי אכילת פרס' (חצי כיכר, ויש אומרים שבמשקה השיעור הוא כדי שתיית רביעית). ולפי זה, השותה רביעית משקה רותח בלגימות איטיות והשתייה נמשכת זמן ארוך יותר, לכאורה לא יברך ברכה אחרונה.

אך יש סוברים שמכל מקום יברך ברכה אחרונה, כי משך הזמן של צירוף השתייה נקבע בכל משקה לגופו. ומאחר ודרך שתייתו של משקה חם היא איטית יותר, הרי זה נחשב כשתייה אחת (ראה משנה למלך הל' ברכות פ"ג ה"ב).

אולם ה'משנה למלך' (שם) הביא ראייה שלא כדעה זו מהלכה זו שתינוק היונק מאמו הטמאה אינו נטמא כדין השותה משקה טמא כי אינו יונק בבית אחת ו'אפשר שיש מתחילה ועד סוף יתר מכדי אכילת פרס'. ומכך שאע"פ שכן היא דרך היניקה, בכל זאת, אם היא נמשכת יותר מכדי

~ יום שני י"ד תשרי ~

גזירת 'שלשה לוגין מים שאובים'

ויש לברר: האם גזרו רק על טבול יום או גם על טהור? בתוספות (שבת יג, ב. הובא במל"מ כאן) כתבו שהגזירה על "הבא ראשו ורובו במים שאובין" לא היתה אלא על טבול יום ואילו את הגזירה של "נפלו על ראשו ורובו" גזרו גם על טהור, כי "בטהור לא רצו לגזור יותר אלא דוקא בנפילה כמו שרגילים להפיל עליהם מים שאובין אחר שטבלו במים סרוחים".

אבל לדעת הרמב"ם גם את הגזירה של "הבא ראשו ורובו במים שאובין" גזרו אף על הטהור. ולשיתו יש לומר שהרגילות לרחוץ אחר הטבילה היתה בשני האופנים – הן בביאה למים שאובין והן בנתינה של מים שאובין. ולכן גזרו חכמים אף על הטהור הן ב"הבא ראשו ורובו" והן ב"נפלו

הלכות שאר אבות הטומאות פרק ט, הלכה א: אִפְלוּ טָהוֹר שֶׁאֵינוֹ טָבֹל יוֹם – אִם נָפְלוּ עַל רֹאשׁוֹ וְרֹבּוֹ שְׁלֹשֶׁת לֹגִין מִמֵּי שְׁאוּבִין, או שֶׁבָּא רֹאשׁוֹ וְרֹבּוֹ בְּמֵי שְׁאוּבִין – הָרִי זֶה כֶּשֶׁנִּי לְטֻמְאָה עַד שִׁיטְבֹּל.

חכמים גזרו טומאה על "הבא ראשו ורובו במים שאובין" וכן על מי "שנפלו על ראשו ורובו שלשה לוגין מים שאובין" – שיהיה שני לטומאה עד שיטבול. והטעם הוא כדברי הרמב"ם כאן "שהיו טבולי יום טובלין במעורות שמימיהן רעים, והיו רוחצין אחר כן במים שאובין יפים דרך נקיות, ופשט המנהג כך עד שהיו רוב העם מדמים שמים שאובין שרוחצין בהן באחרונה הן שמתהרין, לא הטבילה שבמי מקוה, והיו טובלין בזלזול בלא כוונה".

על ראשו ורובו" (גולת עליית סוף פ"ג).

שאובין וירד לטבול כו" – שמשמעו שכעת יורד לטבול בפעם ראשונה ועדין לא טבל היום, ונמצא שגם על הטהור גזרו טומאה אם "בא ראשו ורובו במים שאובין".

והצמח צדק (חי' על הש"ס, שבת שם) הביא ראייה לשיטת הרמב"ם מדברי המשנה (מקואות פ"ב מ"ב) "בא ראשו ורובו במים שאובין או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים

~ יום שלישי ט"ו תשרי ~

איזו כוונה מועילה לטבילה?

קדושה שירצה.

והקשה הראשון לציון' (שם ד"ה א"ר אלעזר):

הלכה זו שנאמרה ע"י רבי אלעזר, שהטובל ללא כוונה מסוימת יכול לכוון בעלייתו מהמים, אין חולק עליה – ומדוע לא הביאה הרמב"ם?
וביאר:

הרמב"ם אכן התכוון להלכה זו שהרי כפל לשונו וכתב "טבל סתם [וגם] ולא נתכוון לאחד מכל אלו הרי זה טהור לחולין בלבד" – והרי מספיק לומר "טבל סתם הרי זה טהור לחולין בלבד" והיה מובן שבטבילתו לא היתה לו כל כוונה לאחד מכל אלו! אלא שרצונו לומר שדוקא כש'טבל סתם' וגם לאחר עלייתו מהטבילה 'לא נתכוון לאחד מכל אלו', הרי הוא טהור לחולין בלבד ולא לשאר דברים, אבל אם טבל סתם ומיד לאחר הטבילה התכוון לאחד מאלו – טבילתו מועילה.

הלכות שאר אבות הטומאות פרק יג, הלכה ב: וכן עשו חכמים מעלות בטבילה. כיצד? מי שטבל בלא כונה – הרי זה טהור לחלוין, ואסור למעשר שני עד שיתכוון לטבל למעשר. טבל למעשר שני – הרי זה בחזקת טהרה למעשר, ואסור בתרומה... טבל סתם, ולא נתכוון לאחד מכל אלו – הרי זה טהור לחלוין בלבד, וטמא בשעה אפילו למעשר.

לאכילת חולין לא צריך כוונה לשם טהרה. ומעלה עשו חכמים למעשר שני, לתרומה ולקדשים שטבילת הטהרה להתיר אכילתם צריכה להיות לפי דרגת הקדושה, ולכן בטבילה לאכילת מעשר צריך להתכוון לטבול לשם מעשר, ועדיין הוא אסור באכילת תרומה, ואם טבל לתרומה, אסור בקודש.

ואמרו בגמרא (חגיגה יט, א): אם טבל ובשעת טבילתו היתה לו כוונה כללית לשם טהרה, אך לא התכוון לשם קדושה מסוימת, יכול לכוון מיד לאחר עלייתו מן המקוה לכל דרגת

~ יום רביעי ט"ז תשרי ~

'ספק איסור' מותר מן התורה?

ההכרח לומר שהולכים אחר הרוב, הרי יתכן שאין חוששים שמה ניקב הקרום כי מצד הדין כל ספק מותר מן התורה!

וביאר המהרי"ט (שו"ת יור"ד סי' א):

ספק איסור מותר מן התורה רק כאשר אי אפשר לבדוק ולברר את הספק, אבל אם "אפשר לעמוד על בוריו של דבר" ולבררו, לא התירה תורה ספק זה. ובקרבן פסח אין להתיר מחמת הספק ללא בדיקת הקרום, ואף שהתורה אסרה שבירת עצם, אם בסופו של דבר יתברר שהקרום ניקב והקרבן טריפה אין כאן קרבן פסח כלל ושבירת העצם מותרת, ורק לאחר שיתברר שקרבן הפסח כשר יהא מוזהר עליה, וכעת שעדיין לא הוחזק כקרבן פסח יש לברר אם הקרבן כשר (ואין להתיר מחמת הספק), וכיון שלמעשה אין חובה לבדוק את הקרום, מכאן שהולכים אחר הרוב ורוב הבהמות כשרות.

גם ה'שאגת אריה' (שו"ת החדשות סי' ט) כתב שאין להביא

הלכות שאר אבות הטומאות, פרק טז הלכה א: מפני מה טהרו חכמים ספק רשות תרבים? שהרי הצבור עושין הפסח בטמא, בזמן שהטמאים מרבין. אם טמא ודאית נדחית מפניהם, קל וחמר לספק טמא – שאסור כל הפסקות מדבריהם.

לדעת הרמב"ם, כל ספק איסור מותר מן התורה ואסור מדרבנן. ואילו לדעת הר"ן (קדושין טו, ב בדפי הר"ף) והרשב"א (קידושין עג, א), "ספיקא דאורייתא לחומרא" הוא מן התורה.

והביא הר"ן ראייה לשיטתו: בגמרא (חולין יא, ב) למדו שהולכים אחר הרוב מכך שאסרה תורה לשבור את עצמות קרבן הפסח, וכיון שאי אפשר לשבור עצם כדי לבדוק אם ניקב קרום המוח והקרבן טריפה, איך מקריבים אותו? אלא מכאן שהולכים אחר הרוב ומקריבים כי רוב הבהמות אינן טריפה. ואם ספק איסור מותר מן התורה (כדעת הרמב"ם) מה

ראיה מכך שהולכים אחר הרוב שספק איסור נאסר מן התורה שהרי אמרו (חולין ט, א) "בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת" (שאסורה משום אבר מן החי – רש"י), ואם כן כאשר יש ספק טריפה היה ראוי להעמידה בחזקת איסור ולחשוש שמא טריפה היא (ורק משום שהולכים אחר הרוב ורוב בהמות אינן טריפה, אין חוששים שמא ניקב הקרום), אך ספק שאין לפניו חזקת איסור, מותר מן התורה.

~ יום חמישי י"ז תשרי ~

בין קדירות לשבילים

בוודאי שאחד מהם טמא, שניהם טהורים (אם באו להישאל בנפרד), כי על כל אחד מהם יש ספק האם הלך בשביל הטמא או הטהור, אף על פי שאחד משניהם בוודאי הלך בשביל הטמא. ואם כן, ניתן לדון על כל אחד בנפרד ולטהרו מספק, למרות שמתוך שני המקרים יחד נמצא שטיהרנו טמא בוודאי. אך ה'חיות דעת' (שם סק"ט) כתב שיש לחלק בין הדברים: בשנים שהלכו בשני שבילין מדובר על שני ספקות נפרדים הנובעים משני מעשים שונים (הליכת כל אחד מהם בשביל), וכאשר הם באים להישאל בנפרד ניתן להתייחס לכל אחד מהם בפני עצמו ולטהרו מספק אבל בשתי קדירות הספק על שתיהן נובע ממעשה אחד – נפילת האיסור לאחת מהן, ומאחר ומדובר בספק אחד יש לדון בבית אחת על כל התוצאות הנובעות ממנו, וכאשר דנים על שתי הקדירות כאחת אי אפשר להתיר את שתיהן שהרי אחת בוודאי נאסרה.

הלכות שאר אבות הטומאות פרק יט, הלכה ב: שני שבילין, אחד טמא ואחד טהור, הלך באחד מהן ועשה טהרות, וכאן חבירו, והלך בשני ועשה טהרות – אם באו ונשאלו זה אחר זה – מורין לכל אחד מהן בפני עצמו, שהוא טהור. נחלקו ראשונים בדין שתי קדירות של שני בני אדם העומדות זו לצד זו ונפל לתוך אחת מהן דבר אסור ואין ידוע לאיזו מהן. יש אומרים, שאם נפל איסור מדרבנן שתי הקדירות מותרות, כי לגבי כל אחת מהן יש ספק אם נאסרה ו'ספקא דרבנן לקולא' (רמב"ן, הובא בש"ך י"ד סי' קיא סק"ח). ויש אומרים שבמקרה זה אין להקל מספק, כי אם כן נצטרך להתיר את שתיהן, ושוב אין כאן ספק אלא וודאי איסור שהרי אחת משתיהן בוודאי נאסרה (רשב"א, מובא בש"ך שם). וכתב הש"ך (שם) שמהלכה זו מוכח שהרמב"ם סובר כדעת הרמב"ן, שהרי בשני בני אדם שהלכו בשני שבילים וידוע

~ יום שישי י"ח תשרי ~

מחשבה כנגד מעשה

הראשון של ההלכה לגבי ריסוק החלות. והטעם, כי כאשר המחשבה הראשונית לשם משקה כרוכה בפעולה, שוב אין בכוח המחשבה שלאחריה להוציא מתורת משקה כי 'אין מחשבה מוציאה מידי מעשה' ורק כשזב מאליו ללא מעשה, המחשבה הבאה לשם אוכל מועילה להוציאו מתורת משקה. ולפי זה, כאשר רדיית הדבש מלכתחילה נעשית לצורך שימוש רגיל ולא לאפיה, שוב אין בכוח המחשבה להוציאו מתורת משקה. אך יתכן שכאשר האדם קונה את הדבש ואינו רודה אותו בעצמו כן תועיל מחשבתו לשם אוכל, אף אם מלכתחילה הרדיה נעשתה לשם משקה, כי מאחר ומלכתחילה היה ברור שהדבש אינו מיועד לשימושו של הרודה אלא לשימוש הקונה, מחשבת הקונה היא הקובעת.

הלכות טומאת אוכלין פרק א, הלכה יח: דדה ה'דבש – משיירסק החלות, מטמא משום משקה. דבש ה'זב מכוורתו, מטמא טמאת משקין; חשב עליו לאכלו, מטמא טמאת אוכלין. האוכל דבר שטיבולו במשקה חייב בנטילת ידיים. ונחלקו הפוסקים בדין עוגות האפויות בדבש האם צריכות נטילה מחמת הדבש שעליהן. יש הסוברים שאינן צריכות נטילה, כי אף שהדבש נחשב כמשקה אף לאחר שקרש (ראה להלן פ"ט ה"א), הרי מבואר בהלכה זו שכאשר האדם חשב על הדבש לשם אוכל, הוא יוצא מתורת משקה ומטמא רק טומאת אוכלין. וכן כאן, הרי חשב עליו לשם אוכל (לאפותו עם העוגה). אך הט"ז (ארי"ח סי' קנ"ח סק"ז) מדייק מכך שהרמב"ם הביא את הדין שאם חשב עליו לאוכלין מטמא טומאת אוכלין רק בהמשך לדבש ה'זב מכוורתו מאליו, ולא בהמשך לחלקה

(אגרות קודש יא, עמ' עא, ריא)

~ שבת קודש י"ט תשרי ~

מהות הטומאה של יד האוכל'

אינה 'אוכל' ומשמשת רק כמעבר לטומאה. ולכאורה אין הבדל בין רש"י לרמב"ם כי גם לדעת רש"י אף שה'יד' עצמה לא נטמאת – הנוגע בה כאשר היא מחוברת לאוכל נטמא מכות האוכל, ואם ה'יד' הופרדה מן האוכל – גם לדעת הרמב"ם נפקעת הטומאה מן ה'יד' (שהרי הטומאה היתה עליה בתורת יד' ולא בתורת 'אוכל' וכשנפרדה כבר אינה משמשת כ'יד').

אך יש לומר שה'נפקא מינה' ביניהם היא שלדעת הרמב"ם נטמאת ה'יד' ואם תיגע בה יד' של אוכל אחר נטמא האוכל השני (וגם יד'), אך לדעת רש"י, כיון שה'יד' עצמה לא נטמאת ומשמשת רק כמעבר להכנסת והוצאת הטומאה, היא יכולה להעביר רק מאוכל טמא לאוכל טהור אבל לא מ'יד' ל'יד', כי הטומאה יכולה לעבור רק דרך יד' אחת ולא דרך שתי ידיים.

(תפארת יעקב, חולין קיז, א)

הלכות טומאת אוכלין פרק ה, הלכה ב: **כל שהוא יד, ואינו שומר – מטמא ומטמא, ולא מצטרף; וכל שהוא שומר... מטמא ומטמא ומצטרף... כיצד מטמא ומטמא, ואינו מצטרף? שאם נגעה טמאה ביד, נטמא האוכל התלוי בו; ואם נגעה טמאה באוכל, נטמאת היד. ואין היד מצטרפת עם האוכל, להשלימו לכביצה.**

כתב ה'תפארת יעקב' (חולין קיז, א):

לדעת הרמב"ם (בפיה"מ עוקצין פ"א מ"א, וכן משמעות דבריו כאן), 'יד' האוכל מטמא ואם נגעה טומאה ב'יד' – נטמא האוכל וגם היד עצמה נטמאת. וכן, אם נגעה טומאה באוכל – נטמאת ה'יד'.

אך לדעת רש"י, טמא היינו יד' של אוכל טהור שנגעה בו טומאה, הרי היא מכניסה את הטומאה לאוכל, אך ה'יד' עצמה אינה נטמאת. ומטמא – 'אם אוכל טמא הוא ונגע ידו באוכל טהור, מטמאו', אך היא עצמה אינה נטמאת כי ה'יד'

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה תשרי, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

מכתבו וג' הפ"י קבלתי בעתם. ובהנוגע לנסיעתם משם ל... בטח פרט לו מר... שי' מה שדברנו בזה. והנקודה, שהן אם נוסע כלה או רק למשך זמן, מובן וגם פשוט, שאי אפשר להשאיר מקום פנוי, וק"ל וד"ל. ולכן בעוד מועד [כוונתי, איזה זמן **קודם** שישעו משם] כדאי שיבוא לשם איש המתאים מאנ"ש, ולאט לאט יתרגלו עמו, וגם הוא יתרגל להמצב שם. ומוכרח שעד אז לא ידעו הבע"ב ועמא דבר שב... ע"ד נסיעת כת"ר משם, בכדי שלא יתחילו לבוא בהצעות, שיביאו מי שהוא מהעולה על רוחם לשם. משא"כ באופן האמור, הרי יהי פירוש הענין, שזהו המשך לשהותו של כת"ר שם, ואין כאן דבר חדש, וכמה מעלות בדבר. וכאמור - הצלחת תכסיס זה מכריחה, שיאחר הודעת רצונו לנסוע לאיזה זמן מ... ככל האפשרי. ולכאן יודיע בהקדם הכי האפשרי מתי לערך בתכניתם לנסוע, בכדי שחיפוש איש המתאים ונסיעתו, הדורשים איזה הכנות, יהי' לזה די זמן מספיק, וכנ"ל - ככל שיקדים בהודעתו פרטים אלו לכאן - טוב יותר להענין.

בברכה לבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

שיעורי רמב"ם - ג' פרקים ליום

~ יום ראשון י"ג תשרי ~

הלכות שאר אבות הטמאות

פרק ו

דיני טומאת עבודה זרה.

א. טמאת עבודה זרה - מדברי סופרים, ויש לה רמז מן התורה¹²: "הסרו את אלילי הנגר אשר בתככם, והטהרו ותחליפו". ארבעה אבות הטמאות יש בה: עבודה זרה עצמה, ומשמשיה [=כליה], ותקרבת [=קרבות] שלה, וזין שנתנסף לה; וטמאת פלן, מדבריהם.

(א) ומזה שנאמר 'והטהרו' משמע שנטמאו מ'אלוהי הנכר', וצריכים טהרה.

ב. עבודה זרה עצמה - מטמאה אדם וכלים במגע, וכלי חרש באויר, ואינה מטמאה במשא, כשרץ, שנאמר¹³: "שקץ תשקצנו"¹⁴. ושעורה - פזית; לא תהיה זאת שאינה מן התורה, תמורה מן המתי; אבל אם היתה הצורה [=הפסל] פחותה מכונית, הרי זו טהורה.

(ב) אם נכנסה לאויר הכלי, אפילו אם נגעה בדפנות הכלי עצמו. (ג) משמע שדינה כשקץ. (ד) שאינו מטמא בפחות מכונית.

ג. קצץ אבר ממנה - אפילו היה פמרדע [=מחרישה], הרי זה טהור; שעבודה זרה אינה מטמאה לאברים, אלא הצורה בלה כשהיא שלמה, שנאמר¹⁴: "תזרם כמו דוה" - מה דוה [נידה] אינה מטמאה לאברים [=נחתך ממנה אבר אינו טמא], אף עבודה זרה אינה מטמאה לאברים.

קקלי אבות הטמאות דנו בה, מפני שטמאתה מדבריהם; עשו אותה כשרץ שאינו מטמא במשא,

וכמת שאינו מטמא אלא בפזית, וכןדה שאינה מטמאה לאברים.

(ה) כל הקולות שישנן באבות הטומאות השונות, הקילו חכמים בטומאת עבודה זרה. (ו) ולא כמת ונידה, שטמאים במשא. (ז) ולא כשרץ שטמא בכעדשה. (ח) ולא כמת ושרץ, שאבריהם מטמאים.

ד. נתפרקה עבודה זרה - אף על פי שההדיוט יכול להחזירה, שהרי כל אבריה קזמין - אינה מטמאה.

(ט) פסל שעשוי מחוליות, והתפרקו. (י) שאינו אומן. (יא) וכל אדם יכול לחבר את החוליות, ויחזור הפסל לכמו שהיה.

ה. כל משמשי עבודה זרה כשרץ - מטמאין אדם וכלים במגע, וכלי חרש באויר, ואינן מטמאין במשא; ושעור טמאתן בפזית. ואפילו קצץ ממשמשיה פזית מן הכלי - מטמא כשרץ; וזה חמור במשמשיה, יותר מעבודה זרה עצמה¹⁵. ובית עבודה זרה, אבניו, ועציו, ועפרו - מטמאין בפזית במגע, ככל המשמשיין.

(יב) שקצץ מכלי המשמש לעבודה זרה, חתיכה בגודל כזית. (יג) שעבודה זרה מטמאת רק אם היא שלימה ומשמשיה מטמאים אפילו אם הם שבורים.

ו. המכניס ראשו ורפו לבית עבודה זרה, נטמא פנוגע. וכן כלי חרש שהכניס אוירו [-פי הכלי] לבית עבודה זרה, נטמא; ספסלים וקתדראות [=אפריון] שהכניס רגן לבית עבודה זרה, טמאים. וכלן ראשון לטמאה¹⁶.

(יד) מכיוון שנטמאו מהבית שהוא אב הטומאה, ומטמאים אוכלים ומשקים, ולא אדם וכלים.

ז. תקרבת [קרבות] עבודה זרה - מטמאה במגע ובמשא, כנבלה; ושעורה בפזית. כל דבר

12. בראשית-וישלה, לה, ב. 13. דברים-ואתחנן, ז, כו. 14. ישעיהו, ל, כב.

הלכה א: הטעם שהביא רבינו רמז שלא נזכר בש"ס וביאור גדר טומאת עבודה זרה לשיטת רבינו; ביאור פנימי בזה שתיתכן מציאות של ע"ז בעולמו של הקב"ה - לקו"ש ח"ל ע' 155.

קלד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י"ג תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יט) אינו מתטמא את הבגדים שהוא לבוש בהם, וכן שאר כלים שהוא נוגע בהם, בשעה שהוא נוגע בשרץ. כ) ומטמאים רק תרומה וקדשים.

יב. וְכָל אֶב טִמְאָה שֶׁהוּא מְטַמֵּא בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׁא, בֵּין אֶב שֶׁל תּוֹרָה בֵּין אֶב שֶׁל דְּבָרִים - אָדָם הַנוֹגֵעַ בּוֹ אוֹ הַנוֹשֵׂא, מְטַמֵּא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מַגְעוֹ וּבְשַׁעַת נְשִׂיאָתוֹ, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן רִאשׁוֹן לְטִמְאָה^{כא}; וְכֵן אִם נִגַּע בְּאֶבְלִין, עוֹשֶׂה אוֹתָן רִאשׁוֹן כָּל זְמַן שֶׁלֹּא פָּרַשׁ מִמְּטַמְּאֵיו.

כא) כאילו הם עצמם נגעו באב הטומאה.

פָּרַשׁ מִמְּטַמְּאֵיו - הָרִי הוּא רִאשׁוֹן לְטִמְאָה לְכָל דָּבָר, וְאִינוּ מְטַמֵּא בְּגָדִים^{כב}; וְאִם נִגַּע בְּאֶבְלִין, הָרִי הֵן שְׁנֵי.

כב) מפני שראשון אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין בלבד.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשֶׁאֵר כָּל הָאֲבוֹת, חוּץ מִן הַנִּבְלָה וְהַמְרָקָב [של זב]. אֲבָל הַנִּבְלָה וְהַמְרָקָב - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מְטַמְּאִין בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׁא, הַנוֹגֵעַ אִינוּ מְטַמֵּא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מַגְעוֹ; וְאִם נִגַּע בְּאֶבְלִין, הָרִי הֵן שְׁנֵי לְטִמְאָה. וְהַנוֹשֵׂא מְטַמֵּא בְּגָדִים בְּשַׁעַת נְשִׂיאָתוֹ; וְאִם נִגַּע בְּאֶבְלִין עַד שֶׁלֹּא פָּרַשׁ, הָרִי הֵן רִאשׁוֹן לְטִמְאָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

יג. מִי חֲטָאת [פֶּה-אֲדוּמָה] שֵׁשׁ בָּהֶם כְּדִי הִזְיָה^{כג} - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן כֹּנֵבְלָה וְכִמְרָקָב, שְׁאִין מְטַמֵּא בְּגָדִים אֲלָא הַנוֹשֵׂא - הָרִי הַנוֹגֵעַ בָּהֶן מְטַמֵּא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מַגְעוֹ מִשּׁוּם נִשָּׂא; שְׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ שִׁיגַע בָּמֵם, וְלֹא יָסִיט אוֹתָן; וּכְבָר בִּאֲרָנוּ, שֶׁאֶחָד הַנוֹשֵׂא וְאֶחָד הַמְּסִיט^{כד}.

כג) שיש בהם כמות שאפשר להזות מהם. כד) שאב הטומאה המטמא במשא, מטמא גם בהיסט, מכיוון שהיסט הוא בכלל משא.

וְכֵן הַנוֹגֵעַ בְּצִמְרֵי הַנִּבְלָה, אוֹ שֶׁנִּגַּע בְּנִימֵי [=חוטם בולטים] הַמְרָקָב - מְטַמֵּא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מַגְעוֹ מִשּׁוּם נִשָּׂא; שְׁאִי אֶפְשָׁר לְנוֹגֵעַ בְּדְבָרִים אֵלּוּ, שֶׁלֹּא יָסִיט אוֹתָם; וּלְפִיכָךְ מְטַמֵּא בְּגָדִים עַד שֶׁלֹּא פָּרַשׁ, בְּדִין הַנוֹשֵׂא.

יד. הַבוֹלֵעַ נִבְלָת עוֹף הַטְּהוֹר - בְּשַׁעַת בְּלִיעָתוֹ,

שֶׁמִּקְרִיבֵין לָהּ, בֵּין בְּשָׂר בֵּין שֶׁאֵר אֶבְלִין וּמִשְׁקִין - הַכֹּל כֹּנֵבְלָה, שֶׁהַכְּתוּב קִרְאָן 'זִבְחֵי מִתִּים'¹⁵. וְאֵף עַל פִּי שְׁאִין תִּקְרַבַּת עֲבוּדָה זָרָה שֶׁל אֶבְלִין בְּטִלָּה לְעוֹלָם לְהַתִּירָה בַּהֲנִיחָה^{טו} - אִם בְּטִלָּה, הָרִי זֶה סֶפֶק לְטִמְאָה. אֲבָל כָּלִי שֶׁהוּא תִּקְרַבַּת עֲבוּדָה זָרָה שֶׁבְּטָלוֹ, טְהוֹר; וְכֵן עֲבוּדָה זָרָה וּמִשְׁמִשָּׂה שֶׁבְּטָלוֹ, טְהוֹרִין.

טו) בשונה מפסל של גוי שאם קטע את ראש אזנה, ראש חוטמה או שעשה מעשים אחרים של ביזוי, הותר הפסל בהנאה, וכן כלים ומשמשים אם שברם, הותרו בהנאה, אבל אוכלים אינם בטילים ואסורים בהנאה.

ח. יֵין שֶׁנִּתְּנָסַף לְעֲבוּדָה זָרָה - מְטַמֵּא אָדָם וְכָלִים בְּמַגֵּעַ, וְכָלִי חֲרָשׁ בְּאִוִּיר, וּמְטַמֵּא אָדָם בְּמִשָּׁא כֹּנֵבְלָה. וְטִמְאָתוֹ בְּכִזּוּת - שְׁנֵאֲמַר¹⁶: "אֲשֶׁר חָלַב זִבְחִימוֹ יֹאכְלוּ, יִשְׁתּוּ יֵין נְסִיכָם", הָרִי "יֵין נְסִיכָם" כִּי-חָלַב זִבְחִימוֹ". וְאִין מְטַמֵּא טִמְאָה זֶה, אֲלָא יֵין שֶׁנִּתְּנָסַף בְּיָדוֹ^{טז} לְפָנֵי עֲבוּדָה זָרָה; אֲבָל סֶתֶם יֵינָם שֶׁל גּוֹיִם [שֶׁלֹּא יָדוּעַ אִם נִתְּנָסַף] - מְטַמֵּא טִמְאָה קְלָה¹⁷, בְּשֶׁאֵר כָּל מִשְׁקִין טִמְאִין.

טז) יין שידוע בבירור שניסכו אותו לעבודה זרה. יז) מטמא רק אוכלים ומשקים וכלים, ואינו מטמא במשא.

ט. מִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבִּאֲרָנוּ מִתְחַלֵּת הַסִּפְרִי¹⁸ עַד כְּאֵן, אֵתָה לְמַד שֶׁאֲבוֹת הַטִּמְאוֹת - מֵהֶם אֲבוֹת שֶׁל תּוֹרָה, וּמֵהֶם אֲבוֹת שֶׁל דְּבָרִי סוֹפְרִים.

יח) ספר טהרה.

י. וְכָל הַמְּטַמֵּא מִחֲמַת אֶב שֶׁל תּוֹרָה, הָרִי הוּא וְלֹד טִמְאָה שֶׁל תּוֹרָה; וְכָל הַמְּטַמֵּא מִחֲמַת אֶב שֶׁל דְּבָרִי סוֹפְרִים, הָרִי זֶה וְלֹד שֶׁל דְּבָרִים.

יא. כָּל אֶב טִמְאָה שֶׁהוּא מְטַמֵּא בְּמַגֵּעַ וְאִינוּ מְטַמֵּא בְּמִשָּׁא, בֵּין אֶב שֶׁל תּוֹרָה בֵּין אֶב שֶׁל דְּבָרִי סוֹפְרִים - אָדָם הַנוֹגֵעַ בּוֹ, אִינוּ מְטַמֵּא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מַגְעוֹ¹⁹, וְלֹא אָדָם וְלֹא כָּלִי חֲרָשׁ, אֵף עַל פִּי שֶׁעֲזִידִין לֹא פָּרַשׁ מִמְּטַמְּאֵיו; וְהָרִי הוּא אַחֵר שֶׁפָּרַשׁ מִמְּטַמְּאֵיו אוֹ קֶדֶם שִׁפְרָשׁ, וְלֹד - שֶׁהוּא מְטַמֵּא אֶבְלִין, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן שְׁנֵי לְטִמְאָה²⁰, מִפְּנֵי שֶׁהוּא רִאשׁוֹן.

15. תהלים, קו, כח. 16. דברים-האזינו, לב, לח.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י"ג תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות קלה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְכֵן זֶבֶד שְׂדֵרָס עַל הַמִּשְׁכָּב^כ שֶׁהוּא מְנַח בַּמִּקְוֶה, הָרִי הַמִּשְׁכָּב טָמֵא; וְכִשְׁיַעֲלָה הַמִּשְׁכָּב מִן הַמִּקְוֶה - יִטְהַר^{כט}, שֶׁהָרִי עָלָתָה לוֹ טְבִילָה^ל. וְזֶה הַנוֹגֵעַ בַּמִּשְׁכָּב כִּשְׁהוּא בַּמִּקְוֶה - אִם פָּשַׁט יָדוֹ וְנָגַע חוּץ לַמִּקְוֶה, הָרִי זֶה מִטְמֵא בְּגָדִים; וְאִין צָרִיף לֹאמַר, שֶׁהוּא מִטְמֵא אֲכָלִין וּמִשְׁקִין.

(כח) עמד, שכב או ישב על דבר שמיועד לשכיבה או לישיבה. (כט) המשכב. (ל) אחרי שפרש מהזב.

פֶּרֶק ז

טומאת מאכלים ומשקים.

א. דָּבָר מִפְּרֹשׁ בַּתּוֹרָה, שֶׁהָאֲכָלִין וְהַמִּשְׁקִין מִטְמְאִין, שְׁנֵאמַר¹⁸: "מִכָּל הָאֲכָל אֲשֶׁר יֹאכַל, אֲשֶׁר יִבּוֹא עָלָיו מִיָּם - יִטְמָא; וְכָל מִשְׁקָה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה בְּכָל כְּלִי - יִטְמָא". וְאִין הָאֲכָל שֶׁנִּטְמָא מִטְמָא אֲכָל אַחֵר מִן הַתּוֹרָה; וְלֹא הַמִּשְׁקִין שֶׁנִּטְמָאוּ מִטְמְאִין דָּבָר אַחֵר מִן הַתּוֹרָה.

אֲכָל מִדְּבָרֵי סוּפְרִים גָּזְרוּ עַל הָאֲכָל הַטָּמֵא, שְׂאֵם נָגַע בְּאֲכָל אַחֵר, שִׁטְמָאָהּ; וְכֵן אִם נָגַע הָאֲכָל הַטָּמֵא בַּמִּשְׁקִין, טָמְאָן. וְאִין אֲכָל מִטְמָא כְּלִי שֶׁנָּגַע בּוֹ לְעוֹלָם, וְאִפְלוּ מִדְּבָרֵיהֶם. וְכֵן גָּזְרוּ עַל הַמִּשְׁקִין הַטָּמְאִים, שִׁיטְמָאוּ אֲכָל אוֹ מִשְׁקִין אוֹ כְּלִים שֶׁנָּגְעוּ בָּהֶן.

ב. אִין לָךְ וְלֹד טָמְאָה^א שִׁטְמָא כְּלִים, אֵלָא מִשְׁקִין טָמְאִים בְּלִבָּד; וְטָמְאָה זֶה, מִדְּבָרֵיהֶם; וְהוּא

שִׁיחִיו אוֹתָן הַמִּשְׁקִין

טָמְאִין • מִחֲמַת אֵב

מֵאֲבוֹת הַטְּמָאוֹת^ב, בֵּין

שֶׁל תּוֹרָה, בֵּין שֶׁל

דְּבָרֵיהֶם. וּמִפְּנֵי מָה גָּזְרוּ

עַל מִשְׁקִין טָמְאִין שִׁיטְמָאוּ כְּלִים? גָּזְרָה מִשּׁוּם

מִשְׁקָה [שִׁיזָא מְגוּרָה] הַזֶּב, שֶׁהוּא אֵב וּמִטְמָא כְּלִים דִּין

תּוֹרָה - שְׁנֵאמַר¹⁹: "וְכִי יִרָק הַזֶּב בַּטְּהוֹר", כְּמוֹ

שֶׁבְּאֲרָנוּ.

מִטְמָא בְּגָדִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ; וְהֵם רִאשׁוֹן לְטָמְאָה. וְכֵן אִם נָגַע בְּאֲכָלִין, הָרִי הֵם רִאשׁוֹן לְטָמְאָה. וְאַחֵר שֶׁבָּלַע, הָרִי זֶה פֶּרֶשׁ מִמִּטְמָאָיו [אִינוּ מִטְמָא].

טו. הַשּׁוֹרֵף פָּרָה אֲדָמָה, וּפְרִים וּשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִים^{כה}, וְהַמִּשְׁלַח הַשְּׂעִיר לַעֲזָאזְלוֹ - אֵף עַל פִּי שִׁבְשֻׁעַת מַעֲשֵׂיהֶם מִטְמְאִין בְּגָדִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ - אִם נָגְעוּ בְּאֲכָלִין אֲפִלּוּ בַּשְּׂעִיָּה מַעֲשֵׂיהֶם, הָרִי הֵם שְׁנֵי לְטָמְאָה.

(כח) שאין בשרם קרב על המזבח, אלא נשרף בבית הדשן. (כו) ביום הכיפורים.

טז. הַנוֹגֵעַ בְּאֵב מֵאֲבוֹת הַטְּמָאוֹת הַמִּשְׁלַף בַּתּוֹךְ הַמִּקְוֶה, כְּגוֹן נִבְלָה אוֹ שֶׁרִץ אוֹ מִשְׁכָּב [שֶׁל זָב] שֶׁהִיא בַּמִּקְוֶה, וְנָגַע בּוֹ - הָרִי זֶה טָמֵא, שְׁנֵאמַר¹⁷: "אֵף מַעֲזִין וּבֹר מִקְוֶה מִיָּם, יִהְיֶה טְהוֹר; וְנָגַע בְּנִבְלָתָם, יִטְמָא" - אֲפִלּוּ כִּשְׁהֵם בַּתּוֹךְ הַמִּקְוֶה, מִטְמְאִין. וְכִשְׁיַעֲלָה זֶה מִן הַמִּקְוֶה, יִטְהַר הַנוֹגֵעֵי.

(כז) האדם או הכלי שנגע באב הטומאה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... וְכִשְׁיַעֲלָה זֶה מִן הַמִּקְוֶה, יִטְהַר הַנוֹגֵעַ".

הלכה זו, יש לפרשה גם בנוגע לבריאת העולם שתכלית הכוונה בו שתהי' מציאות העולם דווקא - "לשבת יצרה" ובאופן של "לא ישבותו" כלומר, שהעולם כמו שהוא במציאותו יהי' כלי לענינים הכי נעלים.

לכן, לא רצה הקב"ה להשאיר את העולם במצב ש"כולו מים במים" אף שאז הי' קלוסו של הקב"ה עולה" - אלא צמצם התגלות זו עד ש"תראה היבשה" - העולם כפי שנראה לעינינו. היות שההכשרה והכח לזה כבר ניתן בעולם על ידי הטבילה במי המבול, אין עוד צורך "לשחת" - לבטל מציאותו, ולכן נשבע הקב"ה ש"לא יהי' עוד מבול" כי תכלית הכוונה שתהי' מציאות של הארץ.

ועל פי משמעות דברי הרמב"ם כאן, יש לומר יתירה מזו, שהטובל נטהר דווקא לאחר שיצא מהמקוה.

לקוטי שיחות חלק ל' עמוד 22 והערה 64

מתוך רמב"ם "פרס המלך".

17. ויקרא-שמיני, יא, לו. 18. ויקרא-שמיני, יא, לד. 19. ויקרא-מצורע, טו, ח.

וְכִשְׁיַעֲלָה... יִטְהַר: בדברי הכסף משנה - לקו"ש ח"ל ע' 22 הע' 64, חל"ב ע' 241. וכן... הטמאים: הענין הפנימי בטומאת משקין - לקו"ש ח"ז ע' 78.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

נגע אכל באדם או בכלי שנטמא באב, הרי אותו האכל שני לטמאה. ואכל שנגע בזה השני, נקרא 'שלישי לטמאה'; ואם נגע השלישי באכל רביעי, הרי זה נקרא 'רביעי לטמאה'.

במה דברים אמורים? באכלין. אבל המשקין - אחד משקה שנגע באב הטמאה, או שנגע בראשון, או שנגע בשני - הרי אותו משקה תחלה [ראשון] לטמאה; ומטמא את חברו וחברו את חברו, אפלו הם מאה^א; שאין מונין במשקין.

(יא) וכולם נעשים ראשון לטומאה.

פיצד? יין שנגע באב הטמאה, או בראשון, או בשני - הרי יין זה בראשון לטמאה; וכן אם נגע יין זה בשמן, ושמן בחלב, וחלב בדבש, ודבש במים, ומים ביין אחר, וכן עד לעולם - כלן ראשון לטמאה, וכאלו כל אחד מהם נטמא באב תחלה. וכלן מטמאין את הכלים.

וכן כלי שנטמא אחוריו במשקין, ונגעו משקין אחרים באחוריו הכלים הטמאין - אפלו היו משקה חלין - נעשו המשקין האחרים תחלה לטמאה, ומטמאין כלים אחרים, ועושין אותן שני; ואין צריך לומר, שהן^ב מטמאין אכלין ומשקין אחרים. (יב) המשקים.

ו. אחורי הכלי שנטמא במשקין, ונגעו אכלין באחורי הכלי הטמא - אפלו אכלי תרומה, הרי אלו טהורין; שהכלי שנטמא אחוריו בלבד, אינו מטמא אכלין אלא לקדש בלבד^ג; שהכלי שנטמא אחוריו - הרי זה טמא כלו לקדש, כמו שבארנו, ולפיכך מטמא אכלי הקדש^ד.

(יג) רק מאכלים של קודש שנגעו באחורי הכלי, נטמאו. (יד) ולכן החמירו באחורי הכלי שיטמא את אוכל הקודש שנגע בו, ואילו תרומה שאם נגעה בתוך הכלי שנטמא רק מאחוריו, טהורה, לא החמירו בה גם אם נגעה מאחורי הכלי.

פרק ח

דיני 'טומאת ידיים'

א. כל הנוגע בידיו בראשון לטמאה^א, בין שהיה

(א) כל דבר שנגע באב הטומאה ונעשה ראשון לטומאה או שנגע בראשון ונעשה שני לטומאה וכן הלאה, בין כלים בין מאכלים ומשקים, נעשה וולד הטומאה. (ב) ואפילו אם לא נגעו ישירות באב הטומאה אלא כגון שנגע שני בראשון והראשון נגע באב הטומאה.

ג. כשגזרו על המשקין שיטמאו את הכלים, גזרו שיהיו מטמאין את הכלים מתוכן. פיצד? אם נפלו לאויר כלי חרש - נטמא כלו, והרי הוא שני; ואם נגעו^ה בשאר כלים מתוכן - נטמאו כלן, ונעשו שני.

(ג) אם נגעו בצד הפנימי של הכלי, נטמא כולו. (ד) אפילו לא נגעו בדופן. (ה) בדופן הכלי. (ו) שאינם מטמאים באויר, אלא בנגיעה ממש.

השנת הראב"ד

בין .. שטף א"א אין השכל נותן שיעשו משקין מה שאין המת והשרץ עושין ולא גזרו חכמים במשקין אלא משום משקה זב וזבה ואם הזב והזבה אין מטמאין כלי חרס מאחוריו אין המשקין שלהן מטמאין וכ"ש שאר משקין וזה המחבר נתלה בחוט של ערב שמצא בבכורות והוא יש לו תוך בכלי שטף הרי הוא ככלי חרס מה שטמא כלי חרס נטמא גבו ולא נטמא תוכו אף כלי שטף וכו', ותפש הדבר כפשוטו דתוכו לא נטמא הא גבו מיהת נטמא ואני אומר דשיטפא דגמרא הוא ומכלי שטף נסבה והכיוון לא היה אלא לחלק גבו מתוכו כמו כלי חרס שחלקו הכתוב.

אבל אם נגעו משקין טמאים באחורי הכלי שיש לו תוף, בין • בכלי חרש בין בכלי שטף [כלים שטהרתם במקוה] וכלי מתכות - נטמאו אחוריו בלבד; והרי אחוריו שני, ולא נטמא תוכו. במה דברים אמורים^ה? לתרומה^ט; אבל לקדש - כלי שנטמא אחוריו, נטמא כלו שני לטמאה.

(ז) בית קיבול. (ח) שאם נגעו משקים טמאים מאחורי הכלי, לא נטמא תוכו. (ט) שאם נגעה תרומה בתוך הכלי, היא לא נטמאת.

ד. כבר בארנו, שהאכלין אין מטמאין כלים, והמשקין מטמאין; ולמה עשו בטמאת משקין הכר זה, ואמרו שהכלי שנגעו בו משקין טמאין באחוריו לא נטמא תוכו לתרומה? להודיע, שטמאת כלים אלו מדבריהם, כדי שלא ישרפו על טמאה זו תרומה וקדשים.

(י) שלא יטעו ויחשבו שהתרומה והקדשים שנגעו בכלי שנטמא מאחוריו הם טמאים מהתורה, וישרפו אותם.

ה. כבר בארנו, שהאכלין והמשקין שנגעו באב מאבות הטמאות, הרי הן ראשון לטמאה; וכן אם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון י"ג תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות קלז

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שֶׁהַעֲצָמוֹת שֶׁל קִדְשִׁים שֶׁשָּׁמְשׁוּ נוֹתֵר אוֹ פְּגוּלָּה, מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדִים, הוּאִיל וְנַעֲשׂוּ בָּסִיס לְדָבָר אֲסוּרִי.

(יא) עצם שיש בה מח, של קרבן פיגול או נותר. (יב) למרות שאינו נוגע במח האסור משום פיגול או נותר, אלא נוגע בעצם. (יג) שימש כבסיס למוח שהוא נותר או פיגול. (יד) מכיוון שהעצם היא בסיס למח שהוא אסור משום פיגול או נותר, נטמאת גם העצם כמותם.

ה. בִּשְׂרָר קִדְשׁ שֶׁנִּצָּא חוּץ לְמַחְצֵתוֹ [עזרת ישראל או ירושלים] - הָרִי הוּא סִפֵּק אִם מְטַמֵּא אֶת הַיָּדִים, אוֹ אֵינוֹ מְטַמֵּא^{טו}; לְפִיכָךְ אֵינוֹ מְטַמֵּא - שֶׁסִּפֵּק טַמְאָת הַיָּדִים טְהוֹר^{טז}, כְּמוֹ שֶׁתִּבְאָר. וְאִם בִּשְׂרָר פֶּסַח שֶׁנִּצָּא חוּץ לְבֵית הוּא, הָרִי הוּא טְהוֹר - בְּגִי חֲבוּרָה, זְרִיזִין הֵן [ו-היראים, ולא גזרו חכמים בו טומאה].

(טו) יש ספק אם גזרו בו טומאה כדי שלא יבואו להוציא אותו, כשם שגזרו טומאה על בשר נותר כדי שלא יתעצלו לאכלו, או שלא גזרו עליו טומאה כי לא חששו שיעשה מעשה בידים להוציא את הבשר מחוץ למקומו, בשונה מנותר שהאסור לא נעשה בידים, אלא על ידי שנמנע מלאכלו בזמנו. (טז) כל ספק שיש בדיון טומאת הידיים, טהור.

ו. אֵין טַמְאָת יָדִים בְּמִקְדָּשׁ - שֶׁבִּשְׂעָה שֶׁגָּזְרוּ טַמְאָה עַל הַיָּדִים, לֹא גָזְרוּ בְּמִקְדָּשׁ; אֲלֹא הַנוֹגֵעַ בְּאַכְלִין טַמְאִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶם, בֵּין שֶׁנִּגַּע [באוכלים הטמאים] בְּמִקְדָּשׁ בֵּין שֶׁנִּגַּע חוּץ לְמִקְדָּשׁ, וְנִגַּע בְּקִדְשִׁים בְּמִקְדָּשׁ - לֹא טַמְאָן. וְאִם נִגַּע חוּץ לְמִקְדָּשׁ - הָרִי זֶה מְטַמֵּא אֶת הַקִּדְשִׁי, וּפּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה^{יז}, כְּמוֹ שֶׁתִּבְאָר.

(יז) אם נגע בו, נטמא הקודש ונעשה 'שלישי לטומאה', ואם נגע הקודש בבשר אחר נטמא הבשר האחר, כי בקודש, 'שלישי לטומאה' עושה 'רביעי לטומאה'. (יח) אבל אם נגע בתרומה, פסל אותה אבל יא לא מטמאה תרומה אחרת, כי בתרומה אין 'שלישי לטומאה' עושה 'רביעי לטומאה'.

ז. מִי שֶׁנִּטְמָאת יָדוֹ אַחַת, וְנִגַּעָה בְּאַחֶרֶת - הָאַחֶרֶת טְהוֹרָה; וְנוֹטֵל [במים] אֶת [היד] הַטַּמְאָה, וְדִיו. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? לְתַרּוּמָה. אֲבָל לְקִדְשׁ - אִם נִטְמָאת יָדוֹ אַחַת, וְנִגַּע בַּשְּׁנִיָּה - טַמְאָה, וְשִׁתִּיחַן צְרִיכוֹת טְבִילָה לְקִדְשִׁי; אֲבָל לְתַרּוּמָה, בְּנִטְלָה יָדִים בְּלִבָּד יִטְהָרוּ יָדֵיוכא.

השגת הראב"ד

או ... משקין א"א כן הוא במשנת ידים ואם תאמר הרי אמרו בברכות ונטמיה כוס לידים ואמרו אין כלי מטמא אדם התם על ידי משקין נטמא תדע שהרי תוכו טהור ואם נטמא בשרץ כולו טמא ומטמא את הידים אע"פ שהוא תולדה.

אותו ראשון אדם או • פְּלִי או אֲכָל או מִשְׁקִין טַמְאִין - נְטַמְאוּ יָדָיו בְּלִבָּד, עַד הַפֶּרֶק [מקום חיבור כף היד עם הזרוע]; וְכֵן

הַמִּכְנִיס יָדוֹ לְאֹיֶר פְּלִי חֲרַשׁ שֶׁנִּטְמָא בָּאֵב הַטַּמְאָה, או שֶׁהִכְנִיס יָדוֹ לְבֵית הַמִּנְגֵּעַ [בצרעת] - נְטַמְאוּ יָדָיו. וְטַמְאָת הַיָּדִים, מְדַבְּרִי סוּפְרִים.

(א) בדבר שנגע באב הטומאה.

ב. הַיָּדִים שְׁנוֹת לְעוֹלָם^ב; שְׁאִין טַמְאָתָן אֲלֹא מְדַבְּרֵיהֶם, וְכִשְׁגָּזְרוּ טַמְאָה עֲלֵיהֶן, גָּזְרוּ שִׁתִּיחוּ בְּשֵׁנִי לְטַמְאָה. אֲפִלוּ הַמִּכְנִיס יָדוֹ לְבֵית הַמִּנְגֵּעַ, או שֶׁנִּגַּע בְּיָדוֹ בְּאֵדָם שֶׁהוּא מְטַמֵּא בְּגָדִים עַד שֶׁלֹּא פָּרַשׁ מִמְּטַמְּאֵי - הָרִי יָדָיו שְׁנוֹת.

(ב) ידיים טמאות תמיד הם בדרגת 'שני לטומאה', ולא ייתכן שידיים יהיו טמאות בדרגת 'ראשון לטומאה'. (ג) בצרעת, שהבית הוא אב הטומאה, והנכנסים לתוכו נעשו 'ראשון לטומאה'. (ד) כגון הנושא את הנבילה וכדומה, והבגדים נעשים ראשון.

השגת הראב"ד

הפיגול והנותר א"א כמה דבריו מבולבלין ומה ענין ערבוב צריד של מנחות עם פיגול ונותר שהם מטמאין מעצמן וצריד של מנחות אינו מטמא עד שיקבל טומאה ממקום אחר, ועוד דהא בעיא היא ולא איפשיטא ולקולא ועוד דגרסינן בזבחים פרק טבול יום כי היכי דמטמא אדם במגע מונין בו ראשון ושני אבל נבילת עוף טהור לר"מ אין מונין בו הילכך פיגול ונותר מונין בהן ראשון ושני ואולי הואיל ומטמאין את הידים מטמאין אדם במגע קרינא בהו.

ג. הַפְּגוּל • [קרבן שנפסל

במחשבה], וְהַנּוֹתֵר [קרבן שעבר זמן אכילתו], וְצִרִיד [שיריים שנדבקו לכלי] שֶׁל מִנְחוֹת - הָרִי הֵם קְרִיאָתוֹן לְטַמְאָה, וּמוֹנִין בָּהֶם רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי; לְפִיכָךְ, מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדִים בְּכִבְיָהּ^ה. וְאֵין הַפְּגוּל

וְהַנּוֹתֵר מְצֻטְרָפִין, אֶף עַל פִּי שֶׁשְׁעוֹרָם שׁוֹה בְּכִבְיָהּ, הוּאִיל וְטַמְאָת הַיָּדִים מְדַבְּרֵיהֶם^ח; אֲבָל שְׂאֵר הָאֲכָלִין מְצֻטְרָפִין, שְׁאִין אֲכָלִין טַמְאִין מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדִים עַד שִׁתִּיחוּ בְּכִבְיָהּ.

(ה) אם יש בהם כמות של 'כביצה'. (ו) לשיעור כזית. (ז) ו'כל שטומאתו ושיעורו שווה, מצטרפים'. (ח) וגם טומאת פיגול ונותר, היא מדבריהם. (ט) שטמאים מהתורה. (י) ולכן אם מצטרפים יחד לכביצה, מטמאים.

ד. קוֹלִית הַפְּגוּל או הַנּוֹתֵר^א - אֶף עַל פִּי שֶׁהִיא סְתוּמָה - הַנוֹגֵעַ בָּהּ בְּיָדוֹ, נְטַמְאוּ יָדָיו^ב;

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שִׁטְבֵּל. וְאֵם נִגְע בְּאֶכְלִין, עֲשָׂאָם שְׁלִישִׁי. וְאֵם נִגְע בְּמִשְׁקִין, אֶפְלוּ מִשְׁקָה חֲלִין - עֲשָׂה אוֹתָן תְּחִלָּה, לְטָמֵא אֶכְלִין וּמִשְׁקִין
 חשגת הראב"ד
 אבל .. כלים א"א ולא אפילו
 לטמא אוכלין של חולין שלא גזרו
 אלא לתרומה.
אֲחֵרִים, אֶכֶּל • לֹא לְטָמֵא כְּלִים, הוֹאִיל וְעָקֵר טָמֵאת אָדָם זֶה מְדַבְּרִיהֶם כ"י.

(כז) ואינו נחשב ששתה משקים שהם 'אב הטומאה', ומשקים טמאים שלא נטמאו מחמת 'אב טומאה' אינם מטמאים כלים.

ומפני מה גזרו טמאה זו על האוכל אכלין טמאים? שמה יאכל אכל ראשון או שני וישתה עליו [עימו] משקה תרומה, ונמצא משקה תרומה טמא באכל שבפיו. וכן השותה משקין טמאים, שמה יאכל עמהם אכל תרומה, ונמצא טמא במשקין שבפיו. וכבר בארנו בתרומות, שאסור לאכל תרומה טמאה.

י.א. אינו מטמא עד שיאכל אכלים טמאים כחצי פרס, שהוא כביצה ומחצה שוחקת [כריתות]; וכן השותה, אינו מטמא עד שישתה ממשקין טמאין רביעית [ממדת הלוג]. וכל האכלים מצטרפין לחצי פרס, לפסל הגוזה [לטמא האדם]; וכל המשקין מצטרפין לרביעית. ואם אכל או שתה פחות ממשעור זה, טהור.

אכל מעט ושתה, וחזר ואכל מעט ושתה - אם יש מתחלה ועד סוף כדי אכילת פרס^כ, מצטרפין; ואם לאו, אין מצטרפין. וכן אם שתה מעט ושתה, ושתה מעט - אם יש מתחלה ועד סוף כדי אכילת פרס, מצטרפין; ואם לאו, אין מצטרפין. אכל פחות מפשעור, וטבל ועלה, ואכל מעט מיד - אם לא שתה ביניהן, והרי אכילה שלפני טבילה ושל אחריה בכדי אכילת פרס - הרי אלו מצטרפין כט.

(כח) זמן אכילה רגילה של שלוש ביצים. (כט) ומטמאים אותו, ואין אומרים שהטבילה הועילה לו לטהרו מטומאת החצי פרס, וכשאכל בפעם השניה אכל רק חצי פרס ואינו טמא, כי טבילה לא מועילה לחצי שיעור.

יב. אשה שהיא ראשון לטמאה, ומניקה את בנה - הרי הבן טהור, ולא גזרו עליו טמאה^{לא}; שאפילו תאמר שיצק רביעית - אפשו שיש מתחלה ועד סוף

(ט) לטהר אותה לתרומה. (כ) טבילת שתי הידים במקווה שיש בו ארבעים סאה מים, וכשלא נגעה בשנייה, מטביל את הטמאה בלבד. (כא) אפילו אם נטמאו שתיהן.

ח. שלמה המלך ובית דינו גזרו על הידים שיהיו שניות, אף על פי שלא ידע בודאי שנטמאו - מפני שהידיים עסקניות [ושמא נגע בטומאה]. ולא גזר שלמה על הידיים טמאה אלא לקדש, ואחר כך גזרו חכמים שאחריו אף לתרומה, •

חשגת הראב"ד
 לתרומה א"א ואח"כ גזרו על אכילת חולין שצריך נטילת ידים.
ולפיכך צריך נטילת ידיים לתרומה; ואם נגע בתרומה קדם שישטל ידיו - פסולה, ונשרפת על טמאה זו.

ט. לט [כורד] אדם ידיו במפה, ואוכל בתרומה בלא נטילת ידיים; ואין חוששין שמה יגע^כ. אבל לא יעשה כן בחלין שנגעשו על טהרת הקדש או טהרת התרומה^כ; גזרה שמה יגע, לפי שאינו מקפיד עליהן כ"י.

(כב) בידים עצמם, מפני שכחנים זהירים הם, ונוהרים מלנגוע בתרומה בידים טמאות. (כג) חולין ששומרים אותם מכל טומאה שמטמאה את הקדשים, או ששומרים אותם מטומאה שמטמאה את התרומה. (כד) כי אינו מקפיד על טהרתם כמו על טהרת קודש או תרומה ממש, ולכן יש לחשוש שיגע בידים ממש מתוך חוסר זהירות.

י. הוֹאִיל וְהַיָּדִים שְׁנִיּוֹת [לטומאה] - אֵם נִגְעוּ בְּמִשְׁקִין, עֲשֹׂה אוֹתָן תְּחִלָּה^כ; וְאֵם נִגְעוּ מִשְׁקִין אֱלוּ בְּאֶכְלִין, עוֹשִׂין אוֹתָן שְׁנִי. וְאֵם נִגְעוּ בְּמִשְׁקִין אֱלוּ אֲחֵרִים, עוֹשִׂין אֱלוּ אוֹתָם תְּחִלָּה - שֶׁהַמִּשְׁקִין תְּחִלָּה לְעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ; אֶכֶּל • אֵין מִשְׁקִין אֱלוּ שְׁנִטְמָאוּ מִחֻמַּת יָדִים מְטֵמְאִין כְּלִים כָּלֵל, שְׁעָקֵר טָמֵאת הַיָּדִים מְדַבְּרִיהֶם כ"י.

חשגת הראב"ד
 אבל אין משקין א"א לא ידעתי מהו זה והוא סותר את דבריו וא"ת לא כתב שאין מטמאין אלא אכלים אף זו שיבוש שהרי אמרו באלו דברים גזירה שמה יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידיים ויחזרו ויטמאו את הכוס אלמא כלים נמי מטמאו.

(כה) כי משקים שנוגעים ב'שני לטומאה', נעשו 'ראשון לטומאה'. (כו) ומכיוון שלא נטמאו מחמת 'אב הטומאה' אינם מטמאים כלים.

וכן גזרו חכמים על כל אדם שיאכל אכלין טמאין, בין שאכל אכל ראשון או אכל שני, ועל כל השותה משקין טמאים - שיהיה שני לטמאה, עד

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ד תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות קלט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יתר מפדי אכילת פרס, שהרי אינו יונק בבת אחת לב.
טבל - אינו צריך הערב שמש [להמתין לשקיעה], מפני שעקר טמאה זו מדבריהם.

ל) ואינו נטמא בנגיעת אמו, מכיוון שראשון לטומאה אינו מטמא אדם. לא) משום שניק חלב טמא. לב) אלא לאט לאט, ובספק לא גזרו.

יג. המעברת - התירו לה שתהיה אוכלת אכלין טמאין פחות מבשעור, ואף על פי שהיא אוכלת הרבה לג; מפני הסכנה. ואינה צריכה טבילה, אלא הרי היא טהורה.

לג) ובצירוף כל האכילות, יש יותר משיעור חצי פרס.

ה) מכיוון שלא נשפך עליו לוג מים שלם מכל כלי, אין המים מצטרפים לשיעור שלושה לוגים.

נפלו על ראשו, אכל לא על רבו, או שנפלו על רבו, ולא נפלו על ראשו, או שנפלו על ראשו בלבד מלמעלה, ונפלו על רבו מן הצד או מלמטה - הרי זה טהור; עד שיפלו על ראשו ועל רבו הסמוך לראשו, פדרפני.

ו) נפילתם על רוב הגוף לא היה על פלג הגוף העליון אלא על צדדי הגוף או על פלג הגוף התחתון. ז) כי לא גזרו טומאה, על מקרה שאינו מצוי, שאדם מתרחץ בצורה לא רגילה.

וכן אם בא ראשו במים שאובין, ולא בא רבו, או בא רבו, ולא בא ראשו, או שפא ראשו בלבד, וכא משאר גופו רבו במים שאובין מלמטה או מן הצד - הרי זה טהור; עד שיכוא ראשו ורבו הסמוך לראשו, פדרפו.

ג. הפא מראשו ורבו החצי [נכנס עם חצי מראשו ומרובו] במים שאובין, ונפלו על החצי האחר [של ראשו ורובו] מים שאובין - הואיל וחציו בנפילה וחציו בביאה, הרי זה טהור.

ח) כי גזרו טומאה רק על מי שבא במים שאובים או שנפלו עליו מים שאובים, אבל לא גזרו טומאה על צירוף שני המקרים יחד.

ד. היו שלשת לגין שנפלו עליו או שפא בהן, מקצתן שאובין ומקצתן אינם שאובין, או שנתערב בהם יין ושמן ודבש וחלב - הרי זה טהור; עד שיהיו השלשה פלן שאובין.

~ יום שני י"ד תשרי ~

פרק ט

דיני טומאת מים שאובים, וטומאת כתבי הקודש.

א. הפא ראשו ורבו [רוב גופן] במים שאובין, או שנפלו על ראשו ועל רבו שלשה לגין מים שאובין - נטמא, והרי הוא פשני לטמאה עד שיטבל. ואם נגע באכלין, עשה אותן שלישי. ואם נגע במשקין - טמאן, ועשה אותן תחלה לטמא אכלין ומשקין אחרים, אכל לא לטמא פלים.

א) ממים שנשאבו בכלים. ב) של תרומה. ג) 'ראשון לטומאה'.

ומפני מה גזרו טמאה על אדם זה? מפני שהיו טבילי יומי טובלין במערות שמימיהן רעים [=מזוהמים], והיו רוחצין אחר פן במים שאובים יפים דרך נקיות; ופשט המנהג פה, עד שהיו רב העם מדמים שמים שאובים שרוחצים באחרונה - הן שמטהרים, לא הטבילה שבמי המקנה, והיו טובלין בזלזול בלא פונה [ללא דקדוק]. לפיכך גזרו, שקל בא ראשו ורבו במים שאובין, או שנפלו על ראשו ורבו - נטמא, ונעשה פשני לטמאה.

ד) טמאים שטבלו באותו יום, להטהר מטומאתם.

אפלו טהור שאינו טבול יום - אם נפלו על ראשו ורבו שלשת לגין מים שאובין, או שפא ראשו ורבו במים שאובין - הרי זה פשני לטמאה עד שיטבל;

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

התורה ב"הקהל" אלא גם בכל שבת שני וחמישי שהרי מפורש בסדר עבודת הכהנים היה גם תפילה וא"כ, בשלמא בנוגע להנחת תפילין וקריאת התורה במקדש, כבר כתב הרמב"ם ש"אין טומאת ידים במקדש" אבל בפשטות הניחו תפילין גם מחוץ למקדש ועל דרך זה נגעו גם בכתבי הקודש בהיותם מחוץ למקדש וצריכים טבילה לקודש (במ' סאה) ולא רק נטילת ידים בעלמא, ולכאורה לא מצינו שכהן הנכנס למקדש חייב לטבול ידיו (מלבד קידוש ידים ורגלים) מפני שנגע בתפילין חוץ למקדש. ודוחק לומר שהכהנים הניחו תפילין רק במקדש שהרי לא מצינו שהיה להם מקום מיוחד בביהמ"ק עבור התפילין ובפרט שתירוצן זה אינו מספיק לבאר היאך לפחות פעם אחת הביאו התפילין למקדש. ועכ"פ יש לברר ולמצוא ביאור בענין זה האם היו צריכים להניח תפילין רק בהיותם בקודש או שיש לומר שזה שלא גזרו טומאת ידים במקדש מהני גם בנוגע לנגיעה בכתבי הקדש ותפילין מחוץ למקדש.

יין מלכות ספר טהרה סימן כ'
מתוך רמב"ם "פרס המלך".

שְׁלֹשֶׁת לַגִּין אֱלוֹטִי שֶׁנִּפְלוּ עַל הַטְּהוֹר או שָׂבָא בְּהֵן, וְטִמְאוּהוּ - בֵּינָן שֶׁנֶּעֱשָׂה בְּשָׁנִי לְטִמְאַהּ, הָרִי הַמִּים הָאֵלוּ טִמְאִין, שֶׁהָרִי נִגְעוּ בְּשָׁנִי; וְהָרִי אֱלוּ הַמִּים אוֹמְרִין [בכניול] לְזֶה הַטְּהוֹר: 'טִמְאַנּוּ אוֹתוֹ, וְטִמְאַנּוּ'."א.

(ט) שכולם שאובים. (י) ומשקים שנגעו ב'שני לטומאה', נטמאים. (יא) אנחנו טימאנו אותה, והוא חזר וטימאנו.

ה. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ מְנִיחִין כְּכֹרֶת שֶׁל תְּרוּמָה בְּצֵד הַסְּפָרִים [תנ"ך], וְאוֹמְרִים: 'זֶה' [התרומה] קִדְּשׁ, וְזֶה [הספר] קִדְּשׁ'י, וּבָאִין הַעֲכָבְרִים, וּמְקַרְעִין אֶת הַסְּפָרִים. לְפִיכָף גָּזְרוּ שֶׁתְּרוּמָה שֶׁנִּגְעָה בְּאַחַד מִכְתָּבֵי הַקִּדְּשׁ, נִטְמָאתָ, וְהָרִי הִיא כְּשֶׁלִּישִׁי לְטִמְאַהּ, כְּאֵלוּ נִגְעָה בְּשָׁנִי; וְנִמְצָאוּ כָּל כְּתָבֵי הַקִּדְּשׁ, פּוֹסְלִין הַתְּרוּמָה בְּשָׁנִי.

(יב) ולכן אין פחיתות כבוד, בזה שמניחים את התרומה ליד ספי הקודש.

וְלֹא עוֹד, אֲלֵא מִי שֶׁהָיוּ יָדָיו טְהוֹרוֹת, וְנִגַּע בְּאַחַד מִכְתָּבֵי הַקִּדְּשׁ - נִעֲשֶׂוּ יָדָיו שְׁנִיּוֹת, וּמִטְמְאִין אֶת הַתְּרוּמָה וְאֶת הַמִּשְׁקִין; וְאִם עַל פִּי שְׁאִין הַיָּדִים מִטְמְאוֹת אֲלֵא מֵרֵאשׁוֹן לְטִמְאַהּ כְּמוֹ שֶׁבִּארְנוּ, הָרִי הֵן מִטְמְאוֹת מִן הַסְּפָרִים.

(יג) למרות שדין הספר כ'שני לטומאה'.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מִי שֶׁהָיוּ יָדָיו טְהוֹרוֹת, וְנִגַּע בְּאַחַד מִכְתָּבֵי הַקִּדְּשׁ - נִעֲשֶׂוּ יָדָיו שְׁנִיּוֹת, וּמִטְמְאִין אֶת הַתְּרוּמָה".

ממשיך בהלכה שלאח"כ וכן "רצועות התפילין עם התפילין. . . הרי אלו מטמאין את הידים". ובזה ישנו ענין תמוה לכאורה הדורש ביאור; מצינו שהכהנים הניחו תפילין בשעת העבודה, אמנם לא תפילין של יד "שנאמר בבגדי כהונה על בשרו ולבשם מלמד שלא יהיה דבר חוצץ בין בשרו לבגדים. . . לפיכך אין הכהן יכול לעבוד בתפילין של יד שהרי חוצצת אבל של ראש יכול להניח ואם רצה להניחם מניח".

כמו"כ, מצינו שקראו בספר תורה במקדש לא רק קריאת

ו. רְצוּעוֹת תְּפִלִּין [שמחבורת], עִם הַתְּפִלִּין, וְגִלְיוֹן [הריק מכתובה] שֶׁבִּסְפָּר [תורה] שֶׁלֹּמְעֵל וְשֶׁלֹּמְטֵן שֶׁבְּתַחֲלָה וְשֶׁבִּסְפָּרָהּ, כְּשֶׁהֵן מְחַבְּרִין לִסְפָּר, וְסִפָּר שֶׁנִּמְחַק וְנִשְׁתַּיֵּר בּוֹ שְׁמוֹנִים וְחֲמִשׁ אוֹתִיּוֹת, וּמִגִּלָּה שֶׁכְּתוּב בָּהּ שְׁמוֹנִים וְחֲמִשׁ אוֹתִיּוֹת, כְּפָרֶשֶׁת "וַיְהִי בִּנְסֹעַ הָאָרוֹן" ²⁰ - הָרִי אֱלוּ מִטְמְאִין אֶת הַיָּדִים. וְלֹא דִבְרֵי תוֹרָה בְּלִבָּד, אֲלֵא כָּל כְּתָבֵי הַקִּדְּשׁ - אֶפְלוּ שִׁיר הַשִּׁירִים וְקִהְלָת, שֶׁהֵן דִּבְרֵי חֻקָּה - מִטְמְאִין אֶת הַיָּדִים.

(יד) שבתחילת הספר ובסופו.

ז. תְּרֻגוֹם [מילים בארמית] שֶׁבְּעִזָּרָא וְשֶׁבְּדִנְיָאֵל, הָרִי הוּא מְפַלֵּל כְּתָבֵי הַקִּדְּשׁ ^{טו}. אֲבָל תְּרֻגוֹם שֶׁכְּתוּב עֲבָרִית, וְעֲבָרִית שֶׁכְּתוּב תְּרֻגוֹם ^{טז}, או שֶׁכְּתוּב כְּתָבֵי הַקִּדְּשׁ בְּכְתָב עֲבָרִי [עתיק] - אֵינָן מִטְמְאִין אֶת הַיָּדִים ^{יז}; עַד שֶׁיְהִיוּ כְּתוּבִים אֲשׁוּרִי [כתב ספר תורה], עַל הָעוֹר, וּבְדִיּוֹ.

(טו) ואם נשארו בספר שמונים וחמש אותיות מהמילים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ד תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות קמא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׁיַעְרִיב שְׁמִשׁוֹ, שְׁנַאֲמַר²¹: "בְּמִים יוֹכָא, וְטָמָא עַד הָעֶרֶב, וְטָהֵר"; הַכְּתוּב קָרָא לְטָבוֹל יוֹם טָמָא.
(א) שאם נגע בטרומה, טימאה, ואינו מטמא חולין.

ב. אֶחָד טָבוֹל יוֹם מִטְמָאָה חֲמוּרָה, כְּגוֹן שֶׁטָבַל מְזִיבוֹת אוֹ מִטְמָאֵת מֵת וְצִרְעָתוֹ, וְאֶחָד טָבוֹל יוֹם מִטְמָאֵת שְׂרָיָה וְכִיּוּצָא בּוֹ. וְכָל הַטְּעוֹן הָעֶרֶב שְׁמִשׁוֹ - בֵּין אֶדָם בֵּין בָּלִים, בֵּין מַדְבְּרֵי תוֹרָה בֵּין מַדְבְּרֵיהֶם - הָרִי הוּא פְּשָׁנִי לְטְמָאָה, עַד שְׁיַעְרִיב שְׁמִשׁוֹ.

(ב) שטמא שבעה ימים, ורק אחר כך יכול לטבול. (ג) שהיא טומאה קלה, שאינו צריך להמתין שבעה ימים, אלא יכול לטבול מיד.

ג. טָבוֹל יוֹם פּוֹסֵל [מטמא] אֶכְלִי הַתְּרוּמָה, וּמִשְׁקָה הַתְּרוּמָה, וְאֶכְלִי הַקֹּדֶשׁ, וּמִשְׁקָה הַקֹּדֶשׁ - פּוֹסֵל הַכֹּל. בֵּיּצֵד? טָבוֹל יוֹם שְׁנֹנֵעַ בְּאֶכְלִין שֶׁל תְּרוּמָה - עֲשָׂאן שְׁלִישִׁי לְטְמָאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּשָׁנִי; וְכֵן אִם נָגַע בְּמִשְׁקֵין שֶׁל תְּרוּמָה - טְמָאָן, וְהָרִי הֵן שְׁלִישִׁי לְטְמָאָה.

(ד) שהם נעשים טמאים, אבל לא מטמאים אוכלים ומשקים אחרים שנגעו בהם. (ה) ואינו נעשים 'ראשון לטומאה' כשאר משקים שנטמאו, מכיוון שטבול יום כבר טבל, נחלשה טומאתו.

נָגַע טָבוֹל יוֹם בְּמִשְׁקֵין שֶׁל קֹדֶשׁ - טְמָאָן, וְהָרִי הֵן רְבִיעִי לְטְמָאָה; וְכֵן אִם נָגַע בְּאֶכְלִי הַקֹּדֶשׁ, עֲשָׂאן רְבִיעִי. אֲבָל אִם נָגַע טָבוֹל יוֹם בְּאֶכְלִי חֲלִין וּמִשְׁקָה חֲלִין, הָרִי הֵם טְהוֹרִין. וְדִין מִחֹסֶר כְּפוּרִים [זב וכו']²² שֶׁטָבַל וְלֹא הִבִּיא קֶרְבָּן] אוֹ טָבוֹל יוֹם בְּנִגְיעַת הַקֹּדֶשׁ - אֶחָד הוּא.

הִנֵּה נִתְבָּאָר לָךְ מִכָּל אֵלּוֹ הַדְּבָרִים, שְׂאִין שֵׁם מִשְׁקֵין שְׁנִיּוֹת לְעוֹלָם, אֲלֹא הַמִּשְׁקֵין תַּחֲלָה [ראשון] לְעוֹלָם; חוּץ מִמִּשְׁקֵין שְׁנֹנֵעַ בָּהֶם טָבוֹל יוֹם - שֶׁהֵן שְׁלִישִׁי, אִם הָיוּ תְּרוּמָה; אוֹ רְבִיעִי, אִם הָיוּ קֹדֶשׁ. ד. כָּל הַטְּמָאִין, בֵּין חֲמוּרִין בֵּין קִלִּין - מִשְׁקֵין

האלו, מטמאים את הידיים. (טז) שתרגם את מה שכתוב בארמית לעברית, או שתרגם את מה שכתוב בעברית לארמית. (יז) אם רק בצירוף האותיות האלו, נשארו בספר שמונים וחמש אותיות.

ח. הַפּוֹתֵב הַלְלִיחַ וְשִׁמְעִיט לְתִינּוֹק לְהַתְלַמֵּד בּוֹ, אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רִשְׁאִי - הָרִי אֵלּוֹ מִטְמָאִין אֶת הַיָּדִים.

(יח) פרקי הלל שבספר תהלים. (יט) פרשת שמע ישראל. (כ) כי אסור לכתוב פרשיות, אלא ספרים שלמים.

ט. הַמְּשִׁיחוֹת [=חוטם] וְהַרְצוּעוֹת שֶׁתִּפְּרֹן לְסַפְּרָא - אֵף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רִשְׁאִי לְקִימָן כִּי - כָּל זְמַן שֶׁהֵן מַחְבְּרִין לְסַפֵּר, מִטְמָאִין אֶת הַיָּדִים כִּי.

(כא) תפר בהן את רייעות ספרי קודש. (כב) כי תופרים את הספרים דווקא בגידים, ולא בסתם חוטם. (כג) מכיוון שהם בטלים לספר.

י. תִּיק [נתיק] שֶׁל סֶפֶר, וְתִבָּה שֶׁל סֶפֶר [ארון הקודש], וּמִטְפָּחוֹת סֶפָרִים [אבנט] - בְּזִמְן שֶׁהֵן תְּפוּרוֹת [לספר], מִטְמָאִין אֶת הַיָּדִים. אֲבָל הַבְּרוֹכוֹת כִּי - אֵף עַל פִּי שִׁישׁ בָּהֶן מְאוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם [ה']²³, וּמַעֲנִינּוֹת הַרְבֵּה שֶׁל תוֹרָה - אֵינָן מִטְמָאִין אֶת הַיָּדִים.

(כד) כגון תפילות שמונה וכדומה, שכתובות על קלף.

יא. סֶפָרִי מִיָּנִים [=האפיקורסים], אֵינָן מִטְמָאִין אֶת הַיָּדִים. פֶּרֶשֶׁת שׁוֹטָה כִּי - הוֹאִיל וְלִמְחִיקָה עוֹמְדָת, אֵינָה מִטְמָאָה אֶת הַיָּדִים.

(כה) שנמחקת לתוך מים המאריים שמשקים את הסוטה, ויש בה יותר משמונים וחמש אותיות.

פֶּרֶק י'

דיני טבול יום ומשקים היוצאים מהטמא, ודין שלישי ורביעי בקודש ובתרומה.

א. כָּל הַמִּטְמָא בָּאָב מֵאֲבוֹת הַטְּמָאוֹת, בֵּין אֶדָם בֵּין בָּלִים - הָרִי הוּא רִאשׁוֹן לְטְמָאָה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, עַד שִׁיטְבַּל. טָבַל - הָרִי הוּא פְּשָׁנִי לְטְמָאָה²⁴, עַד

21. ויקרא-שמיני, יא, לב.

מטמאין את הידיים: משמע שהמטפחות הן פרט בקדושת הספר וחלק ממנו - לקר"ש חכ"ג ע' 144 הע' 25.

בָּהֶם - טָבֹול יוֹם שֶׁנֶּפֶל מִרְקוֹ אוֹ מִמִּימֵי רִגְלָיו עַל כֶּפֶר שֶׁל תְּרוּמָה, הָרִי זֶה טָהוֹר; מִפְּנֵי שֶׁהֵם כְּמִשְׁקִין שֶׁיִּגְעוּ בָּהֶן; אֵלֹו וְאֵלֹו רֹאשׁוֹן לְטִמְאָה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ - חוּץ מִזֶּב וְחִבְרִי [זֶבֶה, נֹדֶה יוֹלֶדֶת], שֶׁהִמְשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִהֶן אֵב טִמְאָה. וּמִשְׁקִין שֶׁהֵב וְחִבְרִי נִוְגְעִין בָּהֶן, תַּחֲלָה.

(טז) וכשם שאם נגע במשקים שאינם תרומה או קודש, לא נטמאו, כך משקים היוצאים ממנו אינם טמאים.

ז. מִפֶּל אֵלֹו הַדְּבָרִים שֶׁהִקְדַּמְנוּ לְבִאָרָם, אֵתָּה לְמַד שֶׁהָאָדָם יֵהִי אֵב טִמְאָה^י וְיֵהִי רֹאשׁוֹן לְטִמְאָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה^י, וְלַעוֹלָם לֹא יֵהִי הָאָדָם שְׁנִי^י לְטִמְאָה אֶלָּא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים; וְהוּא הָאוֹכֵל אֶכְלִין טִמְאִים, אוֹ הַשּׁוֹתֶה מִשְׁקִין טִמְאִין, אוֹ הַבֹּא רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ בָּמִים שְׁאוּבִין - שֶׁפֶל אֵלֹו כְּשֶׁנִּי לְטִמְאָה מִדְּבָרֵיהֶם.

(יז) כגון שנגע במת או שנכנס לאוהל המת. (יח) אם נגע באב הטומאה, כגון שנגע בשרץ. (יט) כי מהתורה ראשון לטומאה אינו מטמא אדם וכלים.

וְכֵן שְׁאֵר כָּל הַפְּלִים, חוּץ מִפְּלֵי חֶרֶשׁ - יֵהִי אֵב טִמְאָה^כ וְיֵהִי רֹאשׁוֹן לְטִמְאָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה, וְלֹא יֵהִי הַפְּלִי לַעוֹלָם שְׁנִי לְטִמְאָה^כ אֶלָּא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים; שְׁאֵם יִטְמָא בְּמִשְׁקִין טִמְאִים, יֵהִי שְׁנִי מִדְּבָרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(כ) שאינם נהיים אב הטומאה לעולם, ואפילו אם נגעו במת. (כא) כגון אם נגעו באדם שנטמא במת. (כב) כי מהתורה ראשון לטומאה אינו מטמא אדם וכלים.

ח. כֶּפֶר בִּאֲרָנוּ, שֶׁפְּלֵי חֶרֶשׁ - לֹא יֵהִי אֵב טִמְאָה לַעוֹלָם, לֹא מִדְּבָרֵי תוֹרָה וְלֹא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים; וְיֵהִי רֹאשׁוֹן לְטִמְאָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה^כ, וְשְׁנִי מִדְּבָרֵיהֶם - אִם נִטְמָא בְּמִשְׁקִין כְּשֶׁאֵר הַפְּלִים. וְלֹא יֵהִי הָאָדָם וְלֹא הַפְּלִים לַעוֹלָם שְׁלִישִׁי וְלֹא רְבִיעִי, לֹא מִדְּבָרֵי תוֹרָה וְלֹא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים^כ.

(כג) אם נכנס לאוויר הכלי אב הטומאה, כגון שרץ. (כד) כי מהתורה אין כלל 'שלישי לטומאה' ורביעי לטומאה, וגם שחכמים גזרו על שלישי ורביעי הם גזרו רק במאכלים ומשקים של תרומה וקדשים ולא באדם או כלים.

ט. הָאֶכְלִים - לֹא יֵהִי אֵב הַטִּמְאָה לַעוֹלָם, לֹא מִדְּבָרֵי תוֹרָה וְלֹא מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְיֵהִי רֹאשׁוֹן לְטִמְאָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה, שֶׁהָאָדָם אוֹ הַפְּלִי שֶׁהוּא רֹאשׁוֹן לְטִמְאָה - אִם נִגַּע בְּאֶכְל, עָשָׂהוּ שְׁנִי^כ. וְיֵהִי הָאֶכְלִין שְׁלִישִׁי וְרְבִיעִי לְטִמְאָה^כ מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים.

הַיּוֹצֵאִין מִהֶן, כְּגוֹן רִקָּן וּמִימֵי רִגְלֵיהֶן, הָרִי הֵן כְּמִשְׁקִין שֶׁיִּגְעוּ בָּהֶן; אֵלֹו וְאֵלֹו רֹאשׁוֹן לְטִמְאָה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ - חוּץ מִזֶּב וְחִבְרִי [זֶבֶה, נֹדֶה יוֹלֶדֶת], שֶׁהִמְשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִהֶן אֵב טִמְאָה. וּמִשְׁקִין שֶׁהֵב וְחִבְרִי נִוְגְעִין בָּהֶן, תַּחֲלָה.

אֶפְלֹו אוֹכֵל אֶכְלִין טִמְאִין, אוֹ שׁוֹתֶה מִשְׁקִין טִמְאִין - הָרִי הִמְשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִמֶּנּוּ קֶדֶם שֶׁיִּטְבֵּל, כְּמוֹ הַמִּשְׁקִין שֶׁיִּגְעוּ בָּהֶן, שֶׁהֵן תַּחֲלָה. וְכֵן טָבֹול יוֹם - מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִמֶּנּוּ, כְּמִשְׁקִין שֶׁהוּא נִוְגֵעַ בָּהֶם; שְׁאִינֶן מִטִּמְאִין אֲחֵרִים כָּלְלִי. אֶלָּא אִם נִגְעִי בְּמִשְׁקָה חֲלִין, הָרִי הֵן טָהוֹרִין^י; וְאִם נִגַּע בְּמִשְׁקָה תְּרוּמָה, הָרִי הֵן שְׁלִישִׁי; וְאִם נִגַּע בְּמִשְׁקָה קֹדֶשׁ, הוּא אוֹ מִחֹסֶר כְּפוּרִים, הָרִי הֵן רְבִיעִי.

(ו) אבל פוסלים תרומה וקודש. (ז) טבול יום. (ח) כי טבול יום הוא 'שני לטומאה' ושני אינו מטמא חולין.

ה. וְעַתָּה יִתְבָּאֵר, שְׁאִין שְׁלִישִׁי שֶׁבִּתְרוּמָה וְלֹא רְבִיעִי שֶׁבִּקְדֻשׁ מִטְמָא מִשְׁקָה אֲחֵר אוֹ אֶכְל אֲחֵר; וְאִין צָרִיךְ לִזְכֹּר, שְׁאִין מִטְמָא פְּלִים.

לְפִיכָף, קִדְרָה שֶׁהִיא מְלֵאָה מִשְׁקָה, וְנִגַּע בָּהֶן טָבֹול יוֹם^ט - אִם הִיא מִשְׁקָה חֲלִין, הַכֹּל טָהוֹר^י; וְאִם הִיא מִשְׁקָה תְּרוּמָה, הִמְשְׁקִין פְּסוּלִין^י וְהִקְדַּרְה טָהוֹרָה^י. וְאִם הִיוּ יָדִיו טִמְאֹת - הָרִי הִמְשְׁקָה טִמְאָה^י, בֵּין מִשְׁקָה תְּרוּמָה בֵּין מִשְׁקָה חֲלִין; וְזֶה חֹמֶר בְּיָדִים, מֵה שְׁאִין בְּטָבֹול יוֹם^י.

(ט) במה שבתוכה. (י) מכיוון שטבול יום הוא 'שני לטומאה', ואין שני לטומאה מטמא חולין וכלים. (יא) מכיוון ש'שני לטומאה' פוסל את התרומה. (יב) מכיוון ש'שני לטומאה' אינו מטמא כלים. (יג) אבל הקדירה טהורה. (יד) שידיים מטמאות משקה חולין, וטבול יום אינו מטמא.

וְחֹמֶר בְּטָבֹול יוֹם מִיָּדִים טִמְאֹת - שֶׁסֶּפֶק [אם טמא] טָבֹול יוֹם, פּוֹסֵל; וְסֶפֶק הַיָּדִים, טָהוֹר כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר.

ו. וְאַחַד טָהוֹר שִׁידִיו טִמְאֹת^ט, אוֹ טָבֹול יוֹם שִׁידִיו טִמְאֹת - הָרִי זֶה מִטְמָא מִשְׁקָה חֲלִין, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן תַּחֲלָה לְטִמְאָה אֶכְלִין וּמִשְׁקִין כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(טו) מגזירת 'טומאת ידיים'.

וּמֵאַחֵר שֶׁמִּשְׁקָה שִׁינָּא מְטָבֹול יוֹם כְּמִשְׁקִין שֶׁיִּגְעוּ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני י"ד תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות קמו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כה) ואם נגעו באב הטומאה עצמו, דינם כראשון לטומאה.
(כו) בתרומה. (כז) בקודש.
(א) חולין שנגעו ב'אב הטומאה'. (ב) חולין שנגעו ב'ראשון לטומאה נעשו 'שני לטומאה'. (ג) אם חולין נגעו ב'שני לטומאה' אינם נטמאים.

י. המִשְׁקִין - יְהִי אֵב טִמְאָה מִדְּבַר־תּוֹרָה, כְּגוֹן מִי חֲטָאת [פרה אדומה] וְרָקוּ שֶׁל זָב וּמִימֵי רִגְלָיו; וְיִהְיֶה רִאשׁוֹן לְטִמְאָה מִדְּבַר־תּוֹרָה, כְּגוֹן שֶׁנִּגְעוּ בְּאֵב מֵאֲבוֹת הַטִּמְאֹת.
וְכֵן אִם נִגְעוּ הַמִּשְׁקִין בְּלֶד הַטִּמְאָה, בֵּין אָדָם בֵּין בְּלִים - נִטְמָאוּ מִדְּבַר־תּוֹרָה^{כח}, וְהָרִי הֵן כְּרִאשׁוֹן לְטִמְאָה לְטִמְאָה אֲחֵרִים מִדְּבַר־הֶם^{כט}. וְכֵן אִם נִגְעוּ בְּשֵׁנִי, בֵּין בְּאָדָם בֵּין בְּבָלִים בֵּין בְּאֶקְלִין - נִעֲשׂוּ רִאשׁוֹן לְטִמְאָה אֲחֵרִים מִדְּבַר־סוּפְרִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

כח) מהתורה הם נעשו שני לטומאה, ואינם מטמאים דבר אחר. (כט) אמנם חכמים גזרו שהם יהיו ראשון לטומאה, ויטמאו אחרים.

וְיִהְיֶה הַמִּשְׁקִין שְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי מִדְּבַר־הֶם. כִּיצַד? אִם נִגַּע טָבֹל יוֹם בְּמִשְׁקָה תְּרוּמָה, עָשָׂהוּ שְׁלִישִׁי; וְאִם נִגַּע בְּמִשְׁקָה קֹדֶשׁ, עָשָׂהוּ רְבִיעִי. וְאִין אִתָּה מוֹצֵא מִשְׁקִין שְׁנִיּוֹת לְעוֹלָם^{לא}, וְלֹא מִשְׁקָה שְׁאִינוּ תַחֲלָה^{לב} - חוּץ מִמִּשְׁקָה טָבֹל יוֹם^{לג} אוֹ מִחֹסֶר כְּפוּרִים בְּקֹדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, שֶׁהוּא לִד פֶּסוּל מִדְּבַר־הֶם וְאִינוּ מִטְמָא.

(ל) ויש גם אפשרות שיהיו. (לא) שהרי חכמים גזרו שמשקים שנגעו בראשון או בשני לטומאה, יהיו ראשון לטומאה. (לב) לא מצינו משקים שיהיו שלישי או רביעי לטומאה. (לג) משקה של תרומה או קודש שנגע בהם טבול יום, והמשקים נעשו שלישי או רביעי. (לד) הטבול יום.

פָּרָק יא

'דרגות' בטומאה.

א. כֹּל מְקוֹם שֶׁנִּגְעוּ בְּרִאשׁוֹן אוֹ בְּשֵׁנִי לְטוֹמָא, יִהְיֶה רִאשׁוֹן לְטוֹמָא. (לב) לֹא מְצִינוּ מְשָׁקִים שִׁיהִיו שְׁלִישִׁי אוֹ רְבִיעִי לְטוֹמָא. (לג) מִשְׁקָה שֶׁל תְּרוּמָה אוֹ קוֹדֶשׁ שֶׁנִּגַּע בָּהֶם טָבֹל יוֹם, וְהַמִּשְׁקִים נִעֲשׂוּ שְׁלִישִׁי אוֹ רְבִיעִי. (לד) הַטָּבֹל יוֹם.

ב. הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּחִלִּין^א, טִמְאָה וּמִטְמָא. הַשֵּׁנִי, פֶּסוּל וְלֹא מִטְמָא. וְאִין שְׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּחִלִּין. וּמִנֵּין לֹאכֵל שְׁנֵי שֶׁהוּא פֶּסוּל בְּחִלִּין? שֶׁנֶּאֱמַר^ב: "וְכָל כְּלִי חָרֵשׁ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ, כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא".

ג. הָרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי שֶׁבְּתְּרוּמָה, טִמְאִים וּמִטְמָאִים^ה. הַשְּׁלִישִׁי, פֶּסוּל וְלֹא מִטְמָא. וְאִין שְׁלִישִׁי עוֹשֶׂה רְבִיעִי בְּתְּרוּמָה. וּמִנֵּין לֹאכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁנֶּפְסֵל בְּתְּרוּמָה? שֶׁנֶּאֱמַר^ז: "וְכָא הִשְׁמַשׁ, וְטָהַר; וְאַחֵר יֹאכֵל מִן הַקֹּדֶשִׁים". נִמְצָא טָבֹל יוֹם אֲסוּר בְּתְּרוּמָה עַד שֶׁיַּעֲרִיב שְׁמֶשׁוֹ; וְאִם נִגַּע בָּהּ, פֶּסָלָהּ. וְטָבֹל יוֹם, כְּשֵׁנִי לְטִמְאָה הוּא^ח. הֵא לְמַדְתָּ, שֶׁהַשֵּׁנִי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי בְּתְּרוּמָה.

(ה) תרומה שהיא בדרגת 'ראשון לטומאה' או 'שני לטומאה' היא עצמה טמאה, ומטמאה תרומה אחרת שתיגע בה. (ו) תרומה שנגע ב'שני לטומאה' נטמאת, אבל לא מטמאת תרומה אחרת שתיגע בה. (ז) תרומה שנגעה ב'שלישי לתרומה' לא נטמאת. (ח) כשנגע בטומאה הוא בדרגת ראשון לטומאה, ואחרי שטבל עד סוף היום הוא בדרגת שני לטומאה.

ד. הָרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי בְּקֹדֶשׁ, טִמְאִין וּמִטְמָאִין. הָרְבִיעִי, פֶּסוּל וְאִינוּ מִטְמָא. וְאִין רְבִיעִי עוֹשֶׂה חֲמִישִׁי לְעוֹלָם. וּמִנֵּין לְשְׁלִישִׁי בְּקֹדֶשׁ שֶׁהוּא טִמָּא? שֶׁנֶּאֱמַר^א: "וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טִמָּא לֹא יֵאָכֵל"; וְכִבְרַר קָרָא הַפְּתוּב לְשֵׁנִי 'טִמָּא'^ב, שֶׁנֶּאֱמַר^ג: "כָּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא". הִנֵּה לְמַדְתָּ, שֶׁבֶּשֶׂר הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּגַּע בְּשֵׁנִי, טִמָּא וְיִשְׁרָף.

(ט) והרי הכלי שנטמא הוא 'ראשון לטומאה' והמאכל שנמצא בתוכו הוא 'שני לטומאה', והכתוב קורא לו טמא, ולכן גם הפסוק "והבשר אשר יגע בכל טמא" מדבר בבשר שנגע ב'שני לטומאה' הקרוי טמא.

וּמִנֵּין לְרְבִיעִי בְּקֹדֶשׁ שֶׁהוּא פֶּסוּל? מִקָּל וְחֹמֶר: וְזֶה מִחֹסֶר כְּפוּרִים שֶׁהוּא מִתֵּר בְּתְּרוּמָה, אֲסוּר בְּקֹדֶשׁ עַד שֶׁיָּבִיא כְּפָרְתוֹ - הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהוּא פֶּסוּל בְּתְּרוּמָה,

22. ויקרא-שמיני, יא, לג. 23. ויקרא-אמור, כב, ז. 24. ויקרא-צו, ז, יט. 25. ויקרא-שמיני, יא, לג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יז) תרומה שהיא בדרגת 'שלישי לטומאה'. (יח) מכיוון שכל משקה שנשטמא, הוא נהיה 'ראשון לטומאה'. (יט) כי אין 'רביעי לטומאה' בתרומה.

ט. חליץ שנעשו על טהרת תרומה^כ, השלישי שבהן פסול בתרומה^{כא}.

וּאֵם נִגְעַי בְּקֹדֶשׁ, אֵינוֹ עוֹשֶׂהוּ רְבִיעִי; וְאִפְלוּ מִשְׁקָה קֹדֶשׁ, אֵינוֹ פּוֹסֵל. וְחָלִיץ שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טְהַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ - הַשְּׁלִישִׁי • שֶׁבִּהְיָ טָהוֹר בְּחָלִיץ^כ.

השגת הראב"ד

השלישי .. בחולין א"א זה האיש תפס הדרך המסוכסכת בסירים והניח הדרך הסלולה כי רוב הסוגיא של חולין והסוגיא של מסכת נדה וסתם משנה של מסכת חגיגה כולן חולין שנעשו על טהרת הקודש כקדש דמו והוא תפס דברי יחיד הוא ר"נ דס"ל בחולין דמו והוא אמר לה הכא ואמר לה נמי התם בחומר בקדש.

כ) ששומרים אותם מכל טומאה, שמתמאה תרומה. כא) ודין החולין שנעשו על טהרת התרומה, כדין התרומה עצמה. כב) ה'שלישי לטומאה' של החולין. כג) ששומרים אותם מכל טומאה, שמתמאה קודש. כד) ואין דין החולין שנעשו על טהרת הקודש, כדין הקודש עצמו.

י. הָאוֹכֵל רְבִיעִי שֶׁבְּקֹדֶשׁ, אָסוּר לוֹ לֵאכֹל אֶת הַקֹּדֶשׁ^כ; וּמִתֵּר לִגְעַ בְּקֹדֶשׁ, וְאֵינוֹ פּוֹסֵלוֹ^כ. אִפְלוּ תַבְשִׁילִי שֶׁנִּתְעַרַּב בּוֹ הַקֹּדֶשׁ, וְאֵין בּוֹ כְּזִית בְּכִדִּי אֲכִילַת פָּרֶס^{כא} - הָרִי זֶה לֹא יֵאָכֵל בְּרִבְעֵי שָׁל קֹדֶשׁ^{כב} אֶלָּא • בְּחִמְשֵׁיכֶם, שֶׁהוּא טָהוֹר כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

השגת הראב"ד

אלא .. טהור א"א אומר אני שהחמישי אפילו עם הקדש עצמו נאכל ושתו הבבות האחרונות לא נאסר בהן נזיד אלא מפני הבבא הראשונה שהוא דוקא דמירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה דאית בהו שלישי אבל הבבות האחרונות אין בהם לא רביעי בתרומה ולא חמישי בקדש.

כה) עד שיטבול, ולמרות שרביעי בקודש אינו מטמא דבר אחר, גזרו חכמים שהוא פוסל את האוכלו מלאכול קודש. כו) כי רביעי אינו עושה חמישי. כז) של חולין או תרומה. כח) אדם שאכל רביעי של קודש, לא יאכל תערובת זו. כט) אלא תבשיל זה יאכל רק על ידי מי שאכל 'חמישי לקודש', דהיינו קודש שנגע ברביעי לטומאה.

יא. הָאוֹכֵל שְׁלִישִׁי שֶׁבְּתְרוּמָה עֲצֻמָּה, או שֶׁל חָלִיץ שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טְהַרְתִּי הַתְרוּמָה - הָרִי זֶה אָסוּר לֵאכֹל אֶת הַתְרוּמָה עַד שִׁטְבַּל; וּמִתֵּר לִגְעַ בְּתְרוּמָה, וְהָרִי הִיא טָהוֹרָה; בְּאֲכִילָה עָשׂוּ מַעֲלָה^{כא}, בְּנִגְיָעָה לֹא עָשׂוּ מַעֲלָה^{כב}.

ל) כי אכילת תרומה בטומאה היא חמורה, שחייבים עליה

אֵינוֹ דִּין שִׁנְעֵשָׂה רְבִיעִי בְּקֹדֶשׁ? ! אֲבָל הַחֲמִישִׁי טָהוֹר.

י) זב, זבה, יולדת, מצורע, שטבלו והעריב שמשן אלא שעדיין לא הביאו את קרבניהם שמשלים טהרתם.

ה. בְּשֶׁר תִּאָּהַר - [חולין] - אף על פי שהוא טהור, גִּזְרוּ עָלָיו שִׁיְהִיָּה שְׁלִישִׁי לְטִמְאָה, מְטַמֵּא אֶת הַקֹּדֶשׁ, וְאֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַתְרוּמָה. וְיִרְאָה לִי, שֶׁלֹּא גִזְרוּ עָלָיו, אֶלָּא כְּדִי שֶׁלֹּא יַעֲרִבוּ הָעַם אוֹתוֹ עִם בְּשֶׁר הַקֹּדֶשׁ, וְיִבְאוּ לְטָעוֹת וְלִשְׁגָג בּוֹ, וְיִדְמּוּ שֶׁהַבְּשֶׁר [קודש] זֶה [בשר] חַל וְהוּא [החולין] קֹדֶשׁ, וְיֵאָכְלוּ אוֹתוֹ בְּטִמְאָה.

ו. חֲבוּרֵי אֲכָלִין עַל יְדֵי מִשְׁקִין^כ, הָרִי הֵם חֲבוּר לְטִמְאָה טִמְאָת אֲכָלִין^{כא}; וְהַדְּבָר • סִפְקָא, אִם הֵן חֲשׂוּבִין כְּגוּף אֶחָד לְמִנּוֹת בֵּהֶם רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי וְשְׁלִישִׁי^{כב}, או חֲשׂוּבִין זֶה הָאֶחָד שֶׁנִּגְעָה בּוֹ הַטִּמְאָה רֵאשׁוֹן, וְהָאֶחָד הַמְּחַבֵּר לוֹ שֵׁנִי.

יא) שתי חתיכות מאכל, שמחבורים על ידי משקה. יב) אם נגעה טומאה באחד מהם - נטמא גם השני. יג) ויש ספק אם שניהם נחשבים כגוף אחד ממש גם לענין מנין דרגות הטומאה, ואם נגעה נבילה בחתיכה אחת נעשתה גם השניה ראשון לטומאה ועושה שני.

ז. הַשֵּׁנִי שֶׁבְּחָלִיץ^כ - פּוֹסֵל אֶכְלִי תְרוּמָה, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן שְׁלִישִׁי. וְאֵם נִגְעַ בְּמִשְׁקָה חָלִיץ, טִמְאָן^{כא}; וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר, אִם נִגְעַ בְּמִשְׁקָה תְרוּמָה אוּ בְּמִשְׁקָה קֹדֶשׁ^{כב} - שֶׁהוּא מְטַמֵּא הַכֹּל.

יד) חולין שהוא בדרגת 'שני לטומאה'. טו) נעשו ראשון. כי גזרו חכמים על כל המשקים שנגעו בטומאה שיהיו 'ראשון לטומאה'. טז) שהם חמורים יותר, שהרי יש בהם 'שלישי (בתרומה) ו'רביעי' (בקודש).

ח. הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבְּתְרוּמָה^כ שֶׁנִּגְעַ בְּאֲכָלִי קֹדֶשׁ, פּוֹסֵל וְנִעֲשׂוּ רְבִיעִי; וְאֵם נִגְעַ בְּמִשְׁקָה הַקֹּדֶשׁ, טִמְאָן וְנִעֲשׂוּ תַחֲלָה^{כא}. אֲבָל אִם נִגְעַ שְׁלִישִׁי שֶׁבְּתְרוּמָה בְּמִשְׁקָה תְרוּמָה, הָרִי הוּא טָהוֹר^{כב}; וְכֵן רְבִיעִי שֶׁבְּקֹדֶשׁ - אִם • נִגְעַ בְּמִשְׁקָה קֹדֶשׁ, הָרִי הוּא טָהוֹר.

השגת הראב"ד

אם .. טהור א"א זה שיבוש שהרי אמרו השלישי שבכולן מטמא משקה קודש ופוסל אוכלי קודש מדקאמר מטמא אלמא ההוא משקה נמי פוסל למשקה אחרני דקודש או אפילו לאוכלי קודש.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ט"ו תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות קמה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כרת. (לא) כי נגיעה בתרומה בטומאה היא פחות חמורה, ויש בזה איסור לאו ולא כרת. (מ) לפני שהפרישו ממנה חלתה.

טז. כל דבר שודאו מטמא את החלין מן התורה^{מא} - גזרו על ספקו בחלין הטבולין לחלה, שתעשה אותה העסה בטהרה; ומפרישין ממנה חלה, וחלתה תלויה - לא נאכלת^{מב}, ולא נשרפת^{מג}.

(מא) שאם היה נוגע בחולין היה מטמאו. (מב) כי אסור לאכול חלה טמאה, כמו שאסור לאכול תרומה טמאה. (מג) שמא היא טהורה, ואסור לאבד בידים תרומה וחלה טהורה.

~ יום שלישי ט"ו תשרי ~

פרק יב

אחת עשרה מעלות בקודש על התרומה.

א. אחת עשרה מעלות [=חומרות] עשו חכמים לקדש על התרומה, ואלו הן: יש לאדם להטביל כלים בתוך כלים [-קטנים בתוך גדולים] לתרומה^א, אבל לא לקדש; גזרה שמא יהיה פי הפלי [-הגדול] צר, ולא יהיה בו כשפופרת [-שבפין] הנוד [-שיעור עירוב מקוואות], ונמצאו הכלים שבתוכו פאלו טבלי במים שפפלי, לא במקוה^ב.

(א) להשתמש בהם לתרומה. (ב) מכיוון שאין בפתח הכלי הגדול שיעור חיבור למקוה, נמצא שדפנות הכלי חוצצים בין מי המקוה למים שבכלי הגדול, נמצא, שהכלים הקטנים טובלים במי הכלי ולא במי המקוה.

במה דברים אמורים? בשהיה הפלי הגדול שיש בתוכו הכלים הטמאין, טהור; אבל אם היה טמא - מתוך שעלתה לו טבילה, עלתה לכלים שבתוכו, אפילו להשתמש בהן בקדש.

ב. כללי שנטמאו אחוריו במשקין - לא נטמא תוכו, ולא בית אצבע שבפניו שפמיו [-נקב בדופן הכלי]; והמשקין שבתוכו [-תוך הכלי] או שבבית צביעתו [-בדופן], טהורין; ושותה בו, ואינו חושש שמא יגעו

במה דברים אמורים? בתרומה עצמה. אבל תבשיל שנתערבה בו תרומה - אם אין שם פזית בכדי אכילת פרס - הרי זה מתר לאכל מאותו תבשיל, כדרך שהוא מתר לגע בתרומה.

יב. האוכל שלישי שבתרומה, או של חלין שנעשו על טהרת התרומה - אף על פי שהוא טהור לנגיעת התרומה, הרי הוא כשני לענין קדש^ל; שטהרת התרומה, טמאה היא אצל הקדש^{לג}. אבל האוכל שלישי שבחלין שנעשו על טהרת הקדש, הרי הוא טהור^{לד} - שאין לה שעושה רביעי בקדש, אלא קדש מקדש בלבד^{לה}.

(לב) ואסור לו לגעת בקודש. (לג) דבר שיש בו צד טומאה, למרות שנחשב טהור לגבי תרומה, הוא נחשב טמא לגבי קודש. (לד) ומותר לו לאכול קודש. (לה) קודש שגופו קדוש, ואילו חולין שנעשו על טהרת הקודש שאינו קדוש בעצמו, אינו עושה רביעי לטומאה בקודש, אלא הוא כחולין והאוכלו לא נפסל מלאכול קודש.

יג. כל 'קדש' האמור בענין טמאת אכלין ומשקין - הוא קדש מקדש המקדשין; כגון בשר קדשי קדשים ובשר קדשים קלים, וחלות תודה וריקיקי [מצות שמביא] נזיר שנשחט עליהן הזבח^{לו}, והמנחות שקדשו בכלי^{לז}, ושתי הלחם^{לז} ולחם הפנים שקרמו [=השחימו] בתנור. אבל חלות תודה וריקיקי נזיר שלא נשחט עליהן הזבח, והמנחות שלא קדשו בכלי - אינם לא בקדש ולא בחלין, אלא בתרומה.

(לו) ושחיתת הקרבנות מקדשת את הלחמים בקדושה גמורה. (לז) שנתנו אותן בכלי שרת שבמקדש. (לח) שמקריבים בחג השבועות.

יד. החלה, והפפונים, ותשלומי תרומה וחמשה [מששלם זר שאכל תרומה בחוספת 20%] - הרי הן בתרומה.

טו. הטביל [-פירות שלא הופרשו], והמדמע [-חולין שנפלו לתוך תרומה], וגדולי תרומה^{לט}, ומעשר שני, ועסה הטבילה לחלה^מ - הרי הן בחלין; והראשון טמא בהן, ושני פסול, ואין בהן שלישי.

קמו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ט"ו תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׁהָרִי נַעֲשׂוּ בְּטָהֳרָה. וּמִפְּנֵי מָה הֶעֱרִיכוּ בֵּהֶן טְבִילָה לְקֹדֶשׁ? גָּזְרוּ מִשּׁוּם רֹק עִם הָאָרֶץ שֶׁיֵּגַע בֵּהֶן בְּשַׁעַת מְלָאכָה^י, וְעִדֵּן הוּא לַחֲיִי.

(יב) החומרה השישית. (יג) שמא נפל הרוק על הכלי בשעת עשייתו, ורוקו של עם הארץ מטמא. (יד) אחרי שנגמרה מלאכת הכלי, ומטמא את הכלי.

ז. אַחֲרֵי שֶׁנִּגְמְרוּ. הַכֵּלִי מְצָרֵף [מחשיב לגוש אחד] מָה שֶׁבְּתוֹכוֹ לְקֹדֶשׁ, אֲבָל לֹא לְתִרְוּמָה. מִיֵּצֵד? כֵּלִי שֶׁהוּא מְלֵא פְרוֹת פְּרוּדִין זֶה מִזֶּה, כְּגוֹן צִמּוּקִין וּגְרוּגָרוֹת, וְנִגְעָה טְמֵאָה בְּאֶחָד מֵהֶם - נִטְמָא כָּל שֶׁבְּכֵלִי לְקֹדֶשׁ, אֲבָל לֹא לְתִרְוּמָה. וְכָל הַמַּעֲלֹת, שֶׁל דְּבָרֵיהֶם הֵן; וְרָמְזוּ יֵשׁ לְמַעֲלָה זֶה בְּתוֹרָה²⁶: "כֹּה אַחַת עֲשֶׂה וְזָבַח, מְלֵאכָה קִטְרֹת" - אָמְרוּ חֲכָמִים: 'כָּל מָה שֶׁבִּפְנֵי, הֵרִי הוּא כְּגוֹף אֶחָד'.

(טו) החומרה השביעית.

אִפְּלוּ כֵּלִי שֶׁאֵין לוֹ תוֹף [בית קיבול], מְצָרֵף מָה שֶׁעָלָיו לְקֹדֶשׁ; כְּגוֹן שֶׁהָיוּ צְבוּרִין עַל גְּבֵי הַלֵּוִיט אוֹ עַל גְּבֵי הָעוֹר, וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין הַפְּרוֹת נוגְעִין זֶה בָּזֶה.

ח. הָיוּ שְׁנֵי הַצְּבוּרִין [צימוקים וגורגרות] בְּתוֹף הַכֵּלִי, וְדָבָר אֶחָד [מפריד] בִּינֵיהֶן, וְנִטְמָא אֶחָד מִשְׁנֵיהֶן - אִם הָיָה הַדָּבָר שֶׁבִּינֵיהֶן צָרִיף לְכֵלִי [כגון שנדרש להקרב] מִבְּנֵי הַכֵּלִי מְצָרֵף וְנִטְמָא הַכֵּל; וְאִם אֵינוֹ צָרִיף לְכֵלִי [כגון שיירי קרבן], לֹא • נִטְמָא אֲלָא זֶה שֶׁנִּגְעָה בּוֹ הַטְּמֵאָה בְּלִבָּד.

השגת הראב"ד

לֹא .. שֶׁנִּגְעָה א"א זֶה שִׁיבוֹשׁ שְׁאוֹתוֹ הָאִמְצָעִי שֶׁנֶּחֱנֵךְ בֵּינֵיהֶם אֵינוֹ מִפְּסִיק חִיבוּר הַעֲשָׂרוֹן וְשִׁנֵּיהֶם טִמְאִין אֲבָל הַצִּיל אֶת עַצְמוֹ שֶׁאֵינוֹ מִטְמָא מִן הָאִמְצָע הוֹאִיל וְא"צ לְכֵלִי.

ט. הָיוּ שְׁנֵי צְבוּרִין בְּכֵלִי אֶחָד, וְהַצְּבוּר הָאֶחָד מְחַבֵּר לַמִּים שֶׁאֲחוּרֵי הַכֵּלִי, וְנִגְעָה טְמֵא בְּצְבוּר הַשְּׁנִיט - נִטְמָא שְׁנֵיהֶן בְּצְרוּף הַכֵּלִי; וְנִטְמָא הַמִּים שֶׁאֲחוּרֵי הַכֵּלִי מִחֲמַת זֶה הָאֲכָל הַמְּחַבֵּר לְהֵן^י, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן אֲחוּרֵי הַכֵּלִי. נִגְעָה הַטְּמָא בַּמִּים שֶׁאֲחוּרֵי הַכֵּלִי, נִטְמָא הָאֲכָל הַמְּחַבֵּר לָהֶם; וְהַדָּבָר סָפֵק, אִם נִטְמָא הָאֲכָל הַשְּׁנִי בְּצְרוּף הַכֵּלִי, אוֹ לֹא נִטְמָא מִחֲמַת הַצְּרוּף.

(טז) שאינו נוגע לא במים, ולא בציבור המחובר להם.

מִשְׁקִין שֶׁבִּפְנֵי בְּאֲחוּרֵי הַכֵּלִי וְיִחְזְרוּ וְיִטְמָאוּ תוֹכוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּתִרְוּמָה; אֲבָל לְקֹדֶשׁ אִם נִטְמָא אֲחוּרָיו, נִטְמָא כָּלָן.

(ג) החומרה השנייה. (ד) אחורי הכלי, מה שבתוך הכלי, ומה שבבית אצבע.

ג. הַנּוֹשֵׂא^ה אֶת הַמְּדָרִס [של זב], מִתָּר לוֹ לִשְׂאֵא עֲמוֹ תִרְוּמָה כְּאֶחָד - הוֹאִיל וְאֵין הַנּוֹשֵׂא נוגֵעַ בְּתִרְוּמָה וְלֹא תִרְוּמָה נוגֵעַת בְּמְדָרִס, הֵרִי הִיא טְהוֹרָה; אֲבָל לֹא הַקֹּדֶשׁ, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגַּע בּוֹ.

(ה) החומרה השלישית. (ו) כגון שהתרומה מונחת יחד עם המדרס על מדף ארוך, והוא נושא את המדף ונטמא בטומאת מדרס, אבל התרומה טהורה.

מַעֲשֶׂה הָיָה בְּאֶחָד שֶׁנִּשְׂא חֲבִית שֶׁל קֹדֶשׁ, וְטְמֵאָה בְּמְדָרִס שֶׁנִּשְׂא עִמָּה. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה גָּזְרוּ, שֶׁהַנּוֹשֵׂא אֶת הַמְּדָרִס, לֹא יִשָּׂא אֶת הַקֹּדֶשׁ; וְלֹא גָזְרוּ אֲלָא בְּמְדָרִס עִם הַקֹּדֶשׁ, כִּמְעַשֶׂה שְׁהִיָּה. וְאִם עֶבֶר וְנִשְׂא - הוֹאִיל וְלֹא נִגַּע בְּקֹדֶשׁ, הֵרִי הַקֹּדֶשׁ טְהוֹר.

(ז) ולאל גזרו לא בטומאה אחרת, כגון שרץ ונבילה וגזרו רק בקודש ולא בתרומה.

ד. בְּגִדֵּי^ח אוֹכְלֵי תִרְוּמָה^ט - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן טְהוֹרִין וְנִזְהָרִין מִן הַטְּמֵאֹת, הֵרִי בְּגִדֵּיהֶם מְדָרִס לְקֹדֶשׁ [ואם נגעו בהם, צריכים לטבילה לאכילה].

(ח) החומרה הרביעית. (ט) שנשמרו בטהרת תרומה.

ה. כֵּלִי שֶׁהוּא מְפַצֵּל [מורכב מחלקים], וְלוֹחוֹתָיו וְקוֹרוֹתָיו מְקַשְּׁרוֹת, כְּגוֹן מִטָּה וְכִיּוֹצָא בָּהּ - אִם נִטְמָא, וְצָרִיף לְהַטְבִּילוֹ לְתִרְוּמָה - יֵשׁ לוֹ [רש"י] לְהַטְבִּילוֹ כְּלוֹ כְּאֶחָד, כִּשְׁהוּא מְקַשֵּׁר. אֲבָל לְקֹדֶשׁ - מִתִּיר^י וּמִנְגִּיב [מנקת], שֶׁמָּא יֵשׁ שֵׁם דָּבָר הַחוּצָן; וּמִטְבִּיל, וְאַחֵר כֶּף קוֹשֵׁר.

(י) החומרה החמישית. (יא) את החבלים הקושרים את חלקי הכלי זה לזה.

ו. פְּלִים^{יב} הַנִּגְמָרִין [גמר מלאכתם] בְּטָהֳרָה - אִפְּלוּ הָיָה הָעוֹשֶׂה אוֹתָן תִּלְמִיד חֲכָמִים, וְנִזְהָר בֵּהֶן - הֵרִי אֵלוּ צָרִיכִין טְבִילָה לְקֹדֶשׁ, וְאֵינָן צָרִיכִין הָעֶרֶב שְׁמֵשׁ. אֲבָל לְתִרְוּמָה - מִשְׁתַּמֵּשׁ בֵּהֶן בְּלֹא טְבִילָה,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ט"ו תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות קמז

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּתִרוּמָה. אָכַל בְּקֹדֶשׁ - חֶבֶת הַקֹּדֶשׁ מִכִּשְׁרֹתָן [לקבל טומאה], וְאָסוּר לְמִי שִׁידִיו טִמְאֹת לְאָכַל קֹדֶשׁ שְׁלֹא הִכְשֵׁר; וְאָפְלוּ לֹא נִגְעָ בּוֹ אֶלָּא בְּכֹשׁ [=מקל], או שֶׁתִּחַב לוֹ חֲבִירָה לְתוֹךְ פִּיהוּ - הֲרִי זֶה אָסוּר.

אֵין צָרִיךְ לִזְמַר, שָׁאם נִגְעָה טִמְאָה בְּאֶכְלִין שֶׁל קֹדֶשׁ שְׁלֹא הִכְשֵׁרוּ, שֶׁנִּטְמָאוּ - מִפְּנֵי שֶׁחֶבֶת הַקֹּדֶשׁ מִכִּשְׁרֹתָן.

(כז) החומרה העשירית. (כח) שידי טהורות.

יֵד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? לְפָסֵל הָאֶכָּל עֲצָמוֹ וְלֹאֲסָרוֹ בְּאֶכְלָהּ; אָכַל לְמִנּוֹת בּוֹ רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי, הֲרִי זֶה סָפֵק. בִּיעֵד? נִגְעָ אֶכָּל זֶה שֶׁנִּטְמָא בְּלֹא הִכְשֵׁר בְּאֶכָּל שְׁנֵי שֶׁהִכְשֵׁר - הֲרִי זֶה הַשְּׁנִי סָפֵק [אם נטמא], מִפְּנֵי שֶׁהִרְאִשׁוֹן לֹא הִכְשֵׁרָהּ.

(כט) שטומאה שנגעה באוכל של קודש שלא הוכשר לקבל טומאה, נטמא האוכל. (ל) וטומאתו היא רק בגלל חיבת הקודש, ויש ספק האם 'חיבת הקודש' גורמת רק שהוא עצמו יהיה טמא, או שיטמא גם אוכל אחר שנגע בו.

טו. הָאוֹנֵן לֹא אַחֵר שֶׁתָּמוּ יָמֵי אֲנִינוֹתוֹ [-נִקְבֵּר מֵתוֹ], וּמִחֲסַר כְּפֹוֹרִים אַחֵר שֶׁהִבִּיא כְּפָרְתּוֹ - צָרִיכִין טְבִילָה לְאֶכִילַת הַקֹּדֶשׁ, אָכַל לֹא לְתִרוּמָה; שֶׁהָאוֹנֵן וּמִחֲסַר כְּפֹוֹרִים מִתְּרִין לְאָכַל אֶת הַתִּרוּמָה.

(לא) החומרה האחת עשרה.

וּמִפְּנֵי מָה הִצְרִיכוֹ טְבִילָה לְקֹדֶשׁ? שֶׁהֲרִי עַד עֵתָה הָיוּ אָסוּרִין לְאָכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ, וְהִסִּיחוּ דַעְתָּם לִב; וְשָׂמָא נִטְמָאוּ, וְהֵם לֹא יָדְעוּ. וְלֹא עָשׂוּ מַעֲלָה זֹאת אֶלָּא לְאֶכִילָה, אָכַל לְנִגְיעָה - נִגְעִים בְּקֹדֶשִׁים קִדְּם טְבִילָה. וּמִחֲסָרֵי כְּפָרָה שֶׁנִּגְעוּ בְּקֹדֶשׁ - פָּסוּל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

(לב) מלשמו על טהרת הקודש.

טז. שֵׁשׁ מַעֲלֹת הִרְאִשׁוֹנוֹת - עָשׂוּ אוֹתָן בֵּין לְקֹדֶשׁ בֵּין לְחֵלִין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טְהַרְת הַקֹּדֶשׁ. וְחֻמֵּשׁ אַחֲרוֹנוֹת, שֶׁהֵן מִן [מהכלל של:] 'הַכִּלִּי מִצָּרֶף מָה שֶׁבִּתְכוּוֹ וְהִלָּאָה - עָשׂוּ אוֹתָן בְּקֹדֶשׁ בְּלִבָּד, אָכַל לֹא בְּחֵלִין שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל טְהַרְת הַקֹּדֶשׁ, אֶלָּא הֲרִי הֵן בְּחֻמֵּשׁ אֵלּוּ בְּחֵלִין.

(יז) שני הציבורים. (יח) בגלל שהמשקים מחוברים לאוכל שנטמא בגלל צירוף הכלי, נטמאו גם הם.

י. אָכַל קֹדֶשׁ שֶׁנִּטְמָא, וְהִנִּיחוֹ בְּכִלִּי, וּבִתְוֹךְ הַכִּלִּי אָכַל קֹדֶשׁ אַחֵר טָהוֹר, וְאֵין נִוָּגְעִין זֶה בְּזֶה - הִטְהֹר בְּטָהֳרָתוֹ, וְהִטְמָא בְּטִמְאָתוֹ. בָּא טְבוּל יוֹם, וְנִגְעָ בְּאֶכָּל הַטְּמָא - יֵשׁ בְּדִבְרֵי סָפֵק, אִם נִפְסַל הִטְהֹר מִחֻמַּת מִגַּע טְבוּל יוֹם מִפְּנֵי צִרוּף הַכִּלִּי, או לֹא נִפְסַל; שְׁלֹא נִגְעָ טְבוּל יוֹם אֶלָּא בְּאֶכָּל שֶׁשָּׁבַע מִן הַטְּמָאָה [-כִּבֵּר נִטְמָא], וְלֹא הוֹסִיף לוֹ פְּלוּם.

(יט) ורק כששניהם מונחים בכלי בשעה שנגעה הטומאה באחד מהם, הכלי מצרפם. (כ) ולכן דינו כשאר מאכלי קודש שנטמאו מחוץ לכלי והניחום יחד עם קודש אחר, שאינו מטמא את הקודש הטהור.

יא. הִרְבִּיעֵיכֶם בְּקֹדֶשׁ פָּסוּל, אָכַל בְּתִרוּמָה טָהוֹר. וְכֵן הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבְּתִרוּמָה - אִם נִגְעָ בְּמִשְׁקָה קֹדֶשׁ, הֲרִי זֶה נִטְמָא כְּכֹמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ. וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁבְּתִרוּמָה או שֶׁבְּקֹדֶשׁ - אִם נִגְעָ בְּמִשְׁקָה תִּרוּמָה, לֹא פָּסוּל. (כא) החומרה השמינית. (כב) ונעשה 'ראשון לטומאה'.

יב. מִיֵּכֶּה שֶׁנִּטְמָאת יָדוֹ אַחַת, וְנִגְעָ בָּהּ בִּידוֹ שְׁנִיָּה או בִּיד חֲבֵרוֹ - פָּסֵל אֶת הַשְּׁנִיָּה, וְהֲרִי הִיא כְּשִׁלְשִׁיכִי. וְאִם • הִיתָה השגת הראב"ד
יָדוֹ בְּלֹוֹלָה [=רטובה] ואם .. במשקה א"א זה אינו מן הסוגיא ואין השכל מודה בה ובלא נגיעה מה יעשה המשקה.
בְּמִשְׁקָה - אֵף עַל פִּי

שְׁלֹא נִגְעָ, נִטְמָאת חֲבֵרָתָהּ^כ; וְצָרִיךְ לְהַטְבִּיל אֶת שְׁתֵּיהֶן, וְאַחֵר כִּף יָגַע בְּקֹדֶשׁ. אָכַל בְּתִרוּמָה - אִם נִטְמָאת יָדוֹ הָאַחַת, לֹא נִטְמָאת חֲבֵרָתָהּ, וְאָפְלוּ נִגְעָ בָּהּ כִּשְׁהִיא נְגוּבָה^{כז}; וְאִינוּ צָרִיךְ לְהַטְבִּיל יָדוֹ שֶׁנִּטְמָאת, אֶלָּא נוֹטְלָה וְנוֹגַע בְּתִרוּמָה.

(כג) החומרה התשיעית. (כד) ואם תיגע בקודש תפסול אותו, אבל לא תטמא אותו. (כה) ונעשית שנייה כמותה. כי אם היד השנייה תיגע ביד הרטובה, היא תטמא מיד בגלל המשקים שביד הראשונה, לכן עשו בה חכמים מעלה שתטמא אפילו בלי נגיעה. (כו) אבל אם נגעה היד הטהורה ביד הטמאה כשהיא רטובה, נטמאת גם היד הטהורה בגלל המשקה שעל היד הטמאה שהוא 'ראשון לטומאה'.

יג. אָכְלִין כִּי נְגוּבִים [=יבשים] **שְׁלֹא הִכְשֵׁרוּ** [לקבל טומאה], **אוֹכְלִין אוֹתָן בְּיָדִים מְסֻאָבוֹת** [=טמאות]. **בְּמָה**

קמח שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ט"ו תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

פרושים - אינם פזבים, אפלו לתרומה; והרי זה הפרוש, טהור אפלו אם נגע בה [בתרומה] בגופו.

ב) גם מי שמקפיד לאוכל חולין בטהרה, אם נגע בבגדיו אדם שמקפיד לאכול מעשר שני בטהרה, הוא צריך לטבול לפני שיאכל את המעשר שני.

ובגדי אוכלי מעשר שני, מדרס לאוכלי תרומה עצמן. ובגדי אוכלי תרומה, מדרס לקדש; אבל אוכלי תרומה עצמן, אינם פזבין לקדש. ובגדי אוכלי הקדש, מדרס לחטאת, כמו שבארנו בהלכות פרה אדמה; אבל הטהור לקדש, אינו פזב לחטאת.

(ג) לפרה אדמה.

ב. וכן עשו חכמים מעלות בטבילה. כיצד? מי שטבל בלא כונה - הרי זה טהור לחלין, ואסור במעשר שני עד שיתפנון לטבל למעשר.

ד) ואם הוא מקפיד לאוכל חולין בטהרה, הוא יכול לאכול את החולין למרות שלא התכוון להיטהר בטבילתו.

טבל למעשר שני - הרי זה בחזקת טהרה למעשר, ואסור בתרומה; טבל לתרומה - החזק [בטהרה] לתרומה, ואסור בקדש; טבל לקדש - החזק לקדש, ואסור לחטאת; טבל לחטאת - החזק לכל, שהטובל לחמור החזק לקל. טבל סתם, ולא נתפנון לאחד מקל אלו - הרי זה טהור לחלין בלבד, וטמא בשהיה אפלו למעשר.

וכן הנוטל ידיו, או הטבילן - צריך פונה אפלו למעשר. ומן המעשר ומעלה צריך פונה; אבל לחלין, אינו צריך פונה. וכל המעלות האלו, מדברי סופרים; אבל דין תורה - הואיל וטבל מקל מקום, הרי הוא טהור לכל.

ג. מי שהיה טהור לתרומה, והסיע את לבו [לא היה בדעתו] מלאכל - נטמא בהסח הדעת, ואסור לאכל תרומה עד שיתטבל פעם שניה; ואינו צריך הערב שמש. היו ידיו טהורות לתרומה, והסיע את לבו מלאכל - אף על פי שאמר: "יודע אני שלא נטמאו ידי" - הרי ידיו טמאות בהסח הדעת; שהידיים עסקניות.

לפיכך, חלין שנעשו על טהרת הקדש - הראשון טמא בהן, והשני פסול, והשלישי טהור

השגת הראב"ד

והשלישי .. שבארנו א"א אף אני ביאתי שאלו דברי יחיד הם ואין הלכה כמותו ואילו כל הסוגיות הולכות על דרך שהן כקדש.

לג) וחומרה זו, שיש בקודש 'שלישי' ו'רביעי' הם מחמש החומרות האחרונות שנוהגות רק בקודש ולא בחולין שנעשו על טהרת הקודש.

פרק יג

'מעלות' בטומאת בגדים ובטבילה, ודיני ספקות בטומאה.

א. חמש מעלות, עשו אותן חכמים בבגדים; ואלו הן: בגדי עמי הארץ, מדרס [במדרס חוב] לאוכלי חליהן בטהרה; וכן עמי הארץ עצמן, פזבין לטהרות, כמו שבארנו.

(א) ומטמאים את הטהרות במגע.

נקודות משיחות קודש ~

"וכן עמי הארץ עצמן, פזבין לטהרות, כמו שבארנו כו'" לשיטת הרמב"ם, גזירת חכמים על טומאת עם הארץ אינה רק מצד חשש טומאה (טומאת ספק) אלא שהטילו על עמי הארץ "חזקת טומאה" כיון שאינם "בקיאים בדקדוקי טהרות וטומאות" ולכן סבר גם שהטעם שברגל הם "בחזקת טהרה" אינו משום החשש ד"הוה לאינצויי והי' כל אחד ואחד עושה במה לעצמו כו'" או "כדי שלא לביישם" כי אין זה טעם מספיק להוציאם מ"חזקת טומאה" אלא מפני ש"הכל מטהרין עצמם ברגל", וכן בטהרת פרת חטאת ש"מפני חומרתה אין מזלזלין בה", ומשום כך נאמנים גם על טהרת יין ושמן של נסכים ועל התרומה בשעת הגתות שכולם נזהרים גם עמי הארץ ולכן במקרים אלו לא החילו עליהם חכמים חזקת טומאה. אבל מצד הטעמים "הוה לאינצויי כו'" או "כדי שלא לביישם כו'" לא היו חכמים מבטלים "חזקת טומאה" שהטילו על עמי הארץ.

לקוטי שיחות חלק ל"ז ע' 23 והערה 31

מתוך רמב"ם "פרס המלך".

ובגדי אוכלי חליהן בטהרה, מדרס לאוכלי מעשר שני. אבל אוכלי חליהן בטהרה, והן הנקראין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ט"ו תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות קמט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׁחִזְקַת כָּל הַפְּלִים בְּיוֹם טוֹב טְהוֹרִין.

(י) לא חששו שמא הסכין טמאה ותטמא את הקדשים, ונמצא שהשוחט שחט את הקדשים בטומאה, ועבר גם על חילול שבת. (יא) מכיוון שכל אדם מטביל את סכיניו, בשביל שחיתת קרבן הפסח.

ו. מִצַּא הַסִּפִּין בְּיוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר - מִזֶּה עָלֶיהָ

השגת הראב"ד
מאמר הפרק
ומטבילה,
מפני .. זה א"א מים הרעים שתה כשפירשו לו זה הפי' שאין כאן הזאה כל עיקר אבל אמרו שונה ומטבילו מן הספק שמא עדיין לא הטבילו ואת"ל שצריכה הזאה לא מן הטעם שלו אלא שבדואי כבר הקדים בעליו והזהיראשונה ביום הראוי להוות ולשנות ולהטביל ויכול להשתמש בו פסחו, וכל זה איננו שוה.

ז. מִצַּא סִפִּין קְשׁוּרָה לִסִּפִּין הַיְדוּעָה אֲצִלוּ [יודע אם טהורה או טמאה היא], בֵּין בְּיוֹם טוֹב בֵּין בַּשָּׂאָר הַיָּמִים - הָרִי הִיא כְּמוֹהָ: אִם טְהוֹרָה, טְהוֹרָה; וְאִם טְמֵאָה, טְמֵאָה.

ח. כָּל הָרִקִּין הַנִּמְצָאִים בִּירוּשָׁלַם בְּאֻמָּצָה הַדְּרָךְ - גִּזְרוּ עֲלֵיהֶם טְמֵאָה י, בַּשָּׂאָר הָרִקִּין הַנִּמְצָאִים בְּכָל מְקוֹם; וְכָל הָרִקִּין הַנִּמְצָאִים בַּצִּדְדִּין בִּירוּשָׁלַם, טְהוֹרִים - שֶׁהַפְּרוּשִׁים הֵם שֶׁמְהַלְכִין בַּצִּדְדִּין, כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְטַמְּאוּ בְּמַגַּע עִמֵּי הָאָרֶץ. וּבִשְׁעַת הָרִגְלָטוּ - שֶׁבְּאֻמָּצָה הַדְּרָךְ טְהוֹרִים, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל טְהוֹרִים בְּרִגְלָם; וְשֶׁבַּצִּדְדִּין טְמֵאִים, שֶׁהַטְּמֵאִים בְּרִגְלָם מוֹעֵטִין, וְהֵן פּוֹרְשִׁין לְצִדֵּי הַדְּרָכִים יו.

(יב) באמצע רחובות העיר. (יג) שמא הוא של עם הארץ, שרוקו מטמא מדרבנן כרוק הזב. (יד) בצידי הרחובות. (טו) בשלושת הרגלים. (טז) כדי לא לטמאות את הטהורים.

ט. כִּשְׁם שֶׁהָרִאשׁוֹן [לטומאה] עוֹשֶׂה שְׁנִי, וְהַשְּׁנִי עוֹשֶׂה שְׁלִישִׁי - כֵּן סֶפֶק רִאשׁוֹן עוֹשֶׂה סֶפֶק שְׁנִי, וּסֶפֶק שְׁנִי עוֹשֶׂה סֶפֶק שְׁלִישִׁי.

י. תְּרוּמָה וְקֳדָשִׁים שֶׁנִּטְמָאוּ בִּסְפֶּק אֵב מֵאֲבוֹת הַטְּמָאוֹת שֶׁל תוֹרָה - הָרִי אֵלּוּ נִשְׂרָפִין בְּטְמֵאָה זו, כְּגוֹן שֶׁנִּסְתַּפֵּק לוֹ אִם נִגַּע בָּאֵב זֶה אוֹ לֹא נִגַּע.

יא. וְיֵשׁ שֵׁם סִפְקוֹת שֶׁאֵין שׁוֹרְפִין עֲלֵיהֶם; וְאֵין אוֹכְלִין אוֹתָן אֲכָלִין שֶׁנִּסְתַּפֵּק לוֹ בָּהֶם, אֲלֹא תוֹלִין - לֹא אוֹכְלִין, וְלֹא שׁוֹרְפִין י. וְיֵשׁ שֵׁם סִפְקוֹת שֶׁשׁוֹרְפִין עֲלֵיהֶם הַתְּרוּמָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר קֳדָשִׁים יי.

(ה) ומותר לו לאכול תרומה אפילו לפני שקיעת החמה. (ו) רגילות להתעסק ולנגוע בכל דבר.

אם לתְּרוּמָה כֵּן, קָל וְחֹמֶר לְקַדָּשׁ - שֶׁכָּל הַמִּסִּית דַּעְתוֹ, צָרִיךְ טְבִילָה. וְאִם לֹא שָׁמַר עֲצֻמוֹ מִטְּמֵאֹת מֵת, וְלֹא יָדַע בְּדוּדָי שֶׁלֹּא נִטְמָא - הָרִי זֶה צָרִיךְ הִזָּה [בימים] שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי [כטמא מת], מִפְּנֵי הַסַּח הַדַּעַת; וְאִם יָדַע שֶׁלֹּא נִטְמָא בְּמֵת, וְהִסִּית דַּעְתוֹ מִשָּׂאָר הַטְּמָאוֹת - צָרִיךְ טְבִילָה וְהַעֲרַב שְׁמֻשׁ אֶף לְתְּרוּמָה י. וְדָבָר בְּרוּר הוּא, שֶׁכָּל הַטְּבִילוֹת הָאֵלוּ מִדְּבָרֵיהֶם.

(ז) והטעם שצריך גם הערב שמש, שמא נטמא בשאר טומאות.

ד. וְכֵן גִּזְרוּ חֲכָמִים עַל הַפְּלִים הַנִּמְצָאִים בַּשָּׂקִים וּבְכָרְחוּבוֹת, אֲפִלּוּ בַּמִּדְבָּרוֹת י - שֶׁיְּהִי בַּחֲזֻקַּת טְמָאָה; שֶׁמָּא בָּזָב נִטְמָאוּ, אוֹ בְּמֵת. וְכֵן הָרִקִּין הַנִּמְצָאִין שָׁם, בַּחֲזֻקַּת טְמָאָה - שֶׁמָּא רַק זָב וְכִיּוֹצֵא בּוֹ הוּא הָרַק הַזֶּה.

(ח) שאין אנשים מצויים שם.

ה. כָּל הַפְּלִים הַנִּמְצָאִין בִּירוּשָׁלַם - טְהוֹרִין, אֲפִלּוּ נִמְצָאוּ [וניכר שנפלו ב] דֶּרֶךְ יְרִידָה לְבֵית הַטְּבִילָה ט; שֶׁלֹּא גִזְרוּ טְמָאָה עַל הַפְּלִים הַנִּמְצָאִים בִּירוּשָׁלַם - חוּץ • מִן הַסִּפִּינִין לְשִׁחִיטַת הַקֳּדָשִׁים, מִפְּנֵי חֲמַרַת הַקֳּדָשִׁים.

(ט) מכיוון שעדיין לא הטבילו אותם, הם עדיין טמאים.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמורִים? בְּסִפִּין הַנִּמְצָאִים בִּירוּשָׁלַם בַּשָּׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה; אֲבָל אִם נִמְצָא סִפִּין בִּירוּשָׁלַם בְּיוֹם אֲרֻבָּעָה עָשָׂר בְּנִסָּן - שׁוֹחֵט • כֶּה הַקֳּדָשִׁים מִיד, וְאֲפִלּוּ חָל אֲרֻבָּעָה עָשָׂר לַהֲיוֹת בַּשָּׁבָת; שֶׁלֹּא גִזְרוּ עַל הַסִּפִּינִין הַנִּמְצָאִים בְּיוֹם הַזֶּה יי.

וְכֵן אִם מִצָּאָה בְּיוֹם טוֹב - שׁוֹחֵט כֶּה מִיד,

קנ שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ט"ו תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

פרק יד

שנים עשר ספקות בטומאה שטהורים.

א. שנים עשר ספקות טהרה חכמים, ואלו הן:
(א) ספק מים שאובים למקנה; (ב) ספק טמא צפה על פני המים; (ג) ספק משקין לטמא אחרים, אבל לטמאת עצמן טמאים מספק; (ד) ספק הידים - בין לטמאת עצמן, בין לטמא אחרים, בין לטהרת ידים מטמאתן; (ה) ספק דברי סופרים; (ו) ספק החלין; (ז) ספק הקרפנות; (ח) ספק נגעים; (ט) ספק עובר ועומד; (י) ספק שרצים; (יא) ספק רשות הרבים; (יב) ספק שתי רשויות [וכן יתבאר:].

(א) וכפי שיבוארו פרטי דיניהם בהלכות הבאות.

ב. ספק מים שאובין למקנה פיצד? שלשה לגין מים שאובין שנפלו למקנה [שאיין בו 40 סאה], פסלוהו; ספק נפלו או לא נפלו, ונפלו נפלו, ספק יש בהם פשעור או אין בהן - ספקו טהור, והרי המקנה בכשרותו. ואין מורין לו במקנה זו לטבל ולעשות טהרות, לכתחלה; ואם טבל ועשה, טהורתי טהורות.

(ב), ואפילו אם ידוע לנו שנפלו, אלא שאין אנו יודעים אם היו בהם שלושה לוגין.

ג. ספק טמא צפה על פני המים פיצד? שרץ שהיה צף על פני המים, בין שהיו המים בכלים בין שהיו בקרקעות, ויגר למים, אפלו אין שם אלא מלא אדם וטמא [ומסתבר שנגע בשרץ] - הרי זה טהור, עד שידע בודאי שנגע; ולא אמרו 'ספק טמא צפה טהור', אלא לשרץ בלבד. וכל הנתלין [בחבל ונוגעים במים] והנגרין [על המים], הרי הם פמנחין.

ד. שרץ שהיה מנח בכלי, וכלי צף על פני המים, או שהיה [שרץ] מנח על המים או על הנבלה, ונפלו נמוחה נבלה או בשור מת שתחתיו, או שהיה מנח על שכבת זרע, הצפין על פני המים - הרי זה פמנח על הארץ, שספקו ברשות היחיד טמא, כמו שיתבאר.

היה שרץ על גבי שרץ צף על פני המים - הרי זה פמנח עבה שצפה על פני המים, וספקו טהור.

(ז) אלא מניחים אותם עד שירקבו. (יח) שהחמירו חכמים בטהרתם, ולכן טומאה שגורמת לשריפת תרומה, בוודאי שתגרום שריפה לקדשים.

יב. אבל על ספק ספק [כגון תרומה שמסופק אם נגעה בספק טומאה] - אין שורפין עליו תרומה לעולם, ואין צריך לומר קדשים; אלא תולין - לא אוכלין, ולא שורפין.

(ט) כי שריפת קדשים חמורה יותר משריפת תרומה, ולכן אם לא שורפים תרומה במצב של 'ספק ספיקא' כל שכן שלא נשורף קדשים במצב של 'ספק ספקא'.

יג. על ששה ספקות שורפין את התרומה, וכלם גזרה מדבריהם; ואלו הן: על בית הפרס [שדה שנחרש בה קבר], ועל עפר הפא מארץ העמים [חר"ל], ועל בגדי עם הארץ, ועל הכלים הנמצאים, ועל הרקין הנמצאים; ועל מי רגלי אדם טמא שנתערב במי רגלי בהמה מחצה למחצה, ואין ידוע אם בטלו מראיהן או לא בטלו.

(כ) שהם טמאים כמדרס הזב מספק, שמה ישבה עליהם אשתו כשהיא נדה.

פיצד? אם נטמאת תרומה מחמת אחד מששה אלו - אף על פי שעקר טמאתו בספק, הרי זו תשרף; הואיל וודאי ספקות אלו, טמאתם מן התורה כא - שהמת והזב טמאין מן התורה. ואחד תרומה שנגעה באחת משש טמאות אלו, או שנטמאת מחמת אחת מהן והרי היא שלישי לאחת מהן - הרי זו תשרף.

(כא) אם היו נטמאים בטומאות אלו באופן וודאי, היו נטמאים מהתורה. (כב) כגון שנגעה התרומה בדבר שנגע בדבר שנטמא מאב הטומאה.

אבל אם נסתפק לו בכל מקום אם נגע בבית הפרס ובארץ העמים, או לא נגע, אם נגע בכגדים וכלים ורקין ומי רגלים אלו, או לא נגע - הרי אלו תולין; מפני שעקר טמאתן מפני הספק, שמה טהורין הם או טמאין, ואם תאמר טמאין, שמה נגע שמה לא נגע; ונמצאו שני ספקות, ואין שורפין על שני ספקות, אלא תולין כמו שבארנו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ט"ו תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות קנא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

או שזרק כפר טמא לבין משקין טהורין, ספק נגע במשקין, ספק לא נגע - הרי אלו טמאין בספק. וכן כל פיוצא בזה.

ח. חבית שהיא מלאה משקין, ופשט הטמא את ידו לאויריה, ספק נגע במשקין, ספק לא נגע - המשקין טמאין והחבית טהורה, שאין ספק המשקין מטמא.

(יב) וכלי חרס נטמא אפילו אם הטומאה נמצאת רק באוויר הכלי, ולא נגעה בדפנות הכלי עצמו. (יג) כי ספק משקים לטומאת עצמם, טמאים.

וכן אם נכנסו משקין שהן טמאין מספק לאויר החבית - הרי החבית טהורה, והמשקין שבתוכה טהורין, שאינם מטמאין אלא מן החבית. ואם נתערבו משקין אלו הספק במשקין שבחבית - הרי כל המשקין שבחבית טמאין בספק, והחבית טהורה. וכן אם נפלו משקין אלו לתוך התנור, הרי התנור והפת טהורין.

(יד) ולא נגעו בחבית, ולא במשקים שבה. טו) בטומאת כלי, המשקים שבכלי נטמאים מהכלי שנטמא ולא מהטומאה עצמה, ולכן אם הכלי טהור גם המשקים טהורים. טז) העשוי מחרס.

ט. המרבץ [=שוטף] ביתו במים טמאים או שזלפן [שפך טיפות טיפות], והיו שם טהרות, ספק נתזו עליהן, ספק לא נתזו - ספקו טהורין.

(יז) כדין ספק משקים, שאינם מטמאים אחרים.

י. זלף משקין טהורין וטמאים בתוך הבית, ונמצאו אחר כך משקין על הכפר של תרומה - נטלה ונשאל עליה [בירר את הדין], הרי זו טהורה; שספק המשקין לטמא, טהור.

(יח) שהם ספק טהורים ספק טמאים. יט) בעוד המשקים על הכיכר.

הניח • הכפר עד שנגבו המים שעליה, הרי זו טמאה בספק; שספק טמאה ברשות היחיד, טמא, כמו שיתבאר, והרי אין כאן משקין, אלא כפר שהיא ספק טמאה ספק טהורה.

השנת הראב"ד

הניח .. שנגבו א"א נ"ל מפני מראית העין היא טמאה שהרואה שמתהרין אותה לא ידע שמחמת ספק משקין מטהרין אותה שהרי אין עליה משקין ולפיכך ברה"ט טמאה בספק.

היה מנח על גבי מי חטאתי, ומי חטאת צף על פני המים - הרי זה ספק אם הוא כמנח, או אינו כמנח; לפיכך יראה לי שספקו טהור.

(ג) מים שמזים מהם על הטמא בטומאת מת, שמעורבבים בהם אפר פרה אדומה, והם סמיכים מפני האפר שבהם.

ה. בדרך שטהרו חכמים ספק טמאה צפה על פני המים, בין בכלים בין בקרקעות - כך טהרו ספק טהרה הצפה על פני המים, בין בכלים בין בקרקעות.

(ד) שהטומאה נחה והטהרה צפה, וספק אם נגעה בטומאה שהיא נחה.

פיצד? ערכה [קערה] שהיא טמא מת, וכפר תרומה כרוך בסיב או בגיר ונתון בתוכה, וירדו לתוכה מי גשמים ונתמלאת, ונפשט הגיר, והרי הכפר צף על פני המים, והגיר מבדיל בינו לבין המים, וספק נגע צדו [של כיכר] בערכה ספק לא נגע - הרי הוא בטהרתו, מפני שהוא צף.

(ה) שאינם מקבלים טומאה. (ו) והכיכר כבר אינה עטופה בצדדים. (ז) הכיכר עטופה בנייר רק מלמטה, ולכן אינה נטמאת מהמים.

ו. שרץ שנמצא צף על גבי בור בתוך הגת [בית דריכת יין] - לתרומה, ספקו טמא; ולפועליו, ספקו טהור, מפני שהיא טמאה צפה.

(ח) מכיוון שרק בשרץ שצף על פני המים הקילו חכמים. (ט) שאוכלים חולין בטהרה. (י) כי רק בתרומה ממש טיהרו רק במים, אבל לאוכלי חולין בטהרה לא חילקו בין מים ליין.

ז. ספק משקין - לטמא אחרים, טהורין; ולטמאת עצמן, טמא. פיצד? היה מקל בידו, ובראשו משקין טמאים, וזרקן לבין כפרות טהורות - ספק נגעו, הרי אלו טהורות. וכן אם נסתפק לו אם נגעו משקין טמאין בכלי זה, או לא נגעו - הרי הפלי טהור. וכן אם נסתפק לו אם נגעו משקין אלו הטמאין במשקין אחרים, או לא נגעו - הרי המשקין האחרים טהורין.

(יא) כי הדין משקים מטמאים אחרים הוא גזירת חכמים, וספק דרבנן לקולא.

אבל טמא שפשט ידו או רגלו לבין משקין טהורין,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יא. או שִׁנְפְּלוּ עָלָיו מִים שְׂאוּבִין, סֶפֶק שֶׁלֹּא בָּא וְלֹא נָפְלוּ - הֲרִי זֶה טְהוֹר.

(א) שטיהרו חכמים. (ב) שגזרו עליו חכמים שיהיה שני לטומאה. (ג) שגזרו עליו חכמים שיהיה שני לטומאה.

וְכֵן אִם אָכַל אֶבְלִין טָמֵא אוֹ שֶׁתָּה מִשְׁקִין טָמֵא, אוֹ בָּא בְּמִים שְׂאוּבִין אוֹ נָפְלוּ עָלָיו מִים שְׂאוּבִין, וְסֶפֶק נִגַּע בְּטָהוֹרוֹתָיו, סֶפֶק לֹא נִגַּע - הֲרִי טְהוֹרוֹתָיו אֵלּוּ טְהוֹרוֹת.

וְכֵן הָאוֹכֵל סֶפֶק אֶבְלִין טָמֵא, וְהַשּׂוֹתֶה מִשְׁקִין שֶׁהֵם טָמֵא, בְּסֶפֶק - הֲרִי הוּא טְהוֹר; וְכֵן הָאוֹכֵל תְּרוּמָה תְּלוּיָה [-שְׁטוּמָתָהּ בְּסֶפֶק], טְהוֹר. וְכֵן כֹּל כִּי יוֹצֵא בְּאֵלוּ מוֹלְדֵי הַטָּמְאוֹת שֶׁהֵן מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים - סֶפֶקוֹ טְהוֹר. אֲבָל אִם הָיָה הָאֵב עֲצָמוֹ טָמֵא בְּסֶפֶק, כְּגוֹן טָמֵא; אֲלֵא אִם הָיָה הָאֵב עֲצָמוֹ טָמֵא בְּסֶפֶק, כְּגוֹן בֵּית הַפֶּרֶס וְאַרְץ הָעַמִּים, שֶׁאֵין שׁוֹרְפִין עַל מַגָּעוֹ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ - סֶפֶקוֹ טְהוֹר.

(ד) כל הטומאות, מ'ראשון לטומאה' ומטה נקראים 'וולד הטומאה'. (ה) כגון גויים, עבודה זרה, יין נסך וכדומה, שהם טמאים בגזירת חכמים.

ב. סֶפֶק הַחֲלִין - הִיא טְהוֹר אוֹכֵל חֲלִיָּה בְּטָהֳרָה, וְהֵן הַנִּקְרָאִין 'פְּרוּשִׁים' - כִּיצַד? אוֹכֵל חֲלִיָּה בְּטָהֳרָה שְׂנוּלָד לָהֵן סֶפֶק טָמֵא בְּטָהֳרָתָהּ - הֲרִי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת כָּל הַסִּפְקוֹת בָּלֵן, וְאֵין לָהֵן טָמֵא אֲלֵא טָמֵא וְדִיָּת.

ג. סֶפֶק הַקְּרִבָּנוֹת כִּיצַד? מַחֲסֵר כְּפוּרִים שֵׁשׁ עָלָיו סֶפֶק חֲמִשָּׁה קְרִבָּנוֹת - כְּגוֹן הָאִשָּׁה שֵׁשׁ עָלֶיהָ סֶפֶק חֲמִשׁ זִיבוֹת, אוֹ סֶפֶק חֲמִשׁ לְדוֹתֶיהָ - מְבִיאִין קְרִבָּן אֶחָד, וְטָהֳרָה לְאָכַל בְּקִדְּשֵׁים; וְאֵין הַשָּׂאֵר עָלָיו חוֹבָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהַלְכוֹת מַחֲסֵרֵי כְּפָרָה.

(ו) כגון שהפילה, ויש ספק אם הנפל היה בצורת וולד או לא.

ד. סֶפֶק נִגְעִים כִּיצַד? עַד שֶׁלֹּא נִזְקַק לְטָמְאָה [-לֹא טִימָאוֹ הַחֵן] - סֶפֶקוֹ טְהוֹר, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּפָרֶק שְׁשִׁי מֵהַלְכוֹת נִגְעִים.

ה. סֶפֶק עוֹמֵד וְעוֹבֵר כִּיצַד? מַצְרַע שֶׁהִיָּה יוֹשֵׁב תַּחַת הָאֵילָן, וְעוֹבֵר הַטְּהוֹר, סֶפֶק הָאֵהִיל עָלָיו הָאֵילָן וְנִטְמָא, סֶפֶק לֹא הָאֵהִיל, וְכֵן אִם הָיָה הַטְּהוֹר יוֹשֵׁב תַּחַת הָאֵילָן וְהַמַּצְרַע עוֹבֵר תַּחְתָּיו, סֶפֶק עוֹמֵד

יא. סֶפֶק יָדָם, בֵּין לְהַטְמֵא, בֵּין לְטָמֵא אַחֲרֵיהֶם, בֵּין לְטָהֳרָתָן - טְהוֹר. כִּיצַד? הָיוּ יָדָיו טְהוֹרוֹת וְלִפְנֵי שְׁנֵי כְּפָרִים טָמֵאִין, סֶפֶק נִגַּע סֶפֶק לֹא נִגַּע, אוֹ שֶׁהָיוּ יָדָיו טָמְאוֹת וְלִפְנֵי שְׁנֵי כְּפָרִים טְהוֹרִים, סֶפֶק נִגַּע סֶפֶק לֹא נִגַּע, אוֹ שֶׁהָיוּ יָדָיו אַחַת טָמְאָה וְאַחַת טְהוֹרָה וְלִפְנֵי שְׁנֵי כְּפָרִים טְהוֹרִים, נִגַּע בְּאַחַת מֵהֶם סֶפֶק בְּטָמְאָה נִגַּע סֶפֶק בְּטָהֳרָה נִגַּע, אוֹ שֶׁהָיוּ יָדָיו טְהוֹרוֹת וְלִפְנֵי שְׁנֵי כְּפָרִים אֶחָד טָמֵא וְאַחַד טְהוֹר, וְנִגַּע בְּאַחַד מֵהֶם סֶפֶק בְּטָמְאָה נִגַּע סֶפֶק בְּטָהֳרָה נִגַּע, אוֹ שֶׁהָיוּ יָדָיו אַחַת טָמְאָה וְאַחַת טְהוֹרָה וְלִפְנֵי כָּךְ טָמֵא וְכָכָר טְהוֹר, וְנִגַּע בְּשְׁנֵיהֶם, סֶפֶק טָמְאָה בְּטָמֵא וְטָהֳרָה בְּטָהֳרָה אוֹ טָמְאָה בְּטָהֳרָה וְטָהֳרָה בְּטָמֵא - הַיָּדִים כְּמוֹת שֶׁהָיוּ, וְהַכְּפָרִים כְּמוֹת שֶׁהָיוּ.

(כ) אם הטומאה היא וודאית, אלא שנסתפק אם טיהר אותן כדין. (כא) שהם ראשונים לטומאה, והידיים נטמאים רק מראשון לטומאה. (כב) ספק אם נגע ביד הטמאה, או שנגע ביד הטהורה.

וְכֵן אִם הָיוּ יָדָיו טָמְאוֹת וְהַטְבִּילָן, אוֹ נִטְלָן, סֶפֶק שֶׁהֵם שְׁטָהֳרָן בָּהֶם כְּפָרִים לַיָּדִים סֶפֶק שֶׁהֵם פְּסוּלִין, סֶפֶק יֵשׁ בָּהֶם כְּשֶׁעוֹר סֶפֶק שֶׁאֵין בָּהֶם, סֶפֶק שֶׁהִיָּה דָּבָר חוּצָן עַל יָדוֹ סֶפֶק לֹא הָיָה - הֲרִי יָדָיו טְהוֹרוֹת.

(כג) כדי שיהיו טהורות לקודש. (כד) כדי שיהיו טהורות לתרומה.

יב. הִתְהַיָּה יָדוֹ אַחַת טָמְאָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִיזוֹ הִיא - אוֹמְרִין לוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה טְהוֹרוֹת עַד שִׁטֵּל שְׁתֵּי יָדָיו; וְאִם נִגַּע בְּאַחַת מֵהֶן בְּטָהֳרָתוֹ קִדְּשׁ שִׁטֵּל - טְהוֹרוֹתָיו טְהוֹרוֹת.

~ יום רביעי ט"ז תשרי ~

פָּרֶק מו

המשך דיני הספקות שטהורים.

א. סֶפֶק דְּבָרֵי סוֹפְרִים כִּיצַד? סֶפֶק אֶבְלִין אֶבְלִין טָמֵא, וְשֶׁתָּה מִשְׁקִין טָמֵא, סֶפֶק שֶׁלֹּא שֶׁתָּה וְשֶׁלֹּא אֶבְלִין, סֶפֶק שֶׁבָּא רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ בְּמִים שְׂאוּבִין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט"ז תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות קנג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

המצרע" ונטמא הטהור, ספק לא צמד - ספק לא נגע - ספק לא אלו הספקות טהור.

השנת הראב"ד
אפילו .. שאין א"א זה שיבוש אלא
אע"פ שיש בהן.
חכמים"י
שטהרו
אפילו • ברשות היחיד,
מפני שאין בהם דעת
להשאל, כמו שיתבאר י"ה.

(ז) מכיוון שהמצורע מטמא את כל מה שבמקום מושבו.
(ח) ואם נעמד, נעשה המקום שתחת האילן למקום מושבו של המצורע.

(יז) עשרת הספיקות שנמנו בהלכות הקדומות. (יח) שאם אי אפשר לשאול את בעלי הספק מה אירע, ספקם טהור אפילו ברשות היחיד.

ט. ספק שתי רשיות כיצד? היה דבר טמא ברשות היחיד ודבר טהור ברשות הרבים, או שהיה הדבר הטמא ברשות הרבים והדבר הטהור ברשות היחיד, ונגע באחד מהן, ואין ידוע באיזה מהן נגע, או שהסיט אחד מהן, ואין ידוע איזה הסיט - אם היה הדבר הטמא מטמא במשא (הרי זה טהור אע"פ שהסיט כמשא), או שהיה אחד מהן מטמא באהל, והאהיל על אחד מהן, ואין ידוע על איזה מהן האהיל - הרי זה טהור.

אף על פי שספק רשות הרבים טהור, כשיבוא לשאל, אומרים לו: 'אם טבלת, אין בכך הפסד'.^ט אם טבל, הרי זה משבח; ואם לא טבל, ועשה טהרות - הרי הן טהורות, שספק רשות הרבים טהור.

(יט) ולכן תטבול.

י. שרץ שנמצא שרוף ומנח על גפי אכלין, וכן טלית [שנטמא] שנמצאת מהורה^{כא} [=בלויה]^{כב}, ומחט שנמצאת שבורה או חלודה^{כב} בין הכלים - הרי אלו טהורין, בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים; ואין אומרים: 'שמא אחר שנגע באכלין נשרף, ואחר שננטמא הכלים במגע הטלית והמחט, נשברה או החלדה, ובלתה הטלית עד שטהרה'; שכל הטמאות, כפשת מציאתן.

כ. וכשהוא שרוף, אינו מטמא. כא) וכבר אין לה שם 'בגד', ואינה מטמאה. כב) ומכיוון שאינה ראויה לשימוש אינה מטמאה.

יא. שני עדים אומרים לו 'נטמאת', והוא אומר 'טהור אני' - הוא נאמן על ידי עצמו^כ. ואף על פי כן, אין אומרים לו: 'עסק בטהרות'; אלא אם עשה טהרות - הרי הן טהורות, ויחוש [להחמיר] על

ו. ספק שרצים, זה ספק הנזרקין; כיצד? זרק שרץ או דבר טמא לבין הכפרות, או שזרק כפר טהור לבין הטמאות, ספק נגע^ט, ספק לא נגע - טהור, הואיל ומצא הכפר הטהור שאינו נוגע בטמאה; שכל הטמאות - כפשת מציאתן, ואין אומרים: 'שמא נגע בו ואחר כך נפל בצידו', אלא הרי הן כפשת מציאתן.

(ט) בשעה שעבר מעליהן.

ז. השרץ בפי החלדה, ומהלכת על גפי כפרות של תרומה, ספק נגע [השרץ בכפרות], ספק לא נגע - ספקו טהור, מפני שלא נחה הטמאה^י; היתה מהלכת בו, ונגע [השרץ] בכפרות, ספק חי ספק מת - הרי הן טהורות.

(י) ואפילו ברשות היחיד. יא) והיא בגדר הנזרקים, שספקם טהור.

במה דברים אמורים? בזמן שנטלתו והלכה לה. אבל אם נמצא [אח"כ] מת בפיה, הרי הכפרות טמאות^י; ראוהו חי בפיה - אף על פי שמצאוהו^י מת בפיה, הרי הן טהורות^י.

(יב) מכיוון שדין הטומאות, נקבע כפי שהם בשעת מציאתם. (יג) אחר כך. יד) מכיוון שהייתה לשרץ חזקת טהרה, שהרי מקורם ראוהו חי.

וכן השרץ בפי החלדה, והנבלה בפי הכלב, ועברו בין הטהורים, או שעברו הטהורים ביניהן - ספקו טהור, מפני שאין לטמאה מקום קבוע^ט. הרי מנקרין בהן על הארץ - הרי הן כמנחין^ט, ומטמאין למפרע מספק אם היו ברשות היחיד, כמו שיתבאר.

(טו) ולכן זה נכלל בגדר הנזרקים, שספקם טהור. (טז) למרות שבזמן שהשרץ מנקר, הוא מתנועע.

ח. ספק רשות הרבים כיצד? טמאה שהיא מנחת ברשות הרבים, ספק נגע בה, ספק לא נגע - ספקו טהור; היתה מנחת ברשות היחיד, וספק נגע בה,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

פיצד? חרש או שוטה או קטן שאין בו דעת להשאל, שנמצאו בחצר או במבוי שיש בו טמאה, ספק נגעו ספק לא נגעו - טהורין; וכן כל שאין בו דעת להשאל - אף על פי שנולד לו הספק ברשות היחיד, ספקו טהור.

ג. הסומא, והישן, והמהלך בלילה - ספקו ברשות היחיד טמא, מפני שיש לו דעת להשאל.

ז. למרות אין לו אפשרות לענות על שאלות, בנוגע לטומאה הזו.

במה דברים אמורים שכל שאין בו דעת להשאל, ספקו טהור? בשהיה הדבר שקול^ח, ואין שם חזקה; אבל אם היה הדבר ידוע שחזקתו שנטמא, הרי זה טמא. **פיצד?** תינוק טמא שנמצא בצד העסה, והבצק בידו - הרי העסה טמאה; שדרך התינוק לטפח ^[ללוש הבצק], ובכך היא חזקתו; ואין שורפין ^[טהרות שנגע בהם] על ^[סמך] חזקה זו.

ח. שתי האפשרויות שקולות, ואין הדעת נוטה לאפשרות אחת יותר מאשר לאפשרות השנייה.

ד. הוה משקין טמאין ובצק טהור, ובהמה או חיה או עופות בפניה, ונמצא בבצק מקום נשיכתן - חזקה ששתו משקין, ונשכו בבצק וטמאוהו^ט. ואם היה שם פרה, ובין המשקין והבצק ^[יש מרחק] הליכה המאפשר ^[פדי שתלחף את לשונה - הרי הבצק טהור; ובשאר כל הבהמות, די במרחק המאפשר] פדי שתנגב את פיה^י; פחות מזה, הבצק טמא. ואם היה כלב - אפלו היה המשקין בצד הבצק, הרי זה טהור; שאין דרפו של כלב להניח המזון ולילף לו אף המים.

ט. ולמרות שאין בהם דעת להישאל, הבצק טמא מפני החזקה. **י.** כי תולים שליחכה לשונה לפני שהגיעה לבצק, והעבירה את המשקים הטמאים, שכך דרכן של הפרות ללחך את לשונן אחר השתייה. **יא.** מכיוון שאין דרכן של שאר הבהמות לנגב את הפה בלשונן.

נמצא בבצק נקירת התנגולין ^[סימני אכילה] - אם יש בין המשקין והבצק פדי שניגבו את פיהו בארץ, הבצק טהור; ואם לאו, טמא - שחזקתן ששתו, ונקרו בבצק במשקין שבפיהן.

במה דברים אמורים? בשהיו המשקין צלולים,

עצמו. עד אומר 'נטמא', ושנים אומרים 'לא נטמא' - בין ברשות הרבים, בין ברשות היחיד - טהור.

שנים אומרים 'נטמא', ועד אומר 'לא נטמא' - בין ברשות הרבים, בין ברשות היחיד - הרי זה טמא. עד אומר 'נטמא', ועד אומר 'לא נטמא', אשה אומרת 'נטמא', ואשה אומרת 'לא נטמא' - ברשות היחיד, טמא; ברשות הרבים, טהור^כ.

כג. ומותר לו לסמוך על עצמו, נגד דברי העדים. **כד.** ככל ספק טומאה רגיל.

פרק טז

ספק טומאה ברשות הרבים וברשות היחיד.

א. מפני מה טהרו חכמים ספק רשות הרבים? שהרי הצבור עושין הפסח בטמאה, בזמן שהטמאים מרבין^א. אם טמאה ודאית נדחית מפניהם, קל וחמר לספק טמאה^ב - שאסור כל הספקות מדבריהם, כמו שבארנו בהלכות ביאות אסורות.

א. אם רוב בני ישראל טמאים בטומאת מת. **ב.** ברשות הרבים, שהוא מקום של הציבור.

ומפני מה החמירו בספק רשות היחיד? שהרי שוטה שנסתרה^ג - אף על פי שהדבר ספק - הרי • היא טמאה ^[ואסורה] **לבעלה עד שתשתהי.**

ג. אשה שקינא לה בעלה, ואמר לה אל תסתרי עם איש פלוני ונסתרה עמו. **ד.** את מי הסוטה.

ב. וכשם שהשוטה ובעלה שנים, כך ספק טמאה בשנים; אבל אם היו שלשה ברשות היחיד - הרי ספק טמאתם שם טהור, ברשות הרבים.

במה דברים אמורים? בשהיה זה שנטמא בספק יש בו דעת להשאל ולדרש ממנו מה שארע לו, כשוטה; אבל אם היה חרש או שוטה, או קטן שאינו יודע להשיב על הענין כששואלין אותו - הרי ספקו טהור.

ה. שספק טומאה ברשות היחיד טמא. **ו.** שהיא גדולה ויש בה דעת לענות על שאלות.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט"ז תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות קנה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְכֵן חֲמוּר הַעוֹמֵד בְּבֵית הַקְּבֻרֹת, בְּלִיכֵי טְהוּרִין;
וְאִין אוֹמְרִין: 'שָׁמָּה נִתְמַעֵף' [=נִדְחָק] בְּהֵן, וְנִגַּע בְּקִבְרֵי
- מִפְּנֵי שָׁאִין בּוֹ דַּעַת לְהִשָּׁאֵל, וְכִשְׁנִמְצָאוּ לֹא
נִמְצָאוּ נִגְעִין^ה, וְכָל הַטְּמָאוֹת - כִּשְׁעַת מְצִיאָתָן.

(כג) התינוק טהור, ואין אנו אומרים שנכנס לבית הקברות
וקטפן ונטמא. (כד) הכלים שעליו. (כה) במקום טומאה.

ט. תינוק שְׁהִיהָ תוֹפֵשׁ בְּיָדוֹ שֶׁל אָבִיו, או שְׁהִיהָ
רוֹכֵב עַל כֶּתֶפוֹ שֶׁל אָבִיו - סָפְקוֹ בְּרִשּׁוֹת הַיְּחִיד,
טְמֵא^{כז}; מִפְּנֵי שָׁאִין נִשָּׁאֵל עָלָיו^{כח}.

(כו) למרות שאין בו דעת להישאל. (כז) בכל הנוגע לתינוק,
שואלים את אביו.

י. וְאַרְבַּע סָפְקוֹת אָמְרוּ חֲכָמִים בְּתִינוּק: תִּינוּק
שָׁאִינוֹ יָכוֹל לְהֵלֵךְ, שְׁהִנִּיחְתּוֹ אָמּוֹ וּבָאָה וּמְצָאָה
אוֹתוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא בְּמָקוֹמוֹ - טְהוֹר; וְאִין אוֹמְרִין:
'שָׁמָּה טְמָאָה בָּאָה, וְנִשְׁקָתוֹ וְגִפְפָתוֹ' [=חִיבָקָה]^{כח}.

(כח) וטימאה אותו.

התחיל התינוק לצאת ולהפגש - בגדיו טהורין,
וְאִין מִדְרָס כְּשֶׁאָר בְּגָדֵי עָמִי הָאֶרֶץ^{כט}; וְאִף עַל פִּי
שֶׁהֵן טְהוּרִין, וְאִין מִדְרָס כְּשֶׁאָר בְּגָדֵי עָמִי הָאֶרֶץ
- אֵין עוֹשִׂין עַל גְּבִיהֶן טְהוּרוֹת^ל. הַגְּדִיל עַד שֶׁהִיהָ
בּוֹ דַּעַת לְהִשָּׁאֵל, סָפְקוֹ טְמֵא בְּרִשּׁוֹת הַיְּחִיד. הַגְּדִיל
עַד שֶׁהִיהָ בּוֹ דַּעַת לְשֹׁמֵר אֶת גּוּפּוֹ^{לא}, אוֹכְלִין עַל
גֵּב גּוּפוֹ טְהוּרוֹת^{לב}; יוֹדֵעַ לְשֹׁמֵר אֶת יָדָיו^{לג}, אוֹכְלִין
עַל גֵּב יָדָיו טְהוּרוֹת^{לד}.

(כט) שחכמים גזרו עליהם טומאת מדרס. (ל) לכתחילה,
ואם עשו לא נטמאו. (לא) מטומאה. (לב) טהרות שנגעו
בגופו ולא נגעו בידיו - טהורות. (לג) שגזרו טומאה על
סתם ידיים שלא נשמרו שמירה מעולה לשם טהרת תרומה,
ויש קטן שיודע להישמר מלנגוע בטומאה אבל לא לשמור
שמירה מעולה את ידיו עד כדי כך שלא תהיינה כסתם
ידיים. (לד) אם נגעו בידיו.

פִּיצֵד בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ^{לה}? מִטְבִּילִין אוֹתוֹ, וְנוֹתְנִין לוֹ
חֶלֶין לְשֵׁם תְּרוּמָה^{לו} - אִם הִיהָ יוֹדֵעַ לְשֹׁמֵר אֶת
גּוּפּוֹ^{לז}, אוֹכְלִין עַל גֵּב גּוּפוֹ טְהוּרוֹת; וְאִם הִיהָ יוֹדֵעַ
לְשֹׁמֵר אֶת יָדָיו, אוֹכְלִין עַל גֵּב יָדָיו טְהוּרוֹת.

(לה) אם הוא יודע לשמור את גופו ואת ידיו. (לו) אומרים
לו שצריך לשמור אותם בטהרת תרומה, אבל אין מוסרים
לו תרומה ממש, שמא לא ישמור אותם כראוי ותיטמא.
(לז) מתבוננים ומסתכלים כיצד הוא שומר.

שְׁכַבּוּאָה שֶׁל תִּינוּק נִפְרַת בָּהֶן; אֲבָל עֲכוּרִין - הַבָּצֵק
טְהוֹר; שָׁאִלוּ נִקְרוּ בַּמִּשְׁקִין, הִיָּה מְקוֹם הַמִּשְׁקִין
נִכָּר בַּבָּצֵק. וְאִם הָיוּ צְלוּלִין - אִף עַל פִּי שֶׁהַבָּצֵק
בְּחִזָּקַת טְמָאָה, אֵין שׁוֹרְפִין עַל חִזָּקָה זוֹ אֱלָא תוֹלִין.

(יב) שאם המשקים סמוכים לבצק פחות מהשיעור, הבצק
טמא.

ה. אִיזוֹ הִיא חִזָּקָה שְׁשׁוֹרְפִין עָלֶיהָ בְּרִשּׁוֹת
הַיְּחִיד? עֶסֶה בְּבֵית וּשְׂרָצִים וְצַפְרִדָּעִים מְנַפְּלִין
[=מִנְחִים] שָׁם, וְנִמְצָאוּ חֲתִיכוֹת מִבִּשְׁרָן בַּעֲסָה - אִם
רַב הַמְּנַפְּלִין שְׂרָצִים^{יג}, הַעֲסָה טְמָאָה וְתִשְׂרָף; וְאִם
הָרַב צַפְרִדָּעִים^{יד}, טְהוּרָה.

(יג) שהם מטמאים בטומאת שרץ. (יד) שאינם מטמאים
בטומאת שרץ.

ו. הָיוּ טְמָאוֹת וּטְהוּרוֹת בְּצִדּוֹ אוֹ לְמַעַלָּה מִמְּנוֹ^{טו},
וְנִתְעַטֵּף בְּטִלְיָתוֹ, וְסָפֵק נִגְעוֹ [בְּטִלְיָת], סָפֵק לֹא נִגְעוֹ
בַּעֲת שֶׁנִּתְעַטֵּף - אִם הָיוּ בְּרִשּׁוֹת הַיְּחִיד, סָפְקוֹ
טְמֵא^{טז}; וְסָפֵק טְמָאָה הַבָּאָה בְּיָדֵי אָדָם, נִשָּׁאֵלִין
עָלֶיהָ^{יז}; אֲפִלּוּ בְּכָלִי הַמִּנְחָה עַל גְּבִי קֶרֶקַע, הָרִי זֶה
טְמֵא כְּמִי שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לְהִשָּׁאֵל^{יח}. וְאִם הָיוּ בְּרִשּׁוֹת
הָרִבִּים, סָפְקוֹ טְהוֹר; וְאִם [קְרוֹב לוֹדֵאִי ש] אִי אֲפֻשֵׁר
שָׁאֵל יָגַע, סָפְקוֹ טְמֵא.

(טו) אדם שהיו לידו או מעליו, טומאות (כגון שרצים)
וטהרות אחד ליד השני. (טז) ולמרות שאין בטהרות דעת
להישאל. (יז) מכיוון שאפשר לשאול את האדם שגרם
לטומאה. (יח) והאדם גרם לטומאה.

ז. כִּכָּר שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתְּנוֹן עַל גְּבִי הַדֶּף [מִדֶּף],
וּמִדְרָס [הזב] נִתְּנוֹן תַּחְתָּיו, וְאִי אֲפֻשֵׁר לוֹ כְּשִׁיפֵל שָׁאֵל
יָגַע בְּמִדְרָס - אִף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּמָקוֹם מְדוּרָן
[=שִׁיפּוֹעַ]^ט, וְכָא וּמְצָא הַכִּכָּר בְּמָקוֹם אַחֲרֵי - הָרִי הוּא
בְּטְהוּרָתוֹ^{יב}; שָׁאֲנִי אוֹמֵר: אָדָם כָּא וְנִטְלוֹ, וְנִתְּנוֹ
בְּמָקוֹם זֶה^{יג}; וְאִם אָמַר: 'כָּרִיא לִי שָׁאֵל כָּא אָדָם
לְכָאן' - טְמֵא, שְׂוֵדָאִי נָפַל, וְנִגַּע בְּמִדְרָס כְּשִׁיפֵל.

(יט) וגם אם הכיכר תיפול עליו, הוא יגלוש ממנו ולא יישאר
עליו. (כ) במקום הטהור. (כא) ואין אנו אומרים שהכיכר
נפלה על המדרס, ומפני השיפוע התגלגלה והגיעה למקום
הטהור. (כב) כדי שלא תיפול ותיטמא.

ח. תִּינוּק שֶׁנִּמְצָא בְּצִד בֵּית הַקְּבֻרֹת, וְהַשּׁוֹשְׁנִים
בְּיָדוֹ - אִף עַל פִּי שָׁאִין שָׁם שׁוֹשְׁנִים אֱלָא בְּמָקוֹם
הַטְּמָאָה, סָפְקוֹ טְהוֹר^{יז}; שָׁמָּה אַחֵר לְקָטָן, וְנִתְּנָן לוֹ.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(יב) בשני כלים זה ספק שקול, אם היה השרץ בכלי העליון או בתחתון, ואין סברא שמכריעה לכאן או לכאן.

פֶּרֶק יז

המשך דיני ספקות.

ב. קִפּה שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ טְהוֹרוֹת^י, וְנִמְצָא בָּהּ שֶׁרֶץ^י - אִם יֵשׁ לָהּ שׁוּלִים^ט, או אֲגָנִים אֵף עַל פִּי שְׁאִין לָהּ שׁוּלִים^ט - הָרִי כָּל הַטְּהוֹרוֹת שְׁנִשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהּ טְמֵאוֹת^י, וְאִפְּלוּ הֵיטָה בְּדוּקָה^י וּמִכֶּסֶה^י; שְׁמָא עִם הַגְּבִיחָה יָדוּ מִן הַבְּדִיקָה נָפַל הַשֶּׁרֶץ^י.

(יג) סל ששם בה פירות טהורים. (יד) אחרי שהוציא את הטהרות. (טו) והפירות מונחים בקרקעית, ומוצאים אותם מהפתח למעלה. (טז) וכשהיא מונחת לארכה אפשר להניח בה פירות. (יז) כי יש לחשוש, שהשרץ היה שם לפני שהוציא את הפירות, וכשהוציא את הפירות מהפתח (אם היו לה שוליים) השרץ נשאר בפנים ולא שמו לב אליו, ואם לא היו לה שוליים אלא אגנים יש לחשוש שכשהיטה את החבית, כדי להוריק את הפירות, עיכבו האוגנים את השרץ ונשאר בחבית. (יח) לפני ששמו בה את הפירות, בדקוה ולא היה שם שרץ. (יט) לתוך החבית ולא הרגיש בו.

אִפְּלוּ נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּטְהוֹרוֹת בְּזוֹיֹת זו, וְטִלְטְלָה לְזוֹיֹת אַחֶרָת, וְנִמְצָא בָּהּ הַשֶּׁרֶץ - כָּלֵן טְמֵאוֹת; לְפִי שְׁמָחִזִיקִין טְמָאָה [מעריכים שהיא עברה] **מִמָּקוֹם לְמָקוֹם לְתַלוֹת** [לטמא מספק], **אָבַל לֹא לְשֶׁרֶף.**

ג. הַזּוֹלֵף [שואב] אֶת הַבּוֹר, וּמִלֵּא מִמֶּנּוּ חֲבִיט - אִם הָיָה מְשֻׁקֵּעַ כָּל חֲבִיט וְחֲבִיט בְּבוֹר וּמִמִּלָּא אוֹתָהּ, וְנִמְצָא הַשֶּׁרֶץ בְּרֵאשׁוֹנָה^י - כָּלֵן טְמֵאוֹת^י. נִמְצָא בְּאַחֲרוֹנָה - הִיא טְמָאָה, וְכָלֵן טְהוֹרוֹת; שְׁאֵנִי אוֹמֵר: 'אַחֵר שְׁמִילָא אֶת הָרֵאשׁוֹנוֹת, נָפַל הַשֶּׁרֶץ לְבוֹר^יכב.

(כ) אחר שמילא את כולן. (כא) כי אם השרץ היה בבור נטמא כל היין שבבור, וגם אם השרץ היה בחבית הראשונה, מכיוון ששיקע אותה בבור נטמא כל היין שבבור. (כב) או שנפל בחבית זו.

הָיָה זוֹלֵף בְּכָלִי, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַחֲבִיט עַד שְׁמִילָא אוֹתוֹ, וְנִמְצָא הַשֶּׁרֶץ בְּאַחַת מֵהֶן - הִיא טְמָאָה בְּלָבָד, וְכָלֵן טְהוֹרוֹת; שְׁאֵנִי אוֹמֵר: 'בְּזוֹ בְּלָבָד נָפַל הַשֶּׁרֶץ, או הָיָה בָּהּ עַד שֶׁלֹּא זָלַף לְתוֹכָהּ. לְפִיכָךְ, אִם הָיָה בּוֹדֵק כָּל חֲבִיט וְחֲבִיט מֵהֶן, וְאַחֵר כֶּף נוֹתֵן בָּהּ הַיֵּין, וּמִכֶּסֶה אוֹתָהּ אַחֵר שְׁזוֹלֵף לְתוֹכָהּ, וְנִמְצָא הַשֶּׁרֶץ בְּאַחַת מֵהֶן - כָּלֵן טְמֵאוֹת^י; וְכֵן אִם נִמְצָא הַשֶּׁרֶץ בְּבוֹר אוּ בְּכָלִי שְׁזוֹלֵף בו - הִפֵּל טְמָא^י.

(כג) שבוודאי השרץ היה בבור. (כד) מחזיקים טומאה מזמן לזמן, ואומרים שהשרץ היה בכלי מתחילת השאיבה.

א. כְּזוֹיֹת מִן הַמֵּת בְּפִי הָעוֹרֵב, סָפֵק הָאֵהִיל עַל הָאָדָם וְעַל הַכְּלִים^א בְּרִשּׁוֹת הַיְּחִיד, סָפֵק לֹא הָאֵהִיל - הָרִי הָאָדָם טְמֵא מִסָּפֵק; וְהוּא, שִׁיחָהּ בּוֹ דַּעַת לְהִשָּׂאֵל. וְהַכְּלִים טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שְׁאִין בְּהֵן דַּעַת לְהִשָּׂאֵל^ב. וְכֵן הַמְּמִלָּא [מים] בְּכָלִי, וְנִמְנָן [מהמים] בַּעֲשָׂרָה כְּלִים, וְנִמְצָא הַשֶּׁרֶץ בְּאַחַד מֵהֶן^ג - הוּא טְמֵא^ד וְכָלֵם טְהוֹרִין, אֵף עַל פִּי שְׁכָּלֵן סָפֵק שְׁמָא הַשֶּׁרֶץ בְּכָלִי שְׁמִילָא בּוֹ הָיָה תַּחֲלָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵם כְּלִים, וְאִין בְּהֵן דַּעַת לְהִשָּׂאֵל. וְאִם הָיָה לְכָלִי שְׁמִילָא בּוֹ אֲגָנִים [שפה כפופה פנימה] - הוּאִיל וְאִפְּשָׁר שִׁינְעָאוּ הַמֵּים וְיִתְאַחֵר בּוֹ הַשֶּׁרֶץ, כָּלֵן טְמָאִין.

(א) ואם כן נטמאו בטומאת אוהל המת. (ב) ולא חרש, שוטה או קטן. (ג) באחד הכלים ששפך לתוכם. (ד) הכלי שנמצא בו השרץ. (ה) תשעת הכלים האחרים שנתמלאו והמים שבהם. (ו) שהבליטה שבשפת הכלי, תעכב את השרץ מלצאת מהכלי. (ז) היות והדלי מיועד למילוי מים מבורות שמצויים שם שרצים, מסתבר שבאחד הפעמים שמילא בו מים נכנס שרץ לדלי ולא יצא ממנו בגלל האגנים, ולכן כששפך מהמים שבדלי לכלים נטמאו הכלים מחמת המים שנטמאו מהשרץ.

וְכֵן הַמְּמִלָּא בַּעֲשָׂרָה דְּלִיִּים זֶה אַחֵר זֶה, וְנוֹתֵן בַּעֲשָׂרָה כְּלִים מְדִלִי אֶחָד לְכָלִי אֶחָד^א, וְאִין יָדוּעַ הָרֵאשׁוֹן מִן הָאַחֲרוֹן [באיזה מילא], וְנִמְצָא שֶׁרֶץ בְּכָלִי אֶחָד מֵהֶן - הָרִי תִשְׁעָה כְּלִים עִם עֲשָׂרַת הַדְּלִיִּים טְהוֹרִין, שְׁאֵנִי אוֹמֵר: 'שְׁמָא בְּכָלִי זֶה הָיָה הַשֶּׁרֶץ מִתַּחֲלָתוֹ; וְאִם יֵשׁ לְדְלִיִּים אֲגָנִים, הָרִי כָּל הַדְּלִיִּים עִם כָּל הַכְּלִים טְמָאִים^ב.

(ח) מכל דלי שפך לכלי אחד, וכך שפך עשרה דליים לעשרה כלים. (ט) ולא בדלי. (י) שמעכבים את השרץ מלצאת. (יא) ותולים שהשרץ היה בכלי שממנו מלאים מים מהבור שמצויים שם שרצים, והשרץ לא יצא מהדלי בגלל האגנים.

הַמְּעָרָה מְכָלִי לְכָלִי^א, וְנִמְצָא הַשֶּׁרֶץ בְּתַחֲתוֹן - הָעֲלִיּוֹן טְהוֹר; וְאִין אוֹמְרִין 'מִן הָעֲלִיּוֹן נָפַל, אֶלָּא שְׁמָא בְּתַחֲתוֹן הָיָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּלִים, וְאִין לָהֶם דַּעַת לְהִשָּׂאֵל. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בָּהּ.

השנת הראב"ד
מפני שהן כלים א"א תמה אני על הטעם הזה שהרי טומאה הבאה בידי אדם היא אבל הטעם שכל הטומאות כשעת מציאתן ובמקום מציאתן דלא מחזיקין טומאה במקום למקום היכא דאפשר למיתלי בטהרה ואע"ג דר"י ס"ל דמחזיקין לתלות ח"מ באותה קופה אבל מכילי לכלי לא.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט"ז תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות קנו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ד. הָיָה קוֹצֶה (=מלקט) זֵיתִים מִן הַמַּעֲטָן [=בור זיתים], וּמַעֲלָה אוֹתָן לַגִּיבָה, וְנִמְצָא הַשֶּׁרֶץ בָּגַג - זֵיתִים שֶׁבַּמַּעֲטָן טְהוֹרִין^{כז}; נִמְצָא בַּמַּעֲטָן, הַמַּעֲטָן טָמֵא^{כח}; נִמְצָא בֵּין הַפֶּתַל לַזֵּיתִים^{כח}, הַזֵּיתִים טְהוֹרִין.

(ל) כדי שתתייבש הזיעה שעליהם. (כו) מכיוון שהשרץ נמצא בזיתים כשהם בגג, תולים שהוא נפל עליהם בגג ולא כשהיו במעטן. (כז) והזיתים שבגג טהורים, מפני שאנו תולים שהשרץ נפל למעטן אחר שהעלה את הזיתים לגג. (כח) ואינו נוגע בזיתים.

ז. הָיוּ בַּבֵּית אֲכָלִין טָמְאִין וְאֲכָלִין טְהוֹרִים, וְנִמְצָאת גִּרְעִינָה בַּבֵּית^{מא} - הוֹלְכִין אַחֵר הָרַב^{מב}; וְכֵן אִם הָיוּ דְמָיִם טָמְאִים^{מג} וְדְמָיִם טְהוֹרִים^{מד} בְּתוֹךְ הַבֵּית, וְנִמְצָא דָם עַל הָאֶכָל - הוֹלְכִים אַחֵר הָרַב. מַעֲשֶׂה בְּכֹפֶר שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּמְצָא עָלָיו דָּם^{מה}, וְכֹא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְטְהוֹרָהּ; שֶׁאֶפְלוּ נֹאמַר: 'דָּם הַשֶּׁרֶץ הוּא' - אָנִי אוֹמֵר: 'דָּם שֶׁרֶץ חַי הוּא, שֶׁהוּא טְהוֹר'.

(מא) בכיכר או על תבשיל רותח, ואין אנו יודעים אם הגרעין הוא של פרי טמא או טהור. (מב) אם רוב הפירות שבבית טמאים נטמאו הכיכר והתבשיל, ואם הרוב טהורים – הם טהורים. (מג) כגון דם של נבלת שרץ טמא. (מד) כגון דם של שאר שרצים שאינם טמאים. (מה) ולא היה בבית דמים כלל, לא טהורים ולא טמאים.

ח. עִיר שֵׁישׁ בָּהּ נִבְלוֹת וְשְׁחוּטוֹת - בְּשֹׁר הַנִּמְצָא בָּהּ^{מו}, הוֹלְכִין בּוֹ אַחֵר הָרַב^{מז}; וְכֵן אִם הָיָה הַנִּמְצָא סֶפֶק שֶׁרֶץ^{מח} סֶפֶק צִפְרִדֵּי^{מט} - הוֹלְכִין אַחֵר הָרַב שֵׁישׁ בְּאוֹתָהּ הָעִיר בְּאוֹתוֹ הַזֶּמֶן. זֶה הַפֶּלֶל: בְּנִמְצָא, הָלוֹךְ אַחֵר הָרַב.

(מו) מושלך בחורץ, ואין יודעים אם הוא בשר שחוטה או בשר נבלה. (מז) אם רוב הבשר בעיר הוא נבלות תולים שהבשר הנמצא הוא נבלה, ואם רוב הבשר הוא שחוטות תולים שהבשר הנמצא הוא בשר שחוטה. (מח) שמתמא. (מט) שאינו מטמא.

ט. הָאִשָּׁה שֶׁהִיתָה מְגַבֶּבֶת גִּבְבָּא (=מלקט תבן) בְּחֶצֶר, וְנִמְצָא שֶׁרֶץ בְּתוֹךְ הַגִּבְבָּא - הָרִי זֶה טְהוֹרָה; שֶׁאִין הַשֶּׁרֶץ מְטַמֵּא בְּמִשְׁאֵי. נִמְצָא עַל גִּבִּי הַגִּבְבָּא - הָרִי זֶה טָמֵא, שֶׁמָּא נִגְעָה בּוֹ. הִיתָה פּוֹבֶרֶת בְּכִכְרָה (=בוררת), וְנִמְצָא שֶׁרֶץ בְּתוֹךְ הַפְּרוֹת שֶׁבְּכִכְרָה - הָרִי זֶה טְהוֹרָה^{נא}. נִמְצָא עַל גִּבִּי הַכִּכְרָה - הָרִי זֶה סֶפֶק טָמֵא; שֶׁמָּא נִגְעָה בּוֹ, וְכָל סֶפֶק בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד טָמֵא, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

(נ) כי האשה מכניסה את ידיה לתוך ערימת הגבבא, וודאי

ד. הָיָה קוֹצֶה (=מלקט) זֵיתִים מִן הַמַּעֲטָן [=בור זיתים], וּמַעֲלָה אוֹתָן לַגִּיבָה, וְנִמְצָא הַשֶּׁרֶץ בָּגַג - זֵיתִים שֶׁבַּמַּעֲטָן טְהוֹרִין^{כז}; נִמְצָא בַּמַּעֲטָן, הַמַּעֲטָן טָמֵא^{כח}; נִמְצָא בֵּין הַפֶּתַל לַזֵּיתִים^{כח}, הַזֵּיתִים טְהוֹרִין.

(כה) כדי שתתייבש הזיעה שעליהם. (כו) מכיוון שהשרץ נמצא בזיתים כשהם בגג, תולים שהוא נפל עליהם בגג ולא כשהיו במעטן. (כז) והזיתים שבגג טהורים, מפני שאנו תולים שהשרץ נפל למעטן אחר שהעלה את הזיתים לגג. (כח) ואינו נוגע בזיתים.

נִמְצָא הַשֶּׁרֶץ בְּתוֹךְ גּוֹשׁ שֶׁל זֵיתִים^{כט}, וְהַגּוֹשׁ בָּגַג - אִם בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים^ל, אָף הַמַּעֲטָן טָמֵא; שֶׁאִין אוֹמֵר: 'גּוֹשׁ זֶה מִן הַמַּעֲטָן עָלָה, וְהַשֶּׁרֶץ בְּתוֹכוֹ'^{לא}. וְאִם נִמְצָא אַחֵר שְׁלֹשָׁה יָמִים מִשְׁהַעֲלָה הַזֵּיתִים לַגִּיבָה, הָרִי הַמַּעֲטָן טְהוֹר; שֶׁמָּא בָּגַג נִתְקַבְּצוּ וְנִעֲשׂוּ גּוֹשׁ בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשָׁה יָמִים.

(כט) ומכיוון שהשרץ נמצא בתוך הגוש ולא על גביו, מוכח שהשרץ נכנס לזיתים קודם שנעשו גוש אחד. (ל) משעת הוצאתם מהמעטן, מצאו את השרץ. (לא) כי הזיתים לא נעשים גוש בפחות משלושה ימים, ואם נמצא שרץ בתוך הגוש בהכרח שהוא היה כבר במעטן.

ה. הַקּוֹרֵץ מִקְרָצָת (=חותך חתיכה) מִן הָעֵסָה, וְנִמְצָא שֶׁרֶץ בַּמִּקְרָצָת^{לב} - הַמִּקְרָצָת לְבִדָּה טָמֵא^{לג}; נִמְצָא בְּעֵסָה, הָעֵסָה לְבִדָּה טָמֵא^{לד}; נִמְצָא בְּתוֹךְ הַמִּקְרָצָת, אָף הָעֵסָה טָמֵא^{לה}.

(לב) על גבה, במקום הנראה לעין. (לג) כי תולים ששרץ נפל על חתיכת הבצק אחרי שנחתכה מהעיסה. (לד) וחתיכת הבצק טהורה, כי תולים, שהשרץ נפל לעיסה אחר שנטל את חתיכת הבצק. (לה) כי בהכרח שהשרץ נפל לעיסה במהלך הלישה, כי אחרי שכבר נעשית עיסה השרץ לא יכול להכנס בתוכה.

ו. אֲכָלִי טָמֵא שֶׁנִּמְצָאת גִּלְעִינָה (=גרעין) שֶׁלוֹ בְּתוֹךְ הַכֹּפֶר אוֹ עַל גִּבִּי תִבְשִׁיל רֹתַח - אָף עַל פִּי שְׁאִין עָלֶיהָ מִשְׁקָה טוֹפֶחֶל^{לו}, הָרִי הַסֵּל^{לז} טָמֵא^{לח}; שֶׁאִין אוֹמֵר: 'הָאֶכָל כָּלוּ נָפַל שָׁם וְנִמּוֹחַ בְּתוֹךְ הַכֹּפֶר, אוֹ מִחֲמַת הָרְתִּיחָה, וְנִשְׁאַרָה גִרְעִינָתוֹ'.

(לו) פרי. (לז) למרות שהגרעין יבש ללא לחלוחית, וניכר שהוסר מהפרי לפני זמן רב ולכן הספיק להתייבש ואם כן כשנפל לכיכר או לתבשיל הוא נפל ללא הפרי, ואינו מטמא. (לח) הכיכר והתבשיל.

נִמְצָאת הַגִּרְעִינָה עַל גִּבִּי הַכֹּפֶר אוֹ בְּתוֹךְ תִּבְשִׁיל צוּגָן - הָרִי אֵלּוּ טְהוֹרִין, אָף עַל פִּי שֵׁישׁ עָלֶיהָ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

טמא ואֶחָד טָהוֹר, וְנָגַע בְּאַחַד מֵהֶם וְאֵין יָדוּעַ בְּאִיזָה מֵהֶם נָגַע - בְּכָל אֱלוֹ הַסִּפְקוֹת, טָהוֹר.

(ב) שטמאים במגע ובמשא בשיעור כשעורה. (ג) שאינה מטמאה כלל. (ד) שדה שנחרש בה קבר וחכמים גזרו עליו טומאה. (ה) גוש אדמת חוץ לארץ, שהובא לארץ ישראל, היא מטמאה מדרבנן. (ו) הזיוז. (ז) אם בגוש הטמא או וגושים אלה מטמאים במשא. (ח) כגון שהשכיל עובר בבית הקברות. בטהור.

לא נגעה בשרץ, אלא רק נשאה אותו יחד עם ערימת הגבבא. (נא) כי אין דרכה של האשה לנגוע בפירות שבכברה.

~ יום חמישי י"ז תשרי ~

פֶּרֶק יח

ספק ספקא ברשת היחיד וברשות הרבים.

א. כל שאֶתָּה יָכוֹל לְרַבּוֹת סִפְקוֹת וְסִפֵּק סִפְקוֹת* - בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, טָהוֹר; וּבְרִשּׁוֹת הַיָּחִיד, טָמֵא. פִּיֶּצֶד? נִכְנָס לְמִבּוֹי [=סמטה המובילה לחצר] וְהִטְמִיֵּא בְּחֶצֶר, סִפֵּק נִכְנָס לְחֶצֶר סִפֵּק לֹא נִכְנָס; טָמֵא בְּבֵית, סִפֵּק נִכְנָס לְבֵית סִפֵּק לֹא נִכְנָס; וְאֶפְלוּ נִכְנָס, סִפֵּק הִיתָה שָׁם בַּעַת שֶׁנִּכְנָס סִפֵּק שְׁלֹא הִיתָה שָׁם; וְאִם תֹּאמַר הִיתָה שָׁם, סִפֵּק יֵשׁ בָּהּ כִּשְׁעוֹר סִפֵּק שְׁאִין בָּהּ; וְאִם תֹּאמַר יֵשׁ בָּהּ, סִפֵּק שְׁהִיא טָמֵא סִפֵּק שְׁאִינָה טָמֵא; וְאֶפְלוּ הִיא טָמֵא, סִפֵּק נָגַע סִפֵּק לֹא נָגַע - סִפְקוֹ טָמֵא, שְׁהִמְבּוֹי רִשּׁוֹת הַיָּחִיד.

(א) כל ספק טומאה, אפילו שיש בו צדדים רבים לטהר, אין מתחשבים בריבוי הצדדים.

ב. תִּשְׁעָה צִפְרָדַּעִים וְשֶׁרֶץ אֶחָד בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד, וְנָגַע בְּאַחַד מֵהֶן, וְאֵינוּ יוֹדַע אִיזָה הוּא - סִפְקוֹ טָמֵא; תִּשְׁעָה שֶׁרָצִים וְצִפְרָדַּע אֶחָד בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וְנָגַע בְּאַחַד מֵהֶם - סִפְקוֹ טָהוֹר. זֶה הַפֶּלֶל: כָּל סִפֵּק בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים - טָהוֹר, עַד שְׁיֹאמַר נִטְמָאתִי בְּיָדָאִי; וְכָל סִפֵּק בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד - טָמֵא, עַד שְׁיֹאמַר יָדָאִי שְׁלֹא נִטְמָאתִי.

לפיקך, עצמות המת* ועצם נבלה בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, או גוש [עפר] מֵאֶרֶץ טְהוֹרָה וְגוֹשִׁים מִבֵּית הַפֶּרֶסִי או מֵאֶרֶץ הָעַמִּים*, וְנָגַע בְּאַחַד מֵהֶן או הִסִּיטוּ, וְאֵין יָדוּעַ בְּמָה נָגַע מֵהֶן וּבְמָה הִסִּיט; בְּזִית מִן הַמֶּת וּבְזִית מִן הַנִּבְלָה, וְהֶאֱחִיל עַל אַחַת מֵהֶם וְאֵין יָדוּעַ עַל אִיזָה מֵהֶם הֶאֱחִיל; שְׁנֵי שְׂבִילִין אֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר, הֵלֶךְ בְּאַחַד מֵהֶם וְאֵין יָדוּעַ בְּאִיזָה הֵלֶךְ; או שָׁנַע בְּאֶדָם בְּדֶרֶךְ, וְאֵין יָדוּעַ אִם הוּא טָמֵא וְאִם הוּא טָהוֹר; או שֶׁהָיוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים אֶחָד

ג. הַמוֹצֵא מֵת מִשְׁכָּב לְרַחְבּוֹ שֶׁל דֶּרֶךְ* - אִם הָיָה שָׁלֵם, וְהוּא מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה - הָרִי זֶה טָמֵא לְתִרּוּמָה, שְׁחִזְקָתוֹ שָׁנַע; הָיָה לוֹ מְקוֹם לַעֲבֹר, או שְׁהָיָה מִשְׁכָּב וּמִפְּרָק שְׁאֶפְשָׁר שְׁעֵבֶר בֵּין שׁוֹקְיוֹ וּפְרָקְיוֹ - הָרִי זֶה טָהוֹר. וְאִם הָיָה קָבֵר לְכָל רַחֲב הַדֶּרֶךְ - הַקָּבֵר מְצִרְפוֹ [-את חלקיו לגוש אחד], וְהַעוֹבֵר שָׁם טָמֵא; שְׁאִין זֶה כִּשְׁאָר סִפְקוֹת, אֲלֹא חִזְקָתוֹ שָׁנַע. (ט) ואחרי שעבר עליו, הרגיש בו. (י) באופן, שכמעט אין אפשרות שלא יגע בו.

ד. שֶׁרֶץ שֶׁנִּמְצָא בְּמִבּוֹי - מִטְמֵא לְמַפְרַע, עַד הַעֵת שְׁיֹאמַר: 'בְּדִקְתִּי אֶת הַמִּבּוֹי הָיָה בְּיוֹם פְּלוֹנִי, וְלֹא הָיָה בּוֹ שֶׁרֶץ'; אֶפְלוּ כִּפְדּוֹ [טאטא אותן], וְלֹא בְּדָקוֹ - הָרִי זֶה מִטְמֵא לְמַפְרַע מִקֵּדָם הַכְּפוּד*. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שְׁמַצָּאוּ יָבֵשׁ; אֲבָל אִם מְצָאוּ לָח - אֵינוּ מִטְמֵא לְמַפְרַע אֲלֹא עַד שֶׁעָה שְׁאֶפְשָׁר שְׁיִמּוֹת בָּהּ, וְיִהְיֶה עֲתָה לָח כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא.

(יא) ומטמא רק משעת הבדיקה ואילך, שהרי השרץ הזה הגיע לכאן אחרי הבדיקה. (יב) ואין אומרים, שהכיבוד היה מעביר את השרץ אם הוא היה כאן.

ה. שְׁנֵי רִקִּין בְּרִשּׁוֹת הַיָּחִיד, אֶחָד טָהוֹר וְאֶחָד מִן הָרִקִּין הַנִּמְצָאִין [בשווקים וברחובות] שֶׁגָּזְרוּ עֲלֵיהֶן טָמֵא כְּמוֹ שְׁבִאֲרָנוּ, וְנָגַע בְּאַחַד מֵהֶם או הִסִּיטוּ, וְאֵין יָדוּעַ אִיזָה מֵהֶן - תּוֹלִין עָלָיו אֶת הַתִּרּוּמָה*; מִפְּנֵי שֶׁהֵם שְׁנֵי סִפְקוֹת: סִפֵּק בְּטָהוֹר נָגַע, סִפֵּק בְּנִטְמָא, וְאִם תֹּאמַר בְּנִטְמָא - סִפֵּק שֶׁהוּא טָמֵא, סִפֵּק שֶׁהוּא טָהוֹר.

(יג) אם אותו אדם נגע בתרומה, לא אוכלים ולא שורפים.

הָיוּ שְׁנֵי הָרִקִּין בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים - אִם הָיוּ נִגְבוּיִן וּמִנְחִין שָׁם וְנָגַע בְּאַחַד מֵהֶן, סִפְקוֹ טָהוֹר. נִשָּׂא אֶחָד מֵהֶן, תּוֹלִין עָלָיו; שְׁהָרִי מִשְׁנִשָּׂאוֹ, אֵינוּ מִנְחָה בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים. וְכֵן אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶם לָח, וְנִתְּלָה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ז תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות קנט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כב) של 'חבר' השומר על הטהרות. (כג) כי אין מצויים שם אנשים טמאים.

י. השוטח פלים [בגדים] ברשות הרבים, הרי אלו טהורין^{יד}. וברשות היחיד - טמאים, שפא נגעו בהם טמאים^{כז}; ואם היה משמרם, טהורין^{כז}. נפלו והלך להביאם - טמאים, שהרי נעלמו מעיניו. וכן מי שאבדו פליו ברשות היחיד, ומצאם אפילו בו פיום - הרי • הם מדרס וטמא מת, כמו שבארנו.

השנת הראב"ד

הרי .. שביארנו א"א הוא לא ביאר כן למעלה אלא שאם אבד ומצא בו פיום אפילו ברשות היחיד טהורין וכן הוא במשנה ובתוספתא.

(כד) אפילו אם שהו שם בלילה, כי אין דרך האנשים לדרוס על בגדים השטוחים לייבוש. (כה) כי ספק ברשות היחיד, טמא. (כו) ואם שמר שלא יגעו בהם טמאים, הרי הם טהורים אפילו ברשות היחיד.

יא. שוטח אחת פעיר, או נכרית - פל הרקין שפעיר בחזקת טמא לעולם, בכל מקום^{כז}.

(כז) מכיוון שהשוטה אינה ודעת לשמור את דיני נידתה, וכן הגויים גזרו עליהם טומאה כזבים, הרי שבוודאי מצוי רק טמא בעיר.

יב. מי שדרסה אשה על בגדיו, או שישבה עמו בספינה - אם מפירתו שהוא אוכל בתרומה, פליו טהורין^{כז}; ואם לאו, ישאלנה [אם היא טמאה].

(כח) כי אם הייתה הטמאה, היא לא הייתה דורסת על בגדיו.

יג. מי שישן ברשות הרבים, ועמד - פליו טהורין.

יד. נגע ברשות הרבים באחד [שישן שם] בלילה, ואין ידוע אם חי אם מת, ובשחר עמד, ומצאו מת - הרי זה טמא; שכל הטמאות, כשעת מצאתן. ואם ראיהו חי בערב, ובשחר מצאו מת - הרי זה ספק ברשות הרבים, וטהור.

טו. המסכן [חולה] ברשות היחיד, ונתעלה ואין ידוע אם עדין הוא חי, והוציאנהו לרשות הרבים, וחזרו והכניסוהו לרשות היחיד - כשהוא ברשות היחיד, ספקו טמא; וכשהוא ברשות הרבים, ספקו טהור. מעשה באחד שהיה מסכן, והולכוהו מעיר לעיר במטה, והיו פתות מתחלפות תחתיו [בעת המשא], ובאחרונה נמצא מת; ולא טמא חכמים אלא פת אחרונה בלבד.

בו הרק הלח - תולין עליו; שהרי אינו מנח ברשות הרבים כדי שיהיה ספקו טהור, אלא הרי הוא על בגדו.

(יד) אם נגע אחר כך בתרומה, לא אוכלים אותה ולא שורפים.

כבר בארנו, שאם נגע ברק הנמצא, או נשא או הסיטו, בכל מקום^{טז} - שורפין עליו את התרומה, כבית הפרס וכיוצא בו^{טז}, ששורפין על ודאי מגען בכל מקום.

(טו) בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים. (טז) שאר הספיקות שגזרו חכמים לטמא אותם (כמבואר לעיל פרק יג הלכה יג).

ו. מי שישב ברשות הרבים, ובא אחדיו ודרס על בגדיו, או שרקק ונגע בו^{יז} הרק - על הרק, שורפין את התרומה^{יז}. ועל בגדיו, הולכין אחר הרב: אם רב העיר טמאין, בגדיו [טמאים בטומאת] מדרס [הזב]; ואם רב העיר טהורים, טהור.

(יז) ואין אנו יודעים אם הוא טהור או טמא. (יח) ביושב. (יט) כדין ספק ורקים.

ז. מי שאבד לו פליו, ומצאו ברשות היחיד - הרי זה טמא מדרס, וטמא טמא מת. אבד לו ברשות הרבים, ומצאו ברשות הרבים^כ - אם אבד פיום, ומצאו בו פיום - טהור; אבד פיום ומצאו בלילה, או שאבד בלילה ומצאו פיום, או שאבד פיום ומצאו פיום שלאחריו - הרי זה בחזקת טמא. זה הפלל: פל שעבר עליו או מקצתו טמא א"א בתוספתא הלילה או • מקצתו, ברה"א אבד פיום ומצא בלילה טמא^{כא}.

(כ) ויש לתלות שכל הזמן הזה, משעת האבדה עד שעת המציאה הכלי נשאר ברשות הרבים. (כא) כי ייתכן שדרס עליו אדם טמא בלילה, בלי להבחין.

ח. הגיח פלי או שכוהו ברשות הרבים - אף על פי שעבר עליו הלילה, טהור; הגיח או שכוהו ברשות היחיד - הרי זה טמא מדרס, וטהור מטמא מת. ומפני מה לא החמירו בשוכח ומגיח כמאבד? מפני שאינו דבר מצוי תמיד, לא גזרו בו.

ט. המאבד ומצא בתוך הבית^{כב} - הרי זה טהור, מפני שהוא בחזקת שמור^{כב}.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מורין לכל אחד מהן בפני עצמו, שהוא טהור; באו שניהן באחת, או שפא האחד ושאל עליו ועל חברו, ואמר: 'שנים היינו, ובשני השבילים הלכנו, ושתי טהרות עשינו' - הרי שניהן טמאין, וטהרות שעשו ישרפוי.

(ג) ככל ספק טומאה ברשות הרבים, שהוא טהור. (יד) ולמרות זהו ספק טומאה ברשות הרבים, מכיוון שהשאלה היא על שתי הטהרות ביחד, ואי אפשר לטהרן כאחת, שהרי אחת מהן בוודאי טמאה, גזרו חכמים טומאה על שתיהן.

וכן אם נטמאו בטמאה קלה ט. כיצד? שני פפרים, אחד טמא ואחד טהור, אבל את אחד מהן ועשה טהרות, ובא חברו, ואכל את השני ועשה טהרות - אם נשאלו זה אחר זה, שניהם טהורים; מפני שהן ספק דברי סופרים, שהוא מכלל ספקות שטהרו חכמים, כמו שפארנו.

(טו) שהיא מדרבנן, וספק דרבנן להקל, בכל זאת מחמירים בהם אם נשאלו כאחת. (טז) והאוכל מאכלים טמאים, נטמא מדרבנן.

נשאלו שניהם באחת, או ששאל עליו ועל חברו - שניהם טמאין מספק, וטהרותיהן נשרפות; שודאי אחת מן הטהרות טמאה. ואפלו כבר אחת טמאה, שנתערבה במאה כפרות טהורות - הרי כלן טמאין, וישרפוי.

(יז) אם היו תרומה או קדשים, מכיוון שבדאי יש כאן טומאה אי אפשר לטהר את כולן, ולכן דנים את כולן כטמאות.

ג. פפר טמא שנתערב בתשעה כפרות טהורין, ובאו חמשה בני אדם ואכלו חמשה כפרות מהם, ובאו חמשה בני אדם אחרים ואכלו החמשה הנשארות - הרי הראשונים טמאים, שאין להם אנשים אחרים שיתלו בהם [שאכלו הטמא]; והחמשה האחרונים טהורין, מפני שהם תולין בראשונים.

(יח) שהראשונים שטימאנו אותם אכלו את הכיכרות הטמאות, והם אכלו את הטהורות, ומכיוון שיש שספק האם הייתה ככר של תרומה בתערובת שלהם, הרי הם טהורים כי ספק דרבנן לקולא.

ד. שני שבילין, אחד טמא ואחד טהור, והלכו בהם שני אנשים איש אחד טהור ואיש אחד טמא, אפלו היה האחד תלוי [=ספק טמא] - הרי זה הטהור

טז. טמא שהיה עומד ומדבר על הבור, ונתזה צנורה [=טיפת רוק] מפיו, ספק הגיעה לבור, ספק לא הגיעה - אם היה בור של שמן, ספקו טמא ברשות היחיד; ואם היה בור של יין, ספקו טהור בכל מקום - מפני ששפת הבור קולטת [=מונעת כניסת הרוק לבור].

(כט) כי השמן מחליק את שפת הבור, ויש חשש שהרוק שניתז אל שפת הבור החליק לתוך הבור, וטימא את המשקים ששם.

פרק יט

ספק טמאה ב'שני שבילים'

א. שני שבילין, אחד טמא ואחד טהור, הלך באחד מהן ואין ידוע באיזה הלך, ועשה טהרות, ונאכלו, והזה שלישי ושביעי וטבל וטהר, והלך בשני ועשה טהרות - הרי אלו טהורות; ואם קנמות הראשונות - אלו ואלו תלויות, שבודאי שאחד מן הטהרות טמא. ואם לא טהר בינתיים - הראשונות תלויות והשניות ישרפו; שהרי הן טמאות בודאי, שזה טמא הוא מפני שהלך בשני שבילין.

(א) בטומאת מת. (ב) ושניהם ברשות הרבים. (ג) שיודע באיזה שביל הלך, אבל אינו יודע האם השביל הזה הוא הטמא או הטהור. (ד) מספק הטומאה שהייתה עליו. (ה) ושוב נעשה ספק טמא. (ו) כדין ספק טומאה ברשות הרבים. (ז) לא נאכלות, ולא נשרפות. (ח) והטהרות הראשונות קיימות. (ט) כי יש כאן בוודאי טהורות שנשמאו, ומכיוון שהספק הוא על שתיהן בשווה, ואי אפשר לטהרן כאחת שתיהן טמאות. (י) ואם השביל הראשון היה טמא, מכיוון שלא טהר מטומאתו גם הטהרות שעשה אחרי שהלך בשביל השני נטמאו, ואם השביל השני הוא הטמא, הרי שהטהרות שעשה אחרי שהלך בשביל השני נטמאו.

וכן הצפרדע והשרץ ברשות הרבים, ואין צורתן נפרת, ואין ידוע איזה הוא השרץ, ונגע באחד מהם ועשה טהרות ונאכלו, וטבל ונגע בשני ועשה טהרות - הרי אלו טהורות; ואם קנמות הראשונות, אלו ואלו תלויות. אם לא טבל בינתיים - הראשונות תלויות, והשניות ישרפו.

(יא) שאינו מטמא. (יב) בשני שבילים.

ב. שני שבילין, אחד טמא ואחד טהור, הלך באחד מהן ועשה טהרות, ובא חברו, והלך בשני ועשה טהרות - אם באו ונשאלו זה אחר זה -

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי י"ז תשרי - ספר טהרה - הלכות שאר אבות הטומאות קסא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הרבים לטמאה. וכן כל העזרה, פרשות הרבים לטמאה.

(ו) שבבית המקדש.

ד. גגות העיר שדרך העיר עוברת עליהן, רשות הרבים לטמאה.

(ז) שבני העיר הולכים שם.

ה. הגנה - בזמן שהיא משתמרת, רשות היחיד; ובזמן שאינה משתמרת, רשות הרבים לטמאה. וכן בסילקי גדולה^ט - בזמן שפותחין אותה, רשות הרבים לטמאה; ובזמן שנועלין אותה, רשות היחיד לכלי^י.

ח) בשעות מסוימות, שומרים עליה שלא ייכנסו לה בני אדם. ט) מבנה שמתאספים בו אנשים. י) ורשאים להיכנס לתוכה. יא) גם לדיני שבת וגם לדיני טומאה.

ו. הבקעה המקפת גדר - בימות הגשמים, רשות היחיד לשבת ולטמאה^{יב}; ואם לא היתה מקפת, הרי היא רשות היחיד לטמאה בלבד^{יג}. ובקעה שעברו עליה ימות הגשמים^{יד} - הרי היא רשות היחיד לטמאה, אפילו בימות החמה^{טו}. ואלו הן ימות החמה? משתעקר התבואה מתוכה^{טז} - [תיאסף התבואה]; ואלו הן ימות הגשמים? משתדד רביעה^{טז} שניה^{טז} - [הגשם השני].

יב) כי בימות הגשמים אין בני אדם נכנסים לשדות, כדי לא לדרוס את התבואה. יג) אבל לשבת אינה לא כרשות היחיד ולא כרשות הרבים אלא ככרמלית, שדינה נתבאר בהלכות שבת. יד) אחרי הקמת הגדר, וכבר חל עליה דין רשות היחיד. טו) מכיוון שנעשתה רשות היחיד, אינה חוזרת להיות רשות הרבים.

בין העגולים של ענבים לזוגין^{יז} - [מקום כבישת הענבים], רשות הרבים לטמאה^{יז}.

טז) כי מקום זה גלוי לעיני הדורכים.

ז. כרם שלפני הבוצרים^{יח}, רשות היחיד^{יח}; ושלאחר הבוצרים^{יט}, רשות הרבים לטמאה. אימתי? בזמן שהרבים נכנסים ברוח זו ויוצאים ברוח שפנגדה^{כא}.

יז) המקומות שלא נבצרו עדיין. יח) מפני שבני אדם נמנעים מלהיכנס לשם, כדי שלא יחדשו בהם בגניבת ענבים, והמקום אינו גלוי לעיני הבוצרים, כי הגפנים חוצצים. יט) השטח שנבצר. כא) מתי נחשב החלק

תולה בתלוי, ואמרין: זה הטהור הלך בשביל הטהור והרי הוא בטהרתו, וזה התלוי הלך בשביל השמא - ואף על פי שנושלו שניהם באחד.

פרק ב

דיני רשות הרבים ורשות היחיד לדיני טומאה.

א. כל מקום שהוא רשות הרבים לענין שבת^א, כך הוא רשות הרבים לענין טמאה^ב.

א) שאסרה תורה להוציא בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים, וכן להיפך. ב) וספק טומאה הנמצא שם, טהור. אבל ישנם דברים, שהם נחשבים רשות הרבים לטומאה ואינם נחשבים רשות הרבים לשבת, כמו שיתבאר בהלכות הבאות.

ב. וארבע אמות הסמוכות לרשות הרבים, הרי הן כרשות הרבים לטמאה^ג; וכן הכרמלית^ג [שאינו רח"י ואינו רה"ח], כגון הים והאצטונות^ד [=רחוב מקורה] - הרי הן כרשות הרבים לטמאה.

ג) למרות שאינם נחשבים כרשות הרבים גמורה לענין שבת.

ג. יש שם מקומות - אף על פי שהן רשות היחיד לשבת, הרי הן כרשות הרבים לענין טמאה; ואלו הן: השבילין המפלישין^ה - [פיתוחים] לשיחין^ה [=שוחות] ולבורות ולגתות^ו; והבקעה^ו - [מקום של שדות] המקפת גדר בימי החמה^ז - [קיי"ח]; ובסילקי מלכים - שהוא כנץ רחב הרבה לעמד בו אנשי המרפבה^ח [של המלך], ויש לו פתחים הרבה פתוחים לרשות הרבים; והפורץ - והוא הפנץ הגדול שיש לו שני פתחים זה כנגד זה; וחצר שהרבים נכנסין בפתח זה ויוצאין בפתח אחר.

ד) למרות שלגבי דיני שבת זה נחשב כמבוי מפולש שדינו כרשות היחיד, בכל זאת לגבי דיני טומאה, היות והם משמשים כדרך לבורות או לגיתות ורבים עוברים בהם, הם נחשבים כרשות הרבים. ה) למרות שלגבי דיני שבת זה נחשב תמיד כרשות היחיד, בגלל הגדר שמקיפה אותה, בכל זאת לגבי דיני טומאה, היות ובימות החמה אין הזרעים מתקלקלים אם דורכים עליהם, לכן מצויים שם פועלים, וזה נחשב כרשות הרבים.

וכן מבואות היורדין לים או לנהר, אף על פי שגורדין מקאן ומקאן ורבים מטפסין ועולין בהן, והבימוסות^ט [=ארמונות], והמרחצאות - הרי הן כרשות

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וכן בקעה בימות הגשמים שיש בה שדות הרבה, ובה שדה אחת טמאה, ואומר: ספק נכנסתי לאותה שדה, ספק לא נכנסתי - ספקו טמא; שספק טמאה ברשות היחיד, אפילו ספק ביאה [כניסה] - טמא.

י. מקום שהיה רשות היחיד, ונעשה רשות הרבים לא, וחדר ונעשה רשות היחיד לב - פשהוא רשות היחיד, ספקו טמא; וכשהוא רשות הרבים, ספקו טהור.

לא כגון שמכרו לרבים. (לב) חזר וקנאו מהרבים.

יא. דברים שהן ברשות הרבים, הרי הן כרשות הרבים. כיצד? קפה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים^{לג}, והטמאה בתוכה, ספק נגע [בידיו בתוכה] ספק לא נגע - ספקו טהור; הכניס ידו לתוכה, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא.

לג. שזהו שיעור רשות היחיד. (לד) מכיוון שידו ברשות היחיד והטמאה שם, הרי זה ספק טמאה ברשות היחיד, שספיקו טמא.

היתה פפישה [כלי אבן] נתונה על כתפוליה, וכפר תרומה פרוף בסיב או • בנר ונתן לתוכה, ספק נגע בה אחריו, ספק לא נגע - ספקו טמא.

השגת הראב"ד

או .. נגע א"א לא ידעתי מהו זה ובתוספתא אמרו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור הכניס ידו לתוכה ספיקו טמא.

לה) וכל דבר שמונח על האדם, דינו כמונח ברשות היחיד. לו) ולמרות שיש כאן כמה ספיקות, ספק אם אותו אדם טמא, ואפילו אם הוא טמא ספק אם הכניס את ידו לכפישה ונגע, ואפילו אם הוא נגע ספק אם נגע בתרומה עצמה או רק בסיב או בנייר ולא טימא את התרומה. (לז) ככל ספק טמאה ברשות היחיד, שטמאים בו אפילו אם יש כמה ספיקות.

יב. חמור ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים, וטמאה נתונה על גביו, ספק נגע^{לח} ספק לא נגע - ספקו טהור^{לט}; פשט ידו על [לעבר] גביו [של חמור], ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא^מ. וכן סלע המנח ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים, וטמאה נתונה עליו, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טהור; עלה לראש הסלע, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא^{מא}.

לח) האדם. (לט) כי הספק הוא על עצם כניסתו לרשות

שנבצר כרשות הרבים. (כא) ואם כן רבים נכנסים שם כדי לקצר את הדרך, אבל פתח אחד אינו עושה רשות הרבים.

שאר כל המקומות חוץ מאלו שבארנו דינם - קשם שהם רשות היחיד לשבת, כך הם רשות היחיד לענין טמאה.

ח. ויש מקומות שאינן רשות היחיד לשבת, ואף על פי כן הרי הם רשות היחיד לענין טמאה - מפני שאין העם משתמשים בהן^{כב}; ואלו הן: האילנות וחרירי [הכתלים של] רשות הרבים, אף על פי שאין בהן ארבעה על ארבעה^{כג}.

כב) ולענין טמאה מכריעה העובדה, האם רבים עוברים במקום או לא. (כג) ומקום שאין בו ארבעה טפחים אורך על ארבעה רוחב, אינו רשות היחיד לשבת.

כיצד? אילו שהוא עומד ברשות הרבים, וטמאה בתוכו^{כד}, ועלה [טיפס] לראשו, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא^{כה}; הכניס ידו לחריץ שיש בו טמאה, ספק נגע ספק לא נגע - ספקו טמא^{כו}.

כד) בתוך הענפים. (כה) מכיוון שהספק הוא בראש האילן, זה נחשב ספק ברשות היחיד. (כו) ברשות הרבים, ואינו רשות היחיד לשבת. (כז) מכיוון שאין רבים מצויים שם, זה נחשב כרשות היחיד.

ט. חנות^{כח} שהיא טמאה, ופתוחה לרשות הרבים, ספק נכנס ספק לא נכנס - ספקו טהור; שפל החנות כמו שרץ המנח ברשות הרבים, שספק מגעו טהור^{כט}. הוי שתי חניות אחת טמאה ואחת טהורה - נכנס לאחת מהן, ספק לטמאה נכנס ספק לטהורה נכנס - ספקו טמא; שזה ספק רשות היחיד^ל, שהחנות • רשות היחיד.

השגת הראב"ד

שהחנות רשות היחיד א"א הפירוש הזה חושך ולא אור ומה בין זה לזה אבל רישא שמא לא נכנס כלל וספק ר"ה טהור אבל סיפא ודאי נכנס לרה"י הילכך ספיקו טמא ואע"פ שאמרו כל מה שאתה יכול לרבות ספיקות וספקי ספיקות טמא מ"מ והוא שיכנס למבוי או לבקעה שיש בהם הספק אבל אם לא ידע אם נכנס בהם כלל אם לא נכנס טהור וזה דומה לענין זה.

כח) כרשות היחיד. (כט) מכיוון שהכניסה לחנות הפתוחה לרשות הרבים דומה לנגיעה בשרץ המונח ברשות הרבים, שהרי האדם ודאי עמד ברשות הרבים, וספק אם נכנס למקום הטמאה, ולכן דנים את כל החנות הטמאה כטמאה המונחת ברשות הרבים. (ל) מפני שוודאי נכנס לרשות היחיד, אלא שאין ידוע אם נכנס למקום טמא או למקום טהור, ולכן הספק הוא ברשות היחיד, שהרי שתי החנויות הן רשות היחיד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

היחיד. (מ) מכיוון שהושיט ידו לאוויר רשות היחיד. (מא) כיוון שהוא נמצא ברשות היחיד.

משתדלים הם להגיע למקום הקדושה ולקבל תוספת חיות על ידי שמורידים את האדם בקליפה ובטומאה.

אכילה במובן הרחב היא כל צרכי האדם, ומאכל אדם היינו צרכי נשמתו הם עניני התורה ומצוות⁷⁴ ולכן רק אוכל המיוחד לאדם יכול לקבל טומאה כי יש בו תוספת קדושה.

משקין, מורים על חסד והשפעה כי טבעם לעזוב מקום גבוה ולירד למקום נמוך ולהשפיע למטה מטה ובנוסף, הם המוליכין את האוכל בגוף (שלכן אמרו חז"ל "אכל ולא שתה אכילתו דס")⁷⁵ ובעבודת האדם, כאשר עבודת ה' של יהודי היא כדבעי יש בו לחלוחית המדבקת ומחברת את הסביבה ומשפיעה על הקרובים לו ולכן, בסוג זה של "אוכל" רוצה הקליפה להתדבק יותר מהאוכל עצמו כי יש בו השפעת קדושה לרבים ומשום כך מצינו ריבוי גזירות על משקים יותר מהאוכלים.

העצה להינצל מכך היא בתנאי השלישי שבטומאת אוכלין: ". כל זמן שהן מחוברין אפילו כשורש קטן . . אינן מקבלין טומאה".

כשכל פעולות האדם מקושרים עם פנימיות נשמתו כלומר עם הידיעה וההכרה במטרה האמיתית של תפקידו בעולם אין הטומאה יכולה לגעת בו כלל כי פנימיות נשמתו של יהודי היא לעולם בשלימות.

ככל ענין בעבודת ה' גם מקורו של ענין זה הוא בתורה שבה מצינו שאין די בידיעת התורה, ובכדי שתהיה לו "סם החיים" חייב לקשר לימודו עם נותן התורה "ברכו בתורה תחילה" על ידי חיבור נגלה לתורה שהן גופי תורה עם פנימיות התורה שהיא נשמתא דאורייתא. "וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה" שע"י חיבור גליא לתורה ופנימיות התורה נפעל בכל עבודתו חיבור עם פנימיות הנשמה עד שאינו בגדר קבלת טומאה כלל.

לקוטי שיחות חלק כ"ז ע' 74

מתוך רמב"ם "פרס המלך".

לג. הָיָה זֶה רוֹכֵב עַל חֲמורוֹ וְזֶה מִי רוֹכֵב עַל חֲמורוֹ, וּמִהֲלֹכִין בְּדֶרֶךְ, סָפֵק נִגְעוּ זֶה בְּזֶה, סָפֵק לֹא נִגְעוּ; תִּינוּק טָמֵא מֵרֶכֶב עַל כְּתָפוֹ שֶׁל אָבִיו, וְתִינוּק טָהוֹר מֵרֶכֶב עַל כְּתָפוֹ שֶׁל אָבִיו, וְהָלְכוּ זֶה בְּצֵד זֶה, סָפֵק נִגַּע סָפֵק לֹא נִגַּע; חֲבִילָה עַל כְּתָפוֹ, וְהָרָק מִדְּבֵק בַּכֶּתֶל⁷⁶, סָפֵק נִגַּע סָפֵק לֹא נִגַּע; פְּלִים שְׁטוּחִין בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים לְמַעַל מַעֲשָׂה⁷⁷ מִדְּטָמֵא עוֹבֵר, סָפֵק הֵסִיט [=הוֹיִן] סָפֵק לֹא הֵסִיט - הִפֵּל טָהוֹר⁷⁸.

(מב) אדם טהור. (מג) וספק רוקין טמא. (מד) ומקום זה נידון כרשות היחיד. (מה) מכיוון שהספק אירע כשהלכו ברשות הרים, הרי זה ספק טומאה ברשות הרבים, שהוא טהור.

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיעֵן

~ יום שישי י"ח תשרי ~

הַלְכוֹת טָמֵאת אוֹכְלִין

סוגי המאכלים שנטמאים

מִצְוַת עֲשֵׂה אַחַת, וְהוּא דִּין טָמֵאת מִשְׁקִין וְאוֹכְלִין וְהִכְשָׁרָן. וּבִיאור מִצְוָה זוֹ - בְּפָרָקִים אֵלּוּ.

פָּרָק א

~ נקודות משיחות קודש ~

פרק א' ב'.

שלושה תנאים לטומאת אוכלין:

שיהיה אוכל מיוחד לאדם, שיכלל תחילה באחד משבעת המשקין, שלא יהיה מחובר לקרקע אפילו כשורש קטן (ריש פרק ב').

והסיבה הפנימית בזה שכל גדר הטומאה שייך רק במקום שיש קדושה או אפשרות לקדושה כי מצד טבע הבריאה הוקצבה לקליפות חיות מצומצמת מאוד ולכן

א. כָּל אוֹכֵל הַמִּיחָד לְמֵאֲכָל אָדָם, כְּגוֹן לֶחֶם וּבֶשֶׂר וְעֻגִּים וְזִיתִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - מְקַבֵּל טָמֵאת⁷⁹; וְכָל שְׂאִינוֹ מִיחָד לְמֵאֲכָל אָדָם - הֲרִי זֶה טָהוֹר וְאִינוֹ מְקַבֵּל טָמֵאת, אֲלֵא אִם כֵּן חֲשַׁב עָלָיו וְיִחָדוּ לְמֵאֲכָל אָדָם. וְזֶה וְזֶה אֵינוֹ מְקַבֵּל טָמֵאת, עַד שֶׁיִּפְּלֵל [=יתרשב] תַּחֲלָה בְּאַחַד מִשְׁבָּעָה מִשְׁקִין; וְזֶה

הלכה א: ביאור ג' התנאים בטומאת אוכלין (המבוארים במהלך הפרקים הבאים) בעבודת האדם - לקו"ש חכ"ז ע' 74, יין מלכות סקמ"ז.

שְׂבִי אִדָּם אוֹכְלִין אוֹתָן, לְפִי שְׂאִינָן נֹאכְלִין לְהִנָּאת גּוֹפֶן [=עצם], אֶלָּא מִפְּנֵי שְׁנוֹתֵינוּ טַעַם בְּמִאֲכָלוֹת, אוֹ מִפְּנֵי הָרִיחַ, אוֹ מִפְּנֵי הַמַּרְאֶה; וְאֵלּוּ הֵן: הַקֶּשֶׁט, וְהַחֲמֶס, וְרֹאשֵׁי בְּשָׂמִים, וְהַתְּמִה, וְהַחֲלִיתִית, וְהַפִּלְפִּלִין, וְחִלּוֹת חֲרִיעַ [-מיני תבלין], וְכֵן כָּל פְּיוֹצֵא בָּהֶן.

ז. הַשֶּׁבֶת [-מין ירק] - סִתְמוּ לֹאכִילֵת גּוֹפּוֹ, כְּשֶׁאָר וְאֵם .. לְקִדְרָה א"א לֹא כֵן שְׂאִינָן יוֹצֵאִין מִיָּד טוֹמָאָה בְּמַחֲשָׁבָה עַד שֶׁתֵּחַן טַעַם בְּקִדְרָה.
יְרֻקוֹת שְׂדֵה' ; וְאֵם • חֹשֶׁב עָלָיו [שיוסיף טעם] לְקִדְרָה, אֵינּוּ מִטְּמֵא טְמֵאת אֶכְלִינָה. וְהַשֶּׁבֶת - מְשַׁנְתָּנָה טַעַם בְּקִדְרָה - הָרִי הֵיא כְּזֶבֶל, וְאֵינָה מִטְּמֵאָה טְמֵאת אֶכְלִינָה.

ד. וּמִקְבֵּל טוֹמָאָה. (ה) מִכִּיּוֹן שֶׁאֵז הוּא מִשְׁמֵשׁ כְּתַבְלִין, וְתַבְלִינִים אֵינֶם מִקְבֵּל טוֹמָאָה. (ו) מִכִּיּוֹן שֶׁהֵיא פְּסוּלָה וְלֹא אוֹכֵל.

ח. הַתְּמָרִים וְהַגְּרוּגָרוֹת [-תאנים מיובשות] שֶׁנִּתְּנָן לְקִדְרָה כְּתַבְלִין - עֲדִין הֵן מִטְּמֵאִין טְמֵאת אֶכְלִין, עַד שֶׁיִּפְסְדוּ מִלֵּאכֵל אִדָּם'.

ז. מִכִּיּוֹן שֶׁהַתְּמָרִים וְהַגְּרוּגָרוֹת מִיּוֹחָדִים לֹאכִילָה וְלִהְנָאת גּוֹפֶם, לִכֵּן הֵם אֵינֶם נִפְקָעִים מִתּוֹרַת אוֹכֵל גַּם כְּשֶׁמִּשְׁתַּמְשִׁים בָּהֶם בְּתוֹרַת תַּבְלִין, עַד שֶׁיִּפְסְדוּ לְגַמְרִי וְלֹא יִהְיוּ רְאוּיִים לֹאכִילֵת אִדָּם.

ט. הַפְּרָשִׁינִין [שֶׁהֵם מֵאֵכֵל אִדָּם רַק בְּרוּחַק] - אִם יִחְדָּן לְמֵאכֵל אִדָּם, מִטְּמֵאִין טְמֵאת אֶכְלִין.
י. הַקּוֹר [-ראש הדקל], הָרִי הוּא כְּעֵץ לְכָל דָּבָר; וְאֵם שְׂלֵקוֹ [=בישול] וְטָגְנוֹ, מִטְּמֵא טְמֵאת אֶכְלִין.
יא. הַחֲרֻצָּנִין וְהַזֹּגִין [-קליפי הענבים] - אֵף עַל פִּי שְׂפָנָן [=אסף אותם] לֹאכְלִין, אֵין מִטְּמֵאִין ט.

ח. אַחֲרֵי שֶׁנִּדְּרְכוּ הָעֲנָבִים וַיֵּצֵא יֵינֶם הוּא אֶסֶף אֶת הַפְּסוּלוֹת, הַחֲרֻצָּנִים וְהַזֹּגִים, וַחֲשַׁב לֹאכֹל אוֹתָם. (ט) מִכִּיּוֹן שֶׁאֵין דְּרָכָם שֶׁל בְּנֵי אִדָּם לֹאכֵלָם, כִּטְלָה דַּעְתּוֹ.

יב. זֵיתִים וְעֲנָבִים הַקָּשִׁין שֶׁנִּפְרָצִין [-שמתפורים] יוֹצֵאִין מִתַּחַת הַקּוֹרָה בְּשַׁעַת הַדְּרִיכָה [ולא נסחטים], אֵינָן מִקְבְּלִין טְמָאָה. וְעַד כַּמָּה? עַד אֲרַבְעַת קַבִּין לְכָל כּוֹר [כ־2.25%]; הֵיךְ הַנִּפְרָץ יִתֵּר מִזֶּה, מִקְבְּלִין טְמָאָה? וְאֵם כְּנֹסֶן לֹאכְלִין - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן פְּחוֹת מֵאֲרַבְעַת קַבִּין, מִקְבְּלִין טְמָאָה.

הוּא הַנִּקְרָא 'הַכֶּשֶׁר' [לִקְבֵּל טוֹמָאָה], שְׂנֵאֲמָר¹: "וְכִי יִתֵּן מִים עַל זֶרַע".

א. (א) כֹּאשֶׁר נִגְעָה בּוֹ טוֹמָאָה. (ב) בֵּין אוֹכֵל הַמִּיּוֹחָד לִאִדָּם, וּבֵין אוֹכֵל שִׁיחָדוֹ אוֹתוֹ לִמֵּאכֵל אִדָּם. (ג) וּמִסִּיִּים הַפְּסוּק "וּנִפְּל מִנְּבִלָתָם עָלָיו טֵמָא הוּא לָכֶם", וּמִשְׁמַע, שֶׁאֵם לֹא נִיתְּנוּ עָלָיו מִים לֹא נִטְמָא.

ב. וְאֵלּוּ הֵם הַשְּׂבָעָה מִשְׂקִין שֶׁמִּכְשִׁירִין אֶת הָאֶכְלִין לְטְמָאָה: הַמִּים, וְהַטֵּל, וְהַשֶּׁמֶן, וְהַיֵּין, וְהַחֲלָב, וְהַדָּם, וְהַדְּבֵשׁ. וְאֵינָן מִכְשִׁירִין עַד שֶׁיִּפְּלוּ עַל הָאֶכְלִין בְּרִצּוֹן הַבְּעָלִים; וְלֹא יִהְיוּ סְרוּחִין, שֶׁמִּשְׁקָה הַסְּרוּחַ אֵינּוּ מִכְשִׁיר. וְכִיּוֹן שֶׁהַכֶּשֶׁר הָאֶכֶל - אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשֶׁב וְהָרִי הוּא נָגוּב, הָרִי זֶה מִקְבֵּל טְמָאָה.

ג. אֶכֶל שֶׁהֵיא בָּלוּל [-טוב] בְּמֵי פְּרוֹת, כְּגוֹן מֵי תוֹתִים וְרִמּוֹנִים - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בָּלוּל, וְנִגְעָ בּוֹ הַזֵּב אוֹ בְּשֵׁר הַמֵּת - הָרִי הוּא טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הַכֶּשֶׁר בְּאֶחָד מִשְּׂבָעָה מִשְׂקִין.

ד. אֵין שֶׁם [-שם] הַשֶּׁנֶת הָרֵאב"ד כֵּן .. טוֹמָאָה א"א לֹא מִצָּאתִי שְׂאִין מִקְבְּלִין טוֹמָאָה כֹּלֵל אֵלָּא שְׂאִין מִצְטָרְפִין אוֹכְלִין בְּשַׁבַּעַת הַמִּשְׁקִין דַּתְּנָן בְּמִסְכַּתָּא טְבוּל יוֹם עֵיסָה שֶׁהוֹכֵשֶׁה בְּמִשְׁקָה וְנִילוּשָׁה בְּמֵי פִירוֹת וְנִגְעָ בָּהּ טְבוּל יוֹם ר"א אוֹמֵר פֶּסֶל אֶת כּוֹלָה ר"ע אוֹמֵר לֹא פֶסֶל אֵלָּא מִקּוֹם מִגְעוֹ אֵלֶמָּא שְׁמִצְטָרְפִין וְתַנּוּן נְמִי בְּעוֹקְצִין עֵיסָה שְׁנִילוּשָׁה בְּמֵי פִירוֹת וְנִגְעָ בָּהּ טְבוּל יוֹם הַטְּהוֹרָה שְׂאִין לֵךְ דְּבַר שֶׁמַּחֲבֵר לֹאכְלִין אֵלָּא שַׁבַּעַת הַמִּשְׁקִין בְּלִבְדָּא צִצְטָרְפוּ הוּא דִּלָּא מִצְטָרְפִי

הא אינהו גופייהו בני קבולי טומאה נינהו וכל מה שמצא בתוספתא דבש תמרים אינן לא אוכל ולא משקה וכן בשאר פירות שאינן לא אוכל ולא משקה ואפילו חישב עליהן בטלה דעתו וכו' לא אמרו אלא במשקין היוצאין מאליהן שהן זיעה בעלמא אבל אם סחטן למשקין הרי הן כעיקר הפירות ואיך איפה עסיס רמונים ויין של תפוחים שמיישנין אותו לרפואת בני מעים והלא השמן משבעה משקין הוא ואמרו שאינו לא אוכל ולא משקין אלא ודאי במוהל היוצא מאליהן אמרו בתוספתא השמן לא אוכל ולא משקין ואימתי אמרו השמן תחילה לעולם בזמן שנמחה ולא נשתתיר ממנו אלא כפול המשקין היוצאים ממנו מטמאין טומאת משקין, מלת כפול שכתבתי מצאתי אותה משובשת כתובה באיפול וחשבתי שהוא כפול ואולי היא קליפה שנשם כל היות מאיליו עד שלא נשאר בה אלא הקליפה מ"מ הדבר מוכיח שאינו מדבר אלא במשקה היוצא מאיליו.

ה. זֵיתִים וְעֲנָבִים שֶׁלֹּא הִבִּיאוּ [-גדול] שְׂלִישׁ - מִשְׂקִין הַיּוֹצֵאִין מִהֵן אֵינָן מִכְשִׁירִין, וְלֹא מִקְבְּלִין טְמָאָה; אֶלָּא הָרִי הֵן כְּשֶׁאָר מֵי פְּרוֹת, שֶׁהֵן טְהוֹרִין לְעוֹלָם.

ו. אֵלּוּ דְּבָרִים שְׂאִין מִקְבְּלִין טְמָאָה, וְאֵף עַל פִּי

1. ויקרא-שמיני, יא, לח.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי י"ח תשרי - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קסה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

קרוש, בין לאכלין, בין למשקין - בְּטֵלָה דַּעְתּוֹ [אין מחשבתו מועילה]. **וְכֵן הַדָּם שֶׁקָּרַשׁ - אֵינוֹ אֶכָּל, וְלֹא מִשְׁקָה. חֹשֶׁב עָלָיו לְאֶכָּלִין, מִטְּמֵא טִמְאַת אֶכָּלִין^{כב}; חֹשֶׁב עָלָיו לְמִשְׁקִין, בְּטֵלָה דַּעְתּוֹ^{כג}.**

כב מכיוון שיש גויים שאוכלים דם קרוש (בשונה משמן שאין דרך בני אדם לאכלו קרוש). **כג** מכיוון שאינו ראוי לשתייה.

כ. חֶלֶב • שֶׁקָּרַשׁ - אֵינוֹ לֹא אֶכָּל, וְלֹא מִשְׁקָה. חֹשֶׁב עָלָיו לְאֶכָּלִין, מִטְּמֵא טִמְאַת אֶכָּלִין^{כד}; לְאֶכָּלִין, מִטְּמֵא טִמְאַת אֶכָּלִין^{כה}.

השגת הראב"ד
חלב שקרש א"א אינו כן אלא אמרו בתוספתא הרוטב והגריסין והחלב בזמן שהן משקה טופח הרי הם תחלה קרשו אין צריכין מחשבה לאוכלין.

כא. דְּבַשׁ תְּמָרִים - לֹא אֶכָּל, וְלֹא מִשְׁקָה. חֹשֶׁב עָלָיו לְאֶכָּלִין, מִטְּמֵא טִמְאַת אֶכָּלִין^{כז}; לְאֶכָּלִין, מִטְּמֵא טִמְאַת אֶכָּלִין^{כח}. וְשֶׁאֵר כָּל מִי פְּרוֹת פֶּלֶן - לֹא אֶכָּל, וְלֹא מִשְׁקָה^{כז}; חֹשֶׁב עָלָיו, בֵּין לְאֶכָּלִין בֵּין לְמִשְׁקִין - בְּטֵלָה דַּעְתּוֹ.

כד כי ישנם בני אדם שאוכלים דבש תמרים ולפיכך מועילה מחשבתו שיהיה עליו תורת אוכל. **כה** מפני שאין אדם שותה דבש תמרים. **כו** כי הם 'זיעת הפרי' בלבד, ואינם חשובים כדי להיקרא על שם הפרי ממנו יצאו.

כב. הַשֶּׁלֶג - אֵינוֹ לֹא אֶכָּל, וְלֹא מִשְׁקָה. חֹשֶׁב עָלָיו לְאֶכָּלִין, בְּטֵלָה דַּעְתּוֹ; חֹשֶׁב עָלָיו לְמִשְׁקָה, מִטְּמֵא טִמְאַת מִשְׁקִין. נְטֵמָא מְקַצְתּוֹ, לֹא נְטֵמָא פְּלוּכִי^{כז}; הַעֲבִירוּכָּה עַל גִּבִּי [בבבלי] כְּלִי חֶרֶשׁ הַטֵּמָא, נְטֵמָא פְּלוּכִי^{כז}.

כז אלא רק המקום שנגע בטומאה, מכיוון שהשלג אינו גוש אחד אלא קבוצה של הרבה קרחים דבוקים זה בזה. **כח** את השלג. **כט** מכיוון שכל השלג היה באוויר הכלי, וכלי חרס מטמא מה שנמצא באווירו אפילו אם אינו נוגע בדפנות הכלי עצמו.

כג. הַחֶלֶב שֶׁפִּפְחָל חֹשֶׁב עַל הַחֶלֶב א"א מִצָּתִי נֹסְחָאוֹת חֲלוּקוֹת בּוֹה וּמִסְתַּבְּרָא שְׁהוּא טְהוֹר דְּפִירָשָׁא בְּעֵלְמָא הוּא.

טהור; חֹשֶׁב • עַל הַחֶלֶב שֶׁפִּפְחָה [לאוכלין], הִרִי זֶה מִטְּמֵא טִמְאַת אֶכָּלִין.

ל מכיוון שהוא כפרש ורעי.

כד. עֲנָבִים שֶׁדִּרְכָּן לֹא - מִשְׁנֵהֶלֶךְ בֵּהֶן הַדּוֹרֵךְ שְׁתִּי וְעֶרֶב, מִטְּמֵאִין טִמְאַת מִשְׁקִין^{כז}; נִשְׁתִּירוּ בֵּהֶם

י כי אינם ראויים לאכילה, ואינם נחשבים אוכל. **יא** כמה תהא כמות הנפרצים, שלא יקבלו טומאה. **יב** מכיוון שבכמות כזו דעת הבעלים לסחוט אותם שוב, והם נחשבים אוכל. **יג** מכיוון שהם ראויים לאכילה בשעת הדחק, והבעלים עשה בהם מעשה שמוכיח שברצונו לאכלם, דעתו מחשיבה אותם לאוכל.

יג. הַפִּפְחָיוֹת [תמרי בוסר] וְהַפִּגִּין [תאני בוסר] וְהַבֶּסֶר [של ענבים] וְהַקָּצָח [כמון] - הִרִי הֵן פֶּאֶכָּלִין, וּמְקַבְּלִין טִמְאַה. יד. לֹחֲלֵי זֶרְדִּין [קצוות עצים דקים], וְהַחֲרוּבִין, וְשֵׁל עֶדֶל [מין צמח], וְעֵלֵי הַלּוּף [סוג בצל] הַשּׁוֹטֶה - אֵינָן מְקַבְּלִין טִמְאַה, עַד שְׁיִמְתְּקוּ^{יד}.

יד שישפר את טעמם על ידי כבישה, ויהיו ראויים למאכל אדם.

טו. הַחֲרָדֵל וְהַתּוֹרְמוֹסִין [מין קטניות] וְשֶׁאֵר כָּל הַנִּכְבָּשִׁין [הנאכלים לאחר כבישה] - מִטְּמֵאִין טִמְאַת אֶכָּלִין, בֵּין מִשְׁנֵהֶמָּה מִתִּיקָה [ויהיו ראויים] בֵּין עַד שֶׁלֹּא הִמְתִּיקוּ^{טו}. טו מכיוון שדרכם של בני אדם לכובשם ולאוכלם, לכן יש עליהם תורת 'אוכל' אפילו לפני כבישתם.

טז. זֵיתִים שֶׁכָּבֶשֶׁן בְּעֵלִין שֶׁלֶהֶן - אֵין הָעֵלִין מְקַבְּלִין טִמְאַה^{טז}; שֶׁלֹּא כָּבֶשֶׁן לְאֶכָּל, אֲלֹא לְמִרְאָה [לנוי].

טז מכיוון שאינם ראויים לאכילה.

יז. כְּשׁוֹת [שערות] שֶׁל קְשׁוֹת [קישוא], וְהַגֵּץ שֶׁלָּה [פרח שעליה] - אֵינָה מְקַבְּלִת טִמְאַה, מִפְּנֵי שְׁאֵינָן אֶכָּל. יח. דְּבַשׁ בְּכוֹרֵתוֹ^{יז}, מִטְּמֵא טִמְאַת אֶכָּלִין^{יח} שֶׁלֹּא בְּמִחְשָׁבָה [שמן הסתם הוא למאכל]. רְדָה הַדְּבַשׁ [הוציא החלות מהכוורת] - מִשְׁיַרְסֵק הַחֲלוֹת^{יט}, מִטְּמֵא מִשְׁוֹם מִשְׁקָה. דְּבַשׁ הַזֵּבִי מִפְּוֹרֵתוֹ, מִטְּמֵא טִמְאַת מִשְׁקִין; חֹשֶׁב עָלָיו לְאֶכָּלִין, מִטְּמֵא טִמְאַת אֶכָּלִין אַחֵר שֶׁיִּכְשָׁר^{כא}.

יז כשעודנו בכוורת. **יח** ועדיין אינו נחשב כמשקה, וטומאת משקים חמורה יותר מטומאת מאכלים. **יט** תאי הדונג בהם כנוס הדבש. **כ** מאליו. **כא** על ידי שניתן עליו אחד משבעת המשקים, שהרי כעת דינו כאוכל ולא כמשקה.

יט. הַשֶּׁמֶן • הַקָּרוֹשׁ - אֵינוֹ אֶכָּל, וְלֹא מִשְׁקָה; חֹשֶׁב עָלָיו כְּשֶׁהוּא

תחילה קרשו הרי הם שניים וכו' ר' מאיר אומר השמן תחלה לעולם וחכ"א אף הדבש ר' שמעון שזורי אומר היין תחלה לעולם מאי תחלה לעולם לאו אע"ג דקרושו דבהני איירי לעיל וחכמים מודין לו.

גִּגְרִין שְׁלֹמוֹת, אוֹתָן גִּגְרִין מִטְּמָאִין טְמֵאָה
 חֲשֵׁנָה הֶרֶב"ד
 שִׁיבֹשׁ בְּאִיבִיחַן א"א וּפִילֹד צִמְקוֹ.
 גִּגְרִין שְׁלֹמוֹת, אוֹתָן גִּגְרִין מִטְּמָאִין טְמֵאָה
 חֲשֵׁנָה הֶרֶב"ד
 שִׁיבֹשׁ בְּאִיבִיחַן א"א וּפִילֹד צִמְקוֹ.
 גִּגְרִין שְׁלֹמוֹת, אוֹתָן גִּגְרִין מִטְּמָאִין טְמֵאָה
 חֲשֵׁנָה הֶרֶב"ד
 שִׁיבֹשׁ בְּאִיבִיחַן א"א וּפִילֹד צִמְקוֹ.

גִּרְגָרִין שְׁלָמִים, מִטְמְאִין טְמֵאת אַבְלִין.

השבת הראב"ד
 וכן .. האילן א"א אין דבר זה לא במשנה ולא בתוספתא ולא בגמרא דחולין אבל אם יבשו בו פירות במחזורי הרי הן כמחזורין ואולי מכחזרים גמר לה דתני יבש האילן או נקצץ מביא ואינו קוצץ קתני יבש דומיא דקורא.

כה. הָעֶרְלָהּ, וּכְלָאֵי הַכֶּרֶם, וְשׂוֹר הַנֶּסֶקֶל
שֶׁנִּשְׁחַט^ל, וְעִגְלָה עֲרוּפָה בֵּין שְׁנֵי שַׁחֲטָה בֵּין
שְׁנֵי עֲרֻפָּה^ל, וְצִפְרֵי מְצָרַע, וּפֶטֶר חֲמוֹר, וּבֶשֶׁר
בְּבִחֻלָּב, וּבֶשֶׁר פָּרָה אֲדָמָה, וְהַפְּגוּל [=קֶרֶבֶן פְּסוּל],
וְהַנּוֹתֵר - אֵף עַל פִּי שֹׁפֵל אֱלֹו אֲסוּרִין בְּהִנָּיָה, כֵּלָן
מִטְּמֵאִין טִמְאַת אֲכָלִיין^ל.

(לג) שור שנגח אדם או שרבע אישה – דינו סקילה, ואם שחטו אותו אחרי שנגמר דינו בבית דין לסקילה, בשרו אסור באכילה ובהנאה. (לד) ועריפתה מטהרת אותה מנבלה, כשחיטה. (לה) למרות שהדברים שנימנו כאן אסורים באכילה ובהנאה, בכל זאת לא יצאו מתורת אוכל, ונטמאים בטומאת אוכלים.

פרק ב

א. פֿל האַכלין העדלין מן הערקע - אינן מקבלין טמאה עד שיעקרו [מן האדמה]; אַבל פֿל זמן שעה מחברין, אפלו בשרש קטן שיכולין לחיות ממנו - אינן מקבלין טמאה.

ו. כָּל הָאֲכָלִין שֶׁהֵן מִבְּעֵלֵי חַיִּים - אֵינָן מְקַבְּלִין טִמְאָה, עַד שְׂמִימוֹתָיו. שֶׁחֵט בְּהֶמָּה אוֹ חֵיה אוֹ עוֹף - אֵף עַל פִּי שְׁעָדִין הֵן מִפְּרָקֶסֶין [=מִפְּרָסִים], מְקַבְּלִין טִמְאָה^ח; וְדָגִים מֵאֵימָתִי מְקַבְּלִין טִמְאָה?
מִשְׂמִימוֹתָיו. נוֹלַד בְּהֵן טֶרֶף [-הַתַּפְּחָת בְּדָגִים חוּלִי סוֹפֵין], וְנִטְמָאוּ כִּשְׁהֵן מִתְנַדְּנִין - הָרִי יֵשׁ בְּדָבָר סֶפֶק, אִם הֵן חֲשׁוּבִין כְּמֵתִים, הוּאִיל וְנִטְרָפוּ, אוֹ אֵינָן מְקַבְּלִין טִמְאָה עַד שִׁידְמוּ כֹּאבֵן וְלֹא יִתְנַדְּנוּ.

ב. יחור [=ענף] **שֶׁל תֵּאֲנָה שְׁנִפְשָׁח** [=נשבר], **וּמִעֵדָה**
בְּקִלְפָּה שְׂאִינוּ **יָכוֹל לַחֲיוֹת** [=לגדול] **מִמֶּנָּה** - **כָּל**
הָאֲכָלִין שֶׁבּוֹ מִטְמְאִין; **וַיֵּשׁ בְּדָבָר סֶפֶק**, **אִם יִהְיֶה**
שְׂאֵר הָאֵילָן כְּמוֹ יָד לְזֶה הַיַּחֲוֹר שְׁנִפְשָׁר [ריטמא היחור
 ע"י מגע הטומאה בו], **אוֹ לֹא**.

האָבר אָדער דער מַדְלָדָלִין [=המחבורים חלקית] בְּהֶמְהָ
אוֹ חֵיהָ שְׂאִינָן יְכוּלִין לַחְיוֹת [=להרפא] - אִם הַכְּשָׁרִיא
- מְזַבְּלִין טְמֵאָה בְּמִקּוֹמָן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן חֲשׂוּבִין כְּאֶחָל
שְׁפִירָשׁ. וְנִשְׁחָטָה הַבְּהֵמָה, הַכְּשָׁרִי בְּשִׁחְטָהּ;
שֶׁהַבְּהֵמָה כֻּלָּה כְּמוֹ יָד לְאָבֶר זֶה, וְיָד שֶׁהַכְּשָׁר -

(ב) מכיוון שהענף אינו יכול לחיות מהקליפה, הוא נחשב כתלוש.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְלִצָּאתָ, [המים שבהם] אֵינָן מְכַשְּׁרִין אֶת הַזְּרָעִים; וְאִם עַל פִּי שְׂאִינָן נִקְוִינָן, הֲרִי הֵן כְּנִקְוִינָן כֹּא.

(כ) מפני שהם רכים.
(כא) מכיוון שהדפנות של הכלים האלו חלשים, העציץ יונק מהקרקע גם כשהוא שלם.

יב. עֲצִיץ שֶׁמְלֵאָהּ עֵפֶר עַד שֶׁפָּתוּ - אֵינוֹ חֲשׁוֹב כְּלִיכִי, אֲלָא הֲרִי הוּא כְּטַבְּלָה שְׂאִין לָהּ שָׂפָה, שְׂאִינוֹ כְּלִי קְבוּל כִּי.

(כב) ואפילו אם הוא אינו נקוב, מכיוון שהעפר מבטלו מתורת כלי. (כג) ומשקים הנמצאים עליה כנמצאים על הקרקע, ואינם מכשירים את הזרעים לקבל טומאה.

יג. מִשְׁקִין טְמֵאִין שֶׁנִּפְּלוּ עַל הָאֲכָלִינִי כִּי - נִטְמָאוּ, אִם עַל פִּי שֶׁנִּפְּלוּ שְׂלֵא בְּרִצּוֹן הַבְּעָלִים כִּי, שֶׁהֲרִי הַטְּמֵאָה וְהַהֲכָשֶׁר בָּאִין פְּאֻחַת כִּי, וְהוּא, שְׂלֵא יִהְיֶה [האכלין מחוברים] בְּקִרְקַע.

(כד) שלא הוכשרו לקבל טומאה. (כה) ולמרות שמשקים מכשירים את האוכל לקבל טומאה, רק אם הם נפלו על האוכל ברצון הבעלים. (כו) כי רק לעניין הכשר טומאה צריך את דעת הבעלים, אבל לגבי הטומאה עצמה, האוכל נטמא גם בלי דעת בעלים.

יד. כָּל • אֲכָל שֶׁנִּפְּסַד וְנִסְרַח, עַד שְׂאִינוֹ רָאוּי לְמֵאֲכָל אָדָם - אֵינוֹ מְקַבֵּל טְמֵאָה. וְכֵן מִשְׁקָה שֶׁנִּסְרַח וְנִפְּסַד, וְאֵינוֹ רָאוּי לְשִׁתִּית הָאָדָם - אֵינוֹ מְקַבֵּל טְמֵאָה, כְּדֶרֶךְ שְׂאִינוֹ מְכַשֵּׁר, שְׂנֵאֲמָר³: "אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה" כִּי.

אין משקין יוצאים לא ע"י פרה ולא על ידי עופות ולעולם מקבל טומאה הואיל וראויים היו מתחילה לאדם אבל אם היו סרוחים מתחלת כגון פרש שבמעי בהמה ודאי טהורים אף ע"פ שהכלב מלקק בהם והוא דרך האמת.

מנוקב כמנוקב דמי והוא במנחות פרק כל קרבנות הציבור בעיא ספינה של חרס לגבי ביכורים דקא מפליג בין ספינה של עץ לספינה של חרס ובודאי בספינה שאינה מנוקבת קאמר ואולי יתפרש שם פירוש אחר דבספינה של עץ מביאים משם ביכורים מפני שיש בה נקבים למשטות וכנטועים בארץ דמו אבל בספינה של חרס אין דרך לעשות נקבים למשטות שלא תשבר ומשום הכי אין מביאין ממנה ביכורים ובסתם ספינות מיירי דסתם ספינה של עץ יש בה נקבים ושל חרס אין בה נקבים.

הַכֶּשֶׁר הָאֶבֶר בְּלוּ, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר. וְיֵשׁ בְּדָבָר זֶה סִפֵּק, אִם תִּהְיֶה הַבְּהֵמָה בְּחִיָּה כְּמוֹ יָד לְאֶבֶר אוֹ בְּשׂוֹר הַמְדִּלְדִּלִין בָּהּ.

(יא) נרטבו באחד משבעת המשקים. (יב) הוכשרו בדם (שהוא אחד משבעת המשקים) שיצא בשעת השחיטה.

ז. הַשׁוֹחֵט בַּהֵמָה חֲיָה וְעוֹף, הַכֶּשֶׁר כָּל הַבְּשָׂר בְּדָם שֶׁיֵּצֵא בַּשְּׁחִיטָה; לְפִיכָךְ, אִם לֹא יֵצֵא מִהֵן דָּם בַּשְּׁחִיטָה, הֲרִי כָּל בְּשָׂרָן צָרִיךְ הַכֶּשֶׁר, כְּמוֹ כָּל אֲכָלִין שֶׁלֹּא הַכֶּשֶׁר.

ח. אֲכָלִין שֶׁהַכֶּשֶׁר כִּשְׁהֵן מִחֲבִירֵין לְקִרְקַע^י, אוֹ שֶׁהַכֶּשֶׁר בְּמִים שֶׁבְּקִרְקַע^י - אֵינוֹ הַכֶּשֶׁר; עַד שֶׁיִּכְשְׁרוּ אַחֵר שֶׁנֶּעְקְרוּ, בְּמִים הַתְּלוּשִׁין מִן הַקִּרְקַע אוֹ בְּשָׂאֵר מִשְׁקִין - שְׂנֵאֲמָר²: "כָּכָל כְּלִי", אֵינוֹ מְכַשֵּׁר עַד שִׁיתְּלֵשׁ מִן הַקִּרְקַע כְּעֵין הַמִּים שֶׁבַּבָּלִים. שְׂאֵב הַמִּים בְּכִלִּי, וְנִתְּנָן בְּקִרְקַע - אֵינָן מְכַשְּׁרִין טו.

(יג) ונעקרו אחר שנוגבו. (יד) מים שבבורות ובמערות, ונגעה בהם טומאה בעודם במים המחוברים בקרקע, אבל אם הוציאם מן הבור - הוכשרו במים שעל גבם. (טו) מכיוון שכעת הם אינם תלושים.

ט. קָשׁוֹת שֶׁנִּטְעָה בְּעִצִּין [נקוב בתחתיתן], וְהַגְדִּילָהּ - אִם • עַל פִּי שִׁיֵּצֵאת חוּץ לְעִצִּין טו, אֵינָהּ מְקַבֵּל טְמֵאָה י. וְעִצִּין שֶׁהוּא נִקְוֶה כְּדִי שִׁיֵּצֵא בְּיָחַ שְׂרֵשׁ קָטָן - הֲרִי הוּא כְּפֶאֶרֶץ, וְהַנְּטוּעַ בּוֹ אֵינוֹ מְקַבֵּל טְמֵאָה; וְכֵן אִם הָיוּ בּוֹ מִים, אֵינָן מְכַשְּׁרִין ט.

(טז) גדלה, ויצא חלק ממנה מחוץ לעציץ. (יז) ואין אומרים שחלק זה נתלש מן העציץ, ודינו כפירות תלושים. (יח) דרך הנקב. (יט) מכיוון שנחשבים כמונחים בקרקע, ומים המונחים בקרקע אינם מכשירים לטומאה.

י. עֲצִיץ שְׂאִינוֹ נִקְוֶה, הֲרִי הַנְּטוּעַ בּוֹ מְקַבֵּל טְמֵאָה; וְאִם הָיוּ מִים בְּתוֹכוֹ, מְכַשְּׁרִין.

יא. כְּלִי • גָּלָלִים [=צואה] אֲדָמָה שֶׁהִשְׁרִישׁ וְכִלְיָן לְבָקָע בְּהֵיךְ

השנת הראב"ד
כלי .. ארמא א"א אני מוצא אפילו בכלי חרס גמור אע"פ שאינו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לְעוֹלָם [אלא ראוי לו תמיד, בניגוד למאכל שטומאתו מתבטלת]. **וְאֵין לְמִשְׁקָה שְׁנִטְמָא טְהָרָה, חוּץ מִן הַמֵּים בְּלִבְד: שְׁאֵם הַטְּבִיל מִים בְּמִקְוֶה - בֵּינוֹן שֶׁצֶף מִי הַמִּקְוֶה עֲלֵיהֶם, טְהוֹרִים; וּמִטְבִּילִין [מים] חֲמִין בְּצוֹנָן, וְצוֹנָן בְּחִמִּין, וְרַעִים בְּנִפְּיִם, וְנִפְּיִם בְּרַעִים לֵט.**

לח מכיוון שהם מין אחד עם המקווה, נעשים כדבר אחד איתו. לט למרות שאז לא ניכר שהם דבר אחד עם המקווה, בכל זאת מכיוון שהם מאותו מין הם נחשבים לדבר אחד ונטהרים.

כב. מִקְלָה שֶׁהִיא מְלָאָה [רְטוּבָה] מִשְׁקִין [=טמאים], וְהַטְּבִיל מִקְצָתָהּ בְּמִקְוֶה - לֹא טְהוֹר הַמֵּים שֶׁעַל מִקְצָתָהּ, עַד שִׁטְבִּיל אֶת כָּלָהּ.

מ) על החלק שלא הוטבל, למרות שהם מחוברים למי המקווה שבחלק הטבול, מכיוון שמים שנמצאים במקום שהמים אינם עומדים שם אלא ניגרים ויורדים אינם נחשבים מחוברים, ולכן המים שנמצאים בחלק שאינו טבול אינם נחשבים מחוברים למי המקווה ואינם נטהרים.

כג. שֶׁלֵּג שְׁנִטְמָא, וְהַשִּׁיק [חיבר] מִקְצָתוֹ לְמִי מִקְוֶה - הוֹאִיל וְטָהַר מִקְצָתוֹ, טָהַר כָּלּוּ מֵא.

מא) מכיוון שהחלק של השלג שנוגע במקווה נטהר ונהפך בעצמו לחלק מהמקווה, והוא מטהר את השלג שנוגע בו וכן הלאה עד שכל גוש השלג נטהר.

כד. הַתָּמֵד [מים עם שמרי ענבים] הַטָּמֵא, בֵּין שְׁנִטְמָא אַחֵר שֶׁתָּמְדוּ, בֵּין שֶׁתָּמְדוּ בְּמֵים טָמֵאִים - עַד שֶׁלֹּא הִתְחַמֵּץ, מִשִּׁיקוֹ בְּמִקְוֶה וְיִטְהַר, שֶׁהָיָה הוּא כְּמֵים; מִשֶּׁהִתְחַמֵּץ - הָיָה הוּא כִּינּוֹ, וְאֵין לוֹ טְהָרָה בְּמִקְוֶה.

כה. קִדְרָה [סיר] שֶׁהִיָּתָה מְלָאָה מִשְׁקִין, כְּגוֹן דִּבְשׁ וְזֵינִן וְכִיּוֹצֵא בֵּהֶן^{מב}, וְנִתְּנָה בְּמִקְוֶה, וּפִשֵּׁט הָרָאוֹשׁ לְטָמְאָה אֶת יָדוֹ וְנִגְעָ בָּהֶּן^{מג} - הָיָה זֶה מִטָּמֵא אֶת הַמִּשְׁקִין, אִם עַל פִּי שֶׁהָן בְּמִקְוֶה; וְנִטְמָאת הַקִּדְרָה מִחֲמַת אִם .. מִקְוֶה א"א זו הנוסחא עיקר שֶׁאֵין הַמִּקְוֶה מִטָּהַר כָּלִי חָרָס. הַמִּשְׁקִין, אִם .. עַל פִּי שֶׁהִיא בְּתוֹךְ מִקְוֶה^{מד}.

מב) משבעת המשקים, חוץ ממים. מג) במשקים שבקדירה. מד) מכיוון שאין לכלי חרס טהרה במקווה.

הִיָּתָה מְלָאָה מֵיִם - הַקִּדְרָה טְהוֹרָה^{מז}, שֶׁאֵין הָרָאוֹשׁ מִטָּמֵא כָּלִי חָרָס לְעוֹלָם; וְאֵין הַמֵּים שֶׁבְּתוֹכָהּ טָמֵאִים^{מח}, מִפְּנֵי שֶׁהָן מְעַרְבִין בְּמִי מִקְוֶה - פִּשֵּׁט אֵב הַטָּמְאָה אֶת יָדוֹ וְנִגְעָ בָּהּ - נִטְמָאת הַקִּדְרָה, שֶׁאֵין הַמִּקְוֶה מִטָּהַר כָּלִי חָרָס.

כז) ודרשו חכמים, פרט למשקה סרוח שאינו ראוי לשתייה.

טו. הָעוֹר שֶׁשָּׁלְקוּ^{כח}, וְהַשְּׁלִיָּה שֶׁחָשַׁב עָלֶיהָ לְאַכִּילָהּ כֵּס - מִטָּמְאִין טָמְאָת אֲכָלִין בְּפָנֶי עֶצְמוֹ^ל.

כח) עור בהמה, שבשלו הרבה עד שנהיה ראוי לשתייה. כט) מכיוון שהיא רכה, היא ראויה לשתייה גם ללא ששלוק אותה. ל) אפילו אם לא עירבם עם אוכל אחר.

טז. עוֹר חֲמוֹר שֶׁשָּׁלְקוּ - הָיָה זֶה סֶפֶק אִם מִטָּמֵא טָמְאָת אֲכָלִין מִפְּנֵי שֶׁשָּׁלְקוּ, אוֹ אֵינוֹ מִטָּמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מָאוּס הַרְבֵּה.

יז. חֲטִין שֶׁבְּגָלְלִי הִבְקָרָא וּשְׁעוֹרִין שֶׁבְּגָלְלִי הִבְהֵמָה^{לב} שֶׁלֶקְטָנוֹ^{לג}, אֵינָן מְקַבְּלִין טָמְאָה; וְאִם חָשַׁב עָלֶיהֶן לְאַכִּילָהּ^{לד}, מִטָּמְאוֹת טָמְאָת אֲכָלִין.

לא) שרגילים להאכיל אותם חטים, ויוצאים עם הרעי שלהם. לב) שרגילים להאכיל אותם שעורים, ויוצאים עם הרעי שלהם. לג) ולא חשב לאכלם. לד) בשעה שליקטם.

יח. כָּל אֲכָל שְׁנִטְמָא, וְאַחֵר שְׁנִטְמָא נִפְסַד וְנִסְרַח - אִם נִפְסַל מְלֵאכֶל הַכֹּלֵב, אוֹ שִׁיבֵשׁ כְּחָרָשׁ [חרס] - הָיָה זֶה טְהוֹר; נִפְסַל מְלֵאכֶל אֲדָם, וְעִדָּן הוּא רָאוּי לְכֹלֵב - הָיָה זֶה טָמֵא כְּשֶׁהִיָּה. וְכָל הָאֲכָלִין שְׁנִטְמָאוּ, אֵין לָהֶן טְהָרָה בְּמִקְוֶה.

יט. זִרְעִים טָמֵאִים שֶׁזָּרְעוּ - הָיָה חֲצוּמָת מֵהֶן טְהוֹר, וְאִפְלוּ בְּדָבָר שֶׁאֵין זָרְעוֹ כָּלָה [הגרעין נשאר]; וְהוּא, שֶׁהִשְׁרִישׁוּ [השתרשו בקרקע]. אֲבָל קֶדֶם הַשְּׂרִשָּׁה - הָיָה הֵן בְּטָמְאָתָן, אִפְלוּ בְּדָבָר שֶׁזָּרְעוֹ כָּלָה [שהגרעין נרקב באדמה].

כ. אֲכָלִין שֶׁהֶן מְחַבְּרִין לְכָלִים^{לה}, בְּטָלוּ מִתּוֹרַת אֲכָל; וְאִם נִטְמָא הַכָּלִי, הָיָה הֵם מִטָּמְאִין כְּטָמְאָת הַכָּלִי - הוֹאִיל וְהֵן מְשַׁמְשִׁין תְּשֻׁמִּישׁ עֲצִי^{לז}, הָיָה הֵם כְּעֵץ.

לה) כגון שאריות של עיסה שדבוקים בקערה, ואין דעתו לאכלם. לו) בדרגת הטומאה של הכלי. אם הכלי אב הטומאה, גם שיירי האוכל אב הטומאה. לז) נעשו חלק מדופן הכלי.

כא. כָּל .. מִשְׁקָה שְׁנִטְמָא, וְאַחֵר שְׁנִטְמָא נִפְסַד וְנִסְרַח - הָיָה זֶה בְּטָמְאוֹ לְעוֹלָם; שֶׁאֵין הַמִּשְׁקָה יוֹצֵא יָדֵי הַכֹּלֵב

השנת הראב"ד כל .. שנטמא א"א ממדרש תורת כהנים נראה שאפילו לכתחלה מקבלין טומאה הואיל וראויים לשתות בהמה וכן עיקר ודוקא כשהיו ראויים מתחלה לאדם כמו שכתבתי למעלה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שיש י"ח תשרי - ספר טהרה - הלכות טומאות אוכלין קסט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ב. אֶכֶל שֶׁהוּא מִיָּחֵד לְאָדָם בְּמָקוֹם זֶה [במדינה מסוימת],
וְאֵינוּ מִיָּחֵד לְאָדָם בְּמָקוֹם אֲחֵר - בְּמָקוֹם שֶׁהוּא
מִיָּחֵד בּוֹ, אֵינוּ צָרִיךְ מַחֲשָׁבָה לִיָּחֵדוֹ לְאָדָם;
וּבְמָקוֹם שֶׁאֵינוּ מִיָּחֵד בּוֹ, צָרִיךְ מַחֲשָׁבָה לִיָּחֵדוֹ
לְאָדָם, וְאַחֵר כֵּן יִקְבֹּל טְמֵאָה. וְכָל אֶכֶל שְׂסוּפוֹ
לְטֵמָא אָדָם וְכָלִים, אֵינוּ צָרִיךְ הִכָּשָׁרִי.

(ב) כגון נבלת עוף טהור שאינה מטמאת אדם וכלים, אבל
אם האדם יבלע אותה היא טמאה אותו ואת הבגדים שעליו,
או את הכלים שייגע בהם בשעה שבלע את הנבלה.
(ג) ונטמא ומטמא טומאת אוכלים, גם אם לא הוכשר לקבל
טומאה.

**ג. יֵשׁ אֲכָלִין שְׂצָרִיכִין הִכָּשָׁרִי וְאֵינָן צָרִיכִין
מַחֲשָׁבָה, וְיֵשׁ שְׂצָרִיכִין מַחֲשָׁבָה וְאֵינָן צָרִיכִין
הִכָּשָׁר, וְיֵשׁ שְׂצָרִיכִין מַחֲשָׁבָה וְהִכָּשָׁר, וְיֵשׁ שְׂאֵינָן
צָרִיכִין לֹא מַחֲשָׁבָה וְלֹא הִכָּשָׁר.**

(ד) לקבלת טומאה, על ידי שיירטבו באחד משבעת
המשקים. (ה) ומקבלים טומאה גם אם לא חשב להשתמש
בהם למאכל אדם.

**בִּיצֵד? כָּל הָאֲכָלִין הַמֵּיָּחֵדִין לְאָדָם בְּכָל מָקוֹם -
צָרִיכִין הִכָּשָׁר, וְאֵינָן צָרִיכִין מַחֲשָׁבָה. וְדָגִים
טְהוּרִים וְחִגְבִּים טְהוּרִים בְּכָל מָקוֹם, וְדָגִים
טְמֵאִים וְחִגְבִּין טְמֵאִים [תנאכלים] בְּכָפָרִים - הָרִי הֵם
מִיָּחֵדִין לְאָדָם, וְצָרִיכִין הִכָּשָׁר וְאֵינָן צָרִיכִין
מַחֲשָׁבָה; וְכֵן חֵלֶב בְּהֵמָה טְהוּרָה שְׂמֵתָה - צָרִיךְ
הִכָּשָׁר וְאֵינוּ צָרִיךְ מַחֲשָׁבָה, בְּכָל מָקוֹם.**

ואלו צריכין מחשבה והכשר: בשר הפורש מן החי
- בין מן האדם, בין מן בהמה, בין מן העוף;
ונבלת העוף הטמא; וחלב [שומן] בהמה שחוטא
בכפרים - אף על פי שהכשר בשחיטה, צריך
הכשר שני אחר המחשבה; ושאר כל ירקות
השדה כגון שמרקעין [בצלם חריפים], והבצלים
הקשים ביותר, והפטירות, וכן התגבים ודגים
קטנים - צריכין מחשבה בכפרים.

(ו) שאינו מטמא כלל, אבל מקבל טומאה ככל אוכל.
(ז) שדם השחיטה, שהוא משבעת המשקים, הכשירה.
(ח) מכיוון שמשקה מכשיר לקבלת טומאה רק דבר שראוי
למאכל אדם, ובשעת השחיטה לפני שחשב עליו לאכילה,
החלב עדיין לא היה מיועד לאכילת אדם והדם לא הכשירו
לקבל טומאה. (ט) שגדלים מאליהן, ואינם נורעים בגינה.

עֲלִשִּׁין [מין ירק] שֶׁזָּרְעָן לְבֵהמָה, וְנִמְלָךְ [החליט שוב]

(מה) אפילו אם נגע בקדירה עצמה. (מו) אפילו אם נגע
בהם.

**כו. מִי שְׁפִיכוֹת [מִי שוֹפְכִים], הָרִי הֵן בְּחִזְקַת טְמֵאָה.
יָרְדוּ עֲלֵיהֶן מִי גִשְׁמִים - אִם רַבּוֹ** [מי הגשמים בכמות]
עֲלֵיהֶן, הָרִי הֵן טְהוּרִין; מַחֲצָה לְמַחֲצָה, הַכֹּל טְמֵא
בֵּין כָּלִים בֵּין בְּקָרְקָעוֹת. אֵימָתִי? בְּזִמָּן שֶׁקָּדְמוֹ מִי

שפיכות; אֶכֶל אִם קָדְמוֹ
מִי גִשְׁמִים, וְיָרְדוּ לָהֶן
כָּל שֶׁהוּא מִמֵּי •
שפיכות - הַכֹּל טְמֵא;
שְׁהַמְשָׁקִין הַטְּמֵאִין שֶׁיָּרְדוּ לְטְהוּרִים, מְטַמְּאִין כָּל
שֶׁהוּא מִי.

השנת הראב"ד
ממי .. טמא א"א לא ידעתי טעם
לזה ואולי מפני שמשעה שנפלו
בתחלה הוחזקו גם הם במי
שפיכות שכבר נשכחה נפילתם.

(מז) מכיוון שמי השופכים נשפכו מרצון על מי הגשמים הם
טמאים את מי הגשמים, אבל אם קדמו מי השופכים הרי
מי הגשמים שירדו עליהם אחר כך, ירדו מאליהם שלא
ברצונו, ואינם נטמאים ממי השופכים.

**כז. הַטְּוֹרָף [שוטרף] אֶת גִּגּוֹ וְהַמְכַבֵּס אֶת כְּסוּתוֹתָיו,
וְהָרִי הֵן מְנַטְפִּין, וְיָרְדוּ גִשְׁמִים עֲלֵיהֶם, וְרַבּוֹ
הַנְּטִיפוֹת מִט - הָרִי [זה סימן שו] רַבּוֹ מִי גִשְׁמִים עֲלֵיהֶן,
וְהַנְּטִיפוֹת מִהֵן טְהוּרִין.**

(מח) ומים אלה דינם כשופכין. (מט) הטיפות נהיו עבות
יותר בגלל מי הגשמים.

**כח. הַסֶּף [מורח] שֶׁמֶן טְהוֹר, וְנִטְמָא זֶה הָאָדָם,
וְטָבֵל, וְהָרִי הַשֶּׁמֶן עַל בְּשָׂרוֹ - אִם הָיָה כְּדִי סִיכָה
אֲבֵר קָטָן [אצבע קטנה], הָרִי הוּא טְהוֹר כְּשֶׁהָיָה קָדָם.
סֶף שֶׁמֶן טְמֵא, וְטָבֵל - לֹא טְהוֹר הַשֶּׁמֶן שֶׁעָלָיו;
אֲלֹא אִם נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ מִשְׁקָה טוֹפָח [מרטיב את האצבע
הנוגעת בו], הָרִי הַשֶּׁמֶן בְּטֵמֵאָתוֹ; וְאִם לֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ
כְּדִי לְהַטְפִּיחַ, בָּטֵל בְּמַעוֹטוֹ.**

(נ) לפני הסיכה, מכיוון שהשמן התבטל אגב הגוף.

פֶּרֶק נ

סוגי המאכלים שצריכים הכשר לטומאה, וראויים
למאכל אדם.

**א. כָּבֵד בָּאֲרָנוּ, שְׂאִין הָאֲכָלִין מְטַמְּאִין עַד
שִׁכְשָׁרוֹ; וְשָׂכָל אֶכֶל שֶׁאֵינוּ מִיָּחֵד [מיועד] לְמֵאֲכָל
אָדָם, אֵינוּ מְקַבֵּל טְמֵאָה עַד שֶׁיָּחֵדוּ לְאָדָם.**

(א) על ידי שיירטבו באחד משבעת המשקים, לפני שיגעו
בטומאה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וכל שעתידי להיטמא בטומאה חמורה אינו צריך הכשר במשקה.

שחט בה אחד [=סימן אחד,

קנה או ושת], או • **שנחרה**

[=הרגה בכלי חד] - **אינה**

טמאה **טמאת**

אכלין **וכן גוי**

ששחט בהמה טהורה

לישראל, ושחט בה

שנים או רב שנים -

טמאת טמאת אכלין

כל זמן שהיא

מפרנסת, ואינה צריכה

הכשר; שחט בה אחד,

או נחרה - אינה טמאת אכלין, והרי

היא כשאר הנבלות.

טז) ורק שחיטה שמתירה בהמה טהורה מפרנסת באכילה, מחשיבה גם בהמה טמאה מפרנסת כאוכל. יז) מכיוון ששחיטה כזו על ידי יהודי מתירה את הבהמה המפרנסת באכילה, לכן היא מועילה גם בשחיטת הגוי להחשיבה כ'אוכל'.

ה. החותך בשר מאבר מן החי של בהמה,

ואחר כך חשב עליו

- צריך הכשר. חשב

עליו, ואחר כך חתכו

- אינו צריך הכשר;

מפני שטמאת טמאה

חמורה פנבלה, וכל

הטמאת טמאת חמורה

אינו צריך הכשר.

יח) החותך בשר מאבר שנחתך מהבהמה בעודה בחיים, וחתיכת הבשר הזה שאינו מחובר לאיבר, אינו מטמא בטומאת נבלה. יט) ונעשה אוכל. כ) וכבר בעודו מחובר לאבר, היה עליו שם 'אוכל'. כא) מכיוון שבשעה שהבשר היה מחובר לאבר הוא היה טמא בטומאה חמורה, שהרי הוא היה חלק מאבר שטמא בטומאת נבלה.

ו. פחות מפזית מנבלת בהמה טמאה שחשב

עליו, והשלים עליו כביצה, מאכלים אחרים -

אין הפל צריך הכשר; הואיל ופחות מפזית שפכלל

עליהן לאדם - אין מקבלין טמאה, עד שחשב

עליהן אחר שיתלשו; שחשב חבור [=בעודן מחוברים]

אינה מחשבה. עלשין שלקטן לבהמה והדיחן

ונמלך עליהן לאדם - צריכות הכשר שני

אחר המחשבה; וכן כל פוצא בהן.

י) שבשעת הזריעה, הוא חשב להאכיל את הגידולים לבהמה. יא) מכיוון שבשעה שהדיח אותם הוא לא חשב עליהם לאכילה, הם אינם הוכשרו במים האלו, וצריכים הכשר נוסף אחרי שחשב עליהם לאכילת אדם.

האלל [=שאריות בשר הרבוק בעור שנפשוט] - **אם חשב עליו**

לאכילה, מקבל טמאת אכלין; ואם לא חשב עליו,

הרי הוא כעץ ואינו מקבל טמאה. וכן העצמות

המחפרין בפשר, והגידין, והמקומות הרפין מן

הקרנים ומן הטלפים [=פרסות], **והכנפים והנוצה,**

והמקומות הרפים מן הצפרנים ומן החרטום [=מקור]

המבלעין בפשר - צריכין מחשבה והכשר.

ואלו שאין צריכין לא מחשבה ולא הכשר: נבלת

בהמה טהורה בכל מקום, ונבלת העוף הטהור,

וחלב בהמה טמאה בפרכים^י - אין אחד מאלו

צריך מחשבה, לפי שהן מיחדין למאכל אדם;

ואין צריכין הכשר, מפני שסופן לטמא אדם

ובלים בכזית, וכל הטמאת טמאה חמורה, אינו

צריך הכשר.

יב) שחוטה. יג) בכפרים שתושביהם מועטים, ולא מצויים שם אנשים שאוכלים נבלת עוף וחלב שאינו דבוק לבשר.

ואלו צריכין מחשבה, ואין צריכין הכשר: נבלת

העוף הטהור בפרכים, ונבלת בהמה טמאה בכל

מקום; והוא, שחשב על פחות מפזית; אבל פזית,

אב טמאה הוא.

ד. ישראל ששחט בהמה טמאה לנכרי, ושחט

בה שנים [=קנה ושת] - **הרי זו מטמאת אכלין**

כל זמן שהיא מפרנסת^י; ואינה צריכה מחשבה -

שהרי ישראל שחטה לאכילת הגוי, ואין לה

מחשבה גדולה מזו; ואינה צריכה הכשר, לפי

שסופה לטמא טמאה חמורה^י.

יד) מכיוון ששחיטת בהמה טהורה מתירה אותה ליהודי מאיסור 'אבר מן החי' כשהיא מפרנסת, לכן היא מועילה להחשיב גם את הבהמה הטמאה כ'אוכל' בעודה מפרנסת.

טו) שהרי כשתמות היא נעשית נבלה, ותהיה אב הטומאה,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ט תשרי - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קעא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הביצה, אם השלימו לפזית, מטמא טמאה חמורה^{כז}.
ט. החותך בשר מאדם חי להאכילו לכלבים - אם חשב עליו למאכל

אדם, הרי זה צריך מחשבה ואינו צריך הכשר לא.

השגת הראב"ד
ואינו צריך הכשר א"א זה שיבש
שצריך הכשר ועיין בעוקצין
וחתיכתו לאדם זו היא מחשבתו.

ל) אחרי שחתכו נמלך וחשב עליו למאכל אדם.
לא) מכיוון שסופו של אדם למות ולטמא בטומאת מת,
נמצא שסופו של בשרו לטמא טומאה חמורה, וכל שסופו
לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר.

י. גוזל שנפל לגת [=בית ייצור היין], ומת - אף על פי שהגת במדינה [בעיר] לב - הרי נמאס [=נעשה מאוס] בגת, ולפיכך צריך מחשבה. חשב עליו כשהעלהו להאכילו לנכרי - הרי זה מטמא, שהרי חשב עליו למאכל אדם; חשב עליו להאכילו לכלב, אינו מטמא טמאת אכלין^{לג}.

לב) בעיר שתושביה מרובים, ויש בהם אנשים שאוכלים
נבלת עוף טהור. לג) מכיוון שלא ייחדו למאכל אדם.

היה זה שחשב עליו להאכילו לאדם חרש שוטה
וקטן, הרי זה טהור; העלהו [החרש] כדי להאכילו
לאדם, הרי זה טמא - שיש להם מעשה, ואין להם
מחשבה [שמועילים במעשיהם, ואין מחשבתם מועילה].

~ שבת קודש י"ט תשרי ~

פרק ד

שיעור טומאת המאכלים.

א. כמה שיעור אכלין לטמאה? לטמאת עצמן, כל [גודל] שהן; אפילו שמשם או [גרגיר] חרדל, מטמא - שנאמר: "מכל האכל אשר יאכל", כל שהוא. ואין אכל טמא מטמא אכל אחר או משקין או ידים - עד שיהיה בו כביצה בלא קלפתה. וכן האוכל אכלין טמאים - אינו נפסל [מלאכול תרומה] עד שיאכל כביצה ומחצה, וזה הוא חצי פרס. ב. המשקין מטמאין כל שהן, ומטמאין בכל

(כז) להאכילו לאדם. (כג) שזהו השיעור שמאכל שנטמא יכול לטמא אחרים. (כד) מכיוון שיש בתערובת הזו פחות מכזית בשר נבלה, ואילו היה מצטרף לבשר נבלה אחר והיה בשתייהם כזית היה הבשר מטמא טומאה חמורה של נבלה, נמצא שהבשר הזה סופו להיטמא טומאה חמורה ואינו צריך הכשר, ולכן גם שאר המאכלים שמעורבבים עמו אינם צריכים הכשר.

וכן פזית מנבלת בהמה טמאה שחשב עליה, וחפה אותו בבצק עד שהשלים לכביצה - הואיל ואינו מטמא במגע מפני הבצק, הרי זה צריך מחשבה^{כח}. ואין הבצק הזה צריך הכשר, הואיל וכל השעור הזה מטמא במשא^{כט} מפני פזית נבלה שבתוכו; אף על פי שאינו מטמא במגע, הרי סופו לטמא טמאה חמורה; לפיכך אין צריך הכשר.

כח) למרות שהבשר מטמא משום נבלה אפילו אם לא חשב עליו לאכילה, מכיוון שהוא מחופה בבצק אין אפשרות שיטמא טומאת נבלה בנגיעה, ולכן רק אם חשב עליו לאכילה הוא יטמא במגע יחד עם הבצק טומאת אוכלים. כט) בגלל כזית הנבלה שבתוכו, ומשא מטמא אפילו בלא נגיעה.

ז. פחות מפזית מבשר המת, שהשלים עליו כביצה משאר אכלין - הפל צריך מחשבה, שהרי בטל הכל אצל כל אדם^{כו}; ואין הפל צריך הכשר, מפני בשר המת שבכללו^{כז}.

השגת הראב"ד
הכל צריך מחשבה א"א מגמרא
דכריות נראה שאפילו חישב עליו
אינו משלים דבטלה דעתו אצל כל
אדם.

כז) מכיוון שבשר המת מאוס ואינו ראוי לאכילה, וכאשר מצרפים אליו מאכלים נוספים גם הם נמאסים, לכן צריך שיחשוב על כל החתיכה להאכילה לאדם. כח) ואילו יצרפו אותו עם בשר מת נוסף עד שיהיה בהם כזית, הוא יטמא בטומאת מת ונמצא שסופו לטמא טומאה חמורה.

ח. פזית מן המת, שחפהו בבצק - הפל מטמא טמאה חמורה^{כט}.

כט) גם הבצק מטמא בטומאת מת, מכיוון שנחשב כמו בגד המת ובטל לגביו.

קעב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ט תשרי - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שָׁהָן; אָפּלו טַפּת מַשְׁקִין טַמְאִים כְּחֻדָּל שְׁנֵעָה בְּאֶכְלִין, אוּ בְכָלִים, אוּ בְמַשְׁקִין אַחֲרִים - נְטֵמָאוּ. וְאַף עַל פִּי כֵן, אֵין הַשְׁוֵתָה מַשְׁקִין טַמְאִין נִפְסָל, עַד שִׁישְׁתָּה רִבְעִית [ממדת לוג]^א, כְּמוֹ שֶׁבֹאֲרֵנוּ.

(יב) מכיוון שגם הריר נאכל, ולכן מצטרף לשיעור כביצה. (יג) ואם אין כשיעור אחר שמיעכו, אינו מטמא.

ח. פת ספגנין [=אוורירית כספוג], מַשְׁתַּעֲרֶת כְּמוֹת שְׁהִיא י'; וְאִם יֵשׁ לָהּ חֲלָטוּ, מְמַעֵף אֶת חֲלָלָהּ.

ג. פל המִשְׁקִין מַצְטָרְפִין לִפְסָל אֶת הַגֹּזִיה [=גוף האדם], לְרִבְעִית. וְכָל הָאֶכְלִין מַצְטָרְפִין לְכַבִּיעָה, לְטַמֵּא טַמְאֵת אֶכְלִים, וְלִכְחֲצֵי פָרֶס, לִפְסָל אֶת הַגֹּזִיה; אָפּלו חֲטָה עִם קֶמַח עִם בָּצֵק, עִם תֶּאֱנָה וּבֶשֶׂר וּכְיוֹצָא פְּאֵלו - הַפֶּל מַצְטָרֵף.

(יד) עם הנקבים הקטנים. (טו) מקום ריק גדול.

ט. בֶּשֶׂר הַעֲגָל שֶׁנִּתְפַּח [בבישול], וּבֶשֶׂר זִקְנָה שֶׁנִּתְמַעַט - מַשְׁתַּעֲרִין כְּמוֹת שְׁהָן טו. (טז) לפי גדלם הנוכחי אחרי הבישול.

י. הָאֵגוֹז וְהַתְמָרָה וְהַשְּׂקָד הַמִּתְקַרְקָשִׁין [=מקשקים מחמת יובשם], מַשְׁתַּעֲרִין כְּמוֹת שְׁהָן.

יא. כָּל שִׁטְמָאָתוֹ [-סוג הטומאה] וְשִׁעוּרוֹ [-הכמות המטמאת] שְׁוִין, מַצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה; הָיָה טַמְאָתָן שְׁוִין אָבֵל לֹא שְׁעוּרָן, שְׁעוּרָן אָבֵל לֹא טַמְאָתָן - אֵין מַצְטָרְפִין, וְאָפּלו לְטַמֵּא פֶקֶל שֶׁבָּהֶן. כִּיצַד טַמְאָתָן אָבֵל לֹא שְׁעוּרָן? כְּגוֹן בֶּשֶׂר הַמֵּת [המטמא בכזית] וְרֶקֶב שָׁלוֹ [בשר המת שהרקיב המטמא במלוא חופניו]; שְׁעוּרוֹ וְלֹא טַמְאָתוֹ, כְּגוֹן בֶּשֶׂר [האדם] הַמֵּת [המטמא בכזית, אך טומאתו לשבעה] וּבֶשֶׂר הַנִּבְלָה [המטמא בכזית, אך טומאתו עד הערב]. וְאֵין צָרִיף לֹמֶר, שְׁאֵם לֹא הָיָה שְׁוִין לֹא בֶשֶׂר וְלֹא בְטַמְאָה, כְּגוֹן בֶּשֶׂר הַנִּבְלָה [המטמא בכזית, ומטמא במשא] וּבֶשֶׂר הַשָּׂרִץ [המטמא בכעדרה, ואין מטמא במשא] - שְׁאֵין מַצְטָרְפִין.

ב העור בפני עצמו אינו מטמא, מכיוון שאינו ראוי לאכילה, אבל אם הוא דבוק בפחות מכביצה בשר, הוא משלימו לכביצה ומטמא. ג) לטמא דברים אחרים. ד) לטמא את האדם האוכלם.

ה. כְּבִיעָה אֶכְלִין טַמְאִין שֶׁהִנִּיחַן בַּחֲמָה, וְנִתְמַעְטוּ - אֵינָן מְטַמְאִין; וְכֵן כְּזִית מִן הַמֵּת אוֹ מִן הַנִּבְלָה וּכְעֵדֶשֶׁה מִן הַשָּׂרִץ שֶׁהִנִּיחַן בַּחֲמָה, וְנִתְמַעְטוּ - טְהוּרִין.

ה) התייבשו מחום השמש והצטמקו, ולא נשאר בהם כביצה. ו) שזהו שיעור טומאה בשרץ.

ו. כְּזִית חֶלֶב וְדָם וְנוֹתֵר וּפְגוּל שֶׁהִנִּיחַן בַּחֲמָה, וְנִתְמַעְטוּ [=הצטמקו] - אֵין חֲבִיבִין עֲלֵיהֶן כֶּרֶת. הִנִּיחַן בְּגִשְׁמִים, וְנִתְפַּחוּ - חֲזָרוּ לְכַמּוֹת שְׁהָיוּ, בֵּין לְטַמְאָה חֲמוּרָה ט, בֵּין לְטַמְאָה קֵלָה, בֵּין לְאִסוּרֵי.

ז) את אותם הכזיתים שנתמעטו. ח) ושוב נהיה בהם כזית. ט) מת ונבילה. י) טומאת אוכלים. יא) אכילה.

ז. עֲלֵי בָצִילִים וּבְגֵי בָצִילִים [=עלי בצלים תלושין] שֶׁהָן חֲלוּלִין - אִם יֵשׁ בָּהֶן רִיר [=רטיבות], מַשְׁתַּעֲרִין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ט תשרי - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קעג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לא) ואנו תולים שאין בכל חתיכה כביצה ממאכל שהוא בדרגת 'שני לטומאה', שהרי הוא התחלק לכמה חתיכות, אלא כל אחת מהחתיכות דינה כמאכל המעורב מכחצי ביצה של שני לטומאה ומכחצי ביצה של שלישי לטומאה, והתערובת היא שלישי לטומאה שהיא דרגת הטומאה הקלה מביניהם.

פרק ה

'ידות' ו'שומרי' המאכלים.

א. ידות האכלין, הן העצים הרפין הסמוכין לאכל, שהאכל [=הפר] נתלה בהן מן האילן, כמו עקצי תאנים והאגסים וקצה האשכול; וכן הגלעינים [=גרעינים], וכיוצא בהן מדברים שהאכל צריך להן. ושומרי האכלין, הם הקלפה שעל האכל שהיא שומרת אותו; וכן כל כיוצא בזה.

ב. כל שהוא יד, ואינו שומר - מטמא ומטמא, ולא מצטרף [לשיעור טומאה]; וכל שהוא שומר, אף על פי שאינו יד - מטמא ומטמא ומצטרף; וכל שאינו לא שומר ולא יד - אינו מטמא ולא מצטרף, ואין צריך לומר שאינו מצטרף.

פיצד מטמא ומטמא, ואינו מצטרף? שאם נגעה טמאה ביד, נטמא האכל התלוי בו; ואם נגעה טמאה באכל, נטמאת היד. ואין היד מצטרפת עם האכל, להשלימו לכביצה^א או לחצי פרס^ב; אכל אם היה שומר, הרי זה מצטרף לכביצה ולחצי פרס.

א) לטמא דברים אחרים. ב) לפסול את האדם האוכלו מלאכול בתרומה,

ג. כשם שיד לטמאה, כך יש יד להכשר [ולקבלת טומאה] - שאם הכשר היד, הכשר כל האכל התלוי בו; ויש יד לפחות מפות [אפי' האוכל פחות מכוית], ויש שומר לפחות מפסול [מגודל של פול - סוג שעועית], ושומר שחלקו [לשנים], אינו מצטרף עם האכל.

ד. ומניין לשומרי אכלין שהן מטמאין עם האכלין כשהן מחברין בהן? שנאמר^ה: "על כל זרע זרע אשר יזרע" - בדרך שבני אדם מוציאים לזריעה, חטים בשעירן [=קליפתן], ושעורין בקלפיהן, ועדשים בקלפיהן; והוא הדין לשאר השומרים.

יט) כיצד מצטרפים המאכלים הטמאים לטמא כקל שבהם. כ) אוכל שנגע באב הטומאה נעשה ראשון ועושה את הנוגע בו שני לטומאה וכן הלאה. כא) היא עצמה פסולה, אבל אינה פוסלת תרומה אחרת בנגיעתה. כב) ופוסל את הקודש, אבל לא את התרומה. כג) ואינו פוסל את הקודש.

יג. כביצה אכל ראשון וכביצה אכל שני שבללן זה בזה - הפל ראשון^{כד}; חלקן [לשני חלקים], כל אחד מהן שני^{כה}. נפל זה לעצמו וזה לעצמו^{כו} על כפר של תרומה, פסלוהו [כשלישי לטומאה]; נפלו שניהן כפאחד, עשוהו שני^{כז}.

כד) מכיוון שיש כאן שיעור שלם של 'ראשון לטומאה'. כה) שהרי אין בכל אחד מהם לבדו כשיעור של 'ראשון לטומאה'. כו) אם כל אחד מהחלקים נפל בנפרד על לחם של תרומה. כז) שהרי הלחם נגע בבת אחת בשיעור שלם של 'ראשון לטומאה'.

יד. כביצה אכל שני וכביצה אכל שלישי שבללן זה בזה - הפל שני; חלקן, כל אחד מהם שלישי. נפל זה לעצמו וזה לעצמו על כפר של תרומה, לא פסלוהו^{כח}; נפלו שניהן כפאחת - פסלוהו, מפני שעשוהו שלישי.

כח) כי כל אחד מהחלקים הוא 'שלישי לטומאה', ותרומה שנוגעת ב'שלישי לטומאה' אינה נפסלת.

טו. כביצה אכל ראשון וכביצה אכל שלישי שבללן זה בזה - הפל ראשון; חלקן, זה שני וזה שני - שהשלישי שנגע בראשון, נעשה שני. טז. כשתי ביצים אכל ראשון, וכשתי ביצים אכל שני שבללן - הפל ראשון. חלקן לשנים, כל אחד מהן ראשון^{כט}; חלקן לשלשה חלקים או ארבעה, כל אחד מהן שני.

כט) שאנו אומרים שבכל חתיכה יש כביצה שהיא 'ראשון לטומאה'. ל) ואנו תולים שאין בכל חתיכה שיעור כביצה ממאכל שהיא בדרגת 'ראשון לטומאה', מכיוון שחילקו אותן לכמה חתיכות, אלא כל אחת מהחתיכות דינה כמאכל המעורב מכחצי ביצה ראשון וכחצי ביצה שני, והתערובת היא שני לטומאה שהיא דרגת הטומאה הקלה מביניהם.

וכן כשתי ביצים אכל שני, וכשתי ביצים אכל שלישי שבללן - הפל שני. חלקן לשנים, כל אחד מהן שני; לשלשה ולארבעה, כל אחד מהן שלישי^{לא}.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ה. ומנין לידות האכלין שהן מטמאות ומטמאות פשהן מחברין עם האכל? שנאמר: "טמא הוא לכם" - לכל שבצרכיכם [=המסייעים לאכילה].
ו. הנוצר לענבים לגת [לעשות יין] - אין לו ידות; שהרי אין לו צרף ביד, מפני שמוציא [היד] את המשקה ומופחת מכמות היין].

יג. כל הגרעינין - מטמאות ומטמאות ולא מצטרפות, חוץ •

השגת הראב"ד
חוץ מגרעינת הרומב א"א לשון המשנה גרעינה של רומב אע"פ שיוצאה מצטרפת.

מגלעינת הרטב [תמר רטוב ורך, שהוא גם מצטרף]; אבל של תמרה יבשה, אין מצטרף.

(יב) ודינם כ'יד' ולא כ'שומר'.

יד. החותל • [קרום שבין הגרעין לתמר]
שעל הגרעינה של רטב, אין מצטרף; ושעל גרעינה היבשה, מצטרף • מפני שהוא דבק באכל, נחשב כאכל.

השגת הראב"ד
החותל שעל גרעינה א"א אינו נראה כן מן המשנה אלא חותל של תמרה רטוב ונראה לי שהוא קליפה שעל התמרה וכשהתמרה רטוב הקליפה מרה ואינה אוכל אבל כשהיא יבשה הקליפה היא מתוקה ונאכלת עמה לפיכך מצטרפת ובתוספתא דכלים פ' כלי עור מצאתי חותל שהוא עתיד לאכול תמרה ולזרקו טהור חישב להכניס ולהוציא בו מן הבית ומן השדה טמא ובמשנה כלים פט"ז חותל שהוא נותן לתוכו ונוטל מתוכו טמא ואם אינו כו' עד שיקרענו או עד שיתירו טהור עתה לפי זה הענין החותל אינו קליפה אלא כעין כיס או מבגד או מן החרייות אבל חותל שבעוקצין אינו לא מבגד ולא מחרייות אלא או עלה שעליהם או קליפה שלא מצאנו מעולם שומר הנעשה בידי אדם מצטרף עם האוכל.

יג) של תמרה לחה. (יד) מכיוון שלא הוא השומר על הפרי אלא הגרעין. (טו) למרות שאינו שומר.

טו. גרעינה • של רטב שיוצאת מקצתה [מחוץ לתמר] - כל שפגד האכל מצטרף, והיוצא אינו מצטרף. וכן עצם שיש עליו פשר, כל שפגד הפשר מצטרף. ה"ה עליו הפשר מצד אחר, אין מצטרף

השגת הראב"ד
גרעינה של רומב א"א כל זה שיבוש ולשון התוספתא הרומב הנאכל חציו וחציו קיים כנגד האוכל מצטרף שלא כנגד האוכל אין מצטרף ביבשה כנגד האוכל טמא שלא כנגד האוכל טהור דברי ר"מ וחכ"א ביבשה הכל טהור ולפי זה התוספתא מה שאמרה המשנה גרעינה שמקצתה יוצאת כנגד האוכל מצטרף בשנאכל חציו תמרה רטוב קאמר אבל כשהתמרה קיימת אף מה שיוצא מצטרף כמו שכתבתי למעלה.

ממנו אלא העצם שתחת הפשר עד חלל העצם; ואם לא היה לעצם חלל [אלא היה עצם מלא], רואין אותו כאילו הוא בעבי האזוב [-שכבה דקה מן העצם מצטרפת],

ה. ומנין לידות האכלין שהן מטמאות ומטמאות פשהן מחברין עם האכל? שנאמר: "טמא הוא לכם" - לכל שבצרכיכם [=המסייעים לאכילה].

ו. הנוצר לענבים לגת [לעשות יין] - אין לו ידות; שהרי אין לו צרף ביד, מפני שמוציא [היד] את המשקה ומופחת מכמות היין].

ז. הנוצר לספוף [לסותחן] - אין לו ידות; שהרי אינו צריך ליד.

ח. כל ידות האכלין שפססן [ריסקם] בגרן, טהורין.

ט. פסיגה [אשכול קטן] של אשכול שרקנה [מענביה], טהורה; ואם נשתיר בה גרגר [ענב] אחד - הרי זה יד לאותו גרגר, ומקבלת טמאה. וכן שרביט [אשכול] תמרה שרקנו, טהור; שיר בו תמרה אחת, טמא. וכן שרביט קטניות שרקנו, טהור; שיר בו גרגר אחד, מקבל טמאה.

(ג) כי היא כבר אינה יד למאכל.

י. לעולם אין שומר על גפי שומר [כגון קליפה על קליפה מטמא ומצטרף]; אלא שומר אחד בלבד הסמוך לאכל, הוא הנחשב עמו.

יא. שלש קלפות בכצל: פנימית [הבצל הנאכל] - בין שלמה בין קדורה [חתוכה], מצטרפת; אמצעית [שאינה נאכלת] - שלמה מצטרפת, קדורה אינה מצטרפת; החיצונה - בין כף ובין כף, טהורה.

(ד) מכיוון שהיא בעצמה אוכל. (ה) מדין שומר. (ו) כי כשהיא חתוכה הבצל אינו נשמר על ידה.

יב. כל הקלפין מטמאות ומטמאות ומצטרפות, מפני שהן שומר. קלפי פולין וקלפי תירמוסין [מין קטנית]¹ - זרקן, אינן מטמאין; פנסן [ליקט] לאכלין, מטמאין; ואם נשאר בהן אכל - בין כף ובין כף מטמאין. קלפי מלפפון - אף על פי שאין בהן מתוך המלפפון, מטמאות טמאת אכלין.

השעורין - בזמן שהן יבשין, קלפתן מצטרפת עמהן; ובזמן שהן לחין, אין מצטרפת. אבל החטה - בין לחה בין יבשה, קלפתה מצטרפת.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ט תשרי - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קעה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הָאֶשְׁכּוֹל [הגפן עצמן] **כָּל שְׁהוּא, וְזָנֵב** [=סוף] **הָאֶשְׁכּוֹל**
שְׂרָקָנוּ [מענבים ונשאר רק בראשון], **וְיָד הַמִּכְבֵּד שֶׁל תְּמָרָה**
אַרְבָּעָה טַפְחִים, וְהַמִּכְבֵּד הוּא הָעֵץ הָאָדָם
שֶׁהַשְּׂרָבִיטִין תְּלוּיִין בּוֹ וְהַתְּמָרִין דְּבוּקוֹת בַּשְּׂרָבִיטִין,
וְקָנָה שֶׁל שְׂבֵלֶתָּהּ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים; וְיָד כָּל הַנִּקְצָרִין
שְׁלֹשָׁה טַפְחִים, וְשָׂאִין דִּרְכָן לְהַקְצִיר יְדֵיהֶן
וְשִׁרְשֵׁיהֶן כָּל שֶׁהֵן [-כמו שהם] - כָּל אֵלוֹ מִטְמְאִין
וּמִטְמְאִין וְלֹא מִצְטַרְפִּין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן יְדוֹת אֶכְלִין.

(כג) שיכולת הוא החלק העליון של התבואה, שבו טמונים הגרגירים. (כד) אלא עוקרים אותו.

כא. ואלו לא מטמאין ולא מטמאין ולא
מצטרפין: שאר כל העקצין, ושרשי קלסי הכרוב
[=כרובים גדולים], וחולפות תרדין [=תרד] וחולפות הלפת,
והן העקצין שנסאצין בקרקע בשלקטו הכרוב
והלפת וחזרו והחליפו [=צמחו שנית], וכל השרשין
שדרבן להגזו שצנעקרו עם האכלה.

(כה) ואין האוכל צריך להם כלל.

הפִּטְמָה [-כעין כפתור בראשון] **שֶׁל רִמּוֹן מִצְטַרְפָּה, וְהַגִּזְ**
שֶׁלּוֹ [שער] **אֵינוֹ מִצְטַרְפָּה.**

כב. הרמון והאבטיח שנמוק [הרקוב] מקצתו, אין
הנשאר חבור [מצטרף לחיוב] לאותו שנמוק^{כז}; ואין
הנשאר מן הקלפה^{כז} מצטרף, שהרי אין שמירתו
מועלת כלום^{כח}. וכן אם היה שלם מפאן ומפאן,
ונמוק מן האמצע^{כט} - אין הצדדין חבור זה לזה,
ואין קלפתו מצטרפת. עלי ירקות ירקויל,
מצטרפין; ולבנים לא אין מצטרפין, שהרי אינן
כלום.

(כו) ואין הנימוק יד ולא שומר. (כז) שלא נרקבה.
(כח) שהרי הרקוב אותו חלק הפרי שהיא שמרה עליו.
(כט) נימוק חלק מבשר הרימון באופן שחלק הרימון שלא
נימוק נחלק לשני חלקים, והרקב מפריד ביניהם.
(ל) ראויים לאכילה או שומרים על הירק. (לא) נכמשו.

פֶּרֶק ו

'חיבור' למאכלים

א. האגוזים •

השנת הראב"ד

האגוזים והשקדים א"א הוא משנה
את הלשונות ומפרש כפי דעתו
ולשון המשנה השקדים והאגוזים
חיבור עד שירצץ ולשון התוספתא חולקת עם המשנה וכך שנו בתוספתא
האגוזים והשקדים אע"פ שרצץ חיבור עד שיתחיל לפרק והוא תופס לשון
התוספתא ומניח לשון המשנה.

השנת הראב"ד

ושאר .. מצטרף א"א כל זה שיבוש
מפני שהם דברי יחידים אבל
חכמים חולקים בסוף ואומרים
שאע"פ שאין עליו בשר אלא כפול
גורר את כולה לטומאה והוא כולל
ומפסיד הכל.

(טז) כגון, שחלק מהעצם מגולה לגמרי, וחלק מוקף בשר
מכל צד. (יז) הבשר אינו מקיף את העצם מכל צדדיו.

טז. קולית [=עצם הירך] **שֶׁהִיא עָלֶיהָ בָּשָׂר, אֶפְלוּ כָּפוֹל**
- גּוֹרֵר אֶת כָּלָה לְטִמְאָה.

יז. גִּלְעָיִי זִיתִים וְגִרְעֵי תְּמָרָה - אֵף עַל פִּי
שֶׁשָּׁלָקוֹן [=בישול] **לְאֶכְלִין, אֵין מִטְמְאִין.**
יח. גִּלְעָיִי חֲרוּבִין - אֵף עַל פִּי שֶׁנִּסְסָן לְאֶכְלִין,
אֵין מִטְמְאִין; שָׁלָקוֹן לְאֶכְלִין, מִטְמְאִין^{יח}.

(יח) משום שהם מתרככים בבישול, וראויים למאכל אדם.

יט. אלו מטמאין ומטמאין ומצטרפין: שרשי
השום והבצלים והקפלוטות [מין בצל] בזמן שהן
לחין, והפטמה [ראש הבצל] שֶׁלֶּהֶן בֵּין לָחָה בֵּין
כִּבְשָׂה, וְהַעֲמוּד [-ליבת הבצל] שֶׁהוּא מְכוּן כְּנֶגֶד הָאֶכָל
[-שבתוך הבצל], ושרשי החזרין [חסה] וְהַנְּפוֹס [-מין צנון];
ושרשי צנון גדול מצטרף, והסיב [חוטמים] שֶׁלּוֹ אֵינוֹ
מצטרף; ושרשי המנתה והפיגם [-מיני עשב], ושרשי
ירקות שדה^{יט} וירקות גנה^{יט} שֶׁעֲקָרָן לְשִׁתְּלִים
[-לשותלים]^{כא}, וְהַשְּׂדֵרָה שֶׁל שְׂבֵלֶת וְהַלְכוּשׁ [-קליפה]
שֶׁלֶּה, וְעֵקָצִי [-ענפים] תְּאֵנִים וְגִרְוֹגְרוֹת, וְהַפִּלְסִין [-תאנים
דקות] וְהַחֲרוּבִין.

(יט) הגדלים מעצמם בשדה. (כ) שזורעים או שותלים אותה
בגינה. (כא) במקום אחר, ולכן הוא צריך את השורשים.

כ. ואלו מתטמאין ומטמאין ולא מצטרפין: כב:
שרשי השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהן
כִּבְשִׂין, וְהַעֲמוּד שֶׁאֵינוֹ מְכוּן כְּנֶגֶד הָאֶכָל
[הצומח מעל
הבצל], וּמִלְעִין שֶׁל שְׂבֵלִים, וְהֵן הַשְּׂעֵרוֹת הַשְּׂחָרוֹת
שֶׁבְּרָאשׁ הַשְּׂבֵלֶת שֶׁהֵן דּוּמִין כְּמוֹ מָסָר [-מסור],
וְעֵקָצִי הָאֶגְסִין וְהַפִּירִישִׁין [-חבושים]
[תפוחים קטנים] וְהַעֲזֻרָדִין [-פרי דומה לתפוח], וְעֵקָץ הַדְּלָעַת
טַפַּח הַסְּמוּף לְאֶכָל, וְעֵקָץ קוֹנֵדָס [-ירק מר] טַפַּח.

(כב) ודינם כ'יד', ולא כ'שומר'.

וכן יד הפרכיל טפח מפאן וטפח מפאן, והפרכיל
הוא השריג [-ענפי הגפן] שֶׁהָאֶשְׁכּוֹלוֹת תְּלוּיֹת בּוֹ, וְיָד

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(יב) להפריד את הפרוסות זו מזו. (יג) לחלק שעלה, אבל הפרוסות שנשארו חיבור זו לזו.

קלפתן - עדין הוא חבור לאכל, עד שירצץ [=ישבר] את הקלפה.

(א) הקליפה נחשבת כמחוברת לאוכל, ויש עליה תורת שומר.

היו שנים או שלשה מלפפונות, וחתך כל אחד מהם והניחם על השלחן, והתחיל באחד מהם - זה שהתחיל [הראשון שחתך] בו חבור, והשאר אינו חבורי; **אפלו אמר: 'חציו' אני נוטל שחרית וחציו ערבית** - זה החצי שהתחיל בו חבור, והשאר אינו חבור.

ב. ביצה מגלגלת [=רכה] - משיקב בה מקום לגמעה ממנו, אין שאר קלפתה חבורי. **ושלוקה** [=מבושלת היטב], קלפתה חבור עד שירצץ את הקלפה; **ואם נתפלה** [=נתן בה תבלינים] בקלפתה - אף על פי שרצצה, פלה חבורי.

(יד) כל הפרוסות שבו, דינן כאילו הן מחוברות. (טו) חצי מכל מלפפון ומלפפון.

(ב) משיעשה נקב בקליפתה, לשתות דרכה את הביצה. (ג) מכיוון שאינה שומרת על האוכל שבביצה, שהרי יצא דרך הנקב. (ד) כי הקליפה השלימה שומרת על הביצה (ה) הדביק את התבלין על קליפה, והם נספגים לתוך הביצה דרך הקליפה. (ו) מכיוון שהאדם רוצה להחזיקה בתוך שברי הקליפה המתובלת כדי שתספוג את התבלין.

ז. המחתך ירקות וכיוצא בהן לבשל - אף על פי שלא מרק והבדיל [=לא הפריד החתיכות], אינו חבורי; **אלא אם נטמא זה - לא נטמא זה, אף על פי שהוא מערה** [=מחובר קצת] בו. **חתך לכבש** [=במים] או לשלק או להניח על השלחן - הרי זה חבורי, ואפלו • **התחיל לפרק מה שחתך**.

השנת הראב"ד ואפילו התחיל לפרק א"א לשון המשנה אינו כן אלא התחיל לפרק אוכל שהתחיל בו אינו חיבור.

ג. עצם שיש בו מוח [=בשר בתוכו], חבור עד שירצץ. **צמר שבראשי הכבשים ושער שבזקן התישים - אף על פי שחרכן באור - הרי הן חבור, עד שיתחיל לתלש.**

(ז) את העצם.

(טז) מכיוון שהוא יודע שהחתיכות תתפרקנה בבישול, ולכן אינו מעוניין כלל בחיבורן ולפיכך אינו חיבור לטומאה. (יז) מפני שהוא מעוניין בכך שיינטלו בבת אחת. (יח) ולמרות זאת, החתיכות שלא פירק הן חיבור, ואין אנו אומרים שכבר גילה דעתו שרוצה לפרק את הכול.

ד. פנפי חגבים וקשקשי דגים - אף על פי שהעביר סבין עליהן [=הפרידם קצת], חבור עד שיתחיל לקלף.

ח. כל אכל שעדין לא פרקו, חבור; ואם נטמא מקצתו, נטמא בלו.

הרמון שפרדו [=לחתיכות], חבור עד שיקיש עליו בקנה.

ט. אכל שנפרס [=נחלק] ומערה במקצת, ונגע טמא באחד מהם - אם אחז בזה שנגע בו והשני עולה עמו, הרי זה חבור; ואם כשאחז בזה הטמא ומגביהו, ישמט האחר ויפל - אינו חבור, אלא הרי זה האחר פנוגע בראשון שנטמא.

(ח) הגרעינים אינם נפרדים לגמרי מן הקליפה היבשה, אלא אם מכים עליה במקל. ולכן דין הקליפה כשומר כל זמן שלא הקיש בקנה.

(יט) אם כשמגביהים את החלק שנגע בו הטמא, עולה עמו גם החלק השני.

ה. השרכיטין של תמרים, אינן חבור זה לזה.

י. כל האכלין שהיו עליו או קלחין מחברין בהם - את שדרכו להאחז בעלה, אוחזין אותו בעלה; בקלח, אוחזין אותו בקלח; אם נתלה עמו [=ולא נפל] - הרי זה חבור [אם נטמא] בטבול יום [-טמא שטבל עד השקיעה], ואין צריך לומר בשאר טמאות. **וכן אם היה לו יד, אוחזין אותו ביד שלו** [=ובודקין אם עולה עמו]; **היה לו יד ועלה, אוחזין אותו באיזה מהן שירצה**. לא

(ט) הענפים הדקים שיוצאים מתוך מכבדת התמרים, שעליהם תלויים התמרים. (י) ואם נגעה טמאה באחד מהם לא נטמאו האחרים, למרות שכולן יוצאות מאותו המכבד.

ו. מלפפון שחתכו ונתנו על השלחן [=ולא נפרדו הפרוסות לגמרי], חבורי עד שיתחיל לפרק; **התחיל לפרק - חתיכה וכל העולה עמה** [=נדבק בה] חבור, והשאר אינו חבורי. **פקה התחתונה** [=קצה התחתון שלו] - חבור לעצמה, ואינה חבור לחתיכות.

(יא) ואם נגעה טמאה בחתיכה אחת, נטמאו כולן.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש י"ט תשרי - ספר טהרה - הלכות טומאת אוכלין קעז

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

היה לו יד ולא עלה - בזה אמרו: אם אוחזו בטמא והשני עולה עמו, חבור; ואם לאו, אינו חבור.

(כ) אם יאחזו באחד מהם, ביד או בעלה ויעלה הכול עמו, הרי זה חבור.

טז. היתים שעטנן [=הניחם בחפירת הקרקע] ונעשו גוש

אחד - הרי זה חבור, מפני שמתחלה לא נתן למעטן אלא על מנת שיינקו [שמן] זה מזה כח; לפיכך, שרץ שנמצא על אם של זיתים, והם זיתים שנעשו כלן גוף אחד - אפלו נגע בכשעורה - הכל טמא, שהכל גוף אחד.

היתה לו אם של זיתים ועתיד להפכה [ולפרק הזיתים] - פיון שתקע בה את היתד [להפכה], אף על פי שיש בה גופין [=גושים] הרבה כט, אינן חבור; ואם משתפכה נעשו [שוב] אם, אינן חבור לא.

(כח) זיתים נפרדים אינם מוציאים את כל השמן האצור בהם, אבל כשהם נעשים כגוש אחד עוברות טיפות השמן מזית אחד לזית אחר ומתקבצות לכמות ניכרת המתמצת מהגוש בלחץ הקורה והאבנים. (כט) שטרם נתפרקו. (ל) ואם נגע בזית אחד לא נטמאו שאר הזיתים שבגוש, מפני שדעתו להפכם ולפרקם. (לא) מכיוון שאחרי הוצאת השמן, אין האדם מעוניין בחיבורם.

יז. אכל פרוז שהוא כלו מכנס ודבק זה בזה לב - אף על פי שאינו חבור להטמא^{לג}, ואינו כגוף אחד כמו שבארנו - הרי הוא מצטרף לכביצה, לטמא

אכלים אחרים; ואם לא כנסו, אלא הרי הוא מפרד כמעשה קדרה [גריני תבואה המתבשלים בקדרה] **והקטניות - אינו מצטרף לה, עד שיקבצם ויעשה • אותן גוף אחד.**

(לב) גוש וכו' כמה תאנים או תמרים וכדומה דבוקים יחד. (לג) אם נגעה טומאה בפרי אחד שבגוש, לא נטמאו האחרים. (לד) לטמא אחרים, אפילו אם כולם טמאים.

היו גושין הרבה זה בצד זה, ונגע אב הטמא באחד מהן - הרי הוא ראשון, והגוש שבצדו שני, והגוש שבצד השני שלישי, ושבצד השלישי רביעי.

יח. פפר של תרומה שהיתה ראשון לטמא, והשיף [=הרביק] לה אחרות - כלן ראשון^ל; פרישה

יא. האגוזין • שקבצן בעקציהן [=עם עוקציהם] **פשהם רפין, ואמנן כלן כמו חבל** [=צירפם] **וכן הבצלים** [כשרשת], **שחברן בדרך הזאת - הרי • אלו חבור כא.**

השנת הראב"ד האגוזין שקבצן א"א לשון המשנה האגוזים שאמנן והבצלים שחמרן הרי זה חבור.

השנת הראב"ד הרי אלו חבור א"א נראה לי שכולן נעשו יד זה לזה לקיימן.

התחיל לפרק באגוזים ולפקל בבצלים [=פרקים מהשרשת], **אין השאר חבור; אפלו היו לפניו מאה פור - אין כלן חבור, שהרי הוכיח שדעתו לפרק הכל.**

(כא) מכיוון שהתחברו על מנת לקיימם יחד זמן רב.

יב. קליעה • של [עלי] **שום שנפלו משקין על אחד מהן כג - הוא טמא^{כג}, וחבורו כטהור; שאין חבורי [יד] אדם חבור לכל דבר. וכן אתרוג שנפרס^{כד}, ותתבו בכוש** [=מוט אריגה] **או בקיסם - אינו חבור** [שני החלקים].

(כב) על שום אחד. (כג) הוכשר לקבל טומאה. (כד) השומים המחוברים אליו באותה קליעה. (כה) נתחלק, נחתך.

יג. עסה שלשה במי פרות כי - הרי זו אינה חבור; שאין לה דבר שמחבר את האכלין, אלא שבעה משקין בלבד.

(כו) מיצי פירות, שאינם משבעת המשקים.

יד. הממעה אכלין זה בזה וקבצן, כגון הדבילה [=תאנה יבישה] **והתמרים והצמוקין שקבצן ועשאן גוף אחד - אינן חבור; לפיכך, עגול** [=גוש] **של דבילה שנפלו משקין טמאין על מקצתו - הרי זה נוטל ממנו מקום המשקה בלבד, והשאר טהור.**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

[=נפרדה הכיכר מחבורתה] - היא ראשון, וכלל לו שניו. יט. כפרות של תרומה נושכות [=מחבורות קצת] זו בזו - נטמאת אחת מהן בשרץ - כלל ראשון, ואף על פי שפרשו אחר מן; נטמאת אחת מהן במשקין טמאין - כלל שניו, אף על פי שפרשו אחר מן; נטמאת אחת מהן בידים מא - כלל שלישי, ואף על פי שפרשו; מפני שהיו גוף אחד בשעת טמאתן.

(מ) מכיוון שמשקים הם תמיד ראשון לטומאה.
(מא) חכמים גזרו טומאה על סתם ידים.

(לה) ואם נגע בהם אוכל הוא נעשה שני לטומאה, כאילו נגע בראשונה, למרות שלא נעשו גוש אחד ממש, מכיוון שהנשיכה עושה חיבור. לו) כל הכיכרות האחרות. (לז) כי הנשיכה אינה חיבור מלא כמו גוש אחיד שנשאר בטומאתו אפילו אחר שנחלק, והנשיכה מועילה רק לעניין זה שהנוגע בהן כשהם מחוברים, יהיה דינו כנוגע בכיכר הראשונה. לח) כי אין 'רביעי' לטומאה' בתרומה. (לט) מכיוון שטומאת הראשונה היא קלה, שאינה פוסלת אחרים, אין בכוחה לעשות 'נשיכה' כחיבור.

אגרות קודש

ב"ה, י"א תשרי, תשי"ט
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו מד' תשרי,

ובמ"ש אודות מטולטלת, ומעתיק בזה שידוע כי - כשאני לעצמי איני מאמין בכל הענין, בכל זה, לא שמענו ולא ראינו אינו ראוי, ולכן עליו לפנות לרב מורה הוראה, והוא יורה אם מותר הדבר ע"פ שו"ע, וכמדומה כבר כתבתי לו, שלמה לו לחפש דרכים חדשים וענינים חדשים, בה בשעה שדרך סלולה היא דרך התורה והמצוה, וכלל גדול בזה בכל דרכיך דעהו, שבזה נכלל כל עניני האדם כמבואר ברמב"ם ונפסק להלכה בטור שו"ע או"ח סי' רל"א, והלואי שינצל כל זמנו הפנוי ללימוד התורה בכלל ובזה גם לימוד פנימיות התורה, שבימינו נתגלתה בתורת החסידות.

בברכה לבשו"ט וחג שמח,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

~ יום ראשון י"ג תשרי ~

הלכות מלוה ולוה

פרק חמשה עשר

(1) מבאר דין אומר אל תפרעני אלא בעדים או בפני ראובן ושמעון, ודין מלווה שהתנה שיהיה נאמן בכל עת שיאמר שלא נפרע, ודין לוה שהתנה שיהיה נאמן בכל עת שיאמר פרעתי, ודין היתנה המלווה שיהיה גובה בלא שבועה, אינו גובה מיתומים בלא שבועה.

א. המלוה² את חברו בעדים, ואמר: אל תפרעני אלא בעדים, בין שאמר לו בשעת הלוואה בין שאמר לו אחר שהלווה³ - הרי זה צריך לפרעו בעדים⁴, מפני התנאי⁵. טען הלוה ואמר לו: וכן עשיתי, ופרעתיך בפני פלוני ופלוגי, והלכו להם למדינת הים או מתו - הרי זה נאמן⁶, ונשבע שבועת הסת ונפטר. וכן אם אמר: אל תפרעני אלא בפני תלמידי חכמים או בפני רופאים, ואמר לו: בפניהם פרעתיך, ואותן העדים שפרעתיך בפניהם מתו או הלכו להם למדינת הים - הרי זה נאמן⁷, ונשבע הסת ונפטר. אבל אם אמר לו: אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוגי, ואמר לו: פרעתיך בפני אחרים, ומתו או הלכו להם למדינת הים - אינו נאמן⁸; שםפני טענה זו התנה עליו ואמר לו: אל תפרעני אלא בפני ראובן ושמעון, שהם עומדים עמו, כדי שלא ידחה אותו ויאמר: בפני אחרים פרעתי והלכו להם.

(2) משנה, שבועות לח: לפי הדפוסים שבידינו היום. אולם בכתיב יד (וגם בכמה דפוסים) חולקה משנה ארוכה זו לשלש או לארבע משניות (וכן גם החלוקה במשנה שבמשניות), ומקומו של הדין שלפנינו הוא במשנה שניה בדף לט: (3) זה מוכח מלשון המשנה. (4) אפילו אם הלוה התנגד בפירוש לכך (ע"פ פירושם של הר"ן שם, והמגיד-משנה כאן). וכן פסק רבו רבינו יוסף מיגאש שם מא. וטעמו של דבר, מבואר בר"ן שם: אנן סהדי (ברור לנו, כאילו היינו עדים לזה) שהלוה הטוען: פרעתיך שלא בעדים - משקר, שאין זה מתקבל על הדעת שיעבור על התראת המלוה ויוציא על עצמו שם של כפרן. [בש"ך חו"מ סי' ע"ט, מביא דעת כמה פוסקים ראשונים שאם התנגד בפירוש לתנאי זה אינו צריך לפורעו בעדים, ודעת הרא"ש וה"טור' ורבינו ירוחם, שאם אמר המלוה אחר שהלוהו - אפילו כששתק הלוה אינו צריך לפורעו בעדים, ומכל-שכן כשהתנגד בפירוש. והש"ך עצמו מכריע: בשתק - צריך לפורעו בעדים, ובמוחה בפירוש - אינו צריך]. (5) אבל אם לא התנה בפירוש - אינו צריך לפורעו בעדים אע"פ

שהלווהו בעדים. [בדין זה, וכן בדין "אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוגי", ועדים אחרים מעידים שפרע בפניהם (ראה ה"ב) נטה רבינו מדרכו הסלולה לפסוק בכל מקום כרבותיו - רבי יוסף מיגאש"ו ורבו הר"ף - ובשתי הלכות אלו פסק בניגוד גמור לשיטתם. מחלוקתם זו מקורה בחילופי נוסחאות בגמרא, כמו שיתבאר בהלכה הבאה. והראב"ד בהשגותיו כאן נכנס לפשרה ואומר, שאם התנה בפני עדים אין הלוה נאמן, ואם שלא בעדים - נאמן ב'מיגו' שיכול לטעון: לא היה תנאי כזה (ראה מגיד-משנה וש"ך שם)]. (6) אפילו כשהתנה המלוה בפני עדים (ראה ראב"ד ומגיד-משנה). ודוקא כשאמר "בפני פלוני ופלוגי", אבל אם אמר "פרעתיך בפני עדים" סתם - אינו נאמן (רמ"ה ו"טור' שם), והש"ך (שם) מסביר כך גם דעת רבינו. (7) בפני תלמידי חכמים, ופירש שמויהם. (8) ואם באו עדים והעידו שבפניהם פרע - פטור (ראה ה"ב).

ב. יש נסחאות מן הגמרא שכתוב בהן, שהאומר לחברו: אל תפרעני אלא בעדים, ואמר לו: פרעתיך בפני פלוני ופלוגי והלכו למדינת הים - אינו נאמן. וטענת ספרים הוא, ולפיכך טעו המורים על פי אותן הספרים.

(9) בהלכה הקודמת נתבאר, שזאת היא דעת הר"י מיגאש"ו והר"ף ע"פ נוסחתם בגמרא. [גדולה התמיהה, שרבינו משתמש בביטוי חריף כזה כלפי רבותיו, שדרכו להתייחס אליהם ביראת כבוד יתירה].

וכבר חקרתי על הנסחאות הישנות, ומצאתי בהן שהוא נאמן. והגיע לידי במצרים מקצת גמרא ישנה, כתוב על הגוילים, כמו שהיו פותחין קדם לזמן הזה בקרוב חמש מאות שנה. ושתי נסחאות מצאתי מן הגוילים בהלכה זו, ובשתיים כתוב: ואם אמר פרעתי בפני פלוני ופלוגי והלכו להן למדינת הים - נאמן. ומפני טעות זו שארע למקצת הספרים, הורו מקצת גאונים, שאם אמר לו: אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוגי, ופרעו בפני אחרים - שאינו נאמן, אף על פי שהביא עדים שפרעו בפניהם. וגם זו טעות גדולה. והדין האמת: שאם באו עדים שפרעו בפניהם - נפטר, ואין פאן מקום חשש. גם ההוראה הזאת - על פי ספריהן, שכתוב בהן באותו שאמר לחברו פרעני בפני עדים ששנו הלכות¹⁰: והלך ופרעו בפני עדים¹¹. וטענת ספרים הוא. ומצאתי בגוילים כתוב: אַזל פרעה בינה לבין דילה¹². אף על פי שהספרים מזהין, כמו שבארנו, כך יראה מדין הגמרא. ועוד, דברים של דעת הן¹³: וכן מה היה לו לעשות? אמר לו: אל תפרעני אלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אָף עַל פִּי שְׁטַעַן שְׁפָרְעוּ. וְאִם הִבִּיא עֲדִים שְׁפָרְעוּ - אֵינִי נוֹטֵל בָּלוּם¹⁹.

(17) שם מב. (18) סתם נאמנות פירושו בלא שבועה, ואפילו במלוה על-פה. הדעת נוטה, שאם המלוה דרש נאמנות וחשש שמא יטעון הלווה פרעת, בוודאי התכוון בלי שבועה, כי למה לו להכניס עצמו לחיוב שבועה (סמ"ע סי' עא ס"ק ב). בהלכה א, כתב רבינו: "ואמר אל תפרעני אלא בעדים" וכאן שינה וכתב "התנה", שינוי זה מלמדנו, שכאן המדובר בשעת ההלוואה, כי שלא בשעת ההלוואה אין מקום לתנאים, שהרי הכסף כבר ביד הלווה, ואף-על-פי-כן כשקנו מידו (עשו קבלת קנין) מועיל אפילו אחר ההלוואה (מגיד-משנה). (19) כרב פפא שם שאמר: הלווה קיבל נאמנות המלוה נגד עצמו, אבל לא נגד עדים.

ד. התנה עליו שיהיה המלוה נאמן בשני עדים, אף על פי שהביא עדים שפָּרְעוּ - הרי זה גובה ממנו²⁰ בלא שבועה²¹, שהרי האמינו בשני עדים²². ואפילו הביא מאה עדים (שפָּרְעוּ - הרי גובה ממנו בלא שבועה, ואפילו הביא מאה עדים) שפָּרְעוּ בפניהם; שהשנים כמאה²³. אבל²⁴ אם אמר לו: הרי אתה נאמן עלי בשלשה, הואיל ויורד²⁵ למנזר²⁶, אם פָּרְעוּ בפני ארבעה - הרי זה פָּרְעוּ²⁷. זה שהאמין המלוה בשני עדים, מה תהיה תקנתו²⁸ כשפָּרְעוּ? יקרע השטר; או יעיד²⁹ זה המלוה על עצמו³⁰ שפָּטַל כל שטר שיש לו על פלוני; או יעיד על עצמו שלא בפני הלווה³¹ שקבל כל חוב שיש לו אצל פלוני³².

(20) שם מב. (21) נתבאר בהערה יז, שסתם נאמנות משמעותה בלא שבועה, ואפילו במלוה על-פה. [במלוה בשטר, הדבר פשוט שהכוונה ללא שבועה, שהרי גם בלי נאמנות נוטל בשבועה, כשהלוה טוען: פרעת]. (22) ב'ספר התרומות' שער כו (מובא בש"ך שם ס"ק ב), שואל: למה אין אנו אומרים העמד ממון בחזקת בעלים, כמו בשתי כתי עדים המכחישות זו את זו? ומסביר, שאנו סומכים על הלוה עצמו שהאמין לו כשני עדים, וביטל לגמרי טענות עצמו נגדו, ולפיכך אין להגדיר טענת המלוה כמוכחשת, והרי זה כאילו פסל למפרע כל עדויות שבעולם לגבי פרעון חוב זה. (23) ראה הלכות עדות פ"ח ה"ג. (24) מסקנת הגמרא שם. (25) הלוה. (26) פירש מספר גדול משנים. (27) שאנו אומרים, כשלשה האמינו, אבל לא כארבעה. כשאמר "כשנים" לא קבע מספר העדים אלא התכוון לעדות רגילה, שאינה פחות ויתבע. (28) כיצד יבטיח עצמו, שהמלוה לא יחזור ויתבע. (29) יצהיר בפני עדים. (30) במלוה על-פה. (31) לא נתבאר כוונתו, מה הוא ההבדל בין בפני הלווה או שלא בפניו (ראה משנה למלך). (32) וכשיטבע המלוה שנית - יביא עדי ההודאה לבית-דין. מכאן אתה למד, שהנאמנות לגבי טענת פרעתי אין כוחה יפה לגבי הודאת המלוה, שהודאה ענין אחר הוא שעליו לא התנה. [מחלוקת ראשונים היא אם פרעון והודאה

בְּעֲדִים - פָּרְעוּ בְּעֲדִים! וְכִי יֵשׁ לוֹ לְאַסֵּר אֶת הָעֲדִים בְּבֵית הַסֵּהר כָּל יְמֵיהֶם שְׁלֹא יִלְכּוּ? ! וְעוֹד: אִם מָתוּ, מָה יַעֲשֶׂה? נִמְצָא זֶה פּוֹרֵעַ פַּעַם אַחֵר פַּעַם לְעוֹלָם, עַד שֶׁיִּבְיֵא עֲדִים¹⁴. אִם כֵּן, נַעֲשִׂית עֲדוּת זו עֲדוּת בְּשִׁטְר¹⁵. וְנִמְצָא זֶה, בִּיּוֹן שְׁאָמַר: אֵל תִּפְרַעְנִי אֲלֹא בְּעֲדִים, נַעֲשִׂית מְלֹה בְּשִׁטְר. וְאֵין מִי שְׁעֲלָה עַל לְבוֹ זֶה. אֲבָל וַדַּאי, אִם אָמַר: בְּפָנֵי פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי - הוּא הַפְּסִיד עַל עַצְמוֹ, שְׁפָרַע בְּפָנֵי אֲחֵרִים וְהִלְכּוּ לָהֶם. אֲבָל אִם בָּא¹⁶ וְהָעִידוּ שְׁפָרְעוּ - אֵין כָּאֵן בֵּית מַחוּשׁ. וְכֵּן רָאוּי לְדוֹן וְלְהוֹרֹת.

(10) תלמיד-יחכמים לומדי הלכות, ולא ייחד "פלוני ופלוני". (11) שאינם לומדי הלכות. (12) בינו לבין עצמו. ביאור הדברים: בגמרא שם, מובא מעשה שבא לפני רב נחמן, שאמר המלוה אל תפרעני אלא בפני שוני הלכות, וטען הלווה שפרע בפני עדים שאינם שוני הלכות (לפי הנוסח שרבינו דוחה אותו), ופסק רב נחמן: מכיון שהודה המלוה - הרי זה פרעון גמור. ומזה למד הרי"ף, שאם לא הודה המלוה - אין הלוה נאמן, והוא-הדין אם אמר לו אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני. ואומר רבינו כאן, שהנוסח הנכון הוא: "ביניה לבין דליה", היינו הלוה טען שפרע שלא בעדים, ולפיכך כשהמלוה מכחיש - אין הלוה נאמן, אבל כשהוא מביא עדים אחרים שפרע - פטור. (13) השכל הישר מחייב זאת. (14) עד שימצא עדים אחרים ויביאם לבית-דין להעיד. (15) שהלווה אינו נאמן לטעון פרעתי. (16) העדים האחרים. והרי"ף והר"י מיג"ש מקיימים הנוסחאות שדחה רבינו, וסוברים שנפסקה הלכה בגמרא בשני הדינים שלמעלה, שחייב לשלם. ונימוקם מבואר ברי"ף, שהרי זה כאילו פסל למפרע את עדותם של כל העדים לענין פרעון חוב זה, וכל תנאי שבממון - קיים. וביאר הראב"ד שאנו מאמינים לעדים שהלווה נתן למלוה כך וכך, אבל יכול לטעון הכסף שקבלתי הוא לפרעון חוב ישן - "סיטרא" בלשון הגמרא. [ב'מרדכי' שבועות סימן תשעא (מובא ברמ"א חו"מ שם סעיף ד, בשם יש מפרשים) כתב שהמלוה יכול לטעון "סיטרא". ומלשון הרמ"א משמע, שלדעת המחבר - שהיא גם שיטת רבינו - אמר זאת (ראה ש"ך שם ס"ק טו שפלפל בזה), ומזה יוצא שאין כל מחלוקת בדין זה בין רבינו לבין רבותיו, כי בטוען "סיטרא" מודה רבינו שהלוה חייב לשלם, וכשהעדים מעידים שאמר בפירוש שנותן המעות לפרעון אותו החוב - גם הרי"ף - לפי ביאורו של הראב"ד - מודה שפטור (ראה מגיד-משנה). ובש"ך שם ס"ק טז, פירש דעת הראב"ד, שגם אם מעידים שפרע בפירוש חוב זה, יכול המלוה לטעון "סיטרא" וצ"ע. אולם מלשוננו של רבינו משמע ששיטתו נוגדת שיטת רבותיו. אגב, רש"י שם מפרש שהמלוה טוען עדי שקר הם, וזה לא כראב"ד].

ג. התנה¹⁷ המלוה על הלווה, שיהיה נאמן בכל עת שיאמר שלא פָּרְעוּ - הרי זה נוטל בלא שבועה¹⁸,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לומר פרעתי, ולפיכך טוען בית הדין: הלווה פרע. (41) הסכם למעשה תרמית. (42) ויחלקו ביניהם את הגזילה. (43) גם כשכופר הכל חייב שבועת היסט. ומשמיענו רבונתא, שאפילו כשהודה במקצת אינו נשבע שבועת התורה אלא היסט. (44) נימוק למה פטור משבועת התורה. ולמה חייב שבועת היסט? מבואר ברי"ף שם באריכות. ותמצית דבריו: המלוה בשטר, אם הלווה טוען פרעתי - נשבע המלוה שלא נפרע ונוטל, ובמלוה על-פה - נשבע הלווה היסט ונפטר, ולפיכך אנו מפרשים את הנאמנות לביטול כוחו של השטר בלבד, ויהיה כמלוה על-פה שהטוען פרעתי נשבע היסט. [בבית חדש חו"מ סי' עא אות לה מביא תמיהת רבים, שאם הועילה הנאמנות רק לבטל כוחו של השטר ונשאר מלוה על-פה, למה לא ישבע הלווה שבועת מודה במקצת? ותיירץ, על-פי מה שנימקו (בבבא-מציא ג.) שבועת מודה במקצת, מפני שהלווה רוצה לכפור הכל, אלא שאין אדם מעיז פניו בפני בעל-חובו וכו', וכאן שהאמינו - מעיז ומעיז].

ז. התנה⁴⁵ המלוה שיהיה גובה בלא שבועה - הרי זה גובה ממנו בלא שבועה. אבל אם בא לגבות מיורשיו - ישבע⁴⁶ ואחר כך יגבה⁴⁷. ואם התנה שיהיה אף מן היורש בלא שבועה - גובה בלא שבועה. וכן אם התנה⁴⁸ שיהיה מן העדיית⁴⁹ - גובה מן העדיית אף מן היורשין⁵⁰; שכל תנאי שבממון - קיים. בא לגבות מן הלוקח - לא יטרף אלא בשבועה⁵¹, שאין זה מתנה לאבד ממון חברו.

(45) גם זה ברי"ף שם. (46) כעין שבועת התורה, בנקיטת חפץ. (47) כדן כל הבא לגבות מנכסי יתומים. (48) מחלוקת אמוראים בגיטין ג. (49) השדה המעולה שבשדותיו. לפי דין התורה, מלוה גובה מהגרוע (זיבורית), וחכמים תיקנו שיגבה מבינונית. (50) כשהתנה בפירוש שיגבה עידיית גם מן היורשים, אבל אם לא פירש "גם מן היורשים" גובה מזיבורית, כרב נחמן שם. והטעם, מפני שתיקנו חכמים לגבות מנכסי יתומים מן הזיבורית, אין לעקור תקנה זו אלא-אם-כן התנה בפירוש (על-פי פירוש של הרמב"ן, מובא במגיד-משנה כאן). (51) אפילו התנה בפירוש שיגבה מהלוקח בלי שבועה.

~ יום שני י"ד תשרי ~

פרק שש עשר

(1) מבאר דין אומר זרק לי חובי והיפטר, ודין אומר הולך מנה לפלוני, ודין אומר מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלושתם, ודין המחזהו אצל חנווני, ודין חנווני המקיפו, ודין שטר שהיה ביד שלישי, ודין שטר שנמצא בין שטרות פרועים.

א. החוב באחריות הלזה² עד שיפרענו ליד המלוה או ליד שלוחו³. אומר לו המלוה: זרק לי חובי והפטר⁴, וזרקו⁵, ואבד או נשרף קדם שיגיע ליד המלוה - פטור. אומר לו: זרק לי חובי בתורת גטין⁶,

נידונים כשני ענינים או לא. 'בעל התרומות' בשער כו מביא תשובת הרי"ף, ששני ענינים הם, כדברי רבינו כאן. אולם רבינו זרחיה הלוי בשבועות שם פוסק להלכה, שהמלוה נאמן גם נגד עדי הודאה, וכן דעת רבינו ישעיה (הובא ב'טור' שם), וכן כתב גם הרשב"א (מובא ב'דרישה' סי' עא סק"ח). והרמב"ן במלחמותיו שם מחלק בין נאמנות לבין "אל תפרעני אלא בעדים", אם האמינו לומר שלא נפרע, אין כל טעם לחלק בין עדים לבין הודאת עצמו, אבל כשאמר אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני - הרי זה כאילו פסל אחרים להעיד שבפניהם פרע, אבל לא פסלם להעיד שהודה. למעלה בה"ב נתבארה שיטת רבינו, שבדין אל תפרעני וכו' נאמנים גם אחרים להעיד שבפניהם פרע].

ה. הרי שפרעו³³, וטען המלוה שלא נפרע, ופרעו פעם שניה מפני התנאי³⁴ - הרי הלזה חוזר ותובע את המלוה בדין, ואומר לו: כך וכך אתה חייב לי, מפני שפרעתיך שתי פעמים. אם הודה - ישלם; ואם כפר - ישבע שבועת הסת³⁵ על כך שלא פרעו אלא פעם אחת³⁶. וכן כל פיוצא בזה³⁷.

(33) המדובר בהתנה שיפרענו בעדים, וטען הלווה שפרעו שלא בעדים. (34) שאם לא התנה - היה נשבע ונפטר. (35) כדן כל טוען מנה לי בידך, וזה כופר. (36) בר"ן שם מא: נושא ונותן בזה, כשהאמינו הלווה למלוה כשני עדים, ומביא דעת הראב"ד, שאחר הפרעון השני יכול הלווה לגבות מהמלוה החוזרת הפרעון על-פי אותם העדים, משום שהאמינו למלוה רק על הפרעון בלבד, לא לענין טענת פרעון כפול (ה'טור' שם מביא שיטה זו בשם רב האי גאון) ומסיים שם הר"ן שדעת רבינו כאן אינה כן, כי הנאמנות נגד עדים כוחה יפה לכל הנוגע לפרעון זה. וכן כתב הר"י מיגאש בפירושו לשבועות שם (ראה 'טור' ו'בית יוסף' שם). (37) כגון שהאמינו כשני עדים (הר"י מיגאש שם). וצ"ע למה חייב שבועת היסט, הלא האמינו בלא שבועה? ואולי כוונתו, שהלווה פטור משבועה כעין של תורה כדן נשבע ונוטל, אבל היסט שתיקנו חכמים לכל טענת כפירה - חלה גם בנידון.

ו. התנה הלזה³⁸ שיהיה נאמן בכל עת שיאמר פרעתי - אינו גובה בשטר זה לא מן היורש³⁹ ולא מן הלוקח⁴⁰. ואפלו אומר לו: לא פרעתי - אין המלוה טורף בשטר זה מן הלוקחות, שמה עשו קנוניא⁴¹ על נכסיו של זה⁴². טען הלזה בשטר זה ואמר: פרעתי מקצתו, והמלוה אומר: לא פרע כלום - משלם המקצת שהודה בו, ונשבע שבועת הסת⁴³; שהרי האמינו⁴⁴. ואם התנה עליו שיהיה נאמן בלא שבועת הסת - אינו נשבע.

(38) מקור דין זה ברי"ף כתובות פ"ט (אות שמו), והמדובר במלוה בשטר. (39) אם מת הלווה. (40) הקונה נכסי הלווה שהיו משועבדים למלוה, שבית-דין טוענים ליורש וכן ללוקח כל מה שהלווה יכול לטעון, והרי הלווה נאמן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לִי, שֶׁעַל שְׁמֵעוֹן לְהֵבִיא רֵאִיָּה¹⁹ וְאַחֵר כֶּף יִפְטֹר²⁰ מֵחֹב לִי; לֹא יִהְיֶה אֵלָא שׁוֹבֵר²¹ בְּיָדוֹ, אוֹמְרִים לוֹ²²: קַיִם שׁוֹבֵרָךְ וְהַפְטֹר.

(14) ירושלמי קידושין פרק ג הלכה ד. ביאור הרי"ף בבא מציעא פרק המקבל, תקעט. (15) שנעשית ההמחאה בנוכחות שלושתם. בגמרא ובפוסקים: "במעמד שלוששתן". (16) הסכים לכך, ובה קנה לוי החוב של ראובן ואינו יכול לחזור בו ונפרע החוב שהיה לו על שמעון ואינו יכול לחזור בו (ראה רבינו פרק ו מהלכות מכירה הלכה ח). (17) בכתב יד תימן הנוסחה: בחובו של שמעון, והכוונה, שלוי חוזר ותובע חובו משמעון. (18) שמעון. (19) במגיד משנה מבאר, שהמדובר כשלו מוציא שטר חוב על שמעון, ואם כן על שמעון להוכיח שהשטר נפרע, אבל במלוה על פה – חובת ההוכחה על לוי, שהרי שמעון יכול לטעון פרעתי ויהיה נאמן בשבועת היסט, ולפיכך נאמן גם לומר עשיר היה והעני במיגו, שאם רצה לשקר היה יכול לטעון – פרעתי (ראה שולחן ערוך חושן משפט סימן קכו סעיף יא). (20) ואם לא הביא ראיה יישבע לוי וייטול (שולחן ערוך שם). (21) לא יהא כוחה של ההמחאה גדול מכוחו של שובר. (22) כלומר, היינו אומרים לו ללוה המוציא את השובר: קיים שוברך והיפטר, ואם לא קיימו אינו נאמן לומר פרעתי – כך בנידון שלפנינו על שמעון להביא ראיה שנפרע החוב. היינו, שראובן עשיר היה בשעה שהמחהו אצלו.

ד. כֶּכָּר בְּאַרְנוּ בְּהִלְכּוֹת מִקָּח וּמִמְכָּר²³, שְׁרָאוֹבֶן שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ אֶצֶל שְׁמֵעוֹן²⁴ כְּלוּם, וְהָיָה רְאוֹבֶן חֵיב לְלוֹי מִנֶּה, וְהִמָּחֶהוּ אֶצֶל שְׁמֵעוֹן, אָף עַל פִּי שֶׁהִמָּחֶהוּ בְּמַעֲמַד שְׁלִשְׁתָּן - לֹא קִנְיָה²⁵. וְאִם רָצָה שְׁמֵעוֹן שֶׁלֹּא יִתֵּן - לֹא יִתֵּן; וְאִם יִתֵּן²⁶ - חֹזֵר וְגוֹבֶה מֵרְאוֹבֶן, שֶׁהָיָה עַל פִּי נִתֵּן. וְכֵן אִם רָצָה לִי לְחֹזֵר וְלֹמַר: אֵינִי רוֹצֶה לְגַבּוֹת מִשְׁמֵעוֹן - חֹזֵר וְגוֹבֶה מֵרְאוֹבֶן. וְאָף עַל פִּי שֶׁנִּפְרַע מִקָּצַת מִשְׁמֵעוֹן - חֹזֵר וְגוֹבֶה הַשָּׂאָר מֵרְאוֹבֶן.

(23) בפרק ו מהלכות מכירה הלכה ט. (24) אמר ללוי שיגבה החוב משמעון. (25) הואיל ושמעון אינו חייב לו כלום – שלושתם יכולים לחזור בהם. (26) שמעון ללוי.

ה. הַחֲנוּנִי²⁷ שֶׁהָיָה נוֹתֵן לְבַעַל הַבֵּית מִן הַחֲנוּת כֹּל מֵהַשִּׁירָצָה²⁸ בְּתוֹרַת הַלְוָאָה, וּמִקִּיפּוֹ עַד שִׁיתִּקְבֹּץ הַכֶּלֶל²⁹ וּפּוֹרֵעַ לוֹ³⁰, וְאָמַר לוֹ בַּעַל הַבֵּית: תֵּן לְפוֹעֲלִים סֵלַע, אוֹ לְבַעַל חוֹבֵי מִנֶּה שִׁישׁ לוֹ אֶצְלִי, וְאֵנִי אֶתֵּן לָךְ, וְהָרִי הַחֲנוּנִי אוֹמֵר: נִתְּמִי, וְהַפּוֹעֵל אוֹ בַּעַל חוֹב אוֹמֵר: לֹא לָקַחְתִּי - הָרִי הַפּוֹעֵל אוֹ בַּעַל חוֹב נִשְׁבָּע³¹ וְנוֹטֵל מִבַּעַל הַבֵּית חוֹב, וְכֵן הַחֲנוּנִי נִשְׁבָּע³² וְנוֹטֵל מִבַּעַל הַבֵּית מֵהַשִּׁשְׁעֵן שֶׁנִּתֵּן, שֶׁהָרִי הוּא אָמַר לוֹ לִתֵּן. וְהַפּוֹעֵל נִשְׁבָּע בְּמַעֲמַד הַחֲנוּנִי, וְכֵן הַחֲנוּנִי בְּמַעֲמַד הַפּוֹעֵל אוֹ בַּעַל חוֹב, כְּדִי שִׁיפְלִמוּ³³ זֶה

הָיָה הַמַּעֲוֹת קְרוֹבוֹת לָלוֹה⁷ - הָרִי עֲדִין בְּאַחֲרִיּוֹתוֹ; הָיָה קְרוֹבוֹת לְמָלָה⁸ - נִפְטֹר הַלֹּה; מִחֲצָה עַל מִחֲצָה⁹, אִם אָבְדוּ מִשֶּׁם אוֹ נִגְנְבוּ - מִשְׁלֵם הַלֹּה מִחֲצָה¹⁰.

(2) בקידושין מז: אמרו: "לאונסים – כולי עלמא לא פליגי (אין אדם חולק) דברשות לווה קיימי", כלומר, אם נגנבו או נאנסו מפסיד הלווה. (3) של המלווה, שעשהו שליח לקבל את הכסף מידי הלווה. ואפילו אמר זרוק לי חובי וזרקו קרוב למלווה, ונאבד – חייב, שהרי זה כאומר: זרוק ושמור עד שיגיע לידי (גיטין עח:). (4) גיטין שם. (5) אפילו רחוק מרשותו של מלווה (לחם משנה. והמגיד משנה גורס "וזרקו לו" (וכן הוא בכתב יד תימן) ומפרש: "לו" הכוונה לרשותו ויצא לו, שאם לא זרקו לרשותו של המלווה הוא חייב באחריות, וזה כדעת הרשב"א בגיטין שם). (6) היו עומדים ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהם ואמר לו: זרוק לי חובי לפי מה שקבעו חכמים בדין גט אשה בהיותה עומדת במקום כזה וזרקו לה (ראה גיטין שם). (7) בתחום שמירתו – שהלווה יכול לשמור אותם והמלווה אינו יכול (השווה רבינו פרק ד מהלכות אישות הלכה כב ופרק ה מהלכות גירושין הלכה יד). (8) שהמלווה יכול לשמור אותם והלווה אינו יכול (שם). (9) שניהם יכולים, או שניהם אין יכולים – לשמור אותם (שם). (10) מפני שהמעוה באחריות שניהם. בגט אשה אמרו: מגורשת ואינה מגורשת, פירוש, ספק מגורשת (גיטין שם).

ב. הָיָה רְאוֹבֶן חֵיב לְשְׁמֵעוֹן מִנֶּה, וְאָמַר לְלוֹי: הוֹלֵךְ לְשְׁמֵעוֹן מִנֶּה זֶה שֶׁאֵינִי חֵיב לוֹ, אִם פֶּא לְחֹזֵר - אֵינוֹ חֹזֵר¹¹, וְהוּא חֵיב בְּאַחֲרִיּוֹתוֹ עַד שִׁיגִיעַ הַמִּנֶּה לְשְׁמֵעוֹן. הַחֲזִיר לִי אֵת הַמִּנֶּה לְרְאוֹבֶן - שִׁגִּיהֶן¹² חֵיבִין בְּאַחֲרִיּוֹתוֹ¹³ עַד שִׁיגִיעַ לִיד שְׁמֵעוֹן כֹּל חוֹבֵי.

(11) אינו יכול לדרוש מהשליח שיחזיר לו מעותיו, משום שכבר זכה בהן המלווה, שהאומר הולך בפירעון חוב כאומר זכה לו (בפרק ד מהלכות זכייה ומתנה הלכה ד כותב רבינו, שבמתנה הולך אינו זכאי והסכים לו הראב"ד). ואף על פי כן עדיין הן באחריות הלווה, כמו שמבאר רבינו בסמוך, לפי שלא קיבל רשות מהמלווה לשלוח לו על ידי זה (גיטין יד: כרב). (12) השליח והלווה. (13) שאם העני ראובן ואין לו ממה לפרוע – גובה מהשליח, אבל אם אפשר לגבות מראובן אינו יכול לגבות מהשליח. וכן גם דעת הרי"ף בתשובה (הובאה במגיד משנה ועיין לחם משנה).

ג. רְאוֹבֶן¹⁴ שֶׁהָיָה חֵיב לְשְׁמֵעוֹן מִנֶּה, וְאָמַר שְׁמֵעוֹן לְרְאוֹבֶן: מִנֶּה שִׁישׁ לִי בִידֶךָ תִּגְהֶו לְלוֹי, וְהָיָה שְׁלִשְׁתֵּן עוֹמְדִין¹⁵, וְקָבַל לוֹ¹⁶, וְנִמְצָא רְאוֹבֶן עֲנִי וְאֵין לוֹ מֵהַשִּׁירָצָה מִמֶּנִּי - הָרִי לִי חֹזֵר בְּחוֹב שֶׁל שְׁמֵעוֹן¹⁷, שֶׁזֶה¹⁸ הַטָּעוֹה. וְאִם יָדַע לִי שֶׁהוּא עֲנִי, אוֹ שֶׁהָיָה עֲשִׂיר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה וְהָעֲנִי - אֵינוֹ יָכוֹל לְחֹזֵר, שֶׁהָרִי קָבַל. טָעַן לִי שֶׁהָיָה רְאוֹבֶן עֲנִי וְהַטָּעוֹה, וְשְׁמֵעוֹן אוֹמֵר: עֲשִׂיר הָיָה וְהָעֲנִי - יִרְאֶה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

טוען על חבירו והלה כופר בכל, שנשבע היסת ונפטר (שבועות מה:). (42) שלפי דבריו, נתן לו. בש"ך חושן משפט סימן צא סעיף קטן כו מבואר, שאם הפועל מכחיש ואומר: לא לקחתי כלום מן החנווני – בעל הבית פטור אפילו משבועת היסת לדברי הכל, משום שאין כאן כפירת ממון, שהרי החנווני אינו יכול להוציא ממנו ממון בלי שבועה, אפילו אם היה מודה שציווה לתת (ראה סמ"ע שם). (43) ואם הוא כופר, נשבע היסת ונפטר. (44) בשבועות מה. שנינו: "חנווני על פנקסו כיצד? לא שיאמר לו כתוב בפנקסי שאתה חייב לי מאתיים זוז וכו'", כלומר, שבועה שתיקנו חכמים ביחסי חנווני עם בעל הבית אינה בכגון שיאמר לו כתוב בפנקסי ובעל הבית אומר – אינו יודע. (45) שיישבע החנווני ויטול, כי תקנה זו נאמרה רק בדין שנתבאר למעלה הלכה ה, אבל בטענת אינו יודע נשבע בעל הבית היסת, כדין כופר בכל, ופטור.

ז. ראובן שהוציא שטר חוב שיש ללוי על שמעון, וטען שלוי נתנו לו בכתובה ומסירה⁴⁶, ואבד השטר שהקנהו בו, או שטען שהקנהו לו על גב הקרקע⁴⁷ - הרי זה גובה אותו⁴⁸ משמעון⁴⁹, הואיל ויוצא מתחת ידו. טען שמעון שפרע ללוי, ואמר: ישבע לוי⁵⁰ - ישבע לוי לשמעון⁵¹, ואחר כך יגבה ראובן⁵². הודה לו שפרע⁵³ - ישלם לוי לראובן⁵⁴. טען לוי שלא מכר ולא נתן שטר⁵⁵ זה - נשבע⁵⁶ הסת ונפטר⁵⁷.

(46) וקנאו, כמבואר בפרק ו מהלכות מכירה הלכה יא: "וכיצד יקנה השטר? שיכתוב לו המקנה (בשטר אחר) קנה שטר פלוני ... וימסור לו השטר (שטר החוב) ונמצא שנקנה בכתובה ומסירה" (מלשון רבינו שם, על פי בבא בתרא עז). (47) רבינו לשיטתו (בהלכות מכירה שם הלכה יד) שהשטר נקנה אגב קרקע בכל מקום שהוא בלא כתיבה ומסירה. (48) "ואין צריך עדים לעניין קנייתו" (רבינו שם) אפילו אם לוי (המלווה – המוכר) מכחישו (עניין בית יוסף שם סימן צה). (49) ואין לוי יכול לעכב, אבל שמעון יכול לטעון הבא ראייה, שהמלווה שלי כתב ומסר לך ובית דין מקבל טענתו ומחייבים את ראובן להביא ראייה, כמו שמבואר בדברי רבינו (שם): "אבל צריך עדים לעניין תביעה, שהרי הנתבע אומר מי יאמר לי שבעל דברים שלי כתב ומסר לך" (מגיד משנה, ועיין ראב"ד שם). (50) שלא פרעתי. (51) נתבאר למעלה (פרק י"ד הלכה ב) שעל פי דרישת הלווה משביעים את המלווה אף על פי שהשטר בידו. ואם לא רצה (לוי) להישבע, אף על פי שלא הודה שנפרע, חייב לשלם ללוקח (=לראובן, מגיד משנה בשם העיטור). (52) משמעון, ואינו יכול לגבות מלוי, שהרי מכר לו שטר טוב שלא נפרע. (53) ונאמן הוא בכך, אפילו אם יש עדים על הקנייה, שהרי אם רצה מוחל החוב לשמעון אף על פי שמכרו בינתיים לראובן, כמו שנתבאר בפרק ו מהלכות מכירה הלכה יב (מגיד משנה). (54) כל הסכום הנקוב בשטר ואפילו כשקנאו בפחות מסכום זה. כגון שהשטר היה על סך אלף זוז ומכרו במאה – משלם אלף. וכתב במגיד משנה שאפילו

מזה³⁴. וכן כל פיוצא בזה. ושבועה זו תקנת חכמים היא³⁵ בנקיטת חפץ³⁶, מפני שבאין שניהן לטל לפיכך, אם מת החנווני³⁷ - נוטל בעל חוב בלא שבועה³⁸. וכן אם מת פועל או בעל חוב - החנווני נוטל בלא שבועה³⁹; שהרי אין בעל הבית מפסיד כלום, ואינו משלם אלא תשלום אחד⁴⁰.

(27 שבועות מה: (28) לרבות כסף מזומן. (29) לסכום מסויים. (30) בבת אחת (על פי ביאורו של הר"י מיגא"ש שם מז:). (31) לא לקחתי. (32) נתתי (שם) כתנא קמא: "הוא נשבע ונוטל והם נשבעין ונוטלים", ואף על פי שאחד מהם ודאי נשבע לשוא. ולא כבן ננס השואל: כיצד? אלו ואלו באים לידי שבועת שוא. (33) שבועות מז: ירושלמי שם פרק ז הלכה ה: רבי אומר: אומר אני – אלו נשבעין בפני אלו מפני הבושה. (34) ומפני בעל הבית אינם מתביישים, שהרי אינו יודע מי משקר ולפיכך אינם נשבעים בפניו. (35) ונקראת שבועת המשנה, מפני שחכמי המשנה תיקנהו. מן התורה שניהם נוטלים בלא שבועה, שאין נשבעים על טענת שוא (כמבואר בפרק א מהלכות טוען ונטען הלכה א) – והרי בעל הבית טענתו שוא – אלא משום הפסדו של בעל הבית המשלם פעמיים, אמרו חכמים: שניהם נשבעים ונוטלים (מגיד משנה). (36) כעין שבועת התורה (ירושלמי שבועות פרק ז הלכה ו: "כולהו כעין של תורה ירדו להם"). (37) ויורשיו אינם יודעים אם נתן או לא, נמצא שאין כאן טענת ברי אלא מצד בעל החוב. (38) כדין של תורה, כמבואר למעלה. (39) הרמב"ן והרמ"ה חולקים על רבינו בדין מתו פועלים. ודעתם, שהחנווני צריך להישבע. ומנמקים: הרי זה כאומר לחבירו מנה לי בידך והלה אומר איני יודע, (החנווני טוען מנה לי בידך ובעל הבית טוען: איני יודע, שהרי מתו הפועלים ולא אמרו שלקחו ממך) שאינו נוטל אפילו בשבועה, אלא שחכמים עשו תקנה לחנווני שייטול בשבועה ולפיכך לעולם אין נוטלים בלי שבועה, אפילו כשבעל הבית אינו מפסיד כלום (מגיד משנה). (40) ואינו מפסיד כלום, שהרי הוא מודה שחייב לשלם פעם אחת ולא תיקנו שבועה זו אלא משום הפסדו של בעל הבית (במגדל עוז מציין: "מתשובת גאון" וראה מגיד משנה).

ו. החנווני אומר: אמה אמרת לתן לזה מנה, או צוית ואמרת לי: אם יבוא פלוני תן לו, ובעל הבית אומר: לא אמרתי לך - הרי בעל הבית נשבע הסת⁴¹ ונפטר, והחנווני עושה דין עם זה⁴² שנתן לו⁴³. וכן אם אמר החנווני לבעל הבית המקיפו: כתוב בפנקסי שיש לי אצלך מנה, ובעל הבית אומר: איני יודע - נשבע בעל הבית הסת⁴⁴ שאינו יודע ונפטר, כדין כל טוען על חברו לכל דבר, ואין בזה תקנת חכמים⁴⁵.

(41) תקנת חכמים שחנווני נשבע ונוטל, תוקנה רק כשבעל הבית מודה שציווה לחנווני ליתן לפועלים, אבל לא כשהוא מכחיש את טענת החנווני בעיקר השליחות. והרי זה ככל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יְדֵי הַמִּלּוֹה; שְׁאֵלוֹ לֹא נִפְרַע - לֹא הָיָה פּוֹתֵב עַל הַשֹּׁטֵר.⁷³

(67 שם. 68) שטר חוב שהשובר משתייך אליו (ראה מגיד משנה לקמן פרק י"ז הלכה ב.). (69) כגון, שמקומו של שטר החוב מערער את כוחו. (70) בין השורות. (71) בצידו החלק, בין כנגד הכתב בין שלא כנגדו. (72) בכתב יד תימן: בקצתו. וכן הגיה הש"ך סימן סה, סעיף קטן עא. ומפרש: בשולי השטר אחר חתימת העדים (ראה סמ"ע שם סעיף קטן ע). (73) ברייתא שם: "סמפון ... או שיוצא לאחר חיתום שטרות כשר" ובגמרא שם נימקו: "דאי לא דפריע לא הווה מרע ליה לשטריה" (אלמלא נפרע לא היה המלוה מערער כוחו על ידי כתיבת השובר עליו).

יֵא. הַמוֹצֵא⁷⁴ שֹׁטֵר⁷⁵ בֵּין שְׁטְרוֹתָיו וְאֵין יוֹדֵעַ מַה טִּיבוֹ⁷⁶ - יְהִי מִנְחָה⁷⁷ עַד שְׂיָבֹא אֵלָיָהוּ.

(74) משנה שם כ. (75) שאינו שלו. (76) אם הלוה הפקידו או המלוה. (77) אצלו, ולא יחזירו לא לזה ולא לזה (רש"י שם).

יב. הַאוֹמֵר לְבָנָיו⁷⁸: שֹׁטֵר בֵּין שְׁטְרוֹתַי פְּרוּעַ וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזָה הוּא - שְׁטְרוֹתָיו כֻּלָּן פְּרוּעִין⁷⁹. נִמְצָא לְאַחֲדָם⁸⁰ שֵׁם⁸¹ שְׁנֵי שְׁטְרוֹת⁸² - הַגָּדוֹל פְּרוּעִי⁸³, וְהַקָּטָן אֵינוֹ פְּרוּעִי. אָמַר לְחֵבְרָיו⁸⁴: שֹׁטֵר לָךְ בְּיָדִי פְּרוּעִי - הַגָּדוֹל פְּרוּעִי, וְהַקָּטָן אֵינוֹ פְּרוּעִי. חוֹב לָךְ בְּיָדִי⁸⁵ פְּרוּעִי - כָּל שְׁטְרוֹת שֵׁשׁ לוֹ עָלָיו כֻּלָּן פְּרוּעִין.

(78) מִצְוָה בשעת מיתתו. (79) כל לווה הטוען שטר שלי פרוע נאמן, מפני שכל שטר ושטר הוא ספק פרוע (משנה בבא בתרא קעג.). (80) ללוה אחד. (81) בין שטרותיו של המִצְוָה. (82) של שתי הלוואות על סכומים שונים ואם כן שטר אחד מהם אינו פרוע, שהרי רק על שטר אחד אמר שהוא פרוע. (83) הלוה יכול לטעון שהגדול פרוע, שהמוציא מחבירו עליו הראייה (מגיד משנה). (84) שם בגמרא ומאותו הטעם: שיד בעל השטר על התחתונה. (85) נוסח זה אינו ברור, אפשר לפרשו – שטר חוב אחד מן השטרות שלך הנמצאים בידי ומשמע גם החוב הכולל שלוית ממני, והואיל וניתן להתפרש לכאן ולכאן – יד בעל השטר על התחתונה וכולם בחזקת פרועים, ואם בא הלוה וטען שפרע את כולם – נאמן (מגיד משנה בשם הר"י מיגאש).

~ יום שלישי ט"ו תשרי ~

פֶּרֶק שִׁבְעָה עָשָׂר

(1) מבאר דין הבא ליפרע מן היורשים או יורש הבא ליפרע מן היורש, ושאלין אדם מוריש שבועה לבניו, ודין שטרות של יתומים על יתומים. שאין מגבים בהם ואין קורעים אותם, ודין נשבעים שלא פקדנו אבינו, ודין אומר אמר לנו אבא לא לוית, ודין יורש שבא ליפרע בשטר שיש בו נאמנות, ודין יורש קטן שהיה שטר חוב לאביו ויצא עליו

אם הוא טוען שנפרע כבר קודם המכירה והמקח בטל לגמרי ואין עליו לשלם יותר ממה שקיבל, אין אנו מאמינים לו וצריך לשלם כל הכתוב בשטר, והטעם: הואיל וכל נאמנותו שנפרע אינו אלא מדין מיגו, מתוך שאם רצה מוחלו ומכיוון שאילו מחלו היה מחוייב לשלם כל מה שבשטר (כמבואר בפרק ז מהלכות חובל ומזיק הלכה י) כך אם טען נפרעתי משלם כל מה שבשטר (ועיין ש"ך שם סימן סו סעיף קטן לו). (55) והשטר נפרע (מגיד משנה). (56) לוי. (57) אם אין לראובן עדים שקנה את השטר. ומה שאמרו למעלה (בהערה) שאינו צריך עדים לעניין קנייתו, היינו רק לעניין שלוי לא יוציא מידו את השטר, אבל לעניין גביית ממון מלוי (המלוה) צריך להביא ראייה ואם אינו מביא – נשבע לוי היסת ונפטר כדין כל תובע ממון מחבירו והוא מכחיש (מגיד משנה).

ח. שֹׁטֵר⁵⁸ שֶׁהָיָה בְּיַד שְׁלִישׁ, וְהוֹצִיאוֹ מִתַּחַת יָדוֹ בְּבֵית דִּין וְאָמַר⁵⁹: פְּרוּעַ הוּא - נֶאֱמַן, אָף עַל פִּי שֶׁהַשֹּׁטֵר מְקַנָּם; שְׁאֵלוֹ רָצָה, הִיָּה שׁוֹרְפוֹ אוֹ קוֹרְעוֹ. וְכֵן אִם מֵת הַשְּׁלִישׁ וְנִמְצָא כְּתוּב⁶⁰ יוֹצֵא מִתַּחַת יָדֵי הַשְּׁלִישׁ שֶׁשֹּׁטֵר זֶה הִמְצָא אֶצְלוֹ פְּרוּעַ הוּא - הָרִי זֶה פְּרוּעַ, אָף עַל פִּי שְׁאֵין עֲדִים עַל הַכְּתוּב⁶¹. אֲבָל כְּתוּב⁶² שֶׁיֹּצֵא מִתַּחַת יָדֵי מִלּוֹה שֶׁשֹּׁטֵר פְּלוֹנִי פְּרוּעַ, אֲפֹלוֹ הָיָה בְּכֵתֵב יְדֵי הַמִּלּוֹה - אֵינוֹ אֵלָּא כְּמִשְׁחָק⁶³.

(58) סנהדרין לא. (59) השליש. (60) שם עמוד ב: בבא מציעא כא. (61) המשך הברייתא שם: "אין עליו עדים ויצא מתחת ידי שלישי כשר" ומפרש רבינו שמת השליש ונמצא בין שטרותיו כתב ששטר זה פרוע ואין עליו עדים (ראה לחם משנה וש"ך שם סימן נו סעיף קטן יב). והטעם, שהרי המלוה שמסר שטרו לשליש – האמינו. (62) בכתב-יד תימן מתחילה כאן הלכה ט. (63) ופסול (בבא מציעא כ:).

ט. הָיוּ עֲדִים עַל הַכְּתוּב⁶⁴: אִם הָיוּ מְקַיְמִין - הָרִי הַשֹּׁטֵר פְּרוּעִי⁶⁵; וְאִם אֵין עָלָיו קָיוֹם - יִשְׁאָלוּ הָעֲדִים הַחֲתוּמִין עַל זֶה הַשּׁוֹבֵר. אִם לֹא יָדְעוּ אוֹ שְׁאֵין הָעֲדִים מְצוּיִין, הוֹאִיל וּמִתַּחַת יְדֵי הַמִּלּוֹה אוֹ מִתַּחַת יְדֵי יוֹרְשֵׁיו יָצָא - אֵין הַשּׁוֹבֵר כָּלוּם⁶⁶.

(64) היוצא מתחת ידי המלוה. (65) שאין בית דין מקיימים חתימת עדי השובר, אלא אם ביררו שהשטר פרוע (שם כא.). (66) אנו תולים שהמלוה הכינו, שמא יביא הלוה הכסף בערב שבת ולא יספיק לכתוב שובר ויעכב הלוה את הפירעון (שם כ:).

י. נִמְצָא⁶⁷ הַשֹּׁטֵר⁶⁸ בֵּין שְׁטְרוֹת פְּרוּעִין⁶⁹ - הָרִי זֶה פְּרוּעַ, וְאָף עַל פִּי שְׁאֵין עֲדִים עַל הַכְּתוּב הַנִּמְצָא. וְכֵן אִם נִמְצָא כְּתוּב בְּגוּפוֹ שֶׁל שֹׁטֵר, בֵּין מִפְּנֵיו⁷⁰ בֵּין מֵאֲחֵרָיו⁷¹, וְאֲפֹלוֹ בְּמִקְצֵת⁷² זֶה שֹׁטֵר זֶה פְּרוּעַ, אוֹ נִפְרַע מִמֶּנּוּ כֶּף וְכָף - עוֹשִׂין עַל פִּי הַכְּתוּב, וְאָף עַל פִּי שְׁאֵין עַל הַכְּתוּב עֲדִים, וְאָף עַל פִּי שֶׁיֹּצֵא מִתַּחַת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מת הלווה. ב'טור' שם מוסיף עוד הבדל, שביושר מן היורש צריך להישבע גם שהלווה לא פרע לו עצמו, וכשהלווה חי פטור יורש המלוה משבועה זו, אם הלווה אינו טוען זאת. ראה ב"ח שם. (13) במשנה שבידינו כתוב: "רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אפילו נולד הבן אחר מיתת האב, הרי זה נשבע ונוטל". ומלשוננו של רבינו שכתב: "ואפילו היה היורש קטן", משמע שאינו פוסק כמותו בנולד לאחר מיתת האב. ונראה דעתו שנוטל בלא שבועה, ורק קטן בשעת מיתת האב צריך להשבע. [הרי"ף והרא"ש גורסים במשנתנו: העיד רבי יוחנן בן ברוקה וכו' וכן ב'ספר התרומות' שער יד חלק ב. ונראה שנוסחת רבינו היא ככתוב בספרים שבידינו, שהרי כלל בידינו שכל העיד - הלכה. ראה מגיד-משנה]. (14) נשבע שלא מצא בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע, אבל שלא פקדנו ושלא אמר לי - אינו נשבע, מפני שקטן אינו בר-צוואה ('טור' ושו"ע שם סעיף ו). (15) דברי רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו.

ג. **מֵת הַלֹּוֹה תַּחֲלָה**¹⁶, וְאַחֵר כֶּף מֵת הַמְּלוֹה - אֵין יוֹרְשֵׁי מְלוֹה נוֹטְלִין מִיּוֹרְשֵׁי לֹוֶה כְּלוֹם¹⁷; שְׁבִיעָה שְׁמַת הַלֹּוֹה נִתְחַיֵּב הַמְּלוֹה לְהִשָּׁבַע וְאַחֵר כֶּף יִטַּל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָה¹⁸, וְכִבֵּר מֵת, וְאֵין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבִיעָה¹⁹ לְבָנָיו²⁰, שְׂאִינָן יְכוּלִין לְהִשָּׁבַע שְׁלֹא נִפְרַע אֲבִיהֶם כְּלוֹם²¹. וְאִם עָבַר הַדִּין וְהִשָּׁבַע יוֹרְשֵׁי מְלוֹה, וְגָבִי אֶת חוֹבָן - אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם²². לְפִיכָךְ²³, שֶׁטֶר חוֹב שֶׁל יְתוּמִים הַבָּאִים לְהִפְרַע מִן הַיְתוּמִים שְׁמַת אֲבִיהֶן הַלֹּוֹה תַּחֲלָה - אֵין קוֹרְעִין אוֹתוֹ וְאֵין מְגָבִין בוֹ; אֵין גּוֹבִינָן בוֹ - שְׂאִין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבִיעָה לְבָנָיו, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָה, וְאֵין קוֹרְעִין אוֹתוֹ - שְׂמָא יָבוֹא דִּין שְׂדִין וְיוֹצִיא בוֹ.

(16) גמרא שם. (17) אפילו בשבועה, כרב ושמואל שם. וכן גם דעת הרי"ף. (18) למעלה ה"ב. (19) כסף שאין לגבותו בלי שבועה. (20) לאו דוקא בניו, והכוונה ליורשיו. רבא שם מח: אומר: מה לי שלא פקדנו אבא, ומה לי שלא פקדנו אחא. (21) אינם יודעים אם נפרע או לא. (22) בגמרא שם חולק רבי אלעזר על רב ושמואל, ואומר: יורשין נשבעין שבועת יורשין ונוטלין. ובמסקנא שם אמרו, שלא נקבעה הלכה כמי, ולפיכך דיין שפסק כרב ושמואל - דינו קיים. והפוסק כרבי אלעזר - דינו קיים. (23) מסקנתו של רב פפא, שם.

ד. **אֶפְלוּ**²⁴ הִיָּה שֶׁם עֶרְבִי²⁵, וּמֵת הַלֹּוֹה תַּחֲלָה - לֹא יִפְרָעוּ יוֹרְשֵׁי הַמְּלוֹה מִן הָעֶרֶב; שְׂאִם תֹּאמַר יִפְרָעוּ מִן הָעֶרֶב²⁶, הֲרִי הָעֶרֶב חוֹזֵר וְנִפְרָע מִיּוֹרְשֵׁי לֹוֶה²⁷.

(24) שם. (25) ויורשי המלוה באים לגבות מן הערב. (26) כרב הונא בר רב יהושע, שם. (27) נימוקו של רב הונא. ב'טור' שם סעיף לב, מביא מחלוקת ראשונים מה הדין כשהלווה לא השאיר נכסים, והיתומים אינם חייבים לפרוע חובות אביהם, וממילא גם הערב ששילם את החוב אינו יכול לגבות מהם כלום. ומבאר, שלדעת האומרים

שובר אחר מיתת אביו, ודין מוציא שטר חוב כתוב בבבל שמגבהו ממעות בבל.

א. **מְלוֹה שְׁמַת², וְכֹא הַיּוֹרֵשׁ לְתַבַּע אֶת הַלֹּוֹה בְּשֶׁטֶר שְׁעָלָיו, וְאָמַר: פְּרַעְתִּי לְאָבִי, וְהַיּוֹרֵשׁ אָמַר: אֵינִי יוֹדֵעַ - אֲמָרִים לוֹ³: עֲמַד וְשִׁלָּם לוֹ⁴. אָמַר: לִשְׁבַע לִי - הֲרִי זֶה נִשְׁבַּע בְּנִקְיִטַּת חֲפִצִּי⁵: שְׁלֹא פָקְדָנוּ אֲבָא עַל יְדֵי אַחֵר וְשִׁלָּא אָמַר לָנוּ אֲבָא בְּפִיו וְשִׁלָּא מְצִינֵי בֵין שְׁטְרוֹתָיו שֶׁל אֲבָא⁸ שְׁשֶׁטֶר זֶה פְּרוּעַ⁹, וְגוֹבָה.**

(2) משנה, שבועות מה. וגמרא שם מח. (3) הדיינים אומרים ללווה. (4) ליורש, ואין משיבעים אותו. דין זה מבואר בגמרא שם, ששאלו כלשון תמיהה: אבוהון שקיל בלא שבועה, ואינהו שקלי בשבועה (אביהם היה נוטל בלא שבועה, והם (היתומים) נוטלים רק בשבועה)? נתבאר למעלה פי"ד ה"ב שהלווה אינו נאמן לומר "שטר זה פרוע", ואין משיבעים את המלוה אלא כשדורש הלווה מעצמו שישבע. (5) של מצוה. מכיון שאביו היה מחויב שבועה חמורה כזו כשהלווה טוען: ישבע לי שלא פרעתי - מחוייבים גם יורשיו בשבועה כזו. (6) שלא הודיע לנו לפני מותו. (7) מצאנו. (8) כל כתב שהוא. (9) נמשך לכל שלוש הטענות שלמעלה: שלא פקדנו, שלא אמר ושלא מצאנו וכו'. מתמיהת הגמרא שם, למדנו רק שלא הורע כוח היורשים מכוח המוריש, אבל לא שמענו שיהא כוחם יפה מכוחו, ולפיכך הם נשבעים בכל מקרה שמורישם היה מחויב להשבע, אלא שתוכן שבועתם הוא אחר. ושבועה זו נקראת בפי חכמים: שבועת יורשים. [במגיד-משנה (לקמן ה"ב) מבאר, שכדי לפסול את השטר - צריך שני תנאים: א. שהשטר נמצא בין שטרות פרועים, ב. שנמצא בין ניירותיו של המוריש כתב המאשר פרעון החוב. וכן משמע מלשוננו של רבינו (למעלה פט"ז ה"י) שכתב: "נמצא השטר בין שטרות פרועים - הרי זה פרוע, אף-על-פי שאין עדים על הכתב הנמצא (אישור פרעון)". יוצא ברור, שרק שני הדברים - נמצא בין שטרות פרועים וגם שובר בידי מלוה - פוסלים את השטר. וכן פסקו להלכה ה'טור' וה'שולחן ערוך' חו"מ סי' קח, וראה ש"ך שם ס"ק יב].

ב. **מֵת הַלֹּוֹה¹⁰ אַחֵר שְׁמַת הַמְּלוֹה, וְכֹא הַיּוֹרֵשׁ לְהִפְרַע מִן הַיּוֹרֵשׁ - לֹא יִפְרַע אֲלָא בְּשְׁבִיעָה, וְאֲמָרִין¹¹ לוֹ¹²: תַּחֲלָה הִשָּׁבַע שְׁלֹא פָקְדָנוּ אֲבָא וְשִׁלָּא אָמַר לָנוּ אֲבָא וְלֹא מְצִינֵי בֵין שְׁטְרוֹתָיו שֶׁל אֲבָא שְׁשֶׁטֶר זֶה פְּרוּעַ. וְאֶפְלוּ הִיָּה הַיּוֹרֵשׁ קָטָן הַמְּטִיל בַּעֲרִיסָה בְּשְׁמַת מוֹרִישׁוֹ¹³ - הֲרִי זֶה נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל¹⁴. וְאִם צִוָּה הַמְּלוֹה¹⁵ בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ שְׁשֶׁטֶר זֶה אֵינוֹ פְּרוּעַ - יִפְרָע הַיּוֹרֵשׁ בְּלֹא שְׁבִיעָה אֶפְלוּ מִן הַיּוֹרֵשׁ.**

(10) בגמרא שם. (11) בכת"י תימן: "ואומרין". פירוש, הדיינים אומרים ליורשי המלוה. (12) אף-על-פי שיוורשי הלווה אינם דורשים. וזה הוא ההבדל בין לווה קיים ובין

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נֶאֱמְנוֹת לַלֹּהֶ כֹּל זֶמֶן שִׁיאֲמַר פְּרַעְתִּי - הָרִי הַלֹּהֶ
נִשְׁבַּע הַסֵּת⁴³ שִׁפְרַע לְשֹׁטֵר זֶה וְנִפְטָר, אָף עַל פִּי
שֶׁלֹא כָתֹב לוֹ: וְהָרִי אֶתָּה נֶאֱמָן עַל יוֹרְשִׁי; שֶׁעָקַר
הַשֹּׁטֵר עַל תְּנָאִי זֶה הִיָּה⁴⁴. וְאִם הִתְנָה עָלָיו שִׁיֵּהָ
נֶאֱמָן בְּלֹא שׁוֹם שְׁבוּעָה - אֵינוֹ נִשְׁבַּע אֶפְסָלוֹ לְיוֹרְשִׁי
מִלֹּה.

(42) ר"ף בהלכותיו, כתובות סי' שמו. (43) למעלה (פט"ו
ה"ו) נתבאר שבועה זו למה. (44) ברי"ף כתוב: "דשטר
מיעקר עקיר (נעקר כוחו), דלא מצי למימר ליה אי פרעתן
הוה לך למיקרע שטרא, אי נמי מיכתב תברא עילויה, משום
דאמר ליה אנא אהימנותא דכתבת לי סמכי (בעברית: פקע
כוחו של השטר, שאין המלוה יכול לטעון: אילמלי פרעת
לי, היית צריך לקרוע את השטר או לדרוש שאכתוב לך
שובר (ולמה אינו יכול לטעון כך?), משום שהלווה יטען:
הסתמכתי על הנאמנות הכתובה בשטר), הלכך לא-שנא גבי
ידיה, לא-שנא גבי ירתיה, כי אמרה פרעתיה נאמן (לפיכך
אין הבדל בין לגבי הלווה עצמו בין לגבי יורשו - נאמן
לומר פרעתי). ומתקבל על הדעת שגם רבינו התכוון
לנימוק זה שבמקור ההלכה, וכאן שיכשו המעתיקים. ונראה
שהנוסחה הנכונה כאן צ"ל: שעקר (כלי "יוד" ע' קמוצה),
וכן הוא בדפוס רומא ר"מ) על-ידי תנאי זה.

ח. יוֹרֵשׁ קָטָן⁴⁵ שֶׁהָיָה שֹׁטֵר חֹב לְאָבִיו, וְיָצָא עָלָיו
שׁוֹבֵר אַחֵר מִיתַת אָבִיו - אֵין קוֹרְעִין אֶת הַשֹּׁטֵר וְאֵין
מַגְבִּין בּוֹ עַד שִׁיגְדְלוֹ הִיתוּמִים; שֶׁמָּא שׁוֹבֵר זֶה
מִזִּיף הוּא, וְלִפְיָךְ לֹא הוֹצִיאוּ הַלֹּהֶ בַּחַי אָבִיו⁴⁶.

(45) בבא-בבא ז: (46) כתב הטור (חו"מ סי' קח) בשם
הר" יוסף מיג"ש, שאפילו לא הגיע זמן הפרעון בחייו,
ואפשר לומר שמפני כך לא מיהר הלווה להוציא את השובר
— חוששים שמא הוא מזויף, שאם אינו מזויף היה לו
לתבוע את המלוה לבית-דין ולדרוש קריעת השטר. והר"ו
מאיר הלוי אומר, שזה דוקא כשכתבעו האב בבית-דין לפרוע
ולא הוציא את השובר להוכיח שכבר פרע. [במגמיה-משנה
כאן מביא דעת רשב"א, שאפילו אם עדי השובר מעידים
בפניו שחתמו על השובר אין סומכים עליהם, מפני שאין
מקבלים עדות שלא בפני בעל-דין, וקטן דומה לשלא בפניו.
ומרן הר"ר קארו ב'בדק הבית' שלו שם שואל, הרי בית-דין
מקיימים שטרות שלא בפני בעל-דין? והוא משיב, במקרה
זה, שיש רגילים לדבר שהשובר מזויף — אין מקיימים שלא
בפני בעל-דין. ראה משנה-למלך כאן].

ט. הַמוֹצִיא⁴⁷ שֹׁטֵר חֹב עַל חֲבֵרוֹ, וְהָיָה כְּתוֹב
בְּכָבֵל⁴⁸ - מַגְבִּהוּ מִמְעוֹת בְּכָל⁴⁹; הִיָּה כְּתוֹב בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל - מַגְבִּהוּ מִמְעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל⁵⁰. מֵה שְׁאֵין
בֶּן בְּכַתְּבָה⁵¹. לֹא הִיָּה בְּשֹׁטֵר שֶׁם מְקוֹם, וְהוֹצִיאוּ
בְּכָבֵל - מַגְבִּהוּ מִמְעוֹת בְּכָל; הוֹצִיאוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
- מַגְבִּהוּ מִמְעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בָּא לְגַבּוֹת מִמְעוֹת
הַמְּקוֹם שֶׁיָּצָא בּוֹ הַשֹּׁטֵר⁵², וְטָעַן הַלֹּהֶ: שֶׁהִמְעוֹת
שְׁאֵנִי חֵיב לוֹ מִכֶּסֶף שֶׁהוּא פָּחוֹת מִזֶּה הַמִּטְבָּע⁵³ -

שמצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם (אע"פ שאינם
חייבים מן הדין) אינו גובה מן הערב, שהרי מצוה על
היתומים להחזיר לו, ולדעת האומרים שאפילו מצוה אין
כאן — גובה. ואם באו יורשי מלוה לגבות מלקוחות שקנו
שדה מהלווה — הכל מודים שגובים מהם כשלא הניח
הלווה נכסים אחרים, שאין לדמות לקוחות לערב, שעבר
עשה חסד עם אביהם, ויש על בניו חובה מוסרית כלפיו.
אבל לוקח — טובת עצמו נגד עיניו, ואפשר שמרצון קיבל
על עצמו את הסיכון שמא יגבו ממנו יורשי מלוה את השדה
לאחר זמן (ראה רז"ה ורמב"ן ור"ן שם). ורבינו סתם ולא
גילה דעתו בזה.

ה. אֵין דְּנִין²⁸ מִדִּין זֶה²⁹ לְכָל הַדּוּמָה לוֹ³⁰. אֲלֹא הָרִי
הַפּוֹגֵם אֶת שֹׁטְרוֹ³¹ וְיָמָת, אָף עַל פִּי שְׁאֵינוֹ גּוֹבֶה³²
אֲלֹא בְּשְׁבוּעָה³³ - הָרִי בְּנִי וְנִשְׁבָּעִין שֶׁלֹא פָקְדְנוּ אָבָא
וְלֹא צִוְנוּ אָבָא וְלֹא מְצִינוּ בֵּין שֹׁטְרוֹתֵינוּ שֶׁל אָבָא
שֶׁכָּל הַשֹּׁטֵר הָיָה פְּרוּעַ, וְגוֹבִין אֶת שְׁאָר הַשֹּׁטֵר בֵּין
מִן הַלֹּהֶ בֵּין מִיּוֹרְשֵׁינוּ³⁴.

(28) שם. (29) שאין אדם מוריש שבועת יורשים לבניו.
(30) בגמרא שם אמרו: "הבו דלא לוסף עלה" (שימו לב
שלא להוסיף על מה שאמרו רב ושמואל בפירוש).
(31) מלוה שהודה בבית-דין שנפרע חלק מהחוב הכתוב
בשטר. (32) המלוה עצמו. (33) כתובות פז: (34) רב
ושמואל אמרו מה שאמרו בדין הבא ליפרע מנכסי יתומים
— לא יפרע אלא בשבועה, ואין ללמוד מזה לדין שבועת
פוגם את שטרו, ואף-על-פי שאחר-כך מת גם הלווה,
ויורשים באו להיפרע מיורשים. ואם מת הלווה לפני שמת
המלוה — אין יורשי המלוה שפגם שטרו גובים מיורשי
הלווה, שהרי המלוה נתחייב כבר בשבועת הבא להיפרע
מיתומים, ושבועה זו אינו מוריש. מה-שאיין-כן כשמת
המלוה קודם ולא חלה עליו כלל שבועה זו (כסף-משנה).

ו. יוֹרֵשׁ³⁵ שֶׁבָּא לְגַבּוֹת³⁶ מִן הַיּוֹרֵשׁ, וְאָמְרוּ יוֹרְשֵׁי
לֹהֶ: אָמַר לָנוּ אָבָא לֹא לְוִיתִי חֹב זֶה - הָרִי יוֹרְשֵׁי
הַמִּלֹּה גּוֹבִין שֶׁלֹא בְּשְׁבוּעָה³⁷; שֶׁכָּל הָאוֹמֵר לֹא
לְוִיתִי - כְּאוֹמֵר לֹא פְּרַעְתִּי³⁸ דָּמִי. וְכֵן מִלֹּה שֶׁבָּא
לְהַפְרַע מִיּוֹרְשֵׁי לֹהֶ, וְאָמְרוּ: אָמַר לָנוּ אָבָא לֹא
לְוִיתִי חֹב זֶה - הָרִי זֶה גּוֹבֶהוּ בְּלֹא שְׁבוּעָה³⁹, אֶפְסָלוֹ
הַיָּמִינוּ בְּשֹׁטֵר כֹּל זֶמֶן שֶׁאֲמַר⁴⁰ פְּרַעְתִּי; שֶׁכָּל הָאוֹמֵר
לֹא לְוִיתִי - כְּאוֹמֵר לֹא פְּרַעְתִּי⁴¹.

(35) כתובות פח. (36) מלוה בשטר. (37) שבועת
היורשים, שנאמרה בהלכה ב. (38) שאם לא לוה, הרי לא
פרע. וטענת לא לוה, אינה מחייבת שבועה (ראה הלכות
טוען ונטען פ"ו ה"ג). (39) זה למד רבינו מהדין הקודם,
שאם המלוה עצמו היה מחויב שבועה — מחויבים גם
יורשיו להישבע שבועת היורשים, כמו שנתבאר למעלה
בהלכה א. (40) בכת"י תימן: שיאמר. (41) ומה בכך
שהאמינו, הלא הוא עצמו אומר: לא פרעתי.

ז. יוֹרֵשׁ שֶׁבָּא⁴² לְהַפְרַע מִן הַלֹּהֶ בְּשֹׁטֵר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ט"ז תשרי - ספר משפטים - הלכות מלוה ולוה קפז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מִשְׁלֹטְלִין בֵּין קִרְקָעוֹת - גּוֹבֵה מֶהֶן בְּרָצוֹן הַלֵּוֹה.⁶
וְאִם לֹא נָתַן הַלֵּוֹה מִדַּעְתּוֹ - מַגְבִּין אוֹתוֹ בֵּית דִּין.
לֹא הִסְפִּיק לוֹ כָּל הַנִּמְצָא כִּנְגַד שְׁטֵר חוֹב⁷ - הָרִי
זֶה גּוֹבֵה מִכָּל הַקִּרְקָעוֹת שֶׁהָיוּ לַלֵּוֹה, אֵף עַל פִּי שֶׁהָיוּ
עִתָּה מְכוּרִין לְאַחֵרִים⁸ אוֹ נְתוּנִים בְּמַתָּנָה.⁹ הוּא אֵיל
וּמְכַר הַלֵּוֹה אוֹ נָתַן אַחֵר שֶׁנִּשְׁתַּעֲבַד בַּחוּב זֶה, הָרִי
זֶה מוֹצִיא מִיַּד הַלְקוּחֹת אוֹ מִיַּד בַּעֲלֵי הַמַּתָּנוֹת.
וְהָיוּ הַנִּקְרָא טוֹרֵף. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּקִרְקָעוֹת
שֶׁהָיוּ לוֹ בַּעַת שְׁלוֹה; אָבֵל נִכְסִים הִבָּאִין לוֹ לְאַחֵר
שְׁלוֹה - לֹא נִשְׁתַּעֲבְדוּ לְבַעַל חוֹב¹⁰ וְאִינוּ טוֹרְפִין.¹¹
וְאִם הִתְנָה עָלָיו: שֶׁכָּל נִכְסִים שִׁיקָנָה יִהְיוּ מִשְׁעֲבָדִין
לְהַפְרַע מֶהֶן, וְקָנָה אַחֵר שְׁלוֹה, וּמְכַר אוֹ נָתַן - הָרִי
בַּעַל חוֹב טוֹרֵף מֵהֶן.¹²

(2) בין מטלטלין ובין קרקעות. (3) השעבוד לא שלם את החוב, מוטל לא רק על גופו של הלווה אלא גם על הנכסים עצמם. (4) מפני ששעבודם של הנכסים הוא מדין ערב (כסף-משנה). (5) כדין אדם ערב, שצריך לתבוע את הלווה תחילה. (6) אבל אינו רשאי לגבות ממנו בדרך כפייה שלא בבית-דין. (7) בדין הקודם, המדובר בין במלוה בשטר ובין במלוה על-פה, ומכאן ואילך במלוה בשטר בלבד. (8) הקונה קרקע – צריך להזהר ולדעת אם אינו משועבד לאחרים. (9) ואפילו לא כתב בשטר, שרקעותי אחראים לפרעון החוב. כרבנן בבבא-מציעא יד. שאמרו: אחריות (שאינה כתובה בשטר) טעות-סופר, ופירש"י שם: הסופר טעה ושכח לכותבה. [דייק רבינו, וכתב: "לא הספיק לו וכו'"] ללמדך, שאם יש ביד הלוה נכסים שהם ברשותו (בלשון המשנה: בני חורין) אין גובים מן המשועבדים (שנמכרו או ניתנו לאחרים). משה מפורשת היא (גיטין מח:): אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין]. (10) למד זה ממה שאמרו בגמרא (בבא-בטרא מד: "דילמא דאקני אמר ליה (שמא אמר לו מה שאקנה יהיה גם כן משועבד לך)", מכאן שאם לא אמר לו כך בפירוש – אין השעבוד חל עליהם. וכן כתב רבו הר"י מיגש בבבא-בטרא קנז: (ראה לקמן פכ"ג ה"ב, ובמגיד-משנה שם). (11) מיד הלקוחות, אבל מן הלווה עצמו גובה גם נכסים שקנה אחר ההלוואה. דייק רבינו, וכתב "טורפן", ולא כתב "גובה מהן", בהתאם להגדרתו למעלה: "זה הנקרא טורף". (12) מסקנת הגמרא שם.

ב. אין פֿל הַדְּבָרִים אַמּוּרִין אֶלָּא בְּקֶרֶק; אָבֶל
הַמַּטְלָטְלִין - אין עֲלִיהֶן אַחֲרִיּוֹת.¹³ אַפֿלוּ מַטְלָטְלִין
שֶׁהֵיוּ לוֹ בַּעַת שְׁלוֹה שְׁמֶכְרֵן לִשְׁעָתוֹ - אין בַּעַל חוֹב
טוֹרָה אוֹתָן. הַקְנָה לְבַעַל חוֹבוֹ פֿל הַמַּטְלָטְלִין עַל גַּב
קֶקֶרֶק שֵׁישׁ לוֹ לְהִיּוֹתוֹ נִפְרָע מִן הַפֿל.¹⁴ - הָרִי זֶה
טוֹרָה¹⁵ מֵאוֹתָן הַמַּטְלָטְלִין. וְהוּא¹⁶ שֵׁיכְתָב לוֹ בַּשֹּׁטֶר
חוֹבוֹ: שֶׁהַקְנִיתִי לָהּ מַטְלָטְלִין שֵׁישׁ לִי עַל גַּב
הַקֶּקֶרֶק שֵׁישׁ לִי שְׁלֵא כְּאַסְמִכְתָּא¹⁷ וְשְׁלֵא כְּטַפְסִי
הַשֹּׁטֶרוֹת.¹⁸ וְכֵן אִם כְּתָב: שְׁפֹל נִכְסִים שְׁאִנִּי עֲתִיד

יִשְׁבַּע הַמֶּלֶכָה וַיִּטֹּל⁵⁴. הָיָה בּוֹ כֶּסֶף סֶתֶם⁵⁵ - מֶה
שִׁירָצָה לָוֶה מִגִּבְהוֹ⁵⁶. מִכֶּאֱן⁵⁷ אֶתָּה לָמַד, שִׁשְׁטָר
שָׁאִין בּוֹ שֵׁם מָקוֹם שְׁנִכְתָּב בּוֹ - כֶּשֶׁר לְכָל דָּבָר.
וְהוּא הַדִּין לְשִׁטָּר שָׁאִין בּוֹ זְמַן כִּלְלִל⁵⁸ - שְׁהוּא כֶּשֶׁר,
אֶף עַל פִּי שְׁעִדוֹת זֹו אִי אֶתָּה יָכוֹל לְהִזְמָה⁵⁹; שָׁאִין
מִדְּקָדְקִין בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת בְּדִרְיִשָּׁה וְחִקְרִיהָ⁶⁰, כְּמוֹ
שִׁיתְבָּאֵר⁶¹, כְּדִי שְׁלֹא תִנְעַל דָּלֶת בִּפְנֵי לִוְיִן⁶².
וּלְפִיכֶךָ, שְׁטָרֵי חֹב הַמְּאַחֲרִין⁶³ - כֶּשֶׁרִין, אֶף עַל פִּי
שָׁאִין אֶתָּה יָכוֹל לְהִזְמֵן, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר בְּמִקְוָמוֹ⁶⁴.

(47) ברייתא, כתובות קי': (48) כותבים בשטרות שם המקום שבו נכתבו. (49) הדינרים שבבבל משקלם יותר מדינרי ארץ ישראל, ומתוך כך הם שווים יותר, לפי שערך המטבע נקבע לפי משקל הכסף או הזהב שבו. (50) צריך לשלם במטבע של המדינה שבה נשתעבר. (51) דיני כתובה, נתבאר בפט"ז מה' אישות ה"ו. (52) כדינו. (53) לויתי מטבע שמשקלו פחות ממטבע מקום זה. (54) ב' בית יוסף' שם ס' מב אות יט, מנמק: בסתם מתקבל על הדעת שלוח מטבע היוצאת במקום שנכתב השטר, ואם הלווה טוען שהוא חייב פחות מזה, דנים אותו כאילו אמר פרעתי את ההפרש. (55) ולא נקבע שם המטבע. (56) הפחות שבמטבעות כסף. (57) ממה שלמדנו כאן בדין שלא היה בשטר שם המקום. (58) שטר בלי תאריך (59) "הזמה" פירושה: עדים מעידים על מה שנעשה בפניהם ביום מסוים ובמקום מסוים, ובאו עדים אחרים והעידו, שבאותו זמן היו עדים אלה אתם במקום אחר (מלשון הכתוב (דברים יט, יט): ועשיתם לו כאשר זמם). וכלל בדינו, שכל עדות שאין אתה יכול להזימה, כגון אם לא מסרו העדים את המקום והזמן – אינה עדות. (60) אין בית-דין חוקרים את העדים על כל פרטי עדותם, ואין מדקדקים בתאריכים אלא בעובדא שהם מעידים עליה. (61) בהלכות עדות פ"ג ה"א. (62) אם יכבירו על המלוים גביית החוב על ידי דרישה וחקירה מדוקדקת של העדים – יימנעו מלהלוות. (63) רשום בהם תאריך מאוחר מיום כתיבת השטר. (64) לקמן פכ"ג ה"א.

~ יום רביעי ט"ז תשרי ~

פֶּרֶק שְׁמוֹנֶה עָשָׂר¹

1) מבאר שכל נכסי הלווה אחראים למלווה, ודין משעבד נכסים מקרקעי ומטלטלין "דקנה ודאיקני", ודין עושה שדהו ועבדו אפותקי ומכרו או שחררו, ודין הקדש שמפקיע מידי שעבוד, ודין טורף מן הקלותחות שהלוקח יכול לסלקו בכסף, ודין היו ללווה שתי שדות ומכר אחת ואחר-כך מכר השנייה (בבמרא: "תרי אפדני"), ודין המניח שדה שערכה פחות מהמלווה וגבה אותה המלווה וסילקוהו היתומים בכסף.

א. המלִוה את חברו סתם - הרי כל נכסיו² אַחֲרָאין ועֲרָבָאין³ לחוב זה. לַפְּקָדָה⁴, פְּשִׁיבֹא לְגִבּוֹת - תוֹבֵעַ את בעל חובו תחלה⁵. אם מצא עמו נכסים, בין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

חוב לגבות, אם לא ימצא נכסים בני חורין - יטורף אותה³¹. במה דברים אמורים? בשמכר לשעתה³²; אבל מכרה ממכר עולם³³ - אינה מכורה³⁴.

(28) בבלי גיטין מא. וירושלמי יבמות פ"ז ה"א. (29) אפותיקי סתם, היינו "מכאן תגבו" (ראה ההלכה הקודמת). (30) המכר קיים, והשעבוד האפותיקאי רובץ עליה. לקמן מבואר, במה יפה כוחו של שעבוד זה מסתם שעבוד. (31) אף-על-פי שישנם נכסים שמכר אחר מכירת שדה זו. כשלא עשה אפותיקי ומכר כל נכסיו - המלוה גובה הנכסים שנמכרו באחרונה, שהרי הלוקחות הקודמים אומרים לו: השארנו בשבילך נכסים בני חורין לגבות מהם, אבל שדה אפותיקי טורף אותה מן הלוקחות כשלא מצא בני חורין, ואף-על-פי שנמכרה ראשונה (ר"ן גיטין שם, ומגיד-משנה כאן). (32) הודיע ללוקח שהשדה היא אפותיקי, וכשימכור כל שדותיו יגבה אותה המלוה. (33) ככל מכר סתם, ולא העיר תשומת לב הלוקח לאפשרות שתילקח ממנו כשיגיע זמן פרעון החוב או הכתובה. (34) המכר בטל לגמרי, שאלמלי ידע הלוקח שהשדה אפותיקי - לא היה קונה אותה (ר"ן שם, ומגיד-משנה). [מקור דין זה בירושלמי יבמות פ"ז ה"א, מובא ברי"ף כאן: "העושה שדה אפותיקי לאשה בכתובתה או לבעל-חוב בחוב ומכרה - מכורה, והלוקח יחוש לעצמו וכו'" הוי כשמכרו לשעה אנן קיימין (אנו עומדין), אבל אם לא מכרן לשעה - דברי הכול אינן מכורין". ודעת רבינא שברייתא זו עוסקת באפותיקי סתם, ופירושה כאמור למעלה. ומה שאמרו "והלוקח יחוש לעצמו" הכוונה, שהלוקח צריך לשים לב לאפשרות שהמלוה בעל האפותיקי יטרוף אותה. במגיד-משנה מעיר שפירושו של רבינו דחוק קצת, אבל הוא מיישב את כל התמיהות שבסוגיא זו (ראה ראב"ד כאן, וספר הזכות' לרמב"ן גיטין שם)].

ה. עשה עבד³⁵ אפותיקי ומכרו - הרי בעל חוב גובה ממנו, מפני שיש לו קול³⁶. עשה שור³⁷ אפותיקי ומכרו - אין בעל חוב גובה ממנו, וכן שאר המטלטלין, מפני שאין להן קול.

(35) בבא-בבא-בבא מד: (36) כשאדם עושה עבדו אפותיקי, יש לזה פרסום והיה ללוקח להזהר, וכשלא נזהר - גרם הפסד לעצמו. במגיד-משנה מבאר, שבאפותיקי סתם, גובה רק במקרה שאין נכסים בני חורין. ובאפותיקי מפורש (ראה ה"ג) גובה אפילו יש נכסים כאלה כדין שדה אפותיקי. [הרא"ש בתשובותיו כלל יז מפרש, שהעבד עצמו מספר לכל אדם, שרבו עשהו אפותיקי, ומשום כך יש לדבר קול, והלוקח צריך להזהר. ומדבריו למד ה'בית חדש' בחושן משפט סי' קיז שני דינים: א. כשלא עשהו רבו אפותיקי ומכרו - אין בעל-חוב טורפו אף-על-פי שבכל מקום עבד דינו כקרקע, שהרי אין פרסום לשעבוד זה; ב. כשעשהו אפותיקי טורף אפילו במלוה על-פה, משום שלענין גביה ממשועבדים מכריע הפרסום, וכאן יש פרסום. ולא כמגיד-משנה, שפסק כאן שהדברים במלוה בשטר, ורק עשיית האפותיקי אינה צריכה שטר]. (37) שם.

לקנות, בין קרקעות בין מטלטלין¹⁹, הרי הן משעבדים לה להפרע מהן, והמטלטלין קנויין לה על גב הקרקעות להפרע מהן שלא באסמכתא ושלא בטפסי השטרות - הרי זה טורף אף מן המטלטלין שקנה הלוי לאחר שלוח; שכל תנאי שבממון - קיים.

(13) משום כך אין גובים מהם משעה שיצאו מרשותו של לוה (שם מד:): מטלטלי לבעל-חוב - לא משתעבדי. (14) בין מן הקרקע ובין מן המטלטלין. (15) מן הלוקחות. נתבאר בהלכה הקודמת, שהמונח "טורף" משמעותו מן הלוקחות. (16) בתנאי (מאמר רב חסדא, שם). (17) הבטחה מופרזת שאדם נותן לחבירו כדי לחזק איזו שהיא התחייבות, מתוך שלבו סמוך ובטוח שלא יגיע המקרה המחייבו לקיים ההבטחה. ואמרו (בבא-בבא-בבא קסא): "אסמכתא לא קניא", ואינו מחויב לקיים הבטחה כזו. (18) סופרי שטרות רגילים היו להכין להם טפסים ולהשאר מקום פנוי לשמות המלוה, הלווה, הסכום והזמן, ונהגו לכתוב בטפסים גם הקנאת מטלטלין אגב קרקע, ולפעמים שוכחים ואינם מוחקים את הפיסקא הזאת, אע"פ שלא התנו כן בפירוש, ולפיכך צריכים להוסיף פיסקא אחרונה זו. [הרשב"ם בבא-בבא-בבא שם מפרש "טופסי דשטרי" "היינו שטר עשוי להעתיק ממנו שטרות", אולם רבינו בגיטין כו פירש כדבריו]. (19) בהלכה הקודמת נתבאר, שאם התנה לשעבד גם הקרקעות שיקנה - חל השעבוד. וכאן מרחיב רבינו דין זה גם על מטלטלין אגב קרקע. ובמגיד-משנה מוסיף, שאפילו מכר הקרקע שאגבו שעבד את מטלטליו ואחר-כך קנה מטלטלין - חל עליהם השעבוד, משום שהשעבוד חל בשעה שהקרקע היה בידו.

ג. עשה²⁰ שדה אפותיקי²¹ לבעל חוב או לאשה בכתבתה, והוא²² שכתב לה: מכאן תגבו, ושטפו נהרי²³ - הרי זה גובה משאר נכסים וטורף אותן ואם התנה עמו²⁴: שלא יהיה לו פרעון אלא מזו - אינו גובה משאר נכסים²⁵. וכן אם לזה ממנו ופרש²⁶ שאין לו אחריות עליו - הרי זה אינו גובה מן המשעבדין²⁷ לעולם.

(20) גיטין מא. (21) רש"י בבא-בבא-בבא נא: מפרש שזו מילה מורכבת משלוש מילים: אפה תהא קאי ("על זו תהא עומד"). כלומר, בשדה זו תגבה. [בפירוש המשניות לרבינו כתוב שהיא מורכבת מן המלים "פה תקנה", ונראה שטעה המעתיק או המתרגם, כי מה ענין קנין לכאן?]. (22) "אפותיקי" האמור כאן - משמעותו. (23) ואינו ראוי לזריעה, וירד מחירו. (24) שם. (25) שכל תנאי שבממון - קיים. (26) כתב בפירוש בשטר. (27) מה שאמרנו "אחריות טעות סופר", היינו כשלא כתב בשטר "כל נסכי אחראין", אבל כשכתב בפירוש "בלי אחריות" - תנאו קיים.

ד. עשה שדה²⁸ אפותיקי²⁹ לבעל חוב או לאשה בכתבתה, ומכרה - הרי זה מכורה³⁰; וכשיבוא בעל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

חכמים גזרו שיפדו בסכום מועט, כדי שלא יאמרו: הקדש יוצא בלי פדיון (כרבי אבהו שם). וכן גם דעת הראב"ד בהשגותיו (שם ה"ד) ורוב המפרשים. וסמוכין לשיטת רבינו, אנו מוצאים בירושלמי כתובות פ"ח ה': רבי אבהו בשם רבי יוחנן - מועלין מעילה גמורה (בנכסים המשועבדים שהקדישם הלווה). ראה כסף-משנה ורדב"ז בהל' ערכין שם, ומשנה-למלך כאן].

ח. בעל חוב⁵⁷ שפא לטרף⁵⁸, אם יש מעות ללוקח - יכול לסלקו ולתן לו דמי מה שהוא טורף⁵⁹, וחזור הלוקח ותובע למוכר⁶⁰. ואם עשה אותו אפותיקי - אינו יכול לסלקו בדמים⁶¹.

(57 כתובות צא: (58) מן הלוקח. (59) הסכום שהוא בא לגבות משדה זו. (60) מן הלווה שמוכר לו שדה זו. כרבא, שם. (61) בבא-מציעא טו: המדובר באפותיקי מפורש, כשאמר לו: "לא יהיה לך פרעון אלא מזה", אבל באפותיקי סתם - יכול לסלקו (גמרא שם).

ט. ראובן⁶² שהיה חייב לשמעון מאתים, והיו לו שתי שדות, ומכר אחת מהן ללוי במנה, וחזר ומכר לו השניה במנה, ובא שמעון וטרף אחת במנה, וחזר לטרף השניה במנה הנשאר לו⁶³, והביא לו⁶⁴ מאתים ואמר לו: אם תרצה להיות השדה שטרפת שומה לך בכל המאתים שיש לך⁶⁵, הרי מוטב; ואם לאו, הילך מאתים של חובך והסתלק⁶⁶ - הדין עם לוי⁶⁷. רצה שמעון ועמד בה⁶⁸, אף על פי שקבלה⁶⁹ במאתים - אין לוי חוזר ותובע⁷⁰ ראובן אלא במנה⁷¹.

(62) כתובות שם, מעשה שהיה. (63) מותר החוב. (64) לוי - קונה השדות, הביא לשמעון - המלוה. (65) המגיע לך מראובן. (66) וחזר לי את השדה שכבר טרפת. (67) כרבא, שם. המדובר באפותיקי סתם, שהרי במפורש אינו יכול לסלקו בדמים. (68) השאיר בידו את השדה שטרף כתשלום מלא לכל החוב. (69) שמעון - המלוה. (70) כשלווה בא ותובע מראובן המוכר, דמי השדה שטרף בעל-חובו. (71) כמחירה ששילם לראובן. כרב עזירא, שם.

י. מת ראובן⁷², והניח שדה אחת שוה מאה, ובא שמעון⁷³ וטרפה, ונתנו לו היתומים מאה מן המטלטלין שהניח אביהן וסלקוהו⁷⁴ - הרי זה חוזר וטרף אותה בשאר חובו⁷⁵; שמהא שנתנו לו - מצוה עשו⁷⁶, שמצוה על היתומים לפרע חובות אביהם⁷⁷. ואם אמרו לו⁷⁸: אלו במאה דמי השדה שטרפת - אינו יכול לחזור ולטרף אותה⁷⁹ פעם אחרת בשאר חובו.

(72) שם. (73) שהיה נושה בראובן מאתים. (74) ולקחו חזרה את השדה. (75) ואין היתומים יכולים לטעון: לא

ו. עבד³⁸ שעשהו רבו אפותיקי ושהירו, אף על פי שכתב לו: לא יהיה לך פרעון אלא מזה³⁹ - יצא לחירות. וכן אם הקדישו⁴⁰. שהחמין⁴¹ והשהירו וההקדש מפקיעין מיד שעבוד⁴². והרי בעל חוב גובה חובו מן הלוה⁴³, וכותב עליו שטר בחובו⁴⁴, וטורף⁴⁵ מזמן זה השטר⁴⁶. ולמה הוא חייב לשלם? מפני שגורם לאבד ממון חברו, וכל הגורם להזיק - משלם, כמו שבארנו במקומו⁴⁷. וכופין⁴⁸ את רבו השני⁴⁹ לשהירו⁵⁰, מפני תקון העולם; שלא ימצאנו⁵¹ בשוק ויאמר לו: עבדי אתה⁵².

(38) משנה וגמרא גיטין מ:מא. (39) ודומה לגבוי. (40) דעת רבינו - שגם קדושת דמים מפקיעה מידי שעבוד (ראה הלכה הבאה). (41) ישראל ששעבד חמצו לנכרי בחובו, ועבר עליו הפסח - נאסר בהנאה כחמצו של ישראל. (42) מימרא של רבא שם, ונכפלה כמה פעמים בגמרא ככלל מקובל על הכל. (43) שויו של העבד. (44) הלווה מחויב לתת למלוה שטר על החוב החדש של תשלום נזק. (45) המלוה טורף מהלקוחות. (46) ואינו טורף הנכסים שנמכרו לפני זמנו של השטר החדש, משום שהחוב הראשון כבר נפרע על-ידי שחרור העבד ('טור' חו"מ סי' קיז). (47) בפ"ז מהלכות חובל ומזיק ה"ג. (48) שם. (49) המלוה. (50) אף-על-פי שכבר יצא לחירות על-ידי שחרור רבו הראשון. (51) רבו השני. (52) מכוח האפותיקי.

ז. המקדיש נכסיו⁵³ - אין בעל חוב יכול לטרף מן ההקדש, שההקדש מפקיע השעבוד⁵⁴. וכשפודין הקרקע מיד ההקדש, אומדין כמה אדם רוצה לתן בשדה זו על מנת שיתן לבעל חוב את חובו ולאשה בתבתה⁵⁵. לפיכך, לכשתפדה ותצא לחלין ביד הלוקח - יבוא בעל חוב ויטרף אותה, או האשה בבתבתה, כמו שבארנו בערכין⁵⁶.

(53) משנה, ערכין כג: (54) אפילו נכסים שלא חלה עליהם קדושת הגוף אלא קדושת דמים (קדושת הגוף חלה על דברים הקרבים על המזבח. וקדושת דמים פירושה, דברים שהם ממונו של הקדש, והם עצמם אינם קרבים) מפקיעים השעבוד. [בפ"ז מהלכות ערכין ה"ד-טז מבאר רבינו דין זה באריכות, וראה פירוש "רמב"ם לעם" שם]. (55) בהלכות ערכין (שם) מבאר רבינו שהשעבוד נפקע רק לגבי הקדש בלבד אבל תלוי ועומד על הנכס, וכשיצא מרשות הקדש על-ידי פדיון - חוזר השעבוד למקומו, והמלוה או האשה יגבוהו, ולפיכך הבא לפדות את הנכס לא יסכים לשלם כל שויו אלא מה שהוא רוצה להוסיף על דמי החוב או הכתובה, ואת הסכום המועט הזה הוא נותן להקדש ופודה בו ומשלם את החוב או הכתובה. (56) שם. [רש"י בפירושו למשנה שם כותב, שקדושת דמים אינה מוציאה מידי שעבוד מפני שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, ומן הדין המלוה והאשה טורפים מידי הקדש, אלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שם מח: "אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית". ובגמרא שם נ. פירשו: יתומים שאמרו – גדולים ואין צריך לומר קטנים. ורבינו שינה לשון המשנה וכתב מן "היורשים" במקום מן "היתומים", לומר לך – אין דין זה מוגבל לבנים בלבד אלא לכל יורש שהוא. וטעמו של דבר, שהמלוה אינו חושש עד כדי כך, שמא ימות הלוה ויצטרך לגבות זיבורית מן היורשים.

ב. אין נפרעים⁸ מנכסים משעבדין⁹ במקום שיש נכסים בני חורין¹⁰, ואפילו היו בני חורין זבורית והמשעבדים בינונית¹¹ או עדיית¹², בין שמכרם בין שנתנם¹³. נשתדפו¹⁴ בני חורין - הרי זה טורף מן המשעבדין¹⁵; שפיין ששחתו פאלו אינם.

(8) משנה שם. (9) אפילו אם נמכרו אחר ההלוואה. (10) הנמצאים ברשות הלוה ואין עליהם כל שעבוד אחר. (11) אין המלוה יכול לטעון: בינונית אני נוטל כתקנת חכמים, משום שחכמים לא תיקנו במקום שיש הפסד לאחרים. (12) המלים "או עדיית" נוגעות לדין גבייה ממזיק, שדינו בעידית, אבל בעל חוב אינו גובה עידית אפילו מבני חורין, כשיש ללוה זיבורית, כמבואר לקמן בהלכה ד. ומכאן, שדין אין נפרעים ממשעבדים כשיש בני חורין נאמר גם בניזקין. (13) שם נ: (14) כמו נשתטפו, פירוש, נהר עלה על גדותיו והציף את השדה ונשחתה ואינה ראויה לזריעה. (15) כתובות צה: בעייה שנפשטה, [במגיד משנה מביא דעת הרשב"א בתשובותיו, שאם גולן לקח בורע נכסים בני חורין אין גובים ממשעבדים, שסופו של גולן ליפול בידי שומרי החוק ויוכל בעל החוב לגבות את חובו].

ג. ראובן שמכר¹⁶ כל שדותיו לשמעון, וחזר שמעון ומכר שדה אחת מהן ללוי, ובא פעל חוב של ראובן לטרף - רצה מזה גובה, רצה מזה גובה¹⁷. במה דברים אמורים? כשלקח לוי בינונית¹⁸; אבל אם לקח עדיית או זבורית - אינו טורף מלוי; שהרי זה אומר לו: מפני זה טרחת ולקחתי שדה שאין דינך לגבות ממנו. וכן אם לקח לוי בינונית, והניח אצל שמעון בינונית כמו הבינונית שלקח¹⁹ - אינו טורף מלוי; שהרי זה אומר לו: הנחתי לך מקום לגבות ממנו.

(16) מימרא של רבה כתובות צב. (בבבא קמא ח. נאמר דין זה בשם רבא). (17) כדי להקל את ההבנה רצוי לבאר מתחילה את כל פרטי הדין ולפרש אחר כך כל פיסקא ופיסקא בפני עצמה. ובכן: ראובן לוה כסף מיהודה בשטר ונשתעבדו כל נכסיו ואחר כך מכר כל שדותיו לשמעון והיו ביניהם עידית, בינונית וזיבורית, הלך שמעון ומכר ללוי את כל הבינונית – הרשות ביד יהודה (בעל החוב) לגבות הבינונית מיד לוי או את הזיבורית שנשארו ביד שמעון (ואם נשארו ביד שמעון מאותם נכסים עידית בלבד – גובה אותם. רש"י כתובות שם). מלוי הוא יכול לגבות אף על פי

היינו מחויבים לשלם לך מן המטלטלין שהניח אבא (כאמור למעלה פי"א ה"ז), והיה לך שעבוד רק על השדה שמחירה מאה, ואם-כן סילקנו כל שעבודך. (76) המלוה יכול לטעון: המאה שלמתם כדי לקיים מצוה, ולא לסילוק השעבוד שיש לי על הקרקע. (77) רבינו (שם ה"ח) פסק, שמצוה על היתומים לפרוע חובות אביהם מהמטלטלין שירשו ממנו, אבל משלהם אפילו מצוה אין כאן, ומשום כך דייק וכתב כאן: "מן המטלטלין שהניח אביהם". [בגמרא שם נאמר סתם: אזול יתמי יהבי ליה וכו']. (78) מסקנת הגמרא שם. (79) שהרי זה כאילו קנו מהמלוה את השדה, ושילמו במטלטלין שלא היו משועבדים לו. ויצא מזה שגם בעל-חוב מאוחר, אינו טורף אותה שדה (מגיד-משנה בשם הרמב"ן והרשב"א).

~ יום חמישי י"ז תשרי ~

פרק השעיה עשרי

(1) מבאר שבעל חוב גובה מן הבינונית, ושארין נפרעים ממשעבדים במקום שיש בני חורין אפילו הם זיבורית, ודין ניזקין וכתובת אשה ממה הם גובים, ודין מוכר נכסיו לאחרים שנכנסים במקום הבעלים, ודין מכר עידית ושייר בינונית, ודין כותב ללוקח שני דין ודברים אין לי עימך, ודין אשה בכתובתה, ודין לוקח שמכר ללוקח והמלוה כתב לראשון דין ודברים אין לי בנכסיו.

א. כשיוצא² בית דין לנכסי הלוה לגבות מהן - לא יגבו לבעל חוב אלא מן הבינונית³ שבקרקעותיו⁴. ודין תורה⁵, שייגבה בעל חוב מן הזבורית; שנאמר: בחוץ תעמד והאיש אשר אתה נשח בו יוציא וגו' - מה דרכו של אדם להוציא? פחות שבכליו. אבל תקנו חכמים בבינונית, כדי שלא תנצל דלת בפני לוי⁶. במה דברים אמורים? בבא לפרע מן הלוה עצמו; אבל הבא לפרע מן היורשין, בין קטנים בין גדולים - לא יפרע אלא מן הזבורית⁷.

(2) משנה גיטין מח. (3) נקבעו שלושה סוגים של קרקעות: עידית (משובחח), בינונית, זיבורית (גרועה). אדם מעדיף שטח מצומצם של קרקע יפה על שטח יותר גדול של קרקע גרועה. (4) בגמרא בבא קמא ז: שאלו: כשהן שמין, בשלו הן שמין או בשל עולם הן שמין? פירוש, גובים לפי סוגי הקרקעות של הלוה או לפי הסוגים המקובלים בעולם. למשל, כשהקרקעות הטובים ביותר של הלוה מוגדרים בדרך כלל כ"בינוניים", והבינוניים שלו מוגדרים כפי העולם כסוג "זיבורית", מה גובה המלוה? שדה בינונית שלו או של העולם שהיא עידית שלו. ומלשון רבינו שכתב "קרקעותיו" משמע שבשלו הם שמים (וכן פסק בפירוש לקמן פרק כ"ד הלכה י) כדעת רב נחמן (כתובות קט:), שהלכה כמותו בדיני ממונות (ראה לקמן הלכה ד). (5) מימרא של עולא גיטין נ. (6) מי שיש לו מעות במזומן יסרב להלוות על מנת לקבל זיבורית בעד כספו. (7) משנה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הלכה ג. (23) ברייתא בבא קמא ח. (24) שם. למעלה בהלכה א למדנו שבשלו שמינ, ואם כן לכאורה קשה למה אנו מגדירים את הקרקע המעולה שבקרקעותיו כבינונית ולא כעידית? בגמרא שם (ח.) הקשו כך לשיטת האומר בשלו הן שמינ. ותיצור, שהמדובר, כשהיו לו גם עידית ממש ומכרה וזו שנשארה בידו הייתה מוגדרת לפני מכירת העידית כבינונית וחל עליה עיקר שעבוד החוב. וכן יש להבין גם את דברי רבינו כאן וכן פסק הטור בחושן משפט סימן קכ (ראה לחם משנה). (25) בגמרא שם מובאות שתי ברייתות הסותרות זו את זו, אחת אומרת, בעל חוב בבינונית והשנייה אומרת בזיבורית. ומסקנת הגמרא שם שנחלקו בתקנה הנודעת בשם "תקנתא דעולא" (והביאה רבינו למעלה בהלכה א) ברייתא א קיבלה תקנה זו וברייתא ב לא קיבלה אותה ונשאר דין התורה שגובה מזיבורית. ורבינו פוסק כעולא. [והראב"ד ובעל העיטור מפרשים להיפך: ברייתא א לא קיבלה את התקנה וברייתא ב קיבלה. שיטתם תתבאר לקמן בפרק כ"ד הלכה י].

ה. מְכַרְן²⁶ לְשִׁלְשָׁה בְּנֵי אָדָם בְּבֵת אֶחָת²⁷ - הָרִי בָּלָן נִכְנסוּ תַּחַת הַבְּעָלִים, וְהִנָּזְקִין טוֹרְפִין מִן הָעֵדִית²⁸, וּבִעַל חוֹב טוֹרֵף מִן הַבִּינוּנִית, וּכְתַבְתָּ אִשָּׁה טוֹרֶפֶת מִן הַזְּבוּרִית. מְכַרְן לְזֶה אַחֵר זֶה - בָּלָן טוֹרְפִין מִן הָאֲחֵרוֹן²⁹; לֹא הִסְפִּיק - טוֹרְפִין מְשֻׁלְפִּי; לֹא הִסְפִּיק - טוֹרְפִין מְשֻׁלְפִּי פָּנָיו. אֲפִלּוּ הָיָה הָאֲחֵרוֹן הוּא שֶׁלָּקַח הַזְּבוּרִית³⁰. שֶׁהָרִי הַלּוֹקֵחַ הַקּוֹדֵם אוֹמֵר לְטוֹרֵף: הַנִּחְתִּי לָךְ מְקוֹם לְגָבוֹת מִמֶּנּוּ³¹.

(26) ברייתא שם. (27) כל שלושת הסוגים מכר ביום אחד, לזה עידית, ולזה בינונית ולזה זיבורית. (28) בהגהות מיימוניות שואל למה נזק טורף מהלוקח, הלא מלוה על פה אינו טורף אלא מבני חורין? ותיירץ שמזיק שעמד בדין וחייבוהו בית דין לשלם דינו כמלוה בשטר, כמו שאמרו בקידושין יג: (ובכמה מקומות): "מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא" [קושייא זו וגם תירוצה כתבו התוספות בבא קמא שם דיבור המתחיל: כולן]. (29) ואין מתחשבים כלל בסוג השדות. (30) אינו יכול לטעון הבינונית משועבדת לי - אגבה אותה (כמו שאמרנו בהלכה ג) משום שהלוקח הבינונית השאיר מקום אצל הלווה עצמו, מה שאין כן בהלכה ג בדין לוקח מן הלוקח. (31) כמו שאמרנו בהלכה ב.

ו. מְכַרְן לְאֶחָד זֶה אַחֵר זֶה - הָרִי הַלּוֹקֵחַ נִכְנס תַּחַת הַבְּעָלִים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? שֶׁלָּקַח עֵדִית בְּאֲחֵרוֹנָה; אֲבָל לָקַח זְבוּרִית בְּאֲחֵרוֹנָה - בָּלָן גּוֹבִין מִן הַזְּבוּרִית; שֶׁהָרִי אוֹמֵר לְטוֹרֵף פְּשִׁיכּוֹא לְגָבוֹת מִן הַשָּׂדֶה שֶׁלָּקַח תַּחֲלָה: הָרִי הַנִּחְתִּי לָךְ מְקוֹם לְגָבוֹת מִמֶּנּוּ. וְלָמָּה אֵינוֹ אוֹמֵר לוֹ הַטוֹרֵף כִּךְ אִם לָקַח עֵדִית בְּאֲחֵרוֹנָה, וְתַגִּיף הָאִשָּׁה וּבִעַל חוֹב מִן הָעֵדִית שֶׁלָּקַח בְּאֲחֵרוֹנָה³²? שֶׁזֶּה תַּקְנָה הִיא לְלוֹקֵחַ³³, וְהָרִי אוֹמֵר לוֹקֵחַ לָךְ: אֵי אֲפָשִׁי בְּתַקְנָה זֹאת³⁴, אֲלֹא כָּל אֶחָד מֵמֶם יִגְבֶּה מִן הָרְאוּי לוֹ.

שנשארו נכסים ביד שמעון, מפני שהוא לקח את השדה המשועבדת לו, שהרי בעל חוב דינו בבינונית. ואין זה דומה למה שאמרנו בהלכה הקודמת, שאין נפרעים מהלוקח במקום שיש בני חורין אפילו כשבני חורין הם זיבורית והנמכרים הם בינונית, משום שזה נאמר כשהמלוה בא לגבות מן הלווה עצמו - אפילו זיבורית - אין לטרוף מן הלוקחות, כדי שלא לגרום להם הפסד, אבל כאן גם שמעון הוא רק לוקח, ולא הוא לווה כסף, ואין כוחו גרוע מכוחו של לוי, ולפיכך אומר המלווה ללוי - אתה קנית את השדה שהייתה משועבדת לי, ואותה אני רוצה. ואם רצה גובה משמעון אפילו מעידית, אם לא נשארו בידו נכסים אחרים מאלה שקנה מראובן, שיכול הוא לומר לו: אתה קנית כל קרקעותיו של ראובן ונכנסת לכל השעבוד שהיה לי על ראובן, ולפיכך כל זמן שאני מוצא אצלך משהו שבא לידך מיד ראובן - אני גובה, ואין רצוני לתבוע מלוי שהניח לי אצלך שדה לגבות ממנה. [רש"י שם מבאר, שהמדובר, כשקנה שמעון כל השדות בשטר אחד או כשקנה לוי משמעון את השדה שקנה שמעון באחרונה, אבל אם קנה לוי שדה שקנה שמעון מראובן לפני האחרונה, יכול לוי לומר למלווה: כשקנה שמעון שדה זו הניח לך מקום אצל ראובן לגבות ופקע שעבודך ממנה, אף על פי שלא נשארה בינונית ביד ראובן, שהרי אין גובים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין אפילו עידית או זיבורית. והר"י בתוספות שם דיבור המתחיל ראובן חולק על זה ואומר, שבמקרה זה יכול שמעון לטעון: הריני מוותר על תקנת חכמים שאין נפרעים ממשועבדים כשיש בני חורין, כדעת רבא (בבא קמא ז:) שהאומר אי אפשרי בתקנת חכמים שתיקנוה לטובתו - שומעים לו, ומשום כך לא פקע השעבוד מהשדה שקנה לוי (ראה שם). ורבינו לא ביאר כלום בזה]. (18) שעליה רובץ עיקר השעבוד. בסמוך יבואר שהכוונה שלקח כל הבינונית שקנה שמעון מראובן. (19) כלשון רבה (רבא) שם: "בינונית דכוותה". ונראה שסגנון זה בא ללמדנו, שאם נשארה בידו שמעון שדה מעולה קצת מהזיבורית שבידו, ויש להגדירה כזיבורית, ביחס לבינונית שמכר ללוי, אולם אחר שמכר ללוי הבינונית אפשר להכניסה לסוג בינונית של קרקעותיו (לפי שיטת "בשלו הן שמינ", ראה למעלה הלכה א) - גובה מלוי, מפני שעל בינונית זו חל השעבוד כשהייתה ביד שמעון. ולפיכך דייק רבה (רבא) ואמר "דכוותה" (כמותה). וכן דייק רבינו וכתב: "כמו הבינונית שלקח".

ד. כָּבֵר בְּאֶרְנוֹ, שֶׁהִנָּזְקִין - שְׁמִין לָהֶן בְּעֵדִית²⁰, וּבִעַל חוֹב - בְּבִינוּנִית²¹, וּכְתַבְתָּ אִשָּׁה - בְּזְבוּרִית²². הָיָה לִּי²³ עֵדִית וְזְבוּרִית - נִזְקִין בְּעֵדִית, וּבִעַל חוֹב וּכְתַבְתָּ אִשָּׁה בְּזְבוּרִית. הָיָה לוֹ עֵדִית וּבִינוּנִית - נִזְקִין בְּעֵדִית, וּבִעַל חוֹב וּכְתַבְתָּ אִשָּׁה בְּבִינוּנִית. הָיָה לוֹ זְבוּרִית וּבִינוּנִית בְּלִבָּד²⁴ - נִזְקִין וּבִעַל חוֹב בְּבִינוּנִית²⁵, וּכְתַבְתָּ אִשָּׁה בְּזְבוּרִית.

(20) נתבאר בפרק א מהלכות נזקי ממון הלכה ז. (21) בפרק זה הלכה א. (22) בפרק ט"ז מהלכות אישות

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בעל חוב ושני לקוחות". (45) שהרי לא הסתלק אלא מזכותו כלפי לוקח ראשון בלבד. (46) פירוש, אחר שלוקח שני הוציא ממנו בחזרה את דמי השדה. (47) התחייב שלא יגבה חובו ממנו והרי גבה ממנו - אמנם בעקיפין. (48) ומחזיר לו מעותיו. (49) ומחייב להחזירה לו אף על פי שבאה עכשיו לידו באמצעות בעל החוב. (50) שהרי לא הסתלק מזכותו כלפיו. (51) עד לבלי סוף.

~ יום שישי י"ח תשרי ~

פרק עשרים

(1) מבאר דין בעל חוב מאוחר שקדם וגבה, ודין שטרות שזמנם ביום אחד, ודין שני שטרי חוב שבאחד כתוב בחמישה בניסן ובשני ניסן סתם.

א. מי שיש לו חובות הרבה - כל שקדם חובו² גובה תחילה³, בין מן הלוה עצמו בין מן הלקוחות. ואם קדם האחרון וגבה - מוציאים מידו⁴; שכל שקדם חובו - זכה. במה דברים אמורים? בקרקעות שהיו לו בעת שלוה; אבל הקרקעות שקנה אחר שלוה מבעלי חובות הרבה, אף על פי שכתב לכל אחד מהן: מה שאני עתיד לקנות משעבד לך - אין בהן דין קדימה, אלא פלן שוין⁵, וכל שקדם וגבה - זכה, אף על פי שהוא אחרון⁷.

(2) מי שהגיע לידו שטר החוב תחילה, או שקדם זמן קבלת הקנין שלו. (3) ואף-על-פי שזמן הפרעון של השני קודם לזה של הראשון (הרשב"א בתשובה אלף קטז, וכדבריו כתב ה'טור' בחו"מ ס' קד וראה 'בית יוסף' שם). ואם בא השני לגבות לפני שהגיע זמן הפרעון של הראשון - מגבים לו, וכשיגיע זמן הפרעון של הראשון יטרוף ממנו (רשב"א שם). ואין בזה הבדל בין מלוה בשטר לבין מלוה על-פה (מגיד-משנה). (4) בכתובות צד. אמר רב נחמן, הכל מודים בבעל-חוב מאוחר שקדם וגבה - מה שגבה לא גבה. ופסק הרי"ף שם כמותו, וכתב שכן גם דעת רב שירא גאון. (5) ראה הערותינו בהלכה הבאה. (6) כלומר, יחלוקו (בבא בתרא קנז: לזה ולזה וחזר וקנה. . . והילכתא יחלוקו). והטעם, מפני שהשעבוד חל על הקרקע בשעה שקנה אותה הלווה, ואז כל המלווים זכותם שוה. (7) סברת עצמו. ונימוקו: שלא אמרו (בגמרא, כתובות שם) "מה שגבה לא גבה" אלא בבעל-חוב מאוחר. ומשמע, שאם כולם שוים - מה שגבה גבה (מגיד-משנה בשם רשב"א).

ב. לזה וכתב לו: שאני עתיד לקנות משעבד לך, ואחר כך קנה שדה, וחזר ולוה מאחר⁸ - הרי השדה משעבד לראשון⁹, והוא קודם לגבות¹⁰. וכן אפילו היו מאה. אין דין קדימה במטלטלין¹¹, אלא כל שקדם וגבה מהן - זכה, אף על פי שהוא אחרון. קדם אחד משאר אדם ותפס מן המטלטלין של זה כדי לזכות לאחד מבעלי חובות - לא זכה; שכל התופס לבעל חוב במקום שיש עליו חוב לאחרים

(32) כלומר, אם אנו דוחים את הטורף אצל האחרונה אף על פי שהיא זיבורית, משום שהשעבוד נשאר עליה אחר מכירת העידית והבינונית, למה בלקח עידית באחרונה לא יגבו בעל חוב והאשה כתובתה ממנה? הרי השעבוד רובץ עליה? (33) דין זה, שהלוקח יכול לטעון: הנחתי לך מקום, תקנת חכמים היא לטובת הלוקח, שלא יגבו ממנו כשנשארו שדות ביד המוכר. (34) כדברי רבא שהבאנו למעלה בהלכה ג. נימוק זה אמרו בגמרא שם ח:

ז. מִכְרָן³⁵ לְאַחַד זֶה אַחֵר זֶה, וּמִכָּר זֶה עֲדִית בְּאַחֲרוֹנָה, וְחִזְרָה הַלּוֹקֵחַ וּמִכָּר זִיבוּרִית וּבִינּוֹנִית וְשִׁיר עֲדִית לִפְנֵי - בָּלָן גּוֹבִין מִן הָעֲדִית, שֶׁהִי אֵין לוֹ בְּמָה יִדְחָה אוֹתָם³⁶. מִכָּר עֲדִית וְהֵנִיחַ בִּינּוֹנִית וְזִיבוּרִית - הַנּוֹקֵין טוֹרְפִין מִן הָעֲדִית שֶׁכָּבִיד לוֹקֵחַ הַשְּׂנִי³⁷, וּבִעַל חוֹב וְכַתְּבָה אִשָּׁה גּוֹבִין מִבִּינּוֹנִית וְזִיבוּרִית שֶׁשִּׁיר לִפְנֵי³⁸.

(35) שם. (36) מכיוון שלקח זה באחרונה לא הניח מקום לגבות. (37) נתבאר למעלה בהלכה ג, שבמקרה כזה רצה מזה גובה רצה מזה גובה, ומובן שהניזק עדיף עידית. (38) בעל חוב מבינונית ואשה מזיבורית - כדנים.

ח. מי שלוה³⁹ מאחד, ואחר כך מכר הלוה נכסיו לשנים⁴⁰, וכתב בעל חוב ללוקח שני: דין ודברים אין לי עמך, וקנו מידו - אינו יכול לטרוף מלוקח ראשון; שהרי אמר לו: הנחתי לך מקום לגבות ממנו אצל בעל חובך מן הנכסים שקנה לוקח שני אחרי, ואתה הפסדת על עצמך, שהרי סלקת עצמך מהן⁴¹. והוא הדין לאשה בכתבתה⁴², אם כתבה לשני - אפדה בכתבתה, ואינה יכולה לטרוף. אבל אם כתבו לראשון - טורפין מן השני⁴³. מכר הלוה שדה ללוקח, ומכרה לוקח ראשון ללוקח שני⁴⁴, וכתב המלוה ללוקח ראשון: דין ודברים אין לי עמך, וקנו מידו - הרי בעל חוב טורף מלוקח שני אותה השדה⁴⁵, ולוקח ראשון טורף אותה מבעל חוב⁴⁶, שהרי כתב לו⁴⁷, ולוקח שני טורף אותה מלוקח ראשון⁴⁸, שהרי הוא מכרה לו⁴⁹, ובעל חוב חזר וטורף משני⁵⁰, וחוזרין חלילה⁵¹, עד שיעשו פשרה ביניהן. וכן האשה בכתבתה.

(39) ברייתא כתובות צה. (40) בזה אחר זה. (41) בגמרא שם נימקו בסברה זו את ההבדל בין הנידון כאן לבין נשתדפו בני חורין שגובה ממשועבדים (ראה למעלה הלכה ב). (42) בגמרא שם השוו כתובת אשה לבעל חוב לעניין זה. [במגיד משנה מביא גירסא אחרת בהלכה זו והמדובר בה כשהחוב הוא כנגד שתי השדות כגון לוה מנה והשדות נמכרו בחמישים חמישים. ובכתב יד תימן נמצאות שתי הגירסאות בשתי הלכות נפרדות]. (43) זה פשוט. וקשה להבין מה משמיענו, הרי כשלא כתב לראשון גם כן טורפים מן השני? (44) כך מפרש רבינו את הברייתא (שם:), "וכן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שאמרו יחלוקו, כל שקדם וגבה - זכה (ראה ראב"ד). בגמרא שם צד, נחלקו רב ושמואל בדין שני שטרות הייצאים ביום אחד. רב אמר יחלוקו, ושמואל אמר שודא דדייני (הדיינים יטילו הזכות לפי חוות דעתם - רש"י), ולכאורה קשה על רבינו למה פסק כרב, הלא כלל בדינו, שבדיני ממונות הלכה כשמואל נגד רב? אולם כבר העיר הרי"ף בכתובות (אות שמא), ששמואל אינו חולק על המשנה, ודבריו נאמרו במכירות ומתנות בלבד, אבל בהלוואות מודה לרב שיחלוקו. ומביא הוכחה לדבריו, ממה שהקשו בגמרא (שם עמוד ב) על שמואל מברייטא, ולא הקשו ממשנתנו. והרי"ף מוסיף וכותב: "ואף-על-גב דחזינן (שאנו רואים) בירושלמי (שם פ"י ה"ד) דאקשי בה על שמואל, וקאמר (ואמר) מתניתין פליגא (משנתנו חולקת) אדשמואל וכו' - אגמרא דילן סמכין" (על הגמרא שלנו (הבבלי) אנו סומכים), ורבינו קיבל דעת הרי"ף, כדרכו כמעט בכל מקום.

ד. פֶּאוּ בְּלֵן בִּיחֹד לְגִבּוֹת¹⁶, וְכֵן בְּעָלֵי חֻבּוֹת שֶׁפֶל אֶחָד מֵהֶן קוֹדֵם לְזִמְן חֲבֵרוֹ שֶׁבָּאוּ לְגִבּוֹת מִן הַמִּטְלָטְלִין, שֶׁהֵי אֵין בִּהֶן דִּין קְדִימָה¹⁷, או שֶׁבָּאוּ לְגִבּוֹת מִקֶּרְקַע שֶׁקֵּנָה הַלֹּה לְאַחַר שְׁלֹוּה מִן הָאֲחֵרוֹן שֶׁבִּהֶן¹⁸, וְאֵין בְּנִכְסִים כְּדִי שִׁיגְבָה פֶל אֶחָד מֵהֶן אֶת חֻבּוֹ - מְחַלְקִין בִּיגִיָּהֶן¹⁹. בְּצִיד חוֹלְקִין? ²⁰ אִם כִּשְׁתַּחֲלֵק הַמָּמוֹן הַנִּמְצָא עַל מְנִיָּם, יִגִּיעַ לַפְּחוֹת שֶׁבִּהֶן כְּשֶׁעוֹר חֻבּוֹ אוֹ פְּחוֹת - חוֹלְקִים לְפִי מְנִיָּם²¹ בְּשִׁוָּה²²; וְאִם יִגִּיעַ לַפְּחוֹת שֶׁבִּהֶם יוֹתֵר עַל חֻבּוֹ²³ - חוֹלְקִין מִפֶּל הַמָּמוֹן בִּיגִיָּהֶם כְּדִי שִׁיגִיעַ לַפְּחוֹת שֶׁבִּהֶם כְּשֶׁעוֹר חֻבּוֹ²⁴, וְחוֹזְרִין הַנִּשְׁאָרִים מִבְּעָלֵי חֻבּוֹת וְחוֹלְקִין הֵיתֵר בִּיגִיָּהֶן בְּדֶרֶךְ הַזֹּאת. בְּצִיד? הֵי שְׁלֹוּה חֻבּוֹת, שֶׁל זֶה מְנָה, וְשֶׁל זֶה מְאֵתִים, וְשֶׁל זֶה שְׁלֹוּ מְאֹת: אִם הֵיָה פֶל הַנִּמְצָא שְׁלֹוּ מְאֹת - נוֹטְלִין מְאָה מְאָה; וְכֵן אִם נִמְצָא שֶׁם פְּחוֹת מְשֹׁלֵשׁ מְאֹת - חוֹלְקִין בְּשִׁוָּה. נִמְצָא שֶׁם יוֹתֵר עַל שְׁלֹוּ מְאֹת - חוֹלְקִין שְׁלֹוּ מְאֹת בְּשִׁוָּה, וְיִסְתַּחֲלֵק בְּעַל הַמְּאָה, וְשָׂאֵר הַמָּמוֹן חוֹלְקִין אוֹתוֹ הַשְּׁנַיִם עַל אוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ. בְּצִיד? נִמְצָאוּ שֶׁם חֲמֵשׁ מְאֹת אוֹ פְּחוֹת - חוֹלְקִין שְׁלֹוּ מְאֹת בְּשִׁוָּה, וְיִסְתַּחֲלֵק הָאֶחָד, וְחוֹזְרִין וְחוֹלְקִין הַמְּאֵתִים אוֹ הַפְּחוֹת בְּשִׁוָּה, וְיִסְתַּחֲלֵק הַשְּׁנַיִם²⁵. נִמְצָא שֶׁם שֹׁשׁ מְאֹת - חוֹלְקִין שְׁלֹוּ מְאֹת בְּשִׁוָּה, וְיִסְתַּחֲלֵק בְּעַל הַמְּנָה, וְחוֹזְרִין וְחוֹלְקִין הַמְּאֵתִים בֵּין הַשְּׁנַיִם בְּשִׁוָּה, וְיִסְתַּחֲלֵק בְּעַל הַמְּאֵתִים, וְנוֹתְנִין הַמְּאָה הַנִּשְׁאָרִים לְבְּעַל הַשְּׁלֹוּ מְאֹת, וְנִמְצָא בְּיָדוֹ שְׁלֹוּ מְאֹת בְּלִבְדוֹ²⁶. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה חוֹלְקִין אֶפְלוּ הֵן מְאָה, כְּשִׁיבֹאוּ לְגִבּוֹת כְּאֶחָת. וְיֵשׁ מִן הַגְּאוּנִים שֶׁהוֹרִי, שֶׁחוֹלְקִין לְפִי מְמוֹנָם²⁷.

(16) כגון שהיה זמני שטרותיהם שוים (ראה ה"א הערות א רב). (17) כמבואר שם. (18) נתבאר למעלה, שאין דין קדימה בקרקעות אלה. (19) נתבאר בהלכה הקודמת, שכל

- לֹא קֵנָה¹². אֲבָל אֵין עָלֵיו חֻבּ לְאַחֵרִים - קֵנָה לוֹ¹³. וְכֵן אִם אָמַר לוֹ¹⁴ הַלֹּה: זֶכָה בְּחַפְזִי זֶה לְפָלוּנִי - זֶכָה לוֹ; וְאֵין אֶחָד מִבְּעָלֵי חֻבּוֹת יְכוֹלִין לְגִבּוֹת מֵאֵלוֹ הַמִּטְלָטְלִין, שֶׁכֶּכֶר זֶכָה בִּהֶן אֶחָד.

(8) אחר קניית השדה. ולא אמרו (בבא-בתרא שם) "יחלוקו" אלא בלוה ולוה ואחר-כך קנה, שבשעת קנייתה חל עליה בבית אחת שעבוד כל ההלוואות, ולא קדם שעבוד לשעבוד, אבל כשהלוואה אחת קדמה לקניה - נשתעבדה השדה לאותה הלוואה ברגע שקנאה הלוה, לפני שלוה שנית. (9) לפני השעבוד השני. (10) בכסף-משנה כאן (וכן ב'בדק הבית' שלו בחו"מ ס' קד, ס"ק ח) כתב, שהוא-הדין אם כתב לראשון "דאקני" (השדות שאקנה מכאן ולהבא תהיינה משועבדות לך) - ולוה משני, ולא כתב לו "דאקני", ואחר-כך קנה שדה - הרי היא משועבדת לראשון ולא לשני. ומסתמך בזה על 'ספר התרומות' שער ארבעים. ובש"ך שם ס"ק טו הוכיח מדברי רבינו ירוחם בנתיב ו חלק ח, וכן מ'בעל התרומות' שער מג חלק ד, שאם באו לגבות מן הלווה עצמו - שניהם שוים. ומה שאמרו שאינה משועבדת לשני - הכוונה שאין השני מוציא מיד הלוקח מן הלווה, משום שלא כתב לו "דאקני", אבל כל זמן שהשדה ביד הלווה היא משועבדת גם לשני, כמו שאמרו: "אפילו מגלימא דעל כתפיה (בעל-חוב גובה אפילו מהגלימא שעל גבי הלווה)" שהרי כל זמן שהיא נמצאת בידו היא שלו, וכל בעל-חוב גובה ממנה בין אם כתב לו "דאקני", ובין לא כתב לו. והש"ך מוסיף, שב'שער התרומות' שער מ, לא מצא כלום בדין זה (ב'שער התרומות' שבידי עם "גידולי תרומה" דפוס ויניציאה תקסט, לא מצאתי גם כן מה שהביא הכסף-משנה בשמו). (11) רי"ף, בכתובות, שם. (12) מימרא של רבי יוחנן בגיטין יא: ובכתובות פד: ומשם ראינו, שאפילו כשעשאו המלוה שליח - לא קנה. [ב'תוספות' גיטין שם ד"ה התופס, תמחה על רש"י שכתב בבבא-מציעא י. שאם עשאו שליח לתפוס - קנה. והוכיחו שלא קנה. וכן דעת הר"ן בגיטין שם, וכן פסק רבינו ירוחם בנתיב ח חלק ז. ראה 'בית יוסף' חו"מ ס' קד, וסמ"ע שם ס"ק א]. (13) והלווה אינו יכול להתנגד ולטעון: לאו בעל דברים ידידי את (אינך בעל דברים שלי). והרי"ף בתשובה (מובא ברא"ש בבא-מציעא י). מבאר, שדין זה נאמר רק במקום שנשקף הפסד למלוה אם לא יתפוס את המטלטלין, כגון שהלווה גוסס, וכשימות לא יוכל המלוה לגבות, כי אין גובים ממטלטלין של יתומים (ראה למעלה פ"א ה"ח והי"א) או כשהלווה מפסיד נכסיו, אבל כשאין חשש מבוסס להפסד - יכול הלווה לטעון: לאו בעל דברים ידידי את. (14) גיטין יא: (ראה למעלה פט"ז ה"ב).

ג. שְׁטְרוֹת שְׁזִמְן בְּלֵן יוֹם אֶחָד, או שְׁעָה אֶחָת בְּמָקוֹם שְׁפוֹתֵיבִין שְׁעוֹת, כֹּל שֶׁקֶדֶם מֵהֶן וְגָבָה, בֵּין קֶרְקַע בֵּין מִטְלָטְלִין - זֶכָה¹⁵.

(15) שנינו בכתובות צג: "היו כולן יוצאות בשעה אחת וכו' חולקות בשוה", ורבינו לשיטתו בסוף הלכה א, שבמקום

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מקום שאמרו יחלוקו, כל הקודם וגבה הכל - זכה, והוא-הדין להיפך: במקום שאמרו כל הקודם זכה, אם באו ביחד לגבות, יחלוקו. (20) מחלוקת רבי נתן ורבי שמעון. והאר"ך הרי"ף שם בפירוש שתי השיטות, ופסק כרבי שמעון: חולקות בשוה. וכך היא שיטת רבינו כאן. (21) לפי מספר בעלי החובות. (22) כל אחד מהם מקבל אותו הסכום, כלי הברדל בין חוב גדול לקטן. (23) כשנחלק לפי מספר הגובים. (24) חולקים בשוה חלק מן הנכסים שיש בו כדי לתת לכל מלוה כשיעור החוב הפחות. (25) גבה כל חובו, והשלישי מפיסד מאה. (26) המלה "בלבד" אין לה מקום בדוגמא שלמעלה, שהרי השלישי גבה כל המגיע לו, ואולי מרמזת לחוב יותר גדול משלוש מאות. (27) אם כל החובות עולים לאלף, ונכסי הלווה שוים חמש מאות - מקבל כל אחד מחצית חובו. ואם שוים ארבע מאות - מקבל כל בעל חוב ארבעים בעד כל מאה, וכן הלאה. ורבינו אינו מסכים לשיטתם. ונפסקה הלכה כמותו ב'שולחן ערוך' חו"מ סי' קד סעיף ה.

ה. ראובן ושמעון²⁸, לכל אחד משניהם שטר חוב על לוי, ראובן שטר בחמשה בניסן, ושמעון שטר בניסן סתם, והרי יש ללוי שדה שאינה כדי חוב של שניהם - מזרידין לתוכה ראובן²⁹, שמא שטר של שמעון בסוף ניסן יהיה. וכן אין שמעון יכול לטרף מאיר ואילף³⁰, שהרי חולקת אומר לו: שמא באחד בניסן הוא זמנו של שטרך, והרי שדה בת חורין ביד ראובן³¹ שתגבה אותה, ויבוא ראובן שהוא אחר זמנו והוא שיש לו לטרף ממנו³². לפיכך, אם כתבו הרשאה³³ זה לזה³⁴ - טורפין מאיר ואילף מפל צד³⁵. והוא הדין³⁶ בראובן ושמעון שמכר להן לוי שדה אחת בשני שטרות, שטר של זה בחמשה בניסן ושטר של זה בניסן סתם.

(28) מעשה שהיה (שם צד:). (29) כן פסק רב יוסף, שם. (30) מהנכסים שמכר לוי מחודש אייר ואילך, שנשארו אחר שגבה ראובן חובו. (31) בשעה שלוה לוי מראובן, היתה לו שדה בת חורין - זו שגבה שמעון - ולא נשתעבדה השדה שנמכרה אחר שעה זו. (32) צ"ל "ממני". פירוש, לו יש הזכות לטרוף ממני, ולך אין זכות זו. (33) ייפוי כוח. (34) מלוה אחד לשני. (35) מכוחו של השטר שזמנו חמשה בניסן או מכוחו של זה שזמנו ניסן סתם. (36) רש"י מפרש את המעשה שבגמרא שם, בשטרי מכירה. רבינו פירש, כנראה, בשטרי חוב. ומסבא השווה לזה דין מכר.

~ שבת קודש י"ט תשרי ~

פרק אחד ועשרים

(1) מבאר שבעל חוב גובה את השבח, ואיזה שבח גובה ואיזה שבח אינו גובה.

א. בעל חוב² גובה את השבח³ שהשביח חולקת⁴, בין שהשביחו מחמת הוצאה⁵ בין ששביחו נכסים

(2) ברייתא בבא מציעא טו. ובכמה מקומות. [במגיד-משנה ציין המקור: מימרא של שמואל שם, "בעל חוב גובה את השבח". העדפנו להסתמך על הברייתא משני טעמים, א. ברייתא עדיפה; ב. הרשב"ם בבבא בתרא קנז: כותב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ולבנותיה שמואל גובה כל השבח, ואין הלכה כמותו. (3) כשהחוב הוא כנגד ערך השדה אחר שהשביחה (ראה לקמן ה"ו בדין שדה אפותיקי). (4) כלומר, שהשביחה השדה ביד הלוקח. (5) שהלוקח השקיע כסף כדי להשביחה. (6) בבא-בבא קנז: (רבים חלקו על רבינו, ודעתם שגם משבח בלי הוצאה אין בעל חוב גובה יותר ממחצה ('בית יוסף' חו"מ סימן קטו בשם רבינו זרחיה הלוי, הראב"ד והרשב"א. וכן פסק הרמ"א שם סעיף א. ראה ש"ך שם ס"ק א וס"ק ה). (7) שיטה זו מובאה ברי"ף בבא-מציעא פרק אלו מציאות, ודחה אותה מהלכה. נימוקו יתבאר לקמן. (8) שדינו כגזלן. (9) כמה הוא השבח וכמה הוציא, ואם השבח יותר על ההוצאה - נוטל את ההוצאה, ואם ההוצאה יתירה - נוטל רק השבח. (10) ואם-כן השבח גדול מההוצאה בשיעור חמשים. (11) הלוקח. (12) נמצא שמחשבים ומחלקים ביניהם רק את השבח העודף על ההוצאה. (13) למעלה הערה ו כתבנו שהרי"ף דוחה שיטה זו. ונימוקו - שאין זה דומה ליורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות, שדעתו ליטול מבעל השדה כשיצטרך להחזיר לו את השדה, אבל בנידון שלפנינו הלוקח סומך על אחריותו של המוכר, וחשב שאם יגבה בעל-חוב את השדה - יחזור ויגבה הכל ממנו, ולכן נוטל בעל-חוב גם את ההוצאה, והלוקח יגבה כל הפסדו מהמוכר. [בש"ך שם סי' קטו ס"ק ט כתב, שבספר הרמב"ם עם מגדל-עוז הגירסא היא כשיטת הרי"ף, ומוסיף שגם רב האי גאון בספר 'מקח וממכר' שער כז דף כח פסק כשיטה זו. והכריע כן להלכה למעשה]. (14) הכסף ששילם בעד השדה. (15) כדין כל לוקח שבעל-חובו של המוכר טרף השדה שקנה. (16) ויש לשאול: אם ישנם נכסים שנמכרו אחר זמן המכירה ללוי, כיצד טרף בעל-חוב מלוי, הרי הוא יכול לטעון: הנחתי לך מקום לגבות? במגיד-משנה הרגיש בזה, ומבאר שהמדובר כשקנה שמעון אותם הקרקעות אחר שלוח מראובן, וחל עליהם השעבוד לפי שיטת רבינו (למעלה פי"ח ה"א) שהנכסים שקנה הלוי אחר ההלוואה אינם משועבדים לאותה ההלוואה, אם לא התנו בפירושו "דאקני". יתקיים איפוא הדין האמור כאן - כשלא התנו בהלוואה, והתנו במכירת הקרקע ללוי, או כשקנה הקרקעות אחר ההלוואה, ולפני שמכר אותה השדה ללוי ולא נשתעבדו לראובן ונשתעבדו ללוי. (17) משנה, גיטין מח: (18) חכמים תיקנו זאת מפני "תיקון העולם" (מונח מקובל בפי חכמי התלמוד להגדיר בו תקנות שמגמתן למנוע עוול בולט לאחד מבעלי הדינים כתוצאה מהחוק המקובל, שיגרום לשיבוש יחסי משא ומתן וכדומה). (19) במשנה: "אין מוציאם לאכילת פירות וכו' מנכסים משועבדים", ומפרש שם רבינו, כיון שגזל שדה מליאה פירות, ואכל פירות שהוציאה - גובה הנגזל דמי הפירות מנכסים בני חורין בלבד, וכן כתב כאן. ורש"י שם מפרש, כגון שגזל שדה ומכרה, והלוקח זרעה והוציאה פירות, ובאה הנגזל וטרפה עם הפירות אחר שהחזיר ללוקח הוצאותיו, וחזר הלוקח ותובע מהגזלן את דמי השדה, וגם מותר דמי הפירות - מגבים לו דמי השדה גם מנכסים משועבדים של הגזלן, אבל דמי הפירות רק מבני חורין. (20) אלמנה

ב. פל הפירות ³⁶ **שאכל הלוקח - אינן נטרפין ממנו. ואכל הפירות המחברין לקרקע** ³⁷, **אף על פי שאינן צריכין לקרקע, פוענבים שהגיעו להפצר - הרי פעל חוב גובה מהן כמו שגובה מן השבח.**

(36) בבא-מציעא יד: אמר שמואל, בעל-חוב גובה את השבח. ולמדו מדבריו: שבח אין (כן), פירי לא. ומבאר הרי"ף בהלכותיו שם, שהכוונה לפירות שאכל הלוקח או שנתלשו, אבל המחברים לקרקע - גובה. (37) נראה, שרבינו למד זה מלשונו של הרי"ף, שכתב שם: "אבל פירי

שדעת שמואל גובה כל השבח, ואין הלכה כמותו. (3) כשהחוב הוא כנגד ערך השדה אחר שהשביחה (ראה לקמן ה"ו בדין שדה אפותיקי). (4) כלומר, שהשביחה השדה ביד הלוקח. (5) שהלוקח השקיע כסף כדי להשביחה. (6) בבא-בבא קנז: (רבים חלקו על רבינו, ודעתם שגם משבח בלי הוצאה אין בעל חוב גובה יותר ממחצה ('בית יוסף' חו"מ סימן קטו בשם רבינו זרחיה הלוי, הראב"ד והרשב"א. וכן פסק הרמ"א שם סעיף א. ראה ש"ך שם ס"ק א וס"ק ה). (7) שיטה זו מובאה ברי"ף בבא-מציעא פרק אלו מציאות, ודחה אותה מהלכה. נימוקו יתבאר לקמן. (8) שדינו כגזלן. (9) כמה הוא השבח וכמה הוציא, ואם השבח יותר על ההוצאה - נוטל את ההוצאה, ואם ההוצאה יתירה - נוטל רק השבח. (10) ואם-כן השבח גדול מההוצאה בשיעור חמשים. (11) הלוקח. (12) נמצא שמחשבים ומחלקים ביניהם רק את השבח העודף על ההוצאה. (13) למעלה הערה ו כתבנו שהרי"ף דוחה שיטה זו. ונימוקו - שאין זה דומה ליורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות, שדעתו ליטול מבעל השדה כשיצטרך להחזיר לו את השדה, אבל בנידון שלפנינו הלוקח סומך על אחריותו של המוכר, וחשב שאם יגבה בעל-חוב את השדה - יחזור ויגבה הכל ממנו, ולכן נוטל בעל-חוב גם את ההוצאה, והלוקח יגבה כל הפסדו מהמוכר. [בש"ך שם סי' קטו ס"ק ט כתב, שבספר הרמב"ם עם מגדל-עוז הגירסא היא כשיטת הרי"ף, ומוסיף שגם רב האי גאון בספר 'מקח וממכר' שער כז דף כח פסק כשיטה זו. והכריע כן להלכה למעשה]. (14) הכסף ששילם בעד השדה. (15) כדין כל לוקח שבעל-חובו של המוכר טרף השדה שקנה. (16) ויש לשאול: אם ישנם נכסים שנמכרו אחר זמן המכירה ללוי, כיצד טרף בעל-חוב מלוי, הרי הוא יכול לטעון: הנחתי לך מקום לגבות? במגיד-משנה הרגיש בזה, ומבאר שהמדובר כשקנה שמעון אותם הקרקעות אחר שלוח מראובן, וחל עליהם השעבוד לפי שיטת רבינו (למעלה פי"ח ה"א) שהנכסים שקנה הלוי אחר ההלוואה אינם משועבדים לאותה ההלוואה, אם לא התנו בפירושו "דאקני". יתקיים איפוא הדין האמור כאן - כשלא התנו בהלוואה, והתנו במכירת הקרקע ללוי, או כשקנה הקרקעות אחר ההלוואה, ולפני שמכר אותה השדה ללוי ולא נשתעבדו לראובן ונשתעבדו ללוי. (17) משנה, גיטין מח: (18) חכמים תיקנו זאת מפני "תיקון העולם" (מונח מקובל בפי חכמי התלמוד להגדיר בו תקנות שמגמתן למנוע עוול בולט לאחד מבעלי הדינים כתוצאה מהחוק המקובל, שיגרום לשיבוש יחסי משא ומתן וכדומה). (19) במשנה: "אין מוציאם לאכילת פירות וכו' מנכסים משועבדים", ומפרש שם רבינו, כיון שגזל שדה מליאה פירות, ואכל פירות שהוציאה - גובה הנגזל דמי הפירות מנכסים בני חורין בלבד, וכן כתב כאן. ורש"י שם מפרש, כגון שגזל שדה ומכרה, והלוקח זרעה והוציאה פירות, ובאה הנגזל וטרפה עם הפירות אחר שהחזיר ללוקח הוצאותיו, וחזר הלוקח ותובע מהגזלן את דמי השדה, וגם מותר דמי הפירות - מגבים לו דמי השדה גם מנכסים משועבדים של הגזלן, אבל דמי הפירות רק מבני חורין. (20) אלמנה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

גובה משכחה פלוס, אלא רואין פמה היתה שוה בשעת מתנה וגובה. ואם שבתה מאליה - פעל חוב גובה את פלה³⁹. ואם קבל הנותן אחריות המתנה - הרי פעל חוב גובה ממנה את השבח כדרך שגובין מן הלוקחות⁴⁰. ולמה יטרף פעל חוב חצי השבח מן הלוקח⁴¹ ולא יטרף ממקבל מתנה פלוס? מפני⁴² שהמזכר כותב ללוקח בשטר מכירה: שאני מחיב לך בקרן ובפעל שתעמל ובשבח שתשביח, ועלי אחריות הפל; ורצה הלוקח וקבל דבר זה⁴³, שהרי הלוקח ירד על תנאי זה, שאם ילקח ממנו השבח יחזור על המזכר. ואפילו לא כתב⁴⁴ - פכר נודע שזה דין המזכר עם הלוקח⁴⁵. אבל המתנה, שאין שם תנאי זה - אינו גובה משבח שהשביחה בהוצאתו פלוס.

(38) ב"מ טו. (39) בגמרא שם, אמר רבא סתם שאין בעל-חוב גובה את השבח ממתנה, וכתב הר"ף שם: "ומסתברא דהאי שבחא דלא גבי ממתנה - שבחא דאתי מחמת הוצאה הוא, אבל שבחא דאתי ממילא טריף (מתקבל) על הדעת שהשבח שאינו גובה ממתנה - שבח הבא מחמת הוצאה הוא, אבל שבח הבא מאלי - טורף". ורבינו קיבל סברתו. והראב"ד בהשגותיו כאן מסכים לדבריו. (40) שנתבאר למעלה בהלכה א, שגובה חצי השבח אחר ניכוי ההוצאה. (41) כששבחה מחמת הוצאה. (42) נימוק זה נתבאר בגמרא, שם. (43) שבעל-חוב יקח גם השבח. (44) את התנאי הזה בשטר. (45) וכל דבר שבממון שנתקבל כמנהג קבוע - מחייב את שני הצדדים, אפילו כשלא התנו כן בפירוש. למעלה בהלכה א ביאר רבינו, למה אינו גובה את כל השבח.

ד. וכן יתומים⁴⁶ שהשביחו הנכסים - אין פעל חוב גובה מן השבח פלוס. אבל אם שביחו נכסים מאליהן - גובה את השבח פלו.

(46) רבינו מדמה יתומים למקבל מתנה, מפני שאין להם על מי לחזור ולגבות מה שנטל, וגם לא קיבלו תנאי שכזה. ובהגהות מיימוניות כאן אות ה כתב, שרבינו למד זה מגמרא ב"מ קי. שאלו שם: יתומים אומרים: אנו השבחנו, ובעל-חוב אומר: אביכם השביח, על מי להביא ראייה? יוצא מזה, שאין גובים משבח שהשביחו יתומים. וה'תוספות' ב"מ שם ד"ה בעל חוב, ובכורות נב. ד"ה והאמר, כתבו שבעל-חוב גובה השבח מן היתומים, מפני שהם "כרעי דאבוהון" (ירך אביהם) וחובותיו של האב עוברים אליהם, ודחו את הראיה שהבאנו בשם הגהות מיימוניות. [במגיד-משנה כתב, שדעת הר"ף כרבינו, ולא גילה מקומו. ראה לחם-משנה כאן, וש"ך חו"מ סי' קטו ס"ק לא].

ה. פעל חוב שטרף בחובו מיד הלוקח מה שראוי לו מן הקרן וחצי השבח - רואין הנשאר מן הקרקע: אם יש בו תעלה⁴⁷ ללוקח⁴⁸, כגון שנסאר לו בפשדה בית תשעה קבין⁴⁹, ובגנה בית חצי קב⁵⁰

דאיתנהו האידנא מיחברי בארעא, גבי להו בעל-חוב (פירות) שהם עכשיו מחוברים בקרקע - בעל-חוב גובה אותם), ואינו מחלק בין צריכים לקרקע ובין אינם צריכים. [ובה המבוכה בדין פירות שאינם צריכים לקרקע. בהלכות טוען ונטען פ"ה ה"ד פסק רבינו, שאם אינם צריכים לקרקע דינם כמטלטלין, וכן פסק גם בהל' מכירה פ"א ה"ז לענין קנין ולענין אונאה. במגיד-משנה כאן ובהלכות מכירה פ"א ה"ז, ובלחם-משנה פ"ב מהל' שכירות ה"ד נדחקו ליישב את הסתירות הללו. אולם רבינו עצמו בפירושו לשבועות מב: מבאר שיטתו, וביאורו מסלק את כל הסתירות והקושיות. במשנה שם חולקים רבי מאיר וחכמים בדין שומר שקיבל פירות מחוברים לשמירה, ומודה במקצת התביעה. רבי מאיר אומר: דינם כמטלטלין ומחויב שבועה, וחכמים אומרים שהם כקרקע ואין נשבעים על הקרקעות. ובגמרא שם מג. פירשו שמחלוקתם בענבים העומדים ליבצר. וכתב שם רבינו: "מחלוקת חכמים ורבי מאיר היא בענבים העומדים להיבצר (שאינם צריכים לקרקע - המפרש) והלכה כחכמים, אבל כשימסרם לו בתורת שמירה ולענין מקח וממכר ודיני ההונאה (גירסת הש"ך חו"מ סי' זה ס"ק ט) והודייה במקצת כשהיה עיקר התביעה שלא בתורת שמירה, העיקר המכוון אליו שהם כמטלטלין, שכל העומד ליבצר כבצור דמי, ושומר זה הלשון". וביאר הש"ך שם שהמלה "אבל" מתפרשת כאן כמו: במה דברים אמורים (אבל זה נאמר רק), ואומר רבינו, שלא אמרו שהם כקרקע אלא כשנמסרו הפירות בתורת שמירה, אבל בענינים אחרים שמנה שם, וביניהם גם הודאה במקצת במלוה - דינם כבצורות (כנראה כוונתו שגם חכמים מודים בזה). והש"ך ממשיך ומבאר, שדבריו הם לפי שיטת רבו רבי יהוסף הלוי, הובאה ב'טור' שם שמנמק את ההבדל בין שמירה ובין דין אונאה ושבועה וכיוצא בהן, ואומר: "כאן גבי שומר לאו כבצורות דמיין, כיון דלשמירה הן כשהן מחוברים לקרקע וכו' דהא לאו למיתלשיניהו מסריניהו ניהליה (שהרי לא כדי לתלשם מסרם לידו, אלא לשמרם כמו שהם)". ומחדש הש"ך (שם בס' קטו ס"ק יח), שבעל-חוב הבא לטרוף את השדה עם הפירות - יש לדנו כשומר, שהרי אינו בא לתלוש את הפירות אלא ליטלם כמו שהם, ויכול לומר ללוקח: אין זה ענינך מה אעשה עם הפירות אחר שיגיעו לידי, עכשיו אינני תולש אותם. ובהתאם לשיטה זו פסק רבינו כאן, שאפילו אינם צריכים לקרקע - דינם כקרקע. ובמכירה וכן באונאה, פסק שדינם כמטלטלין. על פירושו הנפלא הזה של הש"ך עלינו להוסיף עוד, שבהל' טוען ונטען שם התכוון רבינו להודאה במקצת במלוה ולוה, ולא בשומר. והרמב"ם חולק על רבינו, ודעתו שאם אינם צריכים כלל לקרקע - הרי הם כמטלטלין, ולא אמרו "לאו כבצורות דמיין" אלא כשהקרקע תוסיף להשביחם קצת. וכן מפרש הרמב"ם גם דעת רש"י. ורבינו זרחיה הלוי והרשב"א מרחיקים לכת וסוברים, שאפילו הצריכים לקרקע אין בעל-חוב גובה אותם בחובו אלא נוטלם ומשלם דמיהם ללוקח (מגיד-משנה).

ג. מתנה³⁸ ששכחה מחמת הוצאה - אין פעל חוב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בהשגותיו, ולא עלה בידם ליישבה. ומעניין שהראב"ד נמנע כאן להשתמש בסגנון השגה חריף, אלא משער שטעות סופר כאן. ונראה שבהסתמך על השערתו - השמיט מרן ב'שולחן ערוך' את ההלכה הזו].

ז. **פַּעַל חוֹבֵב**⁶⁵ שָׁבָא לְטָרֵף מִן הַיְתוּמִין, יְתוּמִים אוֹמְרִים: אָנוּ הַשְּׁבִיחֵנוּ⁶⁶, וּבַעַל חוֹב אוֹמֵר: שָׁמָּה אֲבִיכֶם הַשְּׁבִיחֵ⁶⁷ - עַל הַיְתוּמִים לְהֵבִיא רֵאִיָּה⁶⁸. הֵבִיאוּ רֵאִיָּה שֶׁהֵם הַשְּׁבִיחֵו - שְׁמִין לָהֶן אֶת הַשְּׁבִיחַ וְאֶת הַהוֹצָאָה, וְנוֹטְלִין הַפְּחוֹת שֶׁבְּשִׁנְיָהֶן⁶⁹, וּמַעֲלָה אוֹתָן בְּדָמִים⁷⁰. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? ⁷¹ בְּשַׁעֲשֻׁה שָׂדֶה זֶה אֲפּוֹתִיקִי, אֲכַל אִם לֹא עָשָׂה אֲפּוֹתִיקִי, אִם רָצוּ הַיְתוּמִין לְסַלֵּק בַּעַל חוֹב בְּדָמִים - מְסַלְקִין אוֹתוֹ, וְאִם רָצוּ - נוֹטְלִין מִן הַקֶּרֶקַע שְׁעוֹר שֶׁבַח שְׁלֵהֶן⁷².

(65) ב"מ ט': (66) השקענו הוצאות והשביחה. (67) בגמרא שם אמרו: "אומר אביכם השביח", וכן כתב גם הרי"ף שם. כנראה מסברת עצמו אמר רבינו שאפילו בטוען טענת 'שמא' מחויבים היורשים להביא ראיה שהם השביחו. (68) ואם לא הביאו ראיה, גובה המלוה את השבח. וטעמו של דבר אמרו שם בשם רבי יוחנן: שדה המושעבדת ועומדת לגוביינא, הרי היא לענין זה כאילו נכנסה כבר לרשות המלוה, ואין להוציאה מידו בלי הוכחה ברורה. לקמן יבואר, שזה נאמר בשדה אפותיקי, אבל כשלא עשאה אפותיקי - הרי היא בחזקת היתומים, ולכן על בעל-חוב להביא ראיה. (69) כשההוצאה יתירה על השבח, מובן מאליו שאינם נוטלים יותר מהשבח, וכשהשבח יתר על ההוצאה - יכול בעל-חוב לטעון: השבחתם שדה שלי ואני נוטל את השבח, ומחזיר את ההוצאה שגרמה לשבח. (70) משלם ליתומים דמים, ואינם יכולים לדרוש חלק השדה כשיעור הכסף המגיע להם. (71) נמשך גם לדין הבאת ראיה (כן משמע מלשונו של המגיד-משנה). וכן דעת הרמב"ן והרשב"א, מפני ששעבוד גרידא אינו מוציא את השדה מחזקת היתומים. (72) כלומר, כל השבח, כמבואר למעלה בה"ד, שבעל-חוב אינו גובה כלום מהשבח שהשביחו יתומים בהוצאותיהם. [במגיד-משנה מבאר, שלדעת רבינו לא אמרו נוטלים הפחות שבשניהם אלא כשהחוב הוא כנגד השדה ושבתה, אבל כשאינו גדול מן הקרן אין בעל-חוב נוטל בשבח כלום, אפילו מן שדה אפותיקי, בניגוד לשיטת הרי"ף ורב האי גאון, שגם במקרה זה נוטלים הפחות שבשניהם מפני שהוא טוען: שדה שלי השבחתם. ולשיטתם, יפה כוחו של המלוה בהשביחו יתומים מהשביח הלוח עצמו. ומובן, שאז יטענו יתומים: אבינו השביח, ואין לך יותר מערך החוב, והוא יטעון: אתם השבחתם (ראה 'בית יוסף' חו"מ סי' קטו שהשיג על המגיד-משנה)].

- יִשְׁתַּחֲפּוּ בָּהּ שְׁנֵיהֶם⁵¹; וְאִם לֹא נִשְׁאַר לוֹ דָּבָר שְׂאֵלוּ יִחַלֵּק יְהִיָּה שֵׁם כָּלוּ עָלָיו⁵² - נוֹתֵן לוֹ בַּעַל חוֹב אֶת דְּמֵיו⁵³.

(47) תועלת. (48) חלק השדה שנשאר ביד הלוקח, ראוי לעיבוד להוציא פירות. (49) אפשר לזרוע בה תשעה קבים תבואה, שהם סאה וחצי. [הקב הוא ארבעה לוגים, והלוג שש ביצים בינוניות]. (50) חלקת קרקע קטנה כזו, מספיקה לגינה. (51) כלומר, ויחלוקו את השדה, ואין האחד מהם יכול לכופו את השני למכור לו את חלקו או לקנות ממנו. (52) משנה בבבא-בבא יא: "זה הכלל, כל שאילו יחלק ושמנו עליו - חולקין". פירוש, אם שנים שותפים בדבר אחד, וכשיחלקו את הדבר לשני חלקים, יקרא כל חלק כשם הדבר השלם - אז יכול כל שותף לדרוש חלוקה ממש. ומלמדנו רבינו, שקרקע קטן מבית תשעה קבים - אינו נקרא שדה. וגינה פחותה מבית חצי קב - אינה נקראת גינה. ולמד זה ממשנה הנ"ל. (53) מקור דין זה ברי"ף ב"מ טו: ושם נאמר: שקיל ליה לדמיה מבעל-חוב (לוקח דמיו מבעל-חוב). משמע שרצונו של הלוקח קובע, רצה לוקח קרקע, רצה לוקח כסף. וכן מבואר ב'טור' חו"מ סי' קטו. אולם רבינו שינה הלשון, וכתב: "נותן לו בעל-חוב את דמיו", ומשמע לכאורה שכופה את הלוקח לקבל מעות. וב'שולחן ערוך' שם ס"ב מביא דברי רבינו כלשונו כאן, והרמ"א מוסיף "אם ירצה הלוקח". ונראה שאינו חולק אלא מבאר, ומתקבל על הדעת שגם דברי רבינו יתבארו כך.

ו. הִיתָה הַשְּׂדֶה⁵⁴ אֲפּוֹתִיקִי⁵⁵ - בַּעַל חוֹב נוֹטֵל אֶת בְּלִיָּה⁵⁶, וְרוֹאִין חֲצֵי הַשְּׁבִיחַ הַנִּשְׁאַר לְלוֹקַח⁵⁷: אִם הָיָה חֲצֵי הַשְּׁבִיחַ יְתֵר עַל הַהוֹצָאָה - נוֹטֵל הַהוֹצָאָה⁵⁸ מִבַּעַל חוֹב⁵⁹, שֶׁהָרִי אוֹמֵר לוֹ בַּעַל חוֹב: שְׂדֵי הָיָה שֶׁהַשְּׁבִיחָה⁶⁰, וְהַנִּשְׁאַר לִי⁶¹ מִן הַשְּׁבִיחַ⁶² נוֹטֵל מִן הַמּוֹכֵר; וְאִם הָיָה חֲצֵי הַשְּׁבִיחַ פְּחוֹת מִן הַהוֹצָאָה - אֵין לוֹ מִן הַטּוֹרֵף אֵלָּא דְּמֵי חֲצֵי הַשְּׁבִיחַ⁶³, וְחוֹזֵר וְגוֹבֶה מִן הַמּוֹכֵר חֲצֵי הַשְּׁבִיחַ שֶׁנִּשְׁטַרְף בְּלִכְדָּ⁶⁴.

(54) ב"מ טו. (55) כגון שאמר לוה למלוה: לא יהא לך פרעון אלא משדה זו (ראה למעלה פ"ח ה"ג). (56) עם השבח, שהרי היא כקנויה לו. והמדובר כשהשדה לפני שהשביחה אינה שוה יותר מהחוב. (57) המגיע ללוקח, כפי שנתבאר למעלה בתחילת ה"א. (58) על כל ההוצאה. משמע שבעל-חוב נוטל חצי השבח הראשון בלי ניכוי חלק ההוצאה, ובזה יפה כוח אפותיקי מכוח שעבוד רגיל. (59) ולא את חצי השבח. (60) ודינך כיורד לתוך שדה חבירו והשביחה - שמחזיר לו ההוצאה בלבד. (61) ללוקח. (62) מכל השבח, אחר ניכוי ההוצאה שנטל מבעל-חוב. (63) מאותו נימוק. (64) כלומר, החצי שלא החזיר לו בעל-חוב. ובכן קיבל כל השבח. [תמיהות רבות מצאו ראשונים ואחרונים בהלכה זו, ובראשם הראב"ד

שיעורי רמב"ם - ספר המצוות

~ יום חמישי י"ז תשרי ~

מצות עשה צח.

המצוה הצ"ח – הצווי שנגצטינו לדין בטמאת אכלין ומשקין פדינים האמורים בהם, ומצוה זו כוללת כל-תורת טמאת אכלין ומשקין כלם.

~ יום שישי י"ח תשרי ~

מצות עשה צח.

המצוה הצ"ח – הצווי שנגצטינו לדין בטמאת אכלין ומשקין פדינים האמורים בהם, ומצוה זו כוללת כל-תורת טמאת אכלין ומשקין כלם.

~ שבת קודש י"ט תשרי ~

מצות עשה צח.

המצוה הצ"ח – הצווי שנגצטינו לדין בטמאת אכלין ומשקין פדינים האמורים בהם, ומצוה זו כוללת כל-תורת טמאת אכלין ומשקין כלם.

~ יום ראשון י"ג תשרי ~

מצות עשה צו.

המצוה הצ"ז – הצווי שנגצטינו להיות שמונה מינים מן השרצים מטמאין. ומצוה זו כוללת טמאת שרץ ודיניה.

~ יום שני י"ד תשרי ~

מצות עשה צו.

המצוה הצ"ז נדפסה ביום הקודם

~ יום שלישי ט"ו תשרי ~

מצות עשה קה.

המצוה הק"ה – הצווי שנגצטינו להיות שכבת זרע מטמאה, ומצוה זו כוללת כל-דיני שכבת זרע.

~ יום רביעי ט"ז תשרי ~

מצות עשה קה.

המצוה הק"ה נדפסה ביום הקודם.

מעלת יום השבת היא – היותו יום שאסור במלאכה, ועד ש"הא בעיניו כאילו כל מלאכתו עשויה", וכיוון שהתורה – "תורת אמת" – אומרת כן, ו"אין הקדוש-ברוך-הוא בא בטרונא עם בריותיו", הרי מובן, שאם רק יתנהג כפי שהתורה דורשת ממנו, אזי אכן יהיה אצלו המעמד ומוצב ש"כל מלאכתו עשויה".

משיחת יום ב' דחג הסוכות, ה'תשכ"ח

נשמות ישראל מושרשים בעצמותו יתברך באופן נעלה יותר מאשר התורה.

ממאמר שבת חול המועד סוכות ה'תשכ"ז

נביאים

עמוס פרק ט א"ה

א רִאִיתִי אֶת־אֲדֹנָי נֹצֵב עַל־הַמִּזְבֵּחַ וַיֹּאמֶר הִךְ הַכֶּפֶתוֹר וַיִּרְעֲשׁוּ הַסָּפִים וּבָצַעַם בְּרֹאשׁ פָּלֶם וְאַחֲרֵיהֶם
בַּחֶרֶב אֶהְרֹג לֹא־יִנְגֹּס לָהֶם נֶם וְלֹא־יִמְלֹט לָהֶם פְּלִיט: ב אִם־יִחַתְּרוּ בְּשֹׁאֹל מִשֶּׁם יְדֵי תַקְחֶם וְאִם־יַעֲלוּ
הַשָּׁמַיִם מִשֶּׁם אֲוִירֵם: ג וְאִם־יִחְבְּאוּ בְּרֹאשׁ הַכְּרָמִל מִשֶּׁם אַחֲפֹשׁ וּלְקַחְתִּים וְאִם־יִסְתְּרוּ מִגֹּדַר עֵינִי
בְּקִרְקַע הַיָּם מִשֶּׁם אֲצִוֶּה אֶת־הַנֶּחֱשׁ וַיִּנְשָׁכֶם: ד וְאִם־יִלְכּוּ בְּשֶׁבֶל לִפְנֵי אֵיבֵיהֶם מִשֶּׁם אֲצִוֶּה אֶת־הַחֶרֶב
וְהִרְגֹתֶם וְשִׁמְתִי עֵינִי עֲלֵיהֶם לְרַעָה וְלֹא לְטוֹבָה: ה וְאֲדֹנָי יִהְיֶה הַצִּבְאוֹת הַנוֹגֵעַ בָּאָרֶץ וּתְמוּגָה וְאֶבְלוּ
פְּלִי־יוֹשְׁבֵי בָהּ וְעֵלְתָה כִּי־אֵל פְּלָה וְשִׁקְעָה כִּי־אֵל מִצְרִים:

רש"י

ידמון לאיטמרא כדבשאל: ידי תקחם. במימרי
ידברינון שנאיהון: ואם יעלו השמים. ואם יסקון בטורין
רמין עד צית שמיא מתמן במימרי יחתונון: (ג) בראש
הכרמל. בריש מגדלי כרכיא: משם אחפש. מתמן
אפקיד בלושין ויבלשונונון: בקרקע הים. בניסי ימא איי
הים: אצוה את הנחש. י"ת עממיא דתקיפין כחויא:
(ה) הנוגע בארץ ותמוג. דנזיף בארעא וזיע ותמוג לשון
נוע וה' הוא הנוגע בארץ ותמוג כלומר גזירה זאת
מאתי יצאת:

(א) נצב על המזבח. מסתלק מכרובא למדבחה דרך
יציאת חוץ על מזבח הזהב שהוא בהיכל והוא מעשר
מסעות שנסעה שכניה: הך הכפתור. שהוא בראש הגג:
וירעשו הספים. איסקופות הבית התחתונות כך יהרג
המלך וירעדו השרים: ובצעם בראש כולם. כמו ופצעם
וי"ת כפתור המגורה טפי מנרתא יתקטל מלכא יאשיהו
וירעשו הסיפים ויחרב ביתא ויתפגרון עזרתא: ובצעם
בראש כולם. ומאני מקדשא בשביא יהכון ובצעם כמו
ממונם יגלה בראש כולם: (ב) אם יחתרו בשאול. אם

מצודת ציון

(א) הכפתור. הוא המשקוף וקראו כפתור לפי שעושין בו
ציורי כפתורים העגולים כעין תפוחים וכן בכפתורים ילינו
(צפניה ב): וירעשו. ענין תנועה חזקה: הספים. הם המזוזות
כמו וסף השער (יחזקאל ט): ובצעם. חמדת עשרם כמו בצע
כסף (שופטים ה): ואחריתם. כן יקראו הבנים והבנות כמו
ולא לאחריתו (דניאל י"א): ינוס. ענין בריחה: להם. כמו
מהם: ימלט. ענין השמטה: פליט. ענין שארית כמו פליט
ושריד (איכה ב'): (ב) יחתרו. ענין חפירה בקרקע כמו חתר
בחשך בתים (איוב כ"ד): בשאול. בקבר עמוק: (ג) יחבאו.
ענין הסתרה כמו חבי כמעט רגע (ישעיה לב): אחפש. ענין
חקירה כמו ויחפש רוחי (תהלים עז): הנחש. הוא הליתן
הדומה למראה נחש וכמ"ש על ליתן נחש בריח (ישעיה כז):
ונישכם. מל' נשיכה בשיניים: (ה) ותמוג. מל' המגה והמסה:
ואבלו. ענין השחתה כמו אבלה אדמה (יואל א): ושקעה.
ענין נפילת הדבר בעומק כמו אשקיע מימיהם (יחזקאל לב):

מצודת דוד

(א) הך הכפתור. הכה את הכפתור הוא המשקוף ומהכאה
ההיא ירעשו המזוזות ר"ל באבדן המלך יחרדו השרים ועל
יאשיהו יאמר כי אחר שנהרג הוא הושפלה המלוכה ולא היה
ביד השרים להמליך מלך מדעתם וכאשר המליכו את יהואחז
הסירו מלך מצרים מן המלוכה ונתן עונש על הארץ כמ"ש
במ"ב ומאז לא המליכו מלך מדעתם: ובצעם. חמדת עשרם
יגלה בראש כולם כי עד שלא גלו הם בימי צדקיה הוציא נ"ג
אוצרות בית ה' ואוצרות בית המלך כמ"ש במ"ב: ואחריתם.
בניהם ובנותיהם אהרוג בחרב העכו"ם: לא ינוס וגו'. הרוצה
להניס לא יוכל: ולא ימלט וגו'. הוא כפל ענין במ"ש:
(ב) אם יחתרו בשאול. אם יעשו לעצמם מחתרת בשאול ר"ל
בעומק הארץ להסתתר שמה הנה ידי תקחם משם למסרם ביד
האויב והוא ענין מליצה ור"ל שלא יועילו לעצמם בשום
תחבולה להנצל מיד העכו"ם: משם אורידם. להיות נמצאים
ביד העכו"ם: (ג) ואם יחבאו. ואם יסתירו עצמם בראש הר
הכרמל שהיה שם מקומות מסתרים: משם אחפש. ממקום

מחבואם אחפשם למצוא אותם ולקחתם למסרם ביד העכו"ם: ואם יסתרו. ואם יחשבו להסתור מפני בקרקעית הים: משם.
מקרקעית הים אצוה את הנחש הוא הליתן שהוא ינשך אותם והכל הוא ענין מליצה: (ד) ואם ילכו בשבי. ר"ל אם יכנעו
לפני העכו"ם וימסרו עצמם בשבי למען ירחמו עליהם: משם. ממקום שאחר שגורשין מימיו רפש וטיט אח"ז נשקע למטה
ר"ל אחר השמדת הרשע' תהיה ההרווה:

כתובים

תהלים פרק יב

א לְמִנְצָח עַל־הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד: ב הוֹשִׁיעָה יְהוָה פִּי־גִמְרָה חֲסִיד פִּי־פִסּוֹ אֲמוֹנִים מִבְּנֵי אָדָם: ג שׁוֹא | יִדְבְּרוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ שֹׁפֵת חֲלָקוֹת בִּלְבָב וְלֵב יִדְבְּרוּ: ד יִכְרַת יְהוָה פֶּלֶשׁ־שִׁפְתֵי חֲלָקוֹת לְשׁוֹן מְדַבֶּרֶת גְּדִלוֹת: ה אֲשֶׁר אָמְרוּ | לְלִשְׁנֵנוּ נִגְבִּיר שִׁפְתֵינוּ אֲתָנוּ מִי אֲדוֹן לָנוּ: ו מִשֹּׁד עֲנִיִּים מֵאֲנָקַת אֲבִיּוֹנִים עֲתָה אֲקוּם יֹאמֶר יְהוָה אִשִּׁית בִּישַׁע יִפְתִּי־לוֹ: ז אֲמָרוֹת יְהוָה אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת כֶּסֶף צָרוּף בַּעֲלִיל לְאַרְצָן מִזֶּקֶק שִׁבְעָתִים:

רש"י

ומתקיימות כל מה שמבטיח עושה והרי הבטיחני ישועה ומלכות: כסף צרוף. הרי הן ככסף צרוף הגלוי לכל הארץ. בעליל. ל' גילוי הוא בלשון המשנה בין שנראה בעליל בין שלא נראה בעליל כו' ויש מפרשים בעליל ל' מעלה וכן פירושו כסף צרוף בעליל לארץ, כלומר ככסף הצרוף במשובח שבעפר ובעליון שבו כי כור המצרף יעשה אדם מן העפר המשובח, ל"א בעליל כמו עלי (משלי כז) בתוך הריפות בעלי והוא שם כלי שכותשין בתוכו וכן בעליל הכור שמתכיין לתוכו הזהב והכסף וזה אינו נראה לפי שאינו קורא עלי המכתש שכותשין לתוכו אלא יד המכתש שכותשין בו שקורין פילאון בלעז, ל"א בעליל לשון בעל יד כלומר אדון הארץ ושבת המלה כנגד השם וזה תרגום יונתן הוא לשון אדנות ואמר כי אמרתינו כסף צרוף מאדון הארץ שהוא השם שהוא צרף וזקק אותם (סא"א):

(א) על השמינית. כנור של שמונה נימין: (ב) גמר. כלה. פסו. פיילירינט בלעז כמו אפסו וכן פתר מנחם: כי פסו אמונים מבני אדם. הכל משקרים בי ומרגלים את המקומות אשר אנכי מתחבא שם ומגידיש לשאול הלא דוד מסתתר עמנו (לקמן נד): (ג) בלב ולב. בשני לבבות לי מראים שלום ויש שנאה טמונה בלבבם: (ד) ללשונו נגביר. בלשונו נתגבר: (ו) משד עניים. מחמת שוד עניים הנשדדים על ידם כגון אני ואנשי וכהני נוב ומחמת אנקת אביונים יאמר ה' עתה אקום לעזרתם: אשית בישע יפיח לו. אשיתם בישע ידבר עליהם: יפיח. ל' דבור הרבה יש בספר משלי ובחבקוק ויפיח לקץ ולא יכזב ומנחם פתר אותו לשון מוקש כמו (לקמן קכד) הפח נשבר: (ז) אמרות ה' אמרות טהורות. הן שיש יכולת בידו לקיימם אבל אמרות בני אדם אינם אמרות שהם מתים ואין בידם לקיים: טהורות. ברורות

מצודת ציון

(ב) פסו. אפסו וכלו: (ד) גדולות. חשובות ויקרות כמו אשה גדולה (מ"ב ד'): (ו) משוד. ענין עושק: מאנקת. ענין צעקה כמו אנקת אסיר (לקמן ע"ט): (ז) בעליל. במקום מגולה ובמשנה בין שנראה בעליל (ר"ה כ"א): לארץ. כמו בארץ:

לב האחד והלב השני כל עמו: (ד) יכרת ה'. מתפלל שיכרת ה' בעל שפתי חלקות והלשון המדברת דברים חשובים ויקרים בכדי לרמות: (ה) ללשונו. המדברת גדולות נגביר על כולם כי נוכל לרמותם שפתינו אתנו הלא שפתינו ברשותינו ונוכל לדבר בהם דברי שקר הפוך מה שבלב כי מי אדון לנו לצוות לבל לדבר כ"א הדבר שבלב כי מי יודע מה שבלב: (ו) משוד. מחמת השוד שעושים לעניים ע"י ערמתם: מאנקת. הצועקים על השוד. אקום. להפרע מהם: אשית בישע יפיח לו. כאלו אמר אשית ישע ביפיח לו ר"ל אושיע את הבא לאבד את הרשע בהפחת רוח בעלמא: (ז) אמרות ה'. הלא אמרות ה' המה טהורות ככסף הנצרף במקום מגולה במעבה האדמה פעמים רבות שאז היא טהורה מבלי סיג וכן אמרי ה' לא יפול מה מהם ארצה כי כן יהיה שיתן כח ביד המאבד את הרשע:

מצודת דוד

(ב) הושיעה ה'. להנצל מיד שאול: כי גמר חסיד. כלה חסיד מן העולם ולא ימצא מי למחות ביד שאול וללמוד עלי זכות בפניו: פסו. כלו אנשי אמונה וידברו עלי כזב בפני שאול: (ג) שוא ידברו וגו'. מה שמדברים רכות המה שוא כי לא כן עם מחשבותם: בלב ולב ידברו. כאלו הלשון מדבר בשליחות

משניות מסכת מנחות

ב מצות העומר לבא מן הקרוב. לא בפר הקרוב לירושלים – מביאים אותו מכל מקום. מעשה שבא מגנות צריפין, ושתי הלחם מבקעת עין סוכר.

ג ביצד היו עושים? שלוחי בית דין יוצאים מערב יום טוב, ועושים אותו פריכות במחבר לקרקע, כדי שיהא נוח לקצור. וכל העירות הפסוקות לשם מתכנסות לשם, כדי שיהא נקצר בעסק גדול. פיון שחשכה, אומר להם: בא השמש? אומרים: הין. בא השמש? אומרים: הין. מגל זו? אומרים: הין. מגל זו? אומרים: הין. קפה זו? אומרים: הין. קפה זו? אומרים: הין. בשבת אומר להם: שבת זו? אומרים: הין. שבת זו? אומרים: הין. אקצר? והם אומרים לו: קצר! אקצר? והם אומרים לו: קצר! שלשה פעמים על כל דבר ודבר, והם אומרים לו: הין, הין, הין. כל כך למה? מפני הפיתוסים, שהיו אומרים: אין קצירת העומר במוצאי יום טוב.

פירוש ברטנורא

ב מצות העומר לבוא מן הקרוב. ממקום שקרוב לירושלים. לפי שאין מעבירין על המצות, הלכך כשיוצא מירושלים לבקש עומר, אותה תבואה שמוצא ראשונה נטלה: לא ביכר. לא בשל כל צרכו: מעשה שבא מגנות צריפין ועין סוכר. רחוקים מירושלים הרבה. מפני שהרחיקו הניסות כל תבואות שסביבות ירושלים:

ג פריכות. כורכים וקושרים ראשי שבלים מלוא אגרוף: מתכנסות לשם. למוצאי יום טוב כשקוצרים אותו: כדי שיהא נקצר בעסק גדול. בקול המולה גדולה. שיכירו הצדוקים שבמוצאי יום טוב קוצרים אותו משום דאיתו לא מורו בהאי, כדלקמן: אמר לחן, הקצור, לבני העיירות העומדים עליו, בא השמש, ואמרו לו הין: מגל זה. כלומר, אקצור התבואה במגל זה: קופה זו. אכניס התבואה לתוך קופה זו: שבת זו. אקצור בשבת זו, ואמרו לו הין: שלש פעמים. שואל להן כל דבר ודבר: וכל כך, שהיה שואל, למה: מפני הצדוקים וביתוסים שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי יום טוב. אלא במוצאי שבת, דכתיב (ויקרא כ"ג) וספרתם לכם ממחרת השבת, ממחרת שבת בראשית משמע, ומסורת בדינו מאבותינו דהאי ממחרת השבת היינו מחרת יום טוב ראשון של פסח בין שחל בחול בין בשבת. וכן מצינו בספר יהושע (ה' י"א) ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלי, והרי נאמר בתורה (שם) ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה, ומאחר שתלה היתר החדש במחרת הפסח הדבר ברור שמחרת הפסח הוא המתיר את החדש ובו קוצרים העומר בין שחל יום טוב ראשון של פסח בחול בין שחל להיות בשבת. ולפיכך הקוצרים מנביתין קולם כדי שישמעו הביתוסים ולהוציא מלבן. וקוצרים העומר בלילה ולא ביום, דכתיב וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' שבע שבתות תמימות תהינה, וא"א להיות תמימות אלא אם כן מתחיל למנות מתחלת הלילה, שהרי הלילה תחלת היום הוא, והרי הוא אומר (דברים ט"ז) מתחיל חרמש בקמה תחל לפפור, אלמא הקצירה בלילה הוא בשעה שמתחיל למנות:

משניות מבוארות – קהתי

~ יום ראשון ~

באור משנה ב

משנתנו באה ללמד, באיזה מקום קצרו את העומר.

מצות העומר לבא מן הקרוב – ממקום הקרוב לירושלים. בגמרא מובאים שני טעמים: א. כדי שיהיה רך ומלא, דהיינו שתהא התבואה רכה ונמללת ביד (דש"י), שכן כתוב במנחת העומר (ויקרא ב, יד): "כרמל תקריב", ודרשו נוטריקון: "כרמל" – רך ומוז (רך ומלא); ב. משום שאין מעבירין על המצוות, ולפיכך כשיוצא מירושלים לבקש עומר, אותה תבואה שמוצא תחילה נטלה. **לא בפר הקרוב לירושלים** – אם קרוב לירושלים לא בשלה עדיין התבואה החדשה כל צרכה, מביאים אותו מכל מקום – בארץ ישראל. **מעשה שבא מגנות צריפין** – העומר, **מגנות צריפין** – ממקום ששמו "גנות צריפין", והוא כנראה "צריפין" הסמוך ללוד, **ושתי הלחם** – באו, **מבקעת עין סוכר** – הסמוך לשכם. בגמרא מובא, שהדבר היה בימי מלחמות האחים הורקנוס ואריסטובולוס מבית חשמונאי, שהגייסות החריבו אז כל סביבות ירושלים, והיו צריכים להביא את העומר ואת שתי הלחם ממקום רחוק.

באור משנה ג

ביצד היו עושים – קצירת העומר? **שלוחי בית דין יוצאים מערב יום טוב** – ערב חג הפסח, **ועושים אותו פריכות במחבר לקרקע** – כורכים וקושרים את ראשי השיבולים, כשהן מחוברות לקרקע, **כדי שיהא נוח לקצור** – שיוכלו לקצור אותן מהר במוצאי

יום טוב, בליל ששה עשר בניסן. **וכל העירות הפסוקות לשם** – למקום הקצירה, **מתכנסות לשם** – במוצאי יום טוב בשעת הקצירה, **כדי שיהא נקצר בעסק גדול** – בקול המולה גדולה ובפרסום רב. **פיון שחשכה** – ליל ששה עשר בניסן, **אומר להם** – כל אחד מן הקוצרים שואל את בני העיירות שנתכנסו: **בא השמש?** – שקע השמש? **אומרים: הין** – וכולם עונים: כן. **בא השמש?** **אומרים: הין** – כך שלוש פעמים. וחוזר כל אחד מן הקוצרים ושואל: **מגל זו** – כלומר אקצור התבואה במגל זו? **אומרים: הין** – וכולם משיבים: כן. **מגל זו? אומרים: הין** – כך שלוש פעמים. ועוד שואל כל אחד מן הקוצרים: **קפה זו** – אכניס את השיבולים לתוך סל זה? **אומרים: הין** – והם משיבים: כן. **קפה זו? אומרים: הין** – כך שלוש פעמים. **בשבת** – אם ששה עשר בניסן חל בשבת, **אומר להם: שבת זו** – אקצור בשבת זו? **אומרים: הין** – כן. **שבת זו? אומרים: הין** – כך שלוש פעמים. לאחרונה שואל כל אחד מן הקוצרים: **אקצר? והם אומרים לו: קצר! אקצר? והם אומרים לו: קצר!** – אינם משיבים לו "הין" אלא "קצר!", כדי לזרזו לעבודת הקצירה, **שלשה פעמים על כל דבר ודבר** – שלוש פעמים חוזר הקוצר על כל שאלה, **והם אומרים לו: הין, הין, הין** – כלומר שהמתכנסים משיבים בכל פעם: כן, כפי שבארנו לעיל בכל שאלה ושאלה. **כל כך למה** – למה באו כל השאלות הללו, ולמה נקצר העומר בעסק כה גדול? **מפני הפיתוסים** – שכפרו בתורה שבעל פה, **שהיו אומרים: אין קצירת העומר במוצאי יום טוב** – של פסח, אלא במוצאי שבת הראשונה שלאחר

ד קצרוהו, ונתנוהו בקפות, הביאוהו לעזרה, היו מהבהבין אותו פאר, פדי לקים בו מצות קלי, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: בקנים ובקליחות חובטים אותו, פדי שלא יתמעך. נתנוהו לאבוב – ואבוב היה מנקב, פדי שיהא האור שולט בכלו; שטחוהו בעזרה והרוח מנשבת בו, נתנוהו ברחים של גרוסות, והוציאו ממנו עשורון, שהוא מנפה משלש עשרה נפה, והשאר נפדה ונאכל לכל אדם. וחיב בחלה ופטור מן המעשרות. רבי עקיבא מחיב בחלה ובמעשרות. פא לו לעשורון, ונתן שמנו ולבנותו, יצק ובלל, הניף והגיש, וקמץ והקטיר; והשאר נאכל לכהנים.

פירוש ברטנורא

ד מהבהבין אותו באור. בעודו בשיבלין, כדי לקיים בו מצות קלי כדכתיב (ויקרא כ') אבוב קלוי באש, ובמנחת העומר מיירי קרא: **וחכמים אומרים.** תחלה חובטים. ולא כדרך תבואה יבשה שחובטים אותו במקל, אלא בקנים לחים: **ובקליחות.** בקלה של כרוב, כדי שלא יתמעך. ואח"כ מקיימין בו מצות קלי: **נתנוהו לאבוב.** דסבירא להו לרבנן שאם מהבהבים אותו באור ממש אין נקרא קלי, שאין נקרא קלי אלא ע"י דבר אחר דהיינו ע"י כלי, שנותנים אותו באבוב, והוא כלי של נחושת מנוקב שמוכרי קליות קולין בו. והלכה כחכמים: **ברחיים של גרוסות.** שאין טוחנות דק אלא עבה. שאם יטחנו יפה יעברו הסובין של קליפה בנפה עם הסולת. וגרוסות לשון גריסין של פול, ועל שם כן נקראת גרש כרמל: **וחיוב בחלה.** דחיוב חלה היינו גלגול העיסה, וגלגול עיסה זו ביד הדיוט היא לאחר שנפדה: **ופטור מן המעשרות.** דמירוחו ביד הקדש הוא ומירוח הקדש פטור מן המעשרות: **ר"ע מחיב.** האי קמח הנותר מעשורון של עומר **בחלה ובמעשרות** לפי שלא נתנו מעות הקדש אלא בצריך להם לעשורון לבד, אבל האחר לא קדש, הילכך לא מירוח הקדש הוא, דהא לא קדוש. ואין הלכה כרבי עקיבא: **בא לו לעשורון.** נותן תחלה שמנו ולבנותו קודם נתינת הסולת: **יצק ובלל.** לאחר נתינת הסולת, כדרך כל המנחות שנותן שמן בכלי תחלה ואח"כ נותן סולת וחזור ויוצק עליה שמן ובלל: **הניף והגיש.** דמנחת העומר טעונה הנפה והגשה, כדאמרין בפרק כל המנחות:

משניות מבוארות – קהתי

כדי לקיים בו מצוות קלי, **ואבוב היה מנקב, פדי שיהא האור שולט בכלו** – שגרעני השעורה שבתוכו יהיו נקלים היטב. **שטחוהו בעזרה** – לאחר הקליה שטחו את הגרענים בחצר בית המקדש, **והרוח מנשבת בו** – שמקרת את הגרענים ומייבשת את הידעה שעליהם מחום האבוב; אחר כך **נתנוהו ברחים של גרוסות** – העשויים לטחינת פולים לגריסים, ואינם טוחנים דק אלא עבה; וטחנו בהם את גרעני השעורה של העומר, כדי שהסובין של קליפת הגרענים לא יתערבו בקמח העומר, **והוציאו ממנו עשורון** – סולת, דהיינו קמח שעורים נקי ומובחר, **שהוא מנפה משלש עשרה נפה** – שכל אחת היתה דקה מחברתה, כמו שבארנו לעיל (ו, ז), **והשאר** – הקמח שנשאר לאחר שהוציאו את העשורון, **נפדה ונאכל לכל אדם** – שכל מה שנקצר הוא הקדש, הלכך צריך לפדות את השאר במעות, כדי להוציאו לחולין, ואחר כך מותר לכל אדם לאכלו. **וחיב בחלה** – שחיוב חלה משעת גלגול העיסה, ואז כבר נפדה והיה חולין, **ופטור מן המעשרות** – שחיוב מעשר חל בשעת מירוח התבואה (אחר שמנקים את התבואה מן המוצץ שלה, צוברים אותה במקום אחד בגורן, ומייפים פני הכרי ומחליקים אותו, והוא הנקרא "מירוח"), והרי בשעת המירוח עדיין הקדש היה, ומירוח הקדש פטור מן המעשרות. **רבי עקיבא מחיב בחלה ובמעשרות** – את הקמח שנשאר לאחר שהוציאו העשורון של העומר, שסובר רבי עקיבא, שמתחילה לא נתנו מעות הקדש אלא בעד הסולת הצריכה למידת העישורין בלבד, והשאר לא היה של הקדש, ולא הוצרך לפדותו, ולפיכך חייב אף במעשרות. **פא לו לעשורון** – העוסק בהקרבת העומר בא ביום ששה עשר בניסן לעשורון, ונתן שמנו ולבנותו – כלומר נתן מן השמן מעט בכלי ונתן הסולת עליו, והניח את הלבונה מן הצד בכלי, **יצק** – מהשמן על הסולת, **ובלל** – את הסולת עם השמן, ושוב חזר ויצק שמן על הסולת הבלולה, כמו ששינוי (לעיל ו, ג), שכל המנחות טעונות שלוש מנתות שמן (ואין התנא מוזכר את יציאת השמן בפעם השלישית, שכן נכללה כבר בתיבת "יצק"). **והניף** – את מנחת העומר, **והגיש** – אותה כנגד חודה של קרן דרומית מערבית של המזבח, כמבואר לעיל (ה, ו), **וקמץ והקטיר** – את הקומץ ואת הלבונה; **והשאר נאכל לכהנים** – בעזרה, כשיירי כל המנחות.

יום הראשון של פסח, משום שכתוב (ויקרא כג, טו): "וספרתם לכם ממחרת השבת", ופירשו הביתוסים: "ממחרת השבת" – כמשמעו, שאין מביאים את העומר אלא ממחרת יום השבת, דהיינו ביום ראשון בשבוע, ולא הודו לדברי חכמינו, שפירשו את הכתוב על פי הקבלה: "ממחרת השבת" היינו ממחרת יום טוב הראשון של פסח, בין שחל יום טוב הראשון של פסח להיות בחול בין שחל להיות בשבת (בענין הצדוקים והביתוסים עיין באורנו למסכת אבות א, ג), הלכך תינקו חכמים, שיהא העומר נקצר בעסק גדול, ושיהיו שואלים ומשיבים, כפי ששינוי במשנתנו, כדי לעשות פרסום רב לקצירת העומר ממחרת יום טוב הראשון של פסח (ענין רמב"ם הל' תמידין ומוספין ז, יא). וקוצרים העומר בלילה ולא ביום, שנאמר (ויקרא כג, טו): "וספרתם לכם ממחרת השבת... שבע שבתות תמימות תהינה", ואי אפשר להיות תמימות אלא אם כן מתחיל למנות מתחילת הלילה, שהרי הלילה תחילת היום הוא; והרי כתוב (דברים טז, ט): "מהחל חרמש בקמה תחל לספור", מכאן שהקצירה בלילה בשעה שמתחיל למנות (ברטנורא).

~ יום שני ~

באור משנה ד

משנתנו ממשיכה דיני הקרבת העומר.

קצרוהו – קצרו את העומר, היינו את השיבולים, **ונתנוהו בקפות** – והכניסו את השיבולים בסלים, **הביאוהו לעזרה** – לחצר בית המקדש, ושם **היו מהבהבין אותו פאר** – היו חורכים את השיבולים באש, **פדי לקים בו מצות קלי** – שכתוב (ויקרא ג, יד): "ואם תקריב מנחת בכורים לה, אבוב קלוי באש... תקריב את מנחת בכורין", ופירשו חכמים, שבמנחת העומר הכתוב מדבר. **דברי רבי מאיר** – הסובר שהיו מהבהבים את גרעני השעורה בעודם בשיבולים. **וחכמים אומרים: בקנים** – לחים, **ובקליחות** – ובקליחים של כרוב, **חובטים אותו** – תחילה, כדי להוציא את הגרענים מהשבולים; ולא היו חובטים אותו במקלות קשים, **פדי שלא יתמעך** – שלא יתמעכו גרעני השעורה, שהיו עדיין לחים; ואחרי שהוציאו את הגרענים מהשבולים, **נתנוהו לאבוב** – הכניסו את הגרענים לאבוב, והוא כלי של נחושת העשוי לקליית גרענים,

ה מִשְׁקָרֵב הָעֶמֶר, יוֹצֵאִין וּמוֹצֵאִין שׁוּק יְרוּשָׁלַם שֶׁהוּא מְלֵא קֶמַח וְקָלִי, שְׁלֵא בְּרִצּוֹן חֲכָמִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּרִצּוֹן חֲכָמִים הָיוּ עוֹשִׂים. מִשְׁקָרֵב הָעֶמֶר – הֵתֵר הֶחֱדָשׁ מִיָּד. וְהִרְחוּקִים מִתְּרִים מִחֻצוֹת הַיּוֹם וּלְהֵלֶן. מִשְׁתַּחֲרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הִתְקִין רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זַבְדִּי, שִׁיחָא יוֹם הַנֶּהַף כְּלוֹ אֶסוּר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וְהֵלֵא מִן הַתּוֹרָה הוּא אֶסוּר? שְׁנָאֵמַר (ויקרא כג, יד): "עַד-עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה". מִפְּנֵי מָה הִרְחוּקִים מִתְּרִים מִחֻצוֹת הַיּוֹם וּלְהֵלֶן? מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ יוֹדְעִין, שְׁאִין בֵּית דִּין מִתְּעַצְלִין בּוֹ.

ו הָעֶמֶר הָיָה מִתֵּיר בְּמִדְיָנָה, וְשִׁתִּי הִלָּחַם בְּמִקְדָּשׁ. אִין מְבִיאִין מִנְחוֹת, וּבְכֹוֹרִים, וּמִנְחַת בְּהֶמָּה קֹדֶם לָעֶמֶר; וְאִם הִבִּיא – פָּסוּל. קֹדֶם לְשִׁתִּי הִלָּחַם – לֹא יָבִיא, וְאִם הִבִּיא – כָּשֵׁר.

פירוש ברטנורא

ה שלא ברצון חכמים. גוריו שמא יאכל מן החדש כשקוצר קודם שיקריבו העומר, וזה שכבר הוא קמח ודאי נקצר קודם העומר: ר' יהודה אומר ברצון חכמים. דלא גזרו שמא יאכל כשקוצר. והלכה כר' יהודה: והרחוקים. שאין יודעים אם עדיין קרב העומר: מותרים מחצות היום ולהלן. כדקתני טעמא לקמן: שיהא יום הנף. יום ששה עשר בניסן שבו מניפין את העומר: כולו אסור. לאכול בו חדש: אומר רבי יהודה. לתנא דמתניתין, וכי רבן יוחנן התקין והלא מן התורה אסור. בזמן שאין בית המקדש קיים. דתרי קראי כתיבי, כתוב אחד אומר עד עצם היום הזה, דמשמע דעצמו של יום כולו אסור דעד ועד בכלל, וכתוב אחד אומר. (ויקרא כ"ג) עד הביאכם את קרבן אלהיכם, דמשמע דלאחר קרבן העומר מותר, הא כיצד, כאן בזמן שביט המקדש קיים, כאן בזמן שאין בית המקדש קיים. אלמא בזמן שאין בית המקדש קיים שאין העומר קרב הוי יום הנף כולו אסור מן התורה. ומשני בגמרא דהא דתנן התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור, לא תימא התקין אלא דרש והתקין, כלומר שדרש מקראות הללו ברבים והודיעם שכן הדין שיום הנף כולו אסור מן התורה משחרב בית המקדש. ואית דמפרשי בגמרא, שאין החדש אסור מן התורה ביום ט"ז בניסן בזמן שאין מקדש אלא עד שיאיר פני המזרח שחרית ביום ט"ז, דכתיב עד עצם היום הזה, עד ולא עד בכלל, והתקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור, משום מדרגה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא הוה אכלין משהאיר המזרח, השתא נמי גיבול, והן אינן יודעים דבזמן המקדש אסור לאכול חדש עד שיקריב העומר, דכתיב עד הביאכם את קרבן אלהיכם. והכי מפרשין לה בפרק לולב הגזול:

ו העומר היה מותר במדינה. לאכול החדש בכל המקומות: ושתי הלחם במקדש. שקודם שתי הלחם אין מביאין מנחה מתבואה חדשה, דכתיב בשתי הלחם (במדבר כ"ה) מנחה חדשה, שתהא חדשה לכל המנחות: ומנחת בהמה. מנחת נסכים של בהמה: ואם הביא. קודם לעומר: פסול. שלא הותר החדש מכללו אפילו אצל ההדיוט. אבל קודם שתי הלחם לא יביא. ואם הביא כשר. שכבר הותר מכללו אצל ההדיוט:

משניות מבוארות – קהתי

כולו אסור, לפי שמהרה יבנה בית המקדש, ויאמרו: כשם שאשתקד אכלנו מן החדש כשהאיר המזרח, אף עכשיו נאכל, והם לא ידעו, שאשתקד אכלו כשהאיר המזרח, לפי שלא קרב העומר, אבל משנבנה בית המקדש, אין החדש מותר אלא לאחר הקרבת העומר, כמו שכתוב (שם): "עד הביאכם את קרבן אלהיכם". מִפְּנֵי מָה הִרְחוּקִים מִתְּרִים מִחֻצוֹת הַיּוֹם וּלְהֵלֶן – בזמן שביט המקדש קיים, כפי ששנינו לעיל במשנתנו? מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ יוֹדְעִין, שְׁאִין בֵּית דִּין מִתְּעַצְלִין בּוֹ – ומזרזים את העוסקים בהקרבת העומר, שיקריבו אותו קודם חצות היום.

~ יום שלישי ~

באור משנה ו

משנתנו באה ללמד, מה בין העומר ושתי הלחם בענין היתר החדש. הָעֶמֶר הָיָה מִתֵּיר בְּמִדְיָנָה – הקרבת העומר התירה לאכול מן התבואה החדשה בכל מקום, וְשִׁתִּי הִלָּחַם – שהקריבו בחג השבועות, התירו בְּמִקְדָּשׁ – להביא מנחה מן התבואה החדשה, שקודם הקרבת שתי הלחם אין מביאים מנחה מתבואה חדשה, לפי שכתוב בשתי הלחם (במדבר כח, כו): "מנחת חֲדָשָׁה לה' בשבועותיכם", ודרשו: "חדשה" – שתהא חדשה לכל המנחות. אִין מְבִיאִין – מן התבואה החדשה, מִנְחוֹת, וּבְכֹוֹרִים, וּמִנְחַת בְּהֶמָּה – מנחת נסכים לקרבן בהמה, קֹדֶם לָעֶמֶר – לפני הקרבת העומר; וְאִם הִבִּיא, פָּסוּל – אם עבר והביא מנחה או בכיורים מן החדש קודם לעומר, הרי זה פסול. קֹדֶם לְשִׁתִּי הִלָּחַם – לפני הקרבת שתי הלחם בחג השבועות, דהיינו בימים שבין ששה עשר בניסן (אחרי הקרבת העומר) לחג השבועות. לֹא יָבִיא – מנחות וביכורים מן התבואה החדשה, וְאִם הִבִּיא, כָּשֵׁר – יש מבארים הטעם (בגמרא), לפי שכבר הותר החדש לאכילת בני אדם ("הותר מכללו אצל ההדיוט"). מה שאין כן קודם לעומר, שלא הותר עדיין החדש אף לאכילת הדיוט (גמרא מנחות סח, ב; עיין 'תוספות יום טוב').

באור משנה ה

מִשְׁקָרֵב הָעֶמֶר – מיד לאחר הקרבת העומר, יוֹצֵאִין וּמוֹצֵאִין שׁוּק יְרוּשָׁלַם שֶׁהוּא מְלֵא קֶמַח וְקָלִי – מן התבואה החדשה, שְׁלֵא בְּרִצּוֹן חֲכָמִים; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר – שהרי ודאי קצרו וטחנו את התבואה קודם הקרבת העומר, וחששו החכמים שמא גם יאכלו ממנה קודם ההקרבה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּרִצּוֹן חֲכָמִים הָיוּ עוֹשִׂים – שלא חששו חכמים שמא יאכלו מהתבואה החדשה קודם הקרבת העומר. מִשְׁקָרֵב הָעֶמֶר, הֵתֵר הֶחֱדָשׁ מִיָּד – לאחר הקרבת העומר מותר היה מיד לאכול מן התבואה החדשה. וְהִרְחוּקִים – מירושלים, שאינם יודעים מתי קרב העומר, מִתְּרִים מִחֻצוֹת הַיּוֹם וּלְהֵלֶן – כלומר כשיהיה חצות היום בירושלים, כמבואר הטעם להלן בסוף משנתנו. מִשְׁתַּחֲרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הִתְקִין רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זַבְדִּי, שִׁיחָא יוֹם הַנֶּהַף – יום ששה עשר בניסן, שהוא יום הנפת העומר, כְּלוֹ אֶסוּר – לאכול בו מן התבואה החדשה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: וְהֵלֵא מִן הַתּוֹרָה הוּא אֶסוּר – ומה הצורך בתקנת רבן יוחנן בן זכאי? שְׁנָאֵמַר: "עַד-עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה" – ומשמע עד עיצומו של יום ששה עשר בניסן ועד בכלל, ומסיים הכתוב (שם): "עד הביאכם את קרבן אלהיכם", ומשמע שלאחר קרבן העומר הותר החדש מיד; הא כיצד? אלא פסוק זה בא ללמד, שבזמן שביט המקדש קיים, החדש אסור "עד הביאכם" את קרבן העומר, ואילו בזמן שאין בית המקדש קיים, אסור לאכול החדש "עד עצם היום הזה", הרי מכאן שבזמן שאין העומר קרב, יום הנף כולו אסור מן התורה. ברם, בגמרא מבואר, שמה ששנינו "התקין רבן יוחנן בן זכאי", הפירוש הוא: דרש והתקין. כלומר שדרש מקראות אלו ברבים והודיעם את הדין שמשחרב בית המקדש יום הנף כולו אסור מן התורה. ויש מפרשים בגמרא, שלדעת רבן יוחנן בן זכאי, מה שכתוב בתורה "עד עצם היום הזה", היינו עד ולא עד בכלל, כלומר שבזמן שאין בית המקדש קיים אין החדש אסור אלא עד שיאירו פני המזרח שחרית ביום ששה עשר בניסן, והתקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף

ח קוצרים בית השלחים שבִּעֲמֻקִּים, אֲבָל לֹא גֹדֵשִׁין. אֲנִשִּׁי יֵרִיחוֹ קוֹצְרִין בְּרִצּוֹן חֲכָמִים, וְגֹדֵשִׁין שְׁלֹא בְרִצּוֹן חֲכָמִים, וְלֹא מִחוּ בְּיָדֵם חֲכָמִים. קוֹצֵר לִשְׁחַת, וּמֵאֲכִיל לְבַהֲמָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתִי? בִּזְמַן שֶׁהִתְחִיל עַד שֶׁלֹּא הִבְיָאָה שְׁלִישׁ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: אֵפֶי יִקְצֹר וַיֹּאכִיל אֵפֶי מִשֶּׁהִבְיָאָה שְׁלִישׁ.

ז' ומצטרפין זה עם זה. להשלים שיעור העיסה החייבת בחלה. ולא שיצטרפו כולן יחד, דמין בשאינו מינו אין מצטרף, אלא החטין מצטרפין עם הכוסמין בלבד מפני שהן מינו, והשעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן החיטים. ואע"ז דכוסמין מין חטין הן, לאו מין חטין דוקא, אלא מין שעורים ואף מין חטים, ומצטרפין עם החטים והשעורים. ומיהו בירושלמי משמע דאם נלושו יחד מצטרפין, אפילו מין בשאינו מינו. אבל אם לא נלושו יחד אלא שאחר כך היו נשכות העיסות זו בזו, מין במינו מצטרפין, שלא כמינו אין מצטרפין: **ואסורים בחיט.** כדכתיב (ויקרא כ"ג) ולחם וקלי ותרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה, וגמירין לחם לחם מפסח, מה להלן מחמשת המינים אף כאן מחמשת המינים: **ומלצקצור מלפני הפסח.** שאסור לצקצור מאחד מחמשת המינים קודם קצירת העומר. דכתיב בעומר (שם) ראשית קצירכם, שנתה תחלה לכל הנקצרים, ואחרי ראשית ראשית מחלה, כתיב התם (במדבר ט"ו) ראשית עריסותיכם, וכתיב הלא ראשית קצירכם מה להלן מחמשת המינים אף כאן מחמשת המינים: **ואם חשירישו.** אחד מחמשת המינים הללו קודם קצירת העומר: **העומר מתימר.** ומותר לקצץ אחר קצירת העומר. דכתיב (שמות כ"ג) אשר תזרע בשרה, משעה שזרע ונשרש בשרה: **ואם לאו.** שלא חשירישו אלא לאחר קצירת העומר: **אסורים עד שיבוא העומר הבא.** של שנה הבאה:

משניות מבוארות – קהתי

מפּרשי המסנות). וְאִם הַשְׂרִישׁוּ – הַמִּינִים הַלּוּ, קִדְּם לְעֶמֶךְ – קודם קצירת העומר, הָעֶמֶךְ מִתִּירָן – מותר לקצור לאחר העומר; ובגמרא למדים זה מן הכתוב (שמות כג, טז): "אשר תזרע בשדה", ודרשוהו: משעה שנזרע ונשרש בשדה (פסוק זה נאמר בשתי הלחם. והוא מוסב על זריעת העומר. שלא הותרו שתי הלחם למקדש אלא מתבואה שהותרה על ידי העומר להדיט). וְאִם לֹא – אם לא השרישו קודם לעומר, אֲסוּרִים, עַד שִׁיבֹא עֹמֶר הַבָּא – בשנה הבאה.

החֲשִׁים, וְהַשְׁעוּרִים, וְהַכְּסָמִין, וְשִׁבְלַת שׁוּעָלָה וְהַשִּׁיפּוֹן – חמשת מיני דגן אלו, חֲכִיכֵי בְּחֵלָה – שלמדים חלה מפסח בגזירה שווה "לחם, לחם", שכן בפסח כתוב (דברים טז, ג): "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני", ובחלה כתוב (במדבר טו, יט): "והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה...." מה "לחם" האמור בפסח – דבר הבא לידי חימוץ, אף "לחם" האמור בחלה – דבר הבא לידי חימוץ, ואין דבר הבא לידי חימוץ אלא אלו חמשת המינים בלבד (גמרא מנחות ע, ב); וּמִצְטָרְפִים זֶה עִם זֶה – שכן שיעור העיסה החייבת בחלה הוא חמשת רבעים קמה (חלה ב, ו), כלומר שאין עיסה חייבת בחלה אלא אם כן עשויה לפחות מחמשת רבעי הקב קמה (כ' 2½ ליטר), ובאה המשנה להשמיענו, שאם נילוושו מינים אלו בעיסה אחת, ואין בכל מין כדי שיעור החייב בחלה, הרי הם מצטרפים זה עם זה להשלים את שיעור העיסה החייבת בחלה, ברם, אם לא נילוושו כאחד, אלא שאחד כך היו נושכות העיסות זו בזו, היינו שנדבקו זו לזו – מין במינו, כגון חיטים וכוסמים, מצטרפים; אבל מין בשאינו מינו, כגון חיטים ושעורים, אינם מצטרפים. וְאִסּוּרִים בְּחֵדָשׁ מִלְּפָנֵי הַפֶּסַח – כלומר שלפני הקרבת העומר אסור לאכול מן התבואה החדשה של חמשת המינים הללו, שכתוב (ויקרא כג, יד): "ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה", ולמדים בגזירה שווה "לחם, לחם" מפסח, כמבואר למעלה בענין חלה, מה שם מחמשת המינים ("דבר הבא לידי חימוץ"); אף כאן אין איסור "חדש" אלא לגבי חמשת המינים בלבד; וּמִלְקָצוֹר מִלְּפָנֵי הָעוֹמֵר – וכן אסורים חמשת המינים הללו בקצירה לפני קצירת העומר, שכתוב (ויקרא כג, יז): "והבאתם את עומר ראשית קצירכם" – שיהא העומר ראשון לקציר של כל חמשת המינים; ולמדים זה בגזירה שווה "ראשית, ראשית" מחלה, שכתוב בה (במדבר טו, כ): וְרֵאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם חֵלֶה תִרְמֹוּ תְרוּמָה", מה שם מחמשת המינים, אף כאן מחמשת המינים. ויש גורסים: ואסורים בחדש מלפני העומר ומלקצור מלפני הפסח, שהרי ביום טוב של פסח בלא כן אסור לקצור משום איסור מלאכה (ורא"ש ורוב

באור משנה ח

קוֹצְרִים – מותר לקצור לפני העומר, **בֵּית הַשְּׁלָחִים שִׁבְעֵעֲמֻקִּים** – שדה הזקוקה להשקאה בידי אדם, והיא בעמק, לפי שתבואתה גרועה ואין מביאים ממנה את העומר. בברייתא בגמרא מבואר: "כתוב אחד אומר (ויקרא כג, י): "וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר" (משמע, שיכול לקצור קודם הבאת העומר), וכתוב אחר אומר (בסיום אותו פסוק): "ראשית קצירכם אל הכתר" (משמע, שתהא ראשית לכל הקצירות), הא כיצד? ממקום שאתה מביא. אי אתה קוצר; ממקום שאי אתה מביא (כגון מבית השלחים שבעמקים, שאין אתה יכול להביא העומר משם), אתה קוצר (מותר לך לקצור קודם לעומר). **אָבָל לֹא גוֹדְרִשִׁין** – אסור לעשות מן התבואה גדיש עד לאחר קצירת העומר, שלא התירו חכמים אלא קציר, לפי שהתבואה עלולה להיפסד אם לא יקצרוה; אבל גדיש, שאין חשש להפסד כשימתין עד לאחר הבאת העומר, לא התירו לעשות לפני העומר (תוספות; "תפארת ישראל").

אֲנָשִׁי יְרִיחוֹ קוֹצְרִין בְּרִצּוֹן חֲכָמִים – ששדותיהם היו בית השלחים בעמק, **וְגוֹדְרִשִׁין שְׁלֹא בְּרִצּוֹן חֲכָמִים** – אף גדיש היו עושים קודם לעומר, בניגוד לדעת חכמים שאסור לעשות גדיש, **וְלֹא מִחוּץ בֵּינֵם חֲכָמִים** – על המעשה הזה. **קוֹצֵר לַשָּׁחַת, וּמֵאֲכִיל לַבְּהֵמָה** – תבואה שלא נגמר בישראל מותר לקצרה בשביל שחת (מסכתא) והאכיל לבהמתו קודם לעומר. **אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אֵימָתִי** – קוצר לשחת ומאכיל לבהמה? **בְּזֶמַן שֶׁתַּחְתִּיל** – לקצור לצורך בהמתו, **עַד שֶׁלֹּא הִבִּיאה שְׁלִישׁ** – קודם שנגמר שליש בישולה,

ט קוצרין מפני הנטיעות, מפני בית האכל, מפני בטול בית המדרש. לא יעשה אותן פריכות, אבל מניחן צבתים. מצות העמר לבא מן הקמה, לא מצא – יביא מן העמרים. מצותו לבא מן הלח, לא מצא – יביא מן היבש. מצותו לקצור בלילה, נקצר ביום – פשר. ודוחה את השבת.

פרק אחד עשר

א שתי הלחם נלושות אחת אחת, ונאפות אחת אחת. לחם הפנים נלוש אחד אחד, ונאפה שנים שנים. ובמפוס

פירוש ברטנורא

לעומר ומאכיל לבהמתו: אימתי בזמן שהתחיל לקצרה לצורך בהמתו עד שלא הביאה שליש אחרון של גמר בישולה, קוצר אף לאחר שהביאה שליש: ר' שמעון אומר אף יקצור ויאכיל. תחיל לקצור ומאכיל לבהמתו משהביאה שליש. דכל לשחת לאו קציר הוא. והלכה כר' יהודה, שבא לפרש דבריו של ת"ק:

ט קוצרים קודם לעומר: מפני הנטיעות. שלא יפסידו. לפי שאותה תבואה אינה ראויה לעומר, כדאמרין בפרק כל הקרבנות, אין מביאין לא משרה בית השלחים ולא משרה אילן, ולעיל אמרין במקום שאי אתה מביא אתה קוצר. פירוש אחר, מפני הנטיעות משום כלאים. לפי שפעמים אדם זורע תבואה ואין שם נטיעות, ולאחר זמן עולות שם נטיעות בנייהן מאליהן, וצריך לקצור הורעים משום כלאים: ומפני בית האכל. שאין להם מקום פנוי לישיב לברך ברכת רחבה שאומרים בבית האכל: ומפני בית המדרש. שאין מקום לתלמידים לישיב. ומעמא דכל הני, משום דקציר מצוה ניהו, והכתוב אומר ראשית קצירכם, שהיה העומר ראשית לקצירכם של רשות ולא ראשית לקציר של מצוה: כריכות. אלוטות קשורות: צבתים. אגודות בלא קישור. פירוש אחר, כריכות אלוטות גדולות, צבתים אגודות קטנות: מן הקמה. שהיא קוצר לשמו: לא מצא. שכבר נקצר הכל: מן הלח. דכתיב כרמל, רך ומל: לקצור בלילה. כדלפינן בריש פרקין, מדכתיב (דברים ט"ו) מהחל חרמש בקמה תחל לספור, משעה שאתה מונה אתה קוצר, והספירה צריכה להיות בלילה דכתיב (ויקרא כ"ג) שבע שבתות תמימות:

יא א שתי הלחם. לחם הפנים נלוש אחד אחד. דכתיב ביה (ויקרא כ"ד) שני עשרונים יהיה החלה האחת, מלמד שנלושות אחת אחת. ומנין שאפייתן שתיים שתיים, תלמוד לומר (שם) ושמת אותם, שימה ראשונה שאתה עושה מהם דהיינו בתנור תהא כלשון אותם, דמשמע שהיה נותן שנים בשני דפוסים

משניות מבוארות – קהתי

(ויקרא ב, יד): "כרמל" – בעוד הכר מלא, שהתבואה לחה ומלאה בקשין שלה (רש"י על התורה). לא מצא – תבואה מן הלח, יביא מן היבש – שאף תבואה יבשה כשרה לעומר. מצותו לקצור בלילה – במוצאי יום טוב הראשון של פסח, כמו שכבר בארנו הטעם (לעיל משנה ג), שכתוב (דברים טז, ט): "מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות", ודרשו: משעה שאתה מונה אתה קוצר, ומה ספירה בלילה, שכתוב (ויקרא כג, טז): "שבע שבתות תמימות תהיינה", אף קצירה בלילה. נקצר ביום, פשר – לעומר בדיעבד, ודוחה את השבת – בגמרא מבואר, שלדברי התנא במשנתנו, שנקצר ביום כשר, אין קצירת העומר דוחה שבת, שהרי אפשר לקצרו בערב שבת, אלא שכוונת משנתנו היא, שהקרבנות העומר דוחה שבת. אבל ההלכה היא, שנקצר ביום פסול, ולפיכך אף הקצירה דוחה שבת. ברם, הרמב"ם פוסק שנקצר ביום כשר, ואף על פי כן הוא גם פוסק שקצירת העומר דוחה שבת (הל' תמידין ומוספין ז, ו-ז; עיין שם ב"לחם משנה" שתמה על הרמב"ם; ועיין ב"תפארת ישראל" שמדחיב את הדיבור בענין זה).

~ יום חמישי ~

באור משנה א

משנתנו באה ללמד, כיצד נעשו שתי הלחם ולחם הפנים.

שתי הלחם – שתי חלות הלחם שמביאים בחג השבועות, כדי להתיר את החדש במקדש, כפי שלמדנו בפרק הקודם משנה ו, נלושות אחת אחת – כל חלה נילושה בפני עצמה מעשרון סולת, ונאפות אחת אחת – שאין אופים בתנור את שתי החלות בבת אחת, אלא אופים תחילה חלה אחת ואחר כך את השנייה. לחם הפנים – שעורכים בכל שבת על השולחן שבהיכל, נלוש אחד אחד – כל חלה נילושה בפני עצמה משני עשרונים סולת. בברייתא בגמרא מבואר, לפי שכתוב בלחם הפנים (ויקרא כד, ח): "שני עשרונים יהיה החלה האחת" – מלמד, שנלושות אחת אחת: ולמידים שתי הלחם מלחם הפנים, שאף הן נילושות אחת אחת, כמו ששנינו למעלה. ונאפה שנים שנים – שתי חלות ביחד מכניסין תחילה לתוך התנור, ולאחר שנאפו מוציאן ומכניסין שתיים אחרות, וכך הוא אופה שתיים שתיים, עד שגומר לאפות כל שתיים עשרה החלות. בברייתא בגמרא

אז מותר לו לקצרה אף לאחר שהביאה שליש. – לפי רש"י הכוונה היא לשליש הראשון, ולפי הרמב"ם (וכן גם מבואר בברטנורא) הכוונה היא לשליש האחרון. רבי שמעון אומר: אף יקצר ויאכיל – לבהמה, אף משהביאה שליש – כלומר שאף לאחר שהביאה שליש מותר לו להתחיל בקצירתה בשביל שחת ולהאכיל לבהמתו קודם לעומר. והלכה כרבי יהודה, שבא לפרש דבריו תנא קמא (ברטנורא).

באור משנה ט

משנתנו ממשיכה בקצירות המותרות קודם לעומר.

קוצרין – קודם לעומר, מפני הנטיעות – כלומר תבואה הגדלה בין נטיעות, מותר לקצור אותה קודם לעומר בשביל שלא תגרום הפסד לנטיעות: ברש"י מבואר הטעם, לפי שאותה תבואה אינה ראויה לעומר, כמו ששנינו לעיל (ח, ב): "אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחין ולא מבית האילן". והרי שנינו בברייתא (שהבאנו במשנה הקודמת): "ממקום שאי אתה מביא, אתה קוצר", פירוש אחר: מפני הנטיעות – משום כלאים, ונקטה המשנה "מפני הנטיעות", לפי שפעמים אדם מושם תבואה, ואין שם נטיעות, ולאחר זמן עולות שם נטיעות מאליהן, וצריך לקצור את הזרעים משום כלאים: מפני בית האכל – כן מותר לקצור תבואה חדשה קודם לעומר, כדי לפנות מקום לישיב ולברך "ברכת האבלים" כשחוזרים מקבורת המת: או מפני בטול בית המדרש – כדי שיהא מקום פנוי לתלמידים לישיב וללמוד תורה, שלא יבטלו מלימודם: שרגילים היו, שכשהמקום דחוק לתלמידים לישיב בבית המדרש, היו לומדים בשדה (תפארת ישראל). בגמרא מבואר הטעם, שכתוב בעומר (ויקרא כג, י): "ראשית קצירכם", ודרשו: "קצירכם" ולא קציר מצוה (העומר הוא "ראשית" לקציר של רשות, ולא "ראשית" לקציר של מצוה). לא יעשה אותן פריכות – כשהוא קוצר קודם לעומר מפני הדברים שנוכחו למעלה, לא יעשה את השיבולים כריכות, דהיינו אלוטות קשורות, אבל מניחן צבתים – אגודות בלא קישור. מצות העמר לבא מן הקמה – שיהא קוצר מן הקמה לשם העומר, כמו שכתוב (דברים טז, ט): "מהחל חרמש בקמה". לא מצא – קמה לקצור, שכבר נקצר הכל, יביא מן העמרים – יביא את העומר מאלוטות השיבולים החדשות. מצותו – של העומר, לבא מן הלח – מתבואה לחה, שכתוב

הִיָּה עוֹשֶׂה אוֹתוֹ. וְכִשְׁהוּא רָדָן, נוֹתֵן בְּמִפּוֹם, כְּדִי שְׁלֹא יִתְקַלְקֵל.

ב אֶחָד שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְאֶחָד לֶחֶם הַפָּנִים – לִישְׁתֹּן וְעִרְכֶּתָּן בַּחוּץ, וְאִפֵּיתָן בְּפָנִים, וְאֵינָן דּוֹחוֹת אֶת הַשֶּׁבֶת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל מַעֲשִׂיהֶם בְּפָנִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָם הָיוּ רָגִיל לֹמֵר: שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים פְּשׁוּת בַּעֲזָרָה, וְכִשְׁרוֹת בְּבֵית פֶּאֶנִי.

ג חֲבִיתִי כֶּהֱן גָּדוֹל – לִישְׁתֹּן וְעִרְכֶּתָּן וְאִפֵּיתָן בְּפָנִים, וְדוֹחוֹת אֶת הַשֶּׁבֶת. טַחוּנָן וְהִרְקָנָן אֵינָן דּוֹחוֹת אֶת הַשֶּׁבֶת. כָּלֵל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כָּל מְלָאכָה שְׁאֵפְשָׁר לָהּ לַעֲשׂוֹת מֵעֶרֶב שֶׁבֶת – אֵינָה דּוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת, וְשָׂאִי אֶפְשָׁר לָהּ לַעֲשׂוֹת מֵעֶרֶב שֶׁבֶת – דּוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת.

ד כָּל הַמְּנַחוֹת יֵשׁ בָּהֶן מַעֲשֶׂה כָּלִי בְּפָנִים, וְאֵין בָּהֶן מַעֲשֶׂה כָּלִי בַּחוּץ. פִּיצֵד? שְׁתֵּי הַלֶּחֶם אֶרְכָּן שֶׁבֶעָה, וְרַחֲבָן

פירוש ברטנורא

יחד בתנור. יכול אף שתי הלחם כן, תלמוד לומר ושמת אותם, שהיה לו לומר ושמתם, מה תלמוד לומר ושמת אותם, אותם נתן שנים שנים בתנור ואי אתה נותן שתי הלחם שנים שנים אלא אחד אחד: **ובטפוס**. כמו דפוס פורמ"א בלע"ז. כמין תיבה שנטל כסויה ושתי דפנותיה זו כנגד זו. כך הלחם היו לו שתי דפנות ושולים רחבים ומתקן הבצק בתוך הדפוס שיהא עשוי כעין הדפוס: **וכשהוא רודה**. אותן מן התנור: **נותנן בדפוס**. כדי שלא יתקלקלו. וישברו. נמצא שלשה דפוסים הן, אחד כשהוא בצק, ואחד היה לה בתנור כשהוא נאפית, ואחד כשהוא רודה מן התנור נותנה בדפוס כדי שלא תתקלקל: **ב** לישתן ועריכתן בחוץ ואפיתן בפנים. לא אתבריא מעמא דהא מלאה בנגמרא אמאי לישתן ועריכתן בחוץ ואפיתן בפנים: ואינן דוחות את השבת. אפיתן: וכשרות בבית פאני. רמב"ם אומר שהוא מקום סמוך לחד הבית מחוץ, ששם היו אופים המנחות. מלשון פת בן המלך. ואין הלכה אלא כדברי תנא קמא:

ג חביתי כהן גדול לישתן ועריכתן בפנים. לדברי הכל. שאותו חצי עשרון שחולק בו עשרונו של כהן גדול נמשח ונתקדש ומקדש את המנחה: ודוחות את השבת. לפי שאי אפשר לעשות לישתן ועריכתו ואפיתו מאחמול, דכיון דמיקדש בכלי מיפסלא בלינה:

ד יש בהן מעשה כלי בפנים. במלאכתן שנעשה בהן בפנים מעונים כלי. לאפוקי על גבי טבלא. ובמלאכתן שנעשית בחוץ, כגון לישתן ועריכתו של לחם

משניות מבוארות – קהתי

~ יום ששי ~

ב א ו ר מ ש נ ה ג

חביתי כהן גדול – שתיים עשרה החלות של מנחת החביתין, שמביא הכהן הגדול בכל יום, מחציתן בבוקר ומחציתן בערב (עיין לעיל ד, ה; ו, ה), לישתן ועריכתן ואפיתן בפנים – בתוך העזרה, שמידת חצי העישרון שהיו חולקים בה עשרונו של הכהן הגדול נמשחה ונתקדשה, ומקדשת את המנחה (רש"י; ברטנורא). ברם, בענין מידת העישרון נחלקו תנאים (לעיל ט, ה). – ויש מבארים הטעם, לפי שלישתן ועריכתן של חביתי כהן גדול נעשו בכלי הלח, שיש בהן שמן שנמדד בלוג, ומידות הלח נמשחו לדברי הכל. אבל לגבי מידות היבש דורשים מן המקרא שלא נתקדשו (תוספות); ודוחות את השבת – לפי שאי אפשר לעשות לישתן ועריכתן ואפיתן מערב שבת, כי מאחר שמתקדשות בכלי שרת, הרי נפסלות בלינה (רש"י; ברטנורא). אבל **טחונון והרקנן אינן דוחות את השבת** – אסור לטחון את החיטים וכן לנפות את הקמח בשבת בשביל מנחת החביתין, שעבודות אלו אפשר לעשותן מערב שבת. **כָּלֵל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא** – בענין מלאכות הדוחות את השבת: **כָּל מְלָאכָה שְׁאֵפְשָׁר לָהּ לַעֲשׂוֹת מֵעֶרֶב שֶׁבֶת** – כגון הטחינה וההרקנה, **אֵינָה דּוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת** – אסור לעשותה בשבת, וְשָׂאִי אֶפְשָׁר לָהּ לַעֲשׂוֹת מֵעֶרֶב שֶׁבֶת – כגון הלישה והעריכה והאפיה, כמו שבארנו לעיל, **דּוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת** – כלל זה נישנה גם במסכת שבת בענין מילה (משנה שבת יט, א), וכן במסכת פסחים בענין קרבן הפסח (משנה פסחים ו, ב).

ב א ו ר מ ש נ ה ד

כָּל הַמְּנַחוֹת יֵשׁ בָּהֶן מַעֲשֶׂה כָּלִי בְּפָנִים – כל מעשיהן של המנחות הנעשים בפנים, כגון אפיתן של שתי הלחם ולחם הפנים, כמו ששינונו במשנה ב, או לישתן ועריכתן ואפיתן של חביתי כהן גדול, כמו ששינונו במשנה הקודמת, נעשים הם בכלי שרת (בבלי קודש). וְאֵין בָּהֶן מַעֲשֶׂה כָּלִי בַּחוּץ – אבל כל מעשי המנחות הנעשים מחוץ לעזרה, כגון לישתן ועריכתן של שתי הלחם ולחם

מובא: מניין שאפיתן שתיים שתיים? תלמוד לומר (שם שם, ו): "ושמת אותם" (שימה ראשונה שאתה עושה מהם, דהיינו בתנור, תהא בלשון "אותם", ומכאן שהיה נותן שתיים יחד בתנור – רש"י). יכול אף שתי הלחם כן? תלמוד לומר: "אותם" – אותם ולא שתי הלחם. **ובטפוס** – בדפוס מיוחד, הִיָּה עוֹשֶׂה אוֹתוֹ – את החלות, וְכִשְׁהוּא רָדָן – כשהוציאן מן התנור, נוֹתֵן בְּמִפּוֹם – בדפוס אחר, כְּדִי שְׁלֹא יִתְקַלְקֵל – שלא ישברו ותתקלקל צורתן. בברייתא בגמרא מובא: שלוש דפוסים הם: נותנה לדפוס ועדיין היא בצק, וכמין דפוס היה בתנור, וכשהוא רודה נותנה בדפוס כדי שלא תתקלקל (עיין "תוספות יום טוב"; "תפארת ישראל"). – כל חלה היתה עשויה "כמין תיבה פרוצה" שניטל כיסויה ושתי דפנותיה זו כנגד זו, כך החלה היו לה שתי דפנות ושולים רחבים כזה:

ב א ו ר מ ש נ ה ב

אֶחָד שְׁתֵּי הַלֶּחֶם – בין שתי הלחם, וְאֶחָד לֶחֶם הַפָּנִים – ובין לחם הפנים, לִישְׁתֹּן וְעִרְכֶּתָּן – בלילת הקמח במים וגלגול הבצק, בַּחוּץ – מחוץ לעזרה, וְאִפֵּיתָן בְּפָנִים – בתוך העזרה, וְאֵינָן דּוֹחוֹת אֶת הַשֶּׁבֶת – אין אפיתן דוחה שבת, כפי שיבואר להלן בסוף פרקנו (משנה ט). הרמב"ם בפירושו למשנתנו כותב: "הסיבה שמחמתה מותר ללוש אותם חוץ לעזרה, ולא יהא מותר לאפות אלא בעזרה, לא נתבארה בגמרא" (עיין "תוספות יום טוב"). רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל מַעֲשִׂיהֶם בְּפָנִים – אף לישתן ועריכתן בתוך העזרה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָם הָיוּ רָגִיל לֹמֵר: שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים פְּשׁוּת בַּעֲזָרָה, וְכִשְׁרוֹת בְּבֵית פֶּאֶנִי – הרמב"ם מבאר (לעיל ז, ג), ש"בית פאני" הוא מחוץ לחומת הר הבית וקרוב אליו, והוא מקום מיוחד לאפית מנחות (היינו לאפית חלות תורה ודקיקי נזיר – לפי נוסח המובא ב"תוספות יום טוב"). ויש דעות אחרות בענין זה. מכל מקום דעת רבי שמעון היא, שכל מעשיהם של שתי הלחם ולחם הפנים, היינו לישתן ועריכתן וגם אפיתן, כשרים אף מחוץ לעזרה. ואין הלכה אלא כדברי תנא קמא.

אַרְבַּעַה, וְקִרְנוֹתֶיהָ אַרְבַּע אֲצָבָעוֹת. לֶחֶם הַפָּנִים אֲרָבָה עֲשָׂרָה, וְרַחְבּוֹ חֲמִשָּׁה, וְקִרְנוֹתָיו שֶׁבַע אֲצָבָעוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁלֹא תִטָּעָה – זֶד"ד י"ז. בֶּן זֹמַא אוֹמֵר: "וְנִתְּתָה עַל־הַשִּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנֵי תַמִּיד" (שמות כה, ל) – שִׁיחָא לֹא פָנִים.

הַשִּׁלְחָן אֲרָבָה עֲשָׂרָה וְרַחְבּוֹ חֲמִשָּׁה, לֶחֶם הַפָּנִים אֲרָבָה עֲשָׂרָה וְרַחְבּוֹ חֲמִשָּׁה; נוֹתֵן אֲרָבָה כְּנֶגֶד רַחְבּוֹ שֶׁל שִׁלְחָן, וְכוּפֵל טַפְחִים וּמַחְצָה מִפָּאן, וְטַפְחִים וּמַחְצָה מִפָּאן, נִמְצָא אֲרָבָה מִמַּלְאֵי כָל רַחְבּוֹ שֶׁל שִׁלְחָן; וְדַבְּרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הַשִּׁלְחָן אֲרָבָה שְׁנַיִם עֲשָׂרָה, וְרַחְבּוֹ שֶׁשָּׁה, לֶחֶם הַפָּנִים אֲרָבָה עֲשָׂרָה, וְרַחְבּוֹ חֲמִשָּׁה; נוֹתֵן אֲרָבָה כְּנֶגֶד רַחְבּוֹ שֶׁל שִׁלְחָן, וְכוּפֵל טַפְחִים מִפָּאן, וְטַפְחִים מִפָּאן, וְטַפְחִים רוּחַ בְּאִמְצָע, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה הַרוּחַ מְנֻשָּׁבֶת בִּינֵיהֶן. אָבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: שֶׁם הָיוּ נוֹתֵנִין שְׁנֵי בָּזְפֵי לְבוֹנָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים. אָמְרוּ לוֹ: וְהֵלֵא כֶּבֶד נֶאֱמַר (ויקרא כד, י): "וְנִתְּתָה עַל־הַמַּעֲרֶכֶת לְבֹנָה זָפָה". אָמַר לָהֶן: וְהֵלֵא כֶּבֶד נֶאֱמַר (במדבר כ, כ): "וְעָלְיוּ מִטָּה מְנֻשָּׁה".

פירוש ברטנורא

הפנים, אינו מעין כלי: וקירנותיהן. שהוא מדביק בצק לכל דופן כמין קרנים, ואורך הקרן יוצא ארבע אצבעות: רבי יהודה אומר שלא תטעה. בין שתי הלחם ללחם הפנים בין בשיעור אורך ורוחב בין בשיעור הקרנות. בשתי הלחם ארכו שבעה ורחבו ארבעה וקירנותיו ד' אצבעות. וסימנך זד"ד. לחם הפנים ארכו עשרה ורחבו חמשה וקירנותיו שבע אצבעות. וסימנך יז"ז. ודרכו של ר' יהודה לתת סימנים, כמו דצ"ך עד"ש באח"כ: שיחא לו פנים. דפנות. [שיחא לו פנים וזויות] והן הן הקרנים:

ה ארכו עשרה ורחבו חמשה. כדרכיכ (שמות כ"ה) אמתים ארכו ואמה רחבו. ר' יהודה למעמיה דאמור של כלים בת חמשה טפחים היא: נוֹתֵן אֲרָבָה. של לחם הפנים כנגד רחבו של שלחן; וכוּפֵל. הלחם, טפחים ומחצה למעלה בגובה מבאן ומכאן. והן הן הקרנות. ונמצאו זקופות בשווה לשפת השלחן: ונמצא ארכו ממלא רחבו של שלחן. ורחבו מחוץ חצי אורך של שלחן, וכשהיה מסדר אחר אצלו נמצא שלחן כולו מלא: ארכו שנים עשר. ר' מאיר למעמיה דאמור כל אמה בת ששה טפחים, חוץ ממוצב הוֹבֵב וקרן מוֹצֵב החיצון והסוכב והיסוד. והלכה כר' מאיר: לחם הפנים ארכו עשרה. בהא מודה רבי מאיר: וטפחים רוח באמצע. בין שני הסדרים. דרוחב הלחם לא היו אלא חמשה, שני הסדרים מחווקן עשרה בשלחן לארכו, פשו להו טפחים רוח בין סדר לסדר, שתהא רוח מנשבת בהם שלא יתעפשו: אבא שְׂאוּל אוֹמֵר שם. באותו רוח שבין סדר לסדר נותנים הבזיכים: והלא כבר נאמר ונתת על המערכת. ועל, ממש משמע: ועליו מטה מנשה. והיינו סמוך, הכא נמי על סמוך. והלכה כאבא שְׂאוּל:

משניות מבוארות – קהתי

אמתים ארכו ואמה רחבו, ואמת הכלים שבמקדש היתה – לדעת רבי יהודה – בת חמישה טפחים (כלים יז, י). לֶחֶם הַפָּנִים אֲרָבָה עֲשָׂרָה וְרַחְבּוֹ חֲמִשָּׁה – כמו ששינו במשנה הקודמת. נוֹתֵן אֲרָבָה – של הלחם, כְּנֶגֶד רַחְבּוֹ שֶׁל שִׁלְחָן, וְכוּפֵל טַפְחִים וּמַחְצָה מִפָּאן, וְטַפְחִים וּמַחְצָה מִפָּאן – כלומר שבשעה שעושה את הלחם בדפוס, כופף אותו משני צדדיו כלפי מעלה, טפחיים ומחצה לכל צד, ואלו דפנותיו הזקופות בשווה לשפת השולחן. נִמְצָא אֲרָבָה מִמַּלְאֵי כָל רַחְבּוֹ שֶׁל שִׁלְחָן – שהרי לאחר שכפל את הלחם, נשאר בארכו חמישה טפחים, שהיו ממלאים את כל רחבו של השולחן; וכן רחבו של הלחם היה תופס חצי ארכו של השולחן, ומכאן ששני הסדרים היו ממלאים את השולחן כולו; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה – הסובר, שמידות השולחן היו עשרה טפחים על חמישה, כמו שהבאנו לעיל. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הַשִּׁלְחָן אֲרָבָה שְׁנַיִם עֲשָׂרָה – טפחים, וְרַחְבּוֹ שֶׁשָּׁה – טפחים, שדלעת רבי מאיר כל אמה היתה בת ששה טפחים, לֶחֶם הַפָּנִים אֲרָבָה עֲשָׂרָה, וְרַחְבּוֹ חֲמִשָּׁה – לדברי הכל, נוֹתֵן אֲרָבָה – של הלחם, כְּנֶגֶד רַחְבּוֹ שֶׁל שִׁלְחָן, וְכוּפֵל טַפְחִים מִפָּאן, וְטַפְחִים מִפָּאן – לדעת רבי מאיר לא היה גובה הדפנות משני הצדדים אלא שני טפחים בלבד, ונשתירו בארכו ששה טפחים, שהיו ממלאים את רחבו של השולחן, וטַפְחִים רוּחַ בְּאִמְצָע – בין שני הסדרים המונחים לאורך השולחן, שהרי רוחב הלחם לא היה אלא חמישה טפחים, ונמצאו שני הסדרים תופסים עשרה טפחים בלבד, והואיל והשולחן ארכו שנים עשר טפחים, הרי נשאר ריווח של שני טפחים בין סדר לסדר, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה הַרוּחַ מְנֻשָּׁבֶת בִּינֵיהֶן – שלא יתעפשו. אָבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: שֶׁם – באותו הריווח שבין שני הסדרים, הָיוּ נוֹתֵנִין שְׁנֵי בָּזְפֵי לְבוֹנָה שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים – שתי כפות עם לבונה שהיו באות עם לחם הפנים, כמפורש בתורה (ויקרא כד, יז). אָמְרוּ לוֹ – חכמים לאבא שְׂאוּל: וְהֵלֵא כֶּבֶד נֶאֱמַר (שם): "וְנִתְּתָה עַל־הַמַּעֲרֶכֶת לְבֹנָה זָפָה" – ומשמע על המערכת ממש ולא בין המערכות. אָמַר לָהֶן – אבא שְׂאוּל לחכמים: וְהֵלֵא כֶּבֶד נֶאֱמַר: "וְעָלְיוּ מִטָּה מְנֻשָּׁה" – ומשמע: על ידו (בצידי),

הפנים, או טחניתו והקדקת קמחן של חביתי כהן גדול, אינם נעשים בכלי שרת. פִּיצוּד – היו עושים שתי הלחם ולחם הפנים? שְׁתֵּי הַלֶּחֶם אֲרָבָה שֶׁבַעָה – ארכה של כל חלה שבעה טפחים (בערך 65 סנטימטרים), וְרַחְבּוֹ אַרְבַּעָה – טפחים (בערך 37 ס"מ), וְקִרְנוֹתֶיהָ אַרְבַּע אֲצָבָעוֹת – רש"י מפרש, שהיה מדביק בצק בכל זויות החלה כעין קרנים, וגובה של כל קרן ארבע אצבעות. ברם, מדברי הרמב"ם (הלכות תמידין ומוספין י, ח) משמע, שמפרש: "קירנותיהן" – גובהן, דהיינו שעוביה של כל חלה היה ארבע אצבעות. לֶחֶם הַפָּנִים אֲרָבָה עֲשָׂרָה – ארכו של כל לחם עשרה טפחים (93 ס"מ בערך), וְרַחְבּוֹ חֲמִשָּׁה – טפחים, וְקִרְנוֹתָיו – כמבואר בשתי הלחם, שֶׁבַע אֲצָבָעוֹת – גובה כל קרן (ולפי הרמב"ם: גובה הלחם). רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁלֹא תִטָּעָה – רבי יהודה נותן סימנים שלא לטעות במידות שתי הלחם ולחם הפנים: בשתי הלחם הסימן זד"ד – כלומר ד' טפחים ארכו, ד' טפחים רחבו, וד' אצבעות קירנותיהן; ובלחם הפנים הסימן יז"ז – י' טפחים ארכו, ה' טפחים רחבו, וד' אצבעות קירנותיו. בֶּן זֹמַא אוֹמֵר: כתוב: "וְנִתְּתָה עַל־הַשִּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנֵי תַמִּיד" – פסוק זה בא ללמד, שִׁיחָא לֹא פָנִים – שתי דפנות מקבילות, כמבואר במשנה הבאה, שעל ידי הדפנות הללו יש פנים (חלל פנימי) ללחם. ורש"י מוסיף: שיחא לו פנים (מלשון פינה), היינו זויות, והן הן הקרנות שנוכחנו לעיל. – בן זומא אינו בא לחלוק כאן אלא לפרש, שענין הדפנות והקרנות נלמד מן המקרא. הרמב"ם בפירושו למשנתנו כותב: "שיחא לו פנים הרבה". כלומר שיקיפו את הלחם ששה פנים (שטחים). ונראה, שכך היתה גיסתו במשנתנו: שיחא לו פנים הרבה.

~ שבת קודש ~

באור משנה ה

משנתנו דנה בסידור לחם הפנים על השולחן.

הַשִּׁלְחָן – שערכו עליו את לחם הפנים, אֲרָבָה עֲשָׂרָה – טפחים, וְרַחְבּוֹ חֲמִשָּׁה – טפחים, שכתוב (שמות כה, כג): "ועשית שלחן...

ו ארבעה סניפין של זהב היו שם, מפצלין מראשיהן, שהיו סומכים בהן, שנים לסדר זה, ושנים לסדר זה. ועשרים ושמונה קנים, פחצי קנה חלול, ארבעה עשר לסדר זה, וארבעה עשר לסדר זה. לא סדור קנים, ולא נטילתן דוחה את השבת, אלא נכנס מערב שבת, ושומטן, ונותנן לארכו של שלחן. כל הכלים שהיו במקדש – ארפן לארכו של בית.

פירוש ברטנורא

ו מופצלין. לתת ראשי קנים באותן פיצולים. וכמנין הקנים כך מנין הפיצולים: ארבעה עשר לסדר זה. שש חלות שהיו בסדר המערכת. לארבעה מהן לכל אחת שלשה קנים, הרי שנים עשר קנים, והעליונה אינה צריכה אלא שנים לפי שאין עליה משאו, הרי ארבעה עשר. החלה התחתונה אינה צריכה כל עיקר, לפי שמונחת על מהרו של שלחן: לא סדור קנים. במערכת החדשה: ולא נטילתן. מעל הישנה, דוחה שבת: נכנס מערב שבת ושומטן, מבין כל לחם ולחם, ומניחם לארכו של שלחן, ולמחר מסדר הלחם, ולמוצאי שבת נותן הקנים בין כל לחם כמשפטן: ארפן לארכו של בית. ממורח למערב היו מונחין בארכן. חוץ מן הארון שארכו לרחבו של בית, שהבדים שבארון היו בולטים ודוחקין בפרוכת ודומין כשני דרי אשה, שנאמר (במלכים א ח) ויארכו הבדים ויראו, והבדים לרחבו של ארון היו מונחים, דאילו לארכו של ארון היו בדים לא היה בין בד לבד אלא שיעור רוחב הארון דהיינו אמתא ופלגא, ותרי גברי הנושאים בשני בדים את הארון שנים מכאן ושנים מכאן לא הוו מצי ליכנס בין בד לבד, אלא ודאי לרחבו נתונים, והם היו ממורח למערב שהרי היו דוחקים בפרוכת, נמצא ארכו של ארון לרחבו של בית:

משניות מבוארות – קהתי

אחת מהן, על שלושה קנים, הרי שנים עשר קנים, והחלה העליונה היתה מונחת על שני קנים בלבד, לפי שאין עליה משא, הרי ארבעה עשר. לא סדור קנים – בשביל המערכות החדשות, ולא נטילתן – מן המערכות הישנות, דוחה את השבת – שהואיל ואפשר לעשות את העבודות הללו מערב שבת, אסור לעשותן בשבת, אלא נכנס מערב שבת, ושומטן – מוציא את הקנים מבין החלות, ונותנן לארכו של שלחן – במקום הפנוי שבין שתי המערכות (מכאן שנמשנתנו היא לדעת רבי מאיר, שהיו טפחיים ריווח באמצע), ובשבת מסדר את הלחם בשתי המערכות בלא קנים, ובמוצאי שבת נותן את הקנים מתחת לחלות כסדרם. כל הכלים שהיו במקדש, ארפן לארכו של בית – ארכו של בית המקדש היה ממורח למערב, ובאה המשנה להשמיענו, שכל הכלים שהיו במקדש (נגון השולחן) היו עומדים בארכם ממורח למערב, חוץ מן הארון שארכו היה לרחבו של בית המקדש, דהיינו מצפון לדרום (ברטנורא). ויש מפרשים: ונותנן לארכו של שולחן – על גבי הרצפה, שכן כל הכלים שהיו במקדש ארכן לארכו של בית (ובנו גרשום). וכן פירוש התוספות, שהיה מניח את הקנים על הרצפה, משום שעל השולחן לא היה מקום פנוי לקנים.

אף כאן כוונת הכתוב שיתן את הלבונה בצד המערכת. והלכה כאבא שאול.

ב א ו ר מ ש נ ה ו

משנה זו ממשיכה בתאור השולחן וסידור לחם הפנים עליו.

ארבעה סניפין של זהב – לוחות זהב, היו שם – בקצות השולחן, שהיו עומדים על הארץ ועולים מעל גובה השולחן, כנגד גובה מערכת הלחם, מפצלין מראשיהן – בראשי הלוחות, מעל לגובה השולחן, היו פיצולים, כדי לתת עליהם קנים, שהיו סומכים בהן – בלוחות אלו את מערכות הלחם, שנים לסדר זה, ושנים לסדר זה – שני לוחות משני הצדדים של המערכת האחת ושני לוחות משני הצדדים של המערכת השנייה. ועשרים ושמונה קנים – של זהב היו נתונים בפיצולים של הלוחות, כל קנה היה פחצי קנה חלול – שהיה סדוק לארכו, ארבעה עשר – קנים, לסדר זה – למערכת האחת, וארבעה עשר לסדר זה – למערכת השנייה, שכן בכל מערכת היו שש חלות, חלה על גבי חלה; החלה התחתונה היתה מונחת על השולחן עצמו, וארבע החלות האמצעיות היו מונחות, כל

כשמתבונן ש"נשמה שנתת בי טהורה היא, אתה בראתה אתה יצרתה אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי", ואף-על-פי-כן נמצא במעמד ומצב שעשה עניין בלתי-רצוי, בפני מלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא, בה בשעה ש"אתה משמרה בקרבי" – אזי בא לידי מרירות עצומה שאין למעלה הימנה

משיחת וא"ו תשרי, ה'תשכ"ח

תענוג תמידי אינו תענוג, היינו, שגם כאשר מדובר אודות עניין שנקרא בתורה בשם תענוג, הנה כאשר עניין זה הוא בתמידות, ללא חידוש, אין זה תענוג כלל.

משיחת יום ב' דחג הסוכות, ה'תשכ"ח

עין יעקב - מסכת ברכות

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה - עוז והדר"

להרגך. דוד אמר כן לשאול כשיצא מן המערה כשהי' נכנס לשם להסך את רגליו: גדרות. לשון רבים: עד זריקתו. דהוא מועד של גמר עבודת התמיד:

וְאָמַר, 'וְאִמְרָתִי מִיָּבֵעִי לֵיהּ - הִיָּה צֵרִיךְ לומר, וכן קשה מדוע אמר 'וְאִתְּחַסְתָּ, 'וְאִתְּחַסְתָּ מִיָּבֵעִי לֵיהּ - הִיָּה צֵרִיךְ לומר.

משיבה הגמרא: **אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר, כִּךְ אָמַר לוֹ דָּוִד לְשָׁאוּל, מִן הַתּוֹרָה בֶּן הָרִיגָה אֶתָּה, שְׁחַרֵּי רוּחָה אֶתָּה, שֶׁאַתָּה מִבְקֵשׁ לַהֲרֹגִי, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה הֵבָא לְהַרְגֵּךְ הַשָּׁבִים לְהַרְגֵּךְ, וְרַשָּׁאִי אֲנִי לַהֲרֹגֵךְ, אֵלֶּא צְנִיעוּת שְׁחִיתָהָ בְּךָ הִיא חֶסֶד עָלֶיךָ שֶׁלֹּא אֶהְרֹג אוֹתָךְ.**

הגמרא מבארת מהי הצניעות שהיתה בשאול: **וּמֵאֵי הִיא הַצְנִיעוּת שֶׁהִיָּתָה בּוֹ, דְּכִתְּבִים שֶׁם בַּעֲנִין כְּנִיסַת שָׁאוּל לַהֲפָנוֹת בַּמַּעֲרָה (שם כד ג), 'וַיָּבֵא אֶל גְּדֵרוֹת הַצֹּאֵן עַל חֶרְדֵּךְ וְשָׁם מַעֲרָה, וַיָּבֵא שָׁאוּל לְהַסֵּךְ אֶת רַגְלָיו, וְהִתְנַא בְּבֵרִיתָא בְּבִיאוֹר הַפְּסוֹק, שֶׁנִּכְנַס שָׁאוּל גָּדָר לַפָּנִים מִן גָּדָר וּמַעֲרָה לַפָּנִים מִמַּעֲרָה כְּדִי לְהַסֵּךְ אֶת רַגְלָיו, וּמַחֲמַת שֶׁהִיָּה צְנוּעַ כָּל כֵּךְ לֹא הִרְגוּ דָּוִד. וְעוֹד צְנִיעוּת הִיָּתָה בְּשָׁאוּל, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) 'לְהַסֵּךְ אֶת רַגְלָיו, אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר מִלְּמַד שֶׁשָּׂכַךְ עַל עַצְמוֹ בְּבִגְדוֹ פְּסוּכָה.**

הגמרא דורשת פסוק נוסף שנאמר באותו ענין: **וַיִּקֶּם דָּוִד וַיִּכְרַת אֶת פִּנֵּף הַמַּעֲוִיל אֲשֶׁר לְשָׁאוּל בְּלֵט' (שם כד ד), אָמַר רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא, כָּל הַמְּבֹרָךְ אֶת הַבְּגָדִים סוֹף שֶׁאֵינוֹ נִהְיָה מֵהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א' א) 'וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בְּיָמָיו וַיִּכְסּוּהוּ בְּבָגְדִים וְלֹא יָחַם לוֹ, שֶׁמְכִינן שְׂבִיזָה אֶת בְּגָדֵי שָׁאוּל לֹא נִהְיָה מֵהַבְּגָדִים בְּסוֹף יָמָיו.**

הגמרא דורשת פסוק נוסף שנאמר בענין רדיפת שאול אחר דוד: **דוד אמר לשאול (שמואל א' כו יט), 'אִם ה' הִסִּיתָךְ בִּי יֵרַח מְנַחָה' - אִם ה' הוּא שֶׁהִסִּית אוֹתָךְ שֶׁתִּשְׁנֵא אוֹתִי, יִקְבַּל אֶת תְּפִילָּתִי לְהַשִּׁיב חֲמַתְךָ מִמֶּנִּי. אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר, אָמַר לֵיהּ חֲקָדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְדָוִד, מִסִּית קִרְיָתָ לִי, לִכְךָ חֲרִי אֲנִי מִכְשִׁילָךְ בְּדָבָר שֶׁאֶפִּילוֹ תִּינּוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן יוֹדְעִים אוֹתוֹ, דְּכִתְּבִים (שמות ל יב) 'כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָקוּדֵיהֶם וְנִתְּנוּ אִישׁ כְּפָר נַפְשׁוֹ וְגו', שֶׁאֵין לְמָנוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל אֲלֵא עַל יְדֵי שִׁיתָנוּ כָּל אֶחָד מֵחֲצִית הַשִּׁקָּל, וַיִּמְנוּ אֶת הַשִּׁקָּלִים לִידַע מִנִּינֵם כְּדִי שֶׁלֹּא תִהְיֶה בָּהֶם מַגִּיפָה. מִיָּד אַחֵר שֶׁהִנִּחוּ הַקֹּב"ה בִּיד הַמִּסִּית, 'וַיַּעֲמֹד שָׁמַן עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּסֵּת אֶת דָּוִד לְמָנוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל' (דברי הימים א' כא א), וְכִתְּבִים (שמואל ב' כד א) 'וַיִּסֵּת אֶת דָּוִד בָּהֶם לֵאמֹר לֵךְ מִנָּה אֶת יִשְׂרָאֵל, וְכִיּוֹן דְּמִנִּינְהוּ לֹא שָׁקַל מִינִינְהוּ בּוֹפֵר - וְכַשְׁמָנָה אוֹתָם לֹא לָקַח מֵהֶם כּוֹפֵר, וְלִכְךָ בָּאָה עֲלֵיהֶם הַמִּגִּיפָה, דְּכִתְּבִים (שם כד טו) 'וַיִּתֵּן ה' דָּבָר בְּיִשְׂרָאֵל מֵהַבְּקָר וְעַד עֵת מוֹעֵד'.**

הגמרא מבארת מהו 'עַת מוֹעֵד' שנאמר בפסוק. שואלת הגמרא: **מָהוּ 'עַת מוֹעֵד' שְׁבוּ פִּסְקָה הַמִּגִּיפָה. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אָמַר שְׁמוּאֵל סָבָא חֲתַנְיָה [חֲתָנוֹ] דְּרַבִּי חֲנִינָא מְשִׁמְיָה [מְשִׁמוֹ] דְּרַבִּי חֲנִינָא, שֶׁהִיָּתָה הַמִּגִּיפָה מְשַׁעַת שְׁחִימַת הַתָּמִיד בְּבוֹקֵר, עַד שְׁעַת זְרִיקָתוֹ - זְרִיקַת דְּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְזוֹה כּוּוֹנֵת הַפְּסוֹק 'מֵהַבּוֹקֵר', דִּהְיִינוּ מִשְׁעַת שְׁחִימַת הַתָּמִיד, 'עַד עַת מוֹעֵד' דִּהְיִינוּ עַד שְׁעַת זְרִיקַת דְּמוֹ, שֶׁהוּא הַמוֹעֵד שֶׁל גִּמְר עֲבוּדַת הַתָּמִיד, שֶׁהוּרִיקָה מִכְשִׁירָה אֶת הַקֶּרֶבֶן. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, עַד חֲצוֹת מִמָּשׁ, שֶׁתָּמִיד שֶׁל שָׁחַר כָּשֶׁר לְהַקְרִיבָה עַד חֲצוֹת, וְעַד אוֹתוֹ זְמַן הוּא הַמוֹעֵד שֶׁל גִּמְר עֲבוּדַת הַתָּמִיד.**

51 שהרי הן שאובין, ולא קידוש ועבודתו פסולה, ולא נפשט הספק.
 52 הגמרא מביאה כמה דעות לגבי הזמן שמי כיור נפסלין. דעה
 53 ראשונה: אָמַר רַבִּי חִיָּא בַר יוֹסֵף, מִי כִיּוֹר נִפְסָלִין, לְמַתִּירִין
 54 בְּמַתִּירִין - אם בא לקדש לצורך הדיברים שהם 'מתיירין' כגון דם
 55 וקומץ, שעבודתם ביום ונפסלים בשקיעת החמה, גם מי כיור
 56 נפסלים בשקיעת החמה ואם לא שיקע את הכיור בבור כל
 57 הלילה, אבל אם שיקע אין המים נפסלים כלל. ואילו לְאִבְרִים
 58 בְּאִבְרִים - ואם בא לקדש לצורך עבודת הקטרת איברים שהיא
 59 עבודה הנעשית גם בלילה, ואינה נפסלת אלא בעלות השחר, גם
 60 מי הכיור נפסלים רק בעלות השחר.
 61 דעה שנייה: רַב חֲסֵדָא אָמַר, אֵף לְמַתִּירִין - לעבודת דם וקומץ אין
 62 המים נִפְסָלִין בשקיעת החמה אֲלָא בְּעֶמּוּד הַשָּׁחַר בְּאִבְרִים - כפי
 63 שהם נפסלין לאיברים.
 64 דעה שלישית: וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, כִּיּוֹר בִּין שִׁשְׁקֵעוּ בבור קודם
 65 לשקיעת החמה, כדי שלא יפסלו מימיו בשקיעת החמה, שוב אין
 66 מַעְלָהוּ באמצע הלילה, אלא אחר עלות השחר. ומבואר לכאורה
 67 שסבר רבי יוחנן שאם יעלה את הכיור בלילה, יפסלו מימיו
 68 לגמרי, הן לעבודת מתיירין והן לעבודת איברים. משום ששקיעת
 69 החמה וורגע אחד בלילה היא הפוסלת לדעת רבי יוחנן, הן
 70 למתירין והן לאיברים.
 71 הגמרא מקשה על דעת רבי יוחנן: לְמִימָרָא - וכי אתה רוצה לומר
 72 לְעֵבֻדָּת לִילָה נִפְסָלִין לֵילָה נִפְסָלִין בשקיעת החמה, שוב אין
 73 בשקיעת החמה לגמרי, ואפילו לעבודת לילה שהיא עבודת
 74 הקטרת איברים, וְהָאֵמַר רַבִּי אִסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשַׁמֵּי דְאִילָפָא,
 75 כִּיּוֹר שֶׁלֹּא שִׁשְׁקֵעוּ בבור מִפְּעֶרֶב - קודם שקיעת החמה, מְקַדֵּשׁ מִמֶּנּוּ
 76 לְעֵבֻדָּת לִילָה - יכול לקדש ממימיו לעבודת לילה. וְלִמָּחָר - אחר
 77 עלות השחר, אם חפץ הכהן לעבוד עבודת יום אינו מְקַדֵּשׁ ממנו,
 78 כיון שנפסלו המים לעבודת יום כשהיה הכיור מחוץ לבור בזמן
 79 שקיעת החמה. הרי שסובר רבי יוחנן שהמים נפסלים בשקיעת
 80 החמה רק למתירין שהם עבודות יום, ולא לאיברים שהם עבודות
 81 לילה, שלהם לא נפסל אלא בעלות השחר, וכשיטת רבי חייא בר
 82 יוסף. ולא כפי שנתבאר דעת רבי יוחנן לעיל, שהמים נפסלים
 83 בשקיעת החמה הן למתירין והן לאיברים.
 84 מתרצה הגמרא: באמת סובר רבי יוחנן שהמים נפסלים בשקיעת
 85 החמה רק לעבודת מתיירין, כפי שמבואר במימרא של רבי אסי,
 86 וּמֵאִי אֵינּוּ מַעְלָהוּ נִפְסָלִין דְּקִיָּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כלומר, מה שאמר רבי
 87 יוחנן שכיון כיון ששיקעו קודם שקיעת החמה, שוב אין מעלהו
 88 בלילה, אינו אלא כדי שלא יפסלו מימיו לְעֵבֻדָּת יוֹם, שכיון
 89 שיהיה הכיור רגע אחד בלילה חוץ לבור, יפסלו מימיו לעבודת
 90 יום. אֲבָל לְעֵבֻדָּת לִילָה חָזִי, שלעבודת לילה אין המים נפסלים
 91 בשקיעת החמה או בלילה, אלא בעלות השחר. ונמצא שמשום
 92 עבודת לילה, גם רבי יוחנן מודה שאפשר להעלות את הכיור
 93 ולקדש הימנו, ואין המים נפסלים. אלא שאמר שלא יעלה את
 94 הכיור בלילה, כיון שאם יעלוהו יפסלו המים לעבודת יום, ולא
 95 יוכלו לקדש הימנו למחר. ולפיכך משאירים אותו משוקע עד
 96 אחר עלות השחר.
 97 מקשה הגמרא: [אִי הָכִי] - אם כן הוא, שרבי יוחנן סובר שמים
 98 נפסלים בשקיעת החמה לעבודת יום, ובעלות השחר לעבודת
 99 לילה, הֵינּוּ דְרַבִּי חִיָּא בַר יוֹסֵף, ואין זו דעה שלישית, ומה בא רבי
 100 יוחנן להוסיף על מה שנאמר כבר.

1 וְהָא - והרי הכהן השורף את הִפְתָּה, הַטְּמוּנִי מְטַמֵּן לֵיה -
 2 שטמאים אותו קודם שריפת הפרה, דִּתְנִן, מְטַמֵּאִין הִיוּ אֶת הַכֶּהֱן
 3 הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפְּרָה, וּמְטַבְּלִין אוֹתוֹ לאחר מכן, קודם שריפת הפרה,
 4 כך שיהא טהור בזמן שריפת הפרה. ואף שהוא טבול יום, כשר
 5 הוא לשריפת הפרה. ועושים כן כדי לְהוֹצִיא מִלֵּפָן שֶׁל צְדוּקִין -
 6 להוכיח שלא כדברי הצדוקים, שֶׁהֵיוּ אוֹמְרִים, בְּמַעֲוָרְבֵי שָׁמֶשׁ -
 7 בכהנים שטבלו והעריב שמשן הִתַּתּהּ הפרה נְעֻשִׁית. וכדי להוכיח
 8 שאין צורך במעורבי שמש, היו מטמאים אותו תחילה ומטבלין
 9 אותו, והיה שורף את הפרה כשהוא טבול יום. וכיון שהיו
 10 מטמאים את הכהן בהר המשחה, אחר שכבר קידש ידיו ורגליו,
 11 שָׁמַע מִיָּנָה שֶׁלֹּא פָּסְלָה בָּהּ בְּקִידוּשׁ (מַחֲשָׁבֶת) טוֹמְאָה, ונפשט
 12 הספק שטומאה אינה פוסלת את הקידוש.
 13 דוחה הגמרא את הראיה: שֶׁאֵינִי הָדִין בַּפְּרָה, ואין להוכיח ממנה
 14 לשאר מקומות, הוֹאִיל דְּמִבְּבֹל יוֹם לֹא פָּסִיל בָּהּ, כמו שנתבאר לעיל
 15 שהיא כשרה בטבול יום. שמה יש בה גם קולא זו שהקידוש אינו
 16 נפסל. אבל בקידוש לשאר עבודות, אפשר שהוא נפסל בטומאה.
 17 שואלת הגמרא: אִי הָכִי שאין קידוש זה כשאר קידושים, שהרי אין
 18 טומאה פוסלת בו, לָמָּה לִי דְּמָקְדֶּשׁ - מדוע הוא בכלל מקדש.
 19 משיבה הגמרא: כְּעִין עֲבֹדָה [בְּעִינָן], כלומר צריך שיעשה בפרה
 20 כמו שנעשה בשאר עבודות.
 21 הגמרא מסתפקת האם אפשר לקדש בתוך הכיור: אֵיכָּעָא לָהּ -
 22 הסתפקו בני הישיבה, מִהוּ לְקַדֵּשׁ יָדָיו [וְרַגְלָיו] בְּכִיּוֹר - שמכניס
 23 ידיו ורגליו לתוך הכיור, ולא באופן שיהיו המים מקלחים מן
 24 הכיור על ידיו ורגליו. מבארת הגמרא את צדדי הספק, שמה אי
 25 אפשר כך לקדש, שהרי וְרָחַצוּ אֶתְרָן וּבְנֵי מִנְּנוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת
 26 רַגְלֵיהֶם' (שמות ל ט) אָמַר רַחֲמָנָא, ומשמע 'ממנו' וְלֹא בְּתוֹכוֹ,
 27 שהמים יבואו מהכיור על ידיו ורגליו ולא שהקידוש יעשה בתוך
 28 הכיור. אִי דִלְמָא - או שמה אין כוונת התורה דווקא 'ממנו', אלא
 29 אֲפִילוּ בְּתוֹכוֹ אפשר לקדש.
 30 הגמרא רוצה לפשוט את הספק מברייתא: אָמַר רַב נָחֳמִי בַר יִצְחָק,
 31 תָּא שָׁמַע - בוא ושמע ראייה מן הברייתא לפשוט את הספק. לעיל
 32 (ב) הובאה ברייתא ששינוי בה, שלא רחוץ ידים ורגלים מקדש
 33 בכלי שרת בפנים, קידש בכלי שרת בחוץ או בכלי חול בפנים, אִי
 34 שֶׁכָּבֵל בְּמֵי מַעְרָה שהם כשרים לטבילה וְעָבֵד, עֲבֹדָתוֹ פְּסוּלָה. ויש
 35 לדייק מהברייתא ולומר שדווקא הטובל במי מערה ועובד,
 36 עבודתו פסולה. הָא - אבל מִי כִיּוֹר דּוּמִיָּא דְּמֵי מַעְרָה, והיינו
 37 שטבל ידיו ורגליו בתוך הכיור, שהוא כמו הטובל בתוך מי מערה
 38 שעסקה בו הברייתא, וְעָבֵד, עֲבֹדָתוֹ בְּשָׂרָה. ואם כן יש לפשוט את
 39 הספק ולהוכיח מהברייתא שטבילה בתוך מי הכיור מועילה כמו
 40 קידוש, ואף הטובל 'בתוכו' עבודתו כשרה.
 41 דוחה הגמרא: לֹא - אי אפשר לדייק מהברייתא שאפשר לקדש
 42 על ידי טבילה בתוך הכיור, משום שיש לומר שמי מַעְרָה
 43 אֵיכָּמְרָא לֵיה - שהיתה הברייתא צריכה לפרש את הדין במי
 44 מערה עצמם, כדי שֶׁלֹּא תֵאֵמַר שהטובל במי מערה עבודתו כשרה
 45 מקל וחומר, אִם כָּל גּוֹפֹ מוֹכֵל בָּהֶן - אם מי מערה מטהרים את
 46 כל גופו שנטמא, וְיָדָיו וְרַגְלָיו לְבַד, לֹא כָּל שֶׁבֶן שתועיל לו טבילה
 47 זו להיות כקידוש ידים ורגלים. וכדי שלא תטעה לומר כן,
 48 הוכרחה הברייתא לפרש שאף הטובל במי מערה הראויים
 49 לטבילה כל גופו, אין מועיל לו במקום קידוש, ועבודתו פסולה.
 50 אבל לעולם גם הטובל ידיו ורגליו במי כיור, אין כאן לא טבילה

זבחים. פרק שני - כל הזבחים שקבלו דמן - דף כא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) ריא רש"י תוספות

והא פרה דטמיון מפתאני ליה. אחר קידוש זה כרתנן בו וטבילה זו בדר המשחה היתה והכי תנן לה במסכת פרה (פ"ג מ"ז) ואחר טבילתו מיד הוא מסדר מערכתה ושורפה אלמא אחר הקידוש הזה היתה ושמ' לא פסלה לה טומאה יש' חסרון בספריים ונראה לי הגירסא הכי שאני פרה הואיל וטבול יום כשר בה טומאה לא פסלה בקידושין שלה

אי הכי למה לי דקמדין. הואיל ואין קידוש כשאר קידוש עבודה בכיור. שיכנסו ידיו ורגליו בתוכו: אמ ר' דיואי דמעה. והכי דמי בגן שנכנס לתוכו: מי מערה איצטריך ליה. כלומר לעולם דכוותיה בכיור נמי פסול והאי דנקט מי מערה איצטריך סד"א הואיל וטבילה מעלייתא היא עדיפא היא מכיור שהן שאובין וקידוש אין כאן וטבילה אין כאן אבל הכא טבילה איכא קמבעט לן: ח"נ אמר רבי חייה בר יוסף מי כיוור נפסלין למתירין כמתירין לאברים כאברים ורב חסדא אמר אף למתירין אין נפסלין אלא בעמוד השחר כאברים: מי כיוור. לפי זמן עבודה שהקידוש צריך לה חיי זמן מימיו ליפסל אם עבודת (מתיר הוא כגון עבודת) דם או קמצים שנפסלים בבא הלילה עליהם כדאמר' באיחור מקומן (לקמן דף נג.) מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה וכו' מי כיוור נפסלין בשקיעת החמה אם לא נשקע הכיור בבור לפני שקיעת החמה נפסלים מימיו לקדש עוד מהם לצורך עבודת יום מחר אפי' שיקעו קודם עמוד השחר העושה לינה בכל מקום אינו מועיל לו שלפי עבודתו הוא חשוב וכן אם שקע לפני שקיעת החמה והעלוהו בלילה מכיון שמצאו הלילה שעה אחת חוץ לבור נפסלו מימיו לעבודת היום: לאברים כאברים. לקדש הון לעבודת הקטר חלבים נפסלין בעמוד השחר כמו שאברים נפסלין בלינת עמוד השחר כדכתיב עד בקר אבל כל הלילה כשרין לקדש מהן לעבודת לילה ואם שיקעו קודם עמוד השחר מעט כשרין מימיו לקידוש עבודת (היום): אף למתירין בו' כאברים.

כשם שאין האברים נפסלין אלא בעמוד השחר אף כל לינות אין פסולת בשום קדושה אלא בעמוד השחר: ור' יוחנן אמר כיוור כיוון ששקעו. בבור כדרך מצותו סמוך לשקיעת החמה: שוב אין מעלהו. כל הלילה וקס"ד דאפי' לעבודת הלילה קאמר ר' ויתן דמיפסל בה העלאהו ואתירייהו פליג: לעבודת לילה. הקטר חלבים: ולפחר אינו מקדש. קס"ד דאסור לקדש הימנו קאמר שנפסל בשקיעת החמה לעבודת יום אלמא כולה כרבי חייה סבירא ליה: מאי אינו מעלהו נמי דקאמר. רבי יוחנן לעיל לעבודת יום משום פסול עבודת יום קאמר לה שלא יפסלו מימיו לעבודת יום וקא סלקא דעתך השתא שהעלאת הלילה תפסלו לעבודת מתיר כר' חייה: אי הכי היינו דרבי חייה. מאי אינו מעלהו דקאמר רבי יוחנן עלה דר' חייה ודרב חסדא מאי אתא למימר הא רבי חייה נמי ה"ק: איכא

מ"י כיוור נפסלין למתירין כמתירין. פי' לדם וקומץ נפסלים מימיו בשקיעת (והחמה) כמו שהמתירין נפסלין בשקיעת החמה כדאמר באיחור מקומן (לקמן דף נג.) כיוור כיון ששקעו אין מעלהו. למאי דס"ד השתא דהעלאת לילה פוסלין לכל עבודות יש תימה דתיקשי ליה כמה משניות דמסכת תמיד (דף כח.) שהיה מקדש לתרומת הדשן ואחיו הכהנים שהיו מקדשים כמו כן בלילה ומיהו איכא לאוקמינהו כר' אלעזר בר"ש וכמאן דפשיט לעיל במחלוקת בזה בין מחלוקת בזה והא כרבי אבל קשה אבתי דיאך היו עושין תרומת הדשן לרבי וי"ל בכהנים ישנים שנעזרו כל הלילה ואין צריכין לקדש ומתנ' דיומא (דף כב.) דמובחא שהיה תרומת הדשן בכהני דרתי דקאמר עלה דלכך לא היה פושט בתחילה בתרומת הדשן משום אונס שינה כר' אלעזר בר"ש אי נמי ל"ל שהיה לדם מימין בבלי שרת אחר כדי קידוש של תרומת הדשן ועוד יש לומר דמקידוש תרומת הדשן לא קשיא מיהו דפסול עבודת לילה דרבנן ויש עוד טעם להכשיר בתרומת הדשן טפי מנכבולה לילה כדפירש בקונטרס בסמוך עוד יש לומר דניחא ליה למיפרך מדר' יוחנן אדר"י טפי ממתניחין דתמיד משום דאיכא לדחויי דסבירא ליה למתני' דמקדוש הגבר עד צפרא לא פסלה לינה אפי' במים אע"י דסוגיא דשמעתין דאי לאו הכי סבירא ולהאי פירוש נחא השתא דלא מצי לאקשויי מברייתא דלעיל דפליגי בה רבי ורבי אלעזר בר"ש דקתני קידוש בלילה צריך לקדש ביום דמשמע הא בלילה מיוחד חזי: כיוור כיון ששקעו. פירוש האי דמזני שיקעו למים היינו קודם שנפסלו ולדאר' שנפסלו אמרי' בפ' כל שעה (פסחים דף ק"ד:) דאין זריעה להקדש: כיוור כיון שקעו. השתא ס"ד דלא דוקא אלא אפילו שקעו מעלהו ומוקדש לעבודת לילה אלא רבותא נקט הכי אע"פ שלא היה משוקע בשקיעת החמה כשר לעבודת לילה אבל לבסוף דמשני ומסיק דאיכא ביניהו גזירת שיקוע נחא דנקט שלא שקעו דאם איתא דשקעו אין מעלהו עד תרומת הדשן: מ"א

אין מעלהו דקאמר לעבודת היום. פי' שהיה כשר לקדש לענין שיעיל לו קידוש לעבודת יום כגון קומץ ודם אבל לעבודת לילה כגון לאברים חזי ופריך היינו דר' חייה בר' יוסף ומשני איכא ביניהו גזרת שיקוע כלומר לר"י אסור להעלותו גזירה שמה יפשע ולא יחזור וישקיענו דר' יוחנן אית ליה גזירת שיקוע ולהכי נקט שלא שקע דאם שקעו לא יעלהו עד תרומת הדשן דלמא פשע אבל אם לא שקעו או שקעו והעלהו מקדש ממנו ור' חייה בר יוסף לא גזר וסבירא ליה דמעלהו כל שעה שירצה ולא חיישין דלמא פשע וא"ת ולמה היו משקעין אותו כלל בערב היה להם להמתין עד סמוך לעמוד השחר כיון שהיו יכולין (להעלות) כל הלילה לקדש לאברים וי"ל (דלמא) לא רצו להמתין זמן שיקועו עד סמוך לזמן פסולו דלמא פשע ולא משקע ליה בעמוד השחר והיה שהיו יכולין לקבוע זמן שיקוע בתחילת הלילה או באמצעה דכרי שהיה זכור בעמוד השחר אלא

אין מעלהו דקאמר לעבודת היום. פי' שהיה כשר לקדש לענין שיעיל לו קידוש לעבודת יום כגון קומץ ודם אבל לעבודת לילה כגון לאברים חזי ופריך היינו דר' חייה בר' יוסף ומשני איכא ביניהו גזרת שיקוע כלומר לר"י אסור להעלותו גזירה שמה יפשע ולא יחזור וישקיענו דר' יוחנן אית ליה גזירת שיקוע ולהכי נקט שלא שקע דאם שקעו לא יעלהו עד תרומת הדשן דלמא פשע אבל אם לא שקעו או שקעו והעלהו מקדש ממנו ור' חייה בר יוסף לא גזר וסבירא ליה דמעלהו כל שעה שירצה ולא חיישין דלמא פשע וא"ת ולמה היו משקעין אותו כלל בערב היה להם להמתין עד סמוך לעמוד השחר כיון שהיו יכולין (להעלות) כל הלילה לקדש לאברים וי"ל (דלמא) לא רצו להמתין זמן שיקועו עד סמוך לזמן פסולו דלמא פשע ולא משקע ליה בעמוד השחר והיה שהיו יכולין לקבוע זמן שיקוע בתחילת הלילה או באמצעה דכרי שהיה זכור בעמוד השחר אלא

אין מעלהו דקאמר לעבודת היום. פי' שהיה כשר לקדש לענין שיעיל לו קידוש לעבודת יום כגון קומץ ודם אבל לעבודת לילה כגון לאברים חזי ופריך היינו דר' חייה בר' יוסף ומשני איכא ביניהו גזרת שיקוע כלומר לר"י אסור להעלותו גזירה שמה יפשע ולא יחזור וישקיענו דר' יוחנן אית ליה גזירת שיקוע ולהכי נקט שלא שקע דאם שקעו לא יעלהו עד תרומת הדשן דלמא פשע אבל אם לא שקעו או שקעו והעלהו מקדש ממנו ור' חייה בר יוסף לא גזר וסבירא ליה דמעלהו כל שעה שירצה ולא חיישין דלמא פשע וא"ת ולמה היו משקעין אותו כלל בערב היה להם להמתין עד סמוך לעמוד השחר כיון שהיו יכולין (להעלות) כל הלילה לקדש לאברים וי"ל (דלמא) לא רצו להמתין זמן שיקועו עד סמוך לזמן פסולו דלמא פשע ולא משקע ליה בעמוד השחר והיה שהיו יכולין לקבוע זמן שיקוע בתחילת הלילה או באמצעה דכרי שהיה זכור בעמוד השחר אלא

כל הלילה רק בשקיעת החמה ובעמוד השחר והיינו גזירת שיקוע דקאמר בסמוך דגורנין
שיהא משוקע כל הלילה עד תרומת הדשן כדי שידעו העולם שלא שקיעהו מבעוד יום כי
אם להיות זכורים על ידי כך שיקוע דסוף כל הלילה שכשמצאוהו משוקע בשעת תרומת
הדשן יחזירוהו וישקיעהו קודם היום כי אם יעלוהו לאחר שקיעת החמה יש לגזור שמא

יאמרו שלחשירו לעבודת מתיירן למחר
שקיעהו בשקיעת החמה וכשר למתיירן אף על פי
שיעלוהו לאחר שקיעת החמה ופריך אי הכי היינו
דרבי חייב רבי יוסף שפסל למתיירן בשקיעת
החמה כי לרב חסדא שאינו פסל למתיירן אלא
בעמוד השחר לא איכפת לן במה שיכשירו
למחר למתיירן כי בשיקוע דעמוד השחר מתבשר
אפי' למתיירי ומשני איכא ביניהו גזירת שיקוע
דרבי יוחנן גור להשהותו בשיקוע משום שיקוע
דשקיעת החמה שאנו צריכין או לשקוע כדי
להוכיח שיקוע דסוף הלילה שלא יאמרו שאנו
להוכיח אלא להכשיר למתיירן ולכך צריך
להשהותו עד תרומת הדשן כדפרישתי ורבי חייא
בר יוסף לא גזר הדא יוחנן קידש ידיו לתרומת
ב' בשלמא לרבא דמוקי ליה להדיא רבי אלעזר
בר שמעון הא רבי איכא למימר דסבירא ליה
לרבא דלרבי אלעזר רבי שמעון לא פסלה לינה
במי כיוור כמאן דאמר לעיל במחלוקת בוו כך
מחלוקת בוו ולא כהדיא דלא פשטי ליה לעיל
ולמחר אינו מקדש דבמלתיה דאליפא אינו צריך
לקדש קאמר רבי אלעזר רבי שמעון ולא קאי
אמי כיוור לפסול למחר כי בשרים הם לרבי
אלעזר ב"ש אלא לאבי דמוקי לה רבי קשיא
דרבי אדריי דמאי שני בהא דכיון דשקע שוב
אינו מעלהו דמתיירן לשקוע כדי להוכיח
שישקיעהו בסוף הלילה ומאי שני בהא דקאמר
דכבר קידש מתחילת עבודה דמשמע דתרומת
הדשן תחלת עבודת היום משום ואילך עוסקים
בעבודת היום בלא הפסק וכל שעה מקדש ועובד
כל הא לעבוד משום ואילך משמע דלא משקע
ליה אחר שחזרוהו לתרומת הדשן שאם כן יש

הפסק דבר ומשני האי דקרי ליה תחילת עבודה לאו משום דלא משקע ליה דודאי מסלק
ליה הדר משקע ליה וקצי' יש תימה בין לפי' זה בין לפירוש אחר לישנא דמסלק ליה דהא
נמי היה יודע דמסלק ליה ואין קשה לו אלא משקיע (דבתיא) מאי שני בהא דמשקע ליה
ומאי שני בהא דלא משקע ליה? משקע ליה. שהיה למעלה וברב חסדא ומוזירין לבור
אין קול נשמע ואי' לישנא דנשמע קולו דקדתי היינו בהעלותו וי'ל היינו דקא אמר
דמשקע ליה בגלגלא (כגון) לבור וחקל נשמע היינו בהוציאנו מן הבור ומעלהו ואי בעית
אימא דמשקע בחומרתיה דהיה בגלגלא אף השקיע כדי להשמיע קול הרבה בהורידו
ובהעלותו: **הגה"ה** איכא ביניהו גזירת שיקוע. פירש רש"י משקע בערב שלא ישבח
לשקוע בעמוד השחר אבל לילה אינו פסול כלל לעבודת דם למחר אם משקעו בעמוד
השחר ולרבי חייא לילה פסול וקשה אם כן איכא ביניהו טובא דלרבי יוחנן לילה אינה
פסולת ולרבי חייא פסולת ועוד דלפני מיד היינו דרב חסדא ועוד דבסמוך פריך מבח למחר
אינו צריך לקדש אלמא למתיירין חזי היינו דרב חסדא משמע דבלאו ההיא דלמחר וכו' לא
הוה מצי למפריך מיד לכך נראה לי גזירת שיקוע ואם לא שיקוע יתא פסול מדרבנן לעבודת
דם משום לילה אפילו שקעו בעמוד השחר ול' חייא יתא פסול מן התורה ולכך פריך למחר
אינו צריך לקדש אלמא אפילו מדרבנן כשרה לעבודת דם ואין לילה פסול ואם כן היינו דרב
חסדא וקאמר איכא ביניהו מצות שיקוע. בריך:

בין

מן המזבח כרתנן לעיל גבי ראיהו אחיו הכהנים שיר: **מאי** לא. האי שמיעת קול העץ דקדתי דסליק ליה לכיוור מן הבור אלמא משוקע הוה וקשיא ליה לרב חסדא דאמר לא משקע
ליה עד צפרא: לא דמשקע. השתא: **פי** משתמע קליה. הלא אין מוכני צריך לשוקעו אלא להעלותו אבל שיקועו משלשלו לבור והוא נופל מאליו: ומשני דמשקע ליה בגלגלא. כי היכי
דלישתמע קליה וישמע הכהנים הישנים בעיר וניתו לפייס דתנן במסכת תמיד (פרק ג' מ"ח) מיריחו היו שומעין את קול העץ שעשה ב': בחומרתיה. לגלגל: והא גבני' ברוז. שהיה
מכריו עמוד הכהנים לעבודתם ולוים לדוכנכם וישראל למעמדכם: גבני'. שם האיש: בי תרי היברי' הוו עבדי. שתי היברות עושין דלרב: כל הכלים מקדשים. מים שנתקדשו בהן
לקדש את הידים ורגליהם:

איכא ביניהו גזירת שיקוע. כלומר הא דאוקים אין מעלהו דרבי יוחנן משום פסול עבודת
יום לא כדקס"ד שיהא הלילה פסול לעבודת היום כרבי חייא אלא שמא לא יחזור
וישקענו ונמצא עמוד השחר פסול לעבודת מחר ולעולם (אם שקעו קודם עמוד השחר
כשר) והיינו דלא נקט רבי יוחנן לישנא דפסולה אלא לשון איסור העלאה שלא יגרמו
להן ליפסל דכיון דקדש להו בבלי שרת מצוה

לשמרן כשאר קדשים ומיהו בהעלאה לא
מיפסיל ולקמן פריך היינו דרב חסדא דאמר
לילה לא פסיל אלא עמוד השחר פסול ורבי
חייא לא אסר ליה להעלותו משום גזירת שיקוע
אלא דבהעלותו נפסל מיד לעבודת מחר הלכך
נקט לשון נפסלין: והאמר רבי יוחנן ב'. אלמא
אמר מעלהו לקדש לתרומת הדשן ולא
הצריך לחזור ולשקעו ובשלמא העלאה לא
קשיא לן דלא סגי בלאו קידוש זה שובה לפייס
של תרומת הדשן ולגזירת שיקוע ליכא למחש
דכיון שמצאו משוקע והעלהו ועבשו הגיע
הזמן הסמוך לפסולו לא פשע ביה והדר משקע
ליה ולא דמי למעלהו ללילה מעטוהו לקדש בו
כהנים הבאים תמיד להקטיר ואתי למפשע ביה
אלא הא קשיא לך דלא איירי בה רבי יוחנן
במצות שיקוע ונימא דנישקיעה: בשלמא לרבא
דמוקי. לעיל הא מילתא דר' יוחנן אליבא דרבי
אלעזר דאמר אין לינה מועלת בקידוש איכא
למימר דמשום הכי לא חש לשיקועו דקסבר רבי
אלעזר דבמי כיוור גופיהו נמי לא פסלה לינה
הא. דאמר ר' יוחנן לעיל אין מעלהו: בריב.
אמרה דאמר לינה מועלת בקידוש וכל שכן במי
כיוור: **מאי** לאבי'. דאוקים לעיל רבי קשיא
דרבי אדריי דמאי אי' יוחנן אליבא דרבי
לגזירת שיקוע חייש וחבא נמי משקיעה וחבא
ליכא למיתלי טעמא במורה רבי דמקרות הגבר
עד צפרא לא פסלה לינה דבשלמא גבי קידוש
דפסול לינה דידיה דרבנן שחרי אין המים
בעולם הוא דאיכא למימר הכי אבל מי כיוור
דהוו קמן וקדושת כלי עליהם ולינה דידהו

דאורייתא עמוד השחר הוא דגריס ליה: **מאי** שני **התם** דמשקע ליה. כלומר מאי שני
גבי אין מעלהו דחש לגזירת שיקוע ומש' בו: דמסלק ליה והדר משקע ליה. לאחר קידוש
תרומת הדשן ורבי יוחנן הוא דלא איירי בתקנת מי כיוור אלא בהלכות קידוש לאשמועינן
דמודי רבי מקרות הגבר עד צפרא לא פסלה לינה: הכי גרסי' **אי** הכי **למחר** אינו מקדש
אין צריך לקדש היינו דרב חסדא ב'. אי הכי דל' יוחנן אוקמא דלילה לא פסל ולמחר
אינו מקדש בתמיה: **מאמר**. אי' יוחנן משמיה דאליפא מקדש ממנו לעבודת לילה ולמחר
אינו מקדש דשמע' מיניה דמשום דלא שיקוע בערב קא פסל להו קידוש מחר: ומשני אין
צריך לקדש. קאמר דכיון שקידש לעבודת לילה אין צריך למחר ואשמעי' דאין לינה
מועלת בקידוש וכדריב אלעזר: היינו דרב חסדא. השתא דאוקמא אין מעלהו דר' יוחנן
משום פסול עמוד השחר אבל לילה לא פסיל היינו דרב חסדא: **איכא** ביניהו **מצות**
שיקוע. ל' יוחנן מצות שיקוע מבערב כדי שימצאו משוקע בקידוש תרומת הדשן ויהא
זוכר לחזור ולשקעו והיינו דקאמר כיון ששקעו אלמא מבערב הוא משקע ליה ולרב
חסדא לא החמירו בו כל כך ואין מצות שיקוע אלא סמוך לזמן פסולו קודם עמוד השחר:
לא היו **רואין** אותו ב'. (במי שזכה) בתרומת הדשן קמיי' במסכת תמיד כשהיה נכנס
לעורה לקדש ידיו ורגליו לא היה מכניס ידו לא נר ולא אבוקה אלא מהלך לאחר
המערכה לא היו רואין אותו אזוי (והכתבים) שהיו בבית מוקד עד ששומעין בו: והן
אומרים הניע. לכיוור מזרח את עצמן להיות נכונים להעלות אפר לתפוח לאחר שירד:

מן המזבח כרתנן לעיל גבי ראיהו אחיו הכהנים שיר: **מאי** לא. האי שמיעת קול העץ דקדתי דסליק ליה לכיוור מן הבור אלמא משוקע הוה וקשיא ליה לרב חסדא דאמר לא משקע
ליה עד צפרא: לא דמשקע. השתא: **פי** משתמע קליה. הלא אין מוכני צריך לשוקעו אלא להעלותו אבל שיקועו משלשלו לבור והוא נופל מאליו: ומשני דמשקע ליה בגלגלא. כי היכי
דלישתמע קליה וישמע הכהנים הישנים בעיר וניתו לפייס דתנן במסכת תמיד (פרק ג' מ"ח) מיריחו היו שומעין את קול העץ שעשה ב': בחומרתיה. לגלגל: והא גבני' ברוז. שהיה
מכריו עמוד הכהנים לעבודתם ולוים לדוכנכם וישראל למעמדכם: גבני'. שם האיש: בי תרי היברי' הוו עבדי. שתי היברות עושין דלרב: כל הכלים מקדשים. מים שנתקדשו בהן
לקדש את הידים ורגליהם:

בין

מתרצת הגמרא: **אִיכָא פִּינְיָהּ** - יש חילוק בין שיטת רבי חייה בר יוסף לשיטת רבי יוחנן לגבי **זִוְרֵת שִׁיקוּעַ**, שרבי יוחנן סובר שמן התורה אין המים נפסלים בלילה בין למתירין ובין לאיברים ובודעת רב חסדא, אבל גזרו חכמים שכל הלילה היא הכיור משוקע בבור, ולא יעלהו בלילה שמה ישכח לשקעו לאחר מכן, והמים יפסלו בעלות השחר. והמים קדושים הם, ומוזהר עליהם לשמור כדי שלא יפסלו. אבל אם העלה את הכיור בלילה וחזר ושיקעו קודם לעלות השחר, לא נפסלו המים כלל. ורבי חייה בר יוסף סובר, שמן התורה מי כיור נפסלין בלילה למתירין, ולפיכך אין האיסור לעלות את הכיור בלילה משום גזירה, אלא משום שאם יעלהו בלילה, יפסלו המים למתירין.

הגמרא מקשה על מה שנתבאר שלרבי יוחנן יש להשהותו משוקע כל הלילה, מדבריו במימרא על תרומת הדשן: **וְהָאִמְרַן רַבִּי יוֹחָנָן, קִדְּשׁ יְדֵיו בְּסוּף הַלֵּילָה קוֹדֵם עֲלוֹת הַשַּׁחַר לְתַרְוּמַת הַדֶּשֶׁן** - כדי לתרום את הדשן, **לְמַחֵר כְּשִׂיאֵיר הַיּוֹם וּרְצָה לְהַמְשִׁיךְ לַעֲבוֹד עֲבוֹדוֹת נֹסֶפֶת, אֵין צְרִיךְ לְקַדֵּשׁ פֶּעַם נֹסֶפֶת, כִּיּוֹן שֶׁכִּבְרִי קִדְּשׁ מִתְחִילַת עֲבוֹדָה, שֶׁהִקְדִּישׁ בְּסוּף הַלֵּילָה לַעֲבוֹדַת תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן, מוֹעִיל גַּם לַעֲבוֹדַת הַיּוֹם, כִּיּוֹן שֶׁהוּא קִדְּשׁוֹ שֶׁל 'תְּחִילַת עֲבוֹדַת הַיּוֹם'. וְאִם הִיא רַבִּי יוֹחָנָן סוֹבֵר שְׁגוּרוֹ חֲכָמִים לְהַשְׁהוּת אֶת הַכִּיּוֹר כָּל הַלֵּילָה, הִיא צָרִיךְ לִוְמֵר שֶׁאֲחֵר שֶׁמִּקְדַּשׁ לַתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן יֵשׁ לוֹ לְשַׁקֵּעַ אֶת הַכִּיּוֹר, וְמוֹזָה שֶׁלֹּא אִמְרַן כֵּן, מִזְכָּה שֶׁלֹּא סָבַר מִגְזִירַת שִׁיקוּעַ, וְקִשְׁהָ עַל דְּבָרֵי הַגְּמָרָא, שֶׁלְּרַבִּי יוֹחָנָן יֵשׁ גְּזִירַת שִׁיקוּעַ. הַגְּמָרָא מְמַשִּׁיכָה בְּבִרְרָה שְׁקוּשִׁיא זֶה לֹא קִשְׁהָ לְפִי כּוֹלָם: **בְּשִׁלְמָא לְשִׁיטַת רַבָּא, דְּמוֹקִיָּין (-שִׁמְעוּמִיד) (לַעֲלֵי ב.) לְהִתְחַלּוּ מִימְרָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן לִגְבֵי תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן בְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן הַסּוֹבֵר שֶׁקִּדְּשׁוֹ אֵינוֹ נִפְסַל בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר כָּלֵל. נוֹכַח לִוְמֵר דִּהָא - מִימְרָא זֶה שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן לִגְבֵי כִיּוֹר שֶׁשִּׁקְעוֹ שׁוֹב אֵין מַעֲלָה, הִיא בְּרַבִּי, שֶׁלִּישִׁטָּתוֹ הִקְדִּישׁ נִפְסַל וְכֵן הַמִּים נִפְסָלִים, וְלִפִּיכָךְ אִמְרַן בַּה רַבִּי יוֹחָנָן שִׁישׁ גְּזִירַת שִׁיקוּעַ. אֲבָל הַמִּימְרָא שֶׁל תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן נִאֲמָרָה לְשִׁיטַת רַבָּא בְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן, שֶׁאֵין הִקְדִּישׁוֹ וְהַמִּים נִפְסָלִים, וְלִכְךָ לֹא הָיוּ מְשַׁקְעִין אֶת הַכִּיּוֹר. **אֶלָּא לְשִׁיטַת אֲבִי (שֶׁם ב.) דְּמוֹקִיָּין לָהּ לְמִימְרָא זֶה שֶׁל תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן בְּרַבִּי, וְמוֹזָה שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ לְמַחֵר אֲחֵר שֶׁקִּדְּשׁ לַתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן הוּא רַק מִשּׁוֹם שְׁלִינָה דְּרַבְנָן, וּמִקְרוֹת הַגָּבֵר וְעַד צִפְרָא זֶה שֶׁל 'מִקְרוֹת הַגָּבֵר וְעַד צִפְרָא מְדֹאֲוִרִיתָא וְדָאִי אֵין לִוְמֵר סָבְרָא זֶה שֶׁל 'פְּסָלָה לִינָה, וְנִפְסָלִים בַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר. וְאִם כֵּן קָשְׁיָא דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, מָאִי שָׁנָא הָתָּם - בְּמִימְרָא שֶׁל כִיּוֹר דְּמִשְׁקַע לִיָּה, כִּדִּי שֶׁלֹּא יִפְסְלוּ הַמִּים בְּלִילָה, וְכִי שָׁנָא הָתָּם בְּמִימְרָא שֶׁל תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן דְּלֹא מִשְׁקַע לִיָּה, שֶׁהָרִי לֹא הִזְכִּיר רַבִּי יוֹחָנָן שִׁיקוּעַ אֲחֵר הִקְדִּישׁ לַתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן.******

מתרצת הגמרא: **דְּמִשְׁקַע לִיָּה** - שתחילה מעלה את הכיור מן הבור כדי לקדש ממנו לצורך עבודת תרומת הדשן, וְהָרִי מִשְׁקַע לִיָּה לאחר תרומת הדשן. ולכך לא הזכיר שיש לשקע את הכיור אחר הקידוש, משום שלא עסק כאן בתקנת מי כיור, אלא בהלכות קידוש.

שואלת הגמרא: **אִי הָבִי שְׁרָבִי יוֹחָנָן סוֹבֵר שֶׁהַמִּים אֵינֶם נִפְסָלִים כָּלֵל בְּשִׁקִּיעַת הַחֲמֹה, אִם כֵּן כִּשְׁאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן 'כִּיּוֹר שֶׁלֹּא שִׁקְעוֹ מִבְּעֵר, מִקְדַּשׁ מִמֶּנּוּ לַעֲבוֹדַת לֵילָה וְלְמַחֵר אֵינוֹ (מִקְדַּשׁ) - אֵינוֹ יָכוֹל לְקַדֵּשׁ מִשּׁוֹם שֶׁנִּפְסְלוּ הַמִּים, מִאֲמָר - מְדוּעַ לְמַחֵר אֵינוֹ יָכוֹל לְקַדֵּשׁ מִזֶּה, וְהָרִי נִתְבָּאֵר שֶׁסּוֹבֵר רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁלֹּא נִפְסְלוּ הַמִּים.**

משיבה הגמרא: **אֵין צְרִיךְ לְקַדֵּשׁ** - כוונת המימרא 'למחר אינו מקדש' אינה שאינו יכול לקדש, אלא שאינו צריך לקדש כיון שלא נפסל קידושו הראשון, וכרבי אלעזר ברבי שמעון.

שואלת הגמרא: **לְמִימְרָא דְּלְמַתִּירִין מִיָּהוּא הָיוּ** - וכי אתה סבור לומר שלדעת רבי יוחנן לא נפסלו המים כלל בלילה, והם ראויים

אפילו לעבודת יום שהיא עבודת מתירין. הרי אם כן הֵיכֵן דָּרְבַּי חֲסִידָא, שכן סובר רב חסדא (לעיל ע"א) שאין שקיעת החמה עושה לינה כלל, ורק עמוד השחר פוסל הן לאיברים והן למתירין, ומה הוסיף רבי יוחנן במימרא של כיור, מאחר שזו היא דעת רב חסדא.

משיבה הגמרא: **אִיכָא פִּינְיָהּ** - יש חילוק בין דעת רב חסדא לדעת רבי יוחנן, והוא מִצְוַת שִׁיקוּעַ, שלרב חסדא אין מצוה לשקע את הכיור בלילה, שלא יפסלו מימיו בעלות השחר, ורק סמוך לעלות השחר היו משקעין אותו. ואילו לרבי יוחנן יש מצוה לשקע את הכיור מבערב, כדי שכשיבוא לקדש הימנו לתרומת הדשן, קודם עלות השחר, ימצאהו משוקע, ולא ישכח לשקעו בשנית מיד אחר הקידוש. וזה מה שבא רבי יוחנן להוסיף ולחדש על דעת רב חסדא.

הגמרא מקשה אין יתכן שלרב חסדא אין מצות שיקוע: **מִיָּתִיבִי, שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה בְּתַמִּיד (פ"א מ"ד) לִגְבֵי סֵדֶר הָעֲבוֹדָה בְּבוֹקֵר, לֹא הָיוּ הַכֹּהֲנִים רוֹאִין אוֹתוֹ - אֶת הַכֹּהֵן שֹׁכֵחַ בְּפִיס לַתְּרוֹם אֶת הַדֶּשֶׁן, וְלֹא שׁוֹמְעִין אֶת קוֹלוֹ כְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ בְּעוֹרָה לְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, עַד שֶׁשׁוֹמְעִים קוֹל שֶׁל עֵין שְׁעָשָׂה בֵּן קָמִין מוֹכֵנִי לְכִיּוֹר, וְאִם יוֹדְעִים שֶׁהִגִּיעַ לְכִיּוֹר וְהוּא מִקְדַּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו. וְהֵן אוֹמְרִים, הִנֵּי [עַתָּה] קִדְּשׁוּ דָּהֵם וְרַגְלָם מִן הַכִּיּוֹר. מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא: מִזֶּה הַקּוֹל שֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִים מִן הַמוֹכֵנִי, מָאִי לֹא שֶׁהוּא הַקּוֹל דְּמִשְׁקַע לִיָּה - קוֹל הַסִּילּוֹק וְהַעֲלָאת הַכִּיּוֹר מִן הַבּוֹר, אֶלְמָא מִשְׁקַע לִיָּה - הָרִי שֶׁהִיא הַכִּיּוֹר מְשׁוּקַע כָּל הַלֵּילָה, וְקִשְׁהָ עַל תִּירוֹךְ הַגְּמָרָא לַעֲלֵי, שֶׁלְּרַב חֲסִידָא אֵין מִצְוָה לְשַׁקֵּעַ.**

מתרצת הגמרא: **לֹא**, הַקּוֹל שֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִים אֵינוֹ קוֹל הַעֲלָאת הַכִּיּוֹר מִן הַבּוֹר קוֹדֵם הִקְדִּישׁוֹ, אֲלֵא דְּמִשְׁקַע לִיָּה - אֲלֵא הוּא קוֹל שִׁיקוּעַ הַכִּיּוֹר בְּבוֹר אֲחֵר הִקְדִּישׁוֹ. שֶׁאֲחֵר שֶׁהִיא הַתְּרוֹם אֶת הַדֶּשֶׁן מִקְדַּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו, הִיא מְשַׁקֵּעַ אֶת הַכִּיּוֹר בְּבוֹר, כִּדִּי שִׁישְׁמַעוּ אַחֲזוּ הַכֹּהֲנִים אֶת הַקּוֹל וְיָדְעוּ שֶׁהִגִּיעַ זְמַן קִדְּשׁ יָדָיו וְרַגְלָם. אֲבָל עַד שֶׁבֵּא הַתְּרוֹם לִשְׁמֹעַ, לֹא הִיא הַכִּיּוֹר מְשׁוּקַע, אֲלֵא הִיא מִחוּץ לְבוֹר, וְכַדְעַת רַב חֲסִידָא שֶׁאֵין מְשַׁקְעִים אֶת הַכִּיּוֹר אֲלֵא סְמוּךְ לַעֲלוֹת הַשַּׁחַר.

מקשה הגמרא: **אִי דְּמִשְׁקַע לִיָּה** - אם נאמר שהוא משקע את הכיור בבור רק לאחר הקידוש, ואינו מעלהו כלל, אלא מתחילה שהוא בא לשם הכיור מחוץ לבור, אם כן מִי מִשְׁתַּמֵּעַ קוֹלָהּ, הרי השיקוע הוא שלשול הכיור לבור, וזה אינו משמיע קול. מתרצת הגמרא: **דְּמִשְׁקַע לִיָּה בְּגִילְיָא** - שהוא משקע את הכיור על ידי גלגל, וגלגל זה משמיע קול. **לִישְׁנָא אַחֲרֵינָא, דְּמִשְׁקַע לִיָּה בְּחוֹמְרָתָהּ עַל יְדֵי גִלְגַּל, בִּי תִיבִי דְּלִישְׁתַּמֵּעַ קוֹלָהּ, שִׁשִּׁיקוּעַ זֶה עַל יְדֵי גִלְגַּל עוֹשֶׂה קוֹל, וְלִישְׁתַּמֵּעִיהּ - הַכֹּהֲנִים שׁוֹמְעִים אֶת הַקּוֹל וְלִיָּתִי - והם יודעי שהגיע זמן לקדש, ובאים.**

מקשה הגמרא: **וְהָאִי הָיוּ נִכְבְּדִי בְּרוּז - הִרִי הִיא מְכַרִּיז שִׁשְׁמוֹ 'גְּבִינִי', שֶׁהוּא הִיא מְכַרִּיז 'עֲמִידוֹ כְּהִנֵּה לַעֲבוֹדַתְכֶם וְלוֹיִם לְדוֹכֻכְכֶם וְיִשְׂרָאֵל לְמַעַמְדְכֶם, וּמְדוּעַ יֵשׁ צוֹרֵךְ בְּהַשְׁמַעְתָּ קוֹל זֶה לְכַהֲנִים.**

מתרצת הגמרא: **בִּי תִיבִי תִיבִי הָיוּ עֲבָדֵי - שְׁתֵּי הִיכָרוֹת הָיוּ עוֹשִׂים, גַּם קוֹל הַגִּלְגַּל שֶׁל הַכִּיּוֹר וְגַם הַכְּרוֹתוֹ שֶׁל גְּבִינִי, דְּמִשְׁקַע מִהָאִי אֲתִי - מִי שֶׁשִּׁמַּע מִזֶּה הִיא בֹא, וְשִׁמַּע מִהָאִי אֲתִי - וּמִי שֶׁלֹּא שִׁמַּע מִזֶּה, שִׁמַּע אֶת הַשְּׁנִי וְבֹא.**

גּוֹפֵא - נִשְׁוֵב לַעֲצֵם דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא וְנִבְאָרָם, אֶמְרַן רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא כָּל בִּיזֵר שֶׁאֵין בּוֹ כְּמוֹת שֶׁל מִים בְּרִי לְקַדֵּשׁ אֲרֻכָּהּ בְּהֵנִים מִמֶּנּוּ אֵין מִקְדַּשִּׁין בּוֹ, שְׁנַאֲמַר (שְׁמוֹת מ"א) 'וְהִצַּחצַח מִמֶּנּוּ מִשְׁהָ וְאֶתְרוֹן וְכִנְיָ' וְגו'. הִרִי אֲרֻכָּהּ, מִשְׁהָ, אַחֲרָהּ, וְשְׁנֵי בְּנָיו.

הגמרא מקשה על רבי יוסי בְּרַבִּי חֲנִינָא מְבַרִּיתָא: **מִיָּתִיבִי - הַקֶּשׁ בְּנֵי הִישִׁיבָה, שְׁנִינוּ בְּבִרְיָתָא, כָּל הַכְּלִים מִקְדַּשִּׁין אֶת הַמִּים שֶׁבָּהֶם לְהַכְשִׁירָם לְקִדְּשׁ יָדָיו וְרַגְלָם, בֵּין שִׁישׁ בֵּין רִבְעִית**

הגמרא: אם כן אפילו בעניניה נמי - אפילו כשהם בפני עצמם וכל
המקוה עשוי מהם, ראוי לטבול בו, דהא תניא, רבן שמעון בן
נמליאל אומר, כל שתחילת פרייתו מן המים מטבילין בו - כל דבר
שתחילת יצירתו מן המים, הרי הוא כמים ומקוה העשוי ממנו ראוי
לטבילה, וכן אמר רב יצחק בר אבדימי מטבילין בעינו של דג -
מטבילים בתוך חור העין של דג גדול שנימוק שומן עינו ונעשה
כמים. ואם כן אי אפשר לפרש דברי ריש לקיש על דבר זה, שהרי
דבריו נאמרו על 'המשלים למי מקוה', ומיבחושים אדומים מותר
לעשות את כל המקוה.
מבאר הגמרא את דברי ריש לקיש באופן אחר: אמר רב פפא
כוונת ריש לקיש למעוטי מים היוצאים מפירות ושאר משקים
שאינם מים, שהם משלימים את שיעור המקוה באופן שנתן סאה
ממשקים אלו לתוך מקוה של ארבעים סאה מים, וחזר ונטל סאה
ממי המקוה המעורבים במשקים אלו. דתנן לגבי משקים אלו,
מקנה שיש בו ארבעים סאה מכוונות - שיש בו בדיוק ארבעים
סאה, אם נתן סאה מהם לתוך המקוה, ונטל סאה מהמים
המעורבים במשקים אלו, הרי זה מקוה כשר, ואף שכעת יש בו
ארבעים סאה בדיוק, ובתוכם משקים שאינם מים, המקוה כשר,
מפני שכשנתן משקים אלו במקוה השלם, נתבטלו המשקים במים.
ואמר רב יהודה בר שילא אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן, דין זה שאם
עירב שאר משקים באופן שנתן סאה ונטל סאה המקוה כשר,
נאמר כששאר המשקים הם עד רובו - פחות מרובו של המקוה,
אבל אם על ידי שנתן סאה ונטל סאה, נתפכו רוב מי המקוה למי
פירות, המקוה פסולה.
ועל זה אמר ריש לקיש, שמשקים אלו אינם משלימים לרביעית
מים לנטילת ידים. כלומר, שאם נתן ממשקים אלו שיעור מועט
של רבע רביעית לתוך רביעית מים, ולאחר מכן נטל כנגדם רבע
רביעית מהמים המעורבים, מאחר שכעת בתוך הרביעית
מעורבים משקים שאינם מים, פסולה היא לנטילת ידים.
רב פפא מחדש שיש אופן שנתן סאה ונטל סאה כשר אפילו
ברביעית: אמר רב פפא, אם במקוה זה שרובו מים ומיעוטו מי
פירות קנה בו - חפר בדופנו מקום שמחזיק רביעית מים, ונתמלא
מקום החפירה במי המקוה שנמשכו לשם, אף אם אין מי המקוה
מחזירין למים שבחפירה, מטבילין בו - (במקום זה) מחזירין
וצינוניות - כעין מזולגות קטנות של טווי זהב, שהם כלים קטנים
וראוי להטבילם ברביעית. וטעם הכשר מים אלו, הואיל
והכשרה דמקנה אחר - הואיל ובאו ממים שהוכשרו במקוה.
הגמרא מוסיפה לדרן איזה מים כשרים לכיור: אמר רבי ירמיה אמר
ריש לקיש, מי מקנה - מי גשמים שנאספו ומכונסים בקרקע,
בשרים למי כיור לקדש בהם ידי ורגלי הכהנים. תמחה הגמרא:
למימך - האם בא הדבר לומר דלא מים חיים ניקחו - שמי כיור
אינם מי מעין הנובעים מן הארץ. והתניא בברייתא, נאמר אצל
קרנן עולה (ויקרא א יא) 'הוקרב והכרעים ירחץ במים', ולמדנו מזה
שצריך לרחוץ את קרבי העולה וקרעיה דווקא 'במים' ולא ביון,
וכן שירחצם במים ולא ביון - יין ומים המעורבים זה בזה, שני
שליש מים ושליש יין. ועוד למדו מתיבת 'במים' לרבות שאר מים,
שאפילו מים מכונסים כשרים להדחת הקרב והכרעים. וקל וחומר
למי כיור שכשרים לרחיצה זו.
מבאר הגמרא: מאי 'קל וחומר למי כיור' - מהו הקל וחומר
המכשיר מי כיור לרחיצת הקרב והכרעים, לא משום דמי כיור
מים חיים ניקחו, ואם הוכשרו מים מכונסים, קל וחומר שיוכשרו
מים חיים הראויים לכיור. ומבואר שמי כיור מים חיים הם, וקשה
על ריש לקיש שהכשיר מים מכונסים לכיור. משיח הגמרא: לא
- אין צריך מים חיים לכיור, והקל וחומר לא בא להכשיר מים
חיים, אלא להכשיר לרחוץ את הקרבים במי הכיור עצמן, ומעלת

בין שאין בקו רביעית - בין כלים המחזיקים שיעור רביעית לוג
מים, ובין שאינם מחזיקים שיעור זה, וכלבד שיהו כלי שרת.
ומבואר שלגבי קידוש ידים ורגלים אף פחות מרביעית כשר, וקשה
על רבי יוסי ברבי תינא שהצריך שיהא בו כדי לקדש ארבעה
כהנים. מתרצת הגמרא: אמר רב אבא בר אהא, הברייא
שהכשירה אפילו כלי שאין בו רביעית, עוסקת בקודש בתוכו -
שקד חור בדופן הכיור, ותחת שם כלי קטן מקצתו בתוך הכיור
ומקצתו לחוץ, ומי הכיור יוצאים דרך אותו הכלי, וראוי הוא
לקידוש אף שאין בו שיעור רביעית, כיון שהמים באין מן הכיור
שיש בו כדי לקדש ארבעה כהנים. אבל כלי העומד בפני עצמו
ואינו מחזיק כדי לקדש ארבעה כהנים, פסול לקידוש.
הגמרא מקשה על הברייא שהכשירה כלי שרת לקידוש: והא
מ'מנו' אמר ר' חמנא, כלומר, שהרחיצה תהיה מהכיור שהוזכר
בפסוק, ואין שנינו שכלי שרת כשרים. מתרצת הגמרא: שמתיתב
'ירחצו' שנאמרה פעמיים למדנו לרבות כלי שרת שכשרים
לקידוש. הגמרא מבררת הטעם שמרבים מדרשה זו רק כלי שרת:
אי הכי כלי חול נמי נרבה שיוכשר לקידוש. אומרת הגמרא: אמר
אביי כלי חול לא מצית אמרת שיוכשר לקידוש, שיש לפסלו מקל
וחומר מכנה - בסיס הכיור, ומה כנו ששמש עמו - עם הכיור,
בשמן המשחה, ונתקדש במשיחתו להיות כמזוה, אינו מקדש, כלי
חול שאינו נמשח עמו ולא נתקדש, אינו דין שאינו מקדש.
מבאר הגמרא: וכנו מנלן שאין מקדשים בו. משיב הגמרא:
דתניא, רבי יהודה אומר וכול יהא כנו מקדש בדרה שהכיור מקדש,
תלמוד לומר (שמות ל יח) 'וצעית כיור נחשת וכנו נחשת', אמרה
תורה, לנחשת הקשתי ולא לדבר אחר - דימיתי את כנו לכיור,
בכך ששניהם נחשת, אבל לא שדיני הכיור ניהו גם בכנו.
הגמרא מקשה על הקל וחומר שממנו למדנו לפסול כלי חול
לקידוש: אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא, איך אמרו
שכלי חול פסול לקידוש מקל וחומר מכנו, הלא יש לומר, מה לכנו
שאין עשוי לתוכו - שלא נעשה להשתמש בתוכו, ולכן אינו ראוי
לקידוש, תאמר בכלי חול שעשוי לתוכו, שאף שאין הוא קדוש
יוכשר לקידוש. אלא צריך לומר שמתיתב 'מ'מנו' למדנו שרק
מהכיור מקדשים, ולמעוטי כלי חול שאינו ראוי לקידוש.
שואלת הגמרא: אי הכי כלי שרת נמי נמנע שיהיו פסולים
לקידוש. משיבה הגמרא: הא רבי ר' חמנא 'ירחצו', להכשיר שאר
כלי שרת, ולפיכך אין למנע מתיתב 'מ'מנו' אלא כלי חול. מוסיפה
הגמרא ושואלת: ומה דאית לרבות כלי שרת ולמעט כלי חול,
משיבה הגמרא: זה - כלי שרת מעין משיחה כמזוה - ככיור, ולכן
ראוי לרבותו שיהיה דינו ככיור גם לגבי קידוש. וזה - כלי חול אין
מעין משיחה כמזוה, ולפיכך נתמעט מלקדש.
הגמרא דנה איזה מים ראויים לכיור: אמר ריש לקיש כל דבר
המשלים למי מקנה - שראוי להשלים את שיעור המקוה לארבעים
סאה, משלים לשיעור מי כיור, ששיעורם כדי שירחצו מהם
ארבעה כהנים, אבל לרביעית אינו משלים - אינו משלים לרביעית
הלוג שהוא השיעור של נטילת ידים לסעודה. מבררת הגמרא:
למעוטי מאי - מהו הדבר שבא ריש לקיש למעטו, שאין הוא
משלים לרביעית, אילימא למעוטי מים הנדק - למעט טיט דק
שראוי להריקו מכלי אל כלי, שמשלים לשיעור מקוה וכיור, ואינו
משלים לרביעית, עדיין נהיה צריכים לבאר תיב דמי - באיזה טיט
אמר ריש לקיש כן, אי דפרה שוקה ושוטה מ'מנו' - מההטין, אם כן
אפילו לרביעית נמי - גסן ישלים טיט זה. ואי אין פרה שוקה ושוטה
מ'מנו' מפני עובי, אפילו לשיעור מקנה נמי אין משלים, שכל דבר
שנפסל משתיית בהמה, פסול למקוה.
אלא כוונת ריש לקיש, למעוטי יבחושי אדומין שנבראו מן המים,
שמשלימים לשיעור ארבעים סאה במקוה, ולא לרביעית. מקשה

זבחים. פרק שני - כל הזבחים שקבלו דמן - דף כב עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" רטו
רש"י תוספות

בין שאין בהן רביעית. הלזן מים ואע"ג דליכא שיעורא גבי נטילת ידים לגבי קידוש לא בעינן שיעור: בקודש בתוכו. קודש דופנו של כיוור ותוחבו בתוכו כלי קטן ומקצתו לחוץ ויוגן מימי הכיור ומוציא אבל באפה נפשה בעינן שיעור ארבעה כהנים: והא מננו כתיב. אמננו: פריך דאמר כל כלי שרת ראויין הם לקדש: ירחצו. ובקרבנם

אל המזבח ירחצו קרא יתירא הוא האי ירחצו דהא כתיב לעיל מיעה ורחצו ממנו וסמך ליה בבואם אל אהל מועד ובקרבנם אל המזבח לא לכתוב ירחצו דהא אורחצו הסמוך קאי: שנמשח עמו. ותקדש במשיחתו כמותו אינו מקדש ידים ורגלים: לנחשת הקשתיו. לא בהקשא יליף לה אלא כלומר ודמיתיו לכיורו לחיות של נחשת חכן כמו הכיור (דמיתיו לכיור): ולא לדבר אחר. לא היקשתי שניהם בפסוק אחד ללמוד שאר דברים ולומר שכנו מקדש כמותו דמאיצטרך למיכתב נחשת גבי בנו ויזנא אחריית שמע מינה לאו לאקשיננה בעי דאי איתקוש נחשת נמי נתיי בהקשא אלא שמע מינה למאי דרמניא פריש בהדיא ולמאי דלא פריש לא דמאי: לנחשת. לענין נחשת הקשתיו. הקשתיו. דמיתיו: כל המשלים לפקח. במסכת מקואות (פ"ו מ"א) תנן יש מעלין ואין פוסלין מעלין משלימין לארבעים סדרך והחם מנשח להם משלים למי כיוור. לשיעור ד' כהנים: לרביעית. של נטילת ידים אינו משלים: למעוטי מאי. אתא דאין משלים לרביעית: אילימא למעוטי מ"ש הנדוק. שהוא מן המעלין את המקוה כדקתני החם: נדוק. דק שראוי להירקו מכלי אל כלי אי דפריה שוחה ושותה ממנו. שאינו עב ליפסל משתיית בהמה: אפי' לרביעית נמי. דכל זמן שנפסלו משתיית בהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשרין: אפי' לפקח נמי לא. דלא נדוק הוא: יבחושין אדומין. במין יתרשין בלא כנפים כדרך ונשא בשולי חבית של יין שלטו מבחוץ יבחושים דקין אף הן נבראים מן המים: אפי' בעיניהו נמי. אם כל המקוה נעשה מהן כשר וריש לקיש נקט לישנא דהשלמה: בעינו של דג. דגדול שנימוק שומן עינו בחור: למעוטי נתן סאה ונשא סאה. למעוטי נתן מינים דנתן בוקן לגבי מקוה פעמים מעלין ופעמים אין מעלין מי פירות וכל משקה שאינו מים ותמד משהחמין וקתני החם פעמים מעלין פעמים אין מעלין כיצד מקוה שיש בו ל"ט סאין ונפלה סאה מהן לתוך: אל העלתו פירוש לא השלימתו ואף לא פסלוהו דמעלין כיצד היו בתוכו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה מאלו המינים ונטל סאה אחר הנתינה כשר דנטל להנך קמאי במקוה השלם הילכך כי חזר ונטל לא מיפסיל נמצא שהמקוה הזה נשלם על ידיהם לכשנטל סאה ודכוותיה בטבילת ידים לא משלמי שאם

היתה בו רביעית מים נתן ומינים הללו לתוכו רובע רביעית ונטל כנגדם פסולת

דלא חשיבא שיעור וזוטא דרביעית לבטולינה: עד רובו. אם עירב בו ממינין הללו עד רובו של מקוה ולא רובו בכלל ע"י נתינת ונטילת סאה כשר: אם קדח רביעית.

ברופן באותה והמים נמשכין שם ואף על פי שנחמטעו המים ואין מעורבין מי המקוה באותה קידוח: מפבילין בו מנשאין בו. צעוריות מזלגות קטנות של טוו

זהב: מי פקוה. אף על פי שאין חייב בשרים. להשאבי הכיור בתוכו מלזלות טוו ולתת לתוכו: למיפרא. דלא בעי מים חיים: והתניא. בת"כ והקרב והכרעים ירחץ במים ולא במוזג מים ויין מוזגים יחד שני חלקי מים ואחד יין. שאר מים. ואפילו מכותסין: מאי קל וחומר למי כיור לאו ולמיפרא דמים חיים נינהו. דה"ק ק"ו למים

חיים הראויין לכיור שכושרין לרחיצת קרבי קדשים: לא קדשי. ומי כיור ממש קא יליף בק"י שחרצין במימין קרבים וק"י שניה דקדשי הוא: והא תנא דבי שמואל. לא ידענא אוהיבא קאי ומיהו שמעינן מנה דהיבא דכתיב מים סתמא אין מי כיור כשרין לה:

בין שאין בהן רביעית, ובלבד שיהיו כלי שרת. אמר רב אדא בר אהא, בקודש בתוכו. והא, 'ממנו' אמר רחמנא. 'ירחצו' לרבות כלי שרת. אי הכי, כלי חול נמי. אמר אביי, כלי חול לא מצינת אמרת, מקל וחומר מבנו. ומה פנו שנמשח עמו, אינו מקדש. כלי חול שאינו נמשח עמו, אינו דין שאינו מקדש. וכנו מנלו, דתניא, רבי יהודה אומר, יכול יהא פנו מקדש פדרך שהפיו מקדש, תלמוד לומר 'ועשית כיוור נחשת וכנו נחשת', לנחשת הקשתיו ולא לרבר אחר. אמר ליה מר זוטרא פריה דרב מרי לרבינא, מה לכנו שאין עשוי לתוכו, תאמר בכלי חול שעשוי לתוכו. אלא, 'ממנו' למעוטי כלי חול. אי הכי, כלי שרת נמי. הא רבי רחמנא 'ירחצו'. ומה ראתה, זה טעון משיחה כמותו וזה אין טעון משיחה כמותו: אמר ריש לקיש, כל המשלים למי מקוה, משלים למי כיור. לרביעית, אינו משלים. למעוטי מאי, אילימא למעוטי מ"ט הנדוק, היכי דמי, אי דפריה שוחה ושותה ממנו, אפילו לרביעית נמי. ואי אין פרה שוחה ושותה ממנו, אפילו למקוה נמי אין משלים. אלא למעוטי יבחושין אדומין, אפילו בעיניהו נמי, דהא תניא, רבן שמעון בן גמליאל אומר, כל שהחילת ברירתו מן המים, מטבילין בו. ואמר רב יצחק בר אבדימי, מטבילין בעינו של דג. אמר רב פפא, למעוטי נתן סאה ונטל סאה. דתנן, מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות, נתן סאה ונטל סאה, הרי זה כשר. ואמר רב יהודה בר שיאל, אמר רבי אפי אמר רבי יוחנן, עד רובו. אמר רב פפא, אם קדח בו רביעית, מטבילין בו מחמתן וצינוריות, הואיל ומהכשריא דמקוה אתיא. אמר רבי ירמיה אמר ריש לקיש, מי מקוה כשרים למי כיור. למימרא דלא מים חיים נינהו, והתניא, 'במים' ולא ביין. 'במים' ולא בפזוג. 'במים' לרבות שאר מים, וקל וחומר למי כיור. מאי קל וחומר למי כיור, לאו דמים חיים נינהו. לא, (לקדוש) דקדשי, וקדשי מעולותא היא. והא תנא דבי שמואל, 'מים' שאין להם שם לווי,

יצאו לרביעית. באן פי בקונטרס דארמין פרק כל הבשר (חולין דף קו.) מים שנפסלו משתיית בהמה בין בכלים בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשרים ואינו כן דהחם תניא בהדיא בקרקע כשרים ופליגי החם באפסאק בבת בירחא אבל במקוון כשרין לכולי עלמא ואפי' מקוה הוא דקאמר הכא אי אין פרה שותה ושותה ממנו אפילו למקוה נמי אינו משלים לא קשיא מידי דהחם במים צלולים מיירי בלא טיט אלא שהם סרוחים ונפסלו משתיית בהמה והכא מיירי במים עבים שנפסלו על ידי טיט המעורב בן ויש תימה מנא ליה האי שיעורא דכל הני תנאי דמסכת מקואות (פ"ב) לא מיירי בשתיית פרה: נתן סאה כשר. במי פירות מיירי כדפי' פרק הערל (יבמות דף פב.) אבל מים שאובין אפי' כל היום כולו וכשר דראשון ראשון בטל ויש תימה דגבי קרב וכרעים דרשינן במים ולא במוזג והכא גבי כיור כתיב במים ומכשרינן במוזג: והא תנא רבי שמואל. פי' בקונטרס לא ידענא אוהיבא קאי ומיהו בתורת כהנים תניא והקרב והכרעים ירחץ במים ולא ביין ולא במוזג במים לרבות שאר מים יכול שאני מרבה אף מי תותין תלמוד לומר מים מים שאין להם שם לווי יצאו מי תותים שיש להם שם לווי:

לרביעית. באן פי בקונטרס דארמין פרק כל הבשר (חולין דף קו.) מים שנפסלו משתיית בהמה בין בכלים בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשרים ואינו כן דהחם תניא בהדיא בקרקע כשרים ופליגי החם באפסאק בבת בירחא אבל במקוון כשרין לכולי עלמא ואפי' מקוה הוא דקאמר הכא אי אין פרה שותה ושותה ממנו אפילו למקוה נמי אינו משלים לא קשיא מידי דהחם במים צלולים מיירי בלא טיט אלא שהם סרוחים ונפסלו משתיית בהמה והכא מיירי במים עבים שנפסלו על ידי טיט המעורב בן ויש תימה מנא ליה האי שיעורא דכל הני תנאי דמסכת מקואות (פ"ב) לא מיירי בשתיית פרה: נתן סאה כשר. במי פירות מיירי כדפי' פרק הערל (יבמות דף פב.) אבל מים שאובין אפי' כל היום כולו וכשר דראשון ראשון בטל ויש תימה דגבי קרב וכרעים דרשינן במים ולא במוזג והכא גבי כיור כתיב במים ומכשרינן במוזג: והא תנא רבי שמואל. פי' בקונטרס לא ידענא אוהיבא קאי ומיהו בתורת כהנים תניא והקרב והכרעים ירחץ במים ולא ביין ולא במוזג במים לרבות שאר מים יכול שאני מרבה אף מי תותין תלמוד לומר מים מים שאין להם שם לווי יצאו מי תותים שיש להם שם לווי:

יצאו

יצאו

יציאו מי כיוור שיש להם שם לווי. הא דאמרין בסוכה (דף יג.) ובחולין (דף סב.) כל שנשתנה שמו קודם מותן תורה ובאה תורה והקפידה עליו חזו שם לווי לא קשיא מידי דכך שמו מי כיוור בשעת מותן תורה: **ערל**. מפרש רבינו שלמה בכל מקום שמתו אחיו מחמת מילה ור"ת מפרש דמומר לערלות וקרי ליה לבו לשמים לפי שאינו עושה

אלא מדאגת צער המילה ובריש הערל (יבמות)

דף ע.) פירשתי: **משום** דאין לבו לשמים.

אפילו שב בשעת עבודה אמרין בסוף מנחת

(דף קט.) דאין קרבנו ריח ניחוח ואע"ג דהשתא

לבו לשמים מתחילה לא היה לבו לשמים:

אבל טמא מות. פירוש קודם שביעי מרצה

אפי' בקרבן יחיד על ידי ציצ' מתוך שמרצה בלא

ציצ' אלא דאמר עון קודשיו ולא עון מקדשיו

מוקמינן להו בטומאת שרץ וכן כל טומאת מת

דשמתניתין היינו קודם שביעי שלו אבל בשביעי

היינו כמו טמא שרץ דאינו מרצה ביחיד לפי

שחוטין וזורקין עליו וגם אינו מרצה בצבור

טמא מת בשביעי (נמנו לפי שיכולין לעשות על גיי

שלוחין שחוטין ונמנו לפי שיכולין לעשות על גיי

בטרה. ברוך: **אי** הכי טמא שרץ נמי.

בקונטרס לא גרס אי הכי דאפי' לית לן מתוך

שמרצה כו' מצי לאקשווי הך פירכא טמא שרץ

לירצי בצבור מקל וחומר מטמא מת ויש ליישב

אי הכי דאמר מתוך שמרצה וכו' וילפת יחיד

בריעב מצבור לכתחילה איכ' טמא שרץ נמי

לירצי ביחיד דהא מרצה הוא בצבור מקי'

דטמא מת אבל אי לאו מתוך לא היה קשיא

מידי דאמינא דמתני' דפסלה טמא מיירי בין

בטמא מת בין בטמא שרץ ועוד יש לפרש כי נמי

אמרין מתוך הוה לבו לאוקמי מתני' בוב

ומצונו מי שטומאה יוצאת מגופו אבל טמא מת

ושרץ לא דמרצו ביחיד בריעב דהואיל ומרצו

בצבור לכתחילה ושרץ מקל וחומר ומשני טמא

שרץ אינו מרצה בצבור לכתחילה שהרי

מכפרין במתכפרין ובמתכפרין טמא שרץ אינו

עושה פסח בטומאה שהרי שחוטין וזורקין על

טמא שרץ וכל שאין יחיד נדחה אין צבור

עושה בטומאה אלא שלוחין שלוחין וטוהרים

ועושים פסחין בשבילם ואיכ' איכא למפרך מה

לטמא מת שכן מרצה בצבור מה שאין כן בטמא

שרץ: וזהו: ורבינו חם גרס אי הכי ומפרש

דבמועדו אפי' בטומאה היינו בין במת בין בשרץ

בין דפסח בין דחמדי והא דקאמרין וקני דרום לא

שנו אלא טמא שרץ אבל טמא מת מתוך

מרצה בצבור מיירי בריצו של אכילה

בטומאה כלומר מתוך שמרצה ריצו גידול

שנאכל בטומאה בעלים במת מרצה נמי גידול

שימש בטומאת מת אבל טמא שרץ נהי דיש

לו ריצו בצבור כגון וזכא דנטמאו הכהנים או

הסכנים בשרץ דיעבד בטומאה דבמועדו אמר

רחמנא ואפילו בטומאה וכל שביחיד נדחה

בצבור עבדי בטומאה מרמ' אין לו ריצו גידול כמו מת ואילו נטמאו צבור בשרץ אין להם

לאכול בטומאה כמו שאמר לבסוף ופרץ אי הכי טמא שרץ נמי כיון דאמרת בדטומאת

מת מרצה ביחיד מטעם דמרצה בצבור דאכלי בטומאת מת איכ' טמא שרץ נמי בקרבן

יחיד לירצי מקל וחומר מטמא מת דיחיד ומשני קסברי וקני דרום מכפרין פירוש דיחיד

במתכפרין דטמא מת אין טמא שרץ לא ואם תאמר ומגיל דבמועדו איירי אף בטומאת

שרץ אי ממשמעותא דמועדו אם כן אפילו זב ומצונו אי מקל וחומר דמת שטעון שליש

ושביעי מה לטומאת מת שכן אישטראי לאכול בטומאת בעלים תאמר בשרץ דאם נטמאו

בעלים בשרץ לא אכלי' ויש לומר דהאי דלא אכלי' לאו משום חומר דשרץ אלא משום דשחוטין וזורקין עליו וולא' איפשר ליה מפסח וכה' במת בשביעי שלו אם היו רוב צבור

טמאים בשביעי שיכולים לישוד לערב לא הוה אכלי בטומאה וקשה לפירוש ר"ת כי היכי דאמר מכפרין במתכפרים ולמעוטי טומאת שרץ דלא לירצי ביחיד) הכי נמי נימא בצבור

דרווקא טמא מת ולא טמא שרץ ואי משום דארי קל וחומר ומימין מדיקשא

יציאו מי כיוור שיש להם שם לווי. **אלא** לאו, **דראויין**

למי כיוור, **אלמא** מים חיים יניהו. **תנאי** היא, **דאמר**

רבי יוחנן, **מי** כיוור, **רבי ישמעאל** **אומר** **מי** **מעין** **הן**,

וחכמים **אומרים** **שאר** **מימות** **הן**: **ערל**: **מגיל**, **אמר** **רב**

חסדא, **דבר** **זה** **מתורת** **משנה** **רבינו** **לא** **למנו**, **מדברי**

יחזקאל **בן** **בוזי** **למדנו** **כל** **בן** **נבר** **ערל** **לב** **וערל** **בשר**

לא **יבא** **אל** **מקדשי** (לשחתי). **ומגיל** **דמחלי** **עבודה**,

דכתיב **בְּהִבְיָאֵכֶם** (את) **בְּנֵי** **נָכֵר** **עָרְלֵי** **לֵב** **ועָרְלֵי** **בָּשָׂר**

לְהוֹיֹת בְּמִקְדָּשִׁי **לְחַלֵּל אֶת** **בֵּיתִי**: **תנו** **רבנן**, **בְּנֵי** **נָכֵר**,

יְכֹל בְּנֵי **נָכֵר** **מִמֶּנּוּ**, **תלמוד** **לומר** **עָרְלֵי** **לֵב**. **אם** **כן**,

מה **תלמוד** **לומר** **בְּנֵי** **נָכֵר**, **שנתקדשו** **מעשיו** **לאביו**

שבשמים. **ואין** **לי** **אלא** **ערל** **לב**, **ערל** **בשר** **מעין**, **תלמוד**

לומר **ועָרְלֵי** **בָּשָׂר**. **וצריכי**, **דאי** **כתב** **רחמנא** **ערל** **בשר**,

משום **דמאים**. **אבל** **ערל** **לב** **דלא** **מאים**, **אימא** **לא**.

ואי **אשמעינן** **ערל** **לב**, **משום** **דאין** **לבו** **לשמים**, **אבל**

ערל **בשר** **דלבו** **לשמים**, **אימא** **לא**. **צריכי**: **טמא** **פסול**:

אמר **וקני** **דרום**, **לא** **שנו** **אלא** **טמא** **שרץ**, **אבל** **טמא**

מת, **מתוך** **שמרצה** **בצבור** **מרצה** **נמי** **ביחיד**. **אי** **הכי**,

טמא **שרץ** **נמי**, **ליתי** **בכל** **וחומר** **מטמא** **מת**, **מה** **טמא**

מת **שטעון** **הואה** **שלישי** **ושביעי**, **מרצה**. **טמא** **שרץ**

שאינו **טעון** **הואה** **שלישי** **ושביעי**, **אינו** **דין** **שמרצה**.

קסברי **וקני** **דרום**, **מכפרין** **במתכפרים**. **מה** **מתכפרים**,

טמא **מת** **אין**, **טמא** **שרץ** **לא**. **אף** **מכפרין**, **טמא** **מת**

אין, **טמא** **שרץ** **לא**. **מאי** **קסברי**, **אי** **קסברי** **אין** **שחטין**

וזורקין **על** **טמא** **שרץ**, **אמאי** **לא** **עבדי** **ציפור** **בטומאה**,

הא **כל** **שפיחיד** **נדחה**, **ציפור** **עבדי** **בטומאה**. **אלא**,

קסברי **שחטין** **וזורקין** **על** **טמא** **שרץ**. **אמר** **עולא**, **תקע**

להו **ריש** **לקיש** **לדרומא**. **וכי** **איזה** **כח** **מרובה**, **כח**

מכפרין **או** **כח** **מתכפרין**, **הוי** **אומר** **כח** **מתכפרין**. **ומה**

במקום **שנטמאו** **בעלים** **בשרץ**, **משלחין** **קרננותיהן**,

כהן **שנטמא** **בשרץ** **אינו** **מרצה**. **מקום** **שנטמאו** **בעלים**

במת, **שאיין** **משלחין** **קרננותיהן**, **כהן** **שנטמא** **במת** **אינו**

דין **שאינו** **מרצה**. **קסברי** **וקני** **דרום**, **טמא** **מת** (נמנו)

משלח **קרננותיהן**. **והכתיב** **איש** **איש** **פי** **יהיה** **טמא**

ועושה **פסח** **בחדש** **השני** **וגו'**. **למצות**. **והא** **כתיב** **איש**

לפי

בעלים אצל שרץ ואמאי אמרי וקני דרום מרצה ביחיד מנו דמרצה בצבור: **טמא** **מת** **נמי**.

יחיד טמא מת נמי משלח קרננותיו כלומר אם שילח פסחו לעזרה ושחטו וזרקו עליו פסחו

מלעשות פסח שני ואף על פי שלא יאכל ממנו דקסברי אכילה פסחים לא מעכבת ומיהו

לכתחילה אמר רחמנא נדחה לפסח שני וצבור עבדי בטומאה הילכך כהן המכפר בקרבן

יחיד מתוך שמרצה (ובצבור) לכתחילה מרצה ביחיד דיעבד: **והכתיב** **איש** **איש** **וגו' ועושה**

פסח **בחדש** **השני**. **אלמא** **מידה**:

אין קמא שרץ לא - מותרים להקריב בטומאה קרבנות ציבור רק
כשנטמאו במת ולא כשנטמאו בשרץ, אף המכפרין - כשרוב
הכהנים טמאים, לממא מת אין - הותרה הקרבת קרבנות הציבור,
אבל לממא שרץ - כשהכהנים טמאים בשרץ, לא הותרה, ותידחה
ההקרה מפני הטומאה.
מבואר בתירוצו בדעת זקני דרום, פשוט להם שכשרוב הבעלים
נטמאו בשרץ אינם מקריבים בטומאה. הוקשה לגמרא מנין להם
דבר זה, והלא ניתן ללמוד להכשיר טומאת שרץ בציבור בקל
וחומר מטמאי מת. וכדי ליישב זאת, הגמרא מבררת דעתם בענין
אחר: מאי קסברי זקני דרום בענין הקרבת קרבן פסח על טמא
שרץ, אי קסברי שאין שוחטין את הפסח וזורקין את דמו על יחיד
קמא שרץ עד שיטבול, ואם לא טבל נדחה לפסח שני, אם כן
אמאי לא עבדי ו-עושים) ציבור בטומאה כשנטמאו רובם בשרץ,
כל כלי בדידו בדין טומאה הותרה בציבור, כל שפחיד נדחה -
כל טומאה המדחה את היחיד לפסח שני, כשהציבור טמאים אינם
נדחים, אלא עבדי בטומאה, וכיון שיחיד טמא שרץ נדחה לפסח
שני, על ציבור טמאי שרץ להיות מותרים להביאו בטומאה, ואילו
לזקני דרום היה פשוט שטומאת שרץ לא הותרה בציבור. מסיקה
הגמרא: אמאי דאי קסברי זקני דרום ששוחטין וזורקין על יחיד
קמא שרץ אף קודם שיטבול, וכיון שאין היחיד נדחה אף הציבור
אינם כננסים לעזרה להקריב בטומאה, אלא משלחים קרבנותיהם
ויקריבום כהנים טהורים, ואחר כך יטבולו ויאכלו את הפסח בערב
בטהרה. ומטעם זה גם אין ללמוד שציבור טמאי שרץ יעשו
בטומאה מקל וחומר מטמאי מת, שיש לדחות ולומר שרק טומאת
מת הותרה בציבור לפי שאי אפשר לעשותו בטהרה, אך בציבור
טמאי שרץ שיכולים לעשותו בטהרה על ידי כהנים טהורים, לא
התירה התורה להקריב בטומאה.
מקשה הגמרא: אמר עולא, תקע להו ריש לקיש לדרומאי - צעק
ריש לקיש בקול גדול לזקני דרום, וכי איהו בתי מרובה לדחות את
הטומאה. בתי המכפרין או בתי המכפרין, הוי אומר - מתוך
דבריהם עולה שבה המכפרין גדול יותר, שהרי לדעתכם
שוחטים וזורקים על בעלים טמא שרץ ואילו כהן טמא שרץ
מחלל עבודתו, ומעתה יש לדון קל וחומר להפריך את חידושכם
שהכשרתם עבודת כהן טמא מת, ומה במקום שנטמאו בעלים
בשרץ הקל, שמשלחין קרבנותיהן ו-את פסחם לעזרה ושוחטים
וזורקים עליהם, אף על פי כן בתי שנטמאו בשרץ אינו מרצה, מקום
שנטמאו בעלים בבת החמור שאף שבעלים קלים לדחות את
הטומאה מכל מקום אין משלחין קרבנותיהן, ובעלים יחיד נדחה
לפסח שני, בתי החמור שנטמא בבת החמור, שחומרנו כפולה,
אינו דין שאינו מרצה, וכיצד אמרתם שמרצה בדיעבד. מתרצת
הגמרא: קסברי זקני דרום, שבעלים יחיד קמא מת [נמי] משלח
קרבנותיו לעזרה להקריב בכהנים טהורים, ואם כן מה שכוון
טמא מת מרצה, אין זו קולא יותר מאשר בבעלים, שהרי גם
בעלים טמא מת משלח קרבנותיו.
מקשה הגמרא על התירוצו: והתניב - והרי כתוב בפרשת פסח
שני (במדבר ט, יא) איש איש כי יהיה קמא לנפש וגו' ועשה פסח
לה. בתוך השני וגו' יעשו אותו, אם כן מפורש בתורה שבעלים
טמא מת נדחה לפסח שני, ומוכח שאינו משלח את פסחו בפסח
ראשון. מתרצת הגמרא: לזקני דרום פרשת פסח שני נאמרה
למקוה, שלכתחילה על טמא מת להדחות לפסח שני, אך אם עבר
ושלח את פסחו והכהנים שחטו וזרקו עליו, יצא ידי חובתו
בדיעבד ופטור מפסח שני. מקשה עוד הגמרא: והא תניב בפרשת
קרבן פסח (שמות יב ד) איש

יצאו מכלל זה מי כיור שיש להם שם לווי - שאין נקראים מים סתם
אלא מי כיור. ולפיכך אין להכשיר מי כיור לרחיצת הקרבים.
אמאי לאו - אלא ודאי שצריך לפרש דמים הראויין למי כיור הם
שנתרבו לרחיצת הקרב, ולא מי הכיור עצמו שיש לו שם לווי.
והקל וחומר הוא שאם מים מכונסים כשרים לרחיצה כל שכן
שכשרים לכך מים הראויים לכיוור שהם מים חיים, אמאי שמי
כיוור מים חיים נניחו ו-הם. וקשה על ריש לקיש שהכשיר לקידוש
גם מי מקוה שאינם מים חיים.
הגמרא מתרצת שנחלקו תנאים בדין זה: תנאי היא, דאמר רבי
יוחנן, מי כיור, רבי ישמעאל אומר מי מעין הן, אבל מי מקוה
מכונסים לא הוכשרו לכיוור, והתנאים אומרים שאר מימות הן, ואף
מי מקוה ראויים לכך, וריש לקיש אמר כדבריהם.
שנינו במשנה: כהן ערל מחלל עבודתו. מבררת הגמרא: מנין דין
זה. משיבה הגמרא: אמר רב חסדא, אמנם דבר זה מתורת משה
רבינו לא למדנו, שאינו מפורש בתורה, אך מדברי הנביא יחזקאל
בן בוזי למדנו אותו, שנאמר (יחזקאל מד ט) כל בן ערל לב וערל
בשר לא יבא אל מקדשי (לשטרתי), וערל בשר הוא כהן שאינו
מהול, הרי שכוון ערל אסור בעבודה. שואלת הגמרא: ומנין
דמחלי עבודה - מנין לנו שלא רק שאסור לעבוד, אלא שאם עבד
חילל עבודתו. משיבה הגמרא: דתניב (שם מד ט) בתוכחת ה' לעם
ישראל ב'הקבאכם (את) בני נגר ערלי לב וערלי בשר להיות
במקדשי לחלל את ביתי'.
הגמרא מבארת את הפסוק ביחזקאל: תנו רבנן, נאמר בפסוק (שם
מד ט) ש'נ נגר' פסול לעבודה, יכול שכוונת הפסוק רק לבן נגר
משום, דהיינו גוי, תלמוד לומר ערל לב, כלומר רשע, וגוי פסול
לעבודה בלאו הכי. שואלת הברייתא: אם כן שכוונת הפסוק
לרשע, מה תלמוד לומר בן נגר. משיבה הברייתא: שנתנגבו
מעשיו לאביז ששמים - שמעשיו נחשבים כנכרים לקדוש ברוך
הוא, שאסר לעשותם. ממשיכה הברייתא לשאלו: ועדיין אין לי
לפסול אמאי ערל לב, כלומר רשע, אבל ערל בשר - כהן צדיק
שלא מל, מנין, תלמוד לומר ערל בשר. וצריכי - והוצרכו שניהם
להכתב בנביא, דאי כתב רק ערל בשר, לא היינו יודעים
שערל לב פסול, משום דמאס - שהיינו סבורים שערל בשר הוא
שנפסל משום שערלתו מאוסה, אבל בערל לב דלא מאס, אימא
לא נפסל. ואי אשמעינן רק ערל לב, היינו סבורים שטעם פסולו
משום דאין לבו לשמים, שרשע הוא, אבל ערל בשר דלבו לשמים,
אימא לא יפסל, ולפיכך צריכי שניהם להכתב.
שנינו במשנה: כהן קמא פסול לעבודה. הגמרא דנה באיזו טומאה:
אמר זקני דרום, לא שנו שעבודת כהן טמא בקרבן יחיד פסולה
אפילו בדיעבד, אלא בטמא שרץ, אבל קמא מת שעבר ועבד
בקרבן יחיד, עבודתו כשרה, שמתוך שמרצה בציבור לכתחילה
משום שטומאה הותרה בציבור, מרצה נמי ביחיד בדיעבד, שהצין
מרצה עליו.
מדבריהם של זקני דרום מבואר, שטומאת הכהנים הותרה
בציבור רק כשנטמאו במת, ולא כשנטמאו בשרץ. הגמרא מבררת
את טעם הדבר. מקשה הגמרא: (אי הכי), קמא שרץ נמי - גם את
דין הקרבת קרבן ציבור כשנטמאו הכהנים בשרץ, ליתי - נלמד
שירצה לכתחילה בקל וחומר מממא מת, שמה קמא מת החמור
שכדי להסתר מעון הווא של מי חטאת ביום השלישי וביום
השביעי לטומאתו, מרצה בקרבן ציבור בעודו טמא. קמא שרץ
הקל שאינו מעון הווא שלישי ושביעי אלא טובל בו ביום ונטהר
לערב, אינו דין שמרצה. מתרצת הגמרא: קסברי זקני דרום, שדין
הכהנים המכפרין בדין הבעלים המתכפרין, שהוקשה זה לזה,
ולפיכך מה מתכפרין - כשם שברוב בעלים שנטמאו, קמא מת

שכשנטמאו הבעלים טומאת הגוף אין הציץ מרצה אף בדיעבד, 50
 אלמא - הרי מוכח שכשנטמאו הבעלים של הפסח בבת, אין 51
 משלחין קרבנותיהם להקרבה בכהנים טהורים, והיינו שאף אם 52
 שילחו ושחטו וזרקו עליהם אין להם ריצוי וחייבים בפסח שני 53
 שלא כזקני דרום. מתרצת הגמרא: לא, אי דאפילו געליים בבת 54
 הדין נמי - אילו נטמאו הבעלים בבת אכן יש להם ריצוי 55
 בדיעבד, וכזקני דרום, והמשנה שאמרה 'אין הציץ מרצה על 56
 טומאת הגוף' אינה עוסקת בטומאת בעלים, וגם אינה עוסקת 57
 בטומאת מת, אלא הקא במאי עסקינן כגון שנטמא הכהן 58
 המקריב בשירי, ורק באופן זה כתבה שאין ריצוי לעבודתו. 59
 מקשה הגמרא: אי הכי שהמשנה עוסקת בטומאת שרץ, אימא 60
 ספא, יצימא הגוף בטומאת התהום הציץ מרצה, כלומר, רק 61
 בטומאה ידועה אין הציץ מרצה על טומאת הגוף, אבל בטומאת 62
 ספק, כגון טומאת התהום, הציץ מרצה, והא תני רבי חייא בביאור 63
 דין המשנה, 'לא אמרו שהציץ מרצה על זיז ועושה פסח 64
 בטומאת התהום, אלא לטומאת מת בלבד'. מבררת הגמרא את 65
 דברי רבי חייא: באמרו 'לא אמרו אלא למת', למעוטי טאי - 66
 למעט איזו טומאה נחכין, שלא נאמר בה דין טומאת התהום, וכי 67
 לא למעוטי טומאת התהום דשרץ, שבה לא הותרה טומאת 68
 התהום. ומוכח שהמשנה אינה עוסקת בטומאת שרץ, ונסתר 69
 תירוצה הגמרא בדעת זקני דרום. דוחה הגמרא את הקושיא: לא, 70
 מה שאמר רבי חייא שלא אמרו דין טומאת התהום אלא בטומאת 71
 מת, כוונתו למעוטי טומאת התהום דזיבה, ששם לא נאמרה 72
 ההלכה של טומאת התהום, מפני שטומאת זיבה חמורה מטומאת 73
 מת ושרץ, אבל בטומאת שרץ הקלה נאמרה ההלכה של טומאת 74
 התהום, ולעולם ניתן להעמיד את המשנה בטומאת שרץ. 75
 הגמרא לעיל העמידה לדעת זקני דרום את המשנה בפסחים 76
 בטומאת הכהן ולא בטומאת בעלים. מקשה הגמרא: ואלא הא 77
 דבצי - מה שנסתפק רמי בר חמא, בדין בהן מרצה קרבנותיהם 78
 של זיז ועושה פסח, האם הותרה גם לו טומאת התהום, או לא 79
 הותרה לו טומאת התהום, וכל הקולא של טומאת התהום נאמרה 80
 רק בשנטמאו הבעלים, ולזקני דרום קשה, שתפשוט את ספיקו 81
 דודאי טומאת התהום הותרה לו - לכהן, דהא הקא - שהרי כאן, 82
 במשנה בפסחים שהתירה טומאת התהום, בטומאת בהן קיימין 83
 ו-אנו עוסקים. מתרצת הגמרא: ספיקו דרמי בר חמא ודאי פליגא 84
 - ודאי חלוק על זקני דרום, שלהבנתו עוסקת המשנה בטומאת 85
 הבעלים, ובה כתבה שאין ריצוי לטומאת הגוף בבעלים יחיד טמא 86
 מת, שאין טמא מת משלח קרבנותיו לפי שאכילת פסחים מעכבת, 87
 ועל כך כתבה המשנה שבנטמאו בטומאת התהום יש להם ריצוי. 88
 ולפיכך הסתפק רמי בר חמא מה הדין בכהן המקריב לגבי טומאת 89
 התהום, שלדעתו דין זה לא התפרש במשנה. 90
 התבאר בתירוצה הגמרא, שרמי בר חמא סובר שבעלים יחיד טמא 91
 מת אינו משלח קרבנותיו. מקשה הגמרא: תא שמע ראייה 92
 מברייתא, שאם הקריבו את הפסח על בעלים יחיד טמא מת, 93
 עלתה לו ההקרבה ופטור מהבאת פסח שני. כתוב בתורה (שמות כח 94
 לח) ונשא אהרן את עון הקדשים וגו', שהציץ מרצה על עון 95
 הקרבנות. מבררת הברייתא: וכי איהו עון נושא - על איזה עון 96
 כתבה התורה שהציץ מרצה, 97

לפי אבולו תבסו על השה, שרק על אדם הראוי לאכול שוחטים את 1
 הפסח, ואין כתבה הגמרא שלדעת זקני דרום שוחטים על טמא 2
 שאינו יכול לאכול. מתרצת הגמרא: לדעת זקני דרום כוונת 3
 הפסוק למצה בלבד, שלכתחילה יש לשחטו לשם האוכלים, אבל 4
 בדיעבד אם שחטו על מי שאינו אוכל, הקרבן כשר, ואינו נדחה 5
 לפסח שני. ממשיכה הגמרא להקשות: ולעבובי לא - וכי יתכן לומר 6
 שאין שחיטת הפסח לאוכליו מעכבת בכשרות הקרבן, והתניא, 7
 בביאור הפסוק שבפרשת פסח (שמות יב ד) 'ולקח הוא ושכנו הקרב 8
 אל ביתו במכסת נפשות', ומכסת נפשות מלשון מניית אנשים, 9
 מלמד שאין הפסח נשחט אלא לצורך מנויו, שנמנו עליו בטרם 10
 שחיטתו. ואם עבר ושחטו שלא למנויו, יכול יהא רק בעובר על 11
 המצוה, אבל מכל מקום יהא פסחו כשר, תלמוד לומר 'במשך 12
 הפסוק, איש לפי אבולו תבסו על השה', והוא ציווי נוסף להתמנות 13
 על הפסח, התשוב שנה - (כפל) עליו לעבב - התורה כפלה דין זה 14
 למלמדנו שאם שחט שלא למנויו, פסחו פסול אף בדיעבד. מסימת 15
 הגמרא את הקושיא, ואיתקש אבולו למנויו - והקוש בפסוק זה 16
 דיני שחיטת הפסח לאוכליו ולמנויו, שמ'איש לפי אבולו' לומדים 17
 שצריך לשחטו לאוכליו, ומ'מכסת' ומ'תבסו' לומדים את דין 18
 מנויו, וממילא כשם ששחיטתו למנויו מעכבת כך גם שחיטתו 19
 לאוכליו מעכבת. מתרצת הגמרא: זקני דרום לא מקשי - חולקים 20
 על ההיקש, ואף ששחיטתו למנויו מעכבת, סוברים הם ששחיטתו 21
 לאוכליו אינה מעכבת בדיעבד. 22

הגמרא שבה להקשות על עיקר דברי זקני דרום, שרק כהן טמא 23
 שרץ מחלל עבודתו, אבל בכהן טמא מת הציץ מרצה: וכי לא 24
 מקשי נמי - ואף אם אין זקני דרום מקשים אוכלין למנויו, ומחמת 25
 כן יכולים הם לסבור שטמא מת משלח קרבנותיו בדיעבד. מהא 26
 נמי אית להו פירקא - עדיין נשאר קושיית ריש לקיש, והיינו, 27
 כיצד אמרו זקני דרום שמשנתנו שפסלה טמא עוסקת רק בכהן 28
 טמא שרץ, אבל בכהן טמא מת הציץ מרצה, והלא קל וחומר הוא, 29
 ומה במקום שנטמאו בעלים בטומאת שרץ הקלה שמשלחין 30
 קרבנותיהם לכתחילה לעזרה להקריבם בכהנים טהורים, אף על פי 31
 כן בהן שנטמא בשרץ חמור ואינו מרצה אפילו בדיעבד, מקום 32
 שנטמאו בעלים יחידים בטומאת מת החמורה שאין משלחין 33
 קרבנותיהם לכתחילה, אלא נדחים לפסח שני, שאף לזקני דרום יש 34
 להם ריצוי רק בדיעבד, בהן החמור שנטמא בטומאת מת החמורה, 35
 שחומרתו כפולה, הן חומרת הכהן והן חומרת הטומאה, אינו דין 36
 שאינו מרצה אפילו בדיעבד. והגמרא אינה מתרצת על קושיא זו. 37
 הגמרא מקשה על דברי זקני דרום שבעלים טמא מת יחיד 38
 ששלח פסחו יצא בדיעבד: מיתבי, שנינו במשנה (פסחים פא), 39
 'הפסח שנזרק דמו ואחר כך נודע שהוא - והקרבן טמא, הציץ 40
 מרצה, נטמא - והאדרן טומאת הגוף אין הציץ מרצה, מפני 41
 שאמרו, נזיר ועושה פסח הציץ מרצה על טומאת דם ואין הציץ 42
 מרצה על טומאת הגוף' של המקריב, ובפשטות הכוונה במלים 43
 'טומאת הגוף' לאופן שנטמאו הבעלים. מבררת הגמרא: במאי 44
 - באיזו טומאה עוסקת המשנה, אימא בטומאת שרץ, 45
 ובטומאה זו אין הציץ מרצה על טומאת הגוף, האמרת - והרי 46
 אמרה הגמרא לעיל (כב) שלדעת זקני דרום שוחטין וזוקקין את 47
 הפסח על טומאת שרץ, ויטבול מבעוד יום ולערב יאכלנו 48
 בטורה. אלא צריך לומר שהמשנה עוסקת בטומאת מת, וקתני 49

זבחים. פרק שני - כל הזבחים שקבלו דמן - דף כג עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" ריט תוספות רש"י

לפי אבול. הראוי לאבילה תבוסו עליו דהיינו שחיטה: במכסת. לשון מנח כמו מכסת ערך (ויקרא כז): ואיתקש אוכלין למנויין. מה מנויין מעכבי אף אוכלים מעכבי שאם שחטו לטמאים ולעדרים חוללה חוקן שאין יכולין לאכול כזית פסול ואפי' הן מנויין דהא לפי אבול בהאי קרא כתיב לגבי מנויין: ובי לא פקש נפי. וסברי טמא מות משלח קרבנותיו בדיעבד אית להו הך פירכא גופא דפרכין לעיל אמילתייהו דמוקמין מתניתין בבבן טמא שרץ אבל כהן טמא מות הציצין מרצה דהא מודה מיהא דלכתחילה אמר רחמנא טמא מת ידחה לשני וטמא שרץ אמרין לעיל דשוחטין עליו לכתחילה: ומה במקום כ' בעלים. יחיד: מיתבי. לוקי דרום: מפני שאמרו. משנה היא בביצד צולין (פסחים דף פ) שהגיד ועושה פסח כ' קס"ד היא טומאת הגוף בבעלים קאמר ולהכי נקט גזיר ועושה פסח דאילו שאר קרבנות אין טומאת בעלים פסול בהן אבל עושה פסח אכילתו מעכבא וגזיר גמי כשנטמא במת שחט נזירותו וצריך לחזור ולמנות כדכתיב (במדבר ו) וכי ימות מת עליו וגו' ואין קרבו לקרבנות תגלחתו עד שיטהר ויביא תחילה קרבנות נזירות טומאתו שתי תורים ואשם וימנה את נזירותו ואחר כך יביא קרבנות נזירות טהרה וקתני אין הציצין מרצה בדיעבד: אלמא נשפא כו'. כלומר אם שלח קרבנו ושחטו חורקן עליו לא נפטר מפסח שני: הכי נפי. דמרצה ציצין בגזיר שנטמא בהן בשרץ. כדנתן טמא פסול ואוקימנא בשרץ ותנן גזיר ועושה פסח והיה לכל קרבנות יחיד והא דנקט הני משום סיפא נקט דבעי מיתני נטמא טומאת התהום דהיינו זה מרצה וכי גמירי היתר טומאת התהום בגזיר ועושה פסח גמירי לה בביצד צולין וטומאת התהום טומאת ספק והתם מפרש איזהו טומאת התהום כ' והלכתא גמירי לה דהותרה בגזיר ועושה פסח כדאמר' בביצד צולין (פסחים דף פ): לא אמרו. דהותרה טומאת התהום בגזיר ועושה פסח אלא בטומאת המת בלבד. מאי לאו למעושי טומאת התהום דשרץ. דלא הותרה ומקו' לא אתיא שאין דנין ק' מהלכה: טומאת התהום דזבחה בגזיר ראה בין השמשות ספק כולה מן היום או כולה מן הלילה ואין כאן אלא ראייה אחת ספק חציה מן היום וחציה מן הלילה והוי לה כשתי ראיות דוב טמא בימים ובראיות ודך טומאת התהום הוא דממעט משום דחמירא דיוצאה עליו מגופו: דבעי רמי בר חמא. בביצד צולין: בהן המרצה בקרבנותיהן. של גזיר ועושה פסח הותרה לו טומאת התהום אם נטמא בה: והא הכא בבבן אוקמא לה. לרישא קתני אין הציצין מרצה על טומאת הגוף ועלה קתני נטמא טומאת התהום היה זה מרצה: דרמי בר חמא פליג הוא. אדוקי דרום הוא מוקים להדיא בטומאת בעלים וסבירא דאין יחיד טמא מות משלח קרבנותיו דאכילת פסחים מעכב: טמא דרמי בר חמא: ונשא אחרין. בציץ כתיב: את עון הקדשים. פסול קרבנות ירצה בציץ:

אם

לפי אבול. למצוה. ולעפוי לא, והתנאי, במכסת נפשת, מלמד שאין הפסח נשחט אלא למנויין. שחטו שלא למנויין, יכול יהא פטור על המצוה, תלמוד לומר 'תכסוף', הכתוב שנה עליו לעכב. ואיתקש אוכלין למנויין. וקני דרום לא מקשי. ובי לא מקשי נמי, מהא נמי אית להו פירכא. ומה במקום שנטמא בעלים בשרץ שמשלחין קרבנותיהם לכתחילה, בהן שנטמא בשרץ, אינו מרצה. מקום שנטמא בעלים במת שאין משלחין קרבנותיהן לכתחילה, בהן שנטמא במת, אינו דין שאינו מרצה. מיתבי, מפני שאמרו, גזיר ועושה פסח, הציץ מרצה על טומאת דם, ואין הציץ מרצה על טומאת הגוף. במאי, אילימא בטומאת שרץ, האמרת שוחטין וזורקין על טומאת שרץ. אלא טומאת מת, וקתני אין הציץ מרצה, אלא נטמא בעלים במת, אין משלחין קרבנותיהם. לא, אי דאיפמו בעלים במת, הכי נמי. הכא במאי עסקינן, בגזיר שנטמא בהן בשרץ. אי הכי, אימא סיפא, נטמא טומאת התהום הציץ מרצה, הא תני רבי חיאי, לא אמרו טומאת התהום, אלא למת בלבד. למת, למעושי מאי. לאו, למעושי טומאת התהום דשרץ. לא, למעושי טומאת התהום דזבחה. ואלא הא דבעי רמי בר חמא, בהן המרצה בקרבנותיהם הותרה לו טומאת התהום, או לא הותרה לו טומאת התהום. תפשוט דטומאת התהום הותרה לו, דהא הכא בבבן קיימינן. דרמי בר חמא, ודאי פליגי. תא שמע, ונשא אחרין את עון הקדשים, ובי איזה עון נשוא, אם

ושולחים קרבנותיהם ביד טהורים איהו ריצוי ציצין שרץ וגם טומאת התהום נמי לא שריא להו למיעבד אינהו גופיהו כיון דשוחטין חורקין עליהן ומצו למיעבד ע"י טהורין ועוד יש לפרש דמייירי בבבן שקיבל דרום בטומאת התהום דמת שמרצה לכתחילה לזרוק ולא מהדר' אטורחין אפי' איכא בהן טהור הא טומאה ידועה לא מרצה לכתחילה אלא מהדרין אטורחין דטומאה דחזיה היא בביצד וכי האי גוונא צריך לפרש בפרק ביצד צולין (שם פא). דבעי התם כהן המרצה בתמיד הותרה לו טומאת התהום או לא הותרה ומאי קמיבעיא ליה הא קיימא לן במועדו אפי' בטומאה אלא אי יכול לזרוק בטומאה לכתחילה קמיבעיא ליה כדפרשיתא ואפי' איכא טהורין: טומאת של י"ג ספק כולה מן היום או מן הלילה ואין כאן אלא ראייה אחת ספק חציה מן היום וחציה מן הלילה ויש כאן שתי ראיות דוב טמא בימים ובראיות ודך דבעינן שהספק לא ידא נודע עד לאחר שחיטה ואם אמרו לו לאחור שחיטה ראת בין השמשות סוף יום שלשה עשר הא בעינן טומאת התהום שיהא ידא אחד מכיר בסוף העולם לכן בעי התם בשלמא לרבנן משכחת לה דשחטו על זב בשביעי שלו דשוחטין חורקין על טמא שרץ ואח"כ ראה וסתר אבל לר' יוסי דאמר מקצת היום ככולו ומכאן ולהבא טמא ולא סתר מירי (והכי משכחת לה) ורבינו רחשע לימא שראא לפני שחיטה ושחטו עליו חזר וראה שניה דסבר אפי' לר' יוסי וצריך למנות שבעה דוב תלוי בראיות וליכא לא תחלת היום בטרה ולא סוף היום ולירידי אתי שפיר דכיון דראה בצפרא מיד היה ספק אולי יראה עוד ביים והוי בגזיר הספק קודם שחיטה ורבינו מרז'ר' בזה דכיון דראיה ראשונה אינה בטומאה במשא איכ' מועיל לו מה ששחטו חורקן עליו אע"ג דראיה שניה מצטרפת לראשונה לחייבו מנין שבעה מכל מקום לעולם היה קריי טמא שרץ בשעת עשיית הקרבן וגם אחר כן לא פקע שמו ויצא ידי פסחו וקשה על פירוש משמעתין (בהן המרצה בביצד היא) וי"ל כהן שראא אחת ב"ג וטבל והעריב ששחו ושחט למחר דפסח ואחרי כן ראה שניה ומצטרפת ואין זה קריי נודע הספק קודם שחיטה כיון שטהור גמור בשעת שחיטה וליכא למימר אולי יראה לשני ימים ומצטרפין דלר' יוסי אינה מצטרפת לראשונה. ב"ר:

אם עון פיגול הרי כבר נאמר לא ירצה ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא יחשב. כי
פי הקנטרס משום דאמרי לקמן בפירקין (דף כח.) דאיסור רבה דרוחץ למנו ש הוא
במקרא רבה ופרשה רבה בעז אהרן ואיסורא וזטא דרוחץ למקומא דליכא ברת
כברא וזטא ופרשתא וזטא אפרכת קדושים תזוי ורביא ראייה מותרת כהנים ורבינו תם
מקים גירסת הספרים גרסינן כפיכא בל פגולא לא
אם עון פיגול, הרי כבר
נותר, הרי כבר נאמר לא
עון טומאה, שהותרה ממ
אילמא (ב) טומאת שר
טומאת מת, ולא, כגון ש
נמאז בעלים כמות משי
בניו, וכי ימות מת עליו
פסח (ולאו כגון שגממא
בשרי, ושם טומאה בעול
עון הקדשים, אין, עון
אילמא טומאת שר, מי
טומאת מת, ועון קדשי
לעולם טומאת שר, ו
מנלן. אמר רבא אמר ר
לעמידה בחרתיה
לעמוד לשרת מצוה. כש
עליו הכתוב לעבד. אמר
יושב כור דמי, ויחיל עב
אף יושב במיתתה, אלמה
אין במיתתה אלא באותה
ושלא רחוק ידים ורגלים.

למאן דאמאר אין לינה מועלת בראשו של מובח בריש תמיד נשטו (פסחים ד' נט.) ובפ
המובח מקדש (לקמן י' פו.) ומיהו פלוגתא דאמוראי היא וקשיא למי' ודאית ליהו' לניה
מועלת מתוך ברייתא ונראה דותר' יש ללמוד עון עון מריצי ציץ פוגל נמי מעיני' למליץ
ואפי' אל מכתבת בזה הותר מכללן ולרעוץ אל איכא לאוקמי כדרש' בפ' הציצ' ועיבת
(יבמות דף ס:) ודלא כרען לזה הפלוגתא אבל למה אפי' לפלוגתא דער' לז' הותר הותר
מכללו במנחת כהנים ומנחת כזב משיח וקומץ וכל שאין לו מתירים אין חייבים עליהן
משום פגול כדתנן פ' ב'ש (לקמן דף מג.) ואפי' פסולא נמי נראה ודליכא מדאמר לעיל בסוף
פ"ק (דף ד.) דמודה ר' שמעון בחילוקי האטות הפנימיות ופריך ודאית' שבעון כל שאינו
למזבח הדיחין אין חייבין עליו משום פגול משום מודה ר' שמעון דפסול מתוך ומה שלא
לשמו בהשר' בשלמים פסול כהן בטאת ערו' לזמנו הפסול בשלמים א"י חישפל כדאית' שבע
דאי לא ק'י' הוה אמיתא פסולא ליכא א"כ במנחת כהנים ומנחת נסכים ודליכא ק'י'
דלא מיפסל בזו שלא לשמן ליכא פסולא כלל אלמא אשכחן נותר הדותר מכללו לגמרי'
כגון שנטמאו בעלים במת. מיהו מאי קשיא ליה לוקמה בשומאת הדרם שנטמא
הדרם הציץ מרצה דגבי שומאת דם מייית לה בבבלי' השס' (קטן מהה) דרם שנטמא חרקי'
בשוגג הורצה ותנן נמי בפסחים (דף עה.) שנטמא הדרם וחשבר קיים ודרם י' וס' ליל חרקי'
לשענא דלית ליה למימר נדאש עון שומאה אלפי' בזה איך אנתא שומאת ביצבור דהיינו

בטומאת בעלים הדותרה לאכול בטומאת הנוף למאי דלא מסיק אדעתיה השתא עון קרישים
על טמא שרץ וכן טמא מח בשביעי שלו דחשיבי בטמא שרץ הא לא עבדי צבור בטומאה כי
אכלי לאורתא ואי סבר אין שוחטין וחורקין על טמא שרץ הדשתא צבור עבדי בטומאה א
שביעי מרצה ליחיד שהביא פסחו וסייעתא לוקני דרום דאמרי איש איש למצוא קושה מאי
דלית ליה כמו דרום מכפרים במחבתא ועוד כי משני לעולם בשרץ ושרץ טמא איש בעל
משלמה בטמא ואי סבר אין שוחטין על טמא שרץ א"כ לא יועיל ציצן בדרבנן ולעיל אי שרץ
ריציו ציצן אלא שפיר פריך הדבא אישטראן וכי משני לעולם בשרץ דרצו לומר דא בטומא
בבדן ביחיד וקצת קשה דלא ה"ל ללימיר שם טומאה בעולם משמע דטומאת מת בצבור קא
מת כתיבא להכי נקט ליה. בריק: **א"י** מה דר במיתה אף יושב במיתה. פ' בקונטרס
ערל ואונן נמי הוה לן להקשות כמו כן דלדיוהי במיתה מבנין אב ונראה דפריך בגדו דרש
לכך מחלל עבודה חור ומשיה' עון במיתה אלו חור' ומשני דמשום דהוי מחוסר בגדים שרץ
על ומחו ובשלא חרמי דחייז ורגלנין נמי כתיבי בין מיתה אלו ומחו ובחנם מחבתא דהא י

1 **אם** עין פיגול הרי כבר נאמר לא יחשבו. ה"ג לה
2 ב'ב' וכן הצעתה בכל מקום וה"ק איזה פסול קרבן מרצה הוא אם עין פיגול דמחשבת
3 חוץ למקומו דאיקרי פיגול כדאמר לקמן בפירוק (דף כח). פיגול הוא לא ירצה אם אינו
4 לענין חוץ לזמנו תנידו לענין חוץ למקומו הרי כבר נאמר לא ירצה: **אם** עין נותר. פסול

6 נותר דהיינו מחשבת חרץ לזמנו **חיי כבר נאמר**
7 המקריב אותו לא יחשב. והאי קרא בחוץ לזמנו
8 מיתוקמא בפירקו ובספרים שלנו גייסא זו
9 משובשת בכי"ם בהש"ס ומחליפין המקראות
10 ולאותה הגייסא אינך יכול לפרש נותר זה
11 במחשבת חרץ לזמנו הפיגול במחשבת חרץ
12 למקומו דלא יחשב בחוץ לזמנו חביב ועריך
13 אתה לפרש נותר ממש ואי אפשר לומר כן שאין
14 הקרבן שקרבו מתירין בהבשר נפסל מלרצות
15 ולעלות שלם טובה אם הותר ממנו. **הא איני**
16 **נושא בו**. הא כלומר תנה מצינו שאינו נושא
17 אלא עון השומאנה ואי טעם לדבר ליתן נשיאת
18 פסול קריש'ה על טעמה הואיל איתנה לה
19 חיתר קריש'ה שזוהרה מכללה בצבור לכתיחלה
20 הילכך יחיד שלא הותרה אצלו יבא החציץ
21 וירצה בדריעב: **אלימא בטומאת שניין**. מתוקמא
22 בכחו או בבעלים ולמימר דהאי דרשוח חורק
23 על טעם שרץ ציץ הוא דמריצה: **היבא**
24 **אישתיא**. בצבור כיון דאין יחיד נדחה צבור לא
25 עבדי בטומאה **לאו כגון שנפסא בעלים כמת**.
26 בתמיה ומי לא מיייר בטומאת בעלים וקתני
27 משלחו: ובי ימות בת עליו **אמר רחמנא**. דטמא
28 ראש נזור וסותר ואין ראי לקרבנות סתרה עד
29 שיעברו מי טומאה וריבא כפרת טומאת נזירותו
30 שתי תורים ואמש ונפסא וישלמי וריבא קרבנות
31 תגלחת: **אלא כעושה פסח**. וש"מ טמא מת
32 משלח פסחו וקשיא לרמי בר חמא: לעולם.

33 טומאת שרץ קאמרטין מזהב רדיצין מרצה
34 לשחוט ולזרוק על טמא שרץ ודקטיין לך היכא אישטראי בהן: וזשם **טומאה בעולם**.
35 אשחבון אישטראיאי בהן וטעמא גזרז בהו להטיל ריציין ציץ על טומאת שרץ: וזאבא
36 רדייצין, ליטנא דקריא ומיתנינא לך תיובתא בדרייתא קיין דרום וסיעתא לרמי: בהן
37 חמא: קון מקדישים לא. טומאת הגוף בן דכנהים בין דבעלים לא מרצה במאי טומאה
38 קאי דקא ממעט טומאת הגוף: **אלימין טומאת שרץ**. ונקמא זקני דרום בבחן דאילו גוף
39 דבעלים לא בעי ציץ שחרי אין נוגע בו בטומאה ולאחרת בטמאה אבל ליה: **היכא**
40 **אישטראי** בטומאה. הא כיין דאית לזו שוחטין וזורקין על טמא שרץ ויחד אין נדחא צבור
41 לא עבדי צבורא: **אמא לאו טומאת שרץ**. אשנינו משלח קרבנות ולא כון טמא מת מרצה
42 קרבן דרין: **עלמה בטומאת שרץ**. ואין וקמטנא בהן טמא שרץ מלריות באדומקין מצי
43 דרום פסול דמתניתין אטמא שרץ וטומאת בעלים אין צריכין ציץ שחרי קרבן בטמאה
44 קרב ודקטיא לך היכא אישטראי בצבור שום טומאה בעולם אישטראי בהו: **לעמוד**
45 **לשרת**. ורשיה דקריא כי בו בחר ה' אלקיך מכל שבטי' לעמוד לשרת וגו': **לא לשיבה**.
46 וכיון דלא נבחרו הו' וזר ורם וזר מחיל עגבורים: **הקומרים שם**. ולעיל מנייה כתבין ושרת
47 ככלל אחיו חלום וגו': **אמיא מה וזר וכו'**. ויגמר במה מצינו בהן שמחיל עבודה השרת
48 מיתה אין איש שמחיל עבודה מיתה:

שני

הָיָה – ויש שדייק את לשון הפסוק והביא ראייה מדיוק זה ומן
הברייתא שהובאה לעיל, להקשות על זקני דרום. נאמר בפסוק
(שמות כח לח) וְנָשָׂא אֶהָרִן אֶת עֹזֶן הַקִּדְשִׁים; ויש לדייק שרק על עֹזֶן
הַקִּדְשִׁים אֵין – אכן מרצה הציץ, דהיינו על טומאת הדם והחלב,
אבל על עֹזֶן מִקְדִּישֵׁינִי לֹא – על טומאת הגוף של המקריבים אינו
מרצה, בין טומאת כהנים ובין טומאת בעלים.
בברייתא שהובאה לעיל התבאר, שריצוי הציץ הוא על עון
טומאה מפני שמצינו טומאה הותרה בטומאה בציבור. על פי
דברי הברייתא מבררת הגמרא את כוונת הפסוק: מֵאִי טוֹמָא –
באיזו טומאה נאמר ריצוי הציץ ומיעוט הפסוק שאין לה ריצוי
בטומאת הגוף, אֵילִימָא טוֹמָתָא שְׂרִי, ובה מיעוט הכתוב שאם הכהן
המקריב טמא אין ריצוי לעבודתו. מִי אֵישֶׁתְרָא בְּצִיבוֹר – וכי
הותרה טומאה זו בציבור בלא הציץ שנלמד שאף ביחיד הקלה
בה התורה שירצה עליה הציץ, והרי לא הותרה בציבור, וודאי
שכל פרשת ריצוי הציץ אינה עוסקת בטומאת שרץ. אֵלֵא לֵא
בטוֹמָתָא מֵת נאמר ריצוי הציץ ביחיד, כיון שאצל ציבור טמאי מת
הותרה טומאה, וְעַל טומאה זו מיעטה התורה ואמרה שְׁעוֹן קִדְשִׁים
אֵין עֹזֶן מִקְדִּישִׁים לֹא, לומר שהציץ אינו מרצה על כהן טמא מת
שהקריב קרבן יחיד ולא על בעלים טמאים יחידים ששילחו את
פסחם, וקשה על זקני דרום שהכשירו בדיעבד הן את עבודת הכהן
הטמא והן את שילוח הבעלים הטמאים. מתרצת הגמרא: לְעוֹלָם
הפסוק עוסק גם בטוֹמָתָא שְׂרִי, ובו הוצרך הפסוק למעט שאם
נטמא הכהן בשרץ אין ריצוי לעבודתו, ואף שלא מצינו ששילח
שרץ שהותרה בציבור, יש לומר שֶׁם טוֹמָתָא בְּעוֹלָם, וכפי שנתבאר
לעיל. אבל כהן או בעלים יחיד שנטמאו במת לא נתמעטו, ובהם
מרצה הציץ בדיעבד כזקני דרום.
למדנו במשנה (לעיל טו) שכהן הַיוֹשֵׁב בשעת עבודה במקדש, פוסל
את עבודתו. מבררת הגמרא: מִנָּה, משיבה הגמרא: אֵמֶר רַבָּא אֵמֶר
רַב נַחֲמָן, אֵמֶר קְרָא – לגבי דיני הכהן (דברים יח ה) כִּי בּוֹ בָּחַר ה'
אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שְׂבִטֶיךָ לְעֹמֹד לְשֹׁרֶת, ויש ללמוד מכך שדווקא
לְעֹמֹד בשעת עבודה בְּחֻמְתֵּי, שבאופן זה היתה עבודתו רצויה,
וְלֹא לְיִשְׁבָּה, ולכן היושב בשעת עבודה עבודתו מאוסה.
הגמרא מביאה ברייתא המלמדת מניין שעבודתו פסולה גם
בדיעבד: תָּנוּ רַבָּנִי, מהפסוק (שם) לְעֹמֹד לְשֹׁרֶת למדנו שְׂמִצּוֹה
לעמוד בשעת שירות, ועדיין לא למדנו מה דין עבודתו כשעבר
וישב, אבל בְּשִׁהוּא אֵמֶר (שם יח ז) וְשֹׁרֶת בָּשֶׂם ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲחִיו
הַלֵּוִים הַעֹמְדִים שָׁם לִפְנֵי ה' הִי שֶׁנָּה – כפול עָלָיו הַכְּתוּב דִּין זה
שאסור בעבודה בעודו יושב, על מנת לְעַבֵּב, שאם עבד בישובה
חילל עבודתו.
הגמרא מבררת האם היושב בשעת עבודה חייב מיתה: אֵמֶר לִיה
רַבָּא לְרַב נַחֲמָן, מִכְּדִי וְיֹשֵׁב בְּדִין מִיחֵיל עֲבוּדָה – הרי דין כהן
היושב בשעת עבודה כדן זה, שמחלל עבודתו כמותו, אם כן
אֵמֶר – אמור שנלמד ב'מה מצינו שמה דִּין בְּמִיתָה, אֵף וְיֹשֵׁב
בְּמִיתָה, אֵלֵמָּה – ומדוע? תָּנִין, אֵכָל כהן עָרַל או אֻזֵּן או יֹשֵׁב
שעברו במקדש אֵינָן בְּמִיתָה אֵלֵא בְּאֻהָרָה' – באיסור לאו. משיבה
הגמרא: מִשּׁוּם דְּהָיוּ – שהפסוקים המחייבים מיתה בכהן העובד
מְחֻסְרִים בְּגִדִים ובעובד שִׁלָּא רְחוּץ יָדִים וְנִגְלִים הֵם שְׁנֵי כְתוּבִין הַבָּאִין
בְּאֻהָרָה – שני כתובים שבאו להורות את אותו הדין לגבי שני
אופנים,

אם נרצה לומר שעל עֹזֶן פִּיגוֹל – שחשב בשעת העבודה מחשבת
חוץ למקומו מרצה הציץ שהקרבן יהיה כשר, אין לומר כן, שְׂהָרִי
בְּכָר נֶאֱמַר (ויקרא י יח) הַמִּקְרִיב אוֹתוֹ לֹא יִהְיֶה לוֹ פִּיגוֹל יִהְיֶה/
וירשה הגמרא לקמן (טו) שכונת הפסוק למחשבת חוץ למקומו,
לומר שאין עליה ריצוי, ואם נאמר שהציץ מרצה על עֹזֶן נֹתֵר –
שחשב בשעת העבודה מחשבת חוץ לזמנו, גם זה אינו, שְׂהָרִי בְּכָר
נֶאֱמַר בתחילת אותו פסוק וְאֵם הָאֵל אֵכָל יֵאָכֵל מִבֶּשֶׂר וְכֹחַ שְׁלֵמִיו
בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יִרְצָה, והעמידה הגמרא (לקמן כח) פסוק זה
במחשבת חוץ לזמנו, לומר שגם עליה אין ריצוי, הֵא – הרי חייבים
לומר שְׂאִינוֹ נוֹשֵׂא אֵלֵא עֹזֶן הקרבה בטוֹמָתָה, שמצינו בה קולא
שְׁהוּתָהּ מְבַלְלָה בְּצִיבוֹר – שכשנטמאו הציבור הותר להקריב
לכתחילה בטומאה את הקרבנות שזמנם קבוע בלא צורך בריצוי
ציץ, ולפיכך גם כשלא הותרה, שנטמא היחיד לבדו, יש להעמיד
בה את הקולא שהציץ מרצה בדיעבד על ההקרבנה.
הגמרא מבררת את כוונת הברייתא, ומתוך כך מעמידה את
הקושיא על רמי בר חמא: מֵאִי טוֹמָא – על איזו טומאה התכוונה
הברייתא באומרה שהציץ מרצה עליה, אֵילִימָא (ט) טוֹמָתָא שְׂרִי –
כשהכהן או הבעלים היו טמאי שרץ, הִיכָא אֵישֶׁתְרָא – היכן מצינו
שהותרה טומאת שרץ בציבור בלא ציץ, וכיצד אמרה הברייתא
שהותרה מכללה בציבור. אֵלֵא ודאי כוונת הברייתא לטוֹמָתָא מֵת,
שבה מצינו שציבור שנטמאו מקריבים בטומאה, ולפיכך אף על
טומאת מת של היחיד מרצה הציץ, וְלֵא – והאם לא מדובר גם
בְּגִזוֹן שְׁנִמְטָמֹא בְּעוֹלָם בְּמֵת, והרי סתמה הברייתא דבריה, ויש
ללמוד שאף על טומאת הבעלים יש ריצוי, אֵלֵמָּה – הרי מוכח
מהברייתא שכשנטמאו הַבְּעָלִים בְּמֵת מְשֻׁלְחִין קִרְבָּנֵיהֶן, היינו
שאם עברו ושילחו קרבנם מרצה עליהם הציץ. ממשיכה הגמרא
לברר: וְכֵמָּה – באיזה קרבן הציץ מרצה על הטומאה, אֵי קִרְבָּנֹת
נִזִּיר המובאים כשסיים את נזירותו, והכשירתם כשהביאם הנזיר
בטומאה, אי אפשר לומר כן, שהרי וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו וְטָמֵא רֹאשׁ
נִזְרוֹ וגו', וְהַיּוֹמִים הָרִאשׁוֹנִים יִפְלוּ' (במדבר יט יב) אֵמֶר רַבְּהִינָא, ולמדנו
שנזיר שנטמא במת אינו יכול להביא קרבנות נזירות טהרה עד
שיטהר מטומאתו ויביא קרבנות נזיר טמא וישוב וימנה את ימי
נזירותו בטהרה, וודאי שאין מרצה עליו הציץ אם עבר והקדים
להביא קרבנותיו בטומאה. אֵלֵא ודאי ריצוי הציץ נאמר לְעוֹשֶׂה
פָּסַח בטומאה. (וְלֵא) בְּגִזוֹן שְׁנִמְטָמֹא בְּעוֹלָם בְּמֵת. ועולה אם כן
מהברייתא, שבעלים יחיד טמא מת ששילח פסחו ריצה עליו הציץ
בדיעבד ואינו נדחה לפסח שני, ואף שהציץ אינו מתיר לאכול את
הפסח בטומאה, לפי שאכילת פסחים אינה מעכבת. וקשה על רמי
בר חמא הסובר שאכילת הפסח מעכבת אף בדיעבד.
מתרצת הגמרא: לְעוֹלָם ריצוי הציץ נאמר בטומאת שְׂרִי בלבד,
ואילו בטומאת מת אכן אין ריצוי ציץ וכדעת רמי בר חמא, ומה
שאמרה הברייתא שהציץ מרצה ביחיד מתוך שהותרה מכללה
בציבור, אין כוונתה שהותרה בטומאת שרץ, אלא האופן
שהותרה טומאה בציבור הוא בטומאת מת, וְשֶׁם טוֹמָתָה בְּעוֹלָם
– ואף על פי שהריצוי ביחיד אינו באותה טומאה שהותרה
בציבור, טעם גדול הוא להעמיד את ריצוי הציץ בעון טומאה,
הואיל ומצינו שהותרה אחת הטומאות בעולם.
הגמרא מביאה דעה הפוכה, שמבריייתא זו יש לסייע לרמי בר
חמא, ולהקשות לזקני דרום הסוברים שכהן טמא מת מרצה
בדיעבד ושבעלים טמא מת משלח קרבנותיו: וְאֵיכָא דְּרִיבִי וְיִמִּיתִי

עומק הקרקע עד לתחתית התהום, ואין חסרון אבן הרצפה
העליונה מעכבת את העבודה. לא יתכן שזהו ספיקו, שאם כן
מדוע הסתפק דווקא בנטילה אבן אחת, ותיבעי ליה – והרי היה לו
להסתפק מה הדין כשנטילה רצפת כל העורה כולה ועמד על גבי
הקרקע ועבד. ולכן מן ההכרח לומר שלעולם פשיטא ליה דדוד עד
ארצית דתהומא קריש, ולפיכך לא הסתפק באופן שניטלה כל
רצפת העורה שבאופן זה ודאי הקרקע מקודשת והעבודה כשירה,
ובאבן אחת שניטלה הכי קמיבעיא ליה, כיון שעבודה המקדש
צריכה להיות עבודה בדרך שירות, ועבודה שלא בדרך הרגילה
אינה קרויה 'שירות', האם בעומד בגומא דרך שירות ככה ועבודתו
כשרה, או אין דרך שירות ככה ועבודתו פסולה. משיבה הגמרא
על שתי הספקות, בנדרללה ובנעקרה: תיקו.
שנינו במשנה: קיבל הכהן את הדם ביד שטאל פסול, ורבי שמעון
מכשיר. הגמרא מבררת מה טעם המחלוקת: תנו רבנן, נאמר
בפסוק (ויקרא ד כו) 'ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על
קרנת מזבח העלה' וגו'. דורשת הברייתא: 'באצבע וְלִקַּח' – תיבת
'באצבע' בפסוק זה נאמרה על תיבת 'ולקח', היינו שלקחת הדם
תהיה באצבע, ומבואר לקמן (ע"ב) שכל מקום שנאמר אצבע אינו
אלא ימין, מלמד שלא תהא קבלה של דם הקרבן במזרח אלא ביד
ימין. וכן יש לדרוש 'באצבע ונתן' – תיבת 'באצבע' נאמרה אף על
תיבת 'ונתן' שבהמשך הפסוק, שהיא מצות זריקה, מלמד שלא
תהא נתינת – זריקת דם אלא ביימין. אמר רבי שמעון, וכי נאמרה
המלה יד במצות קבלה, והרי לא נאמרה בה יד, ולפיכך אי אפשר
לדרוש שקבלה צריכה ימין, אלא רק לגבי זריקה יש לדרוש
'באצבעו ונתן', שלא תהא נתינת – זריקת הדם של חטאת אלא
בימין. והואיל ולא נאמרה יד בקבלה, לכך אם קיבל בשמאל כשר.
מתחילת דברי רבי שמעון, שאמר שרק אילו היה נאמר 'יד'
במצות קבלה היה מצריך בה ימין, נראה שמלשון 'אצבע'
הכתובה בפסוק אין ללמוד ימין, ורק מלשון 'יד' היה לנו ללמוד
ימין. הגמרא מבררת את טעמו: ועל רבי שמעון יש לתמוה, מפני
נפשך, אי אית ליה גזירה שוה ממצורע לעבודת הקרבנות,
שבמצורע כתבה התורה (ויקרא ד יד) 'ועל בנה ידו הימנית' וממנו
נלמד לשאר מקומות שנאמר בהם 'יד' שהכוונה לימין, ומחמת כן
אמר שאם היה כתוב לשון 'יד' היתה הכוונה לימין, אם כן לא
נאמרה יד בקבלה מאי הוי, והרי היה לו לדרוש גזירה שוה במלה
'אצבע' הכתובה גם כאן וגם בפרשת מצורע, וללמוד מכך שקבלה
צריכה ימין. ואי לית ליה גזירה שוה ממצורע לקרבנות, כי נאמרה
יד בקבלה מאי הוי – מה היה מועיל אילו היתה התורה כותבת את
המלה יד בקבלה, והרי כל המקור שהכוונה ביד' לימין הוא רק
מהגזירה שוה. מתרצת הגמרא: אמר רב יהודה, לעולם לית ליה
גזירה שוה, וגם אילו היתה התורה כותבת 'יד' לא היינו יודעים
שהכוונה לימין, והכי קאמר, וכי נאמר יד ימין במצות קבלה
להורותינו במפורש שהיא טעונה ימין, והרי כתבה התורה רק
'אצבע', והואיל ולא נאמר בפירוש יד ימין בקבלה אין מקור
להצריך ימין, וממילא אם קבל בשמאל כשר.
הגמרא דוחה תירוצו זה: קבל ליה רבה לרב יהודה, אי הכי שרבי
שמעון אינו סובר את הגזירה שוה, אפילו נתינת נמי יכשיר עבודת
שמאל, שאינו יכול ללמוד מתיבת 'אצבע' להצריך ימין, ומדוע
אמר שזריקה טעונה ימין, ועוד, וכי לית ליה לרבי שמעון גזירה שוה,
והתנאי רבי שמעון אומר, כל מקום שנאמר בתורה 'יד' אינה אלא
ימין, וכן כשנאמר 'אצבע' אינה אלא ימין, וודאי שמהגזירה שוה
למד זאת. מתרצת הגמרא: אלא אמר רבא, לעולם אית ליה לרבי
שמעון גזירה שוה, וכשאמרה התורה 'אצבע' אכן הכוונה ליד ימין,
אך כוונת התורה במילה 'אצבע' לנתינת בלבד ולא לקבלה, והכי
קאמר, וכי נאמרה יד בקבלה, והלא כתבה 'אצבע' בלבד ולא יד',

ובל שני כתובים האין באחד אין מלמד – כשכתבה התורה דין
מסוים בשתי פרשיות שונות אי אפשר ללמודו מזה להלכה אחרת
בדרשה של מה מצינו, ולכן גם כאן אי אפשר ללמוד מדין
המיתה שבויר ליושב. ואף למא דאמר – לרבי יהודה הסובר ששני
כתובים הבאין כאחד מלמד, כאן אין ללמוד מזה, משום שהפסוק
המחייב מיתה בשתי ידיו, הנה ליה פסוק שלישי שיש בו דין מיתה
בעובר על איסורי כהונה, וישלש כתובים הבאין כאחד לרבי רבא
אין מלמד.
הגמרא דנה בדין החציצה בין רגלי הכהן לבין קרקע העורה
בשעת עבודה: שנינו במשנה (לעיל טו) שאם הכהן עומד בשעת
עבודה על גבי כלים או על גבי בהמה או על גבי רגלי חבירו, פסל
את עבודתו. מבררת הגמרא: מנן שחציצה בין רגלי הכהן לקרקע
העורה פוסלת בשעת עבודה. משיבה הגמרא: דתנא דבי רבי
ישמעאל, הואיל ורצפה מקדשת לעבודה, וכן כלי השרת מקדשים
לעבודה, לכן יש ללמוד שמה בכלי שרת הדין הוא שלא יהא דבר
חוצץ בינו – בין הכהן לבין כלי השרת בשעת קבלת הדם, אף
ברצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה בשעת עבודה.
הגמרא מבארת מדוע כתבה המשנה דין חציצה בשלושה אופנים:
וצריכא – וצריכה המשנה להשמיענו את שלושת אופני החציצה,
כלי בהמה, ורגל חבירו, ובדווקא השמיעה דינים אלו בסדר זה,
דאי אשמעינן כלי, היינו אומרים שרק הוא חוצץ, משום דלאו מינא
דבשר ניתו – משום שכלים אינם מין בשר והרי הם מין בשאינו
מינו, ומין בשאינו מינו חוצץ. אבל עומד על גבי בהמה, דמינא
דבשר הוא, אימא לא חוצץ, ולכן כתבה המשנה שגם בהמה
חוצצת. ואי אשמעינן בנוסף לחציצת כלי גם חציצת בהמה, היינו
מבארים שעבודתו פסולה משום דלא מינא דאדם הוא, ונחשבת
אצל רגלי הכהן למין בשאינו מינו ולפיכך חוצצת, אבל בעומד על
רגלי חבירו, דאדם הוא, והרי הם מין במינו לרגלי הכהן, אימא לא
חוצץ, ולכן צריכא – והצרכו שלשתם ליכתב שחציצה הם.
הגמרא דנה בדין אבני העורה שהתנתקו מחבורתן לקרקע: בעי רבי
אמי, נדלדלה האבן מאבני העורה ממקום חיבורה לקרקע
ומתענעת לכאן ולכאן, ועמד עליה ועבד, מהו. מבארת הגמרא
את הספק: היכא דאין דעתו לחזור ולתפרה למקומה, לא תיבעי לך
– אין לך מקום להסתפק, דודאי חייצא, ששוב אינה חלק מרצפת
העורה. אלא כי תיבעי לך באופן דעתו לתפרה, מאי, האם נאמר
שבין דעתו לתפרה, כבר עתה כמה דמתפרה דמא – כמחוברת
למקומה היא, ואינה חוצצת, או דילמא השתא מיהא הא תלישא –
עתה על כל פנים תלושה היא, ולכך עבודתו פסולה.
הגמרא מביאה דעה אחרת מה היה ספיקו של רבי אמי: רבה וזיפי
ושם חכם בעי לה הכי, בעי רבי אמי, נעקרה האבן לגמרי, ויצאה
ממקומה ונתורה שם גומא. ועמד הכהן בתוך הגומא במקומה של
האבן החסרה ועבד, מהו. מבררת הגמרא: מאי קא מיבעיא ליה –
מה היו צדדי הספק של רבי אמי, אם נאמר שספיקו היה האם כי
קריש דוד – כשקידש דוד את העורה רק את הרצפה העליונה
קריש, ולפיכך כל שנותרה אבן מאבני הרצפה חסר בקדושתו אותו
מקום לעבודה, וכזה העומד במקומה של האבן החסרה עבודתו
פסולה, או דילמא עד לארצית דתהומא קריש – קידש דוד את כל

זבחים. פרק שני - כל הזבחים שקבלו דמן - דף כד עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רכג רש"י תוספות

שני כתובין הבאין כאחד. דברתייהו כתיב קראי למיתה בסנהדרין באלו חן הנשרפין
וטובא קשיא לי בגוה חרא דמה לו ללמוד מזה הא מיתה בגופה כתיב דכין דור הוא
והור הקרב יומת דהא מחוסר בגדים נמי הכי לפינן ליה בסנהדרין אין בגדיהן עליהן
אין כהונתן עליהן והוה להו זרים ועוד איכ' חילול עבודה לא נילף מיניה דבחילול נמי

קראי טובא איכא: הואיל ורצפה מקדשת.
לעמוד לשרת שהרי דוד קידשה בשתי תורות
ובשר של פגעים כדאמרין לקמן בשמעתין כי
קדש דוד כו: וכלי שרת מקדשין. כדכתיב
וימשחם ויקדש אותם (במדבר ז): לא יאמר דבר
חוצץ בין כהן לכלי שרת. בקבלת הדם כדכתיב
ולקח הכהן (ויקרא ד) שתהא לקידה בעצמו
של כהן: וצריכא. אכן אחת מאבניה חציצת כלים
ובחמה ורגל חבירו לפי הסדר שנשנו בה: דלאו
מינא דבשר אדם הוא. וכיון דאינו ממין אדם
כלל הוי מין בשאינו מין וחוצץ: ונילו אחת על
האבן. שמוטלת על הרצפה ואינה מן הרצפה
נידלדלה. אכן אחת מאבניה חציצת כלים
ומתנענעת. כרצפה: נידלדלה. ובין ובלא:
נעקרה. לגמרי והוגמא נראית שם ועמד בגומא
ועבה: כי קדש דוד. שהיה מקדש אותה בשתי
תורות ובשר של פגעים כדתנן במס' שבעות
(דף יד. טו.) תיבעי ליה כל העורה כולה.
שנטלה רצפה שלה: דרך שירות בכך. מי הוי
אורח ארעא ומקרי שירות או לא: באצבע
ולקח. כדכתיב ולקח הכהן מדם החטאת באצבע
ותנן על קרנות השולח הכתוב לאצבע בין קבלה
לזריקה ודרושה לפני ולאחריו לומר שלא יהיו
אלא בימין דילפינן לקמן בשמעתין כל מקום
שנאמר אצבע אינו אלא ימין: וכי נאמרה יד
בקבלה. קס"ד דאם נאמרה בה יד הוה רש"ש
מודה בה אבל באצבע אל יליף בה ימין לקמן
בעי לה ומשנינן לה: אלא באצבע ותנן כו'.
בהא מודינא לך דזריקת חטאת בעיא ימין:
ורש"ש דאמר אי הוה כתוב בה יד הוה לילף לה
ימין ומאצבע אל יליף: מפס' נפש אי אית ליה
ג"ש. דילפינן יד יד דקדשה ממזער כדכתיב ביה
על כהן ידו הימנית אף כל מקום שנאמר יד
אינה אלא ימין: כי לא נאמר יד בקבלה מאי
הוי. הרי נאמר בה אצבע ונילף אצבע אצבע
נמי מזהם כדכתיב במזער וטבל הכהן את
אצבע הימנית: ח"ג לעולם לית ליה ג"ש וח"ק
וכי נאמר יד ימנית כו': אלא אמר רבא לעולם
אית ליה ג"ש וח"ק וכי נאמר בה יד בקבלה. אי
הוה כתב יד שהיה ראייה לאחור בכלי ולקבל
הדם הוא איכא למידרש נמי אקבלה והואיל
ולא נאמר כאן יד אלא אצבע ואי אפשר לקבל
דם בכלי באצבע לבדה ע"כ משום נתינה הוא
כדכתיב בה שהוא ראויה לה ולא משום קבלה
נמצא שאף אצבע לא נאמר בו לפיכך קיבל
בשמאל כשר: איון. כמו שעושים לכדיש של
חרס שקורין מאניקין: ומקבל כו'. בהואו אוח
מקבל את הדם באצבע שחוחב אצבעו לתוכה
ותשא את המזרק ומקבל:

נדרש

וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדיו. ולמאן
דאמר מלמדיו, שתויי יין, הוה ליה שלישי, ושלשה
לדברי הכל אין מלמדיו: עומד על גבי פלים על גבי
בהמה על גבי רגלי חבירו, פסול: מנלו, דתנא דבי רבי
ישמעאל, הואיל ורצפה מקדשת וכלי שרת מקדשים,
מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי
שרת, אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה.
וצריכא, דאי אשמעינן כלי, משום דלאו מינא דבשר
נינהו. אבל בהמה, דמינא דבשר הוא, אימא לא. ואי
אשמעינן בהמה, דלא מינא דאדם הוא, אבל חבירו,
דאדם הוא, אימא לא, צריכא. תנאי, רבי אליעזר
אומר, רגלו אחת על הפלי, ורגלו אחת על הרצפה.
רגלו אחת על האבן, ורגלו אחת על הרצפה, רואין
כל שאילו ינטל הפלי ויתמל האבן, יכול לעמוד על
רגלו אחת ועבודה, עבודתו פשיה. ואם לאו, עבודתו
פסולה. בעי רבי אמי, נידלדלה האבן ועמד עליה,
מהו. היכא דאין דעתו לחברה, לא תיבעי לך דודאי
חייצא. כי תיבעי לך, דדעתו לחברה, מאי. כיון דדעתו
לחברה, כמה דמחברה דמיא. או דילמא, השתא מיחא
הא תלישא. רבה וזמי בעי לה הכי, בעי רבי אמי,
נעקרה האבן ועמד במקומה, מהו. מאי קא מיבעיא
ליה, כי קדש דוד רצפה עליונה קדש, או דילמא עד
לארעית דתהומא קדש. ותיבעי ליה, כל העורה כולה.
לעולם פשיטא ליה דעד ארעית דתהומא קדש, והכי
קמיבעיא ליה, דרך שירות בכך או אין דרך שירות
בכך, תיקו: קיבל בשמאל פסול, ורבי שמעון מבישר:
תנו רבנן, 'באצבע ולקח', מלמד שלא תהא קבלה אלא
בימין. 'באצבע ותנו', מלמד שלא תהא נתינה אלא
בימין. אמר רבי שמעון, וכי נאמרה יד בקבלה. אלא
'באצבע', שלא תהא נתינה אלא בימין, הואיל ולא
נאמרה יד בקבלה, קיבל בשמאל פשר. ורבי שמעון,
ממה נפשך, אי אית ליה גזירה שוה, כי לא נאמרה יד
בקבלה מאי הוי. ואי לית ליה גזירה שוה, כי נאמרה יד
בקבלה מאי הוי. אמר רב יהודה, לעולם לית ליה גזירה
שוה, והכי קאמר, וכי נאמר 'יד ימין' בקבלה, הואיל
ולא נאמר 'יד ימין' בקבלה, קבל בשמאל פשר. אמר
ליה רבה, אי הכי אפילו נתינה נמי. ועוד, וכי לית ליה
לרבי שמעון גזירה שוה, והתנאי, רבי שמעון אומר, כל
מקום שנאמר 'יד' אינה אלא ימין, 'אצבע' אינה אלא
ימין. אלא אמר רבא, לעולם אית ליה גזירה שוה, והכי קאמר, וכי נאמרה 'יד' בקבלה, הואיל
ולא נאמרה 'יד' בקבלה אלא 'אצבע', ואי אפשר לקבל באצבע, קיבל בשמאל פשר. אמר ליה רב
סמא ברביה דרב אשי לרבינא, איפשר דעביד ליה און לשפת מזרק, ומקבל בה. אלא אמר אבין,

במקרא

הפנימי עד יד הכי נמי דהויא לקידה מטעם בית יד אלא הכא במאי עסקינן כגון שנושא החיצון מתחתיו דלא מהני כלל לפנימי:

במקרא

במקרא

נדרש לפני ולאחריו קמפליג. הא דפליגי אמוראי בפרק השואל (ב"מ דף צה). במקרא נדרש לפני ולא לפני פניו ופרך ממנו: 'השואל לא מצי למימר דהויא ריש דלא דריש קרא לפני דחתם הוי משעמא דחירו מוסיף על ענין ראשון ומודה ר"ש בדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף טז). היינו טעמא דר"ש וחבאי וי"ו מוסיף על ענין ראשון וגבי ולקח ונתן לא אמרין וי"ו מוסיף על ענין ראשון וא"כ לילף קבלה מנתינה בימין כדפי' הנתן בקונטרס דאצבעו הפסיק הענין בין ולקח לנתן ופי' קמא דקדושין (דף טז) משמע דבולי' עלמא דרשין מקרא לפני בלא וי"ו מוסיף על ענין וא"כ איכא למילף קבלה מנתינה דפריך ונקיש מוחזק לתלמוד תורה ובפ"ק דראש השנה (דף טז) דרשי כולי' עלמא מקרא לפני ובכפני פניו ולאחריו פליגי ובסמוך קשה טפי דקאמר רבי אלעזר ב"ר"ש כל מקום שנא' אצבע בנתינה שניה בנתינה פסול בקבלה כשר כגון ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך וקסבר מקרא נדרש לפני ולא לפני פניו ולאחריו נימא וי"ו מוסיף על ענין ראשון ושמה רבי אצבע בנתינה ב"ר"ש לית ליה וי"ו מוסיף א"כ לא דרשין וי"ו מוסיף כדי לדרוש במקרא לפני פניו.

והרי

זריקה ונתן זרק בשמאל פסול. אפילו בשאר זבחים ולא פליג ר"ש אמר אביי פליג בברייתא ופרש"י זרק בשמאל בשאר קרבנות אבל בחטאת מודה ר"ש דבעי ימין כדאיתא בברייתא לעיל והקשה הרב ר' יעקב מאורליג'ס מאי קשיא ואמאי פליג ר"ש בברייתא נדו דלא כתב אלא כהונה מימ' אתיא מדיקשא דזאת התורה דאמר לקמן סוף דם חטאת (דף צח). ובמנחות סוף התורה (דף פג). מה חטאת אינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית אף כל וכו' ופרך ידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא דכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין ומשני כדי נסבה אי נמי סבר לה כ"רש דכהונה בעיא אצבע משמע ביהדיא דר"ש וליף שאר קרבנות מחטאת ודחיש לו ר"ת דלא גרסינן דהרי זריקה דאינה משנה בשום מקום אלא גרסינן דהרי מליקה ומשנה היא לקמן בפרק חטאת העוף (דף סח). דתנן כל הפסולין שמלקו מליקתן פסולה ואין מטמאין בגדים אבות הבליעה מלק בשמאל או בליה כו' והש"ס הביאה בקוצר שכן דרך הש"ס לקצר כמה משניות והסופרים טעו וכתבו במקום מליקה וזריקה ועופות לא אתו בדיקשא דזאת התורה אבל וזריקה בשאר קרבנות פסול שפיר בשמאל דילף בדיקשא דזאת התורה בדמשמע שילוח דם חטאת (לקמן דף צח). ובסמוך נמי גרסינן בברייתא מלק בשמאל פסול ור"ש מוכשר ועוד אמר ר"ת דאפילו גרסינן זרק מצינו למימר דהווא נתן דזאת התורה דמפיק ימין מחטאת

סבר לה כ"רש דכהונה בעיא אצבע אבל ר"ש לא סבר לה כוותיה למילף ימין בוריקה משאר קרבנות מחטאת משום דזריקה לא ילפינן מחזאה וקשה על זה מעיקרא כי פריך דהרי זריקה דלא פליג ר"ש דילמא היינו משום דילף מדיקשא ויש לומר דעדיפא משני פליג בברייתא וקשה לפיר' דאפילו גרס בברייתא מלק על כרחיך אמת הוא דמכשר ר"ש וזריקה בשמאל בדמיון בסמוך ובפ"ק (לעיל דף יא). דאמר מאי טעמא דר"ש בא לעבודה בכלי עבודה בשמאל באשם והיינו בוריקת אשם דבקבלה לא אפיי דאפי' חטאת נמי לא בעי זריקה בקבלה לר"ש דאמר לעיל וכו' ואמרה יד בקבלה (לר"ש) כו' וצריך לתרץ דהאי תנא סבר לה כוותיה בחזא ואם תאמר לפירוש רבינו תם נמי דגרסינן מלק הא מליקה נפקא לן בפ"ק דחולין (דף כב). ימין אפילו לר"ש מדכתוב ואת השני יעשה עולה כמשפט דרשין כמשפט חטאת בהמה דאינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית והתם נמי פריך ימנית מדרבה בר בר חנה נפקא ומשני כ"רש דכהונה בעיא אצבע וי"ל דמליקה שהיא כנגד שחיטה לא נפקא והתם בהזאה מיירי דבעיא ימין אבל מדיקשא לא ילפינן עופות מחטאת בהמה ולכך איצטרך נמי כמשפט חתם א"כ החזא תנא סבר כתנא דפליג עליה דר"ש לעיל ופסול קבלה בשמאל משום דמקרא נדרש לפני ולאחריו ומוקי אצבעו דכתוב גבי חטאת וגם על קבלה ולדידו ילפינן שפיר מליקה בימין מחטאת דקבלה לא שייך למילף לדיתיא בעוף וילפינן מליקה אבל ר"ש דאמר קבל בשמאל כשר ולית ליה ימין בחטאת בהמה אלא בהזאה לחודה בעולת העוף

נדרש. ר"ש סבר מקרא נדרש לאחריו ולא לפניו וילכך אצבע אונתן דכתוב בתריה קאי ולא אולקח דכתוב לקמיה ורבנן סברי מקרא נדרש לפניו ולאחריו: **מפאק מדאבות**. מוצאת מכלל דברי אביו ומכלל דברי חבמיו: כל מקום שנאמר **אצבע** בקבלה. ולא בנתינה כגון האי קרא דלעיל דר' אלעזר ב"ר"ש דריש אצבע אולקח דהיינו לפניו ולא אונתן. **שניה** בקבלה. שקיבל בשמאל וקאמר לך במקום שנכתב שם תתנו ולא במה שלא בעי זריקה ונכתב בה ולקחת מדם הפר. בפר המילואים כתיב: **ולא לפני פניו**. דלא דריש להאי באצבע דמילואים אולקחת ולא לאחריו דלא דריש להאי באצבעו דחטאת יחיד (ויקרא ד) אונתן והיינו פליג אדאבוה דאבוה סבר לאחריו ולא לפניו ואדרבנן דאינו סברי בין לפניו בין לאחריו: **וכהונה**. כגון הכהן או הכהנים: **תרי' בעיני**. אצבע וכהונה כגון האי קרא דכתוב גבי זריקת חטאת ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וקאמר רבי יוחנן דהכא ימין בעי דגמר ממצוער עשיר דכתוב ביה אצבע וכהונה ומפרש ביה ימנית: **הרגל של ימין**. נושא ביד שמאל לכבש משום דרגל ימין קרבה תחילה עם הראש כדקיימא לן בפ"ב דסדר יומא (דף כה). והילכך מוליך הראש בימין שהוא חשוב ודרגל בשמאל: **ובית עזרה לחוץ**. כלפי העם ומקום החתך כלפי המוליך דחבי שפיר שילא ביד יראה החתך: **המעקב כפרה**. דומיא דהזאה של מצורע כגון קמיצה אבל חולכת איברים דלא מעקבא כפרה דהוא עצמו שלא הוקטר אימורין כשר לא בעיא ימין: **קבלה בתב בה כהונה**. דכתוב וחקירינו בני אהרן הכהנים ואמר מר זו קבלת הדם: **ואלא כהן לפה לי**. בקבלה הא כתיב בני אהרן אי לאו לאנגורוי אימין אתא: **בכיהונו**. בבגדי כהונה: **זרק בשמאל פסול ור"ש** פכשיר. אשאר כל הזבחים דלא כתב בהו אצבע אלא חוקר הכהנים אבל בזריקת חטאת מודה ר"ש כדאמר לעיל באצבעו ונתן שלא תהא נתינה אלא בימין: **ואלא הא דאמר רבא**. במנחות בפ"ק (דף יא) יד יד קמיצה בפרשת מצורע עשיר כתיב על הנוך און הימנית ועל כהן ידו הימנית ועל כהן גולו הימנית וקרא יתירה הוא בדמפרש חתם וקאמר רבא יד דמצורע אתי לג"ש למיגמר יד דקמיצה מינה שתהא בימין והיכא כתב יד בקמיצה וימלא כפו ממנה: **לחליצה**. שתהא בימין: **למה לי**. יד בקמיצה: **מדרבה בר בר חנה נפקא**. דהא כהונה כתיב: **לקידוש קומין**. בכלי שרת שיהא בימין שיאזוז הכלי שהוא מקדש בו בידו הימנית:

ולרבי

און און' לרציעה, למה לי. מדרבה בר בר חנה נפקא, חד לקומין, וחד לקידוש קומין.
ולרבי

התמיד בין הכהנים, שהכהן שזכה בהולכת הראש והרגל הקרבים
בראשונה, אוהז את הַהֵלֵל שֶׁל יָמִין בְּיָד שְׂמָאלוֹ, וְכִית עוֹדָה - צד
הרגל שהופשט ממנו העור מופנה לחוץ - כלפי העם, והחזקת כלפי
גוף הכהן, הרי שאין בה דין ימין אף שנאמר בה 'כהונה', ומוכח
מזה שיש צורך בשני המילים יחד כדי להצריך ימין. מתרצת
הגמרא: [כִּי אֲמַרְנָן] שדי אם נכתב או 'אַצְבָּע' או 'כְּהוֹנָה' להצריך
ימין, זהו דווקא בְּדָרֵךְ הַמַּעֲכָב את הַכְּפָרָה, כגון בקמיצה, שאם לא
עשה אלא אין לבעלים כפרה גם בדיעבד, ודוֹמֵא בְּמִצְוֵה - כשם
שבמצורע שממנו למדנו את הגזירה שזה מעכבת ההזאה את
טהרתו. אבל הולכת איברים לכשב אינה מעכבת, שאפילו אם לא
הקטירים כלל כיפר הקרבן על הבעלים, ולכן אינו נלמד ממצורע
ואין צריך בו ימין.
ממשיכה הגמרא ומקשה: וְהָרִי קָבֵלָה דְּכֶתֶב בָּהּ 'כְּהוֹנָה', וְהִקְרִיבו
בְּנֵי אֶהֱרָן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדֹּם' (ויקרא א ה), וגם בְּדָרֵךְ הַמַּעֲכָב בְּכַפֶּרֶה
הוא, ואף על פי כן תנן אֶת הַכְּפָרָה, 'קָבֵל בְּשִׂמְאֵל פָּסוּל וְרָבִי שְׁמַעוֹן
מְכַשֵּׁר', הרי שהכשר רבי שמעון עובדת שמאל במקום שכתובה
המלה כהונה. מתרצת הגמרא: רָבִי שְׁמַעוֹן תִּרְתִּי בְּעֵי - אכן רבי
שמעון חולק, ומצריך שיאמר בתורה גם אצבע וגם כהונה כדי
לחייב עבודה בימין, וכיון שבקבלה נאמרה רק כהונה ולא אצבע
אינה צריכה ימין.
מקשה הגמרא: מִי בְּעֵי (ו-וכי הצריך) רָבִי שְׁמַעוֹן תִּרְתִּי, וְהִתְנִי, רָבִי
שְׁמַעוֹן אָמַר כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמָר בַּפְּרָשִׁית הַקְּרִבְנוֹת 'יָד' אֵינוֹ אֵלָּא
יָמִין, וכן במקום שנאמרה המלה 'אַצְבָּע' אֵינוֹ אֵלָּא יָמִין, ומבואר
שלדעתו מלה אחת לבדה דיה כדי ללמוד ימין. משיבה הגמרא:
אַצְבָּע לֹא בְּעֵינָה כְּהוֹנָה - המלה 'אַצְבָּע' אינה זקוקה למלה 'כהונה'
גם לדעת רבי שמעון, ודי בה לבדה להצריך ימין, כְּהוֹנָה בְּעֵי
אַצְבָּע - ורק במלת 'כהונה' סובר הוא שאינה מספיקה לבדה,
וצריכה שתהא המלה 'אַצְבָּע' עמה כדי לחייב ימין. מקשה
הגמרא: וְאֵלָּא בְּהָן לָמָּה לִי - לדעת רבי שמעון שתיבת כהונה
לבדה אינה מצריכה ימין לשם מה נכתבה כהונה במצות קבלת
הדם. מתרצת הגמרא: המלה כהונה מלמדת שרק כאשר הכהן
בְּכִיחוֹנוֹ - לבוש בבגדי כהונה, כשר הוא לקבלה. מקשה הגמרא:
וְהָרִי וְרִיקָה - זריקת הדם בשאר כל הקרבנות חוץ מחטאת, דָּלָא
כֶּתֶב בָּהּ אֵלָּא כְּהוֹנָה, ובכל זאת תנן וְרִיקָה בְּשִׂמְאֵל פָּסוּל, וְלֹא פָּלִיג
ו-נחלקן רָבִי שְׁמַעוֹן, ועל כרחק מודה הוא שכהונה לבדה מצריכה
ימין. מתרצת הגמרא: אָמַר אֲמִי, אכן מצינו דְּפָלִיג בְּכִרְיִיתָא על דין
זריקה בימין, דְּתִנּוּהָ, דְּתִנּוּהָ, דְּתִנּוּהָ, או 'הכהנים', אֵינָה
בְּשִׂמְאֵל פָּסוּל וְרָבִי שְׁמַעוֹן מְכַשֵּׁר, וטעמו כאמור לעיל, שאין די
במלה כהונה לבדה להצריך ימין.
הגמרא חוזרת לדון בדברי חכמים הסוברים שאו אצבע או כהונה
מצריכים ימין. מקשה הגמרא: אֵלָּא כִּיצַד נִיִּישַׁב הָא - (דבר זה)
דְּאָמַר רַבָּא על הפסוק שנאמר בטהרת מצורע (ויקרא יד ז) וְנִמְיָתֶר
הַשֶּׁמֶן וְגו' יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל תַּנּוּךְ אֹזֶן הַמִּשְׁחָה הַיְמָנִית וְעַל בִּהָן יָדוֹ
הַיְמָנִית וְעַל בִּהָן רִגְלוֹ הַיְמָנִית, ומה שנכתבו שלוש מקומות אלו
שיש להוות בהם, מיותרים בפסוק זה, ולכך דרש רבא שבאו
המלים האלו להזכיר שזה, ודחינו, יָד יָד' ממצורע לְקִמִּיצָה שתהא
בימין, וְרִגְלוֹ רִגְלָה לְקִמִּיצָה שתהא ברגל ימין, וְאֹזֶן אֹזֶן לומדים
לְרִצְיָה שתהא באוזן ימין, וקשה, לָמָּה לִי - לשם מה הוצרכנו
ללמוד על קמיצה שתהא בימין מהגזירה שזה שבמלה יד, והלא
מִהַכֵּל דְּרָבָה בַּר בַּר תִּנָּה נִפְקָא (ו-יש ללמודה), שהרי בקמיצה
נאמרה המלה כהונה. משיבה הגמרא: הָד - לימוד אחד הוצרך
לְקוּמֵץ - ללמד על עבודת הקמיצה עצמה שצריכה להיות בימין,
וְהָד ללמד על קידוש הקוּמֵץ בכלי שרת, שיאוחז כהן נוסף את כלי
השרת בימינו, והכהן הקוּמֵץ יתן לתוכו את הקומץ. ואחיות כלי
השרת עליה להיות בימין דווקא.

לעולם שייך להעמיד את המלה 'אַצְבָּע' גם בקבלה, ולא בסברא
זו נחלקו, אלא בְּמִקְרָא נִדְרָשׁ לְפָנֵינוּ וְלֹא חֲרִיזִי קְמִיפְלִי - מחלוקתם
היא בכללי הדרשות, האם יש לדרוש את המלה הכתובה בפסוק
גם עם המלים הכתובות לפניה וגם עם הכתובות לאחריה, או לא.
ודעת רבי שמעון שמקרא נדרש רק לאחריה, ולכן אמר שהמלה
'באצבעו' משמעותה ימין עולה רק על ה'נותן' שהיא הזריקה,
ולכן על הזריקה לבדה להיות בימין, ולחכמים מקרא נדרש בין
לפניו ובין לאחריה, ולכן דרשו את המלה 'באצבעו' גם על ה'ולקח'
שלפניה וגם על ה'נותן' שלאחריה, ולכן גם הקבלה וגם הזריקה
צריכות להיות בימין.
אביי מביא דעה נוספת בסוגיית מקרא נדרש לפניו ולאחריה: אָמַר
אֲבִי, הָא - דבר זה ושיובא להלן דְּאָמַר רָבִי אֱלֵעָזָר בְּרָבִי שְׁמַעוֹן,
מִסְּמָא מְרַבְּנָה וּמִסְּמָא מְרַבְּנָן - מוציאה הן מדברי אביו רבי
שמעון והן מדברי רבנן, שחולקת על שניהם. דְּתִנּוּהָ, רָבִי אֱלֵעָזָר
בְּרָבִי שְׁמַעוֹן אָמַר, כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמָר 'אַצְבָּע' בְּקָבֵלָה, ובנתינה לא
נאמר 'אַצְבָּע', הדין הוא שהקבלה חייבת להיות בימין כיון
שהמלה 'אַצְבָּע' משמעותה ימין, ואם שִׁנָּה בְּקָבֵלָה וקִיבַל בְּשִׂמְאֵל
פָּסוּל, אבל אם שִׁנָּה בְּנִתְּנָה - בזריקת הדם וזרק בשמאל בְּשֵׁר.
ודבר זה מצינו בפסוק שנחלקו בו רבי שמעון ורבנן לגבי חטאת
יחיד (ויקרא יד לז) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֹטָאת בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קֶרֶת
מִזְבֵּחַ הָעֹלָה, וסובר רבי אלעזר ברבי שמעון שתיבת 'באצבעו'
עולה רק על הקבלה, ולא על הזריקה. ממשיך רבי אלעזר ברבי
שמעון: וּבְכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמָר 'אַצְבָּע' לְנִתְּנָה בְּלַבָּד ולא בקבלה, הרי
דינו שאם שִׁנָּה בְּנִתְּנָה וזרק בשמאל פָּסוּל, ואם בְּקָבֵלָה שִׁנָּה
וקִיבַל בְּשִׂמְאֵל בְּשֵׁר. מבררת הגמרא: וְהִכֵּן נֶאֱמָר אַצְבָּע בְּנִתְּנָה
בלבד. משיבה הגמרא: דְּכָתִיב בַּפְּרָשִׁית קְרִבְנוֹת הַמִּילֻאִים (שמות כט
י) וְלָקַחְתָּ מִדָּם הַזֶּה וְנָתַתָּ עַל קֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ בְּאֶצְבָּעוֹ, וְקָסַר רָבִי
אלעזר ברבי שמעון שְׁמִקְרָא נִדְרָשׁ רַק לְפָנֵינוּ, וְלֹא לְפָנֵינוּ פָּנֵינוּ, ולכן
ה'באצבעו' עולה על ה'נותן' שלפניו דווקא ולא על ה'ולקחת'
האמור לפני פניו, וכן סובר רבי אלעזר שאינו נדרש לְאַחֲרֵינוּ, ולכן
אינו דורש את ה'באצבעו' שבפרשת חטאת יחיד על ה'נותן'
הכתוב מיד לאחריו. ומכאן למדנו שחולק הוא על רבי שמעון
אביו ועל רבנן, וסובר שמקרא נדרש לפניו בלבד ולא לאחריו.
לעיל (ע"א) נזכר שחייב עבודה בימין נלמד מהמילים 'יד' או
'אַצְבָּע' ובגזירה שזה ממצורע. הגמרא דנה ומבארת את הלימוד
ממצורע: אָמַר רַבָּה בַּר בַּר תִּנָּה אָמַר רָבִי יוֹחָנָן, כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמָר
הַמִּלָּה 'אַצְבָּע' הַמִּלָּה 'כְּהוֹנָה', דְּתִנּוּהָ 'הכהן' או 'הכהנים', אֵינָה
בְּשִׂמְאֵל פָּסוּל, הַכּוֹהֵנָה בַּהּ שֶׁהַעֲבֹדָה לֹא תִהְיֶה אֵלָּא בְּיָד יָמִין, והעובד
בשמאל פסול. קָא קְלָמָא דְּעִתִּין - היינו סבורים לומר שְׁתִּרְתִּי בְּעֵינָן
- שצריך את שתי המילים הללו לצורך הלימוד, ורק בפרשה
שכתובות בה שתייהן יחד עובדת ימין מעכבת, בְּדָכְתִּיב וְלָקַח הַכֹּהֵן
מִדָּם הַחֹטָאת בְּאֶצְבָּעוֹ, שכתובות בפסוק זה הן המלה 'כהן' והן
המלה 'אַצְבָּע', וְלִילֵיף - ולומדים זאת בגזירה שזה ממצורע, דְּכָתִיב
לגבי טהרת המצורע (ויקרא יד טז) וְיִטְבַּל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית,
הרי שנאמר בו גם כהונה וגם אצבע וכתבה בו התורה במפורש
שימין דווקא, ולמדנו מכאן לכל מקום שפרשיות הקרבנות
שכתובות שתי מלים אלו יחדיו. מקשה הגמרא: וְהָרִי קְמִיצָה, דָּלָא
כֶּתִיב בָּהּ אֵלָּא 'כְּהוֹנָה' ואף על פי כן תנן (מנחות א) 'קָמִץ בְּשִׂמְאֵל
פָּסוּל', ומוכח שדי במלה 'כהונה' לבדה להצריך ימין. משיב רבא:
אֵלָּא אָמַר רַבָּא, אכן אין צורך בשתי המלים יחד, אלא די אם נכתב
או 'אַצְבָּע' או 'כְּהוֹנָה' להצריך ימין.
מקשה אביי: אָמַר לִיה אֲמִי לרבא, הָרִי הוֹלֵכֶת אֲבָרִים לְכַבֵּשׁ דְּכָתִיב
'כְּהוֹנָה', דְּכָתִיב בַּפְּרָשִׁית עוֹלֵת נִבְחָה (ויקרא א י) וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן
אֶת הַכֵּל [וְהִקְטִיר] הַמִּזְבֵּחַ, וְאָמַר מֶר (לקמן לה) ז' - מה שנאמר
בפסוק וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן וְהִי הוֹלֵכֶת אֲבָרִים לְכַבֵּשׁ, הרי שבהולכת
איברים כתובה כהונה, וְהִנֵּן (תמיד לא) בענין חלוקת הולכת איברי

גמרא

43 הגמרא מביאה את מקור פסולו של דם שנשפך, ואגב כך מביאה
 44 דין נוסף שנאמר בקבלת הדם: **תָּנוּ רַבֵּנּוּ**, נאמר בקבלת הדם של
 45 פר חטאת כהן משיח (ויקרא ד ח), **וְלִקְחָה הַכֹּהֵן הַמִּשִּׁיחַ מִדָּם הַפֶּהֶר**,
 46 ומכאן שצריך לקבל ולזרוק דווקא **מִדָּם הַפֶּהֶר** של הפר, שהוא
 47 הדם שהנפש יוצאת בו, ולא **מִדָּם הַעֹר**, וכן לא **מִדָּם הַתְּמִימִי**
 48 ששוחט ממנו לאחר יציאת דם הנפש. ועוד דרשו מכתוב זה את
 49 הדין של המשנה, **מִדָּם הַפֶּהֶר**, דם **מִהַפֶּהֶר** ו**קֶבֶלָנוּ**, שהקבלה צריכה
 50 להיות ממש מצואר הפר, אבל דם שהתקבל ממקום אחר פסול.
 51 מפרשת הגמרא את הדרשה האמורה: ובהכרח שכך יש לדרוש
 52 את הכתוב, **דָּא סִלְקָא דַּעְתָּךְ** – משום שאם יעלה בדעתך לפרש
 53 **מִדָּם הַפֶּהֶר** כַּדְּכִתִּיב – כפשוטו, שיש לקבל מִדָּם הפר וְדִי אֶפִּילוּ
 54 בַּמִּקְצֵת דָּם, וְהָרִי לֹא בֵן הוּא, דְּהָאֵמֵר רַב, הַשּׁוֹחֵט צִרִיף
 55 שִׁיקְבֵּל אֶת כָּל דָּמוֹ שֶׁל פֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ד ו) **וְאֵת כָּל דָּמוֹ [דָּם הַפֶּהֶר]**
 56 **יִשְׁפֹּךְ אֶל יָסוֹד מִזְבֵּחַ הָעֹלֶה**, אֵלָּא בהכרח שאין כתוב זה מתפרש
 57 כפשוטו, אלא כך יש לדרשו, **מִדָּם הַפֶּהֶר** דָּם מִהַפֶּהֶר וְקֶבֶלָנוּ. וְקֶבֶר
 58 התנא של ברייתא זו, שלפעמים גורעין אות מתיבה אחת ומוסיפין
 59 אותה לתיבה הסמוכה לה, ויורשין את הכתוב על פי שינוי זה. על
 60 כן גם בכתוב זה נוטלים את המ' מתיבת 'מדם', ומוסיפים אותה
 61 לתיבת 'הפר', וכאילו נכתב 'דם מהפר', שמשמעותו קבלת הדם
 62 מהפר ולא ממקום אחר.
 63 חזרת הגמרא לדרך בדברי רב שהובאו לעיל: **גִּזְמָא** – נשוב לעצם
 64 דברי רב ונבאר אותם, אֵמֵר רַב יְהוּדָה אֵמֵר רַב, הַשּׁוֹחֵט צִרִיף
 65 שִׁיקְבֵּל אֶת כָּל דָּמוֹ שֶׁל פֶּה, שֶׁנֶּאֱמַר **וְאֵת כָּל דָּם הַפֶּהֶר יִשְׁפֹּךְ אֶל יָסוֹד**
 66 **מִזְבֵּחַ הָעֹלֶה**.
 67 שואלת הגמרא: וְהָא כְּשִׁפִּיכַת הַשִּׁירָיִים של הדם על היסוד לאחר
 68 נתינתו על קרנות המזבח כְּתִיב – נאמר כתוב זה, ולא בקבלת הדם,
 69 ואיך דורש משם רב שצריך לקבל את כל דם הקרבן. משיבה
 70 הגמרא: אִם אֵינוּ עֲנִין לַשִּׁירָיִים – אם אין כתוב זה מתפרש בשפיכת
 71 שיירי הדם, דָּהָא לִיתֵּיהּ לְבִלְוִיָּה דָּם – שהרי לאחר שניתן מהדם על
 72 קרנות המזבח כבר לא נשאר ממנו כולו, תִּנְהִי עֲנִין – יש להעמידו
 73 (בקבלה) [לְעֵנִין קֶבֶלָנוּ], שצריך כל הדם להתקבל בכלי.
 74 דין נוסף הנדרש ממה שנאמר 'מדם הפר': אֵמֵר רַב יְהוּדָה אֵמֵר
 75 שְׂמוּאֵל, הַשּׁוֹחֵט צִרִיף שִׁינְבִיחַ סִבִּין לְמַעַל מִיד לאחר השחיטה,
 76 כדי שלא יפול הדם שעל הסכין לתוך המזרק. ומקור דין זה הוא
 77 ממה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ד ח) **וְלִקְחָה הַכֹּהֵן הַמִּשִּׁיחַ מִדָּם הַפֶּהֶר**, וְלֹא שִׁיקָה
 78 מִדָּם הַפֶּהֶר וְגַם מִדָּם דָּבָר אֲחֵר, והדם שעל הסכין קרוי דם הסכין
 79 ולא דם הפר.
 80 שואלת הגמרא: וְדָם שֶׁעַל הַסִּבִּין בְּמֵאֵי מִקְנֵה לֵיָּה – מאחר שאין
 81 להניח לדם שעל הסכין ליפול לתוך המזרק, במה הוא מקנחו.
 82 משיבה הגמרא: אֵמֵר אַבְי, מקנחו בַּשֶּׁפֶת הַמְזָרֵק במחוץ, כדי
 83 שהדם לא יזוב לתוכו, שהרי דם זה אינו כשר לזריקה כאמור. ועל
 84 שם קינוח הדם קרוי המזרק גם 'כפור', כַּדְּכִתִּיב (עזרא א) על מזרקי
 85 הדם כְּפֹרִי וְהֵב, שכן משמעות 'כפור' היא קינוח וניקוי.
 86 הגמרא מביאה דין נוסף העולה מהדרשה האמורה: אֵמֵר רַב חֲסִידָא
 87 אֵמֵר רַב יְרֵמְיָה בְּרַ אֲבָא, הַשּׁוֹחֵט צִרִיף שִׁינְבִיחַ
 88

1 לדעת חכמים יישבנו שאחד מהלימודים בא להצריך ימין בקידוש
 2 קומץ. אך מבואר במנחות (כו.) שנחלקו אמוראים בדעת רבי
 3 שמעון האם יש צורך בכלל לקדש את הקומץ בכלי שרת או לא.
 4 הגמרא מקשה מה ילמד רבי שמעון מהגזירה שוה. מקשה הגמרא:
 5 וְלִדְבִי שְׁמַעוֹן דָּלָא בְּעֵי – שאינו מצריך לעשות במנחה קידוש קומץ,
 6 וְאִף לְמֵאן דְּאֵמֵר – לדעת רב נחמן בר יצחק הסובר שהגם שִׁלְרִי
 7 שְׁמַעוֹן נָמִי בְּעֵי קידוש קומץ, מכל מקום בְּשִׁמְאֵל אֶכְשָׁרִי מְכַשֵּׁר –
 8 מתיר לקדשו בשמאל, ולשתי דעות אלו עדיין קשה, שהגזירה
 9 שוה יְדִי וְיָ דְּרַבָּא, לָמָּה לִי – לשם מה הוצרכה, והרי אי אפשר
 10 לומר שהוצרכה כדי לחייב שקידוש הקומץ יהיה בימין, שהלא
 11 לדעה הראשונה אין צורך כלל בקידוש, ולדעה השניה הקידוש
 12 אכן יכול להעשות בשמאל. וְאִי – ואם נאמר שהיא באה ללמדנו
 13 לְקִמְצָה עֲצֻמָּה שנעשית בימין דווקא, מדברי רַב יְהוּדָה בְּרִית רַבִּי
 14 חֵימָא נִפְקָא וְלִמְדִנְהּ, דְּאֵמֵר רַב יְהוּדָה בְּרִית רַבִּי חֵימָא, מֵאֵי שְׁמַעְיָא
 15 דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן שהכשיר את הקטרת המנחה שלא בכלי שרת, משום
 16 [דְּאֵמֵר רַבָּא] בפרשת הקרבת המנחה (ויקרא ט ו) **קִדְּשׁ קִרְשִׁים הֵיא**
 17 **בַּחֲמָת וְכֹאֲשִׁם**, הוקשה המנחה גם לחטאת וגם לאשם, ללמדנו
 18 שאם בָּא לְעֹבְדָה – לעשות את עבודתה בְּיָד, עליו לְעֹבְדָה בְּיָמִין,
 19 כְּדִין זריקת דם החֲמָת הנעשית באצבע יד ימין, ואם בָּא לְעֹבְדָה
 20 בְּכָלִי, רשאי לְעֹבְדָה בְּשִׁמְאֵל כְּזִרְקַת דָּם אֲשֶׁם הנעשית בכלי
 21 ולדעת רבי שמעון (לעיל כד) כשרה בשמאל, וממילא מוכח
 22 מדרשה זו שהכוון רשאי לעשות את עבודת המנחה ביד או בכלי.
 23 ומכל מקום למדנו שעבודת המנחה הנעשית ביד טעונת ימין
 24 דווקא, והוה המקור גם לקמיצה שהיא בימין, כיון שהיא נעשית
 25 ביד. ומעתה קשה, כיון שאת הקידוש גם לדעה שצריך לעשותו
 26 אין צורך בימין, ואת הדין שקמיצה בימין לומדים מההיקש, מה
 27 איפוא לומדים מהגזירה שוה 'יד יד'. מתרצת הגמרא: לֹא נִצְרַבָּא
 28 הגזירה שוה [אֵלָּא] לְלַמַּד על קומץ מִנְחַת חֹטֵא שיקמצוהו בימין.
 29 והטעם שהיינו סבורים לחלק בין מנחת חוטא לבין כל המנחות,
 30 סִלְקָא דַּעְתָּךְ אִמְרִינָא, הוּאִיל וְאֵמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן (מנחות ו) שהטעם שלא
 31 הטעינה התורה את מנחת החוטא שתהיה בשמן ולבונה כשאר
 32 המנחות משום שרצתה שֶׁלֹּא יֵהָא קֶרְבָּנוּ מְהוּדָר, ולפיכך היה מקום
 33 לומר שְׂכִי קִמֵּין לָהּ בְּשִׁמְאֵל נָמִי תִּתְּבַשֵּׁר – כשקומץ את מנחת
 34 החוטא בשמאלו גם תהא כשרה, שהקמיצה בשמאל מפחיתה אף
 35 היא בהידורה, קָא מְשַׁמְעֵי לָן – לכך באה הגזירה שוה 'יד יד'
 36 להשמיענו שאין הדבר כן, אלא גם במנחה זו טעונה הקמיצה ימין
 37 דווקא.

משנה

38 משנתינו שונה דין נוסף בקבלת דם הקרבנות: אם נִשְׁפֹּךְ הָדָם של
 39 הקרבן לאחר שחיתתו עַל הַרְצָפָה לפני שהתקבל במזרק ו–כלי
 40 שרת שבו מקבלים את הדם, וְאִכְסֹף הכוון מהרצפה ונתנו במזרק,
 41 הרי הוא פָּסוּל.
 42

ויהי רצון שתהיה הקדושה בגלוי, והשגחת השם עושה פלא בטוב
 הנראה והנגלה.

ממברק ערב חג הסוכות ה'תשד"מ

זבחים. פרק שני - כל הזבחים שקבלו דמן - דף כה עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רכז רש"י תוספות

ולרבי שמעון דלא בעי קידוש קומין. כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כו.) שלא בכלי שרת פסולה ורבי שמעון מכשיר. ולמ"ד נמי ר"ש בעי קידוש קומין. דאיכא אמוראי דפליגי תהם במילתיה דר"ש ואיכא למ"ד הכל מודים בקומץ שטעון קידוש וכי קאמר ר"ש כשרה בהקטרה קאמר אם נטלו מתוך כלי שרת לאחר שקידשו והקטירו בידו:

וּלְרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּלֹא בְּעֵי קִידּוּשׁ קוֹמִין, וְלִמָּאן דְּאָמְרִי לְרַבִּי שְׁמַעוֹן נִמְי בְּעֵי קִידּוּשׁ קוֹמִין, בְּשֹׂמָל אֲבִשְׁוִי מִכְשֵׁר, יָד יָד' דְּרַבָּא, לָמָּה לִי. אִי לְקִמְיָצָה עֲצִמְהָ, מְדַרְבּ הַיּוֹדָה בְּרִיָּה דְרַבִּי חִיָּיא נִפְקָא, דְּאָמְרִי רַב הַיּוֹדָה בְּרִיָּה דְרַבִּי חִיָּיא, מָאִי טַעֲמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן, [דְּאָמְרִי קְרָא] 'קִדְשׁ קִדְשִׁים הֵיא בְּחִטָּאָה וְכִאֲשֵׁם. בָּא לְעוֹבְדָה בִּיד, עוֹבְדָה בְּיָמִין, בְּחִטָּאָה. בָּא לְעוֹבְדָה בְּכָל, עוֹבְדָה בְּשֹׂמָל, פְּאֻשָּׁם. לֹא נִצְרָא [אֶלָּא] לְקוֹמִין מִנְחַת חוּמָא, סֻלְקָא דְעֵתֶּךָ אֲמִינָא, הוּאִיל וְאָמְרִי רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁלֹא יְהֵא קֶרְבָּנוּ מְהוּדָר, פִּי קוֹמִין לָהּ בְּשֹׂמָל, נִמְי תִּיתִּפֶּשֶׁר, קָא מִשְׁמַע לָן: מִשְׁנָה נִשְׁפָּךְ הַדָּם עַל הַרְצָפָה וְאֶסְפּוּ, פְּסוּל: גִּמְרָא תֵּנוּ רַבָּנִן, 'וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַמִּשְׁיחַ מִדָּם הַפֶּה, מִדָּם הַנֶּפֶשׁ וְלֹא מִדָּם הָעוֹר, וְלֹא מִדָּם הַתְּמִצִּית. מִדָּם הַפֶּה, דָּם מִהֶפֶר יִקְבְּלֵנוּ, דָּאִי סֻלְקָא דְעֵתֶּךָ מִדָּם הַפֶּה, בְּדִכְתִּיב 'מִדָּם' וְאֶפִּילוּ מִקְצֵת דָּם, וְהָאָמְרִי רַב, הַשּׁוֹחֵט צִירָךְ שֶׁקֶבֶל אֶת כָּל דָּמוֹ שֶׁל פֶּה, שְׁנָאֵמְר 'וְאֵת כָּל (דָּמוֹ) [דָּם הַפֶּה] יִשְׁפֹךְ, אֵלָּא מִדָּם הַפֶּה, דָּם מִהֶפֶר יִקְבְּלֵנוּ. וְקִסְכֵּר, גּוֹרְעִין וּמוֹסִיפִין וְדוֹרְשִׁין. גּוֹפָא, אָמְרִי רַב הַיּוֹדָה אָמְרִי רַב, הַשּׁוֹחֵט צִירָךְ שֶׁקֶבֶל אֶת כָּל דָּמוֹ שֶׁל פֶּה, שְׁנָאֵמְר 'וְאֵת כָּל דָּם הַפֶּה יִשְׁפֹךְ. וְהָא, בְּשִׁירָיִים כְּתִיב. אִם אֵינִי עֹנֵן לְשִׁירָיִים דָּהָא לִיתִּיה לְכוֹלִיָּה דָּם, תִּגְיֹה עֹנֵן (בַּקֶּבֶל) [לְקַבְּלָהּ]. אָמְרִי רַב הַיּוֹדָה אָמְרִי שְׁמוּאֵל, הַשּׁוֹחֵט צִירָךְ שֶׁיִּגְבִּיָּה סָפִין לְמַעְלָה, שְׁנָאֵמְר 'וְלִקַּח מִדָּם הַפֶּה, וְלֹא מִדָּם הַפֶּה וְדָבָר אַחֵר. וְדָם סָפִין, בְּמָאִי מִקְנָח לִיָּה. אָמְרִי אֲבִי, בְּשִׁפְתַּת מוֹרֶק, בְּדִכְתִּיב 'בְּפִוִּי וְהָב', אָמְרִי רַב הִסְדָּא, אָמְרִי רַב יִרְמְיָה פֶּר אֲבָא, הַשּׁוֹחֵט צִירָךְ שִׁיתָן וְיִרְדִּין

1 ולרבי שמעון דלא בעי קידוש קומין. כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כו.) שלא בכלי שרת פסולה ורבי שמעון מכשיר. ולמ"ד נמי ר"ש בעי קידוש קומין. דאיכא אמוראי דפליגי תהם במילתיה דר"ש ואיכא למ"ד הכל מודים בקומץ שטעון קידוש וכי קאמר ר"ש כשרה בהקטרה קאמר אם נטלו מתוך כלי שרת לאחר שקידשו והקטירו בידו:
2
3
4
5 בשמאל אבשוירי מבשר. לקדש דלא עדיף קידוש
6 הקומץ מקבלת הדם דמשכר לה רבי שמעון
7 בשמאל אי לקמיצה גופה. שתהא בימין דלר"ש
8 לא נפקא ליה מוקמץ הכהן דהא אמרו לעיל
9 דבעינן לרבי שמעון אצבע מדר' יהודה נפקא:
10 מאי טעמא דר' שמעון. דמכשר הקטרת קומץ
11 שלא בכלי אם העלן למזבח בידו אמר קרא
12 במנחה קדש קדשים הוא להכי איתקש מנחה
13 לחטאת ואשם לומר לך בא לעובדה ביד עובדה
14 בימין כחטאת שוריקת דמה בימין במזון אצבע
15 ולא בכלי ובעיא ימין דכתיב בה אצבע וכוהונה:
16 בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם.
17 שוריקה בכלי דהא אצבע כשרה בשמאל לר"ש
18 כדאמר לעיל וזק בשמאל פסול ור' שמעון
19 מכשיר אלמא אי בעי ביד עבד אי בכלי עבד
20 ומומילא נפקא קמיצה בימין דהא עבודת יד היא
21 ולא עבודת כלי לקומץ דמנחת חומא. שתהא
22 קמיצתו בימין: דהואיל ואר' שמעון. בפ"ק
23 דמנחות (דף ו.) בדין הוא שתהא מנחת חטאת
24 טעונה שמן ולבונה שלא יהא חטאת נשכר ומפני
25 מה לא הטעינה שלא יהא קרבנו מהודר ס"ד
26 קמיצת שמאל תתכשר בה קמ"ל יד יד דרבא
27 כולה שמעתי' במנחות: מותני' נשפך על
28 הרצפה. מנזאר בהמה שלא נתקבל בכלי. גמ'
29 מהפ' יקבלנו. שאם נשפך מן הצנור על
30 הרצפה ואספו פסול שדרי לא נתקבל מהפר
31 דאי ס"ד דהאי מ"ם דכתיבא במדם דרשנין ליה
32 בדכתיב דמשמע מקצת דהם יקבל והאמר רב
33 כו'. גורעין. אות מתיבה זו ומוסיפין אותה על
34 חבירתה ודורשים כר"ש בסדר יומא: בשפית
35 שיריים כתיב. ולא בקבלה: דהא ליתיה לבוליה
36 דם. שכבר ניתן ממנו על הקרנות: ספין למעלה.
37 שלא יפול דם הסכין על המזרק: ודבר אחר.
38 סכין: בשפת מזרק. ולא לתוכו: כפורי וזה. קרי
39 למזרקין בספר עזרא על שם קינוח כדאמר
40 במסכת חולין (דף ח) אי איכא בליטא דפריסתא
41 למכפריה א"נ ובעי לכפורי ידיה בהחזא גברא
42 גבי נירון קיסר (גיטין דף נו.) צריך שיתן וירידין

העוף נמי לא היה בעי ימין במליקה אלא בהזאה דווקא וא"ת וזכין ר' שמעון פליג במליקה איכ' מותני' דפרק חטאת העוף (לקמן דף סח.) דמלך בשמאל כו' לא אחיזי כרבי שמעון והא על כרחין כרבי שמעון אחיז מוקתני סיפא או בלילה אינו מטמא בגדים אבית הבליעה ומפרש טעמא משום דכל שפסולו בקדש אינו מטמא בגדים אבית הבליעה ומפרש בגמרא דכיון דרך שחיטה מתרת את האיסור פי שאם עלה לא ידו והיטו כרבי שמעון דלרבי יהודה נשחטה בלילה תרד דממעט לה מזאת היא העולה בפירקין וי"ל דהזאה תנא סבר לה כוותיה בדאא ופליג עליה כהדא אי נמי אפי' רבי יהודה מודה בעפות דלא ירדו משום לילה דכיון דהזאה פסולו בקדש דלא כתיב שלשה מיעוטי אלא בהבמה וא"ת דבריש מזבח מקדש (לקמן דף פג.) מפיק רבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי מעולה וכבשים דמזבח מקדש את הראוי לו ומאן דדריש מכבשים פוסל הרבה בעוף יותר מבבמה וי"ל דרבי יהודה סבר כמאן דדריש מעולה ולא מהכבשים או כשר דרשוות דהזאה ורבינו שמואל מיישב גיטת הספרים ומפרש דרבי יוחנן דלא כתיב אלא כהונה ותנן זרק בשמאל פסל ולא פליג רבי שמעון דמזבח דתנן כל הזבחים שקבל בשמאל פסל כל שכן וירוקה שהיא עיקר כפרה ולא פליג רבי שמעון כי אם על קבלה ואי היה פליג אוריקה דהוה ליה לאשמוענין כח דהיתירא דמנכשר ר' שמעון בוריקה וכ"ש בקבלה וצ"ע אי מצי לפרש הכי לשון ותנן זרק בשמאל פסל הוא דאמר' בפרק כל הפסולין (לקמן דף לב.) קבל בימין ותנן כשמאל יחזור לימין והיינו משום חזיקה דבעי ימין דאי משום הולכה מפני מה הא לא כתיב בה אצבע ואמאי פסל ותו דרבי שמעון הוה ליה פלוגי ולהכשיר משום דעבודה שאפשר לבטלה הוא ושמא לכתחילה קאמר יחזור לימין שלא יעשה וזיקה בשמאל אבל בדיעבד זרק בשמאל כשר א"נ משום הולכה נמי קאמר דלכתחילה יחזור לימין אבל בדיעבד כשר א"נ מיידי בחטאת דמודה ר' שמעון דבעי ימין בוריקה וא"ת וזכין דילפינן אצבע דחטאת בגזירה שוה מאצבע דמצורע דהויא בימין היכי דלפינן ימין בשאר קרבנות מחטאת בהיקשא דזאת התורה הא פלוגתא דאמוראי היא בריש אידוה מוקמן (לקמן דף ג.) אי דבר הלמד מגזירה שוה חזרו ומלמד בהיקש או לא ונראה מתוך כך דכל שכן דניחא הכא טפי דחבי פריך דרבי וזיקה דלא כתיב בה אצבע ולא פליג ר' שמעון ואע"י דדרש' ימין

מוהיקשא דחטאת הניחא למאן דאמר דבר הלמד בגזירה שוה חזרו ומלמד בהיקש אלא למאן דאמר אין חזרו ומלמד בהיקש אמאי לא פליג ר' שמעון והשתא דאמשני בפ"ק דחולין (דף כב.) סבר לה כרבי שמעון דכחוניה בעיא אצבע היינו כמאן דאמר חזרו ומלמד בהיקשא אמאי לא פליג ר' שמעון דלפינן אורידן שניא דמשני בפרק התורה (מנחות דף פג.) כדי נסבה הוי כמאן דאמר אין חזרו ומלמד בהיקשא מפרק קמא דחולין (דף כב.) לית שניא דכדי נסבה אבל בסוף דם חטאת (לקמן דף צח.) משני תריידיה ומיזו אפשר דהכא מודו כולי' עלמא דחזרו ומלמד בהיקשא כיון דמצורע חול דהוא מלמד ראשון ותיריץ זה אנו צריכין בסמוך ודוריש' בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת והיינו היקש ודחטאת גופיה מגזירה שוה דמצורע ילפינן לה ואם תאמר מאי פריך דרבי וזיקה דלא כתיב אצבע אלא כהונה ופסולו ולא פליג רבי שמעון (מתוך) נמי הוה ליה למיפך אמאי פסל שדרי בחטאת בעי אצבע בברייתא כדאמר באצבעו ולקח וגם אמרו דתנא קמא סבר מקרא נדרש לפנוי אבל מכוונה לא יליף ואי פסול בוריקה שמאל בשאר קרבנות מוהיקשא דזאת התורה א"כ מאי פריך מו' שמעון ונראה לי דמדברנן לא הוה בעי למיפך דהוה מצי למימר דטעמא דרבנן לאו משום דאצבע נדרש לפנוי וברייתא דתני באצבעו ולקח לרבי ר' שמעון נקטיה וטעמא דרבנן דפסלי שמאל בקבלה משום דכתיב ולקח הכהן מן הדם מלבי כהונה לא בעיא אצבע וכן משמע פרק דם חטאת (לקמן דף צח.) דפריך ימין מדרבה בר בר חנה נפקא ומשני ימין כדי נסבה ואיבעית אימא כו' שמעון דאמר כהונה בעיא אצבע מכלל דלרבנן כהונה לא בעיא אצבע ולכך הוצרך לשנוי כדי נסבה ולרבנן דכתיב כהו בוריקה בשאר קרבנות כהן משמע ימין ולא צריך למילף מאצבע דחטאת. בריך':

גורעין ומוסיפין ודורשין. לא שייך למיפך סבינא דריפא אפסקא קראי אלא כשמחסר חיבה אחת כי ההיא דיש נוהלין (ב"ב דף קיא) ואם תאמר תיפוק לי' מדרמטענין דם סכין כל שכן שעל הרצפה ויש לומר דדילמא דם סכין גרע משום דנתקבלה בפסול אי נמי אי לאו טעמא דגורעין ומוסיפין ודורשין דהא אמינא דמדם הפר ולא מדם הפר ודבר אחר אתא למעוטי שעל הרצפה אבל דסכין שפיר דמי:

בשפת מוֹרֶק. [ופירש'י] בחוץ ולא שיפול ולתוכו פ"י בתוך המזרק דאם כן הוה ליה דבר אחר ואין להקשותו דגבי הזהא דפרה אמרינן גמר להוות מקנה ידיו בגופה של פרה בפרק קמא דמנחות (דף ו.) אבל הכא לא מקנה ליה לסכין בגופה של פרה לפי שאו היה הסכין מלא נימין ולא היה עוד נאה לשחוט ומיזו בהדיא שמעתא גופה גבי פרה אמרינן בשלמא ידו מקנה לה בגופה של פרה אלא אצבעו במאי מקנה אמר אביי בשפת מוֹרֶק והשתא ידו נמי ליקנה בשפת מוֹרֶק

1 וירידין לתוך בלי. דנהוי קבלה מהמר שפיר והאי תוך דא דרוקא דוא לא אפשר אלא
2 על אורו של תוך בלי: שולי מורק. קרקעיתו פניו בלעז: עד שלא הגיע דם לאורי מורק.
3 לבין דופני מורק בעוד הדם למעלה מן ומיהו על כנגד אירו דן והא וירדין רואים איר
4 כלי ובענין: איר שאין סופו לנות. כגון האי שעתידים שליו ליפרל עד שלא ינח דם

דבשר לאוספו או לא במנות ממי ודזה ליה
בגשפן מן הצואה לרצפה פסול וכשהניג דם
לאיור דפנותיו צי שלא נפחתו שוליו ל
ימבעה ליה דמשנכנס לתוכן חיים קבלה חבית
שמותה תחת חינוק. צנור המקלה מים מדר זקף

11 והקילו מוקלה למרוחק ונפל לחבית וחבית זו
12 אינה מונחת שם לשם קידוש מי טהא: מים
13 שבתוכה ושבתוכה לה פסולין. כלומר שלא יתן
14 כלי לתוך איריה ואיחזו בידו לקבל בו הקהילה
15 לקידוש ואם לא חזרה לה לעצמה מאניה
16 כנגד איריה וכן שהגיעו מים כנגד איריה חר
17 חן כמנחים בתוכה ופסק לה חיותיהו ואנן מים
18 חיים אל כלי בעינן לקדוש אלמא אירי כמנח
19

20 דמי ולקמיה פריך האי אורי שסופו לנח הוא
 21 צירף פיה לוינקו. שאן אורי שסופו פיה
 22 לוינקו. שכותבה. כלומר שבאו לרוך אורי
 23 דפנותיה פסוליה: שבחוצה לה. אע"פ שבגד
 24 אוריה כשרין שעדיין לא פירשו מן הצנור
 25 ואפי' אורי אין באן. וקא שטיט ליה אורי שסופו
 26 לנח הוא. כגון האי דקנתי רישא שבחוצה לה
 27 פסולין דלמא דהי דחשיב ליה במגנט משום
 28 דראוי היה לנח שהרי חבית זו שלימה וראוי
 29 היה לנח אי לא שבא זה וקלט אבל נפתחו שולי
 30 מורק לא היה עתיד. ראוי לנח: יתירי. כנע
 31 מיניה. ופשט ליה חדא מיניה: חבית כנע
 32 מיניה. לא הוה שמעתי ליה הא מניתיין ובעא
 33 מיניה חבית שמעתי תחת הוינקי מים בחוצה
 34 [לה] כנגד אוריה מהו לקלוט אותן למי חטאת
 35 ופשט ליה מהא מתני' דפסולין: ופשט ליה מורק.
 36 צא ולמד מקבלת דם: אי אתה מורה במורק שאי
 37 איפשר לו בלא וינוק. כמשוחט על אורי הכלי
 38 אין הדם שחוט במקומו לא מקלח אורי
 39 הכלי עד חלקו ואי אורי שסופו לנח לא רובח
 40 דמי נמצא כשהוא יורד לכלי מן האור הוא בא
 41 ולא מן הפר והתורה אמרה דם מתפר יקבלט
 42 וגבי חבית נמי אורי שסופו לנח הוא וכונתה דמי
 43 וקבלט דמי ויין חבית דמי וקבלט דמי

43 וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקוֹל וְיִרְדּוּ מִן הַשָּׁמַיִם וְיִשְׁמַע ה' אֶת הַקוֹל וְיִרְדּוּ מִן הַשָּׁמַיִם
44 מְעַשֶׂה שְׂמֵשֶׁפֶע וְעֹלָה וְאֵן הַקוֹל וְיִרְדּוּ מִן הַשָּׁמַיִם
45 יִרְדּוּ: וְכֵן עָלֵי יְרוּשָׁה. הָרְאוּיָן לֹאכִילָה וּמִקְבָּלִין טוֹמָא: וְכֵסוּלִין. וְהַמֶּסֶךְ כְּדִילִיף לְקַמְדֵּי
46 מְזוּחָה אוֹתָם עַל יַד דְּבַר שְׂאֵן מִקְבֵּל טוֹמָא: וְזֹאת אוֹמְרֵת אוּרֵי כָל כְּבָלֵי דְרִמִּי. מְדַקְנֵי
47 לְחֵלְקִין לָחֵם עַל פְּנֵי דְרַבִּי פִי הַחֵבֵית וְאִפִּי הַכִּי פְסוּל אֲלֵמָא מְשִׁינָא מִיּוֹד לְקָלָה עַל פְּנֵי
48 מְקַלְדָּחִים כְּבִנְגָּו אֲדוּרֵי אֵלֵּי כְבָלֵי דְרִמִּי אֲמַאי פְסוּל הָאֵן מִן הָאֵרִיר כָּל מִן הָוּהָ לֵיךְ וְהוּהָ לֵיךְ
49 וְהִירָא. שׁוּטֵה בְּהוּלֵי: שִׁיבְרֵי דְרִמִּי. וְהַעֲבֵרָה בְּקוֹלֹת מְשִׁמֵּה הָצִירֵי. אֲקִינִירֵי דְרִמִּי מִם
50 בְּקֻלָּה: שׁוּחֵה צִבְרִי. צִירִי שִׂידָא שְׁלֹם בְּשַׁעַת קֻבְלָה בְּכַשְׁתָּה שְׁחִטָּה: אֲשַׁכְנֵי קֻדְשֵׁי דְרִמִּי.
51 הֵינֵי שְׁחִטָּה וְסִמְכִי לֵיךְ שִׁה תְּמִים וּגְ: שְׁנִשְׁתִּירִי מִן. בְּשַׁעַת וְרִיקָה אִם נִטְמָא כָּל הַבֶּשֶׂר
52 בְּשֵׁר אֵין דִּם בְּמִנְחָתָה (דָּרָךְ ט) קִנְיִי מִיָּדָא וְרִיקָה אֵין כָּל בְּשֵׁר מִדּוֹל מִשָּׂא קִיָּה לִרְבָּא
53 לֵיךְ הִירְמוּמָא כֵּן שְׁנֵה. אֲבִיִּי אֲמַר לֵיךְ לִרְבָּא תִרְמָמָא אֵין שְׁנֵה לִמְתַּנְיָךְ דְּבַעֵי כָּל הָרוּחִיִּין
54 כֵּן שְׁנֵה שְׁנֵה כֵּן שְׁחִטָּה לִרְבָּא קֻדְשֵׁי דְרִמִּי דְרִשְׁעוֹת פְּסוּלוֹת בְּקֻדְשֵׁי דְרִמִּי וְאֵין אֲלֵל כֵּן
55 דְּרִשִׁי קֻדְשֵׁי גִלָּה: שְׁעוֹת פְּסוּלוֹת וְרִשְׁנָה הָאֲמוּרָה בְּקֻדְשֵׁי קִימָא וְאֵין בְּפִרְקִי רִיצָא
56 לֵלֶעַת לִשְׁנֵה הָבֵאָה וְיִלְפִנֵּי לֵה מְקָרָא דְכִתְבֵּי בְּרוּ כֵן שְׁנֵה שְׁנֵה שְׁלֹ וְלֹא שְׁנֵה שֶׁל מִנְּךְ
57 לִשְׁנֵה שְׁאֵם נִגְרַל בִּינְסִי בִּירֵי וְכֵן שְׁנֵה שְׁחִטָּה לִשְׁנֵה אֲבֵאָה בִּירֵי בִּינְסִי בְּט' שְׁעוֹת אֲסוּר
58 שִׁה אֵין תִּלְכַּד דֵּי פְסוּל יִרְצָא עַם דֵּי שְׁבִמְחוֹר שְׁתַּקְּלָב בִּן הֶדֶם לִרְבָּא וְהָאֵין פְּסוּלֵי
59 בְּהִמָּה וְקִימָה וְזִמּוֹ וְעֹלָה אֲדִיר אֲדִיר כֵּן שְׁחִטָּה וְתִרְעֵר בִּין הָמִיר וְפִסְלָה:

שמשים שסופו לנוח בכלי הרי הוא כמנוח בתוכו מיד ביציאתו.
והוא הדין לגבי חבית שהמים שסופם לנוח בה נחשבים כמנוחים
בה ונפסלים למי חטאת.
הגמרא מוכיחה ממשנה שדבר הנמצא באויר הכלי נחשב כמנוח
בתוכו: **תַּנּוּ הָתָם** (פרה פ"ז מ"ד), מים שיורדים מהר משופע שחבית
עומדת בתחתיתו והמים נופלים מאליהם לתוכה, אם נתן האדם
את ידו או רגלו ונתחיתם, או ששם שם על ידיו וקצות הראויים
לאכילה, ועשאם כעין מרוב דבי שיעקרו עליהם המים ויפלו לתוך
החבית, פסולין מים אלו למי חטאת. אבל אם שם תחת הקילוח
על קנים ועל אגוזים (בשירה) [בשירין]. זה הכלל, אם עברו המים
דרך דבר המקבל טומאה, כגון גופו של אדם או אוכלין פסולין,
ואם עברו דרך דבר שאינו מקבל טומאה בשירין.
שואלת הגמרא: מניא הני מילי, ומשיבה: דאמר רבי יוחנן משום רבי
יוסי בר אבא, אמר קרא (ויקרא יא לח) **אֵת מִעֵין וְבוֹר מִקְוֵה מִים הֵיחָה**
מְהֵרָה, ו'מיהיה טהור' משמע שהיו יתן (ועשייתם) של המקואות על
יד מְהֵרָה תהא, כלומר על ידי דבר שאינו מקבל טומאה. והוא
הדין בכל מים המטהרים כגון מי חטאת, שצריכים להכנס לכלי
דווקא על ידי דבר שאינו מקבל טומאה.
מוכיחה הגמרא: אמר רבי חיאי (בר אבא) אמר רבי יוחנן, זאת
אומרת אויר בלי בכלי דמי, ומשעה שהמים עומדים באויר שכנגד
הכלי הרי הם כמנוחים בתוכו, שאם לא כן לא היה להם להפסל,
שהרי אינם נופלים מהיד לחבית, אלא מקלחים באויר לרוחב
החבית ונופלים בירידת מקום, ונמצא שמהאויר הם נופלים לתוכו.
אלא בהכרח שמיד בירידתם מעל גבי היד וכניסתם לאויר שכנגד
החבית, הרי הם נחשבים כנתונים בתוכה, ונמצא שהויתם בידי
אדם ופסולים.
הגמרא מנסה לדחות את ראייה זו: אמר ליה רבי יודא לרבי חיאי
בר אבא, ודילמא מדובר בשותת - באופן שהמים שותתים מהיד
הישר לחבית, ואם כן אין הוכחה מדבריה שאויר כלי ככלי.
אמר ליה רבי חיאי בר אבא, תרדא - שוטה בהול, הלא כדרי שיעקרו
מים לחבית תנן, ומלשון העברה משמע שעברו המים מהיד
לחבית בדרך קילוח ולא בשתיתה.
הגמרא מביאה את מקור המשנה האמורה: ואמר רבי חיאי בר
אבא אמר רבי יוחנן, מעדותו של רבי צדוק, נישנית משנה זו. דתנן
במסכת עדיות (פ"ז מ"ד) **הַעִיד רַבִּי צְדֻקָּה עַל הַמֵּים הַזֵּהוּלִין עַל קֶרֶקַע**
הָרַח שֶׁקִּילָחַן בְּעֵלֵי אֲגוּזִין לתוך הכלי לשם מי חטאת, שהן בשירין.
וזה היה המעשה שאירע באוהל ייאי, ובא מעשה זה לפני חכמים
ב'לשבת הנזית, והכשירו מים אלו.
הגמרא מביאה פסול נוסף הנלמד מ'מדם הפר': אמר רבי יודא אמר
רבי, הצורם [-הפוגם] און הפר לאחר שחיתו ואחר כך קיבל את
דמו, פסול. שניאמר בחטאת (ויקרא ד ח) **וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ מִדָּמָם**
הַפֶּה, ומשמע שצריכה הקבלה להיות באותו פר שהיה כבר
בשעת השחיטה, וכשם שבשעת השחיטה מום פוסל, הוא הדין
לשעת הקבלה.
שואלת הגמרא: אשכחן פסול זה בקדשי קדשים, אך בקדשים קלים
מגלן דין זה. משיבה הגמרא: אמר רבא, תניא, נאמר בפסח שהוא
קדשים קלים (שמות יב כ) **שֵׁה תִמִּים וְכָר בֶּן שָׁנָה**, ומכאן שיהא תמים
וכן שנה בשעת שחיטה, אך בפסח ובהולכה ובזריקה מגלן שצריך
הפסח להיות תמים וכן שנה. תלמוד לומר 'והיה', שכל הזיותי
[-עבודותיו] לא יהיו אלא בעודו תם וכן שנה.
איתיקיה אפי' לרבא, הלא שנינו בפסחים (עט), רבי יהושע אומר,
כל שנתחית שנתחית, כל זמן שנשתיי מן פניו כשר או פניו חלב,
וזרק את הדם. והרי אם נחסרו הבשר והחלב אין לך מום גדול מזה.
ואין אפשר לזרוק על כזית בלבד, הלא הקרבן צריך להיות תמים
בשעת הזריקה.

ירידין שבצואר הקרבן לאויר שכנגד תוך הכלי, כדי שתהיה קבלת
הדם מהפר לכלי. אבל אם אין הורידים מכוונים כנגד הכלי בשעת
השחיטה, נמצא שלא עמד אז הדם ליפול לתוך הכלי, ואין זו
קבלה מהפר לכלי, אלא מהפר לאויר ומהאויר לכלי.
מביאה הגמרא: איתמר נמי, אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן, וירידין
צריך שיראו אויר בלי בשעת השחיטה.
הגמרא מביאה ספק בדין זה: בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן, היה
מקבל את הדם ונפחתו שולי המזרק [-נעשה חור בתחתיתו] עד
שלא הגיע דם לאויר הכלי, מהו. האם אויר שאין סופו לנזח כמנוח
דמי, ואפילו שאין הדם עומד לנוח במזרק אלא לצאת דרך החור
שבתחתיתו, מכל מקום כשהוא עומד מעל אוירו הרי הוא נחשב
כמנוח בתוכו, ויש כאן קבלה מהצואר לכלי. או שמא מאחר שאין
סופו של הדם לנוח בו לא כמנוח בתוכו דמי, ואין זו קבלה
מהצואר לכלי, אלא הוא כדם שנשפך מהצואר לרצפה ופסול.
אמר ליה רבי יוחנן, תניתיה בברייתא, חבית שמונחת תחת הזינוק
[-הצינור] שנמצא בראש הר זקוף וקילוח המים נופל לתוכה,
המים שבתוכה של החבית וכן המים שבתוכה לה מעליה כנגד
אוירה, פסולין למי חטאת, שכן אינם באים אלא ממים חיים שלא
ניתנו מעולם בתוך כלי עד לנתינתם בכלי לשם קידושם למי
חטאת, וחבית זו לא ניתנה שם לשם כך. לכן אם כבר נפלו המים
לתוכה פסולים, שכן כבר אינם מים חיים, ואפילו אם עדיין לא
נפלו לתוכה אלא הם מעליה הרי הם פסולים, שכן מאחר שסופם
ליפול לתוכה הרי הם כאלו מונחים בה כבר מעכשיו. ואם צריך
[-הסמך] את פיה של החבית לזינוק ואין אויר מפסיק בין פי
החבית לבין הזינוק, המים שכבר יצאו מהזינוק ונמצאים בתוכה
פסולין. ואולם המים שבתוכה לה ועדיין הם בתוך הזינוק בשירין,
משום שכל זמן שהם בתוך זינוק אינם נחשבים כמנוחים בתוך
החבית.
ופשט רבי יוחנן את ספיקו של רב אסי מהירשא של הברייתא,
שכשם שהמים הנמצאים באויר כנגד החבית נחשבים כמנוחים
בתוכה, כן הדם המצוי באויר כנגד המזרק נחשב כמנוח בתוך
המזרק, ועל כן קבלתו היא מהפר לכלי וכשירה.
תמוזה הגמרא: האי מאי - מה תשובה היא זו, הלא בעי מיניה רב
אסי על מזרק שנפחתו שוליו, שהאויר שמעליו הוא אויר שאין
סופו לנזח, שכן סוף הדם להשפך ממנו החוצה דרך החור
שבתחתיתו, וקא פשט ליה רבי יוחנן מחבית שלימה שהמים
שמעליה הם באויר שסופו לנזח. משיבה הגמרא: תרתי קא בעי
מיניה רב אסי מרבי יוחנן, בתחילה הסתפק במזרק שנפחתו שוליו,
ולאחר מכן הסתפק, שאפילו אם תימצי לומר שאויר שאין סופו
לנזח לאו כמנוח דמי, עדיין יש להסתפק באויר שסופו לנזח, מאי,
האם כמנוח דמי או לא. ופשט רבי יוחנן מדברי הברייתא רק את
הספק השני, שהוא כמנוח בתוכו.
הגמרא מביאה שמועה זו באופנים אחרים: רב יוסף מתניי הכי את
שאלת רב אסי ותשובת רבי יוחנן, אבל רב כהנא מתניי, שבחבית
עצמה בעא מיניה רב אסי את רבי יוחנן, האם המים שסופם לנוח
בתוכה נחשבים כמנוחים בה ונפסלים למי חטאת או לא. ופשט
ליה רבי יוחנן את ספיקו בחבית מברייתא זו.
רבה מתניי שעל דין חבית במי חטאת בעא מיניה רב אסי, ופשט ליה
רבי יוחנן מכל מורק שמתקבל בו דם הקרבן, וכי אי אתה מודה
במורק שהדם שמעליו כנגד אוירו נחשב מיד ביציאתו מהצואר
כמנוח בתוכו משום שסופו לנוח בו, ואפילו שאי אפשר לו לדם
בלא זינוק - קילוח לרוחב הכלי, שהרי אין הדם נופל כנגד מקום
יציאתו אלא הוא מקלח לצדדים ברוחב כל הכלי. ואם אויר
שסופו לנוח לאו כמנוח דמי, נמצא שנכנס לכלי מן האויר ולא
מהפר, והרי התורה אמרה 'דם מהפר יקבלנו'. אלא בהכרח

הַבָּנִים אֶת רֵאשׁוֹ וְרוּבּוֹ לַעֲזוּרָה וְקִיבֵל שֵׁם אֶת הַדָּם, הָרִי הוּא כְּאִילוֹ
 לֹא נִכְנָס לַעֲזוּרָה וְאֵין לוֹ לִקְבֹּל בִּאֻפֹּן זֶה. וְאִם פְּרָקְסָה הַבְּהֵמָה
 וַיִּצְתָּהּ לַחֲוִין וְיָשׁוּב חֲזָרָה לַעֲזוּרָה, הָרִי הִיא פְּסוּלָה מִשּׁוּם פִּסּוּל יוֹצֵא.
 מוֹכִיחָה הַגִּמְרָא: שְׂמַע מִיָּנָה שֶׁבֶשֶׁר קָדָשִׁים קָלִים שְׂצִיטָא מִחוּץ
 לַעֲזוּרָה לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים, (פְּסוּלִים) [פְּסוּלִים] לֹאכִילָה מִשּׁוּם פִּסּוּל
 יוֹצֵא. וְאִפִּילוּ שְׁלֹאחַר הַזְרִיקָה הֵם נֹאכְלִים בְּכָל הָעִיר, מִכָּל מָקוֹם
 כָּל זֶמֶן שְׁלֹא נִזְרַק דָּמָם, הָעֲזוּרָה הִיא מִחִיצָתָם. דּוּחָה הַגִּמְרָא:
 דִּילְמָא פִּסּוּל יוֹצֵא שֶׁבִּבְרִייתָא הוּא כְּפִלְיָה וְיִזְתַּרְתָּ הַכֶּבֶד וְשִׁתִּי
 כְּלִיזוֹת, שֶׁהֵם מוֹקְטִירִים עַל גְּבִי הַמְּזוּבָה, וְהֵם כְּקִדְשֵׁי קִדְשִׁים
 שֶׁמִּחִיצָתָם הִיא הָעֲזוּרָה.
 הַגִּמְרָא מְבִיאָה כַּמָּה דִּינִים בִּשְׁחִטָה וְקִבְלָה: בְּעָא מִיָּנָה אֲבוּהָ
 דְשִׁמְוֵאל מִשְׁמֹואֵל, הִיא ו-בְּהֵמַת הַקֶּרְבֵּן בְּפָנִים הָעֲזוּרָה וְרִגְלֶיהָ
 עוֹמְדוֹת בְּחוּץ בִּשְׁעַת שְׁחִיטָתָהּ, מָהוּ דִּינָה שֶׁל שְׁחִיטָה זֶה, הָאֵם הִיא
 כְּשִׁירָה לְכַתְּחִילָה אוֹ לֹא.
 אָמַר לִיָּה, בְּתִיב (וִיקְרָא יז ה) 'וְהִבְיָאִים לָהּ' אֵל פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד אֵל
 הַכֶּהֱן וְזִבְחוֹ וְזִבְחֵי שְׁלָמִים, שְׁאִין לִשְׁחוֹט לְכַתְּחִילָה אֶת בְּהֵמַת
 הַקֶּרְבֵּן עַד שֶׁתֵּהָא בּוֹלָה לִפְנֵים הָעֲזוּרָה.
 עוֹד שָׁאֵל אוֹתוֹ אֲבִי: תֵּלָה אֶת הַקֶּרְבֵּן בִּאֻרִּי הָעֲזוּרָה וְשִׁחַט אוֹתוֹ
 שֵׁם, מָהוּ דִּינָה שֶׁל שְׁחִיטָה זֶה. אָמַר לִיָּה שְׁמֹואֵל, בְּשִׁרָה, שֶׁכֵּן אֻרִּיר
 הָעֲזוּרָה הוּא כְּעֲזוּרָה. אָמַר לִיָּה אֲבִי, אִישְׁתַּבְּשֵׁת [טענית] דְּבַר זֶה,
 שְׁהִרִי קְעִינֵן שֶׁתִּהְיֶה הַשְּׁחִיטָה 'עַל יָדָהּ הַמְּזוּבָה', שֶׁכֵּן נֹאמַר (שם א יא)
 'וְשִׁחַט אוֹתוֹ עַל יָדָהּ הַמְּזוּבָה' שֶׁמִּשְׁמַעוֹ אֲצֵל הַיָּרֵךְ, וְאֵם נִשְׁחַט
 בִּאֻרִּי לִכְבֹּא שְׁחִיטָה עַל יָדָהּ הַמְּזוּבָה.
 עוֹד שָׁאֵל אוֹתוֹ אֲבִי: נִתְּלָה הַשּׁוֹחֵט בִּאֻרִּי הָעֲזוּרָה, וְבַעֲדוֹ בִּאֻרִּי
 שִׁחַט אֶת הַקֶּרְבֵּן הַמוֹנֵחַ עַל קֶרַע הָעֲזוּרָה, מָהוּ. אָמַר לִיָּה שְׁמֹואֵל,
 הַשְּׁחִיטָה פְּסוּלָה, כְּמוֹ שֶׁפִּסְלָה בְּקֶרֶן הַתְּלוּי בִּאֻרִּי. אָמַר לִיָּה אֲבִי,
 אִישְׁתַּבְּשֵׁת, שֶׁכֵּן צִרִיךְ רַק שְׁחִיטָה עַל יָדָהּ, שְׁנֹאמַר (שם) 'אוֹתוֹ עַל
 יָדָהּ הַמְּזוּבָה', וְלֹא צִרִיךְ שִׁיחִיָּה הַשּׁוֹחֵט עַל יָדָהּ הַמְּזוּבָה, וּבִמְקוֹם שֶׁבו
 נִמְצָא הַקֶּרְבֵּן שֵׁם נַעֲשִׂית שְׁחִיטָתוֹ.
 עוֹד שָׁאֵל אוֹתוֹ: נִתְּלָה הַכֶּהֱן בִּאֻרִּי הָעֲזוּרָה וְקִבֵּל אֶת הַדָּם בַּעֲדוֹ
 בִּאֻרִּי, מָהוּ דִּינָה שֶׁל קִבְלָה זֶה. אָמַר לִיָּה, הַקִּבְלָה בְּשִׁרָה, כְּמוֹ
 שֶׁהִכְשִׁיר בְּנִתְּלָה וְשַׁחַט. אָמַר לִיָּה אֲבִי, אִישְׁתַּבְּשֵׁת דְּבַר זֶה, שֶׁכֵּן
 הַקִּבְלָה צִרִיכָה לְהִיעֲשׂוֹת בְּדֶרֶךְ שִׁירוֹת, וְכִשְׁהַעֲבֹד תְּלוּי בִּאֻרִּי
 אֵין יָדָהּ שִׁירוֹת בְּכָד.
 עוֹד שָׁאֵל אוֹתוֹ: תֵּלָה אֶת הַקֶּרְבֵּן בִּאֻרִּי הָעֲזוּרָה לֹאחַר שְׁחִיטָתוֹ,
 וְקִיבֵל מִמֶּנּוּ אֶת דָּמוֹ בַּעֲדוֹ תְּלוּי בִּאֻרִּי, מָהוּ דִּינָה שֶׁל קִבְלָה זֶה.
 אָמַר לִיָּה, הַקִּבְלָה פְּסוּלָה, כְּמוֹ שֶׁפִּסְלָה שְׁחִיטָה בְּקֶרֶן הַתְּלוּי
 בִּאֻרִּי. אָמַר לִיָּה אֲבִי, אִישְׁתַּבְּשֵׁת דְּבַר זֶה, שֶׁכֵּן צִרִיךְ רַק שֶׁתִּהְיֶה
 הַשְּׁחִיטָה עַל יָדָהּ הַמְּזוּבָה, וְלֹא צִרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה הַקִּבְלָה עַל יָדָהּ הַמְּזוּבָה.
 הַגִּמְרָא מְבִיאָה מַחְלוקֹת אֲמֹרָאִים בַּהֲכַרְעַת כָּל הַשְּׁאֵלוֹת
 הָאֲמֹרוֹת: אָמַר אֲבִי, בְּקָדָשִׁי קָדָשִׁים, כָּל הַשְּׁחִיטוֹת וְהַקְּבָלוֹת
 בִּאֻפִּים הָאֲמֹרִים בּוֹלֵן פְּסוּלוֹת, וְגַם בִּאֻפֹּן שֶׁתֵּלָה אֶת הַקֶּרְבֵּן
 וְקִיבֵל אֶת דָּמוֹ פִּסּוּל וְלֹא כֹאבִיו שֶׁל שְׁמֹואֵל, בְּרִי-חוּץ מִהָאֻפֹּן
 שֶׁל נִתְּלָה הַשּׁוֹחֵט בִּאֻרִּי וְשִׁחַט שְׁהוּא כֹשֶׁר, שֶׁכֵּן אֵין הַשּׁוֹחֵט צִרִיךְ
 לַעֲמֹד אֲצֵל יָדָהּ הַמְּזוּבָה. אֲבָל בְּקָדָשִׁים קָלִים בּוֹלֵן בְּשִׁירוֹת, וְגַם
 בִּאֻפֹּן שֶׁתֵּלָה אֶת הַקֶּרְבֵּן בִּאֻרִּי וְשַׁחַטוֹ כֹּשֶׁר, בְּרִי מִן הָאֻפֹּן שֶׁל
 נִתְּלָה הַכֶּהֱן בִּאֻרִּי וְקִיבֵל שְׁהוּא פִּסּוּל, מִשּׁוּם שְׁאֵין דֶּרֶךְ שִׁירוֹת
 בְּכָד.
 אָמַר לוֹ רַבָּא לֵאבִי, מָאי שְׂנָא הָאֻפֹּן שֶׁל תֵּלָה אֶת הַקֶּרְבֵּן וְקִיבֵל אֶת
 דָּמוֹ בְּקָדָשִׁים קָלִים, שְׁאֵתָה אֹמַר בּוֹ דְּהַקְּבָלָה בְּשִׁרָה מִשּׁוּם דְּאֻרִּיר
 פָּנִים הָעֲזוּרָה בְּפָנִים דְּמִי, מֵאוֹתוֹ אֻפֹּן בְּקִדְשֵׁי קִדְשִׁים. הִלָּא בְּקָדָשִׁי
 קָדָשִׁים הַטְעוֹנִים צִפּוֹן נִמְיִי יֵשׁ לוֹמַר שְׁאֻרִּי צִפּוֹן הָעֲזוּרָה בְּצִפּוֹן
 הָעֲזוּרָה דְּמִי, וְאִף אֵם הַקֶּרְבֵּן תְּלוּי בִּאֻרִּי מִתְקִינִם כְּקִבְלָה דָּמוֹ דִּין
 צִפּוֹן, וּמִדּוּעַ הֵינָךְ חוֹלֵק עַל אֲבִיו שֶׁל שְׁמֹואֵל שֶׁהִכְשִׁיר בִּאֻפֹּן זֶה
 גַּם בְּקִדְשֵׁי קִדְשִׁים.
 אָמַר רַבָּא, בֵּין בְּקָדָשִׁי קָדָשִׁים בֵּין בְּקָדָשִׁים קָלִים כָּל הַשְּׁחִיטוֹת

אֲבָל אֵם קוֹדֵם שִׁחַט אוֹתָהּ וְאַחַר כֵּךְ חֲתַךְ רִגְלֶיהָ, הָרִי הִיא פְּסוּלָה
 לְהַקְרִבָהּ. מִשּׁוּם שֶׁבִּשְׁעַת הַשְּׁחִיטָה נִפְסַל הָדָם שֶׁבִּרְגְלֶיהָ שֶׁעֲמָדוֹ
 מִחוּץ לַעֲזוּרָה בִּפְסוּל יוֹצֵא, וְכִשְׁהוּא יוֹצֵא בִּשְׁעַת הַשְּׁחִיטָה דֶּרֶךְ
 הַצֹּאֵר וּמִתְעַרֵּב בְּשֹׂאֵר הַדָּם, הָרִי הוּא פִּסּוּל אֶת הָדָם שֶׁבְּכָל
 לְזִירִיקָה.
 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְכִי אֵם חֲתַךְ אֶת רִגְלֶיהָ וְאַחַר כֵּךְ שִׁחַט בְּשִׁרָה
 לְהַקְרִבָהּ, וְהִלָּא בְּהֵמָה נְטוּלָה רִגְלִים הִיא בַּעֲלַת מוֹם, וְנִמְצָא
 שֶׁבַּעֲל מוֹם קָא מְקָרִיב לְמִזְבֵּחַ. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אֵלָּא אִימָא שֶׁכֵּן
 אָמַר רַבִּי אֲלֵעִזֵּר, [חֲתַךְ אֶת רִגְלֶיהָ לֹאחַר הַשְּׁחִיטָה וְאַחַר כֵּךְ קִיבֵל
 אֶת דָּמָה בְּשִׁרָה, לִפִּי שֶׁבִּשְׁעַת הַקִּבְלָה לֹא נִכְנָס לְכָלִי דָם
 מִהַרְגִּלִּים]. אֲבָל אֵם קִיבֵל אֶת דָּמָה וְאַחַר כֵּךְ חֲתַךְ אֶת רִגְלֶיהָ
 פְּסוּלָה, מִשּׁוּם שֶׁמִּקְבֵּל דָּם גַּם מִן הַרְגִּלִּים, וְדָם זֶה נִפְסַל בִּיּוֹצֵא.
 שׁוּב מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְכִי אֵם חֲתַךְ וְאַחַר כֵּךְ קִיבֵל בְּשִׁרָה, וְהָאֵם
 רַבִּי יוֹרְאָ, הַצֹּרֵם אֵין בְּכָבוֹד וְאַחַר כֵּךְ קִיבֵל דָּמוֹ, פְּסוּל, שְׁנֹאמַר
 (וִיקְרָא יז ה) 'וְלִקַּח מִדָּם הַפֶּה', שֶׁמִּשְׁמַע פֶּה שֶׁהָיָה בְּכָד, וְצִרִיךְ שִׁיחִיָּה
 שֶׁלֶם בִּשְׁעַת קִבְלָה כְּמוֹ בִּשְׁעַת הַשְּׁחִיטָה. וְאֵם כֵּן אִף אֵם חֲתַךְ אֶת
 רִגְלֶיהָ בֵּין הַשְּׁחִיטָה לְקִבְלָה יֵשׁ לָהּ לְהַפְסֵל. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: אָמַר
 רַב הִסְדָּא אָמַר אֲבִימִי, מָה שְׁאֹמַר רַבִּי אֲלֵעִזֵּר 'חֲתַךְ וְאַחַר קִיבֵל
 כְּשִׁירָה' מִדּוּבָר כְּשִׁחֲתָהּ בְּשִׁרָה שֶׁל הָאָכָר עַד שֶׁמִּנְיַע לְעֶצֶם הַרְגֵל,
 וְאֵת הָעֶצֶם עֲצָמָה אֵינוֹ חוֹתֵךְ. וּבִאֻפֹּן זֶה אֵינָה נַעֲשִׂית בַּעֲלַת מוֹם,
 וְהָדָם מִתְעַכֵּב מִלְּעֻלּוֹת וְלִצְאָת דֶּרֶךְ בֵּית הַשְּׁחִיטָה.
 הַגִּמְרָא חוֹזֶרֶת לְדוֹן בְּגוֹף דְּבִירִי אֲלֵעִזֵּר שֶׁהוּבָאוּ לְעִיל מוֹכִיחָה
 מִמָּה: מִמָּה שְׁאֹמַר רַבִּי אֲלֵעִזֵּר, 'קִיבֵל וְאַחַר כֵּךְ חֲתַךְ פְּסוּלָה', שְׂמַעַת
 מִיָּנָה שְׁאֵף דָּם הַמוֹקְלָע בְּאֲבָרִים דָּם הוּא, שֶׁאֵם לֹא כֵן אֵין נִפְסַל
 הָדָם הַבְּלוּעַ בְּרִגְלָה בִּפְסוּל יוֹצֵא, הִלָּא אֵם אֵין לוֹ דִּין דָּם הָרִי הוּא
 כְּמִים בַּעֲלָמָא שְׁאֵין חָל עֲלֵיהֶם פִּסּוּל זֶה.
 דּוּחָה הַגִּמְרָא: לְעוֹלָם יִתְכַּן שְׁאֵין לוֹ דִּין דָּם, וְמָה שְׁדָם הַרְגֵל נִפְסַל
 לְזִירִיקָה דִּילְמָא הוּא מִשּׁוּם הַשְּׂמָנוּתִית שֶׁל הַרְגֵל הַדְּבוּקָה בּוֹ, שְׁהִיא
 רְאוּיָה לֹאכִילָה יֵישׁ לָהּ דִּין בֶּשֶׁר. וּמִשּׁוּם שֶׁשְּׂמָנוּתִית זֶה יוֹצֵאֵת עִם
 הָדָם דֶּרֶךְ בֵּית הַשְּׁחִיטָה וּמִתְעַרֵּב עִם הָדָם שֶׁבְּכָלִי, הָרִי הִיא
 פִּסּוּלָה אוֹתוֹ, שֶׁכֵּן גַּם בֶּשֶׁר שִׁצִּיא מִחוּץ לְמִחִיצָתוֹ נִפְסַל בִּפְסוּל
 יוֹצֵא.
 מוֹכִיחָה הַגִּמְרָא דִּין אַחַר מִדְּבִירִי רַבִּי אֲלֵעִזֵּר לִפִּי הַתִּירוּץ הָאֲמֹרִי:
 שְׂמַעַת מִיָּנָה מִדְּבִירִי רַבִּי אֲלֵעִזֵּר, שֶׁבֶשֶׁר קָדָשִׁים קָלִים שְׂצִיטָא מִחוּץ
 לַעֲזוּרָה לִפְנֵי זְרִיקַת הָדָם, פְּסוּל, שְׁהִירִי פִּסּוּל רַבִּי אֲלֵעִזֵּר אֶת דָּם
 הַרְגֵל בִּפְסוּל יוֹצֵא מִשּׁוּם הַשְּׂמָנוּתִית שֶׁבוֹ, יֵישׁ לָהּ דִּין בֶּשֶׁר.
 וְאִפִּילוּ שֶׁמִּחִיצָתוֹ בְּכָל הָעִיר, אֵין זֶה אֵלָּא לֹאחַר זְרִיקַת הָדָם, אֲבָל
 קוֹדֵם שֶׁנִּתְּרָה הַבֶּשֶׁר לֹאכִילָה עַל יְדֵי הַזְרִיקָה מִחִיצָתוֹ הִיא הָעֲזוּרָה,
 וְאֵם יֹצֵא מִמֶּנָּה נִפְסַל.
 דּוּחָה הַגִּמְרָא: דִּילְמָא דְּבִירִי רַבִּי אֲלֵעִזֵּר אֲמֹרִים דּוּקָא בְּקָדָשִׁי
 קָדָשִׁים שֶׁמִּחִיצָתָם בֶּשֶׁר הִיא כְּעֲזוּרָה, שֶׁכֵּן אֵינֶם נֹאכְלִים אֵלָּא שֵׁם.
 לְפִיכָר שְׂמָנוּתִיִּים שֶׁהִיָּתָה מִחוּץ וְהִתְעַרְבָה עִם דָּמָם בְּכָלִי פִּסּוּלָה
 אוֹתוֹ לְזִירִיקָה.
 הַגִּמְרָא מִנְסָה לְהוֹכִיחַ דִּין זֶה מִדְּבִירִי הַבְּרִייתָא הַבָּאָה: תְּנִי רַבְּנִי,
 קָדָשִׁי קָדָשִׁים שְׁחִיטָתָן בְּצִפּוֹן הָעֲזוּרָה, וְכֵן קְבוּל דָּמָן נַעֲשֶׂה בְּכָלִי
 שְׁרֵת בְּצִפּוֹן הָעֲזוּרָה. וְאֵם עָמַד הַשּׁוֹחֵט בְּדָרוֹם הָעֲזוּרָה וְהוֹשִׁיט יָדוֹ
 לְצִפּוֹן הָעֲזוּרָה וְשִׁחַט שֵׁם, שְׁחִיטָתוֹ בְּשִׁרָה. אֲבָל אֵם עֲמַד בְּדָרוֹם
 וְהוֹשִׁיט יָדוֹ לְצִפּוֹן וְקִיבֵל שֵׁם אֶת הָדָם, קִבְּלָתוֹ פְּסוּלָה. וְאֵם הַבָּנִים
 אֶת רֵאשׁוֹ וְרוּבּוֹ לְצִפּוֹן וְקִיבֵל שֵׁם אֶת הָדָם, קִבְּלָתוֹ כְּשִׁירָה כְּאִילוֹ
 נִכְנָס בּוֹלֵן לְצִפּוֹן, שֶׁכֵּן הִלְכָה בִּידֵינוּ בְּכָל הַתּוֹרָה שְׁרֹובוֹ כְּכֹל.
 וְאֵם פְּרָקְסָה [-קִפְצָה] לֹאחַר שְׁחִיטָתָהּ וַיִּצְתָּהּ מִהַצִּפּוֹן לְדָרוֹם וְיָשׁוּב
 חֲזָרָה לְצִפּוֹן בְּשִׁרָה.
 קָדָשִׁים קָלִים שְׁחִיטָתָן בְּפָנִים הָעֲזוּרָה, וְכֵן קִיבּוֹל דָּמָן בְּכָלִי שְׁרֵת
 נַעֲשֶׂה בְּפָנִים הָעֲזוּרָה. וְאֵם עָמַד הַשּׁוֹחֵט בְּחוּץ וְהַבָּנִים יָדוֹ לְפָנִים
 הָעֲזוּרָה וְשִׁחַט שֵׁם, שְׁחִיטָתוֹ בְּשִׁרָה. אֲבָל אֵם עֲמַד מִחוּץ לַעֲזוּרָה
 וְהוֹשִׁיט יָדוֹ לְפָנִים וְקִיבֵל שֵׁם אֶת הָדָם, קִבְּלָתוֹ פְּסוּלָה. וְאִפִּילוּ אֵם

זבחים. פרק שני - כל הזבחים שקבלו דמן - דף כו עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) רלא רש"י תוספות

שחט ואח"כ חתך פסולה. דם פסול אינו בטל ברוב בדמוכה פ' התערובת (לקמן דף עט:) דגורי' גזירה במקדש: **חתך** ואח"כ שחט בשרה. ובסמוך דקאמר וזבחים חתכי שחטא כתיב שחטא כולה לפנינו היינו לשחטא חתך ע"כ: **שמוע** מיעה דם המובלע באברים דם הוא. פי' בקונט' ותפאק מיעה

שחיבין כרת על אבילותו ואי אפשר לומר כן דהא קיל בכריתות (דף בא) דדם האברים בלאו ואין לפרש דמ"ל דאכל לחתחית עליו משום דם קודם שנפרש מן האבר דפשיטא דשרי באבילה בדפרישנו בחולין (דף יד-) מנכמה ראיות ונראה לפרש דאיירי הכא ליפסל ביצא ואפי' למד אין יוצא בבשר בקדשים קלים היינו משום דסופה לצאת אי נמי לענין דאין חייבין בו ואין חייבין עליו משום פיגול או לענין דם חטאת שניתו על הגזר: **דילמא** באליה ויותרת הכבד. וא"ת מ"מ תיפשוט דאימורי קדשים קלים שיצאו לפני וריקה פסולין ולקמן בפרק כל התדיר (דף פט:) רוצה לומר דכשרין ו"ל דמבאין אין ראיה דללמא כ"י אליעזר ס"ל דפסול ביצא הוות (תוספות) דא"ר אליעזר אימורי קדשים שיצאו לפני וריקה פסולים ביצא ואין חייבין עליו משום פיגול וכו' אבל רבי עקיבא מחייב וקשה לרב פאפ דאמר הוות בדעילתו לגואי בשעת וזיקה לא פליגי פירוש דאמר פסולין הלא כאמר פסולין וליבא לפרושי הוות לחזרה לאחר וריקה דרומית לדעיל בכשרה הוי דמייירי בחזרה קודם קבלה ו"ל דה"פ עיילתו לגואי לא פליגי פירוש דודאי חייבין עליהם משום פיגול מועלת לחייב משום פיגול על יצא כי האי דלפני וריקה ודיה לפנים עלמא בדאיאתא בשמעתין כי פליגי בעיילתו בתר וריקה אי חייבין משום פיגול דהא עיילתו

אמר

לח' עד שתהא פולה לפנינו. תלה ושחט, מהו. אמר ליה, בשרה. אמר ליה, אישתבשת, בעינו שחיטה על ירך' ולפיא. נתלה ושחט, מהו. אמר ליה, פסולה. אמר ליה, אישתבשת, שחיטה על ירך, ולא שוחט על ירך. נתלה וקבל, מהו. אמר ליה, בשרה. אמר ליה, אישתבשת, אין דרך שירות בכך. תלה וקבל, מהו. אמר ליה, פסולה. אמר ליה, אישתבשת, שחיטה על ירך ולא קבלה על ירך. אמר אפי', בקדשי קדשים, כולן פסולות, בר מנתלה ושחט. בקדשים קלים, כולן פשרות, בר מן נתלה וקבל. אמר רבא, מאי שנא תלה וקבל בקדשים קלים דאורי פנים בפנים דמי. בקדשי קדשים נמי, אור צפון צפון דמי. אלא אמר רבא, בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים פשרות, בר מן תלה ושחט בקדשי קדשים. נתלה וקבל, בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים. בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זורא, הוא בפנים וציציתו בחוץ, מהו. אמר ליה, לא אפרת' וזבחים לח', עד שתבא פולה לפנינו. הךא נמי 'בבואם אל אהל מועד', עד שיבא פולו לאהל מועד: **משנה** נתנו על גבי הכבש, שלא כנגד היסוד, נתן את הציצית למטה למעלה, ואת הציצית למעלה למטה, ואת הציצית בפנים בחוץ, ואת הציצית בחוץ בפנים, פסול, ואין בו פרת: נמרא

ח"ש שחט ואחר כך חתך פסולה בעלת מום מקריב אלא אימא חתך ואחר כך קיבל. שחטו בין שחיטה לקבלה בשרה: והא"ר יורא הצורם בו' אלמא המום פוסל בקבלה ומשני אמר רב חסדא אמר אביי חותך באבר עד שמגיע לעצם. דלאו מום הוא והדם מעוכב ע"י חתיכה מלעלות ולכנס לפנינו: קבל ואחר כך חתך פסולה. מילתיה דרבי

אלעזר הדר ונקיט כמו אמר מר: ש"מ דם המובלע באברים דם הוא וכתר נמי לחייב דאי לא הוי דם אדוכא חויל פסול יוצא אמאי בעלמא: דלמא משום שמנונית. דחויא לאבילה וחשיבי בבשר לאיפסול' ביצא בדכתיב (שמות כב) ובשר בשרה טריפה ומיבלע בדם הרגל ונפקא דרך בית שחיטה ופסלה לה לדם משמק: ש"מ כשר קדשים קלים שיצא מן העזרה לפני וריקה פסול. ואע"פ שסופו לצאת אחר וריקה ולהיות נאכל בכל העיר השתא מיתה לא מטא זמניה ויתיהי הך דרב אמי אמר ר' אלעזר דלא כדרי יוחנן דמכשר ליה לקמן בפר' כל התדיר (דף פט:) דלמא. כי אמר רבי יוחנן ואמר ר' אלעזר: בקדשי קדשים. אמר דמיפסל לפני וריקה ביצא לדברי הכל שאין סוף לצאת: וקיבול דמן בבלי שרת בצפון. לקמן יליפין לה באיזוהי מקומן (דף מט.) דסמך קבלה לשחיטה: עמר. בחלק דרומי של עזרה סמוך לאמנות: ויחיש יד' לצפון ושחט שחיטתו בכשרה. לקמן יליפין לה אותו בצפון ואין השוחט בצפון אבל המקבל צריך להיות בצפון הלכך קיבל קבלתו פסולה: הכנים ראשו ויובו. בצפון וקיבל כאילו נכנס כולו כדק"ל בכל התורה רובו ככולו: פרבסה. לאחר שחיטה ויצא לדיום חזרה בשרה דאין פסול יוצא אלא מתוך המחיצות והאי חזרה לאו דוקא אלא אידי דבעי למיתני סיפא גבי פנים וחוצ' חזרה לאשמעינן רבותא דאע"ג חזרה פסולה תנא ירשא נמי וחזרה: שחיטתו בפנים. דכתיב (ויקרא ג) בשלמים ושחטו פתח אהל מועד דהיינו תוך העזרה: וקיבול דמן בבלי שרת בפנים. קבלה בפנים נפקא לן מלעמוד לפני ה' לשרתו (דברים י) אלמא כל שירות לפני ה' הוא: עמר בחוץ והושם ידו בפנים ושחט שחיטתו בכשרה. לקמן בפרק כל הפסולין (דף לב) ילפי' לה בן הבקר לפני ה' ולא השוחט לפני ה': קבל קבלתו פסולה. בדפרישית: הכנים ראשו ורובו כאילו לא נכנס. כדילפינן לקמן בשמעתין בבואם אל אהל מועד עד שיבא כולו וגבי עזרה דכתיב יעמוד לפני ה' בעי נמי כולו דכין דגלי בחזא גלי ככולו והכי אמר בשמעתין: פרבסה. לאחר שחיטה ויצא לחוץ חזרה פסולה דאיפסלא ביצא כדגמרי' פסול יוצא בפסחים בכיצד צולץ (דף פב.) מוק לא הובא את דמה אל הקודש פנימה (ויקרא י) ומבשר בשרה טריפה (שמות כב): דילמא. הא דקתני פסולה באליה ויותרת בו דאימורין נענה ואימורי קדשים קלים קדשי קדשים וזו: היא בפנים בו' מהו. לשוחטה

לכתחילה: תלה. הבהמה באורי העזרה: על ירך. משמע אצל: נתלה. השוחט באורי העזרה מהו: אמר ליה פסולה. מיעה קגמו לה דשמע דקא' ל תלה ושחט פסול וסבר ה"ל לנתלה אמר ליה בשרה. כדאמר ליה לנתלה ושחט: וא"ל פסולה. מיעה נמיר כדאמר ליה בתלה ושחט ונתלה וקבל וסבר ה"ל לנתלה וקבל: בקדשי קדשים. דכתיב בהו על ירך: כולן פסולין בר מן נתלה ושחט. דבשוחט לא כתיב ירך אלא גנשוח דכתיב אותו על ירך אבל תלה וקבל פסולה דאורי צפון לא כצפון דמי ובעינן קבלה בצפון כדגמרי' באיזוהי מקומן (לקמן מט.) ואפי' על גל דלא כתיב ירך בקבלה צפון מיתה כתיב בה' בקדשים קלים. לא כתיב בהו על ירך ולא כתיב בהו צפון כולן כשרים בר מנתלה וקבל דאין דרך שירות בכך: דאורי פנים בפנים. דהא על כרחך פנים מידו כתיב בהו ומוית דאורי פנים בפנים: אם בן בקדשי קדשים. אמאי פלגת אדאבנה דשמואל בתלה וקבל לימא נמי אורי צפון בצפון דמי: אלא אמר רבא. כולה כאבזה דשמואל קאמר לה אלא דאבזה דשמואל לא איירי בקדשים קלים: בר מן תלה ושחט בקדשי קדשים. דבעינן על ירך אבל בקדשים קלים דלא כתיב על ירך כשרה תלה וקבל כשר ככולן דדרך שירות בכך ואורי צפון בצפון דמי ובקבלה לא כתיב על ירך: ונתלה וקבל בין בקדשים בו'. נמי פסול דקבלה שירות היא ואין דרך שירות בכך אבל נתלה ושחט כשרה דשחיטה לאו שירות היא ועל ירך נמי לאו בשוחט כתיב אלא בהמה: ציציתו. ציצית ראשו דהיינו שער: מנתנו. למתן דמו: על גבי הכבש. שאינו מקום מתן דמים או במזבח שלא כנגד היסוד וילפינן לקמן דשולה טעונה מתן דמים כנגד היסוד שהיא יסוד המזבח למטה ממתן דמה למעוטי קרן מזרחית דרומית דלא הוה לה יסוד כדאמרין באיזוהי מקומן (לקמן דף נג:) לפשה. מחוט הסיקרא: ואין בו פרת. אין באבילותו כרת ובגמרא מפרש למאי איצטריך למתנייה:

גמ'

אמר שמואל פסול בשר אבל בעלים נתכפרו. נראה דקאי אניתנין למעלה שנתנו למטה ולמטה שנתנו למעלה אבל אניתנין על גבי הכבש לא קאי בדאח כולי' עלמא מורו בשלא במקומו דלאו במקומו דמי אע"ג דבפ' המזבח מקדש (לקמן פו.) מרבה כבש במזבח לענין קידוש דאם עלו לא ידור וכו' כל המנחות (מנחות נו.) לענין הקטרה דמעלה מכולן

ע"ג הכבש לר' יוחנן חייב מ"מ לענין דמים לא

מצניו בשום מקום כבש במזבח ולקמן בפ' קדשים

קדשים (דף סד.) גבי עולה וגבי חטאת ממעטין

מדכתיב קיר המזבח ולא קיר הכבש ועל כרחין

שמואל לאו אכולה מילתיה קאי דניתנין בפנים

שנתנו בחוץ ובחוץ שנתנו בפנים לכ"ע לאו

במקומו דמי כדמוכח פ' כל הפסולין לקמן בסופו

(דף לה.) דא"ר יהודה חייש לדתני דמו למחר

פסול דסבר מחשבה כמעשה ופריך (שם לו.)

ולפילוג בסיפא על ניתנין למטה שחשב ליתן

למעלה שיהא פסול ומענין קסבר ר' יהודה שלא

במקומו במקומו דמי (תוספות) והשתא אמאי הדר

פריך ופליגו ר' יוחנן בנות היתנין בפנים בחוץ

וחוץ בפנים אמלא דרני' ולכ"ע שלא במקומו

מיקרי (ע"כ) ומיהו לקמן פירש בקונטרס

דמיתנין בחוץ שחייש ליתן בפנים דוקא מקמי

דחתם ודאי אי הוה יחייב חטאת חיצונה בפנים

מפסילא דכתיב וכל חטאת אשר יזבא וגו' אבל

מחייש ליתן היתנין בפנים בחוץ לא פריך וכן

מוכח מדקמשיני קסבר רבי יהודה בעינין מקום

שהוא משולש בדם ובבשר ובאימורים פירש

דגבי מחשבת חוץ במקומו כתיב שליש ודרשין

שהוא אותו (שלישי) חוץ למקומו משולש בדם

ובשר ואימורים שהיה מותר בו להניין חוץ לעורה

וכמש שבשעת היתר המנחות נשתלש כלל אלה

(תוספות) והותר שם לאפוקי פנים שלא הותרו

מעולם ליבנס שלשתן דדם חטאת אסור דכתיב

וכל חטאת אשר יזבא מדמה וכן אימורין כתיב

ועולה לא יעלו עליו (ע"כ) ואניתנין בפנים שנתנו

בחוץ לא שיהא חייב אשמיא ומיהו מצניו דמיא אלה

דבעי נמי שיהא מחשבה במקום משולש תדע

דאי לאו הכי למיד שלא במקומו לאו במקומו דמי

מאי הוה משני כמפנים אחרין מידו ר' יהודה אית

ליה במקומו דמי ונראה (תוס') ור' יוחנן דאמר

בסמוך שלא במקומו לאו במקומו דמי היינו דוקא

לרבנן אבל לר' יהודה אית ליה במקומו דמי אפי'

לר' יוחנן בדמינין פרק כל הפסולין (גם זה שם) על ניתנין למעלה למטה ולמטה למעלה והיה

דסבר כן בניתנים בפנים שנתנו בחוץ והתם לא פריך אלא מניתנין בחוץ שנתנו בפנים דוקא

כדפי' רשי' משום דנפסל בשעה שהזבח בהיכל וא"כ מצוי שמואל קאי אכולהו אבל לא מצוי

למימר במקומו דמי על בחוץ שנתנו לפנים שנפסל בביאתו בהיכל קודם שנתנו על מזבח

חזות (ע"כ) (הגה'ה) ועוד נראה דעל כרחין כבש נמי במקומו דמי מולא פריך לקמן דלפילוג

ר' יהודה חייש ליתנו על גבי כבש וכו' תימא משום דאספנו ואין כאן בית מיוחד מחשבה

דחייב בחשב לשפוך מן הכלי על הרצפה יאספנו לכ"ע הא לקמן אמר' דלר' יהודה לא

יאספנו דהיא דקלט' מזבח וא"כ מהאי טעמא לא יאספנו מעל גבי כבש דכבש מקדש פסולין

במזבח ומיהו כיון דפרישית לעיל דלענין דמים לא הוי כבש במזבח לא קלטיה ויאספנו ומיהו

על כרחין אכבש נמי קאי שמואל דלקמן בשמעתין פריך ור' יוחנן אי שלא במקומו לאו

במקומו דמי אי יריקתו אינה כלום ליהוי כנפוך מן הכלי על הרצפה ויאספנו משמע

לשמואל ולרשי לקיש דאמר' שלא במקומו במקומו דמי ניחא ואמאי לדידהו נמי תיקשי

מניתנין על גבי הכבש ומניתנין בפנים שנתנו בחוץ אבל על ניתנין בחוץ שנתנו בפנים דמדור

כולהו דשלא במקומו דמי לא שייך למיפריך אמאי (לדידהו נמי תיקשי מניתנין על גבי כבש ומניתנין בפנים בחוץ תוס') פסול נימא יאספנו שהרי בלא ניתנין על מזבח הזהב כבר נפסל בביאתו

בהיכל ואפי' נשפך שם לא יהא כשר לאספנו. ע"כ הגיה' **לכפרה** נתתיו ולא לדבר אחר. בעלמא (לקמן דף מו.) דרשין לכפרה נתתיו ולא למעלה: **ואי** שלא במקומו במקומו דמי למטה

לי יחזור הכשר ויקבל. תימא דלקמן בפ' התערבות (דף עט.) נתן היתנין למטה שנתערבו בניתנין למעלה ר' אליעזר אמור יתן למעלה ורואה אני את הניתנין למטה כאילו הן מים ויחזור ויתן

למטה דיוק מיהא בגמרא דר' אליעזר סבר כי בילה והשתא אמאי יחזור ויתן למטה הרי כבר נתכפר וי"ל כיון דאית ליה רואים כאילו הן מים לא הוי מבכופר ולא חייב ליה לשם כפרת התחתון

ומיהו קשה לרבנן דלית להו רואין ומשמע התם דלרבנן יחזור ויתן למטה דקתני נתן למעלה ולא נמלך (כשר): **הכא** במאי עסקין דיהביה פסול. תימא אם כן אפילו נתן במקומו נמי וי"ל

דהאי פסול היינו טמא דאיירי ביה לעיל ואי דיהביה במקומו כולי' עלמא מודי דהוי דחוי ולא יחזור כשר ויקבל כדאמר בפ"ק דמעילה (דף דא.) לך עושה שירים ופסול אלא טמא הואיל

ומרבה בקרבן ציבור ודחין לזמנו ודחין למקומו הואיל ומרבה לפיגול:

נמרא אמר שמואל, פסול, בשר. אבל בעלים,

נתכפרו. מאי טעמא, דאמר קרא ואני נתתיו לכם

על המזבח לכפר, בין שהניע דם למזבח נתכפרו

בעלים. אי הכי, בשר נמי. אמר קרא 'לכפר,

לכפרה נתתיו ולא לדבר אחר. אלמא קסבר שלא

במקומו במקומו דמי. נתן בארד פירקו, נתנו על

הכבש, שלא כנגד היסוד, נתן את הניתנין למטה

למעלה, ואת הניתנין למעלה למטה, ואת הניתנין

בפנים בחוץ, ואת הניתנין בחוץ בפנים, אם יש

דם הנפש, יחזור הפשר ויקבל. ואי סלקא דעתך,

שלא במקומו במקומו, למה לי יחזור הפשר ויקבל.

וכי תימא, להחזיר בשר באכילה, מי איכא זריקה

דלא מכפרת ושריא בשר באכילה. אי דיהביה

בשר, הכי נמי. הכא במאי עסקינן, דיהביה פסול.

וליהוי דחוי, דתנן, וכולן שקיבלו חוץ לזמנו וחוץ

למקומו, אם יש דם הנפש, יחזור הפשר ויקבל.

קיבלו אין, ורקו לא, מאי טעמא, לאו משום דהוי

דחוי. לא, משום דפסיל במחשבה. אי הכי, קבלה

נמי. ועוד, מי פסלה מחשבה, והאמר רבא, אין

מחשבה מועלת אלא כמי שראוי לעבודה, ובדבר

הראוי לעבודה, ובמקום הראוי לעבודה. לא תימא,

ורקו לא. אלא אימא, שחטו לא. מאי קא משמע

לו, דפסלה מחשבה, הנינא, לפיכך הן פוסלין

במחשבה. הא קא משמע לו, דמקבלה ואילך

לא פסלה מחשבה, מאי טעמא, כדרכא. מיתבי,

חייש ליתן את הניתנין למעלה, למטה. למטה,

למעלה. לאילתר, בשר. (למחר פסול). חזר וחייש

חוץ

אימא שחטו לא. שאם שחטו פסול במחשבה תו ליכא תקנתא דכיון דכל הפסולין כשירין

לשחוט פוסלין מחשבתן: תנינא. כהדיא משנה גופה כל הפסולין שחטו שחיתון כשרה

לפיכך הן פסולין במחשבה. הא ק"ל. הא דקתני וכולן שקיבלו את הדם כו' ואע"ג

דרבשחיה תנן פוסלין במחשבה אבל בקבלה ומקבלה ואילך לא פסלי ולא למידק מניה

ורקו לא דרבי' לזרוק אלא קמייאת דכולהו נקט דכיון דפסול אינו ראוי לא כה פסלה

מחשבתו: כדרכא. דאמר אין מחשבה מועלת אלא בראוי לעבודה: חייש. כהן כשי' ליתן

את הניתנין כו'. ששחט או קיבל או הוליק על מנת לזרוק הוריקה שלא במקומו: לאלתר

בשר. אם חייש על מנת לזרוק שלא במקומו היום כשר ואי נמי זריקה פסולה היא ונמצא

שעבר שאר העבודות על מנת לזרוק את הדם בפסול כשר הוא בוריקה הוגנת במקומו

כדאמרין במשנה כל הפסולין (לקמן לו.) אין התנין פוסלת אלא חוץ לזמנו וחוץ

למקומו ופסח חטאתות שלא לשמן. חזר ולישן. בעבודה שניה על מנת לאוכלו חוץ

למקומו פסול ואין חייבין כרת על אכילתו:

חוץ

גמ'

אמר שמואל פסול.

דקתני מתני' אבשר קאי אבל בעלים נתכפרו. על המזבח. כל

המזבח שוה לענין כפרה: לכפרה נתתיו. הקשיתו כל מקומות המזבח שוין ולא לדבר אחר

שתהא זריקה חשובה להחזיר בה בשר דזריקה הוא דשריא לה דכתיב ודם ובזרץ ישפך

והדר והבשר תאכל (דברים יב.) יחזור הכשר ויקבל. יחזור כהן הכשר לקבלה ויקבל כדי

מתן מן הבהמה ויחזור ויתן במקומו וקס"ד

השתא דענ השתא בבזר כשר נמי איירי והאי

הכשר דקתני כדי נסבה למה לי יחזור. הלא

נתכפרה וכו' תימא להחזיר בשר באכילה. דזריקה

הוא דשריא לה. וכו' איכא זריקה דלא מיכפרא.

כגון דך בתרייתא דלאו לכפרה אתיא דהא

איכפר כמיתניא: אי ירהביה. שלא במקומו כהן

כשר הכי נמי דלא בעי יחזור ויקבל: **הא במאי**

עסקינן ירהביה פסול. דהא דקתני נתנו על גבי

הכבש ארישא קאי דקתני כל הפסולין ששחטו

כו' וכולן שקיבלו את הדם כו' ועלה קאי נתנו

על גבי הכבש כו' בפ"ג וליהוי דחוי. כיון דאמר'ר

שלא במקומו במקומו דמי וכלכד שיהא במזבח

כי ירהביה פסול הויא לה זריקה פסולה כאילו

נתנו פסול במקומו ונחזיר כל הדם דחוי ולא

חזיריה ליה תו תקנתא: דהא נתן. כהדיא: וכולן

שקבלו. את הדם ואפסולין קאי שקבלו את הדם

במחשבת אכילה בשר חוץ לזמנו או חוץ

למקומו: **אם יש דם הנפש.** עוד בצואר בהמה

יחזור הכשר ויקבל מן הדם ויתן שלא במחשבה

וכשר דמחשבה דחשיב עלה קמא לא נפסל

דכיון דאניו ראוי לעבודה אין מחשבתו מחשבה

קבלו אין. הוא דאית ליה תקנתא: **מאי טעמא**

למקומו: אם יש דם הנפש. עוד בצואר בהמה

יחזור הכשר ויקבל מן הדם ויתן שלא במחשבה

וכשר דמחשבה דחשיב עלה קמא לא נפסל

דכיון דאניו ראוי לעבודה אין מחשבתו מחשבה

קבלו אין. הוא דאית ליה תקנתא: **מאי טעמא**

למקומו: אם יש דם הנפש. עוד בצואר בהמה

יחזור הכשר ויקבל מן הדם ויתן שלא במחשבה

וכשר דמחשבה דחשיב עלה קמא לא נפסל

דכיון דאניו ראוי לעבודה אין מחשבתו מחשבה

קבלו אין. הוא דאית ליה תקנתא: **מאי טעמא**

למקומו: אם יש דם הנפש. עוד בצואר בהמה

יחזור הכשר ויקבל מן הדם ויתן שלא במחשבה

וכשר דמחשבה דחשיב עלה קמא לא נפסל

דכיון דאניו ראוי לעבודה אין מחשבתו מחשבה

קבלו אין. הוא דאית ליה תקנתא: **מאי טעמא**

למקומו: אם יש דם הנפש. עוד בצואר בהמה

יחזור הכשר ויקבל מן הדם ויתן שלא במחשבה

וכשר דמחשבה דחשיב עלה קמא לא נפסל

דכיון דאניו ראוי לעבודה אין מחשבתו מחשבה

קבלו אין. הוא דאית ליה תקנתא: **מאי טעמא**

למקומו: אם יש דם הנפש. עוד בצואר בהמה

יחזור הכשר ויקבל מן הדם ויתן שלא במחשבה

וכשר דמחשבה דחשיב עלה קמא לא נפסל

דכיון דאניו ראוי לעבודה אין מחשבתו מחשבה

קבלו אין. הוא דאית ליה תקנתא: **מאי טעמא**

למקומו: אם יש דם הנפש. עוד בצואר בהמה

יחזור הכשר ויקבל מן הדם ויתן שלא במחשבה

וכשר דמחשבה דחשיב עלה קמא לא נפסל

דכיון דאניו ראוי לעבודה אין מחשבתו מחשבה

קבלו אין. הוא דאית ליה תקנתא: **מאי טעמא**

למקומו: אם יש דם הנפש. עוד בצואר בהמה

יחזור הכשר ויקבל מן הדם ויתן שלא במחשבה

וכשר דמחשבה דחשיב עלה קמא לא נפסל

דכיון דאניו ראוי לעבודה אין מחשבתו מחשבה

קבלו אין. הוא דאית ליה תקנתא: **מאי טעמא**

למקומו: אם יש דם הנפש. עוד בצואר בהמה

גמרא

זריקת הדם מכפרת לבעלים, מתירה בשר לאכילה ואימורין להקטרה. במשנתנו מבואר שאם זרק במקום שאינו ראוי, 'פסול'. שמואל מבאר שאין כל העניינים שוים בזה: **אמר שמואל**, מה שזנינו במשנתנו **פסול**, נאמר רק לגבי **בשר**, שאינו נותר על ידי זריקה זו, **אבל בעלים נתכפרו** ויצאו ידי חובתם אף שהזריקה היתה שלא במקומה. **מאי מעמיא דאמר קרא** (ויקרא יא) **כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם** וגו', ומשמע שכל המזבח שזה לענין הכפרה, ומכאן שבין שהגיע דם למזבח בכל מקום שהוא, נתכפרו בעלים.

שואלת הגמרא: **אי הכי**, שהושו כל המקומות שבמזבח, **בשר נמי** יותר על ידי זריקה שלא במקומה. משיבה הגמרא: **אמר קרא** (שם) **ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר**, לומר לך שדווקא לכפרה נתתיו את המזבח שכל המקומות בו יהיו שוים ולא לזכר אחר, שלא תועיל הזריקה שלא במקומה להתיר בשר.

הגמרא מקשה על דברי שמואל ממשנה אחרת. מדייקת הגמרא: **אלמא קסבר** - נמצא ששמואל סובר שזריקה שלא במקומו הראוי של המזבח בזריקה במקומו דמי לענין כפרה לבעלים. וקשה, דתנן **באיך פירקין** (לקמן לב), **נתנו** (זרק דם) **על הכבש**, או **שלא פגגה היסוד**, או **שנתן את הניתנין למטה למעלה, ואת הניתנין למעלה למטה, ואת הניתנין בפנים בחוץ, ואת הניתנין בחוץ בפנים**, אף שהזריקה לא נעשתה כדירה, אבל כיון שהקרבן עצמו לא נפסל (אלא שחשך זריקה), יש לו תקנה, שאם יש עוד דם הנפש בצואר הבהמה, יחזור הכהן הבשר ויקבל ממנו בכלי ויזרוק במקום הראוי. הגמרא מסיימת את הקושיא: **ואי סלקא דעתך** שלענין כפרה זריקה **שלא במקומו במקומו, למה לי שיחזור הבשר ויקבל**, הלא כבר נתכפרו הבעלים בזריקה הראשונה אף שלא נעשתה כדירה. וכי תימא - ואם תאמר שיחזור ויקבל ויזרוק בשביל להתיר בשר באכילה ושהרי מודה שמואל שזריקה שלא במקומו אינה מתירה בשר, יש לתמוה, **מי אימא** - וכי יש זריקה דלא מכפרת ושריא - ומתירה בשר באכילה.

מתרצת הגמרא: **אי דיהביה בשר** - אם זריקה זו ניתנה על ידי כהן כשר, **הכי נמי** - אכן לא היה צורך בזריקה השניה, שכבר נתכפרו הבעלים, אך **הא קאמאי עסקינן**, דיהביה - שנתן הפסול לעבודה, ולכן אין זריקה זו מכפרת כלל, וצריך לזרוק שוב.

הגמרא ממשיכה להקשות ממשנה זו: **וליהוי דחוי** - ויהיה הדם שבצואר הבהמה דחוי, כלומר, כיון שזריקה שלא במקומו כבמקומו היא, נמצא שכשנתן הפסול שלא במקומו הרי הוא כאילו נתן במקומו, ומאחר שהושלם סדר העבודה, אף שהושלם על ידי הפסול, שוב אין שייך לקיים שנית את סדר עבודת הדם, ואין אמרו אם כן במשנה, שיחזור הכשר ויקבל.

הגמרא מבססת את קושייתה ומוכיחה שאכן זריקת פסול עושה את הדם שבצואר הבהמה דחוי: דתנן במשנה לקמן (לב), **ובילין** - כל הפסולים לעבודה שנקבלו את הדם במחשבת חוץ למזון וכן אם קיבלו במחשבת חוץ למקומו, אין הקרבן נפסל על ידי מחשבתם וזרק הדם שקיבלו נפסלו, ולכן אם יש עדיין דם הנפש בצואר הבהמה, יחזור הכהן הבשר ויקבל. וממה שנקטה המשנה דווקא 'קיבלו', יש לדייק שאם קיבלו פסולים אין - יש תקנה לקרבן, אבל אם זרקו פסולים לא יוכל לקבל ולזרוק שוב בכשרות. ומדקדקת

הגמרא: **מאי מעמיא**, וכי לא משום דהוי דחוי - שכיון שהשלים את סדר עבודת הדם, אף שנעשה על ידי הפסול, נדחה הדם שבצואר הבהמה מלהיות ראוי לעבודה. הגמרא מנסה לדחות את ההוכחה: אכן אם זרקו הפסולים לא שייך לקבל שוב ולזרוק בכשרות, וכמו שדייקנו, אבל לא מטעם שזריקת פסול עושה את הדם שבצואר הבהמה דחוי, אלא משום דפסיל במחשבה של חוץ לזמנו או חוץ למקומו, שהרי בזה מדברת המשנה, שהיתה לו מחשבת פסול. מקשה הגמרא: **אי הכי**, שמחשבת פסול פוסלת את הקרבן בשעת הזריקה, בשעת הקבלה נמי תפסול, ומדוע שנינו שאם קיבלו במחשבת פסול לא נפסל הקרבן, ועוד קשה, מי פסלה מחשבה - וכי כן הוא הדין שהפסול לעבודה פוסל את הקרבן במחשבה, והאמר רבא, אין מחשבת של פסול מועלת לפסול את הקרבן אלא במי שראוי לעבודה, והיינו כהן כשר דווקא, וכן אין המחשבה פוסלת אלא בזה הרואי לעבודה, אבל לא במנחת העומר שהיא באה מן השעורים ואין השעורים דבר הראוי לשאר קרבנות, ודווקא במקום הראוי לעבודה, אבל אם נפגם המזבח, שאז אין המקום ראוי לעבודה, וחשב מחשבת חוץ לזמנו או חוץ למקומו, לא נפסל הזבח.

הגמרא דוחה את הדיוק מהמשנה וזריקת פסול עושה דיחוי: לא תימא -אל תדייקו זרקו פסולים לא יחזור הכשר ויקבל ויזרוק משום שהדם שבבהמה נעשה דחוי, אלא אימא, אם שחטו פסולים במחשבת חוץ לזמנו או חוץ למקומו לא יחזור הכשר ויקבל, משום שכבר נפסל הקרבן במחשבתם, שהרי כל הפסולים, כשרים הם לענין שחיטה. שואלת הגמרא: **מאי קא משמע לן**, האם בא להשמיע דפסלה מחשבה - שבשחיטה מחשבה של הפסולים פוסלת את הקרבן, והרי תנינא - שנינו זאת בפירוש באותה המשנה עצמה (לא), כל הפסולים ששחטו שחיתם כשרה לפיכך הן פוסלין במחשבה שבשעת השחיטה. משיבה הגמרא: במה ששנה התנא שפסולים שקיבלו את הדם במחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו לא פסלו את הקרבן הא קא משמע לן שאף על פי שלגבי שחיטה שנינו שפסולים במחשבתם אבל בשאר העבודות אין הדין כן, דמקבלה ואילך - שמעבודת קבלת הדם והלאה, כלומר בהולכה ובזריקה, לא פסלה מחשבה של הפסולים. מאי מעמיא, בדרבא שאמר (לעיל) שאין המחשבה פוסלת אלא במי שראוי לעבודה, והדין הוא, שמקבלה ואילך אין ראוי לעבודה אלא כהן כשר.

הגמרא חוזרת להקשות על שמואל וזריקה שלא במקומו כבמקומו מבריתא: מיתיבי, שנינו בבריתא, כהן כשר שחישב בשעת השחיטה ואו קבלה או הולכה לזרוק את הדם שלא במקומו, ובגין ליתן את הדמים הניתנין למעלה למטה או את הניתנים למטה חישב ליתנם למעלה, אם חישב על מנת לזרוק שלא במקומו לאילת - בו ביום, הקרבן בשר, משום שגם אם נאמר שזריקה שלא במקומו היא זריקה פסולה, ונמצא ששחט על מנת לזרוק את הדם בפסול, אין מחשבה זו פוסלת את הקרבן, וכמו ששנינו לקמן (ל), שרק מחשבה של חוץ לזמנו וחוץ למקומו ומחשבה שלא לשמו בפסח וחטאת פוסלת את הקרבן, אבל מחשבות אחרות אינן פוסלות, (למחר פסול). ואם לאחר מכן, כשעסק בעבודה שניה, חזר וחישב לאכול את הבשר

יום הכיפורים נקרא אחת בשנה, והוא עניין בחינת היחידה, שנקראת

אחת, כפי שהוא בעניין הזמן (שנה).

ממאמר יום ב' דחג הסוכות, ה'תשכ"ח

זריקה זו, מחשבה היא לענין לפסול, שהרי בזריקה במקומו היא, 57
אך אינו נעשה פיגול, משום שזריקה שאינה מתירה את הבשר 58
באכילה אינה מביאה לידי פיגול. 59
מאחר שבעיקר הענין, ריש לקיש סובר כשמואל, שבזריקה שלא 60
במקומו נתכפרו הבעלים, יש להקשות עליו את כל אותן הקשיות 61
שהקשתה הגמרא לעיל על שמואל, וכן יש לתרץ עליהן כמו 62
שתירצו לפי שמואל. הגמרא מצייתת את מהלך הקשיות 63
והתירוצים בראשי פרקים: תנן [בז'] במשנה לקמן (לכ) נתנו על 64
הכבש וכו' וכמו שמקשה הגמרא לעיל (כח) ויתורץ כמו שתירצה 65
הגמרא שם. עוד קשה, ששנינו, חישב ליתן את הניתנין לטפה 66
למעלה למעלה לטפה ב' וכמו שמקשה הגמרא מבריייתא זו לעיל, 67
ויתורץ כמו שתירצה הגמרא וכן כל המשא ומתן עד התירוצן 68
האחרון, והיינו מיד דתהו אפחשקת הנינה ואלפא דרבי יהודה. 69
רבי יוחנן חולק על שמואל וריש לקיש, וסובר שזריקה שלא 70
במקומו אינה כבמקומו: רבי יוחנן אמר, אידי ואידי - זה וזה, 71
משנתינו, שלא במקומו פסול לגמרי, והמשנה לקמן (לכ) שאם זרק 72
שלא במקומו יחזור הכשר ויקבל ויזרוק כדינו, בשתיחה מדובר 73
שנתן - שזרק בשתיקה, והדין הוא שזריקה שלא במקומו לאו 74
במקומו דמי, אלא הרי הוא כאילו זרק על הרצפה, והא ששנינו 75
במשנה לקמן שיש תקנה לקרבן על ידי זריקה שניה, הוא באופן 76
דאיבא עוד דם הנפש בצואר הבהמה, והא ששנינו במשנתינו 77
שפסול לגמרי, באופן דליקא עוד דם הנפש בצואר הבהמה, ולא 78
שייך לקבל את הדם שנית. 79
הגמרא מקשה על דברי רבי יוחנן: תנן במשנתינו, אם זרק שלא 80
במקומו, פסול ואין בו פרת לאוכל מבשר הקרבן. ובשליש ריש 81
לקיש, שהעמיד את המשנה בזרק במחשבת חוץ לזמנו, היינו 82
דקתני פסול ואין בו פרת, להשמיע חידוש, שאף על פי שחישב 83
בזריקה זו (שלא במקומו) מחשבת חוץ לזמנו, אינו נעשה פיגול, 84
וכמו שנתבאר בגמרא לעיל, שזריקה שאינה מתירה את הבשר 85
באכילה אינה מביאה לידי פיגול. אלא לרבי יוחנן, שמעמיד את 86
המשנה בשתיקה, ומה ששנינו 'פסול', היינו משום שזריקה שלא 87
במקומו אינה כבמקומו, אם כן מאי - מהו שאמר התנא, אין בו 88
פרת, הלא פשוט הדבר שאין כרת, ולא היה צריך להזכיר זאת. 89
מסיימת הגמרא: קשיא - אכן קושיא זו קשה על רבי יוחנן. 90
שואלת הגמרא: ולשמואל, שפירש (לעיל כח) את מה ששנינו 91
במשנתינו 'פסול' שהבשר פסול משום שהזריקה היתה שלא 92
במקומו, ומדובר שזרק בשתיקה, מאי - מהו ששנה התנא אין בו 93
פרת, מדוע הוצרך להשמיע זאת. משיבה הגמרא: הכי קאמר 94
התנא, אם נתן את הדם שלא במקומו, הבשר פסול, ואם נתן שלא 95
במקומו בפתח שבה של חוץ לזמנו, הקרבן פסול ואין בו פרת לאוכל 96
מבשרו, שכיון שאין זריקה זו מתירה את הבשר באכילה, אינו 97
נעשה בה פיגול. 98
הגמרא מוסיפה להקשות על דברי רבי יוחנן: ולפי רבי יוחנן קשה, 99
אי זריקה שלא במקומו לאו במקומו דמי, ואינה זריקה כלל, ליתוי 100
כי - יהיה כמו נשפה הדם מן הקלי על הרצפה, ששנינו לקמן (לכ) 101
שאם אספו כשר, וגם כאן וזרק במקום שאינו ראוי ואפסנו 102
מהמזבח ויזרוק שוב כדינו. ומדוע שנינו במשנתינו שאם זרק שלא 103
במקומו, פסול. 104
מתרצה הגמרא: התנא של משנתינו כבר לה בלא דאמר שאם זרק 105
את הדם על המזבח שלא במקומו לא ואפסנו, שאף על פי שלא 106
נזרק כהלכתו, קלטו המזבח, ופסק על ידי כך מלהיות ראוי לזריקה 107
חדשה. 108
הגמרא מבארת היכן מצאנו שיטה כזו: דאמר רב יצחק בר יוסף 109
אמר רבי יוחנן, רבי יוסי ורבי שמעון נחלו בענין דם שנזרק שלא 110
כדינו, האם יאספנו, והכל מודים בניתנין למעלה שנתן למעלה, וכן 111
בניתנים לטפה שנתן לטפה, אלא שנתנם שלא למצותו, וכגון 112

חוץ למקומו, הקרבן פסול ואין בו פרת למי שאוכל ממנו, אך אם 1
חישב לאכול את הבשר חוץ לזמנו, הקרבן פסול, ותיבין עליו פרת 2
על אכילתו. 3
ממשיכה הבריייתא: ואם אותה מחשבה שחישב בעבודה 4
הראשונה ליתן את הניתנים למטה למעלה, חישב לזרוק אותה 5
זריקה למטה, הקרבן פסול על ידי מחשבה זו, שכיון שחשב לזרוק 6
במקום שאינו ראוי, הרי הוא כמי שחשב להשהות את הדם עד 7
למחר ולא לזרוק כלל, שמחשבה זו פוסלת, וכדלקמן. ואם לאחר 8
מכן, כשעסק בעבודה שניה, חזר וחישב בין חוץ לזמנו בין חוץ 9
למקומו, פסול ואין בו פרת, שאף על פי שחשב בעבודה השניה 10
מחשבת חוץ לזמנו, אינו נעשה פיגול משום שלא קרבן כל מתיריו 11
כמצוותם, שהרי נפסל במחשבה הראשונה. 12
הגמרא מסיימת את קושיותיה: ואי שלא במקומו במקומו דמי, האי 13
פסול - וכי כן הוא הדבר שהמחשב לזרוק את הדם שלא במקומו 14
למחר, הקרבן רק 'פסול', הלא פגול הוא, שהרי חישב לעשות 15
זריקה חוץ לזמנו. אלא על כדרך זריקה שלא במקומו אינה 16
כבמקומו, וכאילו זרק שלא על המזבח, ובמחשבת זריקה כזו, אכן 17
אינו נעשה פיגול. 18
מתוך מר וסורא: אמר מר וזמרא, הרי מודה שמואל שעל ידי 19
זריקה שלא במקומו לא הותר הבשר באכילה, והדין הוא שרק 20
זריקה דשרי - שמתירה בשר באכילה מותרת - מביאה לידי פיגול, 21
אבל זריקה שלא שריא בשר באכילה לא מותרת לידי פיגול, שאם 22
חשב לעשות מזרח זריקה כזו שגם היום לא היתה מתירה את 23
הבשר, אין מחשבה זו עושה פיגול. 24
שואל רב אשי: אמר ליה רב אשי למר וזמרא, מאי לה הא - מנין 25
לך שדיון פיגול תלוי בהיתר הבשר וולא רק בכפרת הבעלים. 26
משיב מר וסורא: דתביב בענין פיגול (ויקרא יח) ואם האכל יאכל 27
מבשר וכן שלמי ביום השלישי וגו' פיגול יהיה והנפש האכלת 28
ממנו עונה תשא, ומסמיכות המילה 'פיגול' לאיסור אכילה יש 29
לדרוש שדווקא מי שפיגול גרם לו שיהיה אסור באכילה, עליו 30
נאמר עונש פיגול, יצא בשר זה שנזרק דמו שלא במקומו וגם חשב 31
בשעת זריקה זו מחשבת פיגול, שאין פיגול גרם לו להיות אסור 32
באכילה אלא איפוד דבר אחר וזריקה שלא במקומו גרם לו, ולכן 33
אין חיבים עליו כרת. והוה המקור שאם זרק שלא במקומו ובשעת 34
זריקה זו חשב לאכול בשר או להקטיר אימורין למחר, אינו נעשה 35
פיגול. ולאחר שלמדנו זאת, יש ללמוד, שכמו כן אם חישב בשעת 36
השחיטה לעשות זריקה זו (היינו זריקה חוץ למקומו) למחר, אין זו 37
מחשבת זריקה המפגלת. 38
שואלת הגמרא: אי הכי, איפסולי נמי לא ליפסל - לא יפסל הקרבן 39
כלל על ידי מחשבה זו, שדווקא למחר שלא במקומו, ומדוע שנינו 40
שהוא פסול. 41
משיבה הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק, הטעם שנפסל, מיד דתהו 42
אפחשקת הנינה - כמו שהוא הדין במחשב להניח את הדם לאחר 43
זמנו, שהקרבן נפסל בכך, וגם כאן, חישב להניח את הדם עד מחר, 44
ובריייתא זו אלפא דרבי יהודה לקמן (לכ) שסובר שמחשבת הניחה 45
פוסלת. 46
ריש לקיש מפרש את משנתינו באופן אחר משמואל ואף שגם הוא 47
סובר כשיטת שמואל בענין זריקה שלא במקומו: ריש לקיש אמר, 48
לעולם מה ששנינו במשנתינו (כח) שאם זרק שלא במקומו פסול, 49
הכוונה שפסול ממש ואף הבעלים לא נתכפרו, וזריקה שלא 50
במקומו במקומו דמי לענין הכפרה ואך לא לענין אכילת בשרו, 51
וכמו שדרש לעיל (כח) שמואל מפסוק, ולא קשיא ממשנתינו, שיש 52
לומר שפאן, בדרשה של הפסוק מדובר שנתן שלא במקומו 53
בשתיקה וללא מחשבת פסול, ופאן, במשנתינו, מדובר שנתן שלא 54
במקומו באמירה לאכול את הבשר חוץ לזמנו, והשמיעה המשנה 55
שהקרבן פסול אך אין בו כרת, והטעם, משום שמחשבה בשעת 56

זבחים. פרק שני - כל הזבחים שקבלו דמן - דף כז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" רלה תוספות

1 חוץ לזמנו פיגול וחיבתו עליו ברת. שהרי קרבו מתיריו דהכי תנן במתני' (למקמ כט)
2 חוץ למקומו פסול חוץ לזמנו פיגול שהרי קרבו מתיריו מן פיגול מן שתיקה ואין כאן
3 פסול מחשבה אחרת להוציאו מיד פיגול: למחר פסול. אבל אם אותה מחשבה שחשבה
4 בעבודה ראשונה ליתן את הניתנת למטה למעלה חישב לזרוק אותה וזריקה למחר
5 פסול בדמוקטין לקמן מיד דהוה אמונתא
6 הינוח שהרי שחט ע"מ להניח דמו למחר פסול
7 ורבי יהודה היא דפסיל ליה כפי' (לקמן לה):
8 חזר וחישב. בעבודה שניה בין חוץ לזמנו בין
9 חוץ למקומו פסול ואין בו ברת דהא איפסיל
10 ליה במחשבה קמיתא ותו לא חיל עליה פיגול
11 דלא קרבו כל מתיריו: ואי שלא במקומו. דמנחם
12 במקומו דמי: האי פסול. בתמימה אמאי קרי ליה
13 פסול להאי דחישב ליתן שלא במקומו למחר
14 פיגול הוא שהרי חישב בשחיטה ע"מ לזרוק דמו
15 למחר דהא אכילת מזבח אלא לאו במקומו
16 דמי ולא חשבה אכילה: וריקא דשריא בשר
17 באכילה ב'. כגון במקום מתן הדם מייתי ליד
18 פיגול בין שחישב בה ע"מ להקטיר אימורים
19 למחר בין שחישב בשחיטה לזרוק למחר. וריקא
20 לא שריא בשר באכילה. אי הוה עביד לה
21 בזמנה כגון וריקא שלא במקומו לא מייתי ליד
22 פיגול בין שחישב בה ע"מ להקטיר אימורים
23 למחר בין שחישב בשחיטה למעבד קר וריקא
24 למחר לא גמית ליד פיגול. פיגול יהיה. והנפש
25 האוכלת וגו': מי שפיגול גורם. שלא יאכל הוא
26 דקאי בעונה תשא יצא בשר שנוקד הדם שלא
27 במקומו דאיסור וזריקה שלא במקומו גרם לו
28 שלא יאכל הלכך אין חיבתו על פיגול ברת
29 ונפקא לן מחכא דאי חישב בוריקא שלא במקומו
30 ע"מ לאכול או להקטיר למחר לא הוה מחשבת
31 וזריקה לענין פיגול מיהא כי חישב בשחיטה ע"מ
32 לעשות וזריקה זו חוץ לזמנו לא הוה מחשבה
33 בוריקא המפגלת: אי הכי. דלא הוה וריקא
34 לענין מחשבה איפסול נמי לא נפסול: אמחשבת
35 הינוח. דהא חשיב מיהא להניחו למחר: ואליבא
36 דר' יהודה. לקמן בפ' כל הפסולין (דף קלז) תנן
37 להניח מדמו למחר בשר ור' יהודה פסול: וריש
38 לקיש אמר ב'. אמתניתין קאי ופליג אדשמואל:
39 לעולם פסול מבשר. דלא תני תנא פסול אבשר
40 להודיה לא פריש בהדיא ומתני' פסול לגמרי
41 קאמר שאף בעלים לא נתכפרו: ודמי במקומו
42 כשמואל סבירא ליה להמקומו דמי לענין כפרה
43 ולא להחיה באכילה כדדריש ליה שמואל לקרא
44 דלעיל ואני נתתו לכם וגו' ולא קשיא אמתני':
45 כאן שנתת. דרשא דקרא דמשמע
46 בעלים נתכפרו כשנתן בשלא במקומו בשתיקה ומתני' דקתני פסול נתן במחשבת לאכול
47 בשר חוץ לזמנו ואשמעין דפסול ואין בו ברת דמחשבת וזריקה זו מחשבה הוא לפסול
48 דמקומו דמי ולא לפגל הוריקא דלא שריא בשר באכילה לא מייתי ליד פיגול: תנן
49 ב'. כל דקר תיובתא דאותיב' לשמואל מותבי' נמי לריש לקיש דהא כוותיה סבירא
50 ליה דשלא במקומו במקומו דמי: ורבי יוחנן אמר אורי. מתניתין דקתני פסול
51 לזכא תקנתא ומתניתין דכל הפסולין דתני תקנתא שנתן בשתיקה: בשלמא לריש לקיש.
52 דאוקי מתי' שנתן במחשבה איצטריך למיתני אין בו ברת לאשמעין דאע"ג דרשבי
53 בהך וזריקה חוץ לזמנו אינו פיגול וכדאמר דלא שריא בשר באכילה לא מייתי ליד
54 פיגול: אלא לריש יוחנן. דמוק בשתיקה והאי פסול משום דלא במקומו הוא פשיטא
55 דאין בו ברת קשיא: ולשמואל מאי אין בו ברת. דאיתו נמי מוקי לה בשתיקה. הכי
56 קאמר ואם נתן במחשבה. דחוץ לזמנו פסול ואין בו ברת ואיצטריך לאשמעין אע"ג
57 דלענין כפרה במקומו דמי מחשבת פיגול לא חילא הואיל ולא שריא בשר באכילה
58 אבל לריש יוחנן לא מצי לשנוי הכי דכיון דאשמעין תנא דידן פסול ומשום דשלא
59 במקומו (הוא אלמא) לאו במקומו דמי פשיטא דאם נתן במחשבה לא הוה מחשבה דהוי כאילו נתנו על הרצפה דלא קרבו כל מתיריו: ורבי יוחנן. כיון דלאו וזריקה הוא ככל
60 ניהוי נמי ענשך מן הכלי על הרצפה ויאספנו ואפי' ליכא דם הנפש אחרתא אמאי פסול יאסוף את זה מן המזבח ויחזור ויניחו במקומו בשלמא לשמואל ולריש לקיש כיון
61 דזריקה היא לכפרה אידוד ליה מלאפסו שהרי כיפר אלא לר' יוחנן יאספנו: סבר לה. תנא דמתניתין: כמ"ד לא יאספנו. כיון דהגיע למזבח ואע"ג דשלא כהילכתו הוא קלטה
62 מזבח לאפקי מותר כפרה אחרת: הכל מודים בניתנין למעלה שנתן למעלה שלא במצוות. כגון במחשבה. כגון בשלמא: לא יאספנו. לחזור ויניחו במקומו דכיון דניתן
63 במקומו אודא ליה תורת וזריקה מניה: לא נחלקו. דהך תנאי דבעינן למימר שרבי יוסי אומר לא יאספנו ואף על גב דלאו במקומו דמי: ורבי שמעון אומר ב'. וע"כ ליכא למימר
דמטמא

משום דקלטיה מזבח וש"מ לא יאספנו. פי' בקנטרס והא ליכא למימר משום דסבר שלא במקומו במקומו דמי ומשום דכירפה הוא דהא דומיא דשאר זריקות פסולות קתני לה וקשה דהא בסוף כל הפסולין (לקמן לו.) מסקנן דר' יהודה אית ליה שלא במקומו במקומו דמי ונראה לפרש דהאי דקא"ר יהודה במקומו דמי לא לענין דנתכפר אלא לענין

מחשבה דזקא הוי במקומו כיון דמהניא הוריקה לענין דאם עלו לא ירדו מהניא נמי שלא לפסול במחשבה ולכך מיד לאלתר בשר ומיחו קשה דאיכ' בתר דשני במקומו דמי מאי קפריך התם מחזיש ליתן הניחנין בחוץ בפנים ובפנים בחוץ הא התם נמי קלט' מזבח דאם עלו לא ירדו ודר' יוסף מפרש דהבי מייתי סיעתא מ"ס לאו משום דקלטיה מזבח דאפי' בפנים וחזן קאמר רבי יהודה דקלטיה מזבח אע"ג דפני ודחזן לכ"ע לאו במקומו ואפי' הכי קאמר רבי יהודה דקלטיה מזבח לענין דאם עלו לא ירדו הכי נמי קלטיה מזבח לענין דלא יאספנו ומיחו לא יתכן פי' זה למאי דפריש' לעיל דנאן דאית ליה במקומו דמי אפי' בפנים וחזן קאמר מדפריך לר' יוחנן ואי שלא במקומו לאו במקומו להוי כנשפך מן הכלי ויאספנו ולשמואל ולריש לקיש לא פריך (תוספות) ורבי חיים בה"ר מרדכי מפ' דמזבח מנתנו בחוץ שנתנו בפנים ולכולי' עלמא לאו במקומו דמי ואין וריקתו כלום לפי שנפסל מקודם שנכנס להיכל וגוי דאין תהנה באסיפה לפי שנפסל קודם הוריקה כ"ש דהוה לן למימר דהוי כנשפך והם מן הבוס על הרצפה דאמר ר' יהודה תרד רכל זבח שלא נזרק כלל אם עלו אימורין ירדו לר' יהודה ואפי' הכי אמר דקלטיה המזבח להוריקתו ואמרינן לא ירדו היה בניתנין למטה למעלה דאמר ר' יוחנן דלא במקומו דמי ולא כיפר כלל דנימא דמהניא הוריקה וקלטיה מזבח שלא יאספנו עוד להועיל זריקה אחרת. בר"ך ע"כ: **הא'** רצפה וחאי כלי שרת. ועדיף מכלי שרת דלא מקדש פסולין ליקרב ומזבח מקדש:

אמר

וּמִשְׁנֵיתֵינוּ, בְּרִבְרֵי הָאוֹמֵר לֹא יֵאָסְפוּ. וְרַב חֲסָדָא אָמַר אֲבִימִי, הַכֹּל מוֹדִין בְּנִיתִינִן לְמִטָּה שְׁנֵיתֵנָּה לְמִעֻלָּה שְׁלֹא יֵאָסְפוּ, וְכָל שֶׁבֶן בְּנִיתִינִן לְמִעֻלָּה שְׁנֵיתֵנָּה לְמִטָּה, הוֹאִיל וְדָמִים הֶעֱלִינוּם, לְמִטָּה הֵן פְּאִין. לֹא נִחְלְקוּ אֵלָּא בְּנִיתִינִן לְפָנִים שְׁנֵיתֵנָּה בַּחוּץ, בַּחוּץ שְׁנֵיתֵנָּה לְפָנִים, שְׂרָבִי יוֹסִי אוֹמֵר יֵאָסְפוּ, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר לֹא יֵאָסְפוּ. אָמַר רַב נְחֻמִּי בְּרִי יִצְחָק, אִם אֵנָּה נִמְי הִנֵּינָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, 'זֹאת', 'הִיא', 'הָעוֹלָה', הִיא אֵלּוּ [שְׁלֹשָׁה] מִיעוּטִין, פֶּרֶט לְנִשְׁחָטָה בְּלִילָה, וְשִׁנְשָׁפֵךְ דָּמָה, וְשִׁנְיָא דָּמָה חוּץ לְקִלְעִים, אִם עָלְתָה תִּרְדּוּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, 'עוֹלָה', אֵין לִי אֵלָּא עוֹלָה בְּשֶׁרָה, מִנֵּין לְרִבּוֹת שִׁנְשָׁחָה בְּלִילָה, וְשִׁנְשָׁפֵךְ דָּמָה, וְשִׁנְיָא דָּמָה חוּץ לְקִלְעִים, וְהָלֵן וְהִיוָּצֵא וְהִטְמָא, וְשִׁנְשָׁחָה חוּץ לְזִמְנוֹ וְחוּץ לְמִקְוָמוֹ, וְשִׁקְבִּילוֹ פְּסוּלִין וְזִרְקוּ אֵת דָּמָה, וְהִנֵּינִינִן לְמִעֻלָּה שְׁנֵיתֵנָּה לְמִטָּה, וְהִנֵּינִינִן לְמִטָּה שְׁנֵיתֵנָּה לְמִעֻלָּה, וְהִנֵּינִינִן בְּפָנִים שְׁנֵיתֵנָּה בַּחוּץ, וְהִנֵּינִינִן בַּחוּץ שְׁנֵיתֵנָּה בְּפָנִים, וְהִפְסַח וְהִטְמָא שִׁשְׁחָטָן שְׁלֹא לִשְׁקוֹן. מִנֵּין. תִּלְמוּד לזִמְנוֹ 'תּוֹרַת הָעוֹלָה', רִיבָה. תּוֹרָה אֶחָת לְכָל הָעוֹלֹת, שֶׁאֵם עָלָיו לֹא יִרְדּוּ. וְכֹל שֶׁאֵין מִרְבָּה אִם הָרֹבֵעַ וְהַנּוֹרֵעַ וְהַמּוֹקֵצֶה וְהַנֶּעֱבֵד וְהָאֲתָנָן וְהַמְחֹרֵד וְהַפְּלִאִים וְהַטְּרִיפָה וְיוֹצֵא דוֹף, תִּלְמוּד לזִמְנוֹ 'זֹאת' וְמָה רֵאִיתָ לְרִבּוֹת אֵת אֵלּוּ, וְלִהְיוֹצֵא אֵת אֵלּוּ. מִרְבָּה אֵין אֵת אֵלּוּ שֶׁהִיָּה פְּסוּלִין בְּקוֹדֶשׁ, וּמוֹצֵיא אֵין אֵת אֵלּוּ שְׁלֹא הִיָּה פְּסוּלִין בְּקוֹדֶשׁ. קֵתְנִי מִיָּהָ, הִנֵּינִינִן

לְמִטָּה שְׁנֵיתֵנָּה לְמִעֻלָּה, וְלְמִעֻלָּה שְׁנֵיתֵנָּה לְמִטָּה, וְלֹא פְּלִיג רַבִּי יְהוּדָה. מֵאִי מַעֲמָא, לֹא מִשּׁוּם דְּקִלְטִיָּה מְזִבָּה, וְשִׁמְעָה מִיָּהָ לֹא יֵאָסְפוּ. אָמַר רַבִּי (אֵלְעִיזֹר) [אֵלְעִיזֹר], מִזִּבְחֵי הַפְּנִימִי מְקֻדָּשׁ פְּסוּלִין. מֵאִי קָא מִשְׁמַע לָן, הִנֵּינָא, הִנֵּינִינִן בְּפָנִים כו'. אִי מִתְּתִים, הוּא אֲמִינָא, הִנֵּי מִיָּלִי, דָּם דִּחְוִי לִיָּה. אֲבָל קוֹמֵץ דִּלָּא חֲזִי לִיָּה, אִימָא לֹא, קָא מִשְׁמַע לָן. מִיָּתִיבִי, קִטְרַת זֶרֶה שְׁעָלְתָה לְגַבִּי מִזִּבְחֵי, תִּרְדּוּ, שְׁאִין לָךְ מְקֻדָּשׁ פְּסוּלִין אֵלָּא מִזִּבְחֵי הַחִיצוֹן, בְּרָאוּ לוֹ. חִיצוֹן אֵין, פְּנִימִי לֹא. תִּרְיָן הִכִּי, קִטְרַת זֶרֶה שְׁעָלְתָה לְמִזִּבְחֵי הַחִיצוֹן, תִּרְדּוּ, שְׁאִין מִזִּבְחֵי הַחִיצוֹן מְקֻדָּשׁ פְּסוּלִין אֵלָּא הִרְאוּ לוֹ. וְהַפְּנִימִי, בֵּין רָאוּ לוֹ בֵּין שְׁאִין רָאוּ לוֹ, מֵאִי מַעֲמָא, הִיא רִצְפָה, וְהִיא כְּלִי שֶׁרֶת: מִשְׁנַה הַשּׁוֹחֵט אֵת הַזֶּבֶחַ לְזֶרֶק דָּמֹו בַּחוּץ אוֹ מְקַצֵּת דָּמֹו בַּחוּץ, לְהִקְטִיר אִימּוּרֵיוֹ בַּחוּץ אוֹ מְקַצֵּת אִימּוּרֵיוֹ בַּחוּץ, לְאֵכֹּל בִּשְׂרוֹ בַּחוּץ אוֹ פְּנִית מִבְּשָׂרוֹ בַּחוּץ, אוֹ לְאֵכֹּל פְּנִית מַעוֹר הָאֵלִיָּה בַּחוּץ, פְּסוּל וְאֵין בּוֹ כֶּרֶת. לְזֶרֶק דָּמֹו לְמַחֵר, מְקַצֵּת דָּמֹו לְמַחֵר, לְהִקְטִיר אִימּוּרֵיוֹ לְמַחֵר אוֹ מְקַצֵּת אִימּוּרֵיוֹ לְמַחֵר, לְאֵכֹּל בִּשְׂרוֹ לְמַחֵר אוֹ פְּנִית מִבְּשָׂרוֹ לְמַחֵר, אוֹ לְאֵכֹּל פְּנִית מַעוֹר הָאֵלִיָּה לְמַחֵר, פִּיגוּל, וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת. גִּמְרָא סְבִירָה, עוֹר אֵלִיָּה כֹאֲלִיה

מייתי ליה דאיכא למימר טעמא דרבי שמעון משום דתורת העולה ריבה ואפילו נשפך דמה נמי קאמר דלא ירד: מְקֻדָּשׁ פְּסוּלִין. שאם עלו לא ירדו ואף על גב דלא כתיב קרא אלא בחיצון: תנינא הניחנין בחוץ שנתנו בפנים לא ירדו. אבריהם ממזבח ולא פליג ר' יהודה מאי לאו דקלטיה פנימי לרם זה שניתנו עליו ואע"פ שנפסל בבניסתו להיכל משום וכל חטאת אשר יזבא מדמה (ויקרא ו) הוה ליה כנשפך דמה: הני מילי דם. שפסול הוא דמקדש הואיל וחזי ליה דם בעלמא כגון דמים הפנימיים: אֲבָל קוֹמֵץ דִּלָּא חֲזִי כֹלל. דכתיב (שמות ל) לא תעלו עליו קטרת זרה ועולה ומנחה אימא אם עלה עליו ירד קמיל: קִטְרַת זֶרֶה. קטרת נדבה שלא התיר הכתוב אלא קטרת של ציבור שחרית וערבית: שְׁעָלְתָה לְגַבִּי מִזִּבְחֵי. קטלקא דעתך דמזבח הקטרת קאי: בְּרָאוּ לוֹ. לאפוקי קמציים שלא קידשו בכלי הכי מפרש לקמן בפרק המזבח (דף פג:) הִיא רִצְפָה. בבנין אבנים שלא נמשח לפיכך אין קדושתו בזה חמורה: וְהִיא כְּלִי שֶׁרֶת. ונמשח עם המשכן: מִתְנִי' אֵת הַזֶּבֶחַ. שלמים או שאר הנאכלין: פְּסוּל וְאֵין בּוֹ כֶּרֶת. והאוכולו ואפילו בחוץ אין ענוש כרת: לְאֵכֹּל אֵת בִּשְׂרוֹ לְמַחֵר. ליכא לאוקומה בשלמים אלא בתורה וחסותא ואשם דאילו בשלמים מחר זמנא הוא אבל לזרוק דמו או להקטיר אימוריו אפילו בשלמים הוי למחר חוץ לזמנא: פִּיגוּל וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת. האוכלו אפילו בזמנא כרת ובגמרא לילף ליה: גִּמְ' כֹאֲלִיה

דטעמא דר' יוסי משום דס"ל דשלא במקומו במקומו דמי דאם כן אדמיפלגי באסיפה ליפלגי בכפרה ונימא רבי יוסי כיפר ור' שמעון לא כיפר אלא לרבי יוסי נמי לאו במקומו דמי ואפ"ה לא יאספנו ומשנתנו כדברי האומר לא יאספנו ומשום הכי תנא פסול במתני': ורב חסדא אמר אבימי הכל מודים. ר' יוסי ור"ש: בניתנין למטה שנתנן למעלה שלא

יאספנו. דהואיל וניתן במזבח הראוי לו לא הוי כנשפך על הרצפה דקלטיה מזבח לאפוקי מכלל זריקה במקום אחר: וכל שכן בניתנין למעלה שנתנן למטה. דקריבה היא למתנה גמורה שהרי דמים העליונים למטה הן שותתין ויורדין הלבך האי דם סופו לירד למטה היה ראוי וכי ירביה למטה קלטיה מזבח מלאסוף ולחזור ולמתנו למעלה: שרבי יוסי אומר יאספנו. דכיון דלמיתה זה לא היה ראוי לא קלטיה כלל: ורבי שמעון אומר לא יאספנו. שהרי לשם מזבח היה ראוי והרי בא לשום מזבחא אף אֵין נִמְי הִנֵּינָא דאיתיה לדר' יוחנן דאמר דאיכא דאית ליה לא יאספנו ואע"ג דשלא במקומו לאו במקומו דמי לענין כפרה לענין אסיפה מיהו קלטיה מזבח: וְזֹאת הִיא הָעוֹלָה. הרי אלו ג' מעוטין לפי שבא המקרא הוה ללמדנו על הפסולין למזבח שעלו דלא ירדו דלפנין מעולה על מוקדה על המזבח כל הלילה משעלה על מוקדה תהא שם כל הלילה לפיכך מיעט לך בו ג' (ומעוטין למעט בו ג') פסולין: וְזֹאת. היא מיעטא זאת ולא אחרת היא הוי מיעטא ה"א דהעולה הוי מיעטא כלומר העולה המיוחדת ולא כולל: פֶּרֶט לְנִשְׁחָטָה בְּלִילָה וְשִׁנְשָׁפֵךְ דָּמָה וְשִׁנְיָא דָּמָה חוּץ לְקִלְעִים, אִם עָלְתָה תִּרְדּוּ. אבל שאר פסולין אם עלו לא ירדו ולקמן בפרק המזבח מקדש (דף פז:) מפרש טעמא דרבי יהודה דמרבי שאר פסולין ומפיק הך: אֵין לִי אֵלָּא עוֹלָה בְּשֶׁרָה. תהא על מוקדה כל הלילה עד הבקר: וְהָלֵן, שֶׁלֵן בשרה חוץ למזבח: וְהִיוָּצֵא, יציא בשרה: וְהִטְמָא וְשִׁנְשָׁפֵךְ. ע"מ להקטיר חוץ לזמנו בו: מִנֵּין. ככיון שעלו לא ירדו: רוֹבֵעַ וְנֹרֵעַ. על פי עד אחד שמונת להדיח ואסור לגבוה ותפסי לן מקראי במסכת תמורה בפ' כל האסורין (דף כח.) וכן מוקצא ונעבד ושיפריש מוקצא שחקצו להקריבת עבודה זרה: נֶעֱבֵד. שהשתחוה לבהמה: בְּלִיאִים. שור או כשב פרט לבלאים כי ילד פרט ליוצא דופן (וחלון דף לח:) מֵאִי רֵאִיתָ. אחד שריבה הכתוב ומיעט ולא פירש לך הכתוב מה ריבה ומה מיעט: אֲמַרְתָּ. ומעצמן מרבה אני את אלו שהיה פסולין בקדש משבאו לעזרה נפסלו: קֵתְנִי מִיָּהָ כו'. ולא פליג רבי יהודה לשוויהו כנשפך על הרצפה ונימא ירדו כדאמר ר' יהודה פרט לנשפך דמה ואלמא לאו כנשפך דמה קחשיב ליה: מֵאִי מַעֲמָא לֹא מִשּׁוּם דְּקִלְטִיָּה מְזִבָּה. לקדושי ושמע מינה לענין אסיפה לא יאספנו והא ליכא למימר משום דקסבר שלא במקומו במקומו דמי ומשום דכירפה הוא דהא דומיא דשאר זריקות פסולות קתני ליה ומדברי שמעון היינו טעמא דלא

זריקה ושפך מינה שאף אם נזרק שלא במקומו, פסק על ידי כך
מלהיות ראוי לזריקה אחרת ולא יאספנו לזורקו שנית.
אמר רבי (אלעזר) [אלעזר], מנכח הפנימי מקדש פסולין, שאם עלו
עליו לא ירדו.
מקשה הגמרא: מאי קא משמע לן, הלא תנינא בברייתא (הובאה
לעיל), דמים הניתנין בפנים כו' שנתנן בחוץ, וכן הניתנים בחוץ
שנתנן על המזבח הפנימי, אם עלו אימוריהם על המזבח (והחיצון)
לא ירדו, ואף רבי יהודה מודה בזה, ואף שסובר שכאשר נשפך
הדם ירדו, על כרחך שכאן אינו כנשפך. והנה הדם החיצון שהובא
בפנים נפסל בכניסתו להיכל, וגם כשזרקו על המזבח הפנימי היה
לנו להחשיבו כנשפך על הרצפה, שהרי פסול הוא ואין זו זריקה
כלל, ומדוע אין אמרים כן, אלא על כרחך קלט המזבח הפנימי
לדם זה וקידשו, ונחשב שנעשתה זריקה, ואינו כנשפך על הרצפה.
ומוכח שגם המזבח הפנימי מקדש את הפסולים.
מתרצת הגמרא: אי מהתם - אם לא היינו למדים אלא מזהברייתא
הנה אמינא, הני מילי דם דחיו ליה - מה שהמזבח הפנימי מקדש
פסולים, לא נאמרו אלא לגבי דם, הואיל והוא דבר הראוי למזבח
הפנימי, אבל קומץ המנחה דלא חיו ליה, אימא לא מקדשו, ואם
עלה עליו ירד. קא משמע לן רבי אלעזר שמזבח הפנימי מקדש
אפילו אלו שאינם ראויים לו.
הגמרא מקשה על רבי אלעזר: מיתבי, שנינו בברייתא, קמרת ורה
- קטורת נדבה, ששלתה לגבי - על גבי מנכח הפנימי תרד, שאין
לך מקדש פסולין אלא מנכח החיצון בראוי לו, מבואר שחיצון אין,
אבל פנימי לא מקדש.
מתרצת הגמרא: תריין - תרין ופרש את הברייתא הכי, קמרת ורה
ששלתה למנכח החיצון, תרד, שאין מנכח החיצון מקדש פסולין אלא
הראוי לו מצד עצמו אף שיש בו איזה פסול, אבל קטורת אינה
ראויה למזבח החיצון כלל. והפנימי מקדש פסולים בין בראוי לו בין
שאין ראוי לו, ובגון קומץ המנחה, שאף שמעיקר הדין אין קרב על
הפנימי כלל, אם עלה לא ירד.
שואלת הגמרא: מאי מנכחא שלא שוה חיצון לפנימי. משיבה
הגמרא: תאי - החיצון הוא כרצפה, שהוא בנין אבנים ולא נמשח
בשמן המשחה, לפיכך אין קדושתו חמורה, ותאי - הפנימי מלבד
היותו מזבח נחשב גם כלי שרת ונמשח עם המשכן, ולכן קדושתו
חמורה יותר, ומקדש אף את שאינו ראוי לו.

משנה

משנה זו עוסקת בדיון מחשבות 'חוץ למקום' ו'חוץ לזמן' המביאות
את הזבח לידי פסול.
השוחט את הזבח על מנת לזרוק דמו בחוץ לעזרה או מקצת דמו
בחוץ, או להקטיר אימוריו בחוץ או מקצת אימוריו בחוץ, או לאכול
בשרו בחוץ למקום הראוי לאכילה, או בזה מבישו בחוץ, או
לאכול בזה מעור האלה - מעור הזבח בחוץ, בכל אלו הקרוב פסול
ואין בו פרת לאוכל ממנו.
והשוחט על מנת לזרוק דמו למחר, או מקצת דמו למחר, או
להקטיר אימוריו למחר או מקצת אימוריו למחר, או לאכול בשרו
למחר או בזה מבישו למחר, או לאכול בזה מעור האלה למחר,
בכל אלו הקרוב נפסל ונעשה פיגול, והאוכלים ממנו אפילו בתוך
זמנו הראוי תיביין עליו פרת.

גמרא

הגמרא מניחה ש'אליה' המוזכרת במשנתנו היא אליה של כבש,
שהיא קרבה למזבח, ולפי זה מבררת את דברי המשנה: כבדו -
סברו בני בית המדרש שלענין מצות ההקטרה עיר אליה

ומשנתנו בדרבי האומר לא יאספנו, והיינו כרבי יוסי.
שיטה אחרת במחלוקתם של רבי יוסי ורבי שמעון: ורב חסדא אמר
אבימי, הכל - רבי יוסי ורבי שמעון מודין בניתנין למטה שנתנן
למעלה שלא יאספנו, שכיון שניתן במזבח הראוי לו, אינו כנשפך
על הרצפה, אלא קלטו המזבח כדי שלא יהיה ראוי לזריקה
אחרת, וכל שכן בניתנין למעלה שנתנן למטה לא יאספנו, הואיל
ודמים העליונים שניתנו למעלה למטה חן פאין - אחרי הזריקה
שותתים ויורדים למטה, ואם נתנם לכתחילה למטה קרובה היא
למתנה גמורה, שהרי סופם היה לרדת לשם. לא תלקו אלא
בניתנין לפנים - במזבח הפנימי שנתנן בחוץ - בחיצון, וכן בניתנים
בחוץ שנתנן לפנים, שרבי יוסי אומר יאספנו, שכיון שלא היה ראוי
למזבח זה, לא קלטו המזבח כלל, והרי הוא כנשפך על הרצפה,
ורבי שמעון אומר לא יאספנו, שהרי גם מזבח אחר שם מזבח עליו,
וקולטו כדי שלא יהיה ראוי להיזרק שוב.

הגמרא מביאה ראיה לסברא הנ"ל, שיתכן שאף שלא במקומו
אינו במקומו מכל מקום לא יאספנו: אמר רב נחמן בר יצחק, אף
אנן נמי תנינא בברייתא כסברת רבי יוחנן. הקדמה: דברים שנפסלו
להקריבה, אם עלו על גבי המזבח, לא ירדו ממנו אלא יוקטרו עליו,
שהמזבח מקדש את הפסולים (למנו פא). דין זה נלמד מהכתוב (ויקרא
ו) 'זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח כל העולה'
עד הבקר ואש המזבח תוקד בו', ודרשו, שמשעלה על המוקד,
יהיה שם כל הילילה ואש המזבח תוקד בו, כלומר אף דבר פסול
שעלה, יוקטר. ושנינו בענין זה: רבי יהודה אומר, בפסוק הנה'ל
כתובות מילים 'זאת', 'היא', 'העולה', 'הר' אלו [ששלת] מיעוטי,
ללמוד שלא כל הפסולים שעלו למזבח לא ירדו, אלא יש למעט
מכללם שלושה, והיינו פרט לנשחטה בלילה, וכן שנשפך דמה, וכן
שיצא דמה חוץ לקלעים ונפסל בכך, שבאלו אם עלתה הבחמה על
המזבח תרד. רבי שמעון אומר, 'עולה' אין לי אלא עולה בשדה, מנין
לרבות שנשחטה בלילה שאם עלתה לא תרד אלא תוקטר, ונשפך
דמה, ושיצא דמה חוץ לקלעים, והלן - שלן בשרה חוץ למזבח
ונפסל בעלות השחר, והיצא - שיצא בשרה חוץ לעזרה ונפסל,
והטמא - שנטמא בשרה, ונשחט על מנת להקטיר חוץ לזמן וחוץ
למקומו, שמחשבות אלו פוסלות את הקרבן, ושקיבלו פסולין כגון
בעל מום וזרקו את דמה, והדמים הניתנין למעלה שנתנן למטה,
והניתנין למטה שנתנן למעלה, והניתנין בפנים - במזבח הפנימי
שנתנן בחוץ, והניתנין בחוץ שנתנן בפנים, והפסח והחטאת ששחטן
שלא לשמן, מנין שלא ירדו, תלמוד לומר 'תורת העולה', ריבה תורה
אחת לכל העולין, בין כשרים ובין פסולים, שאם עלו לא ירדו. וכל
שאני מרבה אף הרובע והנרבע והמוקצה - בהמה שייחודה
להקריבה לעבודת כוכבים, והנעבד - שהשתחוה לה, והאתנן -
בהמה שניתנה כשכר לזונה, והמחיר - בהמה שהיא מחזיר כלב,
וכגון שהחליף כלב בשה, והבולאים, כגון שנולדה מכבש ועז,
והקריפה ויוצא דופן - שלא נולד כדרכו אלא שנתחו את בטן אמו
והוציאהו, תלמוד לומר 'זאת', שמשמע, זאת ולא אחרת, ובא
למעט כל אלה. שואלת הברייתא: ומה ראית לרבות את אלו והלן
והיצא וכו' והוציא את אלו והרובע והנרבע וכו'. משיבה
הברייתא: מרבה אני את אלו שהיה פסולין בקודש - שלא שייך
פסולם אלא לאחר שבאו לעזרה וכמו הלן והיוצא ומוציא אני את
אלו שלא היה פסולין בקודש - שפסולם שייך אף בחוץ לעזרה וכמו
הרובע והנרבע.

ומכאן מוכיח רב נחמן בר יצחק: קמני מיהא - שנינו על כל פנים
בדרבי רבי שמעון, הדמים הניתנין למטה שנתנן למעלה, ולמעלה
שנתנן למטה, אם עלו האימורין לא ירדו, ולא פליג בזה רבי יהודה.
והרי רבי יהודה סובר שאם נשפך הדם על הרצפה אם עלה ירד,
וכשזרק שלא במקומו לכאורה הרי זה כנשפך, ועם כל זה מוכח
שאין הדבר כן, ומאי מנכחא, לא משום דקלמיה מנכח - וכי לא
משום שקלט המזבח את הדם וקידשו ונחשב מתוך כך שנעשתה

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן
אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

~ שולחן ערוך עם הערות וצינונים - הלכות שבת ~

ד אין אסור צידה מן התורה אלא בדרך שיש במינו נצוד, דהינו שדרך העולם לצוד מין זה שצד הוא, כגון מיני חיות ועופות ודגים, שדרך העולם לצוד מינים אלו יח. אבל אם צד דבר שאין במינו נצוד, כגון צרעין יט וזבובים ויתושים וכיוצא באלו כ, שאין דרך העולם לצוד מינים אלו מפני שאין בהם צרך, אף על פי שהוא צד אותם לצרך - פטור, אבל אסור מדברי סופרים אפילו לצודן שלא לצרך אלא כמתעסק בעלמא כא.

ולכן צריך להזהר שלא לסגור תבה או לסתום כלי שיש בה זבובים, שהרי הם נצודים בסתימה וסגירה

ביאורי הלכה

יח] מינים אלו – כל בעלי-חיים²⁸ שדרך לצודן מכל כ] וכיוצא באלו – כגון פרעושין³¹. טעם שהוא²⁹. יט] כגון צרעין – דבורים מדבריות³⁰. כא] כמתעסק בעלמא – "כמתעסק" היינו שעושה פעולה זו בידיו, אלא שאין כוונתו ודעתו לעשותה³².

צינונים והוספות

28) תפיסת אדם (כגון נעילת דלת בפני גנב) – אינה נחשבת כצידה אצל אנשים ומותרת בכל עניין.
29) מהדוגמאות שהובאו בסימן זה לדבר שבמינו ניצוד (נחשים ועקרבים (אם צריכה לגופה כדלהלן סי"ז), ציפור דורר (לעיל ס"א), אריה (שם ולהלן ס"ה), עכבר (משמע קצת להלן ס"ו)) משמע שאין לחלק בין צורך של תועלת לבין צורך של נקיות או מניעת נזק וכיו"ב שכולם בכלל דבר שמינו ניצוד, ובפרט שלא כתב "דרך העולם לצוד מין זה מפני שיש בהם צורך" משמע שהצורך בצידתו אינו תנאי עיקרי בזה, ולא כתב כן אלא להלן לעניין דבר שאין במינו ניצוד "מפני שאין בו צורך" (וגם שם ייתכן שלא בא לפרש שם גדר "מינו ניצוד" אלא לומר שהצדן פטור גם כשיש לו צורך). ואם-כן, יש להחשיב כמעט כל בעל-חי [שיש לו עור ובשרו משמש כמאכל לבעלי חיים אחרים עכ"פ] כדבר שבמינו ניצוד, והוא-הדין לאותם החיות שדרך הציידים לצוד במסעות ציד (אפילו ללא צורך אכילה או שימוש בעורן) חוץ מחרקים מעופפים כזבובים, צרעין ויתושים (וראה להלן סעיף ה שהקיש דבורים לזבובים ומשמע ששניהם מדרבנן, ומאידך כתב שלדבורים יש "מקום צידתן" משמע שהדרך לצודן, וצ"ע לעניין פפרים וכיו"ב). ומשמע שבעלי-חיים הניצודים על ידי חוקרים לצורכי מחקר וכיו"ב לא נחשבים כדבר שבמינו ניצוד,

שהם צדים גם חרקים שאין דרך הציידים או אדם רגיל לצודן.
30) ס' הערוך ערך "צרע", והם מין דבורה, שיכולה לעקוץ מספר פעמים.
31) ראה להלן סי"ח.
32) "כמתעסק" דומה ל"דבר שאינו מתכוון" רק שה"כמתעסק" עושה דבר היתר שאינו קשור למלאכה בשום עניין, ואם לא מצויים זבובים בתיבה אין שום סיבה שיחוש לצידה בסגירת תיבה (כפי שהוא "מתעסק" שבגמרא (ראה כריתות יט, ב)), משא"כ דבר שאינו מתכוון עושה פעולה שצפויה תמיד לגרור עשיית מלאכה, ואעפ"כ כל עוד אינו מוכרח לגמרי שתיעשה המלאכה – התירו לו (אף שבנידו"ד שידוע שיש זבובים בתיבה דין "כמתעסק" שווה ל"דבר שאינו מתכוון", מתאים יותר לשון "כמתעסק" [מצד שפעמים רבות אין בסגירת תיבה קשר לצידת זבובים, משא"כ גרירת ספסל על חול (סי' שלז ס"א) הקשורה לעשיית חריץ לקרקע גם כשאינו מתכוון לכך, וכן מצד] שעושה הצידה בידיו ממש, אבל לשון "אינו מתכוון" מתאימה למקום שהמלאכה נגרמת ממעשיו ולא עושה בהדיא (סגירת התיבה על זבובים היא היא הצידה ולא גורמת צידה)).

זו כב). ואף שאינו מתפנן כלל לצידה, מפל מקום "פסיק רישה ולא ימות" הוא ג). אלא יתן ספין או שום דבר בין הכסוי לפלי בענין שיוכלו לצאת משם, ולא יהיה "פסיק רישה" כדו). ויש מקלין במקום שאם יפתח הפלי לטלם משם יברחו, שנמצא שאין פאן צידה כלל בכסוי זה כה). ויש לסמוך על דבריהם לענין שאין צריך לדקדק ולעין אם יש שם זבובים. ואף אם רואה פודאי שיש זבובים,

ביאורי הלכה

כב) וסגירה זו – גם אם הזבובים עדיין מחוסרים צידה³³ הרי הם ניצודים ואסור מדברי סופרים³⁴. כג) ולא ימות הוא – אף שהתורה אסרה "מלאכת מחשבת" אבל מלאכה שנעשתה ללא מחשבה וכוונה אינה אסורה מן התורה, אם יודע שמעשיו יגרמו

ציונים והוספות

אלא ככה"ג שאינו מכויין לכך אלא דפס"ר הוא, [ועיקר הקולא מיוסד על פלוגתא סה"ת והטור והכריע הרמ"א מדנפשיה שבתיר דרבנן אפשר להקל, והרי סה"ת והטור לא דברו אלא באינו מכויין ולא במכויין], והוא גופא חידוש הוא כמו שנתבאר כאן, ורבים חולקים על כך, אבל במכויין לכך ליכא מאן דמיקל). ואין כאן חומרא יתירה, כי בלאו הכי בשוע"ר לא הצריך לדקדק היטב (אפילו בתיבה קטנה) אלא להפריח מה שנראה לעיניו ודיו (אבל הלבוש ס"ג שלא סמך על דעת המקילים אפילו לעניין שלא לדקדק, וכשלא חילק בין תיבה "גדולה" ל"קטנה" יש מקום יותר לדייק שדעתו להחמיר בתיבה גדולה (כפי שדייק בדבריו בא"ר)).

34) לעניין שיטת שוע"ר בפס"ר ותרי דרבנן: כאמור לעיל (הערה לג) אין מהלכה זו הכרעה ברורה בשוע"ר להחמיר בזה, ובספרים הנ"ל (שם) הביאו מדין הוצאת הסכין שבסימן שיד ס"ג שבשוע"ר לא הקל משום שהוא פס"ר בתרי דרבנן אלא משום שלא גזרו על הרחבת הנקב, וא"כ דעתו להחמיר בפס"ר ותרי דרבנן (וראה לעיל על ס"י שיד הערה לב), אך מאידך על פי המבואר לעיל שם הערה כח יש לומר שדווקא בהרחבת נקב יש להחמיר וזה שהוא מקלקל לא מועיל להתירו, אבל פס"ר בתרי דרבנן בעלמא אולי יועיל להתירו. ויש בזה נפק"מ לשאלות מצויות רבות, ולדוגמא: מעבר במקום שישנו חיישן המדליק תאורת לד (שזו מלאכה דרבנן הנעשית כלאחר יד) שע"פ הפמ"ג אפשר להקל מטעם פס"ר ותרי דרבנן, אבל המתירים גם לשיטת שוע"ר יצטרכו לסמוך על סניפים נוספים להיתר.

35) העושה מלאכה בפסיק רישה חייב אם היא מלאכה שחייבים עליה מן התורה (ס"י שלו ס"א), ואסור במלאכה האסורה מדברי סופרים (כבנדו"ר).

36) ראה לעיל הערה י הספק בזה, ולמעשה, אם הם חרקים מעופפים ינסה להפריחם לפני סגירת הפח, ובחרקים שאינם מעופפים ושאין דרכם לברוח (כגון נמלה שאם מניח ידו החרק מטפס עליה) בלאו הכי יש להסתפק אם יש בהם גדר צידה כלל (כדלעיל הערה כד), ואפשר להקל כשהוא פס"ר ולא ניחא ליה, ועוד שבמקומות ובזמנים מסוימים אי אפשר להיזהר בזה (ע"ד המבואר להלן ס"י שכ ס"כ).

37) משמע דעת המקילים שכן הוא בכל מקום, וכן משמע דעתו בשוע"ר שכותב בפשטות לסמוך על זה לעניין ספק

33) ברמ"א ס"ג משמע שמותר לסגור תיבה גדולה שאי אפשר לתפוס הזבובים בתוכה, ובפמ"ג (א"א ס"ק ז) דייק שהרמ"א מקל מצד שהוא פס"ר בתרי דרבנן (וזבובים הוא דבר שאין במינו ניצוד שאיסורו מדרבנן, וכן צידה לכלי גדול המחוסר צידה אינה אלא מדרבנן), ועפ"י יש שדייקו (ברכת השבת ע' קפ, שבת כהלכה פט"ו תוס' ביאור יג) בשוע"ר שלא חילק בין תיבה גדולה לקטנה שדעתו להחמיר בפס"ר גם בתרי דרבנן. ולהעיר, שמסתימת הרמ"א והמג"א ס"ק ז משמע שההיתר בתיבה גדולה אינו אלא בזבובים שפורחים מיד בפתיחת התיבה ואינו מחמת פס"ר ותרי דרבנן שאז היה להתיר בתיבה גדולה גם בזבובים שלא פורחים מיד בפתיחתה, ונמצא שאין הכרעה ברורה שדעתו להקל בפס"ר ותרי דרבנן, ומאידך ייתכן שדעת שוע"ר להקל בפס"ר ותרי דרבנן וכאן החמיר (אולי כי בנדו"ד (שהוא צידה בהדיא כדלעיל הערה לב) אין לסמוך על פס"ר לשום קולא אפילו של תרי דרבנן (ומפורש להלן (ראה הערה לח) שפס"ר בנידון דידן חמור הוא)). ובגוף שיטת שוע"ר בתיבה גדולה (ללא קשר לפס"ר בתרי דרבנן): המג"א דייק שהרמ"א נט' "תיבה קטנה" כי בתיבה גדולה הוא מחוסר צידה ומותר, ולכאורה מהא דלא חילק בשוע"ר משמע שמחמיר גם בתיבה גדולה (אולי מטעם שהמחמירים לא מודים למקילים בעניין זה (כדלעיל) או מסברא אחרת (ראה הערות וביאורים ירושלים ח"ג ע' קנה)), אמנם, מהא דלא כתב כדרכו בכגון דא "אפילו גדולה" ייתכן שלא בא לחלוק בפירוש על משמעות הרמ"א, אלא שלא נכנס לחילוק זה, ייתכן משום שהמג"א ס"ק ז ביאר שתיבה גדולה היינו שאם עומד בתוכה לא יכול לתפוס הזבוב בחד שחי', אבל בט"ז ס"ק ג שבעקבותיו הלך בשוע"ר בהלכה זו משמע קצת שהחילוק הוא שבתוכה גדולה יותר ודאי שיברחו הזבובים בפתיחתה, וכיון שאינו שיעור ברור לא נחית לחלק בזה, ובפרט שאם כוונתו לצידה כולם מודים לאסור גם בתיבה גדולה (ראה ס' גביע הכסף פ"א הערה א קצת עד"ז: הגם שהפמ"ג כתב סתמא משום דהוי דרבנן, ולפ"ז היה מקום להתיר אף במכויין לכך [כגון לסגור תיבה גדולה שיש בה זבובים כדי להסגירם ולא יוכלו לצאת], מ"מ האמת כמש"כ בשעה"צ וגם הפמ"ג כוון לזה אלא שקיצר בלשונו, שהרי אין לנו מקור להקל מדברי רמ"א אלו

מפריח מה שנראה לעיניו וריו, ואינו צריך לחפש שמא נשארו עוד זבובים, שפיון שהדבר ספק אם ישן
שם - אין כאן "פסיק רישה" כו:

חלק ב, סימן שטז צידה האסורה והמתרת בשבת סעיף ד:

ביאורי הלכה

[כ] פסיק רישה - לולא המקילין, כיון שראה בעיניו אך כיון שיש שהקילו שאינו נחשב כצידה כלל, שמצויים שם זבובים, עליו לדקדק ולעיין שלא נשארו שם יותר, ואין לסמוך על זה שאינו "פסיק רישה" ³⁸, נחשב כ"אינו פסיק רישה" ³⁹.

ציונים והוספות

פס"ר, ולא בא לשלול אלא מקרים מיוחדים כגון תיבה שיש לה פתיחה כפולה וכיו"ב. ובשש"כ פכ"ז הערה קי הביא שהסתפק הגרש"ז זצ"ל בכה"ג שיש הרבה זבובים אשר בקל יוכל לתופסם, וכהיה דשבת קו ב, בחגבים שמקלחות ובאות, אולם אם יכוין לצוד דוקא זבוב מסויים, יתכן שלא יוכל לתופסו דחשיב כמחוסר צידה, מה הדין בכה"ג שאינו מכויין לזבוב מסויים.

(38) "אינו פסיק רישה" היינו שגם אם יש זבובים בתיבה לא ודאי שיצוד אותם, אבל בנידון דידן אם יש זבובים בתיבה ודאי שייצודו אלא שיש ספק אם יש שם זבובים והוא "ספק פסיק רישה" החמור יותר מ"אינו פסיק רישה" וחוששים שמא יראה זבובים ויסגור בכל זאת (ראה קו"א סי' רעז ס"ק א), וגם אם ספק פס"ר בדרבנן מותר (ראה קו"א שם), כאן חמור יותר שרואה הזבובים בעיניו, ויש כמעט חזקה שנמצאים גם בתוך התיבה.

(39) אבל בכוורת דלהלן סעיף ה חייב להשאיר פתח ממש, ולא יועיל להפריח הדבורים; והנה, ההולך במקום שיש בו נמלים רבים, שהתירו ללכת שם כל עוד לא רואה בפירוש שדורך על נמלה (להלן סכ"ב) כי אינו פס"ר אף שיש חשש שדורך והורג, ועל פי הנ"ל היה לאסור שהרי הוא ספק פס"ר (יש ספק אם דורך על נמלים, אבל אם דורך על נמלה פס"ר שהורגה) במקום שיש כמעט חזקה (ריבוי נמלים סביבו), אלא שעדיין יש מקום להתיר הליכתו שם מדין פס"ר במקום שאי אפשר, שהתירו בו יותר (ראה סי' שכ ס"כ לענין הליכה בשלג במנעלים לחים (ובפרט כשהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה)).

~ שו"ע רבנו הזקן לפי לוח "רב יומי" - הלכות תפילה ~

י טוב ליתן צדקה קודם התפלה שנאמר אני בצדק אחזה פניך:

~ יום ראשון ~

חלק א סימן צב הנצרך לנקביו ודין רחיצה ושאר הכנות:

ז מקום המטונף הם מקומות המכוסים באדם לפי שיש בהם מלמולי זיעה וכן אם חיכוך הראש כמ"ש בס' קס"ד וכן צואת האוזן וצואת האף הן מינופות ואסור ליגע בהן בתפלה כי אם ע"י בגד:

ח המשתין לא יתפלל עד שישחה כדי הילוך ד' אמות משום ניצוצות שבאמתו והמתפלל לא ישתין עד שישחה כדי הילוך ד' אמות אחר סיום תפלתו שכל ד' אמות תפלתו שגורה בפיו ושפתיו רוחשות אבל לאחר שישחה כדי הילוך ד' אמות מותר לו להשתין במקום שהתפלל ומדת חסידות שלא להשתין בתוך ד' אמות של תפלה:

ט הרוקק לא יתפלל עד שישחה כדי הילוך ד' אמות והמתפלל לא ירוק לרצונו מחמת טויל עד שישחה כדי הילוך ד' אמות אבל אם נודמן לו רוק מותר אפילו בתוך התפלה כמ"ש בס' צ"ז:

חלק א סימן צג קודם שיתפלל צריך לשהות:
א המתפלל צריך שישחה במקום שמתפלל שעה אחת קודם תפלתו כדי שיכוין לבו למקום שנאמר אשרי יושבי ביתך ואח"כ יהלוך סלה ושעה אחת אחר תפלתו שלא תהא נראית עליו כמשאוי שממהר לצאת ממנה שנאמר אך צדיקים יודו לשמך ואח"כ ישבו ישרים את פניך וחסידים הראשונים היו שוהין שעה ממש משעות בינונית שהן כ"ד במעת לעת ולשאר עם די בשעה מועטת כדי הילוך ב' פתחים שהם ח' טפחים כמ"ש בס' יומי צ'.

יש נוהגין להתפלל מתוך הספר כדי לכוין מאוד והכל לפי מה שהוא מרגיש בנפשו:

ב אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש שהיא הכנעה מאימת הקב"ה שנאמר עבדו את ה' ביראה דהיינו התפלה שהיא לנו במקום עבודה עשו אותה ביראה. ולא יעמוד לא מתוך שחוק וקלות ראש ודברים בטלים ולא

~ יום שלישי ~

ב במקומות שנוהגים להתפלל לרוח משאר רוחות עכ"פ יצדד פניו לצד ארץ ישראל אם הוא בחוץ לארץ ולירושלים אם הוא בארץ ישראל ולמקדש אם הוא בירושלים ואנו מחזירין פנים למזרח מפני שאנו יושבין במערבו של ארץ ישראל ונמצא פנינו לארץ ישראל ולכן קובעים ארון הקודש במזרח ואפילו קבעוהו לצד אחר יתפללו לצד מזרח.

ומכל מקום מדינות אלו שהן לצד צפון הרבה אע"פ שהן במערבו של ארץ ישראל לא יקבעו מקום הארון וצד התפלה דהיינו כותל מזרחי כנגד אמצעית רוח מזרחית שלהם אלא כנגד מזרחית דרומית (קצת כפי ערך נטיית נקודת אמצע מזרח שלהם מכנגד ירושלים ונקודה זו הוא מקום יציאת שמש לעיר זו בתקופת ניסן ותשרי האמיתית והוא מקום פגישת גלגל משה היום באופק עיר זה שלכן היום והלילה שוים שם בתקופת ניסן ותשרי).

ומקום זה בכל מדינות אלו הוא להלאה מנקודת נוכח הראש של ירושלים וצריך לחשוב כמה יהיה כנגד ירושלים ברוחב שמגלגל משה היום עד רובע עגול שמנוכח הראש שלנו עד מקום פגישת האופק שלנו במשולש היום ואם רוחב זה שמעגול זה עד משה היום כנגד ירושלים הוא יותר מרוחב שממשה היום עד נוכח הראש של ירושלים צריך לצדד קצת לדרום כפי ערך יתרון הזה ואם הוא פחות מזה צריך לצדד לצפון קצת ודבר זה תלוי במרחק המדינה מים המערבי כלפי המזרח ובהרחקה מטבור הארץ כלפי צפון יותר ממרחק ירושלים וחשבון זה קל להיודעים דרכי החשבון במשולש כדור:

ג ומו שרוצה לקיים אמרם הרוצה להחכים ידרים ולהעשיר יצפין יכול לעשות כן אפילו בצבור אע"פ שהם מתפללין למזרח ומכל מקום צריך לצדד פניו למזרח כנגד ארץ ישראל אפילו מתפלל ביחיד ויכול לעשות גם בהיפוך שעיקר עמידתו יהיה למזרח ויצדד פניו לדרום או לצפון כדי להחכים או להעשיר ודרך זה יותר נכון כשמתפלל בצבור כדי שלא יהא נראה כמו שחלוק מהצבור קצת שהם עומדים למזרח והוא לדרום או לצפון אלא א"כ שכח ועמד לצפון או לדרום והתחיל כבר להתפלל אזי די לו שיהפך פניו למזרח ולא יעקור רגליו להפוך עמידתו למזרח.

אבל אם שכח ועמד למערב לא יהפוך פניו כלל שהרי אי אפשר להפוך פניו למזרח ויתפלל לכן א"צ להפוך פניו כלל אלא א"כ רוצה להחכים או להעשיר וא"צ לעקור רגליו להפוך עמידתו למזרח לפי שיש מן החכמים שהיו מתפללים לכתחלה למערב מפני שהשכינה במערב ויש מי שהיה מתפלל לאיזה רוח שהיה מזדמן לו מפני שסובר ששכינה

מתוך כעס אלא מתוך שמחה של מצוה כגון דברי תנחומים של תורה כגון סמוך לגאולת מצרים או סמוך לתהלה לדוד שכתוב בו רצון יראיו יעשה שומר ה' את כל אוהביו:

~ יום שני ~

ג אין עומדין להתפלל מתוך דין ולא מתוך הלכה שלא יהא לבו טרוד בה בתפלתו ולא יוכל לכיין יפה אלא מתוך הלכה פסוקה שאין לפלפל בה כלום ולא יטרד בה בתפלה והיא נקראת ג"כ שמחה של מצוה שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב.

ומכל מקום אם עסק בפלפול הלכה והתחילו צבור להתפלל יתפלל עמהם ובפרט עכשיו שאין מכוונים כל כך בתפלה ולא הוזירו אלא לכתחלה שלא יעסוק בפלפול קודם התפלה:

ד העוסק בצרכי צבור הרי זה כעוסק בתורה יש מפרשים לענין לעמוד מתוכו להתפלל שגם זו שמחה היא לו שעוסק בצרכי צבור ובלבד שיהא דבר שאין בו טרדה דומה להלכה פסוקה ויש מפרשים לענין שאין צריך לפסוק ולהתפלל כמו שהעוסק בתורה ותורתו אומנותו א"צ לפסוק לתפלה וכבר נתבאר בסימן ע' שהעוסק בצרכי צבור אפילו לקריאת שמע אינו פוסק וכ"ש לתפלה.

ואין צריך להתפלל מנחה שתיים בשביל תשלומי שחרית שכיון שבשעת חובתו היה פטור ממנה מן הדין א"צ לתשלומין כלל:

חלק א סימן צד צריך לכיין כנגד ארץ ישראל ודין הרוכב או יושב בספינה:

א בקומו להתפלל אם היה עומד בחוץ לארץ יחזיר פניו כנגד ארץ ישראל שנאמר והתפללו אליך דרך ארצם ויכוין גם כנגד ירושלים וכנגד המקדש וכנגד בית קדשי קדשים היה עומד בארץ ישראל יחזיר פניו כנגד ירושלים שנאמר והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת ויכוין גם כנגד בית המקדש וכנגד בית קדשי הקדשים היה עומד בירושלים יחזיר פניו למקדש שנאמר והתפללו אל הבית הזה ויכוין גם כנגד בית קדשי הקדשים היה עומד אחורי המקדש (אבל בבית המקדש אסור לעמוד בזמן הזה שכולם טמאי מתים שאין לנו אפר פרה כמו שיתבאר בס' תקס"א) במערבו של בית קדשי קדשים יחזיר פניו למזרח כנגד בית קדשי קדשים שנאמר והתפללו אל המקום הזה ואם היה עומד בצפון יחזיר פניו לדרום כנגדו ואם עומד בדרומו יחזיר פניו לצפון כנגדו נמצאו כל ישראל מכוונים לבם למקום אחד ועל זה דרשו חכמים כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות תל שכל פיות פונים בו:

כיון שמתכוון כדי לקיים מצוה מן המובחר:

~ יום חמישי ~

ן היה יושב בספינה או בעגלה ומפחד לעמוד בכל התפלה ומתפלל מיושב מכל מקום יעמוד במקום הכרעיות אם אפשר לו כדי שיהא כורע מעומד ופוסע ג' פסיעות ואם רוכב על גבי בהמה יחזיר הבהמה ג' פסיעות לאחוריה ועולה לו כאלו פוסע בעצמו או יחזיר עצמו על גבי בהמתו בדרך שהיה נוהג אם בא להפטר מן המלך:

ז זקן שאינו יכול לעמוד יושב במקומו ומתפלל וכן חולה. ומתפלל אפילו שוכב על צידו והוא שיכול לכיון דעתו.

ואם אי אפשר לו להתפלל בפיו מפני חלישותו טוב שע"פ יתרהר בלבו שנאמר אמרו בלבבכם על משכבכם ואע"פ שאינו יוצא ידי חובתו בהרהור כמו שיתבאר בסימן ק"א.

אבל אם אינו יכול לכיון דעתו קורא קריאת שמע לבדה אם אפשר לו לפי שכוונת קריאת שמע אינה אלא פסוק ראשון ובקל יוכל לכיון:

ח מי שהיו לו נכרים מכאן ומכאן ומתיירא שמא יפסיקוהו בתפלתו או שמא יפסידו מקחו אם יעמוד ויתפלל ישב במקומו ויתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו ואע"פ שצריך לפסוע ג' פסיעות בסוף התפלה יושב ומתפלל וכו'.
יש לזהר שלא לסמוך עצמו לכותל או לעמוד או לחבירו בשעת תפלה כמו שיתבאר בס' קמ"א:

ט מי שהוכרח להתפלל מיושב או מהלך טוב שיחזור ויתפלל מעומד כשיוכל בתורת נדבה הוא במוח שיוכל לכיון יפה בתפלתו כמו שיתבאר בס' ק"ז:

י מי שבא בדרך והוא סמוך למלון של נכרים אם יכול להסתלק מן הדרך ולהתפלל מעומד במקום שקרוב הדבר לגמרי שלא יפסיקוהו שם עוברי דרכים מוטב שיסתלק ויתפלל שם משיתפלל בבית של נכרי שבודאי יש בו גלולים ותועבות ואין להכניס לשם דבר (שבקדושה) שהרי משה רבינו עליו השלום אמר כצאתי את העיר וגו' ולא רצה להתפלל בדרך של מצרים לפי שהיתה העיר מלאה גלולים אבל אם אי אפשר להסתלק מן הדרך במקום שלא יפסיקוהו יתפלל במלון באיזו קרן זווית שלא יבלבלוהו בני הבית ואין לחוש לגלולים שהרי כל תפלתו בעיירות מלאות גלולים.

ואם אי אפשר להסתלק מן הדרך וצריך להתפלל מהלך או מיושב וגם במלון לא ימצא קרן זווית שלא יבלבלוהו מוטב להתפלל בדרך מהלך או מיושב כיון שאו יכול לכיון יותר ומכל מקום אם יכול להתפלל במלון בבקעה או בחצר או בגינה מוטב ויצא ידי שניהם להתפלל מעומד ובכוונה:

בכל מקום ויש לסמוך על דבריהם בדיעבד שכבר התחיל להתפלל לאיזו רוח שא"צ להפסיק בתפלתו לעקור רגליו ולעמוד כנגד ארץ ישראל:

~ יום רביעי ~

ך סומא ומי שאינו יכול לכיון הרוחות להתפלל כנגד ארץ ישראל וכיון לבו לאביו שבשמים שנאמר והתפללו אל ה':

ה היה רוכב על החמור אינו צריך לירד ולהתפלל אפילו יש לו מי שיתפוס את חמורו אלא מתפלל דרך הילוכו ויחזור פניו לארץ ישראל אם אפשר לו וכן אם היה בספינה או על גבי קרון אם יכול לעמוד עומד ואם לאו יושב במקומו ומתפלל ויחזור פניו לארץ ישראל אם אפשר לו ואם היה הולך ברגליו מתפלל דרך הילוכו אף אם אין פניו כנגד ארץ ישראל ואפילו שלא במקום סכנה ואפילו הולך לדבר הרשות לא הצריכותו להפסיק הליכתו ולעמוד בשעת התפלה לפי שיקשה בעיניו איחור דרכו ויטרד לבו ולא יוכל לכיון והכל לפי הדרך ולפי המקום ולפי יראתו וישוב דעתו.

אבל אם קדם הוא להשיירא ויש לו מי שיאחז את חמורו ירד למטה ויתפלל וכל שכן כשמהלך ברגליו שצריך הוא לעמוד ולהתפלל שבעמידה זו לא יטרד לבו כיון שמבלעדי כן צריך הוא להמתין על השיירא.

ויש אומרים שבכל ענין צריך הוא לעמוד באבות כדי לכיון שאם לא כיון לבו באבות צריך הוא לחזור ולהתפלל וכשמתפלל דרך הילוכו אינו יכול לכיון כל כך לכן צריך לעכב הבהמה שלא תהלך עד שיומור ברכת אבות אבל א"צ לירד למטה וראוי לחוש לדבריהם אם הוא שלא במקום סכנה.

ולכתחלה לא יצא לדרך משעלה עמוד השחר עד שיתפלל תחלה בביתו כל תפלת י"ח מעומד כמו שנתבאר בסימן פ"ט ומכל מקום אם עבר ויצא יכול להתפלל דרך הילוכו אפילו מהלך סמוך לעיר בתוך התחום ואף ע"פ שיוגיע למחוז חפצו בעוד שיש עדיין שהות הרכה להתפלל אע"כ יכול להתפלל בדרך מיד שהגיע זמן התפלה ואינו מחויב להתעכב מלהתפלל עד שיוגיע למחוז חפצו כדי להתפלל שם מעומד שכיון שכבר חל עליו חובת התפלה והוא בדרך יכול לצאת ידי חובתו מן הדין כאשר הוא שם ואינו מחויב להחמיץ המצוה כדי להתפלל מעומד כיון שעכשיו הוא פטור מהעמידה.

ומכל מקום כדי לקיים המצוה מן המובחר נכון הוא שימתין עד שיוגיע למחוז חפצו להתפלל שם מעומד אם ידוע לו שיהיה לו שם מקום מיוחד שלא יבלבלוהו בני הבית ואין בזה משום אין מחמיצין את המצות וזרזים מקדימין למצוה

~ שבת קודש ~

ב מותר לאחוז סידור בידו בשעה שמתפלל שכיון שאוחז לצורך התפלה אינו נטרד בשבילו ומכל מקום אם לא היה בידו קודם שהתחיל לא יחזו(ו)ר אחריו בתפלה ליטלו משום הפסק אלא אם כן היה במקום מיוחד שהוא מוכן או מותר ליטלו אפילו בתוך התפלה והוא שנוטלו כדי להתפלל מתוכו.

וכל המתפלל מתוך הסידור יזהר שירשום תחלה כל המקומות שצריך להתפלל באותה תפלה ולא יחפש אחריהם בתוך התפלה כי יפסיק על ידי זה ולא יוכל לכיון יפה:

ג נפל ספר לפניו על הארץ ואינו יכול לכיון יפה מפני זה מותר להגביהו כשיסיים אותה ברכה שהוא עומד בה:

חלק א סימן צז שלא יגהק ולא יפהק בשעת התפלה:

א לא יגהק דהיינו נפחה שאדם מוציא מגופו לפיו מתוך שבעו ולא יפהק דהיינו שפותח פיו כאדם הרוצה לישן או שעמד משינה ואם גהק או פיהק לרצונו ה"ז מנסי הרוח אם צריך לפהק מתוך אונס יניח ידו על פיו שלא תראה פתיחתו.

ולא יניח ידו על סנטרו דהיינו לחי התחתון בשעת התפלה מפני שהוא דרך גסות הרוח וחזונים העושים כן בשעת הזמר מותר לפי שאינם מתכוונים לגסות אלא להנעים את הקול אבל שלא בשעת הזמר אסור:

ב הרק בתפלתו כאלו רק בפני המלך לפיכך אסור לרוק לרצונו שלא מאונס אפילו עומד בתחנונים שלאחר התפלה שכל זמן שלא פסע הרי זה עומד לפני המלך אבל אם צריך לרוק מותר כדי שלא יצמער בתפלה וגמצא טרוד.

ומכל מקום לא ירוק על גבי קרקע אפילו יש שם גמי או תבן שיכסו הרוק אלא מבלעו בכסותו בענין שלא יהא נראה כגון בבגד התחתון אבל בבגד העליון שהרוק נראה אסור ובמקומות שלובשין בחגורה חתיכת בגד (שקורין פציילט) אפשר שמותר להבליע בו אע"פ שהרוק נראה שכיון שהוא עשוי לכך אין בו משום מיאוס.

ואם הוא אסטנים שמאוס עליו להבליעו בכסותו או שמאוס עליו להשהותו בפיו עד שיבלענו (או שהוא כסות נאה ואם נצריכנו שיבלענו יטרידנו ג"כ) זורקו לאחוריו אבל לא לפניו מפני שהמתפלל שכינה לפניו וצדידן הם כלפניו לענין זה ואם אי אפשר לו לזרוק לאחוריו זורקו לשמאלו אבל לא לימינו משום שנאמר ה' צלך על יד ימינך ואם אי אפשר לו לרוק כי אם לפניו מותר כדי שלא יטרד:

~ יום שישי ~

חלק א סימן צה כיון איבריו בשעת התפלה:

א המתפלל צריך שיכוין רגליו זו אצל זו בכיון כאלו אינן אלא רגל אחד להדמות למלאכים שנאמר בהם ורגליהם רגל ישרה כלומר רגליהם נראות כרגל אחד.

וטוב לכיון רגליו גם כשאומר קדושה עם ש"ץ שהרי אומר נקדש בשם שמקדישים בשמי מרום ובמרום מקדישים כן ברגל ישרה:

ב יש מי שאומר שכשעומד להתפלל ילך לפניו ג' פסיעות דרך קירוב והגשה לדבר שצריך לעשות וטוב לחוש לדבריו:

ג כתוב אחד אומר והיו עיני ולבי שם כל הימים וכתוב אחד אומר נשא לבבינו אל כפים אל אל בשמים וכדי שיתקיימו ב' מקראות אלו אמרו שהמתפלל צריך שיכוין ראשו מעט שיהיו עיניו למטה לארץ שהרי אנו מתפללים נגד בית המקדש שנאמר בו והיו עיני ולבי שם כו' לכן יתן עיניו למטה כנגדו ויחשוב כאלו עומד בו ומתפלל ועל ידי זה תפלתו רצויה ובלבו יכוין למעלה אל אל שבשמים (ואותן המגביהים ראשיהם ועיניהם למעלה כמביטין על הגג המלאכים מלענים עליהם) וקודם התפלה ישא עיניו לשמים לעורר הכוונה וכן בתוך התפלה אם נתבטלה כוונתו כמ"ש בס"י צ':

ד צריך לעמוד בתפלה כעבד לפני רבו באימה ביראה בפהד ואל יניח ידיו על חלציו מפני שהוא דרך יוהרא וטוב שיניחן על לבו כפותין הימנית על השמאלית במקום שנוהגין לעמוד כן לפני המלך כשמדברים עמו ושואלין מאתו צרכיהם והכל כמנהג המקום ונוהגים קצת מטעם הירוע להם לכוף האגודל בתוך פיסת היד ויש נוהגין מטעם הירוע להם להניח זרועותיהם על לבם ימנית על שמאלית שיהיה פרק אמצעי משתי זרועות נגד פני המתפלל:

חלק א סימן צו שימנע כל הטרודות כדי שיכוין ובו ג' סעיפים:

א כשהוא מתפלל לא יאחוז בידו תפילין ולא ספר מכתבי הקודש ולא קערה מלאה ולא סכין ולא מעות ולא ככר מפני שלבו עליהם שלא יפול ויטרד ותתבטל כוונתו אבל שאר דברים שאם יפלו לא יפסדו ולא יזיקו לו מותר לאחוז מן הדין אלא שמצוה מן המובחר שלא לאחוז כלום אלא יהיו ידיו כפותין כעומד לפני המלך כמ"ש סי' צ"ה סעיף ד'.

ולולב בזמנו מותר לאחוז אע"פ שאם יפול אפשר שיפסל מכל מקום כיון שהאחיזה היא מצוה אינו נטרד בשבילו:

~ 'לקוטי תורה' חג הסוכות - הפרשה החסידית ~

ושאבתם מים בששון [ב]

הגילוי. והיינו על ידי השיר שהיו אומרים על חינוך, שהוא בחינת בינה.

וזהו ענין יין "המשמח אלקים ואנשים" – שמביא אלקות לידי גילוי לאנשים. דהיינו, על ידי הבינה שמבין ומשיג גדולת ה', תתלהב נפשו בה'. וזהו גם כן בחינת יין הגשמי, שגורם גם כן השמחה וגילוי ההעלם – נכנס יין כו"ס.⁷

אך ההפך בין נסוד חינוך שמבכל השנה, לבחינת מועדים לשמחה, ובפרט סוכות, זמן שמחתנו, שהיה בהם גם כן נסוד חינוך הוא:

כמו על דרך משל: אדם בשנתפעל ושמח מאיזה דבר, אף על פי כן יכול להיות השמחה וההתפעלות אצלו בהעלם מזולתו – שיהיה תוכו רצוף חדוה ושמחה ואינו גלוי לעין כל. אבל בשנתפעל ונשמח מאד מאיזה דבר, אזי נראה שמחתו לעין כל, ומרגו, ומרעד ברגל ומטפח ביד – שאינה יכול להיות בהסתתר מרוב גדולת השמחה.

כך כל השנה, אף שנתפעל מאלהות אינסוף ברוך הוא ה'ממלא כל עולמין' וסובב כל עולמין, אף על פי כן הוא בהעלם אצלו, שאור השמחה מתעלם בהכלי והכלי מגבילתו;

אבל בחג הסוכות נראה שמחתו לעין כל, שהאור בוקע הכלי מחמת רוב גדולת אור השמחה וריבוי גילוי ההעלם.⁸ ושמחה זו היא הרעש הגדול;

כמו שמרגו ומרעד בשנשמח בגשמי, כן ויותר מכן הוא המרגו והרעד ברוחניות, בשירות ותשבחות לפני ה', כמו שאומרים (ברכת יציר): "והאופנים ברגע גדול". זהו

"ושאבתם מים בששון מפעני השועה" (בישעה י"ב), (י):

הנה בכל השנה היה ניסוד חינוך על גבי מזבח, והוא מפורש בתורה שבכתב בהדיא בכמה מקומות. ובחג הסוכות היה עוד גם ניסוד חינוך על גבי המזבח כל שבעת ימי החג, והוא "הלכה למשה מסיני" (סוכה ל"ה, א'. זכחים ק", עמוד ב'), שאינו מפורש בהדיא בתורה שבכתב, רק "דרבנן סמכיה אקראי". ושאבת המים היה בשמחה גדולה, על שם "ושאבתם מים בששון כו", כמבואר במסכת סוכה סוף פרק ד', וריש פרק ה'.

ויש להבין הטעם, למה אינו מפורש בתורה שבכתב כו"ס?

והנה בתחלה צריך להבין ענין ניסוד חינוך:

כי הנה בין בתיב (שופטים ט"ז, יא): "החדלתי את תירושי המשמח אלקים ואנשים". להיות ידוע דבינה – "אם הבנים" – היא השמחה, כמו שכתוב (תהלים קיג, ט): "אם הבנים שמחה". כי השמחה היא גילוי ההעלם, לכן נמשך דוקא מבחינת בינה, שהוא בשמבין ומשיג תעלומות חכמה,⁹ שנמשך בגילוי בהבנה והשגה ממש, שמשגיח אותו בטוב – אז יהיה השמחה. מה שאין כן בשעדיין אינו משיג הדבר בהשגה היטב, רק הוא עדיין נעלם בכח חכמתו, ואינו בגילוי אצלו ממש – לא יקבל עונג ושמחה כלל.

אך הנה בינה נקרא ג'עצן, עלמא דאיתכסיא.¹⁰ וזה היה עבודת הלויים, דכתיב (קרח י"ח, כג): "ועבד הלוי הוא" – שמשגיח בחינת "הוא", דהיינו עלמא דאיתכסיא,¹¹ "הוא" – דא עתיקא,¹² המלוכש בבירה – מהעלם אל

7. (ראה וזה חלק ג' קכו, א).

8. ("יצא סוד". ערוכין סה, סוף עמוד א).

(ועיין עוד מענין "ועבד הלוי הוא", בדבור המתחיל "אז ישיר משה ובני ישראל" (תורה אור סב, ג). וימענין "הוא" – בדבור המתחיל "לך לך", גבי "הוא עשנו" (תורה אור יא, ב)).

9. (ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "ה' לי בעוזרי" (לקמן פה, ב). ועיין מה שנתבאר ריש פרשת שלח, בדבור המתחיל "ענין המרגלים" (לעיל שלח לו, ד), בפירוש "זבת חלב ודבש" (שמות ג, ח), שהוא מחמת תוספת האור והגילוי לא יוכלו הכלים להעלים כו).

1. (נאמר ליל מוצאי שבת הל המועד סוכות תקס"ח).

2. (ועיין מזה בזהר: בסוף חלק א' בהשקטות, דף י"א, עמוד ב'. ודף י"ב, עמוד א' ועמוד ב').

3. ("תעלמות חכמה": אי"ב יא, ו).

4. וקמו שכתוב בזהר: חלק א', ויצא (קנ"ג, ב'. קנ"ד. ובשאר דוכתי).

5. (זהר חלק א' ויצא קנר, א).

6. (ראה וזה חלק ג קרח, קעה, ב. וראה תורה אור לך יא, סוף עמוד ב ואילך. ובכמה מקומות).

ובמאמר רז"ל¹³: "כל התורה שמוותיו של הקדוש ברוך הוא". ולכן כל אותיותיה מנויות¹⁴, לכל יעדיף ויחסיר. וכל אות צריך לאמר בדמותו ותבניתו, והנגיעה פוסקת¹⁵.

והנה האותיות הן בבחינת בינה¹⁶. וכנראה בחוש, שששבא השכל לכלל הבנה והשגה מתגלים בו בחינת אותיות במחשבה. אבל בבחינת חכמה, שהוא למעלה משכל המושג, אין בו בחינת אותיות עדיין.

וזהו ענין אותיות התורה: שהתורה שכתב היא בבחינת בינה, ובינה נקרא "ספר-תורה". כמו שכתוב בזהר (וזהר, דף ר"ש). והיינו בחינת אותיות המחשבה. ואף על גב ד'אורייתא מחכמה נפקת'¹⁷, לגבי המאציל היא בחינת חכמה, אבל לגבי הנבראים היא בחינת בינה¹⁸.

ותורה שבעל-פה היא בחינת חכמה, ושם אין האותיות עיקר כל פך, אלא השכל וההשכלה היא העיקרית המתגלית בתוך האותיות. ולכן אין מדקדקין באותיותיה כל פך, כי בתורה שבעל-פה העיקר היא החכמה וההשכלה. וכמו שאמרו בגמרא: "מאי טעמא דרבי מאיר" כו', שהוא בחינת טעמים, והוא בחינת חכמה כנודע¹⁹.

ובזה יובן ענין הנ"ל – שניסוף הנין פתיב בתורה, וניסוף המים לא נכתב בתורה, רק "הלכה למשה מסיני", והיינו:

כי יין הוא בחינת בינה – תורה שכתב. וזהו פירוש "ינה של תורה"²⁰, וכדלקמן, ולכן יכולה להפתח

ענין ניסוף הנין של כל השנה, וגם בסופות היו מנסכים גם יין.

וניסוף המים הוא היה בחג הסופות לבד, היו מנסכים יין בספל זה ומים בספל זה, "מערכי של מים" כו'¹⁰. וניסוף הנין הוא בחינת בינה, וניסוף המים הוא בחינת חכמה, והוא גבוה מאד נעלה מניסוף הנין.

והענין, כי זהו בחינת פהנים ולוים:

כמו שכתוב בזהר (חלק ג', דף ל"ט, עמוד א'): ד' יין מסטרא דלואי אתי כו', וסטרא דכתנא – מיון צלילין נהירין¹¹.

כי טבע המים, שיוחדים ממקום גבוה למקום נמוך, והוא בחינת כהן – שההשפעה יורדת לכהן גדול, ומשם לכל הכהנים. במאמר רז"ל (יומא יד, א'): "כהן גדול נוטל חלק בראש" – מדת "ראש" הוא משפיע. ויין הוא בחינת לוים – שהוא ההעלצה ממקום נמוך למקום גבוה מאד.

והוא גם כן "לגאמא קלא" (זהר שם) – ברעש ושר, שהוא בחינת התגלות, במאמר רז"ל (שבת נא, ב): "כל בעלי השיר וצאנים בשיר". מה שאין כן מים הוא בןשאי, כמו בחינת כהנים, ד'עובדיו בחשאי אינון כו'" (זהר שם).

וכמו שבחינת פהנים גבוה מבחינת לוים, כמו שכתוב (קה יח, ב): "וילוו עליך וישרתוך" – כך ניסוף המים גבוה מאד נעלה מניסוף הנין¹².

ב. והנה נודע ענין תורה שכתב ותורה שבעל-פה: שתורה שכתב הוא רק בחינת אותיות וצירופיהן,

10. (משנה סוכה ר, ט: ניסוף המים כיצד? .. שני ספלים של כסף היו שם .. מערכי של מים, מורחי של יין).

11. (ברפסי) הוחר: צלילין. וכן הוא לחלן בדר פ, ד).

12. (ובפרט שהיה "מים חיים", שנודע מדרגתם הגבה מאד נעלה – בבחינת חכמה. כמו שנתבאר במקום אחר, גבי "מים חיים" דקידוש מי חטאת כו'.

גם כמו שנתבאר בדרוש "ההגדה לבנה", בענין ההפרש שבין יום-טוב לשבת, וזהו גם כן מוחין-דאימא ומוחין-דאבא.

ובמקום אחר נתבאר, שזהו גם כן ההפרש בין ברכה לקדושה. גם לכן בכהנים נאמר "וקדשתו" (אמור כא, ח), ובלוים פתיב "לטהרם" (בהעלותך ח, ו. כא). כמו שנתבאר במקום אחר: בדבור המתחיל "שבת שבתון", ועל פסוק "ושמתי בך".

13. (ראה זהר חלק ב קכד, א. זהר חלק ג יט, א. פט, ב. קנט, א. רסה, ב).

14. (ראה קדושין ל, א).

15. (שלחן ערוך יורה דעה סימן רע"ד, סעיפים דה).

16. וכמו שנתבאר במקום אחר על פסוק "ופתחת עלי פתחי חותם". וענין בחרמ"ז ריש פרשת ויקרא.

17. (זהר חלק ב קכא, א).

18. ולכן חמשים יום מציאת מצרים עד מתן-תורה – כנגד "חמשים שערי בינה" (ראש השנה כא, ב), וביום החמשים – שער הנ' ניתנה תורה. וענין בזהר תצנה דף קפ"ג, עמוד א'.

19. (ואף שלמטה הרי תורה שכתב הוא בחינת ז'א, ותורה שבעל-פה היא בחינת מלכות (ראה תשובי זהר בהקדמה, פתח אליהו), הרי אדרבה, באמת, "בחקמה יסד ארץ" (משלי ג, יט) – שהיא מלכות (מאורי אור אות א, סעיף קבו) – תורה שבעל-פה, ו"כונן שמים" (שם) – ז'א – תורה שכתב – הוא "בתבונה" (שם). וענין מה שנתבאר על פסוק "ושמים כסאי ותארץ הדום רגלי כו'").

20. (עבודה זרה לה, א).

"בראשית ברא" – והיינו על ידי שמחכמה²⁵ נמשך לבחינת מחשבה, ומחשבה לדבור).

וזהו "ערכים עלי דברי סופרים" – בחינת סופר, שהוא חכמה, ושם הוא שרש תורה שבכל-פה, וניסוד המים – "יותר מיינה של תורה", והיא בחינת תורה שבכתב, שנקרא ספר, והוא בחינת בינה, וניסוד הין; שבחינת חכמה – שהוא בחינת סופר, הוא גבוה מאד נעלה מבחינת בינה – שהוא בחינת ספר²⁶.

אך עם היות שהחכמה היא למעלה מבחינת בינה, אף על פי כן חכמה ובינה הם "תרין ריעין דלא מתפרשין"²⁷. ואם כן צריך להכריע תמיד למטה, ובאתערותא דלתתא – אתערותא דלעילא²⁸.

וזהו "ושאבתם מים בששון": "מים" הוא בחינת חכמה, תשאבו "בששון" – שהוא בחינת בינה, ובוה יתחברו בחינת חכמה ובינה להיות "תרין ריעין דלא מתפרשין"²⁹.

ולזה היו אנשי מעשה מרגלים ומרקדים בעת ניסוד המים³⁰.

בתורה שבכתב; מה שאין כן ניסוד המים, שהוא בחינת חכמה, אינה יכולה להיות כתוב בתורה שבכתב, שתפשוט בבחינת כתב אותיות. והוא בחינת מוחין דאבא ומוחין דאימא²¹.

ובזה יובן מאמר רז"ל²² על פסוק "כי טובים דודיד מין": "ערכים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה". וצריך להבין, מהו "סופרים"? ומהו "יינה של תורה"? והענין:

דהנה מבורך בספר יצירה²³: "בשלישה דברים ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו: בסופר, וספר, וסיפור":

סופר הוא בחינת חכמה, המשפיע לספר שהיא בינה, בחינת מחשבה. וסיפור הוא בחינת דיבור, המקבל מספר – שהוא בינה, שהרי בלתי מחשבה אי אפשר לדבר.

(וזהו שבשלישה דברים אלו ברא הקדוש ברוך הוא עולמו: כי הטהוות העולמות הוא מבחינת דבר ה'²⁴, שהוא בחינת סופר, והדיבור מקבל ממחשבה שנקרא ספר, שהוא נמשך מבחינת חכמה – "איה סופר" (ישעיה לג, יח). וזהו

21. (ולפי מה שכתב ב"עץ חיים", שער כ"ו, סוף פרק א' (ברפס) שקלאו תק"ם. לפנינו שער פדר אבי"ע סוף פרק ב', מובן שבערך האצילות למעלה מהבריאה, כך ערך החכמה למעלה מהבינה – באצילות עצמו. והיינו, שבינה היא בריאה שבאצילות, מה שאין כן בחכמה.

ובפרטות: בחינת חכמה, שנקרא "מים חיים", היא בחינת אצילות שבאצילות. והיינו שבחינת בינה נקרא "מי" – דקיימא לשאלה" (מאורי אור אור מ, סוף סוף ח), שעם היות בחינת העלם, הוא העלם של הגילוי. ובענין דכתיב (ישעיה מה, ו): "וצר אור, ובורא חושך" – יצירה הוא גילוי, ובריאה – העלם. והיינו העלם השניף להגילוי – מחשבה ודבור. מה שאין כן בחינת חכמה, שהוא אצילות, הנה לגבי אצילות, שנה בריאה ויצירה, ו"כחשבה כאורה" (תהלים קל"ב, יב), כמו שנתבאר במקום אחר.

והיינו לפי שבחינת אצילות הוא למעלה מסדר ההשתלשלות דבי"ע. ולכן העלם והגילוי שבסדר ההשתלשלות, שהוא בחינת בריאה ויצירה – שניהם שוין ממש לגבי אצילות.

והנה, על ידי ניסוד המים בחג ממשכים גילוי העלם שלמעלה מסדר ההשתלשלות, דהיינו בחינת חכמה, שהוא אצילות, בחינת מוחין דאבא. לכן הוא גבוה מאד נעלה מניסוד הין – מוחין דאימא, שהוא גילוי העלם שבסדר ההשתלשלות.

וענין מה שנתבאר בדבור הפותחיל "שיר השירים", בפירוש "כי טובים דודיד מין" (שיר השירים א, ב).

והוא על דרך קריעת ים-סוף: כי ים ויבשה הם העלם וגילוי של סדר ההשתלשלות – עלמא דאתפסא ועלמא דאתגליא. אך

על ידי "רוח קדים" (בא י, יג), "קדמונו של עולם", שלמעלה מסדר ההשתלשלות העולמות, אזי "הפך ים ליבשה" (תהלים סו, ו), כי שם שניהם שוין "כחשבה כאורה" כנ"ל.

22. (שיר השירים רבא א על פסוק כי טובים דודיד ב). וראה עבודה ורה לה, א.

23. (פרק א משנה א. וראה ורה חלק ב קלו, ב ועוד).

24. (ראה תהלים לג, ו)

25. (תרגום יונתן בראשית א, א: בראשית - בחיכתא).

26. (וענין מה שנתבאר בדבור הפותחיל "איה סופר" (תורה אור ג, ג), ועל פסוק "שחורה אני כו" (לקמן שיר השירים ג, א. ושם מצוין לבא, וראה שם מו, ג), מענין סופר, ודברי סופרים כו).

27. (ראה ורה חלק ב נו, א. חלק ג ד, א).

28. (ראה ורה חלק א רלב, ב).

29. (וענין מה שנתבאר במקום אחר, בדבור הפותחיל "איה אולי נותן כו", מענין זה, איה שגם בעבודת ה' למשה באדם צריך להיות ב' הבחינות דחכמה ובינה יחד תמיד, בחינת "נקודה בהיכליה", ואי אפשר להיות קיום בבחינה אחת לבד כו. ענין שם. וענין מה שנתבאר בדבור הפותחיל "נדעת היום", גבי "שלוש, שלום – ורחוק ולקרב" (ישעיה מו, ט).

30. (סוכה נא, א). (גם לכן היו מנסכים המים בשעת ניסוד הין, כמו שכתב בהרמב"ם סוף הלכות תמידין ומוספין.

וזהו גם כן ענין הנזכר בהר"ר (פרשת בלק, דף קפ"ט, סוף עמוד א'), על פסוק (תולדות כו, כה) "ובא לו יין": "דארמי מין בההוא יין".

בן צריכה לבחינת ישועות, להושיעה שלא יהיה ניקת החיצונים. ועל זה אמר דוד: "כוס ישועות אֶפְסָא", שיוגבה בחינת הכוס להעלותה באצילות, אשר שם "לא יגורך רע" ³⁶ (תהלים ה, ה).

וזהו ענין "ממעניי הישועה", שהוא המענין שממנו נמשך הישועות לכוס של ברכה כו', על דרך מה שנתבאר במקום אחר בענין פירוש "נברך" דברכת הוימון, שהוא כמו שכתוב בראשית מהימנא פרישת בא (דף מ"ב ב') בענין מקור, ומעין, וחפירה. והיא בחינת בריכה שגמול ששם המענין הנובע מהמקור עיין שם. וזהו "נברך": להמשיך בחינת בריכה זו, להמשיך ממנה ל"כוס של ברכה" שמקבל מבחינת בריכה הנ"ל. וזהו ענין "מעניי הישועה" ³⁷.

והנה, על פי המבואר למעלה בענין ניסוך המים, שלא ניתן לכתוב בתורה שבכתב מפני שהוא מבחינת סופר שלמעלה מבחינת ספר בנ"ל, הנה על דרך זה יובן עוד ענין הקפות שבשמיני עצרת, שלא נכתבו אפילו בתורה שבכלפה, ואינו אלא מנהג ³⁸. כי הנה המה מקיפים דאבא, ולכן לא ניתן לכתוב אפילו בתורה שבכלפה – שהיא בחינת אור פנימי דחכמה כו'.

וקרוב לזה נתבאר במקום אחר, בענין "תפלת ערבית רשות" ³⁹, שהוא מפני שהמשכה זו היא מקום עליון

ג. ובבבדי להבין ענין "ממעניי הישועה", צריך להבין תחלה פסוק (תהלים קטז, י): "כוס ישועות אֶפְסָא": שזה אמר דוד המלך עליו השלום על מדתו, שהוא בחינת מלכות דאצילות ³¹, שנקרא "כוס ישועות". וכמו שכתוב בזהר (ויחי דף ר"ג, עמוד א'): "דהא ביהאי כוס אתגידו ברכאן מאינון ישועות דלעילא, והוא נטל לון וכניש לון לגביה כו" ³².

כמו הדבור, על דרך משל, הוא הפלי שבו נמשכים ומתלכשים בחות הנפש, שכל ומדות כו', כך המלכות היא הפלי שבו נמשך השפע מכל העשר ספירות כו'.

וזהו שאמר הלל בשמחת בית השואבה (סוכה ג, א): "אם אני פאן – הכל פאן", וכדפירש בזהר (פחשטמות דשייך לחלק ראשון, דף י"ב, עמוד א'. (נדרס בחלק א רסא, ב): "אי שכינתא דאקרי 'אני' שריא פאן – הכל פאן כו'". ועיין שם.

וישועות פירש בזהר (תרומה, דף קס"ט א'): "מאן ישועות? דא ימינא, דכתיב ³³: "ותושע לו ימינו" כו'. וכפרשת בראשית (דף א'), פירש, שהם "חמש עליון תקיפין דסחרין לישועה" ³⁴, שהם ה' גבורות.

והענין: שהם ה' גבורות מומתקות מה' חסדים כו' ³⁵. וענין הישועה הוא, כי מלכות דאצילות יורדת להחיות ב"ע, כמו שכתוב (משלי ה, ה): "רגליה יורדות מות", על

31. (מאורי אור אות ד, ענין ט)

32. (תרום: שהרי בכוס זו שופעות תברכות מאותן ישועות שלמעלה, והוא נטל אותם וכנס אותם אליו).

33. (על פי תהלים צח, א': "הושיעה לו ימינו". איוב כ, יד: "תושע לך ימינך". ישעיה נט, טז: "ותושע לו ורעו").

34. (חמש עלים חקים שמקיפים את השישועה).

35. כמבואר ב"זהר הקדוש" ריש פרשת בראשית שם.

36. (ועיין בהרמ"ז ריש פרשת בראשית, דפירש, ששיאת הכוס הוא להמשיך לבחינת מלכות מה' גבורות דעתיקי'ומין כו').

37. (והיינו בחינת יסודות דאבא ואימא. וכמו שכתוב בזהר (סוף פרשת בלק, דף ר"ב, סוף עמוד ב'): "ממעניי הישועה" אלץ אבא ואימא כו', וכולא ממבועי נביעין עמיקין כו').

ועיין מה שנתבאר בביאור על פסוק "ששים המה מלכות" (שיר השירים ג, ח), בענין מה שכתוב לעתיד לבא (יזאל ד, יח): "ומעין מבית ה' יצא והשקה כו'", כי עכשיו שהמשכה מבחינת "וזהר יוצא מעדן" (בראשית ב, י), שהוא בחינת בינה, אזי בהשתלשלות למשה נאמר (שם): "ומשם יפרד", שנעשה בחינת יש ודבר נפרד. אבל בשיהיה גילוי בחינת מעין, שהוא בחינת "וזהב חמה מאין

תמצא" (איוב כח, יב), אזי "והשקה" גם אפילו בחינת "נחל השטים כו'", שגם למטה יהיה גילוי הביטול כו'.

ומזה גם בן יובן בתוספת ביאור ענין מעלת ניסוך המים, שהוא מבחינת מעין, בחינת חכמה – שגבוה מאד נעלה מניסוך היין שמבחינת בינה, בחינת "וזהר יוצא כו'". (ועיין בזהר חלק ג', דף ל"ט, עמוד א' הנ"ל).

יש לומר גם כן, ד'מבועי נביעין עמיקין" היינו ב' מזלות "ונוצר", "ונקה", שמהם מקבלים אבא ואימא. ולפירוש הרמ"ז ב"כוס ישועות אֶפְסָא", שהישועות נמשכים מניסוך דעתיק יומין המלוכש באריך אנפין, אם כן "מעניי הישועה" הם עתיקי'ומין ואריך'אנפין כו'.

עוד פירש שם בזהר בלק, ד'מעניי הישועה" הם נצח והוד. וב"פרדס" עמוד על זה: מה שייך לנצח והוד שיהיה נקרא "מעניי הישועה"? אך על פי מה שנתבאר במקום אחר בענין "וזהב חמה" ירושלים" יובן זה כו'.

38. (רמ"א בשלחן ערוך אורח חיים סימן תרסט).

39. (ראה באורי הוזהר: לארמו"ר המאמץ יג סוף עמוד ד'. להצטח צדק כד א עמוד פח. וראה לקמן שיר השירים כו, ב)

מאד עד שאין אתגרותא דלתתא מוגעת שם כל כך, לכן הוא רשות, שאינו חובה ממש – ממשם חנ"ל⁴⁰.

(ועוד יש לומר בענין "ושאבתם מים בששון", שהיה שמחה גדולה בשאיבת המים, והוא מובן ממה שנתבאר במקום אחר, על פסוק "ביום השמיני עצרת":

שבחינת חכמה מאירה בבחינת ריחוק, כמו שכתוב (קהל י, כג) "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני". וזהו גם כן ענין "ותתצב אחותו מרחוק" (שמות ב, ה), וכתוב (משלי ג, ה): "אמור לחכמה אחותי אתי"⁴¹.

אבל מבחינת בינה נמשך בבחינת קירוב. וזהו "באיש אשר אמו תנחמנו כו'" (ישעיה סו, י). ולכן "אם הבנים" דייקא, "שמחה" – שהשמחה היא בחינת גילוי, אשר זה נמשך מבחינת בינה דייקא. וזהו ענין "יון המשמח כו".

אך בחג הסוכות יש כח לגשמות ישראל להמשיך בחינת חכמה, שיהיה החכמה מאיר גם כן בבחינת קירוב וגילוי כמו הבינה ממש. ועל זה נאמר: "בן חכם ישמח אב" (משלי י, א), "בן חכם" דוקא⁴².

וזהו ענין ה"שמחה דבית השואבה", שבחינת "מים חיים", חכמה-עילאה נמשך בבחינת גילוי וקירוב – על דרך "אם הבנים שמחה", שהשמחה היא הגילוי. והיינו שאז נמשכים ומתגלים מוחין דאבא כל כך כמו הגילוי במוחין דאימא כו. והפך הזה הוא על ידי התשובה ביום-ההפורים – "לפני

היו"ה תטהרו וכו'" (אחרי טו, ל), עיין שם. והיינו, שעל ידי התשובה מעורר בחינת הפתר שלמעלה מהחכמה, ואז על ידי התגלות הפתר בחכמה נמשך שיהיה החכמה בבחינת גילוי⁴³.

והוא על דרך משל, החכם כשנפול לו שכלים חדשים הרבה מאד, מוכרח לגלות מעט מחכמתו כי לא יכול לסבול מרבו האור⁴⁴.

גם, כמו שענין התשובה הוא בחינת "לרחוק שנעשה קרוב"⁴⁵, כך על ידי זה נמשך מלמעלה, מה שהוא בחינת "אחכמה והיא רחוקה ממני". יהיה מאיר בבחינת קירוב ממש⁴⁶.

ועוד יש לומר:

דמבואר בדבור המתחיל "והגדת לבנך", שביום טוב נזכר שמחה לפי שהוא מוחין דאימא, בחינת השגה. אבל בשבת – מוחין דאבא, שהוא מה שלמעלה מההשגה, לא שייך שמחה כי אם ביטול. ועל דרך זה בחינת "מים צלילין" דחכמה-עילאה לא שייך שמחה.

אך על ידי "שבת שבתון" ביום ההפורים, שהוא בחינת שלמעלה מהשבת ומחכמה-עילאה, לכן נמשך בסוכות שיהיה חכמה מאיר בקירוב בבחינת השגה. ולכן היה שמחה בניסוד המים, והוא שמחה שבבחינת ביטול⁴⁷. ולכן זהו "מעייני הישועה" – שלא יהיה ניקת החיצונים, פי החכמה דוחה אותם. וכן השמחה שבבחינת ביטול כו). :

– שם נתבאר ענין זה. ועיין מה שנתבאר בפרשת שמות, סוף דבור המתחיל "מי שם פה לאדם".
וזהו ענין "וחסידיו ירגנו" (תהלים קלב, ט), שבזהר ריש פרשת ויצא (דף קמ"ח, עמוד ב').
45. (ברכות לד, ב).
46. ועיין מה שנתבאר בביאור על פסוק "ואתחנן כו".
47. על דרך מה שנתבאר סוף דבור המתחיל "בשלח פרעה", גבי "ולא נחם כו", בענין "ארץ כנען".

40. עיין בזהר חלק א', דף קל"ג, עמוד א'.
41. ועיין ב"מקדש מלך" פרשת תולדות (קמ"ב, א'), בפרוש "מרחוק ה' נראה לי" (ירמיה לא, ב).
42. ועיין מזה בדבור המתחיל "ביום השמיני עצרת".
43. ועיין מה שנתבאר על פסוק "איתי מורי".
44. וכענין מה שנתבאר במקום אחר על פסוק (ישעיה נה, ח) "אז יבקע כשחר אורך כו" (סידור עם ד"ח רנו, ד ואילך).
ועיין מה שנתבאר במקום אחר על פסוק (תהלים ל, ב) "ארומק ה' כי דלתני כו"

ב.

חוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

~ תורת חיים ~

ויראו אותה שרי פרעה

פרעה ויהללו אותה אל פרעה שזה היה בחי' המשכת האור דמל' דקדושה ע"י בחי' ההלול דשרי פרעה בחי' חו"ב דק"ג וא"כ למה הוצרך שתוקח האשה בית פרעה ממש כו'. אך הענין הוא דבאמת אע"פ שאמר ויהללו אותה למל' דקדושה כמו הללו את ה' כל גוים כו'. ובכל חכמי הגוים מודים שאין כמוך כו' ויראו מה' כל ארץ כו' (מנחות קי, א) וקרו ל' אלקא דאלקאי כו' כנ"ל. עכ"ז אין זה בא בתוך תוך לבם ונפשם כלל רק מן השפה ולחוץ דהיינו רק בבחי' הודאה על האמת שכן הוא כו'. אבל לא נגע יראת אלקים ורוממותו בפנימיות נפשם לפי ששרשם מעולם הפירוד שכבר הפרידו מיחדו כו'. ולז"א רם על כל גוים הוי"ה בבחי' הרוממות והתנשאות מרחוק ה' נראה עליהם והוא בתכלית ההסתר והצמצום דשם אלקים שמלך על גוים ע"י הרבה צמצומים עד כמ"ח צירופים האחרונים שבו שמאיר בהם בגלוי ע"כ הם תמיד בבחי' הפירוד רק לפרקים אומרים שירה והלל והודאה כנ"ל. ולזה הטעם גם כאשר באה בהם התלבשות מל' דקדושה בסוד גלות השכינה להשפיע להם תוס' יניקה יתירה כמו בעושר וכבוד וגדולה והצלחת תולדות פרי הארץ וכח"ג כנ"ל בשר של מצרים ששלטו על ישראל וכנבוכדנצר כו' הרי א"א שיומשך בהם השפע האלקי מרוחניות לגשמיות ממש אם האור האלקי דבחי' המל' מרחוק מאד בהעלם והסתר גם ע"י ההלול דשרי פרעה לא יוכל להיות המשכת שפע ממש בקירוב אלא דוקא ע"י ירדת המל' דקדושה עצמה ומחותה כמו שהיא למעלה בהיכל מלך העליון הוא שתרד למטה ותבא בהיכל מלך ושר של אומה יהיה וז"ש ותקח האשה בית פרעה ממש שנלקחה לשם להיות היא עצמה בהיכלו ולא ע"י ההלול שיהללו אותה מרחוק לבד שרי פרעה שהן חו"ב דק"ג שזה לא יועיל לענין גוף השפע ממש וזהו ענין גלות השכינה בע' שרים בכל גלות שהשכינה עצמה באה ומתלבשת בבית פרעה מל' דק"ג ועכ"ז אין זה כמו שנלקחה אסתר לבית אחשוורוש לשם אישות ממש שזהו להתייחד בה בגלוי גמור להיות נק' אשתו לכל דבר כו' אבל כאן אמר רק ותקח האשה בית פרעה שהיתה שם לפי שעה הגם שאמר פרעה ואקח אותה לי לאשה לא לקחה ליחוד ממש עדיין רק שהיתה בביתו כי לא נגע בה כלל וכלל והענין הוא דעיקר בחי' גלות השכינה כמ"ש (ישעי' ג, א) ובפשעיהם שלחה אמכם כמו שרה

(יא) ובכל הנ"ל הנה יובן ענין שם הוי"ה שיש בס"ת דשרי פרעה ויהללו אותה בד' תיבות הללו דוקא כמ"ש בלך"ת כנ"ל והנה בכ' תיבות ויראו אותה יש בס"ת ו"ה וב' תיבות דשרי פרעה בס"ת י"ה הרי ו"ה קודם ל"ה ונמצא שיש עוד שם הוי"ה בס"ת דויראו אותה שרי פרעה בהפוך דו"ה קודם ל"ה ובכלל הרי אותיות דו"ה שבס"ת דויראו אותה קודם לשם הוי"ה שבס"ת דד' תיבות שרי פרעה ויהללו אותה הנ"ל. והענין הוא כידוע הכלל הידוע בכ"מ דכל אותיות דר"ת הוא בבחי' הפנימיות של האור עצמו ואותיות דסופי תיבות מורים על בחי' החיצונית דשפע שנמשך מן הפנימית כו' וכ"ה כאן בס"ת בשם הוי"ה בד' תיבות דשרי פרעה כו' שהוא בחי' ההמשכה החיצונית ואחוריים דמל' דקדושה שנמשך אל פרעה דמל' דק"ג כמאן דשרי בתר כתפוי להיותה שם בבחי' גלות כנ"ל ע"כ שם הוי"ה זה הוא בס"ת דשרי פרעה ויהללו אותה לפי שמל' דקדושה מתלבשת תחלה בשרי פרעה בחי' חו"ב דק"ג וזהו י"ה דשרי פרעה ש"ה הוא בחו"ב כידוע ובחי' ו"ה דויהללו אותה היינו בחי' ההמשכה והתפשטות למטה בהלל והודאה שלהם כנ"ל וד"ל. אך ענין ו"ה דויראו אותה שלפני י"ה דשרי פרעה כו' דו"ה קודם ל"ה הטעם הוא לפי שכל עיקר תחלת גלוי האור האלקי דמל' דקדושה הרי הוא בא בבחי' ההמשכה והתפשטות מלמעלה למטה בדרך דלוג הערך וצמצום ההמשכה בציוור אות וי"ו ואח"כ ה"א והוא הבא בגלוי לשרי פרעה שהן חו"ב דקליפה שיוכלו לראות בראיה כמו במראה הנבואה דבלעם כנ"ל שע"כ ביקש משה שלא תשרה שכינה באוה"ע כו' משום דקמיה גם חשך לא יחשיך כו' (תהלים קלמ, יב) וזהו ויראו אותה בראיה מרחוק ע"י צמצום והסתר גדול בסוד גלות השכינה באוה"ע כנ"ל וזה היה דוקא ע"י ו"ה שבס"ת דויראו אותה כו' ואח"כ ויהללו אותה ששרי פרעה בחי' חו"ב דק"ג מחללים אותה שהוא כדי להמשיך האור דמל' דקדושה אל פרעה מל' דק"ג שיקבל גם הוא אור ושפע ע"י יחודו במל' דקדושה ואם לא בחי' ההלל דשרי פרעה אחרי שרא"ו אות"ה בהגלות האור אליהם תחלה ע"י ו"ה דס"ת דויראו אותה לא היה יכול פרעה ליקרב למל' דקדושה כלל וד"ל:

(יב) והנה מעתה יש להבין מ"ש עוד ותקח האשה בית פרעה כו'. הלא כבר אמר שראו אותה שרי

אע"פ שלא נגע בה ביחוד וקירוב ממש רק שהוא עמה בהיכל אחד לבד כשרה שהיתה בבית פרעה ובכל היכליו וארמונותיו היה לו עי"ז רוב שפע וברכה לכל עמו וזהו שנק' יחוד חצוני שמקף א' במה דהיכל אחד מקיף לשניהם לבד ולא יחוד פנימי כלל כו' וד"ל:

שנלקחה לבית פרעה וכה"ג (וכן בכל גלויות בגלות אדום ויון השכינה עצמה בגלות שם כמו שר"א ור"י הלכו תמיד לרומי כו') היינו שעי"ז יהיה נמשך רוב שפע וברכה גשמית לאותו השר והאומה בכמה מיני המשכות פרטיות עד כמה דורות לפי שע"י בחי' יחוד זה שמל' דקדושה בבית המלכות דק"ג

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

~ דרך מצותיך ~

מאמרי אדמו"ר הצמח צדק - לרוקע הארץ (תקס"ב)

לכל הרצונות ושם הוא שנעשה הכנה לשיהי' באתעדל"ת אתעדל"ע וכיון שכן עלה ברצונו ממילא כן ההנהגה מאצי' לבי"ע. ונמצא מוכן שלא מצד עצם האתעדל"ת נעשה ההתפעלות והאתעדל"ע כי באמת אינן הנבראים בערך כלל שיעוררו ויעשו התפעלות אלא לפי שכך עלה ברצונו שיהי' התעוררות והתפעלות למעלה מאתעדל"ת. ועתה יש לבאר מהו ענין ההמשכה שנעשה ע"י העלאת מ"ן. הענין דהנה ידוע פי' וענין אור א"ס שהחארה הנמשכת ממנו ע"י ית' אינו בבחי' התפעלות במהו"ע ית' ח"ו עי"ז וגם אינו בבחי' התלבשות כמו השפעת השכל במו"ד שמתלבש בתוכו וגם מתפעל כשטרוד בהשפעה זו משא"כ בו ית' שהוא לבדו הוא כמו שהי' בלי שינוי ח"ו ומה"ט נק' הגילוי בשם אור דוגמת אור וזיו השמש שגם ביומא דעיבא שאין מאיר עלינו הזיו מחמת שהענין מופסקו אין במהות השמש שום שינוי ותוס' או גרעון כלל עי"ז מכמו שהוא ביום צח שהזיו מגיע אלינו. (וגם נת' במ"א שגם בהאור המאיר ממנו ע"י ית' אין בו שום בחי' התפעלות ושינוי ח"ו במהות ועצמות האור משינויי הכלים וגם אינו בבחי' התלבשות כלל עכמ"ש בביאור דקדושים תהיו פ"ב בהג"ה). ואמנם הגם שאינו בבחי' התפעלות והתלבשות אין האור למעלה כדוגמת אור הגשמי של השמש שהוא הכרחי שמאליו יאיר השמש אורו. אבל למעלה אור המאציל הוא ע"פ רצונו הפשוט וא"כ צריך לזה העלאת מ"ן שע"י יומשך האור כי מצד עצמו הרי כתי' כי ה' אלקיך אש אוכלת הוא פי' כמו שהאש הגשמי טבעו להסתלק תמיד לשרשו האש היסודי והוא היפוך טבע אור השמש המאיר ממילא ומאליו למטה משא"כ האש שאינו מאיר אלא ע"י אחיזתו בכלים הן הפתילה והעצים אבל מיד כשיכלו מסתלק למעלה ואינו מאיר למטה כלל, כמו"כ עד"מ האור המאיר ובא מעצמותו ית' חפצו ותשוקתו להסתלק

לרוקע הארץ על המים כל"ח: להבין ענין העלאת מ"ן מהו והגם שבס' לק"א ממורו ג"ע נת' טעם למה שהמ"ן מעורר למעלה לפי שענין ההתהפכות ממרירו למיתקא הוא דבר חידוש וכמו צפור המדברת, ע"כ מצד החידוש ימשך למעלה באצי' ירידת השפע. עדיין אין זה מתיישב אל השכל שהרי ממך הכל כתי' שהוא ברא את החשך ואת האור וקמ' ית' כחשכה כאורה ממש שוין א"כ מהו החידוש אצלו שנעשה חשך לאור. וגם ענין השני שבהעלא' מ"ן והוא הנו' בזהר דבאתערותא דלתתא אתעדל"ע ג"כ צ"ל האריך יתכן לומר כן באלקות הבע"ג שיתעורר מהתעוררות הנבראים בע"ג. דבשלמא בבנ"א יתכן לומר כן שכמים הפנים לפנים כן לב האדם באהבתו לחבירו מעורר אהבת חבירו אליו לפי ששניהם שוין בבחי' הגבול. אבל באלקות שהוא כלתי בע"ג. איך יתכן ההכרח שיהי' מתעורר לפי ערך התעוררות התחתונים דהיינו שבמדה שאדם מודד בה יהיו מודדין לו כידוע (במשנה וגמ' פ"ק דסוטה) והלא אינן שוים במדותיהן שאדם הוא בגבול ותכלית ואין לו שייכות וערך ויחס כלל לאלקות הבע"ג. אך הענין הוא דבאמת לא שהדבר הכרח מצד עצם האתערות' אלא שכך עלה במחשבה הקדומה שיהי' ההמשכה מאצי' לבי"ע ע"פ אתעדל"ת ושיהיה ההמשכה לפי המדה שאדם מודד בו ופי' מחשבה הקדומה הוא בחי' א"ק וגק' ג"כ קדמות השכל שהוא קודם לאצילות ושם הוא הטעם והשכל למה שלא יהי' ההמשכה כ"א ע"י אתעדל"ת ויובן כ"ז עד"מ באדם התחתון שגומר בדעתו איך שיתנהג עם בנו במדה ובמשפט ולעצור האהבה בלבבו שאינה במדה להיות ההנהגה עמו במדה כו' וכיון שרוצה כן הרי מתנהג עמו כן אע"פ שזהו נגד האהבה שבלבו כי הרצון שליט על כל כחות הנפש. וכמו"כ יובן בגמ' למעלה דבחי' א"ק הוא ענין רעוא דכל רעיון הנו' בזהר פי' הרצון המקור

להן קץ וגבול באמת שהרי כל הנשמות הם בבחי' גבול כידוע וא"כ מה שהוא למעלה מהכלי שלו מעט עדיין הוא ג"כ בבחי' גבול באמת, והיאך יהי' זה מעורר המאד האמיתי הוא האא"ס שאינו בבחי' גבול ותכלית כלל באמת ח"ו והלא לגבי דבר שהוא בלתי בע"ג אין ערוך כלל כל הבע"ג ושוה ומשוה קטן וגדול כו'. אך הענין הוא דמאדך כתיב מאד שלך פי' שאף בראשון שדעתו ולבו קטנים ומה"ט גם אהבה שאינה גדולה כ"כ באמת היא אצלו בבחי' מאד למעלה מהכלי שלו מ"מ כיון שעכ"פ אצלו אהבה זו היא למעלה מהכלי שלו הרי היא למעלה מהגבול שלו לכן היא מעוררת באא"ס שלמעלה מהגבול באמת, שהרי כבר נתבאר שמה שבאתעדל"ת אתעדל"ע אינו מצד עצם מעלת האתעדל"ת שמצד עצמה לכד תהי' ראויה לעורר אתעדל"ע שז"א משום שאין ערוך כג"ל אלא משום שכך עלה במחשבה בבחי' קדמות השכל הנק' א"ק כג"ל שהיה נמשך אתעדל"ע מאתעדל"ת אלא שז"מ האתעדל"ת צריך להיות בדוגמא להאתעדל"ע דהיינו כמשהאז"ל במדה שאדם מודד כו' וכיון שכן הרי אהבה זו כיון שאצלו היא למעלה מהגבול שלו ממש הרי היא אצלו בחי' בלתי גבולית (ר"ל לגבי הגבול שלו) לכן מעוררת למעלה בחי' האא"ס הבע"ג באמת, וז"ש מאדך מאד שלך לבד, מה שאצלך הוא למעלה מכלי הלב הוא המעורר למעלה אע"פ שלגבי אחר יכולה אהבה זו להתיישב בכלי הלב מ"מ כיון שאצלך הוא למעלה מהכלי ה"ז מעורר למעלה מבחי' גלוי האא"ס שלמעלה מהכלי כג"ל (ואיה"נ שהשני לא יעורר שם ע"י אהבה כזו כיון שמתיישבת בכלי שלו ואינו בבחי' מאד אצלו ולא יעורר שם אלא ע"י אהבה יותר רבה מוז שתהיה גם אצלו בבחי' מאד וכן עד"ז כל הגדול מחבירו צ"ל אתעדל"ת באהבה יותר גדולה עד שתהיה גם אצלו בבחי' מאד וזהו פי' מאדך לכל א' למעלה מכלי שלו וז"ש רז"ל לפום גמלא שיחנא כו').

ובב"ל הנ"ל יובן מ"ש בע"ח שעיקר המ"ן הוא משוירי המלכים שלא נברר, והענין כי בעולם התווה הי' השבירה לפי שהיו הכלים קטנים והאורות היו גדולים ולא יכלו הכלים להכילם ונשברו הכלים והאור נסתלק למעלה, והוא עפ"משת"ל בענין בחי' בכל מאדך שמחמת קטנות הכלי לא תוכל להכיל האור וכמ"כ למעלה הכלים הם הספי' עצמן חכמה ובינה כו' והאור הוא החיות הפשוט המאיר לתוכן מא"ס ב"ה וכשהי' האור והחיות מאיר בהם בתוקף גדול לא יכלו הכלים להכילם ונסתלק האור לשרשו באא"ס ממש, והנה מהכלים הנשברים נתהוו עלמין דבי"ע כידוע לכן כשנתבררו ובא"י לשרשן היינו שיהי' בחי' רצוא בהם ע"ד שהי' בכלים דתהו שנאמר הסבי עניך מנגדי כו' והוא בחי' מאדך ואז מעורר בשרשן באורות דתהו שהם גבוהי' מאד נעלה שמחמת גדול אורן לא יכלו הכלים להכיל,

למעלה וליכלל במקורו הוא מהו"ע ית' וז"ש המתנשא מימות עולם שהוא מתנשא אפי' מיומי' עילאי' ליכלל במקורו אלא שבתחלת הכריאה האיר מעצמו בתורת חסד חנם כנו' בע"ח ועכשיו הדבר תלוי באתעדל"ת שיעוררו להיות המשכת האור והזיו מלמעלה למטה בתוך הכלים והעולמות. ואלא מיהו יש להבין כיון שענין המשכה זו הוא מהאא"ס שלמעלה מעלה מכל הנאצלים שיהי' מאיר ובא ממהו"ע ית' ממש איך יתעורר להאיר ע"י אתעדל"ת כי הלא ידוע שכל העלאת מ"ן צ"ל בדוגמא דדוגמא לירידת השפע שנשפעת להמקבל אח"כ עכ"פ ואע"פ שנת' שמה שבאתעדל"ת אתער לעילא הוא מפני שכך עלה ברצונו מ"מ צ"ל האתעדל"ת מעין האתעדל"ע שהרי במדה שאדם מודד בה דייקא מודדים לו אפי' לענין הטובה אלא שאע"פ שהאתעדל"ת היא בגבול ותכלית עלה ברצונו שז"מ יתער לעילא אע"פ שהוא בלתי בע"ג אבל מ"מ צ"ל מעין דדוגמא דדוגמא עכ"פ מהאתעדל"ע וכמו בגשמיית תלמיד המחכים את רבו שאינו אלא ע"י קושיא דייקא ולא ע"י אהבה וכדומה, וכיון שכן מה יהי' האתעדל"ת לעורר גלוי האא"ס ממש האין ימצא כנבראים בע"ג באתעדל"ת שלהם בחי' מעין דדוגמא דדוגמא להאא"ס המאיר ובא ע"י העלאת מ"ן שלהם, אך הענין הוא דעיקר האתעדל"ת והמ"ן הוא ענין אהבה דבכל מאדך הנו"ל בתורה ע"פ קדושים תהיו פ"א שזהו המעורר למעלה באא"ס ממש והוא בחי' ומדרגת הקדוש הראשון מג"פ קדוש שבקדושה כמשנ"ת שם באריכות, והענין כי אהבה זו ענינה הוא האהבה הגדולה והרבה שאינה נגבלת בכלי הלב דהיינו שאין הלב יכול להכיל בתוכו אהבה זו כי רבה היא והוא בחי' צעק לבם אל ה' דהיינו שנתפעל כ"כ ביותר ונגע ללבו מאד ולעצמיות נפשו עד כי לא יכול לסבול בתוכו אהבה והתפעלות זו ולהסתירה ולכן יצעק פתאום צעקה גדולה כמי שצועק בשנתודע לו ענין הנוגע לחיי נפשו כו' וזהו בחי' אהבה שלמעלה מהכלי ונק' מאדך פי' מאד הוא ריכוז גדול (זייער בל"א) שאינה נגבלת בכלי הלב, וכיון שאהבה זו היא דבר שאינו נגבל בכלי ה"ז כמו בחי' הוראה על בחי' א"ס שהוא האור שלמעלה מהכלים לכן בחי' אהבה זו היא המ"ן לעורר גלוי האא"ס, ואף שבאמת גם אהבה זו היא בבחי' גבול ותכלית, שהרי אנו רואים שבמי שדעתו ולבו רחבים יותר אזי יכולה אהבה כשיעור התלהבות של זה להתיישב בו ולא יצעק כלל אך אם יצעק גם הוא יהי' מדבר גדול יותר מאותו הדבר שנתפעל זה וגם צעקת השני שלמעלה מכלי לבבו לגבי השלישי הגבוה ממנו ודעתו ולבו רחבים יותר ג"כ יתיישב בו ההתפעלות של זה ויכילה בלבו ולא יצעק כלל וכן עד כמה מדרגות כו' וא"כ מאחר שאנו רואים שבחי' ההתלהבות דמאדך של זה יש לה תכלה וקץ כלב השני וכן אפי' המאדך של הנשמות היותר גדולות יש

משא"כ בעולם התיקון שהכלים רחבים כמשי"ת אלא שבתו היה שבירה אבל כשלמטה יהי' אהבה זו לה' לבר ולא יתערב בה זר והו' ענין הבירורים לשיתעלו הכלים כמו שהי' בתו לפני השבירה בבחי' רצוא דקדושה וזוה מעוררים גלוי האא"ם ממש שלמעלה מעלה מהאורות המתלכשים בכלים כנ"ל ממעם הנ"ל:

וכמשנ"ת שבחי' המאד שלמטה מעורר המאד עליון שהוא בלי גבול האמיתי והיינו שמתעורר עי"ז בחי' האורות דתהו וגם האא"ם שלמעלה מעלה מכל הכלים, ונמצא עכ"פ יצא לנו מזה שעיקר המ"ן והאתעדל"ת הוא משיורי המלכים דהיינו בחי' מאדך והוא שיהי' אהבה למעלה מכלי הלב וכענין הרצוא דעולם התהו שבא ג"כ מצד קטנות הכלים

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

~ תורת שמואל תרל"ג ~

נשא את ראש

מתוך כווד ראש, והענין הוא דהנה בחי' כווד ראש הוא מ"ש כי עוונותי עברו ראשי כמשא כבד יכבדו ממני, שז"ע דכתי' עוונותיכם מבדילים ביניכם ובין אלקיכם, פי' אלקיכם הוא בחי' חלק הוי' שישנו בכל נשמה כמ"ש כי חלק הוי' עמו, והוא בחי' אלקות שבנשמה שזהו בחי' ח"י בחי' מקיפי' שבנשמה כנ"ל, והענין נעשה מסך מבדיל לבלי יניח לחבר את שורש ומקור הנשמה היינו בחי' נשמה לנשמה בחי' אלקות שבנשמה לנר"ג הוא בחי' הנשמה שמלוכשת בגוף כו', וזהו כמשא כבד. והענין הוא ע"ד מ"ש במדרש ע"פ כבד לב פרעה, שהלב נעשה כבד, והענין הוא כי הנה אנו רואים שחצר הכבד מפסיק בין אברי הנשימה לאברי המזון, אברי הנשימה הם בחי' לב וריאה שהם תכלית הרוחני' שרוח החיים הוא בלב כו', משא"כ כבד וקרביים הם בחי' אברי המזון שהם תכלית הגשמי' ויש חצר הכבד המפסיק ביניהם כו', ולמעלה זהו מ"ש יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים כו' כי מים מצמיחים כל מיני תענוג ויש מים עליונים שהם בחי' תענוג עליון מהשגת אוא"ם בג"ע וכמ"ש ונחר יוצא מעדן שהם בחי' מים עליונים, ומים תחתונים הוא בחי' תענוגי' גשמי' וזהו בחי' כבד כו', ופי' כבד לב שהלב נעשה כבד שנעשה תערוכות טו"ר והתגבר הרע על הטוב, וזהו ג"כ כמשא כבד יכבדו שנעשה למעלה בחי' כבד פי' תערוכות טו"ר, וזהו בחי' כווד ראש.

ואמנם הנה נודע כי הריה הוא רק דבר שהנשמה נהנית ממנה ולא הגוף, ובתפלה ז"ע שמחבר הנשמה שלמעלה בנשמה שמלוכש בגוף, אמנם מה שהוא רק דבר שהנשמה נהנית ממנה מורה שזהו רק לתועלת הנשמה לבר, וכבדי שיהי' גם הגוף נהנה מחיבור הנשמה שלמעלה זהו ע"י התורה, כי התורה נק' לחם כמ"ש לכו לחמו בלחמי, וכמו שפעולת הלחם שמחבר הנפש עם הגוף כן פעולת התורה שתחבר בחי' הנשמה לגוף שיהי' גם הגוף נהנה מבחי' הריח הנ"ל, ולכן ארז"ל כל השונה הלכות בכ"י מובטח לו שהוא בן עוה"ב, והיינו שעוה"ב הוא בחי' ריח וכמ"ש והריחו, והתורה שנק' לחם מחבר בחי' ריח זה שיהי' גם הגוף נהנה ממנו ולא הנשמה לבר. וזהו שארז"ל כל העוסק בתורה עולה כאלו הקריב עולה, והיינו כמו שהעולה היא ריח ניחוח כן בתורה יש בחי' ריח זה והוא בחי' לחם ג"כ, והיינו שכמו הקרבנות הם לחם לבחי' האישים שלמעלה כמ"ש לחמי לאשי ריח ניחוחי, כן התורה היא מזון לחבר שגם הגוף יקבל מבחי' הריח ע"י הנשמה שנק' ג"כ אישים שז"ע שם איש ואשה שהם בחי' אש יו"ד ואש ה' כמ"ש בלק"ת פ' שלח בדרושי ציצית.

אמנם להיות כי הנשמה מלוכשת בגוף ונה"ב המעלימים ומסתירים על אור ה' וקדושתו, לכן כבדי שיוכל להגיע לבחי' הריח ע"י תפלה ותורה צריך להיות בחי' תשוי"ת מקודם שז"ע שארז"ל אין עומדין להתפלל אלא

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

~ המושך תער"ב ~

וירא בלק כו', ש"פ בלק, תרד"ע

הדבר ה"ה מתפעל באופן אחר לגמרי הגם שלא נתחדש לו דבר ממה שידע קודם, הרי ידיעתו בזה הוא באופן אחר לגמרי מבקודם ועושה קנין בנפשו באו"א לגמרי כו', והוא מפני שע"י שמיעה לא ידע רק מציאות הדבר, והידיעה היא רק בהשגת השכל לבד שמבין טוב הדבר כו', וברא"ה ה"ה רואה מהות ועצם הדבר מה שלא ידע כלל בשמיעה, והידיעה היא לא רק בהשגה לבד כ"א מה שרואה טוב הדבר כו'. וברונמא כזאת מצינו גבי משה דכתי' וירא את העגל כו' וישלך את הלוחות מידו, והלא ידע זאת מקודם בבידור שא"ל הקב"ה סרו מהר כו', וכו"מ ירד מן ההר ושתי הלוחות בידו כו', וכאשר ראה את העגל והמחולות השליך את הלוחות כו', לפי שאינו דומה רא' לשמיעה כו'. וכן אמר במ"ת לא את בניכם אשר לא ראו מוסר ה' אלקיכם את גדלו כו' עיניכם הראות כו', והיינו שהוכיחם בזה שאינו דומה רא' לשמיעה כו'. וכמו"כ הוא בהתבוננות אלקי דכתי' שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, דבשמים וארץ הגשמיים נראה כח הא"ס ברא' חושיות ממש, הן בגוף ההתהוות שזה בכח הא"ס דוקא דהתהוות היש מאין אין זה בחוק הנבראים כ"א בחוק הבורא כו', דמה שנמצא בנבראים הוא ענין עו"ע, אבל יש מאין אין זה בחוק הנבראים ולא בחוק הנמצאים כלל רק הוא לבדו בכחו ויכולתו להיות מאין ליש כו', וזה נראה בנבראים הגשמיים לפי שבהם נראה איך שהתהוות היא באין ערוך, משא"כ במדרי' הרוחני' כמו בבחי' אור אינו ניכר כ"כ איך שהוא באין ערוך שה"ה בבחי' גילוי מן העצם כו', והגם שבאמת גם האור הוא בבחי' חידוש כו' וכמ"ש במ"א, מ"מ ה"ה בבחי' גילוי מן העצם כו' (דעצם הגילוי הוא בבחי' חידוש וכאשר נתחדש הגילוי ה"ה בבחי' גילוי מן העצם כו' וכמ"ש במ"א), ואין ניכר בזה האין ערוך כו', אבל בנבראים הגשמיים נראה ונגלה שהתהוותו הוא בדרך אין ערוך, וכאשר אנו רואין מציאות יש בהכרח שהתהוותו הוא מאין כו' ובוזה נראה כח הא"ס כו'. וכן בהתמדת הפעולה שלהם שמתנענעים תמיד שאין זה בהנברא מצ"ע דלהיותו בע"ג בהכרח שיהי' הפסק לפעולתו כו', וגם החיות המלוכש בו הוא בבחי' מדה וגבול כו', והתמדת פעולתו הוא בכח הא"ס דוקא כו', וכן מה שצבא מעלה קיימים באיש וצבא ממה קיימים במין כו' דבכ"ז נראה ונגלה כח הא"ס ברא' חושיות ממש כו' וכמשי"ת"ל באורך. ובהתבוננות זאת נעשה

וירא בלק כו' את אשר עשה ישראל לאמורי ויגר מואב כו', והקשה בכל"י והלא הגבורות והאותות ומופתים היו גדולים יותר מבמלחמת האמורי ובודאי ידע מיצ"מ ולמה לא פחד מזה כ"א ממה שעשה ישראל לאמורי כו'. וגם צ"ל מה שמיהם הפעולה לישראל ולא כלפי מעלה וכמו ביתרו דכתי' וישמע יתרו את אשר עשה האלקים למשה כו' אשר הוציא ה' כו', ולמה כאן מיהם הפעולה לישראל כו'. גם צ"ל שמתחלה אומר וירא בלק ואח"כ אומר ויגר מואב כו'. וביר"ג א' בשם הפסיקתא וירא בלק יש רא' שהיא שמיעה כו', ולכא' א"מ והלא כתי' וירא ואיך אומר שזהו שמיעה ואם היא שמיעה למה נא' וירא ולא נא' וישמע בלק. והנה במד"ר מג"א א' ע"פ וירא המן א"ר איכו תחשכנה עיניהם של הרשעים מראות לפי שמראות עיניהם של רשעים מורידות אותן לגיהנם, שנא' ויראו בני האלקים, וירא חם, וירא עשו, וירא בלק, אבל מראות עיניהם של צדיקים תואר לפי שמראות עיניהם של צדיקים מעלה אותם למעלה עליונה, שנא' וישא עיניו וירא, וירא יעקב, וירא פנחס כו', וצ"ל מה"ע הראי' שברשעים ה"ז מוריד אותם ר"ל ובצדיקים ה"ז מעלה אותם למעלה עליונה יותר כו'. ולהבין כ"ז ילח"ק משנת"ל דבאור הפנים ובהבל הדבור יש בהם התגלות פנימי ועצמי מהנפש וכמו בהמדבר דברי אהבה וחשק כו', וכן בעומק השכל שבא בדבור וכמו"כ בדבור שמקורות לבו מנקודת הלב כו', וכן באור הפנים דחכמת אדם תאיר פניו וכמו עד שיתאדם פני התוקע כו', וכמו בהוד מלך דמלך ביפיו כו', רק שבאור הפנים הרי כלי הפנים מפסיק ובא העצמות בדרך בקיעה כו', ובהבל הדיבור לא יש דבר המפסיק ובוזה מעלת הדבור על הארת פנים, ויש מעלה בהארת פנים דבהבל הדבור בא רק התגלות והתפשטות הנפש לא העצמי ממש ובהארת פנים בא העצמי ממש כו'. (רסו) והנה כדונמת ההפרש הנ"ל באור הפנים והבל הדבור שיש יתרון בכ"א מה שאין בזולתו, מצינו ג"כ באופן כזה בכחות הנפש בכח הרא' וכח הדבור וכן בכח הרא' וכח השמיעה שיש ג"כ בכ"א יתרון מעלה בדרונמא כזאת כו'. דהנה ידוע דבכח הרא' יש בזה התלבשות פנימי ועצמי מהנפש כו', דהרי אינו דומה שמיעה לרא', וכאשר אנו רואין בחוש דכששומע איזה ענין ומבין ומשיג את הדבר ששמע ומצייר אותו בשכלו כמו שהוא, ואח"כ כשרואה את

הזולת שהוא אצלו כלא ממש כו'. וכמו"כ יובן למעלה שהנבראים הן בבחי' יש בעצמם וגם ההארה אלקית שבקירוב אל הנבראים הוא בבחי' יש כו', ומה שלמעלה הוא בחי' אין כו', ובאמת למעלה הוא בחי' יש וכל מה שלמטה הוא אין כו', והיינו דב"ע הן בחי' יש בעצמן ובחי' האצי' הוא בחי' אין אצלם, ובאמת נהפך הוא דאצי' הוא בחי' יש וכל דיירי ארעא כלא חשיבי כו', וע"י ההתבוננות בזה באופן הנ"ל שבא הענין בבחי' ראי' (הגם שאינו בבחי' ראי' חושיות ממש כמו בענין שאו מרום עיניכם כו', דשם הוא בבחי' ראי' חושיות איך שיש כח הא"ס בנבראים כו' וכאן אינו בבחי' ראי' חושיות ממש כו', ומ"מ הוא בבחי' ראי' דמבשרי אחזה כו' ורק מצד ריחוק והפלאות הענין אין זה בבחי' ראי' חושיות ממש כו') יהי' הביטול באופן אחר ממש בבחי' ביטול פנימי כו', וכ"ז הוא מצד מעלת הראי' על השמיעה כו'.

קיצור. וכדוגמת ראי' ודבור הוא גם בראי' ושמיעה, דאינו דומה שמיעה לראי' שתופס רק המציאות בהשגת שכלו, ובראי' תופס את המהות בראי'. ובעבודה הו"ע וראו מי ברא אלו, דבשו"א הגשמים נראה כח הא"ס בהתהוות שנתהוו בדרך אין ערוך, שאינו נראה כ"כ בהתהוות האור, והוא בחוק הכורא, ובכל התבוננות צ"ל בבחי' ראי', גם בהביטול דיתו"ע צ"ל בבחי' ראי' דמבשרי אחזה. וכמו הדבור לגבי הזולת יש והמח' אין, ובעצמו המח' עיקר והדבור כלא, וכן מח' לגבי מדות ושכל. וכמו"כ למע' אצי' עיקר היש ובי"ע כלא, וע"י הראי' הביטול ביותר.

התפעלות הנפש ביותר מבהתבוננות בענינים גבוהים ונעלים באוא"ם ב"ה שא"א להיות בבחי' ראי' ממש כ"א בבחי' שמיעה והשגה לכד, הנה בהתבוננות הנ"ל הגם שזהו רק בשו"א הגשמיים להיות שזהו בבחי' ראי' ה"ז עושה ביטול פנימי ועצמי בנפש האדם כו', וע"כ בכל התבוננות אלקי גם במדר' הנעלות שהן בבחי' השגה לכד כו', צריכים להשתדל כמה שאפשר להיות בהם בחי' הראי' חושיות שזה עושה בחי' הביטול ביותר כו'. וכמו בהתבוננות דיתו"ע איך דכולא קמי' כלא חשיב שא"א להיות בבחי' ראי' ממש רק בנשמות היותר גבוהות שהן נשמות דאצי' כו', מ"מ צריך כאו"א להשתדל כמה שיש באפשרי להיות בזה בחי' הראי' כו', והוא דמבשרי אחזה אלקה כמו שהאדם רואה בעצמו שהדבור שלו הוא מורגש אל הזולת והוא בחי' היש גבי זולתו, משא"כ המח' שנעלם מהזולת ה"ז גבי הזולת בבחי' אין כאילו אינו כו', וגבי עצמו הרי המח' היא העיקר שכל ההתגלות לעצמו הוא ע"י המח' דוקא וכל הנהגתו והשליטה על האברים שלו הכל הוא ע"י המח' דוקא, והדבור הוא כדבר טפל אצלו שא"צ לו לעצמו וכלא חשיבא אצלו, הרי מה שגבי הזולת הדבור הוא היש ומהוה הוא מקבל והמח' היא אין, הנה גבי עצמו הוא להיפך שהמח' היא עיקר היש והדבור הוא אין דכל"ח כו'. וכן המח' לגבי השכל וכידוע דאותיות המח' הן בחיצוניות השכל אבל פנימיות השכל הוא שמאיר אור השכל ואין האותיות ניכרות כלל כו', הרי לגבי עצם השכל גם אותיות המח' הן כלא וכ"ש הדבור כו' וכ"ש השכל של

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

~ ספר המאמרים תרפ"ט ~

הוי' יחתו מריבו - יום ב' דראש השנה, תרפ"ט

שהאור דב"ע הו"ע אחר לגמרי מענין האצי', ומ"מ הנה בוקע אור הקו את המסך ומאיר גם בב"ע וכמ"ש באנה"ק ד"ה איהו וחיוהי חד והארת הקו שהי' מאיר בכלי' די"ם דמל' בקע הפרסא עמהם ומאיר בהם בב"ע כמו באצי' ממש, והיינו דבחי' אור הקו נמשך בכל העולמו' עד רגלי העשי'. ויש בזה הרבה חילוקי מדר' באופן המשכת האור בכל ספ' וספ' בפרט, והן הצנורות פרטים המסתעפים מן הקו והיינו בחי' צמצום ומיעוט האור לפ"ע הספ' ההיא, וכמו תחלת ההמשכה בבחי' הכתר שמאיר בגילוי יותר ומן הכתר נמשך בחו"ב (וגם בת"ת כמ"ש בפרדס) וע"י חו"ב

(ט) והנה הדוגמא מזה יובן בבחי' הקו שהו"ע עד"מ צנור הגדול הנמשך מאוא"ם שלפה"צ ונתצמצם בבחי' קו להיות לפ"ע העולמות והיינו ע"י המשכתו דרך הצמצום ורשימו שזהו בחי' כח הגבול שבא"ס שנתגלה ע"י הצמצום ועי"ז בא האוא"ם הבבע"ג בבחי' כח גבולי להיות בבחי' מרידה לפ"ע העולמות וע"י נמשך האור בכל הע"ס שבכל עולם ועולם, וכנודע דהקו הזה בוקע את הצמצום ונמשך בכל העולמות, דבעולמות הא"ס שלפני האצי' מאיר בחי' עצמו' הקו ובעולם האצי' מאיר הארת הקו, ועם היות שהקו מסתיים באצי' שהרי הפרסא מפסקת בין אצי' לבי"ע עד

צנורות, ובס' קה"י או' דהמספר ת"ר אלף צנורות היא בכל הע"ם, וא"כ הרי כל ההמשכות הוא ע"י הצנורות המסתעפים מן הקו עד רגלי עשי', וכמו"כ הוא גם בהמשכות שבעולמות הא"ם שלפני האצ"י הוא ע"י צנורות פרטים הנמשכים מן הקו רק שלמע' מאצ"י המשכת הצנורות הן מהקו עצמו ובאצ"י הוא מהארת הקו, ובמא"א אות צ' סעיף ל' כ' צנור הוא יסוד וצנור אותיות רצון, דיסוד הוא בחי' רצון וחשק המשפיע להשפיע, והו"ע ההתקשרות דיסוד וכמ"ש באנה"ק סי' ט"ו, והקו שנק' צנור שרשו מבחי' יסוד הנעלם. וז"ע צדיק הוי' בכל דרכיו, דצדיק הוא בחי' יסוד, וכת' אמרו צדיק כי טוב וכת' וצדיק יסוד עולם, ושם הוי' הוא בחי' המשכת האורות וצדיק הוי' היא בחי' המשכת מבחי' יסוד הנעלם באו"ם שלפ"ה צ' שנמשך בהדרכים הן בחי' הצנורות הנמשכים מהקו שהוא הדרך והצנור הגדול הנמשך מאו"ם הבל"ג.

קיצור. יבאר כי צנור הקו הוא המשכה מאו"ם הבל"ג רק דכאשר המשכתו הוא דרך הצמצום והרשימו הנה עי"ז בא במדידה לפי אופן העולמות ויבאר דהקו נמשך בכל העולמות, דבעולמות הא"ם שלפני האצ"י הוא עצם הקו, ובאצ"י הארת הקו, אבל בוקע גם המסך שבין אצ"י לבי"ע ומאיר גם בבי"ע, באופן דכל ההמשכות הן בעולמות הא"ם שלפני האצ"י והן בבי"ע הם פרטי הצנורות המסתעפים מן הקו, ובע"ס ת"ר אלף צנורות פרטים.

נמשכים הצנורות בז"מ דו"א והו"ע ל"ב נת"ח שהן צנורי ההמשכה מהחכ' אל הבינה, דתחלת המשכת הקו מהכתר הוא בחכ' והו"ג גילוי דסדר השתל' וידוע דבכח' מאיר או"ם בקירוב מקום והיינו בגילוי אור רב ואזי נמשכים ל"ב נת"ח ומאירים בבינה, ואח"כ מבינה נמשך נז"ן שערי בינה המאירים בו' מדות. וז"ש שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר עלי' ופרש"י והרד"ק שבעה פעמים שבעה והיינו שלכל נר באים שבעה צנורות קטנים שהשמן זב מן הגולה דרך אותן הצנורות. והו"ג נרות הן ז' המדות ולהם בא ההמשכה מן מ"ט שע"ב שבהם נמשך שפע החכ' שהו"ע השמן, נמצא הם צנורות שבהם מאיר מן החכ' אל המדות שבכח' מלוכש או"ם מהקו דהקו הוא הצנור הגדול הנמשך מאו"ם הבל"ג, והנה הכלים דו"ן נעשי' נשמה לבי"ע יו"ד כלים פנימי' בכר' כו'. ובהם מלוכש הארת הקו כנ"ל. הרי שנמשך ע"י הצנורות המשכת או"ם גם בבי"ע ובוה יש צנורות פרטים רבים מאד בהמשכה לכל ספי' וספי' בפרט, וגם יש חילוקים בכל ספי' באופן ההמשכה אל הספי' ההיא וכמ"ש הפרד"ם שער הצנורות פ"ה שהצנורות ישתנו לפי הבחי' לאלפים כו', לפעמים יאירו בדרך בחי' הכתר שבכל הספי' ולפעמים מבחי' החכ' ומאיר מבחי' חכ' שבכתר שיש מעלות זו למע' מזו בבחי' הארת הצנורות, ומביא בפרדס שם בשם ספר הצנורות (ספר כ"י נמצא בפאסו) דיש מספר ת"ר אלף

~ לקוטי דיבורים – בלה"ק ~

ל"ג בעומר, ה'תש"ח

ל"ג בעומר, ה'תש"ח

ליקוט ל.

ב"ה.

א. אבינו שבשמים, יתברך ויתעלה, מכתיר אותנו בני ישראל, עם סגולתו, בשמות תואר שונים נעלים ונעוצים. שהרי הילד היהודי הרגיל, בן או בת, הוא בעל תכונות יפות ועדינות מתולדתו, המייצרות את ההבנות העדינות ביותר ומביאות את המדות היפות ביותר בחיי היום-יום היהודיים. ב. כל התועדות יהודית ומסיבה של שמחה, בהן מתכנסים יהודים, בכלל, והתועדות חסידית, בה שומעים סיפור חסיד, בפרט, והתועדות חסידית על "עבודה" בפרטי פרטיות - צריכות להיפתח בדבר מלכות. משמעותו של "דבר מלכות" בחסידים היא, לחזור על אימרת-תורה או אימרת-התועדות-הנהגתית של רבי, נשיא בישראל, דבר המעמיד גם את החוזר וגם את המאזינים במצב של התקשרות, נעשים מקושרים לבעל

בחיובת זו נדפסת השיחה מל"ג בעומר ה'תש"ח, לפי רשימות השומעים, שהוגהו לאחר מכן על ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

מובן מאילוי, שנדפסים רק הענינים התוכניים והכלליים, ולא שיחות הקישור, והדיבורים לפרטים, ולכן נראים סעיפים שונים בלי קישור ביניהם.

על פי פקודת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א נוספה כאן רשימה שלו אודות חגיגת ל"ג בעומר וכו'.

כבשאר ההוצאות של "אוצר החסידים", נוספו גם כאן מראי מקומות והערות מהמו"ל.

מנחם שניאורסאהן

פסח שני ה'תש"ט. ברוקלין, נ.י.

הראשונים: "זה תפס" אותו עד שקצות ציפרי הרגלים בערו".

זה נקרא להרגיש בפנימיות.

לשמוע ולהרגיש בפנימיות הם שני מושגים שונים³. משמעותו של "לשמוע" היא שמיעה חיצונית ודרך-אגבית, כמאמר העולם באוזן אחת נכנס ובאוזן השנייה יצא, כלומר, למרות ששמעו, הרי זה רק שהדברים עברו דרך האוזניים בלי שום פעולה ולא השאירו שום רושם. משמעותו של "להרגיש בפנימיות" היא שמה ששומעים עושה רושם, ומתבוננים במעמד ובמצב העצמי, אלו מדות הן טובות ואלו מהן זקוקות לתיקון. ד. הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נב"מ זי"ע זיכה אותי בקירובו הפנימי, מסר לי ענינים פנימיים שונים, הן כלליים, הנוגעים לכללות מעמד ומצב העולם בכלל, והן הנוגעים לאחינו בני ישראל בפרט ולאגודת חסידי חב"ד ביחוד בענינים פרטיים והוראות הנהגה שונות בכמה ענינים, ואמר לי בזו הלשון:

- ראה הזהרתיך, הארתי והבהרתי לך, שתהיה חזק בכל הענינים האלה, שתדע שהזמן הוא יום ששי אחרי חצות, והיכן שתהיה – היה חזק בדרך אבותינו רבותינו הקדושים הנצחית.

שיחותיו הקדושות ובפרט אזהרותיו הכלליות והפרטיות – פעלו נמיכת רוח ממורמרת.

מזכיר אני דברי קדש הקדשים זי"ע בתור התעוררות רחמים, כפי שאני עומד בהיכלו הקדוש זי"ע.

בעלי הרגש פנימי יודעים ומרגישים שהזמן הנוכחי הוא מלא מהומה, הרי זה הזמן של "יתגעשו ויתפוצצו הררי עד"⁴, הכל לזהט. ואם כי אכן, "מאותות השמים אל תחתו"⁵, צריכים להיות חזק, יהודים ישארו שלמים, אך בזמן של להט הרי עליונים למטה ותחתונים למעלה. בהתאם למעמד ומצב הגשמי של העולם המגושם בכלל ושל אמריקה החומרנית בפרט – צריכים להיות באימרה, באימרה של רבי.

בין החידושים שחידשה החסידות, שלחסידי יש רבי, חיים באימרה של הרבי, בתנועה, בניגון.

ה. כשחסיד שומע אימרה, תנועה או ניגון מרבי, הוא נעשה באותו רגע, מקושר לרבי בנפש-רוח-נשמה שלו. החזרה על אימרה או ניגון שהרבי אמר או ניגון, גם כשהחזרה היא רק בחיצוניות, הרי זה נקרא "דפיקה בדלת".

השמועה, והרבי, בעל השמועה, מעורר רחמים רבים עליהם ועל בני ביתם.

העיקר בענין של מלוכה הוא טובת המדינה. ובכך שני ענינים:

(א) עניני השמירה במדינה עצמה ובגבולותיה עם מדינות אחרות.

(ב) לעשות את הארץ – ברוכה, להטיב את מצבה ולהגדיל את עושרה.

בן המדינה המחפש רק להטיב את מצבו הוא ולהגדיל את עושרו האישי בלבד, ובגלל כך הוא מזניח או מפריע את טובת המדינה, הרי הוא כוגד בעמו ובארצו. מי שעושה זאת בטעות, בחשבו שכפי שהוא עושה – טוב, הרי הוא סתם שוטה.

זה באשר למשל. ואילו בנמשל הכוונה היא, מי שחושב רק על עצמו ואינו רוצה לדעת שצריכים גם לעשות טובה אמיתית לזולת בתורה ובעבודה בדרכי החסידות, אין הוא יודע מהטוב האמיתי שיש לזכות לכך על ידי ירידת הנשמה בגוף בחיים בשריים.

ג. בשנות ילדותי זכיתי לשמוע האימרה הבאה:

- הבעל שם טוב גילה ענין ההתקשרות של אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל;

- המגיד ממזריטש גילה את ההשכלה וההשגה בהתחברות שלש אהבות אלו עם הביאור הפנימי של שלשה אופני האהבה: בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך;

- ורבנו הזקן גילה את הדרך איך כל אחד יכול, צריך ומוכרח להביא שלש אהבות אלו לידי פועל, באמרו שאהבת ישראל היא שער העליה, עליו חרות באותיות מאירות "דא תרעא לאעלאה" (זה השער לעליה).

העולם סובר שחידושה של חסידות הוא רק השכלה וההשגה, אך לאמיתו של דבר כל ענין החסידות הוא לבצע את הכוונה האלקית בירידת הנשמה בגוף¹.

כבר סופר כמה פעמים הסיפור הידוע², מה שכ"ק רבנו הזקן נב"מ אמר פעם לחסיד גדול אחד.

וזה לשונו הקדוש:

- "אתה אומר כל הנצרך לך, ואילו על מה צריכים אותך – אינך אומר דבר".

בשלש עשרה מלים אלו שאמר רבנו הזקן לאותו חסיד, עורר והמשיך בו הרבי אור עצמי ש"נתפס" בו. בין החסידים שגורה לשון מקובלת מהחסידים

(3) ראה אודות זה שיחת יב תמוז תש"ח (קונטרס נט).

(4) ראה חבקים ג, ו.

(5) ירמיה י, ב.

(1) להעיר ממרו"ל (זח"ב קיד, ב. זח"ג רכב, ב. רפא, א. הקדמת ת"ז בתחלתו) איזהו חסיד המתחסד עם קונו ועפמשנ"ת בתניא ספ"י. ועיי"ג כ בתורת שלום ספר השיחות ע' 182 ואילך.

(2) ראה שיחת ל"ג בעומר תש"ז, נדפסה בקונטרס נז.

במקום שאני צריך להיות.
 אין זה אלא קלות הדעת, שאין האדם שומע מה שהוא עצמו אומר, הרי זה לא טוב יותר מאשר בתפלה, מתפללים ולא קולטים מה שמתפללים, לומדים חסידות ובעיני עבודה ולא קולטים מה שלומדים.
 החרשות והאטימות של העדר העבודה היא רק בנפש-רוח-נשמה-חיה, ואילו ב"יחידה" שומעים. צריכים לחזור חורים ו"לשמוע" גם בנפש-רוח-נשמה-חיה, שהרי הן לא סתומות כי אם סגורות.
 ישנם גם כאלה שבהם הן לא סגורות כי אם סתומות בפסולת ולא שומעים.

"דפיקה בדלת" משמעותה, הנה אני כאן ורוצה להיכנס. הרי לא ידפקו בדלת מבלי לרצות להיכנס. האדם הרי אינו עז פנים כזה שידפוק בדלת ולא ירצה להיכנס, האדם הרי אינו כזה, אלא בחיצוניות זה נקרא "דפיקה בדלת".
 ה"דפיקה בדלת" היא מה שמחונך חסידי אומר: רבי, הריני שלך, אני מוסר את כל כולי לך, הרי זה רק מה שה"מחוכם", החכם להרע, רוצה להטעות אותי ולהכניסני בשק, אני כשלעצמי אינני רוצה בכך, אני שלך, אני רוצה להיות כפי שצריכים להיות, ריחמו עלי, רבי, והוציאו אותי מהמקום בו אני נמצא והעמידו אותי

~ רשימות אדמו"ר מוהריי"צ ~

אבות החסידות

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מה שכתב לאחד מחתניו הרבנים שליט"א בנוגע למאמרו "אבות החסידות" שכתב בהיותו במאריענבאד כ"ג מנ"א תרצ"א.

לה.

כאשר נתקבלתי – מספר לי דודי הגאון הר"ז – בפעם השני, בשנת תפ"ה, בישיבת הראב"ד אל המערכה השלישית, אל הגאון הרש"י, קבלני הר"מ בסבר פנים מאירות, כי מצא בי כשרון מיוחד בהעמקה, אשר אהב מאוד.

עשר שנים עשיתי בבית חמי, ועסקתי בתורה בשקידה עצומה, אמנם בכל משך העת לא נפקדו אני ואשתי בשום ולד.

כל הימים אחרי חתונתנו, הייתה הרבנית מכבדני בכבוד רב, והייתה סובלת ונושאת בעול, ובלבד שאוכל לשקוד בתורה.

במשך השנים, הנה כל פרנסתינו הי' נותן לנו תמיד חותני הגביר התורני ביד רחבה, בדירה מיוחדת, וכל צרכינו במאכל ומשתה, בהלבשה והנעלה, הסקה ומאור, הכל נמצא לנו במידה גדושה ובעין יפה.

ועם זה, הנה הרבנית עשתה לנו עסק של פרנסה, בחנות של סחורה להלבשה, ובמשך העת הרויחה סכום נכון, אבל דא עקא, כי ד' סגר את רחמה, וכל הרפואות והסגולות לא הועילו במאומה, וכה עבר יותר על תשע שנים.

ובקרוב שנה העשירית, והיא עדיין לא נפקדה, ותהי יראת ד' מאוד, וידעה ההלכה כי מי ששהה עשר שנים ולא ילדה, צריכה להתגרש, והייתה בוכה לילה ויום בתפילה ותחנונים.

השומע תפילת כל פה ראה בעני, ויתן לה הריון, ולתקופת השנה חבקה בת, ואני שוקד

בלימוד ביתר שאת ויתר עז, וכעבור שנתים חלתה הרבנית בחולי רב, וד' שלח עזרו וירפאה, וחלתה הבת בחולי גדול, וכל הרפואות לא הועילו, ונשארו רצוצים ושבורי לב.

בעת ההיא, באו צירים מיוחדים מקהילת קאבילניק אל מורנו הראב"ד הגאון הר"י בבקשה, לבחור רב לעדתם, הגאון הרבא"ד קרא עצרה, אשר בתוכם היו גם הגאונים הר"מ הרפ"א חסידא והרש"י. וכולם פה אחד, בחרו בי.

ואני, אם כי לא חפצתי במשרת הרבנות, אבל להיותנו שבורי לב מהאסון הנורא שקרה בפטירת הבת, הנה על פי עצת מורי ורבי הגאון הרש"י, החלטתי לקבל עלי עבודת הקדש בקהילת קאבילניק.

~ אגרות קודש - אדמו"ר הרי"צ ~

[תחלת תמוז תרפ"א]

שמחה, וקריאת שם בעלמא. אבותינו רבותינו דורשים מאתנו עבודה בפועל, ללמוד לשמור לעשות ולקיים, ולא רק בדמיון ובדברי בעלמא לבלות הזמן. כל אדם באשר הוא מחוייב הנהו בכל יום ויום ללמוד פעם ושנים, ולחשוב מחשבות איך לכלכל חייו וחי ביתו, על בסיס נכון עפ"י התורה.

תלמידיו ידיד בן ידיד התמים מר
יהושע זעליג שי

שלום וברכה

שילוחו ע"י רי"ל שי קבלתי, והאל הטוב יהי בעזרו להצליחו בגו"ר.

זכור יקירי את אשר דברו אֶתְךָ לא פעם ושנים, חשוב הדברים היטיב והביאם בחיים בפועל. שם מורך ורבך עליך נקרא, כבודו ויקר תפארתו על ידך נתונה, הזהר במו. ודע לך כי כאשר בדרך ישרה תלך יבקש עליך ועל ביתך רחמים, כי מאושרים תהיו כל ימי חייכם בגו"ר. הי עברי נלהב, בן תורה, ללמוד מידי יום ביומו, דף גמרא פרק תניא ושיעור תהלים, אל יחסר המזג בשו"ע ולקו"ת, ובש"ק להוסיף וגם לעת מן העתים להתפלל. זכור נא זכור פני קדש הקדשים אשר זכית לשרת, להיות מקורב אל מלאך ה' צבאות, התחמם באור מדותיו המסולאים, וזכור בכל יום וחשוב בזה ותמצא ארחות חיים בגו"ר.

והי' ברכה כאו"נ והדו"ש במו"ר.

אמנם יקירי לא על הלחם הזה בלבד יחי האדם, ולא רק זה הוא תעודתו עלי אדמות. מדוע לא תזכור צור מחצבתך, מורך ורבך, אשר מהודו ואורו האציל גם עליך, קיוה לראות בך רוב נחת וענג נפשי, האם רק בזה שתפריש איזה מאות שקלים, להחזקת בית מורך, האם בממון הקל, יתרפא כל התחלאים הפנימיים, והאם רק בזה תמלא חובתך אליו ולאדונו, אבינו מלכינו, יתברך ויתעלה, הלא הוא, כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר זכרו בטח לא סר מנגד עיניך, ואקוה כי לעד לא יסור, דורש במה אנו חסידים, אם את החסידות לא נלמוד, ואת התפלה לא נדע, והאם רק בריקוד של

שכל אחד ואחד מאתנו, בתוך כלל ישראל, ימלא תפקידו מתוך
מנוחת נפש ושמחת לבב.
ממכתב אסרו חג הסוכות, ה'תש"כ

הַאֲשָׁפִיזִין הַחֲסִידִים

עלִי: הפתוב בספר הזהר הקדוש, במהלך ימי הספות אנו זוכים לארח בספתנו את האשפזין (-אורחים) - נשמותיהם של אברהם, יצחק ויעקב, משה, אהרן, יוסף הצדיק ודוד המלך, היורדות מגן-עדן לשהות עמנו בספה. בכל יום מגיע אורח אחר מבין הצדיקים הנזכרים.

הרבי הרי"צ חדש כי במקביל לאשפזין אלו, מגיעים בכל יום גם ה"אשפזין החסידים" - נשמותיהם של נשיאי החסידות הכללית: הפעל-שם טוב והמגיד ממזריטש, ונשמות אדמו"רי חב"ד: אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, הצמח-צדק, המהר"ש והרש"ב. הרבי הרי"צ אמר כי יש להשתדל להזכיר בחג הספות את האשפזין החסידים, כשם שמזכירים את האשפזין הכלליים.

לאור זאת, היה הרבי מדי שנה מתועד בלילות חג הספות (בזמן "שמחת בית השואבה") ומסביר את הקשר שבין האשפזין הכללי לאשפזין החסידי של אותו יום. לדגמה, את הקשר בין אברהם אבינו לפעל-שם טוב, וכן הלאה. הרבי היה מקשר זאת גם לשעור החמש היומי ומוסיף ספור או פתגם לגבי דרכם של האשפזין החסידים בעבודת ה'. כמובן, כשיטתו המפרסמת שבכל למועד יש הוראה בעבודת ה', היה הרבי מסיק בכל יום הוראה שעלינו ללמד מהאשפזין היומי:

בשנה הראשונה לקבלת הנשיאות, בהתועדות חג הספות תשי"ב, הסביר הרבי בשיחה נפלאה מדוע האשפזין באים דוקא בחג הספות ולא בכל חג אחר:

המיוחד בחג הספות שבו אנו יוצאים מהבית החוצה, לרחוב הקר, לספה. אנו לא עושים זאת בזמן הקיץ אלא דוקא כשמתחיל החורף. מדוע? כיון שאם נצא בקיץ או באביב לספה יחשבו שאנו עושים זאת להנאתנו. אך כאשר יהודי יוצא החוצה בזמן שלא נוח לו לעשות זאת, בקור, בלם מבינים שזה רק לשם קיום המצוה.

כה גם מבחינה רוחנית: יש מצב בו אור וחם הקדשה שוררים בעולם, אך מיהודי דורשים לפעל גם במצב ובסביבה של קור, להאיר ולחמם את הסביבה, על-ידי הפצה של קדשה, תורה ומצוות.

כשמגיע סכות ויהודי מקבל את השליחות לצאת החוצה, יש לדאג שהוא לא יקפא בקור מבחינה רוחנית, אלא אדרבה, הוא יוכל להאיר ולחמם את הסביבה באור של קדשה. לכן מעניקים לו משמים כוח וסיוע מיוחד, בדמותן של נשמות האשפזין הבאות לסייע ליהודי להאיר את חשך העולם. מתחיל מהאור הראשון, הלוא הוא אברהם אבינו - שהנחיל לכל ישראל את הכוח למסור את הנפש על קדוש ה', ולשמור על הקשר והחבור עם ה' גם במצבים קשים.

עם ירידת הדורות והתגברות החשך הרוחני בעולם, זכינו לגלוי תורת החסידות שמאירה את החשך. כה גם זכינו לגלוי הענין של האשפזין החסידים, המסייעים לנו עוד יותר להאיר את חשך וקרירות העולם, בחג הספות.

קריאת התורה למנחת שבת קודש

שָׁמְרוּ אֶמְרָתְךָ וּבְרִיתְךָ יִצְרוּ: יִזְרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לַיַּעֲקֹב וְתוֹרָתְךָ לְיִשְׂרָאֵל יִשִּׁימוּ קְטוֹרֶה בְּאַפְּךָ וּכְלִיל עַל־מִזְבְּחֶךָ: ^א בְּרַךְ יְהוָה חֵילוֹ וּפְעָל יָדָיו תִּרְצֶה מִחֵץ מִתְּנִים קָמְיוֹ וּמִשְׁנָאֵיו מִן־יְקוֹמוֹן: ^ב לְבַנְיָמִן אָמַר יָדִיד יְהוָה יִשְׁכֵּן לְבֵטַח עָלָיו חֲפָף עָלָיו כְּלֵי־הַיּוֹם וּבֵין כְּתָפָיו שָׁכֵן: ^ג (יִשְׂרָאֵל) יְיָ וְלִיּוֹסֵף אָמַר מְבָרַכַת יְהוָה אֲרֻצּוֹ מִמְּגֵד שְׁמִים מְפֹל וּמִתְהוֹם רִבְצַת תַּחַת: ^ד וּמִמְּגֵד תְּבוּאָת שֹׁמֵשׁ וּמִמְּגֵד גֶּרֶשׁ יִרְחִים: ^ה וּמִרְאֵשׁ הַר־יַקְדָּם וּמִמְּגֵד גְּבָעוֹת עוֹלָם: ^ו וּמִמְּגֵד אֶרֶץ וּמִלֵּאָה וּרְצוֹן שְׁכָנֵי סִנֵּה תְּבוּאָתָהּ לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקַדְקֵד גִּזִּיר אֲחִיו: ^ז בְּכֹר שׁוֹרׁוֹ הָדָר לוֹ וְקִרְנֵי רֹאשׁ קִרְנָיו בָּהֶם עַמִּים יִנָּח יִחְדוּ אֶפְסֵי־אֶרֶץ וְהֵם רִבְבוֹת אֶפְרַיִם וְהֵם אֲלָפֵי מְנֹשָׁה: ^ח ע"כ במנחת שבת

לֹא וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ: ^א וַיֹּאמֶר יְהוָה מִסִּינֵי בָּא וְזָרַח מִשְׁעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהָר פֶּאֶרֶן וְאַתָּה מְרַבֵּכַת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אִשׁ דָּת לָמוֹ: ^ב אָף חֲבַב עַמִּים כָּל־קֹדְשֵׁיו בִּידֶךָ וְהֵם תָּבוּ לְרִגְלֶךָ יִשָּׂא מִדְּבָרְתֶיךָ: ^ג תוֹרָה צְוֶה־לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרֶשֶׁה קְהֵלֶת יַעֲקֹב: ^ד וַיְהִי בִישְׁרוֹן מִלֶּךְ בְּהִתְאַסֵּף רַאשֵׁי עָם יַחַד שְׁבָמֵי יִשְׂרָאֵל: ^ה וַיְהִי רֵאוּבֵן וְאֶלְיָמֵת וַיְהִי מִתִּיו מִסְפָּר: ^ו וְזֹאת לִיהוּדָה וַיֹּאמֶר שְׁמַע יְהוָה קוֹל יְהוּדָה וְאַל־עֲמֹו תִבְיָאֲנוּ יָדָיו רַב לוֹ וְעֶזֶר מִצְרָיו תִּתֵּיָה: ^ז (לוי) ^ח וּלְלֵוִי אָמַר תִּמְיֹד וְאוּרִיד לְאִישׁ חֲסִידֶךָ אֲשֶׁר נִסִּיתוֹ בְּמִסָּה תְּרִיבָהוּ עַל־מִי מְרִיבָה: ^ט הָאֲמֹר לְאֶבְיוֹ וּלְאִמּוֹ לֹא רֵאִיתִיו וְאֶת־אֲחִיו לֹא הִפִּיר וְאֶת־בְּנוֹ לֹא יָדַע פִּי

אגרות קודש

ב"ה, אור לי"ד תשרי, תש"כ
ברוקלין.

להגביר השלום, ולאחד ולקרב הלבבות של כאו"א זל"ז, ולהתחזק בבטחון - אשר בודאי הוא רק כמשי"נ כי מנסה ה"א אתכם. וכשמבחינים שזהו רק נסיון - בטל לגמרי - ומתגלה פי הפנימי דהנ"ל - מנסה (ומגביר) ה"א אתכם למע' מכל העלמות והסתרים עד כדי לדעת (ולהתקשר בקשר אמיץ וחזק מאוד) גילוי פב"פ (לקו"ת פ' ראה יט, ב ואילך) והטוב דלמעלה נעשה טוב נראה ונגלה למטה ג"כ הטוב לנו - בגו"ר גם יחד, שמחתנו (לי רבים).

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א
באר שבע (ק)	6:37	6:41	8:58	8:59	9:31	9:32	10:32	10:32	12:59	12:58	18:21	18:14	18:47	18:40	17:55	18:50
חיפה (ק)	6:37	6:41	8:56	8:58	9:31	9:32	10:31	10:31	12:58	12:57	18:22	18:15	18:46	18:38	17:43	18:48
ירושלים (ק)	6:36	6:40	8:56	8:57	9:29	9:31	10:30	10:30	12:57	12:56	18:24	18:16	18:45	18:38	17:37	18:48
תל אביב (ק)	6:37	6:42	8:57	8:59	9:31	9:32	10:32	10:32	12:59	12:58	18:21	18:13	18:47	18:39	17:52	18:50
אסטריה, וינה (ק)	7:00	7:08	9:05	9:09	9:49	9:53	10:48	10:50	13:13	13:11	18:25	18:13	18:58	18:47	17:57	19:00
אסטריה, מלמור (ק)	6:50	6:41	9:20	9:14	9:57	9:52	11:03	10:58	13:40	13:39	19:29	19:35	19:56	19:56	19:15	20:13
אוקראינה, אודסה (ק)	7:01	7:09	9:09	9:12	9:51	9:54	10:50	10:52	13:15	13:14	18:29	18:18	19:01	18:50	18:02	19:02
אוקראינה, דניפופטרובסק (ק)	6:45	6:54	8:51	8:54	9:34	9:38	10:34	10:35	12:58	12:57	18:11	17:58	18:44	18:32	17:42	18:45
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	7:12	7:21	9:15	9:19	10:01	10:04	10:59	11:01	13:24	13:22	18:35	18:22	19:09	18:57	18:06	19:10
אוקראינה, קייב (ק)	7:04	7:14	9:07	9:11	9:53	9:57	10:52	10:54	13:16	13:15	18:27	18:14	19:02	18:49	17:58	19:03
אחדו אמירויות, אבו דאבי (ח)	6:16	6:19	8:40	8:40	9:11	9:12	10:12	10:12	12:41	12:39	18:05	18:00	18:30	18:24	17:41	18:33
אשדוד, מילאנו (ק)	7:27	7:34	9:36	9:39	10:17	10:20	11:16	11:18	13:42	13:40	18:58	18:47	19:27	19:16	18:29	19:29
אקוודור, קיטו (ח)	5:59	5:57	8:30	8:28	8:59	8:57	10:01	10:00	12:33	12:31	18:06	18:04	18:28	18:26	17:46	18:35
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	6:24	6:16	8:55	8:50	9:31	9:26	10:36	10:33	13:13	13:12	19:01	19:06	19:27	19:32	18:46	19:43
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	7:12	7:02	9:41	9:35	10:21	10:15	11:27	11:22	14:05	14:04	19:56	20:02	20:26	20:32	19:43	20:44
ארה"ב, בולטימור (ק)	7:07	7:13	9:21	9:23	9:59	10:01	10:58	10:59	13:25	13:23	18:42	18:33	19:11	19:02	18:16	19:13
ארה"ב, ברוקלין (ק)	6:57	7:03	9:10	9:12	9:48	9:50	10:48	10:49	13:14	13:12	18:31	18:21	19:00	18:50	18:05	19:02
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	6:57	7:03	9:11	9:13	9:49	9:51	10:49	10:50	13:15	13:13	18:31	18:22	19:00	18:51	18:05	19:02
ארה"ב, דטרויט (ק)	7:34	7:41	9:46	9:49	10:25	10:28	11:25	11:26	13:50	13:49	19:06	18:56	19:36	19:26	18:40	19:38
ארה"ב, האוסטון (ק)	7:17	7:21	9:38	9:39	10:11	10:12	11:12	11:12	13:40	13:38	19:02	18:56	19:27	19:20	18:38	19:30
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:50	6:54	9:08	9:10	9:43	9:44	10:43	10:44	13:10	13:09	18:30	18:22	18:57	18:49	18:06	19:00
ארה"ב, מיאמי (ק)	7:15	7:18	9:38	9:39	10:10	10:11	11:11	11:11	13:39	13:37	19:03	18:57	19:27	19:21	18:40	19:31
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	6:53	6:59	9:06	9:08	9:44	9:47	10:44	10:45	13:10	13:08	18:26	18:17	18:56	18:46	18:00	18:58
ארה"ב, ניו יורק, גן ישראל (ק)	7:01	7:07	9:13	9:15	9:52	9:54	10:51	10:53	13:17	13:16	18:33	18:23	19:03	18:53	18:07	19:05
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	7:21	7:27	9:34	9:37	10:12	10:15	11:12	11:13	13:38	13:37	18:55	18:46	19:24	19:15	18:29	19:26
ארה"ב, שיקגו (ק)	6:52	6:59	9:05	9:07	9:43	9:46	10:43	10:44	13:09	13:07	18:25	18:15	18:54	18:45	17:58	18:56
בוליביה, לה-פס (ח)	6:12	6:07	8:44	8:41	9:14	9:11	10:18	10:15	12:52	12:50	18:30	18:31	18:53	18:55	18:13	19:04
בלגיה, אנטוורפן (ק)	7:50	7:59	9:51	9:55	10:38	10:42	11:37	11:39	14:01	13:59	19:11	18:58	19:46	19:33	18:42	19:47
בלגיה, בריסל (ק)	7:50	7:59	9:52	9:56	10:38	10:42	11:37	11:39	14:01	13:59	19:11	18:58	19:46	19:33	18:42	19:47
ברזיל, סאו פאולו (ח)	5:43	5:37	8:15	8:11	8:47	8:43	9:51	9:48	12:26	12:25	18:12	18:14	18:32	18:34	17:51	18:44
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	5:31	5:26	8:04	8:00	8:35	8:32	9:39	9:36	12:14	12:13	17:55	17:57	18:19	18:22	17:39	18:31
בריטניה, לונדון (ק)	7:08	7:18	9:09	9:13	9:56	10:00	10:55	10:57	13:19	13:17	18:30	18:17	19:04	18:51	18:03	19:05
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	7:18	7:29	9:16	9:21	10:05	10:10	11:04	11:06	13:27	13:26	18:36	18:21	19:13	18:59	18:09	19:13
גרמניה, ברלין (ק)	7:15	7:25	9:15	9:19	10:03	10:07	11:01	11:04	13:25	13:23	18:35	18:22	19:10	18:57	18:05	19:11
גרמניה, פרנקפורט (ק)	7:32	7:41	9:35	9:39	10:21	10:24	11:19	11:22	13:44	13:42	18:55	18:42	19:29	19:17	18:26	19:30
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	5:42	5:36	8:15	8:10	8:47	8:43	9:51	9:48	12:27	12:25	18:16	18:19	18:34	18:37	17:54	18:47
הודו, מומבאי (ח)	6:30	6:32	8:56	8:56	9:26	9:26	10:28	10:27	12:57	12:55	18:23	18:19	18:47	18:42	18:01	18:51
הודו, פונה (ח)	6:26	6:27	8:52	8:52	9:22	9:22	10:24	10:23	12:53	12:51	18:20	18:15	18:43	18:38	17:58	18:48
הונגריה, בודפשט (ק)	6:48	6:57	8:55	8:58	9:38	9:41	10:37	10:39	13:02	13:00	18:15	18:03	18:48	18:36	17:47	18:49
טורקיה, איסטנבול (ח)	6:01	6:07	8:15	8:17	8:53	8:55	9:53	9:54	12:19	12:17	17:36	17:26	18:05	17:55	17:10	18:07

לוח זמנים לשבוע חג הסוכות - בערים שונות בעולם
זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
יוון, אתונה (ק)	7:24	7:30	9:40	9:42	10:17	10:19	11:17	11:18	13:43	13:42	19:02	18:53	19:30	19:21	18:37	19:32
מולדובה, קשינב (ק)	7:09	7:17	9:16	9:19	9:59	10:02	10:58	11:00	13:23	13:21	18:36	18:25	19:09	18:57	18:09	19:10
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:28	6:29	8:54	8:53	9:24	9:24	10:25	10:25	12:54	12:52	18:20	18:15	18:44	18:39	17:58	18:48
ניו-זילנד, קריסטצ'רץ' (ח)	5:54	5:43	8:21	8:14	9:04	8:58	10:10	10:05	12:50	12:49	18:42	18:50	19:15	19:23	18:31	19:36
נפאל, קטמנדו (ח)	5:58	6:02	8:21	8:22	8:53	8:54	9:54	9:54	12:22	12:20	17:45	17:39	18:10	18:04	17:22	18:14
סין, בייג'ינג (ח)	6:14	6:20	8:29	8:31	9:06	9:08	10:06	10:07	12:33	12:31	17:50	17:41	18:19	18:10	17:23	18:21
סינגפור, סינגפור (ח)	6:50	6:49	9:21	9:19	9:50	9:48	10:52	10:50	13:23	13:22	18:56	18:54	19:18	19:16	18:36	19:25
פולין, ורשא (ק)	6:44	6:54	8:44	8:49	9:32	9:36	10:31	10:33	12:54	12:53	18:04	17:50	18:40	18:26	17:34	18:41
פרו, לימה (ח)	5:49	5:45	8:21	8:19	8:51	8:48	9:54	9:52	12:27	12:26	18:04	18:05	18:27	18:27	17:46	18:36
צרפת, ליון (ק)	7:44	7:52	9:53	9:56	10:34	10:38	11:34	11:35	13:59	13:57	19:13	19:02	19:45	19:34	18:46	19:46
צרפת, פריז (ק)	7:56	8:05	10:01	10:05	10:45	10:49	11:44	11:46	14:09	14:07	19:22	19:10	19:54	19:42	18:53	19:55
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:43	5:42	8:13	8:12	8:42	8:41	9:44	9:43	12:15	12:13	17:46	17:44	18:08	18:06	17:26	18:15
קנדה, טורונטו (ק)	7:20	7:27	9:31	9:34	10:11	10:14	11:10	11:12	13:36	13:34	18:53	18:43	19:21	19:11	18:24	19:23
קנדה, מונטריאול (ק)	6:58	7:06	9:07	9:10	9:48	9:51	10:47	10:49	13:12	13:11	18:27	18:16	18:58	18:47	17:59	18:59
קפריסין, לרנקה (ק)	6:43	6:48	9:01	9:03	9:36	9:38	10:37	10:37	13:04	13:02	18:24	18:16	18:51	18:43	17:59	18:53
רוסיה, לובאוויטש (ח)	7:06	7:18	9:02	9:07	9:53	9:58	10:51	10:54	13:15	13:13	18:22	18:07	19:00	18:46	17:51	19:01
רוסיה, מוסקבה (ח)	6:40	6:52	8:35	8:40	9:27	9:32	10:25	10:28	12:48	12:46	17:57	17:42	18:34	18:19	17:24	18:34
רוסיה, פטרבורג (ח)	7:14	7:28	8:59	9:05	9:58	10:04	10:55	10:59	13:17	13:15	18:19	18:01	19:03	18:46	17:44	19:03
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	6:25	6:34	8:33	8:36	9:15	9:19	10:15	10:16	12:40	12:38	17:53	17:41	18:25	18:14	17:25	18:26
שווייץ, ציריך (ק)	7:30	7:39	9:37	9:41	10:20	10:23	11:19	11:21	13:44	13:42	19:01	18:50	19:30	19:18	18:29	19:31
תאילנד, בנגקוק (ח)	6:08	6:08	8:36	8:35	9:05	9:05	10:07	10:06	12:37	12:35	18:05	18:01	18:28	18:24	17:44	18:33

(* הזמנים נערכו על-פי תוכנת 'חזון שמים'.

**ב"ה. נוסח המברק שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א
לשלוח לאנ"ש שי' בכל מרחבי תבל
לקראת חג הסוכות, זמן שמחתנו ה'תשנ"ב**

ב"ה. ערב חה"ס ה'תשנ"ב.

יום טוב וזמן שמחתנו וישמח ישראל בעושי וישמח השם במעשיו
ולהמשיכם בכל השנה תמימה (מעוברת) זו.

/מקום החתימה/

סדר הדלקת נרות לחג הסוכות ושבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

מנהגן הטוב של בנות ישראל... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול (בחול"ל נותנים בערב החג הראשון גם עבור היום השני). אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה במוצאי חג הסוכות.

ערב ליל א' של חג הסוכות

מלכתחילה רצוי להדליק את הנרות לכבוד החג לפני החשיכה, על פי לוחות הזמנים הנפוצים, אך אם לא הספיקו להדליק את הנרות מבעוד יום, ניתן להדליק גם מאוחר יותר, אך אז אין להדליק את הנרות באמצעות אש חדשה, אלא רק על ידי אש מועברת מאש שהודלקה לפני החג. משום כך ראוי להדליק לפני כניסת החג "נר נשמה" (או משלהבת גז וכדומה), כדי לאפשר בעת הצורך להעביר אש לצורך הדלקת נרות החג כשנאלצים להדליקם מאוחר. עצה זו חשובה במיוחד לאלה הגרים בחו"ל, הזקוקים לאש שנדלקה מערב חג לצורך הדלקת הנרות בלילה השני של חג הסוכות.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֵחִינוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:

בחול"ל: ליל שני של חג הסוכות

זמן הדלקת הנרות - רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים, על ידי העברה מאש הדלוקה לפני החג. אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית).

מדליקים את הנרות על ידי העברה מנר דולק ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֵחִינוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:

ערב שבת חול המועד סוכות

בארץ ישראל: מנהגן הטוב של בנות ישראל... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה במוצאי שבת קודש. זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

בחול"ל: מדליקים את הנרות על ידי העברה מנר דולק, ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפילת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצערנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פל-אויב ואורב ולסמים וחיות רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלה כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה וזוגתו אולגה שרה בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוראל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו מעיין חנה

אור אבנר הלוי וזוגתו רינת שיחיו

לבייב

לעילוי נשמת הרה"ח ר' טובי' ב"ר יעקב ע"ה

לבקשות ושינויים: Israel@DvarMalchus.org

בארה"ב וקנדה: USA@DvarMalchus.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל: Office@Chazak.co.il

ללימוד שיחות קודש ומאמרים:

Biurim.co.il Otzar770.com Chasidut.tv Lahak.org

הרשמה כחניי
לדבר מלכות

03-9601001

DvarMalchus.org

חפשו 'דבר מלכות' בעמודות נדרים פלוס

P.P.

שולם

1949

תל אביב

